1:
34200

PET.
Mars.
in. Sil.
Ital.

1ª
34200

Num. 30. car. 6. num. 2.

b16657457

Que hōc libro contineātur

Sillij italici Vita ex Petro Crinito & Petro Marſo. Secundi belli punici compendium ex Marſo. Sillij italici vatis hiſtoriciꝗ clariſſimi Libri decem & ſeptē cum huberrimis petri Marſi cōmentarijs ad amuſſim emūcti nuſq̃ citra alpes Impreſſi.

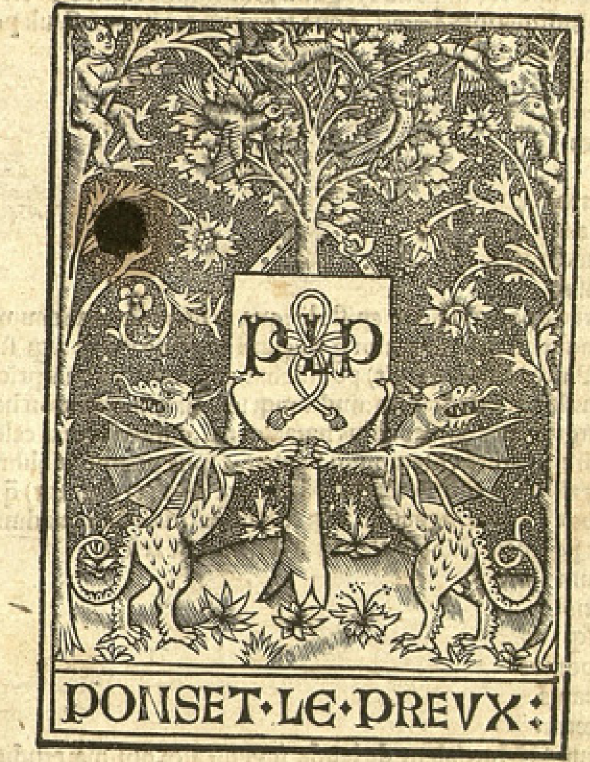

Veneunt Ab honeſtiſſimo bibliopola Pōcio Probo Via diui Iacobi e Regione mathurinorū ad lupi quadrupedis interſignium.

Petrus crinitus.li.quarto de poetis latinis

Syllius Italicus poeta Heroicus ex Hiſpania oriundus traditur deducto genere ab italica
vrbe nobili:vnde cognomen reportauit: Sed Romę natꝰ eſt (vt creditur) atq; etiam edu
catus.Neq; obſcura fama eſt principio adoleſcētię prę ſe tuliſſe optimam indolem ca-
piendis litteris:cumq; ſtudio & diligentia vehementer præſtaret breui conſequutus eſt:
vt Romę haberetur inter pręcipuos oratores:Nam magna ſolertia:& incredibili cura cōatus eſt ex
primere Marci Tullij eloquentiā:quē prę cęteris omnibus ſibi propoſuerat ad imitandum.Sub im
peratore Nerone dicitur famam ſuam læſiſſe accuſatis atq; inſimulatis non nullis apud ſęuiſſimū
principem.Cum Vitellio geſſit ſe prudenter & egregia vitę honeſtate.Mox factus eſt Aſię procon
ſul:in quo manifeſto apparuit:quanta modeſtia pręſtaret:vt qui eam dignitatem geſſerit ſingulari
continentia & integritate maxima.Domitiano Auguſto gratiſſimus fuit:eo auctore perductus eſt
ad tertium conſulatum honeſtiſſimis ſuffragijs:De quo leguntur ad huc verſiculi poetæ Martialis:
quibus venerationem ſuam profitetur.

Auguſto pia Thura:victimaſq;
Pro noſtro date Silio Camœnæ
Biſſenos iubet en redire faſces
Noto conſule:nobiliq; virga
Vatis Caſtiliam domum ſonare
Rerum prima ſalus & vna Cæſar
Gaudenti ſupereſt adhuc quod optet.
Felix purpura : tertiuſq; conſul.

Caius plinius permulta refert de poeta Silio in epiſtolis:qua in re minime alienum fuerit particulā
ſubijcerę:quo facilius atq; cumulatius percipiatur q̄ eleganti ingenio fuerit atq; ſtudioſo in proſe-
quendis optimis exemplis. Plures villas (inquit) poſſidebat:adamatiſq; nouis priores negligebat:
multumq; vbiq; librorum:multumq; ſtatuarum:multumq; imaginum.quas non habebat modo ve
rumetiam venerabatur. Vergilij ante omnes cuius natalem religioſius q̄ ſuum celebrat:maximeq;
Neopolim: vbi monumentū eius adire vt templum ſolebat. Opus compoſuit libris. xvij. de bello
nico Secūdo nō vulgari neq; abſurdo carmīe:& ſi illud maiore cura (vt traditur) q̄ ingenio perfecit
Pręcipue Maronem imitatus eſt:cuius ingenium atq; feliciſſimā maieſtatem admirabatur indeſcri
bendis carminibus. De hoc poemate Sillij Valerius Marcialis ſic refert.

Sili caſtalidum decus ſororum
Qui periuria barbaris furoris
Ingenti premis ore:perfidoſq;
Faſtus Hannibalis:leueſq; pœnos
Magnis cedere cogis aphricanis
Noſtris ocia cōmoda Camœnis.

Complura leguntur apud eundē Martialem de laude ingenij atq; optimæ eruditionis Sillij: quæ
hoc loco prætermittimus.In agro Neapolitano prædium habuit.inquo cum frequenter ſecederet:
maxima animi voluptate conſueuit ſuum otium tranſigere. Neq; dubium eſt eundem ad extremā
pene ſenectutem deueniſſe:vt qui maior ſeptuagenario vitam finierit:nā morbo detentus inſanabi
lis claui ſingulari cōſtantia obitum præpoſuit. Felix prope modum ac beatus vſq; ad extremum
diem:vt copioſe relatum eſt a Plinio in epiſtolis.

¶PETRI Marſi interprætatio in Syllium italicum ad illu. principem Virginum Vrſinum.

Cum id omne quod in terris gignitur ad vſum hominum ſit:vt priſcis philoſophā
tibus totius naturæ peritis præclare viſum eſt : homo autem vt homini proſit:ſi e
natura viuere vult :& vero humanitatis nomine cenſeri ampliſſimo præconio ce
lebrandi ſunt illi qui communis parentis naturæ præſcripta integerrime ſeruan-
tes communi vtilitati proſpiciunt:& de omni humano genere natura coniuncto
illiſq; potiſſimum qui diuinam in homine particulam ſummo ſtudio colunt:be-
ne meriti ſtudent& pro virili parte nituntur.His officijs priſci heroes immortalē
ſibi gloriam pepere :quos beneficiorum memores poſteri cælo ſacrarunt. In quorum numero ſunt
rerum geſtarum ſcriptores :qui incorruptis littterarum monumentis humanam vitam excoluerunt
&veri poetæ:qui vtilitatem vitę communis adiuncta delectatione imprimis curant.Nulla enim eſt
virtus quam non celebrent:& ad illam bene a natura inſtitutos non hortentur. Nullum autē vitium
a quo propoſita ipſius fœditate non deterrent.Habēt p̄terea locos graues:& ſublimes ex medijs na
turalis:ſupernaturaliſq; philoſophiæ arcanis repetitos.In perſonis quas introducunt deorum.Loco
rum deſcriptiones.Hiſtorias & antiquitatem:Conciones ex arte compoſitas.furorem inſuper poeti
cum quem plato poetis concedit quo interdum futura ſuſpicantur:præſagiunt:præcedunt.Illam de
niq; heroici carminis maieſtatem.qua teneras mentes erigūt: & ad veram:perfectamq; hominis di-
uini animalis imaginem effingunt.Cum igitur ita ſint vberes & ſalubres poetarum fontes adire de-
bemus.Qui ora muſarum ſacra colentium ſecundo hauſtu irrigarunt: vt quodam quaſi diuino ſpi-
ritu inflati maius homine reſonarent.Nec nomen interpretis tanq̄ indecorum refugiendum eſt.Au
ſim quippe dicere fidos:veroſq; interpretes nō minorem laudem ipſis ſcriptoribus mereri. Quæ.n.
eſſet in poetis vtilitas niſi a ſtudioſis intelligerentur:nulla profecto:& ſic adoleſcentes magna vtilita
te fraudarentur:& finem non attingerent:cuius gratia laborarunt.Vnde cum in me non tantum ro-
boris ingenij ſit vt aliquod poema cudere poſſim : quod ad nepotum eruditiōem : & commodum:
depromerem:vt aliquid feciſſe viderer:quod rudibus vſui ſit:Syllij italici diuinum poema:vt potui:
interprætatus ſum. Quod ita vndiq; temporum incuria deprauatum erat vt nullam fere vtilitatem
legentibus afferret.primus patrum noſtroum memoria huius poetę ſacros fontes reſerare arcanaq;
ingredi:ac publice in hac florentiſſima vrbis Romæ academia profiteri auſus eſt Petrus montopoli
ta vir certe id ætatis eruditiſſimus:cuius cæleſte ingenium non parum vtilitatis poſt Laurentiū Val
lam romanæ linguæ allaturum auara fata ſtudioſis inuiderunt:& in flore adhuc atq; viride rapuere
Secuti ſunt viri ſæculorum memoria digni ac Romani eloquij ſydera & clarum decus:Pomponius:
& Domitius præceptores mei:Qui multum ſupra homines ingenio præditi : diuino quodam men-
tis acumine:ac ſplendore auia pieridum loca peragrarunt:& per Romanæ linguę:cuius ab ineunte
ætate ſtudioſiſſimi fuerunt:calles:getarum vandalorumq; ſentibus obſitos:& curricula quondam ni
tida:ſed barbarorum culpa vepribus obducta equos ita inflexere ſuos:vt horum induſtria:& labori
bus priſcum illud latinarum litterarum decus iam fere non deſideremus : & in hoc opere potiſſimū
laborarunt vt facilior eſſet interpretibus labor quod ip̄e ſum expertus:& fateor ingenue.Non ita ſū
arrogans Illu.princeps Virgini:nouum florentiſſimæ vrſinorum familiæ decus:cuius honori ſacraſ
hoc opus:vt arbitrer me omnia conſequutum:quæ fidum interpretes habere oportet:ſed me pro vi
rili parte laboraſſe profiteor:vt eatenus:quatenus imbecillitas ingenioli mei pateretur:rudibus con
ſulerem:Et alios ad operam latinæ linguæ:quæ adhuc aliqua ex parte gothicum ſapit : enixiſſime
iuuandam exhortarer.Igitur tanq̄ ex alta ſpecula q̄ maxima poſſum voce contēdo.& romani nomi
nis:ac latini ſplendoris ſtudioſos ad id romanis litteris præſtandum prouoco :vt Romanam eloquē
tiam quaſi virginem iam adultam impudentiſſimis procis : quorum magna copia eſt: eripiamus:&
domi :vt verbis Ciceronis latinæ linguæ parentis vtar ſeptam teneamus liberali cuſtodia.ſed hęc ac
tenus .Miſeram Illu.princeps Virgini ſuperioribus annis.Illu.Principi Roberto patruo tuo quædā
in ſylium commentariola.Quæ quoniam iuuenili quodam ardore:ac primo ingenij calore influxe-
rant caſtigationem deſiderabant: & limam .illa igitur caſtigata:&vna cum poemate impreſſa ad te
mitto.Qui quoniam maiorum tuorum præconia:vt par eſt& te romanum principem:& vrſinorum
familiæ caput decet:libenter audis: vt domeſticis veſtigijs inſiſtas:hoc opus:in quo principes tui ro
mani celebrantur grato animo ſuſcipias:& manibus tuis ac lectione dignare:cum per publica nego
cia quibus diſtringeris:vt ſubditorum ſaluti conſulas:licuerit. Vale.

Syllius italicus ab italica vrbe hiſpaniæ cognominatus aq̄ originem habuit:ꝑ ſu
os maiores romanus fuit. Quipppe ſi in italica nat⁹ fuiſſet. Martia. hiſpanus &
in patriæ ſuæ: ſuorū q̄ laudem ꝓpēſus tantiviri natale ſolū eo epigrāmate primi
libri: quo ñ mō poetaꝝ: verū & hiſtoricorū patriā celebret auidiſſimeornaſſet
: cū ſæpius ad eum ſcribat: eū tāti faciat quanti Catullus veronēſis Virg: poeta
rū principem feciſſet. prima ętatę ciceronem ſibi ꝓpoſuit imitandum: veterum
ꝑcepta ſequutus: qui optimum quemq̄ cōſueuerunt eligendū quem imitemur
Facūdo declamauit ore: clientū cauſas ſecundo euētu ī foro egit. centū vir fuit:
ꝓcōſulatum aſię prudētiſſime integerrimeq̄ adminiſtauit. Sub Nerone infamia notatus. nam quoſ
dam principi: ſeu verius ſęuiſſimo tyranno ſponte inſimulaſſe vulgo creditum eſt. Sub vitellio comi
ter& ſapienter ſe geſſit a Nerone conſul creatus eſt: cuius fœliciſſimi conſulatus auſpicijs Nero e vi-
ta ſublatus eſt: & orbis libertatem adeptus poſt conſulatum Maronem latinorum poetarum ſydus
imitatus eſt: quāuis carmina maiore cura q̄ ingenio ſcriberet: quæ ſæpius recitauit & auditorum iu-
dicia recitationibus expertus eſt. Bellum punicum ſecunduꝫ hoc opere ꝓſequutus eſt: qđ in manib⁹
habetur: variūq̄ eſt elegans multiplex: vt quod diuinum eſſe videatur. Suadentibus annis vrbe: foro
q̄ cedens in campania ſe cōtinuit ocio non abuſus. Multū villarū poſſedit &. M. Tulli formianū im
primis. multū ſtatuarū: multū imaginū: q̄s ſtudioſe venerabaꝰ. Marōis potiſſimuꝫ cui⁹ natalē religio
ſe celebrabat: ſepulcrū q̄ via puteolana ad. ij. lapidē vt cellā iouis capitolini frequentābat. Duos hūit
filios: Minorē ſæuoꝝ nomine incredibili dolore ſepeliuit. maiorem ętate florentē & conſularē relīqt.
Auerſa valitudine inſanabilis claui laborauit: cuius tedio & dolore: vt plinius in epiſtolis ſcri. quinq̄
&. lxx. annos natus in neapolitano ſuo inedia vitā finiuit magis delicato corpore q̄ infirmovſq̄ad ex
tremum diem beatus fœlix.

¶ Belli punici ſecundi compendium.

Poſt primum bellum punicum quo Carthaginenſes victi fuerunt ad egates inſu-
las: quæ ſunt inter Siciliā & aphricam: & Sicilia Sardiniaq̄ celeri deſperatione ſti
pendio etiam ſuperimpoſito amiſſis: Amilcar pater annibalis: qui eo bello īpera
tor fuerat vir ingentis ſpiritus angebatur: & de īperio ꝓferendo cogitās ꝑ quinq̄
annos: in aphrica bellum geſſit. Inde cum exercitum in hiſpaniam eſſet traiectu-
rus Annibalem nouem ferme annos natum in templo Iunonis: quę apud illos ſā
guine humano placabaꝰ: tactis ſacris iurare coegit ſe cum primum ætas cōpete-
ret hoſtē romāi nominis fore acerrimū. in hiſpaniā ꝓfectus nouē annos eo ſtudio
bellum geſſit: vt maius animo moliri: q̄ tunc gereret: videretur. Nā ſi diutius vixiſſet: eo duce milites
arma italię intuliſſent: qui annibalis auſpicio tulerunt: ſed opportūa mors diſtulit bellum. In acie qp
pe occiſus eſt: cui Aſdrubal gener ſucceſſit. hic magis cōciliandis populis q̄ auſpicio bellico per octo
annos rempunicam auxit. Cum hoc fœdus renouarūt Romani: vt terminus imperij eſſet amnis ibe-
rus: & Saguntinis medijs inter īperia duorum populorum libertas ſeruaretur. Hic cum Regulum
quendam Tagum nomine necari: & caput haſtæ affixum circunferri iuſſiſſet ab illius ſeruo crucem
& ignominiam domini ægre ferente tentorio cōfoſſus eſt. Qui captus cum ſupplicio afficeretur: eo
habitu oris fuit: vt ſpectator ſuplicij videretur: feſſoſq̄ miniſtros conuicijs inceſſens domini ſui cru-
cem magna voce repoſcebat: poſt necē Aſdrubalis Annibal in prætoꝝ delatus fauore militū: & au-
ra populari imperator impellat⁹ eſt. Qui cum natura perturbationis auidus eſſet: & magna in eo in
doles vitiorum ac virtutum appareret: & præcepta patris: & ſacra per quæ iurauerat eum ſponte in
romanos currenteꝫ impellerent ac ſi decreta ſibi fuiſſet italia: & romanuꝫ bellum nihil differendum
ratus: ne ſe quoq̄ cunctantem aliquis caſus opprimeret: vt Amilcarem & Aſdrubalem: olchadum fi
nes qui ſunt vltra iberum inuaſit: & medium indignatus: iberum Sagunthinis amicis populi roma-
ni bellum intulit: caſtra vrbi admouit & eam octauo menſe expugnatam diruit & incendit. Nec rom
fabium Pamphilum & Valerium Publicolam legatos romanorum portantes iuſſa magnanimi ſena
tus: eum quippe ad pœnam rupti fœderis repoſcebant: audire noluit: ſed ſtrepitu armorum: clago
req̄: tubarum littore prohibuit: Qui ad carthaginenſē nauigarunt: q̄bus cū ſenatus dat⁹ eſſet: & car
thaginenſes Annibali ſuo fauore dicendis ſententijs perſpexiſſent: bellum quod ſe fabius geſtare ſi-
nu dicebat: indixerunt. Annibali ſuo æquato Sagūtho furori & amentiæ ſuæ modum nō impoſuit:
verum ſuperatis pyreneis montibus cum Rhodanum & Druentiā Gallię fluuios traieciſſet ad Tri
caſtinos profectus alpes ipſas ad eum diem militibus ſucceſſas: niſi fabulas herculis in mediū effer
re velimus: ac liberi patris: arcem & munimēta populi Romani: totius italiæ tranſcēdit: quod ſimile
portento viſum fuiſſe ſcribit Plinius: nono die maximis laboribus in iugum alpium ventum eſt: vbi

rupem inacceſſam & ſuum iter remorantem aceto: igniq̄ diduxit. xv. die alpibus ſuperatis in italiā
deſcendit & ad Ticinum vrbem & fluuium eiuſdem nominis: nūc Papia appellatur cum. P. Scipio
ne conſule manus conſeruit: in quo prœlio Romani ſuccubuerūt: cum propter inopiam equitatus
impetum elephantorum in æquo campo ferre non poſſent: & ipſe conſul vulneratus humeris filij:
qui obvictoriam de annibale ac pœnis aphricanus poſtea cognominari meruit: liberatus eſt: conſul
cum Padum ratibus magno ſilentio traieciſſet: ne hoſtes inſequerentur Placentiam venit. Inde ad
Trebiam fluuium ſe recepit: impar equitatui in ędito loco: qui nūc collis ſancti germani appellatur
caſtra muniuit: Annibal ſubſecutus non procul ab eo conſedit. Iterim ſempronius Graccus alter cō
ſul qui in Sicilia erat: vt eam ab impetu barbaroruꝫ tueretur a ſenatu per litteras edoctus: cum apđ
Euripum Siculum Hieronē regem allocutus eſſet: cōpoſitiſq̄ pro tēporis conditione rebus ſiculis
claſſe per oram ſuperi maris Ariminum. inde in caſtra ad collegam venit: auiduſq̄ pugnæ manus
temere conſeruit. iterum victor Annibal inde mouit. & ſuperato apennino & paludibus magna dif-
ficultate: Nam ibi altero oculo captus eſt: cum propter maximum frigus fomenta adhibere nequi-
ret: ad Traſimenum lacum peruſinum contendit. Ibiq̄ locatis militibus ad inſidias romanum exer
citum profligauit temeritate. C. Flaminij conſulis: qui vetantibus auſpicijs: & religiōe pugnam ini-
uit. Signa quippe rerum futurarum magna cum clade populi romani neglexit: nam cum paucis an
te diebus luſtratole exercitu aretium verſus caſtra mouiſſet: equus ante ſignum iouis ſtatoris repen
te concidit: & cum gallus gallinaceus edere recuſaret: pugnam: prohibente pullario. cumq̄ vexilla
terrę affixa reuelli non poſſent: ne collegam ſuum Seruilium: qui adhuc Romę erat: participem vi-
ctoriæ ac gloriæ: ſiqua contra annibalem fuiſſet expectaret tribus horis adeo pertinaciter dimicās-
ne terrę motus: quamuis maximus minime deprehenderetur ipſe cum magna ſui parte exercitus
corruit. Nam quindecim milia Romanorum in eo prælio deſiderata ſunt. decem milia per hetruriā
fugiendo Romam euaſere. Quam ſtragem cum Romani intellexiſſent magno terrore concuſſi ſunt
populus: quod nunq̄ ante eum diem fatum fuerat: fabiū maximum dictatorem creauit: qui ſibi Mi
nutium: magiſtrum equitum aſciuit. Dictator obuiam Annibali progrediens otriculos. deinde mili
tibus die conſtituta tibur contendit. Annibal poſt cladem ad Traſimenum Spoletum oppugnare
adortus: cum expugnare non poſſet: qua ſpolia inuitabant ſigna tranſtulit: & vmbros picenos: om-
nemq̄ oram ſuperi maris depopulatus Marſos pelignos marucinos: Veſtinoſq̄ inuaſit donec pe-
ſtem illam rabificaꝫ mitis campania ſuo ſinu excœpit: vbi itineris duce nominis errore decepto. Nā
pro caſinno ſaltu caſilinum accæpit: cum in campum ſtellatē deſcendiſſet in quodam tractatu a di
ctatore clauſus eſt. Sed vir ad omnia impiger ſarmentis ignitis cornibus boū: qui ad duo milia fue-
runt alligatis noctu euaſit. cum tauri per ſaltus fugiētes a ſtatiuis cuſtodijs milites & deturbaſſēt inde
cladem illam memorabilem ad cannas vicum apuliæ in ripis aufidi populo romano intulit temeri-
tate. M. Terentij varonis: qui non ſolum infimo: verum etiam ſordido loco natus erat. conſtat enim
inter annales patrem eius lanium fuiſſe: ipſumq̄ merſis paternæ inſtitorem: in cuius ore canore lin
gua procax vibrabat pro ſordidis hominibus in foro: cum diu elaboraſſet: & cauſis orandis ingen-
tes opes conſequutus eſſet aura populari q̄ venali lingua aucupatus fuerat ad conſulantum deue-
nit: vt ſua amentia & furore omnis fere italia ſepulchrum ad Cannas haberet: cum ita bellum
gerit arbitraretur vt in roſtris declamauerat quinquaginta milia romanorum in eo pręlio deſide-
rata ſunt: quam ſtragem paulus Varonis collega pro patria prodigus animæ ſua mortæ nobilita
uit: funeſtionemq̄ romanis redidit: cui Annibal iuſta perſoluit inquiens. Quantus paule iaces q̄
tot mihi milibus vnus Maior leticiæ cauſa es. Varro cum. l. equitibus venuſiam ſe recepit. Anni-
bal quamuis nonnulli ſuaderent & Maharbal præfectus equitum imprimis: qui die quinto epuluꝫ
in capitolio pollicebatur: ſi victricia caſtra pauidæ vrbi: cōſternate ac tot præſtanſtiſſimis ciuibus
exauſtę admoueret: fortuna romanorum: quę ſemper in aduerſis enituit: ita volente ſuper tanta
re cogitabundus aduentum ſuum ad vrbem diſtulit: præſenti lętitia ſic correptus vt ſibi conſtare
minime videretur. tunc Maharbal proclamaſſe fertur. vicere ſcis Annibal victoria vti necis: Poſte
ro die: vbi illuxit milites ſpolia legerūt: ſtragēq̄ romanam cōtemplati ſūt. Tria milia & ſexcēti mi-
lites romani euaſerunt & canuſium ſe receperunt: quos paula frugi mulier magna ſedulitate excep
tos fouit. Varro copias omnis canuſium traduxit. Litteras ad ſenatum dedit. tantum terroris & tu-
multus intra mœnia romana fuit: vt nil aliud q̄ luctus exaudiretur. Verum Decreto Fabij: & ſena-
tus omnia vt tanta ſtrages patiebatur ſedata ſunt quippe ſpatio. xxx. dierū luct⁹ eſt finit⁹. Omnes
fere ſamnites lucāi locrenſces: hirpini: Metapontini: Bruttij: Apuli & alii populi complures: & ciſal
pini galli ad annibalem defecerunt: Varroni romā redeunti q̄uis taatę calamitatis vir ſtolidiſſimus

cauſa fuiſſet ab omnibus ordinibus obuiam itum eſt:& gratiæ actæ ꝙ de republica in tam aduer-
ſa fortuna nõ deſperaſſet. Interim magno ad vrbes deficientes ab Annibale miſſus eſt:& vt inuitas
ẽt cogeret ipſe per agrum cãpanum mare inferum petijt neapolim oppugnaturus. Vrbem quippe
maritimã exoptabat:tamen mœnia illius vrbis conſpecta ſuperatu difficillima eum ab oppugnatio
ne deterruerunt .inde capuam longa temporis fœlicitate ac indulgentia fortunæ luxuriantem per
deditionem accepit. Illa nãqꝫ ciuitas in luxuriã ſẽper prona fuit non ingeniorum mõ vitio ſed afflu
enti copia voluptatũ.& illecebris omnis amœnitatis maritimæ:terreſtriſqꝫ:vt nec libidini nec ſump
tibus modus vllus eſſet·vbi cum Annibal hyemaſſet & campanis cõditionibus pacis vt optauerant
conceſſis:habita oratione in ſenatu:ipſe cũ exercitu effœminatus eſt: & cum voluptatibus ĩmodicis
dies noctesqꝫ ĩdulgeret:& epulis vinoqꝫ:ac ſcortis operã daret:laudatiſſimus iuuenis perolla ni pa-
ter ſuus pacuuius obſtetiſſet:eum inter epulas confodere deſtinauerat.poſtea Nolam ſe contulit:&
cum per ꝓditionẽ vt ſperauerat ciuitate potiri non poſſet:eam effœminatorum militum corona cir
cundedit. Marcellꝰ vt eum muris ſuccedere vidit: acie ĩtra portam inſtructam cum magno impetu
erupit vbi atrox pugna aliquandiu fuit:ſed denſiſſimus imber præliũ diremit.xxx.pœnoꝝ ceciderũt
romanorũ nullus. Tertio die vterqꝫ in aciem copias eduxit:vt vtrinqꝫ militibꝰ adhortatis pugnatus
eſt.pœni terga verterunt & in caſtra compulſi ſunt·tunc primum Annibal vinci ſe poſſe romanis di
dicit.poſtero die inducijs datis qſqꝫ ſuosſepeliuit.Annibal hyberna repetens apuliæ circa arpos con
ſedit.C.Fabius poſt annibalis ꝓfectionem agrum campanum ferro igniqꝫ depopulatus ẽ.Annibal
tarento potitus eſt pręter arcem:ĩ quam Salinator pręſidij cauſa ſe receperat.&aſtu punico naues ta
rentinorum plauſtris impoſitas miraculoſe Annibal per montem egit:Marcellꝰ in Sicilia expugna
uit ſyracuſas:vbi archimedes geometra inſignis occubuit.Cum e ſuperiore loco Marcellus incendi
um tantæ vrbis ꝓſpexiſſet lacrymas emiſit.Capua demum obſeſſa Annibal magna parte impedi-
mẽtorũ relicta &grauibus armis:cum delectis equitibus peditibuſqꝫ ad feſtinandũ aptiſſimis capuã
contendit:& Tifata occupauit:Ibiqꝫ cum pugnaretur:atqꝫ vrbem obſidione liberare non poſſet ro-
mam iter conuertit:&infeſto agmine agrum fregellanum depopulatus:nã illi pontes ĩciderant quo
iter ad vrbem ĩpediretur:per fruſinatem:ferentinatem anagninũqꝫ agrũ in labicanum venit:ĩñ Tuſ
culum contendit:& intra mœnia non receptus gabios deſcendit.octo milibus paſſuum ab vrbe ca-
ſtra poſuit. At appius ꝓconſul eum via appia ſequutus porta capena romam in greſſus:conſterna-
ti ciues:& matronæ animum reſumerent media vrbe ꝑ carinas & ſuburam in exquilias contẽdit.ĩñ
digreſſus inter exquilinam & collinã portam caſtra poſuit:ædiles plebis comeatum eo comporta-
runt:cõſules ſenatuſqꝫ in caſtra venerunt.ibi de ſumma reipublicæ cõſultatum : placuit vt conſules
circa collinam:exquilinamqꝫ portam caſtra ponerẽt&.C.Calphurnius prætor vrbanus arci & capi
tolio præ eſſet:& vt ſenatus frequens in foro cõtineretur ſiquid in tam ſubitis caſibus conſulto opus
eſſet.Interea annibal caſtrametatus eſt ad anienẽ. ibiqꝫ ſtatiuis poſitis ipſe cum duobus milibꝰ eq
tum aporta collinavſqꝫ ad templum herculis progreſſus eſt:atqꝫ vnde maxime poterat mœnia ſitũ-
qꝫ vrbis obequitans contemplatur.tali licentia vagari annibalem impugnæ romanus miles indigne
ferens:immiſſis equitibus eum repreſſit poſtero die anienem trangreſſus in aciem copias eduxit
pugnaturus:nec romani pugnam detrectauere ni denſiſſimus imber prælium diremiſſet.Quod cũ-
ſequẽti die itidẽ accidiſſet. Annibal ꝓclamauit potiundæ vrbis interdũ ſibi mẽtẽ:interdũ fortunã nõ
dari:& oĩ ſpe depoſita in brutios ſe recepit.Duꝫ hæc in italia agerentur duo fulmina belli ſcipiones
publius:& Gneus fratres in hiſpania occubuerunt.ex quorum morte illic & romę luctus fuit. Sed
L.Martius Septimi filius eques romanus iuuenis ſollers & impiger diſciplina Gnei ſcipionis e do-
ctus cũ.T.fõteio.ꝑ ſcipiõis legato militibus ex fuga collectis:& quibuſdã de preſidijs deductis rem
romanã tutatus eſt:& eum imꝑator romę q̃reẽ:nec aliqs illud vbi duo clariſſimi ĩperatores cecide-
rãt ꝓficiſci auderet:Scipio:q poſtea appellatus ẽ aphricanꝰ filiꝰ.p.ſcipiõis q in hiſpania occubuerat
q̃ttuor fermæ:ac. xx·ãnos natꝰ vt eo mittereẽ comitioꝝ die afflagitauit:& cũ ſenatores ætatis rõneꝫ
hẽrent :grauiſſima oĩone de ſua ętate ac ĩperio qđ petebat diſſerens vt in hiſpaniã mittereẽ ſĩñ cũ-
ctatiõe patres commouit. Igr̃ cũ.xxx.qnqꝫ remibus ꝓfectus ꝑ omnia thuſci maris alpes atqꝫ gallicũ
ſinum.deĩde pyreni circũuectꝰ ꝓmontoriũ emporijs copias expoſuit.ĩñ Tarraconẽ pedibꝰ contẽ-
dit:vbi cõuẽtũ ſociorum habuit:eodem legiones ex hybernis cõuenire cũ iuſſiſſet ipſe cũ quiqꝫ mi-
libus ſociorum a tarracõe ad exercitum ꝓfectus ẽ:& veteribus militibus pro contione laudatis eos
nouam carthaginem oppugnatum duxit:quam ingenti labore:ac induſtria expugnauit. Nam
qua mari alluitur vrbem ingreſſus eſt & ingrediens per aquam:Neptunũ ſibi ducem eſſe arbitatus

eſt . Inde pacata Hiſpania:fœdere icto cum Syphace:ac ludis funebribꝰ apud Carthaginẽ celebrã
tis in honorẽ patris patruiqꝫ terraconẽ venit:inter hęc Aſdrubal ex hiſpania Scipionẽ fugiẽs:vt An-
nibali ſe coniungeret: alpes tranſcendit & Placentiam expugnare conatus eſt:cui Liuius Salinator
conſul obuiam proceſſit & cum lirteræ aſdrubalis ad fratrem ĩterceptæ eſſent:romam ad Senatum
miſſæ ſunt . cum per interpretem eas legiſſet Claudius Nero: Qui poſtq̃ patribus ſententiam
aperuit ſuam:ſex millibus peditũ & mille equitibus electis noctu profectꝰ maximis itineribus anni
bale ignorãte ad collegam venit:qui ad ſenogalliã caſtra habebat :& cum manus conſeruiſſent aſ-
drubal via eluſus pugnando cecidit. Nero ea nocte:quæ ſequuta ẽ pugnã citatiore q̃ ĩñ venerat ag
mine: ſexta die in ſua caſtra reuerſus eſt:& caput aſdrubalis añ hoſtiũ ſtatiões proieci iuſſit. Anni-
bal dolore & publico & priuato ictꝰ Carthaginis fortunã ſe cognoſcere ꝓfeſſus ẽ.Scipio Romã re-
dijt:cui extra vrbẽ in æde bellonæ ſenatus datus ẽ:& cum de rebus a ſe geſtis diſſeruiſſet:nec triũ-
phare poſſet:qm̃ ſine magiſtratu rẽ geſſerat:vrbem ingreſſꝰ ẽ:& pręda erario illata:oẽs cẽturię ĩgẽ-
ti conſenſu fauoreqꝫ cõſulẽ Scipionẽ cũ.P.Licinio craſſo põtifice maximo creauerunt:& cũ aphricã
ꝓuinciã decerni ſibi optaret:Fabio in ſenatu aduerſante: quod optabat minime aſſequutus ẽ.pro
uinciæ conſulibus datę Scipioni Sicilia craſſo Brutij cõtra Annibalem. Itaqꝫ Scipio adiutus abhe
truſcis & nõnullis alijs populis ita opus vrſit :vt die.xl.qua ex ſyluis materies cæſa eſt:naues inſtruc
tę armatæqꝫ in aquã deductę ſint.& nõ nulli voluntari j ex marſis pelignis & marucinis noĩa ĩ claſſẽ
Scipionis dederunt. Qui trigĩta nauibus longis voluntarioꝝ.vij.ferme millibus ĩ naues ĩpoſitis ĩ Si
ciliã traiecit:vbi volũtarios milites ĩ cẽturias ordineqꝫ diſtribuit.ex hiſqꝫ.ccc.iuuenes florentes ęta-
te ac virium robore inermes circa ſe habebat ignaros:ad quẽ vſum neqꝫ armati neqꝫ centuriati ſer-
uarẽtur.Inde cũ locrẽſes de defectiõe cogitarent: & Annibal ĩ arce potius ad eos proficiſcereẽ: e
meſſana Scipio locros tranſmiſit:& fugato Annibale:cum proditores ſuplicio affeciſſet meſſanam
reuerſus eſt. cum iam finis anni eſſet:Cecilius Metellus dictator a craſſo:qui erat in brutijs comiti
orum cã dictus ẽ.&.L.Veturius phillo Magiſter equitũ comitia per dictatorẽ habita M.Cor.Cethe
gus:&.T.Sempro.Tuditanus conſules creati:& dictator magiſtratu ſe ab dicauit Scipioni ꝓconſu
li cum eo exercitu & claſſe quã habebat prorogatũ ĩ annũ imperiũ eſt:ꝓuincię conſulibus decretæ:
Cornelio Hetruria cum veteri exercitu. Sempronio Brutij contra ãnibalem nouas legiones nõ ſcri
beret hoc anno ſtatua matris ideæ ex peſſimunte vrbe Phrygiæ Romam aduecta eſt : & Magale-
ſia inſtituta. Scipioqꝫ naſica vir optimus iudicatus. Scipio ꝓcõſul ꝙ diſciplinã militarẽ fregiſſet: &
ꝙ ſolute : nõ vt decebat ĩperatorẽ romanum in Senatu accuſatus eſt:quẽ Metellus oratiõe defẽdit
Legati cum pretore inſiciliam miſſi ſunt:vt ea quæ vulgata erant rumoribus de cultu ac deſidia im
ꝑatoris:de qꝫ ſoluta militię diſciplina oculis compata Romã referrẽt: Quibusveniẽtibus Syracuſas
Scipio non verba:ſed res ad pugnãdũ ſe ꝑparauit: & rem aliter eſſe ac dictũ fuerat oſtẽdit. quippe
oẽꝫ exercitũ eo cõuenireẽ claſſẽqꝫ expediri iuſſit:tãq̃ terreſtri :naualiqꝫ prœlio eo die dimicãdũ fuiſſet
poſtero die terreſtres:naualeſqꝫ exercitus nõ ĩſtructos modo: ſed hos de currentes:claſſem vero in
portu ſimulacrũ:& ipſã edentẽ naualis pugnę oſtendit:& cũ armamẽtaria horrea:cęteroſqꝫ belli ap
paratus vidiſſẽt:quod fœlix:fauſtũqꝫ populo romano:ſibiqꝫ eẽt ex decreto ſenatus vt in aphricã tra
ijceret : Scipioni per miſerunt·qui ſuos milites adhortatus nauigauit:ſuoqꝫ aduentu maxĩo terrori
hoſtibus fuit. Inde Siphacem: Aſdrubalẽqꝫ vicit.nam noctu hybernacula pœnorũ lignea: temereqꝫ
ex materei agroꝝ extructa incendio abſũpſit. ſic binis caſtris deletis ingenti præda potitus ẽ.&Sy-
phax captus ad Scipionem perducitur:quẽ ille Romam miſit. Carthaginenſes Scipionem timen-
tes muros ac propugnacula reficiebant. legatoſqꝫ ad Annibalem miſerunt : qui illum in patriã iã
laborantem reuocarent : quos Annibal flendo audiuit : accuſans pœnos : qui ſupplementum ac
pecuniam denegauerant:& cum excedens italiaꝫ reſpexiſſet deos ac ſe de teſtatus eſt : ꝙ cruentos
milites romanorum ſanguine ad cannas : non ſtatim ad vrbem duxiſſet :ſexcentum millibus arma
torum ad tranſimenum & cannas : cæſis circa Caſilinum cumas : nolamqꝫ conſenuiſſe: & Scipio-
nẽ ire ad carthaginẽ auſũ:qui conſul in italia pœnum hoſtẽ non vidiſſet:hęc incuſans in aphricam
tranſmittens:ad leptim claſſem appulit:copijſqꝫ expoſitis zamã cõtendit:vbi vtriqꝫ magna ſolertia
inſtructo exercitu:cũ annibal pacem a Scipione peteret:& ille recuſaret inquiẽs : poſtq̃ pacẽ ferre
nõ potuiſti: bellum quod diu optaſti accipe igr̃ pugnatum ẽ. Annibal victus ad rumentum ſe rece-
pit . Inde Carthaginẽſiũ accitus in ſenatu faſſus ẽ nec ſpem ſalutis alibi q̃ ĩ pace ponendã eſſe:vnde
legati carthagir ẽſium ad Scipionem venere pacem efflagitantes. Scipio pacis cõditionibus datis
carthaginem tributariã fecit. inde exercitu ĩ naues ĩpoſito Siciliam traiecit : & per italiam non mi
nus lætã pacis q̃ victorię:effuſis etiã hõibꝰ cã officij ad honores ꝑbẽdos: turba etiam agreſtum vias
obſidente Romam venit:clariſſimoqꝫ omnium triumpho vrbem & capitolium inuectus ẽ.

ORDIOR arma quibus
cœlo ſe gloria tollit
Aeneadũ: patiturq; ferox
œnotria iura
Carthago.da muſa decus
memorare laborum
Antiquæ heſperiæ: quan=
toſq; ad bella crearit:
Et quot roma viros: ſacri
cum perfida pacti
Gens cadmea ſuper regno certamina mouit.
Quæſitumq; diu qua tandem poneret arce
Terrarum fortuna caput: ter marte ſiniſtro
Iuratũq; Ioui fœdus conuentaq; patrum
Sidonii fregere duces: atq; impius enſis
Ter placidam ſuaſit temerando rũpere pacem:
Sed medio finem bello: excidiumq; viciſſim

ORdior arma. Propoſitio eſt qua Syllius captans attentionem ac docilitatem oſtendit:
aperitq; ſe deſcripturum bellum punicum ſecundum. Attentum facit auditorem re=
rum magnitudine propoſita. Docilem ſumma paucis comprehenſa. Cauſa principij
Fabius inquit: nulla alia eſt q̄ vt auditorem quo ſit nobis in cæteris partibus accõmo=
datior cõparemus. id fieri tribus vel maxime poteſt: ſi beniuolum: attentum: docilẽ fe
cerimus auditorem. Sunt & illa excitandis ad audiendũ nõ inutilia: ſi nos neq; diu mo
raturos: neq; extra cauſam dicturos exiſtiment. Docilem ſine dubio & hæc ipſa p̄ſtat
attentio. ſed & illud ſi breuiter: & dilucide ſumma rei: de qua cognoſcere debeāt indicauerim⁹: quod Ho=
merus atq; Vergilius operum ſuorum
principijs faciũt nam iſtius rei modus eſt
vt propoſitioni ſimilior ſit: q̄ expoſitioni:
nec quomodo quidq̄ ſit actuꝫ: ſed de qui
bus dicturus ſit orator oſtendat. Sum in=
quit Syllius deſcripturus arma & præſtã
tiam bellicã populi romani: qua illius glo
ria non modo per totum orbem propaga
ta eſt: vetrũuſq; ad aſtra penetrauit & quã
carthago belli ſtudioſiſſima: & rõani ęmu
la imperij leges & iugum romanorum ſu
bire: patiq; coacta eſt: & hoc primo ſecun
doq; bello punico. nam tertio ab emilia=
no Scipione funditus eſt euerſa: & cineres
in capitolium relati. Reſtituta fuit poſtea
ab Auguſto eodem anno: quo Corynth⁹.
Aeneadum: romanoruꝫ qui: ab Aenea du
cunt originem: quorum ars militia erat: q̄
& gloriam ſimul & imperiũ compararũt:
Agere quippe ac pati fortia romanorum
erat. Ferox: bellicoſa. Ferocia enĩ in bel
lo dicitur: & ferox eſt perpetuum epithe=
ton Martis. Oenotria iura: romanas le=
ges & italas. nã italia dicta eſt oenotria ab
œnotro fratre peucetij filio Lycaonis regis Arcadiæ: qui auſones in ſinu campano œnotros appellauit.
Strabo ait: illa pars italiæ: quæ eſt a freto ſiculovſq; ad ſinum tarentinum & poſſidomatem protẽdiť apud
antiquos œnotria dicebatur: Et regia regũ œnotriorũ pandoſia erat. vbi Alexander moloſſoꝝ rex oracu=
lo deceptus cæſus eſt. Poſtmodũ tota italia œnotria dicta eſt. Da muſa decus: beniuolũ reddit auditorẽ in
uocatiõe muſaꝝ: quas p̄ſidere vatibus antiqtas credidit. Poetæ ſtati poſt maximã ꝓpſitionẽ emerendi fa=
uoris grã muſas inuocant: vt arrogantiã deuitent: & cũ ad aliquẽ locũ puenerint grauiorẽ: vota repetunt:
qđ Horatius in arte poetica p̄cepit. Nec deus ĩterſit: niſi nod⁹ iudice dign⁹ inciderit. Precať ergo ſibi dari
a numie poſſe memorare labores nobilis ac generoſæ italiæ. & quot & q̄ p̄ſtãtiſſimos viros illa habuerit: cũ
populus carthaginenſis iacta fœdera violando: vt imperaret bellum contra ius faſq; populo romano intu
lit. Et cum diu dubitatum eſt & quæſitum in vtra iſtarum vrbium: poſt varios vtrinq; labores vellet for=
tuna ponere caput orbis: & imperij ſedem. Antiquæ: nobilis italiæ: quæ & heſperia dicitur. Quot: ad nũe=
rum refertur. Quantos: ad præſtantiam bellicam. Gens cadmea. carthaginenſis oriũda a phœnicibus:
quibus imperauit Cadmus. Perfida: violatrix nulla fide ſeruata. Pacti ſacri: fœderis ſacroſancti: quoniã
in percutiendis fœderibus Iupiter inuocabatur. Sex fuerunt fœdera inter romanos & carthaginenſes an
te ſecundum bellum punicum: quæ in æneis tabulis ſcripta in templo Iouis capitolini ſeruata fuerunt: au
tore Polybio. Primum fuit eiectis regibus. M. Bruto: & Valerio cõſulibus. Item alia duo ante primũ bellũ
punicum. Quartum peracto primo bello cum Luctatio conſule. Quintum poſt illud Luctatij. Sextum cũ
Haſdrubale. Super regno: de regno: vt. ſ. imperaret: quoniam de imperio dimicabatur. vter. ſ. iperaret.
Sed Hannibal ea trãſgreſſus eſt q̄ ſeruanda ſunt: cũ nõ de vita: ſed iperio: certatur. Quæſitum: dubitatus
qui enim dubitat inquirit: & ad dubitatio generat dolorem: vnde dolere aliquando idem eſt quod inquire
re. Ariſtoles in metaphyſicis. Multi non indoluerunt inquit. & Virgilius in ethna: ſi tamen Virgilij eſt: q̄
ſub illius nomine circunfertur. Non eſt hic cauſa dolendi. Tandem. poſt multa prælia: & diutinos labo=
res. Qua arce: romana. ſ. an punica: ideſt capitolio an byrſa. Ter mare ſiniſtro. Tria iquit bella punica fue

runt : ſed medium:quod narraturus ſum maioris negocij fuit atq; diſcriminis. & ſic tangit capita rerum. quas narraturus eſt. Marte ſiniſtro:infœlici euẽtu pugnæ:quoniam ſempervicti fuerunt. Ioui:qui inuocabatur in ſanciendisfœderibus.lege formulam apud Liuium. Conuenta:pacta ſenatorum. Impius enſis:arma magno ſtudio ac temporis interuallo c ompar ata. Temerando violando iacta fœdera. Finem:vt ſcilicet altera pars deleretur. Excidiumq; viciſſim:in parte operis mei huius inquit licet præfari mihi:quod in principio ſumme totius profeſſi ſunt pleriq; rerum ſcriptores.bellum maxime memorabile omnium: quæ vnq̃ geſta ſunt me ſcripturum:quod Hannibale duce carthaginenſes cum populo romano geſſerũt. Nam neq; validiores opibus vllæ inter ſe ciuitates:genteſq; cõtulerũt arma : neq; his tãtum vnq̃ virium aut roboris fuit . & haud ignotas belli artes inter ſe:ſed expertas primo punico conferebant bello:& adeo varia belli fortuna:ancepſq; mars fuit:vt propius fuerint periculo:qui vicerunt . Odijs etiam maioribus certarũt q̃viribus:romanis indignantibus: q; victoribus victi vltro inferent arma :pœnis q; ſuperbe auareq; crederent imperatum victis eſſe. Viciſſim.mutuo gẽtes.ipſi romani.ſ.& carthaginenſes: quoruʒ vterq; alteri excidium moliebatur:&neuter alterum imperare volebat. Molitæ:parauerunt ſũma ope. Quis:quibus belli fortuna conceſſit:vt vincerent:adeo cruẽt a victoria fuit : vt loco patebit ſuo. Reſerauit dardanus arces:Scipio Aphricanus carthaginẽ ad tributum redegit: & vrbem illã totiẽs rebellem &cõtumacem:primaſq; ſibi partes vendicantem populo romano peruiam fecit.

Mollitę gentes:propiuſq; fuere periclo
Quis ſuperare datũ : reſeruauit dardanus arces
Ductor agenoreas.obſeſſa palatia vallo
Pœnorum:ac muris defendit roma ſalutem.
Tantarum cauſas irarum:odiumq; perẽni
Seruatum ſtudio:& mãdata nepotibus arma
Fas aperire mihi:ſuperaſq; recludere mentes.
Iãq; adeo magni repetam primordia motus.
Pigmalioneis quondam per cærula terris
Pollutum fugiens fraterno crimine regnum
Fatali dido libies appellitur oræ:
Tum precio mercata locos noua mœnia ponit
Cingere qua ſecto permiſſum littora tauro.
Hic iuno ante argos:ſic credidit alta vetuſtas:
Ante agamẽnoniam gratiſſima tecta micenem

Agenoreas: Carthaginenſes pœnos appellat:ſydonios:tyrios:phœnicas:agenoreos : cadmeos: ſarranos quia originem habuerunt a phœnicia:vbi eſt ſydon:tyrus:ſarra:& vbi regnauit Agenor pater Cadmi. ductor dardanus:ſcipio romanus dux belli. Romanos appellat dardanios:theteos:pergameos:æneadas:laurentes :auſonios:œnotros:ideos:hectoreos:teucros. Aeneas enĩ ex Troia venit:in agrum laurentẽ ducentibus fatis ad maiora rerum initia:cuius filius aſcanius albam condidit.a quo reges albani:vſq; ad Amulium & Numitorẽ:cuius filia Rhea ſyluia cõpreſſa a Marte in luco martis:qui erat ſub albano monte Remum peperit:ac Romulum:a quo Roma. Obſeſſa palatia vallo pœnarum:quoniam Annibal ad anienẽ caſtra poſuit:& ad portã collinã adequitans haſtã intra vrbis mœnia primus contorſit.vnde Pli.loquẽs de ſtatuis ait. Et adeo diſcrimen omne ſublatum eſt:vt Annibalis etiam ſtatuæ tribus locis ea vrbe viſant̃:intra cuius muros ſolus hoſtium emiſit haſtã. Palatium eſt mons e regione ad auentinum. & palatia ponit pro tota vrbe. Tantarum cauſas irarum:precatur nunc vt liceat ſibi aperire cauſas perpetui odij:quod inter vtrumq; populum vſq; fuit. Studio:voluntate perſeueranti. Mandata nepotibus arma.bellum punicum in genere intelligit:quod Dido eluſa ab Aenea:vt Vir.finxit a:quo romani ducũt originem:ſucceſſoribus ſuis gerendum cõtra æneadas mandauit:& imitatur Virgilium:apud quẽ Dido moritura dicit. Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus vltor:Qui face dardanios:ferroq; ſequare colonos. Nunc olim quocũq; dabunt ſe tẽpore vires:Littora littoribus cõtraria fluctibus vndas Imprecor.arma armis pugnẽt:ipſiq; nepotes.& in ſecundo volumine Syllius canit. Ipſa pyram ſup ingentẽ ſtans ſaucia dido Mandabat tyrris vltricia bella futuris. Superaſq; recludere mentes:nam paulopoſt narrabit vaticinium iunonis & præſagia cladum populi romani:&in trãſitu alpiũ venus apud iouẽ queſta eſt:timẽs romanis ſuis. Ille oĩa fata recluſit: & iuno monuit Annibalem:cum caſtra ad anienẽ metatus eſſet:ne vrbe potiri ſperaret:inuito ioue:quem ſuper capitoliũ fulmina molientẽ oſtẽdit:& Martem in cãpo matio:& ægida palladis:& ipſã pallada gorgoneos accinctã furores:aliaq; numina in vrbem declinaſſe:vt eam a barbaris tuerentur. Recludere:aperire:ꝓmere. Adeo:certe. Pygmalioneis:Narratio eſt:qua cauſa odij:& per cõſequẽs tanti belli aperit̃:& repetit paucis aduentum Didonis in aphricã:q̃ tantæ fœlicitatis fuit:vt inter barbaras &efferas natiões nouam coloniam deducere potuerit:Carthaginem ſcilicet quam puto Didonem denominaſſe a nomie carthaginis tanq̃ anguſtiore:quæ illius Herculis filia fuit:qui tyri colebat̃ : vt Cicero ſcribit in libris de natura deoruʒ:Arx quæ in ædito loco vrbis ſita erat Byrſa appellabat̃. Appianus dicit phœnices cõdidiſſe car-

thaginem in lybia annis quinquaginta ante Ilij captiuitatem:cõditoremq; fuiſſe Xorum & Carchedonẽ Hanc vrbem iuno caput terrarum fore deſtinauerat :quippe illa magis q̃ argis & Mycenis delectabatur. Pœni quippe iunonem hæreditaria ſuperſtitiõe humano ſanguine placabat. Verum cũ vidiſſet romanos vagari iam claſſe per mare tyrrhenum:timens carthagini belli furorem pœnis immiſit:qui nauali prælio victi fuerũt ad egates:quæ ſunt in mari ſiculo :vt dictum eſt. Pygmaleoneis:phœniſſis:vbi regnauit Pygmalion. Fraterno crimine:quoniã Pygmalion frater Sycheum maritum ſuum fraude necauerat:vt illius theſauro potiretur:Dido monita ſomnio:vt ſcribit apianus:collectis his quibus pygmaliõis ſæuitia inuiſa fuerant:pecunijſq; in vnum cõgeſtis in lybiam nauigauit:& illic vbi nunc carthago ẽ conſedit. Oræ fatali :regiõi lybies ad quã fata eam ducebant vt carthago conderetur. Secto tauro Dido ſoluens ex phœnicia in cyprum vela dedit: vbi bytas veneris ſacerdos cũ magna puellaꝝ manu:q̃ ad ſacra venerant didoni ſe iunxit.inde ad aphricam ventum eſt:vbi emit tantũ terræ quãtum circundaret corium bubulũ:quod diſſectũ in multas ligulas cõprehendit fere ſpatium viginti ſtadiorum expellentibus deinde eos incolis:inquit Apianus tantum ſoli deprecati ſunt: in quod ſe cõferret:quantum taurino corio circundare poſſent:illi ſe iureiurando cõceſſuros firmauerunt. Hi corium per minuta ſecãtes circumpoſuere loco vbi nunc eſt arx carthaginis: quæ ob id byrſa appellata eſt:& ideo canit Virgilius. Mercatiq; ſolum facti de nomine byrſã: Taurino quantum poſſent circundare tergo. Littora:quoniam locus vbi carthago erat eſt pęninſula habens ambitu ſtadioꝝ.cc.lx.muro cinctum ſupercilium etiã erectũ & circũ circa habitatum:illic fuit byrſa arx. Ante argos:argi vrbs peloponneſi caput argiuæ regionis vbi dicitur nata Iuno. Mycene vrbs etiã peloponneſi vbi regnauit agamenon.hæ vrbes Iunoni ſacrę habebantur:& erant. Alta.priſca. Profugis:didoni ac comitibus profugis ex phœnicia. Optauit: elegit propter loci opportunitatem cum eſſet ad mare. Sic Virgilius Optauitq; locum regno. Aeternam gentem: nunq̃ ceſſaturꝝ imperium:&gentem nunq̃ habituram finem: Exerere:attollere caput ſuper alias vrbes quæ alti nominis erant ciuium ardentiſſima virtute ſubnixa:& inumeris clara triumphis: & q̃ iã ad totius orbis imperiũ : & tantã illaꝝ magnitudinẽ aſpirabat. Totum orbem:ſeruit affectui ipſius Iunonis poeta.nam res inimicorum quãuis exiguæ ſint:tamen inuidis magne vident̃. Vnde dicit ouidius. Viciniq; pecus grandius vber habet.non enim tunc romani nauigabant per omnia maria : ſed vix in Siciliam traiecerant duce oppio claudio caudice:ſic ob id cognominato:qm̃ primus ſuaſit romanis nauim conſcendere Romani quippe :vt ſcribit Seneca ad paulinum de breuitate vitæ:plurium tabulaꝝ contextum caudicẽ. Appellabant. Vnde tabulæ codices dicuntur. Tranquillus in tyberio:Claudius caudex primus freto claſſe traiecto pœnos ſicilia expulit. Propius:vicinius.timens inquit carthagini:&ne romani propius accederẽt: primi belli punici ſuſcitauit incendia. Phœnicum:carthaginenſium. Contuſo:fracto atq; victo.nam ſucubuerunt pœni in primo bello punico:conſule Luctatio. Primæ pugnæ:primi belli punicis. Fractis ceptis contuſis cognatibus & pricipijs punicis in mari ſiculo ad egates. Sicanio:ſiculo mari. Sicani antiquiſſima gens hiſpania a ſicori amne denominata habitauerunt prius latiũ:inde in ſiciliã trãſgreſſi ſiccaniã denominarũt.durauit aũt primũ bellum punicũ ad.xxiiii.annos. Arma remolit̃.retractat & inſtaurat;& ſic conflatum eſt ſecũdum bellũ punicũ duce annibale . Dux : annibal ipſe ſolertiſſimus ad oĩa. Sufficit:ſubminiſtrat affectui iunonis. Agmina:exercitũ contra romanos.ipſe dux inquit ſtrenuus & crudelis in romanos erat iunoni pro magno exercitu.vnde talẽ nacta ducem bellum mouit. Turbanti;iunoni parãti turbare & prouocare in perniciem romanoꝝ mare ac terras. Induit iras deæ.i.ipſe Annibal cõcepit animo ſuo i romanos tales iras quales iuno habebat acerbiſſima romani nominis inimica. Audet. propter illius amplitudinem & ſollertiam bellandi. Solum:hũc vnũ annibalem. Cõponere fatis.i.opponere romanis: vt ipſa

Optauit profugis æternam cõdere gẽtem.
Verũ vbi magnanis romã caput vrbibus alte
Exerere:ac miſſas ẽt trans æquora claſſes
Totum ſigna videt victricia ferre per orbem
Iã propius metuens bellandi corda furore
Phœnicum extimulat: ſed enĩ conamie priæ
Contuſo pugnæ:factiſq; in gurgite ceptis
Sicanio libicis:iterum inſtatura capeſſens
Arma remolitur:dux agmina ſufficit vnus
Turbanti terras : pontumq; mouere parãti.
Iãq; deæ cunctas ſibi belliger induit iras
Annibal:hunc audet ſolũ componere fatis
Sanguineo cũ læta viro:atq; in regna latini
Turbine mox ſcęuo venientum neſcia cladũ.
Intulerit latio ſpreta me troius inquit
Exul dardaniã:& bis numina capta penates:
Sceptraq; fundarit victor lauinia teucris:
Dum romana tuæ ticine cadauera ripæ
Non capiant:ſimiliſq; mihi per celtica rura
Sãguie pergameo trebia:& ſtipãtibus armis

fato quodā deſtinauerat.vnde cū viro tam ſanguineo ſupbiret:& tales ducē:qualē diu optauerat:tandē nacta eſſet:prouidens opera & auſpicio annibalis calamitates romanoꝝ quadā ſtomacatione romanis inſultat.dicens.Eſto æneas me inuita in italiā nauigauit:& regno atq; vxore potitus eſt:quod mihi dolori fuit:ſed maior profecto erit voluptas in calamitatibus veſtris o romani qui illum& martem genti noſtræ inſcribitis:ꝗ fuerit dolor in aduētu æneæ.rependā inqt dolorē voluptate propediē ventura. Haud inſcia non ignara:cum eēt numē.Cladū.quibus annibal romanos in italia affecit. In regna latini:in italiam & latium cuius caput eſt roma.in latio regnauit latinus rex ab originū & ſocer æneæ. Mox:paulopoſt.Sæuo turbine crudeliſſimo martis impetu. Intu. la.

Corporibuſq; verū retro fluat.ac ſua largo
Stagna reformidet traſimenus turbida tabo
Dū cānas tumulum heſperię:cāpūq; cruore
Auſonio merſum:ſublimis iapiga cernam
Teq; vadi dubium coeuntibus aufide ripis
Per clipeos:galeaſq; virū:cæſoſq; per artus
Vix iter adriaci rumpētem ad littora ponti
Hæc ait:ac iuuenē facta ad mauortia flāmat
Ingenio motus auidus fideiq; ſiniſter
Is fuit: exuberans aſtu:ſed deuius æqui.
Armato nullus diuū pudor:improba virtus
Et pacis dſpectus honos:penituſq; medullis
Sanguinis humani flagrat.ſitis his ſuper æui
Florevirens auet egates abolere parentum
Dedecus:ac ſiculo demergere fœdera pōto.
Dat mētē iuno:ac laudū ſpe corda fatigat.
Iāque aut nocturno penetrat capitolia viſu

verba iunonis inſultantis ro.nomini & cladib⁹ futuris:& vtitur cōceſſione per quādam ſtomachationem. Exul darda. æneas troianus oriūdus a dardano iouis filio.Intulerit:eſto īquit ꝙ æneas potuit inferre in latiū troianos & numina & ad dedecus æneam profugū exulē appellat Dardaniā:ipſos troianos.ſic Virgi. Ilium in italiam portans victoſq; penates.quos appellat numina bis capta ad contēptū:qa bis troia capta fuit:prius ab hercule tēpore Laomedōtis:poſtea regnāte priamo. Varro ait in ſecūdo rerum humanaꝝ.dardanum ex Samothracia in phrygiam & æneam e phhrygia in italiam penates atuliſſe. Caſius hemina ſamothracum deos tradit apud nos penates dici. ſamothraches autem dij ſunt:vt autor eſt varro:duæ viriles ſpecies æneæ:quæ illic ante portas locabantur.Nigidius ait penates dij apollo & neptunus.Dionyſius ait.Romæ ſacellū eſt haud procul a forouia qua itur ad carinas:i quo ſūt dij penates iuuenes duo pila tenētes.in alijs tēplis iuuenes duo militari habitu penates dicti quia p eos penitus ſpiramus:p quos corpus & animā habemus.Sceptra lauinia:regnū apd lauinū:qd æneas in latio condidit:& a noie vxoris Lauinū appellauit.eſto inqt ꝙ poſuerit ſibi & ſuis latio ſedem:& regnū parauerit:qd per ſcriptū ſignificat:& regnauerit in vrbe lauino:Dū mō inqt cernā has calamitates nōcuro ad votum me inuita oīa ſucceſſiſſe æneę. Ticine:ad Ticinū vrbē & fluuiū eiuſdē noīs annibal exercitū romanū prio ꝓfligauit. P.Scipiōe cōſule.Ticini⁹ nūc dicit papia.Similis mihi:eo animi affectu in romanos quo ego ſū:qm̄ pugnāte Scipiōe in ipſo fluuio aqua trebiæ cōtra rōanos aſſurrexit:minatuſq; ē ſcipio ſe cū primū poſſet alueū illi adēptuꝝ:& trebiā pœnū nō italū appellauit:& ānibal appellat illū ſuū trebiā. Per celtica rura:galliā ciſalpinā:nā galli eā horā italiæ incoluerūt:quos græci vno vocabulo celtas appellāt.Pergameno:romano.Stipantibus:replentibus & condenſantibus alueū & vadū.nam ſtipare eſt condenſare.Vir.Dulcia mella ſtipant. Traſimenus.lacus puſinus denomiatus vt fingit poeta a Traſimeno iuuene formoſiſſimo amato ab Agylla nympha. apud hunc lacum flaminius cecidit:& exercitus romanus profligatus eſt. Tabo.ſanguine putrefacto in maxima copia.Dum cannas tumulū heſperiæ:cannæ vicus apuliæ prope aufidū vbi romani memorabilem illam & luctuoſā cladē acceperunt vt ibi totius fere italiæ videret eſſe ſepulchrū.nā quiquaginta milia romanoꝝ in eo prælio deſiderata ſūt:& conſul Paulus.ideo dicit Plinius.Non cannæ buſto inſignes romani nominis. Campū Iapyga:apulū.apulia dicta ē iapygia ab iapyge filio dedali & puellæ cretenſis:qui illic regnauit:& peucetius in iapygijs montibus habitauit & accolas a nomine ſuo peucetios denomioauit. Sublimis:alacri animo geſtiens in in aere.Vadi dubiū:habentē alueū repletū cadaueribus vſq; ad ſuperficiē:vt ſuperatis iā ripis dubiū eſſet vbi fuerit vadū:ideſt alueus & cōcauitas fluuij.Coeuntibus:coniunctis propter cadauera quibus erat repletus alueus.Rumpentem:cum difficultate emittētē in mare adracū propter cadauera quę curſum impediebant.Hæc ait:iuno ſcilicet:& Hannibalē ferociſſimum ad bella gerenda accendit.Facta ad mauortia:ad laudem bellicam & gloriam. Ingenio motus auidus deſcribt mores annibalis:& callidū ingenium. ¶ de quo Liui⁹.Nullo labore aut corpus fatigari aut animus:vinci poterat:caloris ac frigoris patientia par cibi potiuſq; deſiderio naturali nō voluntate modus finitus:vigiliarum ſomniq; nec die nec nocte diſcri-

minata tēpora.Id qd gerendis rebus ſupfuiſſet qeti datū:ea neq; molli ſtrato neq; ſilētio accerſita.multi ſepe militari ſagulo opertum humi iacentē inter cuſtodias ſtatiōeſq; militū conſpexerūt:veſtitus nihil inter ęquales excellēs.arma atq; equi cōſpiciebant:equitum peditumq; idem longe primus erat.princeps prælium inibat:vltimus prælio excedebat.has tantas viri virtutes ingentia vitia æquabant:inhumana crudelitas:perfidia pluſꝗ punica:nihil veri:nihil ſancti:nulluſq; dei metus:nullū iuſiurandum:nulla:religio. Auidus motus:ideſt perturbationis & tumultus:cū eſſet eius animus inquies. Ingenio.ſuapte natura.erat enim natura talis.Ingenium proprie eſt quædam interior animi vis:qua intelligimus ea quæ ab alijs non

Aut rapidis fertur per ſūmas paſſibus alpes
Sæpe etiā famuli turbato ad lumina ſomno
Expauere trucem per vaſta ſilentia vocem
Ac largo ſudore virū inuenere futuras
Miſcentē pugnas:& inania bella gerentem:
Hanc rabiem in fines italū:ſaturniaq; arua
Addiderat tandē puero patrius furor ortus
Sarrana priſci barcæ de gente vetuſtos
A belo numerabat auos:nāq; orba marito
Cum fugeret dido famulū tiron:impia diri
Belides iuuenis vitauerat arma tiranni.
Et ſe participem caſus ſociarat in omnis (car
Nobilis hoc ortu:& dextra ſpectatus amil-
Vt fari:primāq; datū diſtinguere lingua
Annibal i vocem:ſolers nutrire furores
Romanum ſeuit puerili in pectore bellum.

didicimus. ponitur etiā & pro natura a poetis vt in hoc loco:& apud Virgi.In georgicis.Fideiq; ſiniſter:nullā habens fidē:quoniā in ipſo fuit perfidia pluſꝗ punica.Exuberās:redundans vndiq; aſtutia.Deuius æqui:alienus ab oī iuſtitia Armato.i.ipſi annibali in armis nulla erat reuerentia numinis.nullus pudor:nulla pietas.oīa enim ſacra profana habebat:ac ſi nullū fuiſſet numen.Improba virtus:inſatiabilis & quæ nullo fine continebatur.& deſpiciebat pacē anim⁹ ad bella natus.His ſuper:pręter hæc quę dicta ſunt ætas viridis eum ad pugnā incitabat:nat⁹ quippe erat.xxvi. annos cum aſdrubal occiſus eſt in hiſpania:cui ipſe ſucceſſit. Auet egates abolere:ideſt cupit delere infamiā quā ſui maiores pugna nauali ad egates inſulas victi a luctatio conſule acceperunt:cū quo fœdera iacta ſunt:quæ annibal in ipſo mari ſiculo mergere & irrita facere decreuerat:vt dedecus ſuorū parentum in perniciem romanoꝝ verteret. Dat mentem Iuno:imitatio eſt Virgiliana. Ille enī introducit iunonem impellentem turnū ad pugnam contra troianos.Ac laudum ſpe corda fatigat.i.immittit in animū ipſius annibalis ingentem ardorem laudis quam ex rebus geſtis cōtra romanos conſequuturus eſſet.Trahimur inquit Cicero oēs laudes ſtudio:& optimus quiſq; maxie gloria ducit. ad gloriam quippe nati ſumus:& honorem qui eſt præmium virtutis:quo animus generoſus cenſeri gaudet. Fatigat:ſtimulat:& accendit vt id conſequeret ad quod animus a natura bene inſtitutus properare debet vt finem aſequatur ſuum.Iāq; aut nocturno:tantus erat ardor belli & rabies animalis qua ferebat in romanos:vt per quietem ſe in capitolium irrumpere & alpes ſuperare videret:& pugnæ ſimulacra obire.Cice.li.ii.de diuinatione loquens de animoꝝ vi natura atq; motu dicit.Itaq; in eo & formæ verſant & actiones:& multa audiri.multa dici videntur.hæc.ſ.imbecillo remiſſoq; aīo multa omnibus modis confuſa & variata verſantur in animis:& agitantur.de quibus vigilātes aut cogitauimus aut egimus. Hoc & lucretius ait. In ſomnis eadem plerunq; videmur obire cauſidici cās agere:& componere leges:Induperatores pugnare ac prælia obire.Capitolia:captolium dictum eſt:quoniā cum fundamenta offenderent inuentum illic fuit caput humanū quod portendebat caput orbis eo loci futurum. Turbato ad lumina ſomno:adeo vocem horrēdam noctu in ſomnis annnibal emittebat vt famuli expgefacti & territi luminibus eum adire cogerentur:ignari quid ſibi vellet cum per quietē tam horrende clamaret. Trucem.horrendā. Vaſta ſilētia:noctem intempeſtam.Inania bella:ſimulacra pugnæ. Hanc rabiem:hunc furorem inquit & rabiem ī romanos addiderat annibali furor patris amilcaris.In fines:contra italiā.Saturnia arua:italiam & latium in quo latuit ſaturnus apud ianum. Oui.in faſtis. Dicta quoq; eſt latium latente deo.ſiue dicta eſt italia ſaturnia ab vbertate rerum:vt ait Dionyſius Alicarnaſſeus.ipſe vero inquit nullam terram vbertate rerū omnium italiæ comparabo in qua vidi trium fructuum culturas:æſtiuam:hybernā & autumnalem & hoc in cāpano agro.non mirum ergo ſi tam vberrimam terram ſaturniam appellarunt.nam ſaturnum putauerūt deum omnium fœlicitatem:& copioſa atq; fertilia ſaturno dicabant.Puero. annibali nato nouem ferme annos.Prius furor:nam amilcar coegit eum iurare ſe cum ætas competeret capitalem fore hoſtem populi ro.Addiderat:innatæ.ſ.ferociæ:& cupiditati bellicæ Tandem cum eſſet ille exercitum in hiſpaniā traiecturus & filium relicturus. Ortus ſarrana priſci barcæ de gente:repetit poeta originem amilcaris altius quam referebat ad barcam:qui cum Didone ex tyro in lybiam nauigauit& a belo qui fuit rex aſyriorum

originem habebat.ideo ait bellides iuuenis.ab hoc barca cognominata eſt factio bachina apud carthaginem:cuius caput erat ſamilycar.belus primus rex aſyriorū ſyderalis ſciētię repertor ſepultus eſt in media babilone a quo reges aſyri beli cognominati ſunt. Famulam tyron:ſeruientē pygmalioni tyrāno tyrus adiuncta fuit continenti quodā aggere ab alexandro magno cum eam obſideret. inſula enim erat & tyrij propter purpuræ tincturam non ſolum a regibus verum etiam a romanis libertate donati ſunt Bellides iuuenis:barcas qui originem ducebat a belo. Tyranni:pygmalionis. Hoc ortu tali origine ac rebus geſtis nobile: vt inquit Ariſtoteles:dicitur id quod ex bono prodijt ſemine:generoſum autem quod a ſua natura non degenerat.

Vrbe fuit media ſacrum genitricis eliſæ
Manibus:& patria tiriis formidine cultum
Qđ taxi circū:& piceæ ſqualētibus vmbris
Abdiderant:cæliq; arcebant lumīe templū
Hoc ſeſe:vt perhibent curis mortalibus olī
Exuerat regina loco:ſtant marmore mœſtæ
Effigies:beluſq; parens:omniq; nepotum
A belo ſeries:ſtat gloria gentis agenor
Et qui lōga dedit terris cognomina phœnix
Ipſa ſedet tādem æternum cōiuncta ſicheo
Ante pedes enſis phrigius iacet:ordīe centū
Stant aræ cæliq; deis hereboq; potenti:
Hic crine effuſo:atq; enneæ numina diuæ
Atq; acherōta vocat ſtigia cū veſte ſacerdos

Spectatus dextra:clarus bello & viribus. Solers nutrire furores:ſciens mouere animos ad indignationē & impellere ad quoſcūq; affectus. Seuit:inſeruit pectori ipſius annibalis. Vrbe fuit media:deſcribit templum in quo annibali iurauit bellum cōtra romanos:& dicit illum iuraſſe per manes didonis:quis aliqui ſcripſerint iuraſſe ad pedes herculis vnde Martialis loquens de ſtatua herculis quā vindex ī priuatis edib⁹ habebat ſic ſcribit. Hac puer ad libycas iurauerat annibal aras. Prima formidie.horrore ac veneratione maioruꝫ:quoniam iuno ſāguine humano illic placabatur. Taxus eſt arbor triſtis & dira. in arcadia tam preſentis eſt veneni vt ſi qs ſub ea ſumpto cibo dormiat ſtatim moriatur:infixo clauo æneo arbor fit innoxia:a taxo toxica dicta ſunt quaſi taxica. Picea montes amat atq; frigora feralis arbor. Squalentibus:incultis & feralibus:picea:teda ilex cupreſſus erant dicatæ buſto ac ferales. ſqualidū dicitur incultum & ſordidum.inquiuit Sex. Pompeius ſic appellatum ꝙ proxime ſimilitudinem habet ſquamæ piſcium. Stant:erectæ ſunt ſtatuæ marmoreæ maiorum. Mœſtæ:hoc eſt ad laudem artificis qui in marmore affectus expreſſit. Belus parens:primus rex aſſyriorum & auctor generis. nomine parentis venit non modo pater ſed auus:abbauus & attauus. Series eſt rerum quædam continuata congreſſio. Nepotū:ſucceſſorum & qui fuerunt poſt belum. Gloria gentis:quoniam agenor ſignificat virum vehementer fortem: Phœnix:qui dedit nomen phœniciæ. Ipſa ſedet eternum coniuncta ſycheo:hiſtoriā ſequitur poeta:quod de ænea Didoneq; canit Vir. fabuloſum eſt:& id ennius primum finxit ad ignominiam carthaginēſium quos aphricanus domuit:cuius res geſtas celebrauit annalibus. Dido cum in aphricam nouam coloniam deduxiſſet fugiens pygmalionem ꝙ ſycheum auunculum & virum ſuum ſiue aceruam:vt ait trogus herculis ſacerdotem qui honos apud phœnicas a rege ſecundus erat ad aras herculeas mactauerat:& hyarbas getulus eam vxorē cuperet ne fides marito prius data violaretur ſibi mortē conſciuit.de qua trogus: cum hyarbas mauritanorum rex decem pœnorum principibus ad ſe accerſitis eliſæ nuptias ſub beli denunciatione petit.reſpondit dido ſe ituram quo ſua & vrbis fata vocarent in hoc trium menſium ſumpto ſpatio pyra in vltima parte vrbis inſtructa velut placatura viri manes inferiaſq; ante nuptias miſſura multas hoſtias.cedit:& ſumpto gladio pyrā aſcendit atq; ita ad populum reſpiciens ituram ſe ad virum ſicut præciperent dixit vitāq; gladio finiuit. Enſis phrygius:relictus ab ænea quo ſe interemit. Oui. Præbuit æneas & cauſam mortis & enſem:ipſa ſua dido cōcidit vſa manu. Erebo.plutoni. Enneæ diuæ:proſerpinæ.enna oppidum eſt ſiciliæ inter ſyracuſas & erycem montem habens cāpum fertilem & floridum adeo vt canes ſagite non poſſint.vbi quondam auctore ſtrabone erat ædes cereri ac proſerpinæ ſacra prope ennam rapta fuit proſerpina.vnde ennea diua dicitur nunc dicitur caſtrū ennæ:a qua ennenſes populi apud Liuium.& coſmographos. Acherō flu.inferorum ſtyx eſt palus & ſignificat triſticiam ex qua ideo dicitur naſci cocytus:quoniam ex triſtitia oritur luctus. Veſte ſtygia:nigra.niger enim color plutoni dicatus eſt. Rumpit:ſeſe rumpendo emittit. Exciti:euocati ab inferis.manum inquit Nonius dicitur clarum.vnde & mane.inde volunt deos appellari manes:ideſt bonos:ac proſperos quia melior mors ſapientioribus q̄ vita probetur. Manes vt ait Aurelius autore ſex.Pompeio dicuntur boni vnde dij manes.manum antiqui bonum dicebant. Manes dij ab Auguribus vocabantur eos per omnia manare credebant: eoſq; deos ſuperos atq; inferos dicebant.manes etiam ponuntur pro anima:vt ſupra manibus eliſæ ſacrū ideſt dicatum vmbræ ipſius didonis. Per inania:aerem qui eſt corpus rarum. Ad hęc penetralia lo-

ca ſacra & dicata manibus eliſæ:penetrale ſacrificium dicitur quod in interiore parte ſacrarij conficitˀ:vnde & penetralia cuiuſq; dicunˀ & penes nos quod in poteſtate noſtra eſt. Habitus:qualitatem vultus vt indolem contemplaretur in puero. Ora.faciem & vultum:an.ſ.palleret audito ſtridore & viſo tabo.vnde cū interrito vultu ingrederetur optimam ſpem futuræ virtutis cuius iam tunc indoles cernebatur daret. Maſſylæ euantis:ideſt furentis & correptæ ſpiritu phanatico ſacerdotis.nam euare furere dicimus:& bacchari. Imitatur Virgilium fingentem in quarto æneidos Didonem euocaſſe ſacerdotem gentis maſſylæ quæ magicis carminibus multum valebat:ſed Pli.libro.xxx.ꝙ æthyopes heſperij magicæ valuerint non meminit:ſed eius artis inuentorem fuiſſe zoroaſtem in perſide.poſtea apud Telmeſſum viguiſſe.ide trāſiuiſſe ad Theſſalas vrbes. Vnde Menander fabulam complexam ambages mulierum detrahentium lunam e cælo theſſalam cognominauit:& ideo Papinius in thebaide. Qualis ꝑ nubila phœbes Atracia rubet arte labor:& rhōbum theſſalū apud poetas legimus. Diros ritus:crudeles ac deteſtabiles:quoniam numina apud illos humano ſanguine placabantur. Vnde ſcri. Dionyſius aliſcarnaſeus. veteres ſaturno ſacrificabant cæde hominum vt apud carthaginem quouſq; ſtetit. Tabo:ſanguine putrefacto cæſorum .ſ. in ſacris illis nefarijs. Audito cardine. Vir.foribus cardo ſtridebat ahenis:& annibal cum hoc templum ingrederetur audiretq; ſtridorem cardinum:ac flammas videret non timuit quod magnam indolem oſtendit patri:qui exoſculatus eſt filium:& talibus verbis hortatus eſt ad bellum romanis inferendum. Gens rediuiua phrygum:verba amilcaris hortātis filium contra nomen romanum:quibus romanos in contemptum atq; inuidiam trahit augetq; rei indignitatem vt magis animum puerilem accendat oſtendens carthaginenſes alti nominis & ſtematis premi fœderibus iniquis ab iniuſtis romanis qui a phrygibus ſemiuiris originē habuerunt. Inde mouet illum a perſona ſua dicens conatum ſe eſſe & conaturum totis viribus vt tali decore patriam liberet ſuam:ſed ſi fata non permittēt hortatur mouetq; filium vt hoc onus aſſumat ne pater incaſſum videatur laboraſſe & deinceps quod vixerit laboraturum.

Immugit tellus:rūpitq; horrēda ꝑ vmbras
Sibila:inaccenſi flagrant altaribus ignes.
Tum magico volitant cantu ꝑ inania manes
Exciti:vultuſq; in marmore ſudat eliſæ.
Annibal hęc patrio iuſſu ad penetralia fert
Ingreſſiq; habitˀ:atq; ora explorat amilcar
Non ille euantis maſſilæ palluit iras:
Non diros templi ritus aſperſaq; tabo
Limina:& audito ſurgentes cardine flāmas.
Olli permulcent genitor caput oſculo libat
Attollitq; aīos hortādo:& talibus implet
Gēs rediuiua phrigū cadmeæ ſtirpis alūnos
Fœderibus nō æqua pręmit:ſi fata negarit
Dedecus id patrię noſtra depellere dextra.
Hęc tua ſit laus nate velis age concipe bella
Latura exitium laurentibus horreat ortus
Iam pubes tirrhena tuos:partuſq; recuſent
Te ſurgēte puer latię ꝓducere matres (ctu.
His acuit ſtimulis:ſubijcitq; haud mollia di
Romanos terra:atq; vndis vbi cōpetet ętas
Ferro igniq; ſequar:rheteaq; fata reuoluā

Rediuiua:renouata a phrygibus ſemiuiris.rediuiuum eſt ex vetuſto renouatum. Cicero prima actione in verrem. Vtrum exiſtimatis minus operis eſſe vnam columnam efficere ab integra nouam nullo lapide rediuiuo. Alūnos.id eſt carthaginenſes oriundos a cadmo multi nominis rege phœniciæ. Fœderibus:que fuerunt percuſſa cum luctatio poſt primum bellum punicū ab ipſo amilcare patre annibalis:cui autore polybio poteſtas data eſt a carthaginenſibus faciendi quicquid repu.eſſet cedens igitur tempori ad luctatium miſit legatos qui de fœdere agerent. Conditiones pacis hæ fuerunt: vt carthaginenſes omni ſicilia cederent neq; deinceps hyeroni bellum inferrent:& vt omnes captiuos ſine præcio redderent:atq; talenta argenti euboica duo milia & ducenta romanis penderent annos viginti.patres id præterea conditionibus addiderunt vt non ſolum ſicilia ſed etiam omnibus inſulis quæ inter ſiciliam:atq; italiam mediæ ſunt carthaginenſes cederent:amilcar igitur qui hæc fœdera percuſſerat vir ingētis ſpiritus & prudentia ac fortitudine nemini ſecundus angebatur:& ideo filium ad patriæ libertatē tuēdam pellendumq; dedecus accendebat. Premit:vrget & reprimit ab inceptis. Cōcipe bella:animo iam incipias cogitare de bello futuro cum romanis. Laurentibus:romanis a laurento oppido latij. Pubes tyrrhena:iuuētus romana & itala. Tyrrhenos inquit Strabo romani hetruſcos appellant a tyrrheno atys filio qui ex lydia colonos in hac regionem traduxit:& ingreſſus tandem hanc oram a ſuo nomine tyrrheniam vocauit. Subijcit:ſubiungit ipſe annibal verbis patris. Haud mollia dictu. verba præſeferentia claram indolem quoniam nihil puerile:nihil molle:aut fœmineum ſapiebant ſed virile. Romanos terra atq; vn-

dis verba ānibalis iurātis bellū cōtra romanos. Rhetea fata: id eſt romana p̄dixerant oracula populum romanum futurum dominum totius orbis quod & Virgilius repetit. Rheteum eſt promontorium troadis. & quia romani originem habebat a troianis ideo fata romana appellat rhetea. Non ſuperi: ſeruat decorum perfidi & impij pueri annibalis: cui nullus erat dei metus. nullus pudor: id eſt non obſtabunt mihi dij inuocati cum fœdera iacta fuerunt. Martem cohibentia pacta: fœdera quæ vetabant bellum. Tarpeiaq; ſaxa: id eſt capitolium: cui nomen dedit tarpeia virgo filia tarpei qui arci capitolinæ præerat cum pugnatum eſt inter romanos & ſabinos: id eſt rupes capitolina non erit mihi imperuia quemadmodum fuit gallis ſenonibus. Noſtri martis: qui nobis fauet nō illiꝰ quē romani parentem ſuum dicunt: & illum gēti ſuæ inſcribunt. Tuos manes: tuam animam o dido: q̄ bellum gerendum cum Romanis mandaſti. Triformi diuæ: proſerpinæ. Varro ait. Iuno dicta ꝙ vna cum ioue iuuat. luna ꝙ ſola luceat noctu inde dicta noctiluca hanc vt ſolem apollinem quidam dianam vocant: quæ & deuiana dicitur. epicarmus & ennius appellant proſerpinā quia ſub terra modo in dextram modo in ſiniſtram moueatur. Recludit: aperit hoſtias viuas & ſic ex tiſpicinam ſignificat in qua & aruſpicina hetruſci claruerūt: vt autor eſt Cicero in libris de diuinatione. Spirantes. adhuc viuos vt ex inſpectione extorum poſſet vaticinari futura. Animam: hoſtiæ ſectæ. Properatis: celeriter apertis. Conſulit: petit inde ſortes arte quam callebat & profitebatur. Vbi intrauit mētes ſuperum: poſtq̄ correpta fuit ſpiritu: ac repleta numine: & potuit intelligere numinum mentes inſpectis extis cœpit vaticinari. Aetolos late: vaticinium ſacerdotis cuius furentis decorum ſeruat poeta: quoniam non ſeruato rerum ordine: ſed acta furore ſeriem hiſtoriæ confundit: & ab eo incipit quod poſtremum fuit & quibuſdam vtitur inuolucris vt vaticinantem decet. per campos ætolos intelligit apuliam in qua regnauit Diomedes ætolus cum dauni regis filiam vxorem duxiſſet. in apulia fuit pugna cannenſis de qua intelligit. Conſterni: operiri & tegi cadaueribus cæſorum militum. Lacus: pugnam ad tranſimenum intelligit lacum peruſinū vbi. xv. mil. ro. ceciderunt & flaminius conſul. Ideo: romano ab ida ſylua troiana. Flagrantis: repletos ſanguine purpureo vt videantur flagrare. Quanta procul moles: alpes intelligit in quarum ſummitate ac præruptis ſaxis nono die annibal caſtra poſuit. ideo ait pendent tua caſtra Rapitur: raptim ducitur verſus italiam quo alpibus ſuperatis. xv. die peruenit. Trepidantia fumāt mœnia: ſagūthū itelligit incēſam ab ānibale octauo menſe poſtq̄ oppugnari cepta eſt. Axe heſperio: hiſpano cęlo heſperia hiſpania ab heſpero ſtella quoniam eſt ad occaſum ſolis: & vltra iberum eſt ſagunthus prope mare. Sydonijs: punicis. Eridanus: in quem emittunt Ticinus & trebia: & ſic intelligit pugnam ad ticinum & trebiam. Iacet ore truci: Marcellum innuit qui quinquies conſul fuit & inſidijs circunuentus ab annibale i apulia non procul a venuſia cæſus eſt. Marcellus cæſo viridomaro duce inſubrum apud claſtidium vicum tertia opima ſpolia ioui feretrio rettulit. pria rettulerat Romulꝰ cęſo Acrone duce cecinnenſium. ſecūda Corneliꝰ caſſus cęſo larte Tolūnio hetruſcoꝝ duce. ſpolia opima dicebanť q̄ dux duci detrahebat ab opibus dicta vt ſētit Plutarchꝰ q̄m erāt p̄cioſiora cæteris ſpolijs. Horreſcit tēpeſtas nibis: Liuiꝰ ait: cū ānibal copias in aciē eduxiſſet pugnaturus ꝓpe vrbē imber ingens grandine mixtus ita vtraq; aciē turbauit vt vix armis retētis in caſtra ſeſe receperint. Nibus eſt vis venti cū pluuia. Rupto polo: ſciſſis nubibus & diductis

Non ſuperi mihi: nō martē cohibētia pacta:
Non celſę obſtiterint alpes: tarpeiaq; ſaxa.
Hanc mentē iuro noſtri per numina martis
Per manes regina tuos. tum nigra triformi
Hoſtia mactatur diuæ: raptimq; recludit
Spirantes artus poſcens reſponſa ſacerdos:
Ac fugientem animā ꝓperatis cōſulit extis.
Aſt vbi quæſitas artis de more vetuſto
Intrauit mētes ſuperum ſic deide profatur.
Aetolos late conſterni milite campos
Ideoq; lacus flagrantes ſanguine cerno:
Quāta ꝓcul moles ſcopulis ad ſidera tēdit
Cuius in aerio pendent tua vertice caſtra.
Iāq; iugis agmen rapitur: trepidātia fumāt
Mœnia: & heſperio tellus porrecta ſub axe
Sidoniis lucet flammis: fluit ecce cruentus
Eridanus. iacet ore truci ſuper arma viroſq;
Tertia qui tulerit ſublimis opima tonanti.
Heu quæ nā ſubitis horreſcit turbida nibis
Tēpeſtas: ruptoq; polo micat igneus ęther
Magna parant ſuperi. tonat alti regia cæli:
Bellanteq; iouem cerno. venientia fata
Scire vltra vetuit iuno. fibræq; repente
Conticuere: latent caſus: longiq; labores.
Sic clauſum linquens arcano pectore bellū
Atque hominū finē gades: calpēq; ſecutus

coruſcat emittendo flammam. Bellantem iouem: quoniam viſus fuit iuppiter ſuper capitolium tractans fulmina contra annibalem. Venientia fata: ea quæ futura erant de annibale. voluit iuno annibalem ſcire finem ſuum: & calamitatem. nam poſtq̄ ſuperatus a ſcipione fuit: in aſiam ad Antiochum ſe contulit: inde ad pruſiam regem bythinniæ. Vbi cum a Romanis repoſceretur hauſto veneno vitam finiuit execratus regnum pruſiæ: & hoſpitales deos violatæ ab eo fidei teſtes inuocans poculum exhauſit. ideo dicit poeta letent caſus lōgiq; labores. poſitus fuit in arca apud libyſſam cum titulo. hic ſitus eſt annibal. Fibræ cōticuere: ideſt ſtatim ſacerdos obticuit. nec potuit in extis cognoſcere futuros caſus vetante iunone. Atq; hominum finem gades: Liuius ait: Ita deinde nouē annis in hiſpania augendo punico imperio rē geſſit vt appareret maius eū q̄ quod gereret agitare in animo bellū. gades ſunt duæ inſulæ ad ſretum gaditanum ſiue herculeū vbi hercules poſuit columnas quaſi terminos expeditionis ſuæ cū illic acceſſiſſet ad interficiendum gerionē. Quidā dixerunt autore Strabone columnas herculis illas dici quæ viſebantur in templo herculis apud gades: & erāt ex ære cubitorum octo in quibus ſūptus templi cōſtructi erat iſcriptus. de quibus ſic ſcribit Plynius. proxima autē faucibus vtrinq; impoſiti montes coercent clauſtra. abyla aphricę & europę calpe laborū herculis metæ. quā ob cauſam indigenæ colūnas eius dei vocant creduntq; perfoſſas excluſa antea admiſiſſe maria & rerum naturā mutaſſe faciē. Hominum fines: quoniam vltra gades nōſūt haītatores: calpe mōseſt ad fretum verſus europā vt dictū eſt. Garamātica ſigna lybica. garamante ſunt populi aphricæ vltra getulos. amilcar nono anno ex quo exercitum i hiſpaniā traiecerat i acie cecidit: cui ſucceſſit aſdrubal gener: & per octo annos imperium tenuit. Ductor tyrius: amilcar pœnꝰ. Opes ſolis occidui: opes hiſpanorum qui ſunt ad ſolis occaſū. Iberus & betis ſunt flumina hiſpaniæ. inde beticolæ & iberi: betica eſt pars vlterioris hiſpaniæ: eadē ab incolis appellatur turdetania. & quondā reliquā hiſpaniam opibus ſupabat. interſecatur beti fluuio. Spatijs iniquis: ideſt anguſtis quoniā eos vexabat: nec permittebat vagari ſed coercebat bello. Triſtia corda ducis: deſcribit nunc aſdrubalis naturam. Triſtia: ſæuera & ſine aliqua hilaritate Immedicabilis: quæ nō poterat ſedari: eſt aūt ira ebullitio ſāguinis circa præcordia. Feritas ē pluſ quā vitium: & cadit in hominem ea ratione qua omnem humanitatem depoſuit: & moribus iam eſt fera: nomine tantum homo. feritati opponitur heroica virtus quæ naturam tranſcendit humanam & aliquid in ſe diuinitatis habere videtur. Ariſtoteles in ſeptimo moralium loquens de feritate ſic ſcribit: vt dicitur de quibuſdam efferatis gentibus circa pontum alios crudis delectari alios humanis carnibus: alios inuicem tradere natos: vt in conuiuijs comedantur. præterea inquit coitus maſculorum feritas eſt & mala conſuetudo. Illos ergo qui malignitate cæteros ſuperaſſent hac infami appellatione notabant antiqui: & contra cum aliquem admirabantur heroem diuumq; appellabant: vt lacones dicere conſueuerunt. Docilis: dicitur qui poteſt diſcere & aptus eſt ad aliquam rem. Nota pœna: ſupplicio vulgato: ſed propter iſitam feritatem ſemper nouum aliquod ſupplicium excogitabat: cum aliquis nocens pœna erat afficiendus. Furores: iram animi ſui. Tagus fluuius ex celtiberia originem habet piſcium feraciſſimus oſtreorumq;: per vetones carpentanos ac luſitanos in equinoctialem labitur occaſum habēs ramenta auri a quo flumine hic Tagus regulus cognominabatur. Ore excellentem: forma & viribus p̄ſtantem Immemor hominum: & diuum: ideſt nullā habēs rationē humanitatis: & oblitus hominē ab homine qui

Dū fert herculeis garamātica ſigna colūnis:
Occumbit ſæuo tiriuſ certamine ductor.
Interea rerū aſdrubali traduntur habenæ:
Occidui qui ſolis opes: & vulgus iberum
Beticolaſq; viros ſpatijs agitabat iniquis.
Triſtia corda ducis: ſimul īmedicabilis ira:
Et fructus regni feritas: erat aſper amore
Sāguinis: & metui demēs credebat honorē.
Nec nota docilis pœna ſatiare furores.
Ore excellentē: & ſpectatum fortibus auſis
Antiqua de ſtirpe tagū: ſuperūq;: hōiumq;
Immemor: erecto ſufflixū robore mœſtis
Oſtentabat ouans populis: ſine funere regē
Auriferi tagus aſcito cognomine fontis
Perq; antra: & ripas nimphis vlulatus iberis
Meonium non ille vadum: non lidia mallet
Stagna ſibi: nec qui riguo perfunditur auro
Campū: atq; illatis hermi flaueſcit harenis
Prius inire manu: poſtremus pōere martē:
Cū rapidū effuſis ageret ſublimis habenis
Quadrupedē: nō enſe virū: nō emius haſta
Siſtere erat. volitabat ouās: acieſq; ꝑ ambas
Iam tagus auratis agnoſcebatur in armis.
Quem poſtq̄ diro ſuſpenſum robore vidit
Deformē: lateri famulus clā corripit enſem

Dilectum domino:pernixq; irrūpit in aulā
Atq; īmite ferit geminato vulnere pectus.
Ad pœni:ſuccenſa ira:turbataq; luctu:
Etſcæuis gens læta ruūt:tormētaq; portāt
Nō ignes:cādēſq; chalibs:nōverbera paſſi
Ictibus innumeris lacerū ſcindētia corpus
Carnificæve mãus: pēit ve infuſa medullis
Peſtis: & in medio lucētesvulnere flammæ
Ceſſauere:ferum viſu dictuq;:p artē
Seuitiæ extenti quantum tormēta videbāt
Creuerunt artus:atq; omni ſanguine rupto
Oſſa liqfactis fumarunt feruida membris
Mens intacta manet:ſupat:ridetq; dolores
Spectanti ſimilis:feſſoſq; labore miniſtros
Increpitat:dominiq; crucā clamor repoſcit.
Hæc inter ſpretæ miſeranda piacula pœnę
Frepto:tepidus ductore exercitus vna
Annibalēvoce:atq; alacri certamine poſcit:
Huic ſtudia accēdit patriæ virtutis imago.
Huic fama in populos iurati dedita belli.
Huic virides auſis animi: feruorq; decorus
Atq; armata dolis mens: & vis inſita fandi.
primi ductorem libici clamore ſalutant.
Mox & pirenes populi: & bellator iberus.
Continuoq; ferox oritur fiducia menti
Ceſſiſſe imperio tantum terræq; mariſq;
Foliis candens auſtris: & lampade phœbi
Aeſtifero libie torquetur ſubdita cancro

cunq; ſit ille non eſſe alienum nefas eſſe violari regē a rege potiſſimū & numē velle ſanctā eſſe inter homi
nes ſocietatem crudelitas minime humanū malū eſt inquit Seneca. Indignūq; tam miti animo. ferina iſta
rabies eſt ſanguine gaudere ac vulneribus & abiecto homine in ſilueſtre animal tranſire. Sine funere: ſine
honore exequiarum. Aſcito:aſſumpto nomine a tago qui habet harenas aureas. Meonium nō ille vadum
ſenſus eſt gratior fuit aſdrubali cædes tagi & ſuppliciū omni auro quod ferunt pactolus & hermus. Meo-
nia prouincia aſiæ alio nomine lydia dicta a lydo fratre Tyrrheni. duos habet fluuios voluētes aurū:pacto
lum qui oritur ex Tinolo monte:& hermū qui la
bitur ex mōte iro. Meoniū vadum: pactolū. Ille.
aſdrubal. Riguo:fluenti. Flaueſcit:auri flauo co-
lore tigitur propter harenas auratas:& p campū
ſparſas excreſcente fluuio campoſq; vndāte. Ini-
re:inibat pugnā primus:& poſtremꝰ diſcedebat
Ponere:ponebat. Ageret:admotis calcaribus:im
pelleret. Sublimis:dicitur in altū elatus. Nō erat
ſiſtere:nam dabat alicui eum reprimere aut vul-
nerare. Auratis armis:alludit ad aurū tagi:a quo
hic denoiabat. Diro robore crudeli ligno & cru-
ce. Deformē:lacerū. Pernix:velox. Aulā:tentori
um aſdrubalis:quē confodit i vltionē domini ſui
quem ille tanta ignominia affecerat. Luctu. qui
eſt ægritudo ex eius qui carus fuerit iteritu acer-
bo. Sæuis crudelitate:ſunt enim efferati. Tormē-
ta quibus illum torquerent. Candens chalybs:
ignitum ferrum chalybes ſūt populi in pōto apd
quos generoſius ferrum repertum eſt:& chalybs
appellatū. Verbera:ſunt inſtrumenta oblonga q
bus aliquemverberamus vt vimina flagella lora.
Inde verberare eſt verberibus cedere. Paſſivbiq;
ſiuevndiq;. Innumeris ictibus. crebrisverberibus
Carnificæ:illorū qui ſeruū laniabant:& torqbant
Peſtis:magnum malum ſignificat. Oi ſanguine
rupto:effuſo ex omnibus membris liquefactis.i.
conſumptis. Mensintacta manet:deſcribit poeta
fortitudinē huius ſerui. fortitudo.n. eſt virtꝰ ai in
mediocritate conſiſtēs:q verſat circa terribile ge
nus mortis:vt ē i bello quia morte nihil eſt terri/
bilius. nā aufert oē bonū qđ eſt in vita de hoc ſer
uo. Li. ait. cōprehēſuſq; ac circūſtātibꝰ haud alio
q ſi euaſiſſetvultu tormētis quoq; cū laceraret eo
fuit habitu horis vt ſupante leticia ridētis etiam
ſpeciē pbuerit. huius fortitudinis ſeruillis memi
nit etiā Valeriꝰ. Repoſcit crucē domini:cupiebat
affigi palo:vt fuerat dominꝰ:cuiꝰſuppliciū erecto
aio & forti repoſcebat. Piacula:piare i hac ſigni-
ficatione ē expurgare: inde piacula:& dicunt ea
quibusvtebant antiq ad aliqđ ſcelus expiandum
vnde dicit Sinō Virgilianꝰ. culpā hāc miſerorū morte piabūt. hoc ſuppliciū ſerui erat tāquā piaculū cædis
quā ille cōmiſerat credidit quippe rudis ātiquitas cęſorū manes talibus inferiis delectari. & ideo Achilles
homericꝰ patrocli funꝰ talibꝰ ornauit victimis. & ęneas turnū occidit p pallante. Piacula expurgationes.
Pœnę ſpretę:ſupplicii qđ ille forti aio ſpernebat ac deridebat. Erepto ductore:cæſo aſdrubale. Alacri cer
tamine:lęto ſtudio & cōtētione poſcit annibalē ductorē ipſe exercitꝰ. Liui. ait in aſdrubalis locū haud du
bia res fuit quin prerogatiuā militarē qua ex tēplo annibal intra prętoriū delatꝰ inpatorq; ingēti omnium cla-
more atq; aſſēſu appellatꝰ erat. fauor etiā plebis ſequæbat. Imago primæ virtutis: qm̄ amilcar vt ſcri. poly
bius:& prudētia & robore animi nulli fuit ſecundus. Studia:conatus & animi cupiditatē qua in romanos
ducebat & ad imitationē paterne virtutis: a qua degenerare turpiſſimum eſt inſiſtendum quippe eſt ma-
iorum veſtigiis ſi clari illi fuerunt & domeſtica exempla ſperni non debent. Fama iurati belli quoniam

Aut igēs aſiæ latus: aut pars tertia terris.
Termius huic roſeos ānis lageus ad ortus
Septēo ipellens turmei factū gurgite pōtū
At qua diuerſas clęmētior aſpicit arctos.
Herculeo dirimēte freto:diducta ppiquis
europesvidet arua iugiſvltra obſidet ęquor
Nec patitur nomē pferri longius athlas.
Athlas ſubducto tracturus vertice cœlum
Sidera nubiferū fulcit caput:etheriaſq;
Frigit æternum compages ardua ceruix
Cāet barba gelu : frōteq; imanibusvmbris
Pinea ſilua premit:vaſtāt caua tpa venti

iurauerat ad aras ſe fore hoſtē populi romani & hæc famavulgata erat in populos. vt nō poſſet annibal ci
tra dedecus ceſſareigitur h: æc omnia mentem illius honoris & gloriæ cupidam accendebant ne degenera
re videret. Animiviridies:apti in illa ætate ad audēdum. natus enim erat vt dictum eſt .xxvi. annos. Feruor
decorus:ardor pugnandi qui decus afferebat annibali. Primi ductorem :deſcribit populos qui cęſo aſ-
drubale appellauerunt annibalem ductorem exercitus ſalutaruntq; imperatorem. Pyrenes populi qui ha
bitant ad pyreneos montes qui gallias ab hiſpaniis diuidunt. Bellator iberus:bellicoſus populus hiſpa-
niæ. Ceſſiſſe imperio:fiduciam animo cōcepit an
nibal rei conficiendæ quā molliebatur cum veniſ
ſent ſub ditione tot populi & mare:quoniam erat
iam imperator & terra mariq; rem gerere pote-
rat. habebat iam hiſpanias & libyam. Ferox: ma
gna & bello apta. Foliis candens auſtris: deſcribit
libyam quæ eſt expoſita adauſtrum. & ſubdita cā
cro ſigno cæleſti. diuiditur ab aſia verſus orientē
nilo fluuio qui ſeptem oſtiis in mare euoluitur.
ſeptentrione diuiditur ab europa freto gaditano
Strabo ſic ait Qui itaq; terrarū orbē diuiſerunt
inæqualiter id fecere. q autem in tria diuiſerunt
tripartita diuiſio indicat:ſed tantum abeſt libyas
tertiam eſſe orbis partemvt etiam poſita cum eu-
ropa aſiæ non æquetur. & fortaſſe minor eſt quā
europa. Viribus profecto multo impar. nā maxi-
ma mediterraneæ pars & regio circa oceanū de-
ſerta eſt:& ad ſolitudinem accedit q multa loca
quę habitari poſſent non habitantur propter feras. multum quoq; torrida zona occupat: ideo ait ſyllius.
Et lampade phœbi torquetur maxime. ſ. ſole aſcendente ad cancrum. tunc enim radii quaſi perpendicula
riter ſuper illos deſcēdunt. Syene profecto ciuitas prouinciæ thebaidos ſub æſtiuo tropico conſtituta eſt
& eo die vt inquit Macrobius quo ſol certam partem ingreditur cancri hora diei ſexta quoniam ſol tunc
ſuper ipſam vertitur verticem ciuitatis nulla illic poteſt in terris de quolibet corpore vmbra iaci. Vnde lu
canus atq; vmbras nuſq flectente ſyene. & ſic erit ſyene principium torridæ Zone in qua qui habitant:vt
æthiopes & qui ſunt in vna parte tabrobanæ inſulæ ſole exiſtente in cancro vmbram faciunt in auſtrū. fit
enim .tunc ſol ſeptentrionalis. ſpacium Zonæ torridæ eſt a cancro ad capricornum:a qua ſol nunq recedit
diuidens eam per parallelos:a capricorno ad cancrum qui ſunt illius termini. ſol enim nec poteſt aſcende
re ſupra cancrum. nec deſcendere infra capricornum:& ideo hunc infimum ſolis terminum nomine capri
corni appellauerunt:quoniam inde ſol incipit aſcenderevt facit capra cum paſcitur appetens frondes. ter
minum autem æſtiuū nomine cancri quoniam inde ſol incipitregredi ad capricornum vt facitcancer. cœ-
lum & ſic terra quæ ſubeſt tanq punctū in quinq; partes diuiditur. græci appellāt Zonas. nos cingula quæ
terrā ambiūt. appellamꝰ:& vt cæli regiões ſeſe habēt i calore ac rigore ita vt terra quicquid ēcirca duas ex
tremitates. i. ſeptentrionem:& auſtrum quoniam a ſole nimium diſtat:perpetuo gelu riget:& ſic habitari
non poteſt :quoniam glacialis ille aer nec animalibus nec frugibus vitam miniſtrat . afflatu quippe aeris
temperati omnia viuunt. In medio cælo eſt Zona per quam ſol fertur obliquus & nunq ab ipſa recedit:
quam ſua præſentia ſemper adurit. Inter hanc:& vtranq; extremam duæ relinquuntur temperatæ calore
mediæ zonæ:& rigore duarum extremarum:quarum temperatarum alteram nos habitamus quæ eſt ad
ſeptentrionem cuius vertex a nobis ſemper videtur propter obliquitatem orizontis qui nobis adeo depri
mitur vt ſtellæ ambientes polum arcticū nunq poſſint occidere coſmice. altera eſt ad auſtrum iperuia no-
bis propter torridam Zonam quæ eſt in medio an aliqui habitēt eam non eſt meū iudicare:ſed doctiori
bus relinquere. ſi aūt ſunt habitatores ſupra ſe aliū verticē habent qui dicit auſtrinus. & ſeptentriones no
ſtri occultant ppter rotunditatē terræ & obliquitatem orizontis qui illis deprimitur in auſtrum & eleuat
ſupra polū noſtrum vt ratio Mathematica cogit. Zodiacus qui a noſtris ſignifer dicit eſt obliquus. & hoc
primū intellexit Anaximander Mileſius:& ſigna quæ in ipſo ſūt cleoſtratus. habet duas portas: vt dixi qs
tranſgredi non poteſt. In capricorno fit brumale ſolſtitiū a quo incipit aſcēdere p lineā eclipticā: & inter-
ſecat eqnoctialē in ariete:& facit equinoctiū vernū:qm̄ circulꝰ ęqnoxialis eſt i medio torridę zonę. Inde
aſcendit ad cancrum & ibi facit ſolſtitium æſtiuum :tractuſq; ſol motu primi mobilis facit circulum ę-
ſtiualē. flectit poſtea obliquus ad capricornū & interſecans iterum equinoctialē in libra facit equinoxium
autumnale & ſic ſol circuit torridam zonam ac diuidit inequales diſtantias tractus motu primi mobilis
ideſt cæli vltimi i quo ſunt ſtellæ fixe :quod ab oriente in occidentem mouetur. ſol autē reliquiq; planetę

contrario motu ab occidente in oriẽtem.vnde dicit apud Ouidiũ.cõtrarius euehor orbi.& manlius Aſtronomus ait.cõtraq; nitẽtia ſigna.Sed vt ſydera inquit ſeneca cõtrariũ mũdo iter intẽdunt.Nã niſi eſſet motus primi mobilis cũ ſex ſigna ſint ſup orizontẽ quoq; ſingula ſingulis menſibus luſtrat ſol per ſex menſes continuos eſſet ſol ſuper orizontem & cõtra a ſigno libræ vſq; ad arietẽ eſſe: ſub terra.& ſic eſſet nox p ſex menſes.Diuina igitur prouidentia ſol ſingulis diebus motu ſibi contrario circunuoluitur & facit dies :ac noctes.diuidens reuolutionibus ſuis zonam aduſtam per æquales lineas:& ſic tota aduritur plus minusve vt eſt illius acceſſus.& receſſus.Libya igitur quia eſt prope torridam zonam aliqua ex parte: aliqua vero ſub torrida:& ſub tropico cancri ideo torquetur &aduritur.illa inq̃ pars maxime quæ aut eſt prope lineam æſtiuã & cancrum:aut ſub ipſis:&hęc eſt inhabitabilis propter nimios ardores:& ideo corpora illorum qui & circa tropicum.& ſub tropico habitant ſunt nigra vt æthyopum.indorum & ſimilium. Candẽs:ignita & aduſta. Auſtris eoliis:ventis calidis vt eſt auſter qui flata meridie: cui expoſita eſt libya eolios appellat auſtros ab eolo qui rex vẽtorum fingitur a poetis & hoc nõ ſine ratione. Nam Plynio autore eolus hellenis filius rationem ventorum inuenit. Lãpade phœbi:ardore ſolis aſcendentis ad cancrum:quia tũc ſit aphricę propior:& ſuavicinitate illam adurit. magna ex parte libye inquit aut eſt vnũ lat⁹ aſiæ &ſic orbis diuidetur in duas partes:aut eſt tertia pars ipſis terris vt Mathematici diuiſerũt.Huic libyæ terminus eſt. Ad ortus roſeos:ideſt verſus orientem.Amnis lageus:ideſt Nilus fluuius ęgypti a lago qui fuit pater ptolemæi.vnde Iunenalis.Ad pharon & nilum famoſaq; mœnia lagi. Septeno gurgite:ramis ſeptem in quos ſcinditur nilus. Pontum:mare mediterraneũ in quo ſe exonerat. Tumefactum:aſſurgentem ꝓpter aquarum copiã quam nilus ex Mauro vertice deuoluit.

Nimboſoq; ruunt ſpumantia flumia rictu.
Tũ geminę laterũ fauces maria alta fatigãt:
Atq; vbi feſſus equos titan imerſit anhelos
Flammiferũ condũt fumanti gurgite currũ
Sed qua ſe campis ſqualẽtibus aphrica tẽdit
Serpẽtum largo coquitur fœcunda veneno
Fœlix qua pigues mitis plaga tẽpat agros
Nec cerere ennea: phario nec victa colono.
Hic paſſim exultãt numidæ gẽs inſcia freni
Quis inter gẽmas:per ludũ mobilis aures.
Quadrupedẽ flectit ñ cedẽs virga lupatis
Altrix bellorũ:bellatorumq; virorum
Tellus nec fident nudo ſine fraudibus enſi.
Altera complebant hiſpanę caſtra cohortes
Auxilia europæ genitoris parta tropheis
Martius huic ſonipes cãpos hinitibus iplet
Huic iuga cornipedes erecti bellica raptãt:

Ad qua diuerſas:ponit alium terminum verſus ſeptentrionem.Clementior: temperatior: quoniã nõ ita aduritur ſolis ardoribus:ſed habet clementiorem aeris temperiem.Diuerſas arctos:vrſam maiorem & minorem:ideſt ipſum ſeptentrionem.arctos græce latine diciturvrſa quæ fuit affixa polo boreali vt poete fabulantur.Herculeo freto:anguſto mari gaditano:quo aphrica ab europa dirimitur. Diducta :diuiſa paruis montibus ab europa.Aequor:oceanus athlanticus athlas eſt in finibus mauritaniæ mons exilis.& vndiq; teres adeo excelſus vt eius cacumen cerni nequeat quoniam a nubibus nunq̃ relinquitur:aut hyeme aut æſtate.columnam cœli dicunt illum eſſe indigenæ: qui mons eſt vltra fretum gaditanum ad ſiniſtram .qui ſi verticem ſubſtraheret quo cœlum fulcit æthereæ compages ruerent:ideo dicit athlas ſubducto tracturus vertice cœlum.Caput: ipſius athlantis.Nubiferum:obductum nubibus.Fulcit:ſuſtinet inde fulcra dicuntur ea quæ ſuſtinent. Erigit attollit machinam cœleſtem ne ruat: quoniam vt dixi putatur colũna cœli &cacumen propter nubes non cernitur. Plynius de athlante ſic ſcri.per autololes iter eſt ad montem vel fabuloſiſſimum athlantem e mediis hunc harenis in cœlum attolli prodiderunt aſperum ſqualentem qua vergit ad littora oceani· cui cognomen impoſuit eundem opacum nemoroſumq;:& ſcatebris fontium riguum qua ſpectat aphricam Canet:albeſcit.Vaſtant:pulſant inceſſunt.imitatio eſt Virgiliana. Ruunt:fluunt cum impetu.Virgilius tum flumine mento Præcipitant ſenis & glacie riget horrida barba. Rictu: ore vehementi nimbos & aquam Tum geminę laterum fauces duo brachia ipſius athlantis mare reppellunt & faciunt tanq̃ clauſtrum.In quo ſol occidens: vt poetice loquar : equos ſuos abſcõdit:fauſces dicuntur iter anguſtum.Equos anhelos:defatigatos diurno curſu per cœlũ. Titã :ſol. Fumanti:propter ignem ſolarẽ qui immergiẽ:& currũ. Sed qua deſcribit eam partẽ aphricæ quæ eſt verſus torridã zonã & meridiẽ.deſcripſit prius terminos.nũc aũt mala & dotes ipſius aphricæ canit.Squalentibus:incultis:& ihabitatis.Tẽdit :dilatat & extendiẽ.Coquiẽ:aduritur:quia eſt ſub torrida zona:&habet maximam copiam ſerpentum.Fœcũda habundansvenenis.Fœlix qua pingues .ideſt illa pars quę vergit

ad ſeptẽtrionẽ: & adthlantẽ mõte fertilis ẽ.& ſic itelligit numidiã &mauritaniã.Strabo ſic air Mauritaniã feracem eſſe.parte tamẽ excepta quæ deſerta eſt:& fluminibus:&lacubus abundare ab omnibus conceſſũ eſt.Mitis plaga.regio temperata:& qualitas aerisNec cerere ẽnea. ſicula vbi eſt enna fertilis. Phario colono ægyptio.pharus eſt inſula & turris ante Alexandriam ægypti.Inde phario.i.gyptio. ſicilia & ægyptus erant horrea romanorũ.Paſſim . vbiq; nullis certis domicilijs.Numidæ dicunẽ quaſi inſtabiles & permutantes ſua mapalia:de quibus ſic loquiẽ.iii.Nulla domus plauſtris habitant migrare per arua Mos atq; errantes circunuectare penates.dicitur Numidia a nemo verbo græco quo ſignificat poſco errant enim Numidæ inſtar paſtorum.Gens inſcia freni:quoniam non vtunẽ frenis:ſed equos autore ſtrabone adeo obtemperantes inſeſſoribus habent vt ſola virgula gubernentur.equi inquit collaria ex lino habent aut pilo confecta.ex quibus habena depẽdet:ſũt qui etiã non tracti dominũ ſequunẽ.Virgi.& Numidæ infreni cingunt. Lupatis. frenis.lupatũ eſt gen⁹ freni.Sine fraudibus :quoniam enſibus per ſe duris addebãt venenũ:nec pugnabãt ſine fraude. Altera complebant.deſcribit hiſpanos q ſub annibale militarunt quos amilcar pater victorijs comparauerat ſuis. Trophis.victorijs. Trophea dicuntur ſigna erecta in loco in quo hoſtes vertebantur in fugam.græci Tropeõ media correpta noſtri autem tropheon addita aſpiratione. & accipitur tam pro ſigno quã pro ipſa victoria·Huic hiſpano militi.Martius.bellicoſusęquus.Erecti. alacres ad trahendum currũ bellicum ex quo pugnabant antiqui. Eleus axis.i. equi currentes in certaminibus olympicis prope elidem non ſunt ita veloces vt equi hiſpani.elis eſt vrbs peleponneſſi prope quam & piſam fiebant ludi olympici inſtituti ab argonautis autore Hercule in honorem pelopis.

Non eleus eat campo feruentior axis.
Prodiga gẽs aię : & ꝓperare facillia mortẽ
Nanq; vbi tranſcẽdit florentes viribus ãnos
Impatiens æui ſpernit nouiſſe ſenectam.
Et fati modus ĩ dextra eſt.hic oẽ metallũ:
Electri gemio pallent de ſemine venæ.(trit
Atq; artos calibis fœtus humus horrida nu
Sed ſcelerum cauſas opit deus. aſtur auarus
Viſceribus laceræ telluris mergitur imis.
Et redit infœlix effoſo concolor auro.
Hinc certant pactole tibi duriuſq; : taguſq;
Quiq; ſuper grauios lucẽtes voluit harenas:
Inferne populis referens obliuia læthes.

Virgilius.Hic vel ad elei metas:& maxima campi Sudabit ſpatia.Prodiga gens aiæ.de his populis ſic ſcri.Strabo:Multa reuera ꝓſpecta ſermonẽ diuulgãt de oĩbus hiſpaniæ gẽtib⁹ potiſſimũ de iacentibus ad boreã nec ſolũ de illaꝝ fortitudiẽ:ſed etiã crudelitate ac amẽtia ritu beluarũ.Propare.admouere atq; aſciſcere ante tempus. Fati modus eſt in dextra.i.termin⁹ vite mortiſq; ẽ ĩ dextra eoruꝫ:qm̃ peroſi vitam ſe interficiunt.Hic omne metallũ.Strabo ait.nã aurũ argentũ æs ferrũ nullibi terrarũ neq; tantum neq; tã probatum generari hactenus compertum eſt.aurum enim non ſolum ex metallis effoditur verum etiam fluit Vene electri.Pli.loquẽs de electro ſic ait.Vbicunq; quinta argenti portio ẽ electrũ vocaẽ.fit & cura electrũ argento addito quod ſi quintã portionem exceſſit incudibus nõ reſiſtit.ideo dicit de gemino ſemine quoniam eſt electrum ex auro & argento.Atros fœtus chalybis.i.ipſum ferrum quo multe crudelitates fiunt. Humus horrida bellicoſa hiſpania.Sed ſcelerum cauſas operit deus aſtur auaris Viſceribus laſceræ telluris mergitur deus inquit abſcondit metalla quæ ſunt cauſa ſcelerum in viſceribus terræ:ſed humana cupiditas etuit.Vir.Auri ſacra fames.Aſtur auarus:aſtures ſunt populi hiſpaniæ.aſturia inquit pli.plurimũ auri gignit neq; in alia parte terrarum tot ſæculis hæc fertilitas.Laceræ effoſſæ.Concolor auro.quoniam foſſores auri cum ſunt in aurifodinis aureũ colorem contrahunt.& ſic de cæteris metallis.Hinc:ex hac copia auri quæ non ſolum apud hiſpanos effoditur verum etiam fluit. Pactolus eſt fluuius lydiæ de quo ſupra

Durius .eſt fluuius hiſpaniæ habens ramenta auri.labitur prope numantiam vltra quem eſt luſitania. ſuper grauios.hiſpanos oriundos a græcis.ætoli diomedem ſequuti tydei filium poſt euerſum iliũ in hiſpania vrbem condiderunt quam tydem appellarunt a nomine tydei patris diomedis:illius ciuitatis coloni grauij dicti ſunt nomine paululum violato cuꝫ grai appellari debuiſſent.In tertio ſic ait. Et quos nũc grauios violato noĩe graiũ æneæ miſere domus.ætolaq; tyde:& alibi.vago diomedi cõdita tyde.Lucẽtes. habentes ramenta auri.Referens.repſentans ipſis accolis Obliuia ĩfernæ lethes.i.letheũ fluuiũ q fingitur apd̃ iuferos:& ſignificat obliuionẽ.Strabo ſic ait.Lethe a pleriſq; lemea vocaẽ.ex celtiberis &vacceis labi circũhabitãt galli q colẽtes anã fluuiũ cũ vna cũ turduẽ ſocijs eo cõueniſſẽt ſeditionẽ egerũt poſtq̃ lumeã fluuiũ traiecere:ſed poſt ſeditionẽ amiſſo duce palãtes.ac diſſipati ea ĩ regiõe deſederũt cõſilioꝝ obliti. hãc ob cãm flumẽ læthes.i.obliuiõis appellatũ:& papauera dicunẽ læthea:qm̃ ĩducũt ſõnũ & ꝑ cõſequẽs obliuionẽ.Arbore palladia:oliua quam inuenit pallas.Vnde Vir.oleæq; minerua ĩuẽtrix.Tyranno. Annibali

Freni rerum.i.īgperium. Conciliare.conciliabat ſibi homines aſtu paterno. Armiſvi vertebat decreta
ſenatorum. Inſinis ſagulo. liuius ait multi ſæpe militari ſagulo opertum humi iacentem inter cuſtodias
ſtationeſq; hoſtium cōſpexerūt.Sagū veſtimētū erat militare. Ci.in epiſtolis. Pridie nonas februarias cū
ad te litteras mane dediſſē deſcendi ad forū togatus cū reliqui conſulares ſagati vellent deſcēdere. Turbæ
libyſſæ gregalium militum ex libya.Duris maniplis·gregalibus militibus induratis ad laborē. Celſus.ere-
cto capite & eminens ſupra alios vt cōſpiceref:et prouocaret ſuos ad labores ac decus.honor inquit xeno
phon impēdia cyri efficit labores leuiores Imperatori præſærti ꝙ intelligit in omniū eſſe oculis quicquid
faciat.laus eſt ānibalis ab induſtria & fortitudie
q̄ circa labores tolerādos verſaf. Imperiū ſuus
impabat inquit ſibi ipſi labores:quo scōſtāti aio
perferebat vt clarā indolē futuræimpatorię ma
ieſtatis oſtēderet.Excipere excipiebatvehemen
tes pluuias:&cæteras incōmoditates cęli.Aſtur
hiſpanus.Excuſſos ex flatibus vētorū.qm̄ ex col
liſioneventorū & nubiū in aere cauſatur ignis.&
gignif corruſcatio & fulmen calore ſupo infero/
q; pellente a ſe frigus.& ſuū cōtrarium quodvni
tū fitvalidius.hinc ē ꝙ in æſtate habemus gran/
dies:hyeme aūt raro:quia radij ſolares nō refrā
gunf i terrā:ſed pgunt ad ſeptētrionē ſole depſ-
ſo ad auſtrū.æſtate aūt cum quaſi ppendiculari-
ter ad terrā deſcēdant refractiōe cōcalefaciūt in
fimā aeris regionē.Turbato.conſternato & timi
do.Nec puluere.nec pluuias inquit nec calores
curabat:magna laus ducis.ſyrius eſt ſtella in lin-
gua canis cæleſtis:canicula ſydus parte mēſis iu
lij & auguſti terrā caloribus torquet:& ſiccat:&
illi dies caniculares dicūf:caniculæ exortu accē
di ſolis vapores qs ignorat inqt Pli.cuius ſideris
effectus āpliſſimi i terra ſentiunf.Labefecit.i.nō
debilitauit eūvapor ſolis.Dehiſcit.aperit ſeſe ac
facit hiatus.Feruor medi⁹.calor diffuſ⁹ i medio
aeris.Candenti globo.accēſis radiis ſolarib⁹ et
globo caloris adurēte aerē &terrā q̄ deſiccata ſo
lis ardoribus hiat.Exercet ſitim:defatigat tole-
rādo ipſā.laus a cōtinētia. Sternacē terribilē &
oia in p̄lio cōculcantē frāgebat cogebatq; pare-
re ifeliori q̄uis cōtumacē & p̄cipitē ad p̄lia audi
to tubaꝝ clāgore.Lethalis lacerti.i.optabat dici
eius lacertū afferre læthū.i.mortē vt nō min⁹ vi
ribus corpis q̄ prudētia q̄ maxīe decet principē
valerevideref.Ignoti cuiusvadū ignorabat.Tra
nare.tranabat.Limes.via & ſulcus :atq; riuulus
ſanguinis fuſi ex corporibus vulneratis ab anni
bale.Inſtat fatis:vrget fata & ꝓperat ad bellū fa
tale latio .Fœdera:q̄ fuerāt renouata cū aſdruba
le vt terminus impij eſſet amnis iberus.& vt ſa-
gunthinis libertas ſeruaref.Extremis terris.hiſ-
pania vltima terrarū ad occaſū ſolis.Pria ſagun
tinas.prim⁹ipetus annibalis fuit in ſagūthū:claſ
ſicū ē ſignū qđ tuba daf militib⁹ volētibus cū ho
ſte manus cōſerere.pria igif claſſica.ſ.pri ipetus
bellici.Maioris belli.rōani.ſ.ad quod ſumendū
cāſ q̄rebat:&iō cepit oppugnaf ſagūthios vt illo
rū amicos rōanos irritaretvt fecit.Haud ꝓcul.de

Nec cæteriterra indocilis necihoſpita bacho
Nullaq; palladia ſeſe magis arbore tollit.
Hę poſtquam tirio gentes ceſſere tiranno:
Vtq; dati rerum freni:nunc arte paterna
Conciliare viros:armis conſulta ſenatus
Vertere:nunc donis primus ſūpſiſſe laborē.
Primus iter carpſiſſe pedes. partēq; ſubire:
Si valli feſtinet opus:nec cætera ſegnis
Quęcunq; ad laudē ſtimulant.ſōnūq; nega-
Naturæ noctēq; vigil ducebat in armis. (bat
Interdū proiectus humi turbęq; libiſſę.
Inſignis ſagulo duris certare maniplis:
Celſus ac in magno p̄cedēs agmie ductor.
Imperium perferre ſuum.tu mvertice nudo
Excipere inſanos imbres :cęliq; ruinas.
Spectarunt pœni:tremuitq; exercitus aſtur.
Torquentē cū tela iouē permixtaq; nimbis
Fulmia:& excuſſos ventoꝝ ex flatibus ignes
Turbato tranſiret equo:nec puluere feſſum
Agminis ardenti labefecit ſirius aſtro.
Flammiferis tellus radijs cū exuſta dehiſcit.
Cādētiq; globo medi⁹ coquit ęthera feruor
Fœminei q; putat inuenta iacuiſſe ſub ūbra:
Exercetq; ſitim:& ſpectato fonte recedit:
Idem correptis ſternacem ad prælia frenis.
Frangere equū:& famā lætalis amare lacerti
Ignotiq; amnis tranare ſonantia ſaxa:
Atq; e diuerſa populos accerſere ripa.
Idem expugnati primus ſtetit aggere muri:
Et quotiens cāpo rapidus fera prælia miſcet
Qua ſparſit ferrū latus rubet æquore limes
Ergo inſtat fatis et rumpere:fœdera certus
Quo datur interea romā cōprendere bello
Gaudet:& extremis pulſat capitolia terris
Prima ſagunthinas turbarūt claſſica portas

Bellaq; ſumpta viro belli maioris amore.
Haud ꝓcul herculei tollūt ſe littorē muri.
Clemēter creſcēte iugo quis nobile nomē
Conditus excelſo ſacrauit colle zacinthus.
Hic cōes alcidę remeabat i agmie thebas:
Gerione extincto:cœloq; ea fata ferebat
Tris aias nāq; id mōſtrū:tris corpe dextras
Armarat:ternaq; caput ceruice gerebat.
Haud alium vidit tellus cui ponere finem
Non poſſet mors vna viro:duęq; ſorores
Tertia bis rupto torquerent ſtamina filo
Hic ſpolia oſtētabat ouās :captiuaq; victor
Armēta ad fontes medio feruore vocabat.
Cum tumidas fauces accenſis ſole venenis
Calcatus rupit lætali vulnere ſerpens:
Inachiumq; virū terris proſtrauit iberis.
Mox ꝓfugi ducēte notho aduertere colōi
Inſula quos genuit graio circunflua ponto
Atq; auxit quōdā laertia regna zacinthus
Firmauit tenues ortus mox daunia pubes
Sedis inops miſit largo quā diues alumno
Magnanimis regnata viris nūc ardea nomē
Libertas populi pacto ſeruata:decuſq;
Maiorū:& pœnis poſtquā ipitare negatū
Admouet abrupto flagrātia fœdere ductor
Sidonius caſtra:& lętas quatit agmine cās
Ipſe caput caſſans circūluſtrauit anhelo
Muros ſæuus equo:mēſuſq; pauētia tecta
Pandere iam dudū portas:& cedere vallo
Imperat:& longe clauſis ſua fœdera lōge
Auſoniā fore:nec venię ſpē marte ſubactis
Scita patrū & leges : & iura :ſedēq;:deoſq;
In dextra nunc eſſe ſua:verba ocius acer
Intorto ſancit iaculo:figitq; per arma
Stantē pro muro:& mutantē mēbra vaicū
Concidit exacti medius per viſcera teli
Effuſiſq; ſimul ꝓrupto ex aggere mēbris
Victori moriens tepefactā rettulit haſtā.
Ad multo ducis exēplū clamore ſequuti
Inuoluunt atra telorū mœnia nube
Clara nec i nūero virtus latet obuia quiſq;

ſcribit ſitū ſagūthi quę quōdāvltra iberū opulētiſſima
vrbs fuit : diſtans a mari ferme mille paſſus:quā canit
ſyllius herculē condidiſſe denominaſſeq; eā a nomie
zacynthi comitis ſui illic ſepulti:alludens ad hiſtoriā:
quoniā zacynthij ſagunthū cōdiderunt:vt inquit Stra
bo quā annibal cōtra populi ro. fœdera diruens belli
punici ſecūdi ſuſcitauit incendiū. Clementer: paula
tim ſurgente colle in quo ſita eſt vrbs. Quis :quibus:
Gerione extincto.geriōvtvult heſiodus in theogonia
chryſaoris filius fuit monſtrū horrendū habēs tria ca-
pita quo occiſo hercules armēta abegit in italiam.Ea
fata:cædē gerionis triplicē:quoniā tres aias habebat.
Duræq; ſorores.parce i exorabiles:qm̄ nemini parcūt
lacheſis cloto: & atropos. Bis rupto filo. qui haberet
tris animas & duabus extinctis tertia adhuc viueret.
parcæ dicuntur filo diſpenſare vitam humanā:&cum
incidunt filū vita deficit:ergo in gerione bis rupto fi-
lo tertia ſtamiavoluebanf adhuc a parcis.Rupit ape-
ruit os.Inachium græcum zacynthum ab inaco rege
argorum.Inſula zacynthus.quævna cum Cephalema
dulichio:& itacha ſunt inſulæ ante achaiā in mari io-
nio quod a Tarento incipit:& vſq; ad peloponneſum
extenditur. Graio.alluēti græciā. Laertia regna quo
niam illic regnauit Laertes pater Vlyxis .& ideo dicit
zacynthum fuiſſe regna laertia.Daunia pubes.coloni
ex ardea: vbi regnauit Daunus pater turni: & ardea
miſit colunnos ſagunthū.Diues largo alūno.abūdans
colonis Magnanimis.hoc dicit ꝓpter Turnū.Popu-
lis.ſagunthinis .Pacto.fœdere renouato cū haſdruba
le. Lætas cauſas.ideſt in ferendo bellū ſagunthinis:q̄
rebat cauſas belli cum romanis:quæ facerent ipſū læ/
tum & cōpotem voti:qm̄ nil aliud optabat q̄ alpes ali
quādo trāſcendere. Quatit .mouet exercitu admoto
mœnibus ſagunthinis.Sidonius.pœnus Annibal. Te
cta.Saguntḥina. Sancit in torto iaculo:quia ipſe pri-
mus iaculatus eſt haſtā:& tali iactu ſua dicta cōfirma
uit:tranſfixitq; vaicum ſtantem in muro. Pro muro.
in muro.Exacti.immiſſi:vt ipſe Vaicus eſſet medius.
In numero.multitudine:qm̄ quiſq; operam nauabat
præſente ductore:cuius præſentia vrgebat.Præfecti i
quit cyrus apud Xenophontē:debent inſequentibus
audenciam inijcere & verbis & re. Glandē. plumbū
inſtar glādis : quod e funda emittif i hoſtes.Virgilius
Pars maxima glādes liuentis plūbi. Baleari verbere.
funda:qua vel maxīe vtebanf balearici baleares duæ
ſunt inſule in mari hiſpano e regiōe ad tarraconē:qua
rū incole autore Strabōe optimi erāt .fūditores.Phœ
nices q fundas inuenerunt autore plinio illis iſulis po
titi fundas ex equo exercuerunt.vn̄ vſus &imitatio re
manſit apud balearicos.Verbera ſūt vt dixi inſtrumē
ta oblonga vt lorū. Zona flagellū. Telum ,glandem
Telū autem:vt Gaius in interpretatione legis duode
cim tabularū ſcriptū reliquit:autore Iuſtiniano:id vul
go quidem appellatur: quod ab arcu mittitur: ſed &
omne ſignificaf:quod manu cuiuſdam mittitur:vt eſt

lapis:lignum ferrum & cætera.id genus. Huic ab aliquo.Leui nodo:amento.iaculuȝ cum amento inuenit ætolus Martis filius. Lampada. facem. Picea. obſcura & fumoſa ſudes ſunt pali obuſti.aphri cōtra ægyptios primi bellum fecere fuſtibus:quos vocant autore plynio phalāgas. Hydro veneno tinctas. Bis noxia tela.ferro ſcȝ & veneno.Cōtendit emittit arcu itēto.Dacus vt armiferis. Annibalē inſultantē Sagūthinos fraude ſagittarū:quas infecerat veneno:cōparat dacis getiſq; qui ſagittis acri veneno imbutis hoſti iſidianť.daci ſunt populi vltra hyſtrū:cuiusvtrāq; ripā getæ habitarūt:vn̄ apđ Virgiliū itelligūť getæ:q erāt cis hiſtrum mixti thracibus.Prio veneno.Scythæ inquit Pli.libro duodecimo.Sagittarum aciem tingūt viperina ſanie: & humano ſanguine irremediabile id ſcelus:mortem illico affert leni tactu. Inopina:improuiſa & clam per inſidias.ſ.Hiſtri binominis. Danubius oritur in iugis montis.arnobæ ex aduerſo rauraci galliæ oppidi mť tis vltra alpes milibus: ac per innumeras lapſus gentes Danubij nomine immenſo aquarum auctu : & cū primum attingit illirycum hyſter appellatur ſexaginta fluminibus alueo ſuo receptis:medio ferme eorum numero nauigabili :permenſus totam Europam vaſtis ſex fluminibus:in mare ponticū euoluiť. Armiferis.quoniam thraces & getæ ſūt bellicoſiſſimi. & ideo fingitur Mars apud illos regnare·Cura ſubit.Cogitauit Annibal turribus & machinis vallare vrbem.Heu priſcis numen populi:exclamat poeta dolens vicē ſaguntinoꝝ:qui vt fidē ſeruarent numen eorū talia patiebantur.Nomine ſolo.quia iam non erat fides in orbe:ſed ſolum nomen fidei. Dura.conſtans: & non cedens malis:vt fortes decet.vnde dicit Seneca.Fortitudo contemptrix timēdorum eſt terribilia: & ſub iugū libertatem noſtram mittētia deſpicit prouocat: frāgit Aggere. vallo & turrib9.Sed dignā auſonia.ſenſus eſt putat ipſa inuentus ſagūthina iā clauſa vallo pœnorū dignū eē ſaguntħū cadere ꝓ fide ſeruāda rōanis.nam hoc oppidū clarū fuit fide erga romanū nomē :& vt illā ſeruaret incendiū expectauit.Auſonia.italia:&ipſa Roma.tanti romanos faciebant ſagunthini. Phocais baliſta.baliſtam & fundam inuenere phœnices:autore pli.quę neruis/funibuſq; intenta haſtas magno impetu emittit:& etiam ſaxa. Syllius appellat baliſtam phocaida a maſſilienſibus:qui ea plurimum vtebanť oriundi a phocenſibus·qui ſunt in gręcia:contermini boetijs.Maſſylia quippevrbis gallię in petroſo loco ſita :phocentium ædificiū fuit.Liuius ait.Ipſe annibal: qua turris mobilis omnia monumentavrbis ſuperans altitudine agebatur: hortator aderat:quæ cum admota catapultis baliſtiſq; per omnia tabulata diſpoſitis muros cuſtodibus nudauerat.Tum Annibal.et cętera Vaſtos molares ſaxa magna.Ferratam ornum: haſtā ex orno.Alternus clangor ſonitus tubarū & apđ pœnos:& apud ſagunthinos pœni ſeſe ad expugnationē expediebant. Sagunthini autem ad defenſionem:&

O ra duci portans ceu ſolus bella capeſſit.
Hic crebram fūdit baleari verbere glandē.
Terq; leui ducta circū caput altus habena.
Permiſſumventis abſcondit in aere telum:
Hic valido librat ſtridentia ſaxa lacerto.
Huic impulſa leui torquetur lancea nodo.
Ante ois ductor patrijs inſignis in armis
Nūc picea iactat fumantem lāpada flāma:
Nūc ſude: nūc iaculo:nūc ſaxis īpiger iſtat.
Aut hidro imbutas bis noxia tela ſagittas
Cōtēdit neruo:atq; iſultat fraude pharetrę
Dacus vt armiferis geticæ telluris in oris
Spicula quæ patrio gaudēs acuiſſe veneno
Fundit apud ripas inopia binominis iſtri
Cura ſubit collem turrita cingere fronte
Caſtelloq; vrbem circūuallare frequenti.
Heu priſcis numē populis:ac nomine ſolo
In terris iam nota fides. ſtat dura iuuētus.
Ereptāq; fugā:& claudi videt aggeř muros
Sed dignā auſonia mortē putat eē ſagūthū
Seruata cecidiſſe fide. iāq; acrius omnes
Intendūt vires. adductis ſtridula neruis
Phocais effundit vaſtos baliſta molares
Atq; eadem ingentis mutato pōdere teli
Ferratā excutiēs ornū.media agmia rūpit:
Alternus reſonat clangor: certamine tanto
Conſeruere acies. veluti circundata vallo
Rōa foret:clamatq; ſuper tot milia. gentes
Inter tela ſatæ iam capto ſtamus in hoſte:
Nōne pudet cœpti? pudet ois.en bōa virt9
Primitiæq; ducis. talis ne iplere paramus
Italiam fama : tales præmittere pugnas?
Accenſe exultāt mētes:hauſtuſq; medullis
Annibal exagitat : ſtimlātq; ſequētia bella
Inuadūt manibus vallū:cæſaſq; relinquūt
Deiecti muris dextras:ſubit arduus agger
Impoſitq; globos pugnantū deſup vrbi:
Armauit clauſos:ac portis acuit hoſtem
Librari multa conſueta falarica dextra
Horrendum viſu robur: celſiſq; niuoſæ
Pirenes trabs lecta iugis:cui pluria cuſpis

Vix muris toleranda lues: cætera pingui
Vncta pice:atq; atro circūlita ſulphure fulminis hęc ritu ſūmis e mœnib9 arcis (māt
Incita ſulcatum tremula ſecat aera flamma.
Qualis ſanguineo pręſtringit lumina crine
Ad terram cœlo decurrens ignea lampas
Hæc ictu rapido pugnantū ſæpe per auras
Attonito ductore tulit fumantia membra
Hæc vaſte lateri turris cum turbine fixa:
Dū penitus pluteis vulcanū exercet adeſis.
Arma viroſq; ſimul preſſit flagrante ruina.
Tandem condenſis actæ teſtudinis armis
Subducto pœni vallo:cæcaq; latebra
Pandūt prolapſam ſuffoſis mœnibus vrbē
Terribilem i ſonitū procūbens aggere victo
Herculeus labor:atq; immāia ſaxa reuoluēs
Mugitū ingentē cœlo dedit.alpibus altis
Aeriæ rupes ſcopulorum mole reuulſa
Haud aliter ſcindūt reſonāti fragmie mōtē.
Surgebat cumulo certantū prorutus agger
Obſtabatq; iacēs vallum ne protinus inſtēt.
Hinc atq; hinc acies media pugnare ruina.
Emicat ante omnis primæuo flore iuuentæ
Inſignis rutulo murrus de ſanguine : ac idē
Matre ſagunthia graius gemioque parēte
Dulichios italis miſcebat prole nepotes.
Hic magnos ſocios naidum clamore vocātē
Qua corpus loricam īter galeamq; pateſcit
Conantis motus ſpeculatus cuſpide ſiſtit:
Proſtratūq; premēs tælo. voce inſup vrget
Fallax pœne iaces:certe capitolia primus
Scandebas victor:quæ tanta licentia voti?
Nunc ſtigio fer bella ioui : tū feruidus haſtā
Aduerſi torquens defigit in inguine iberi:
Oraque dum calcat iam ſingultantia lætho
Hac iter eſt inquit vobis ad mœnia romæ.
O metuenda manus:ſic quo ꝓperatis eūdū
Mox inſtaurantis pugnam circūſilit arma
Et rapto nudum clipeo latus haurit iberi.
Diues agri:diues pecoris:famęque negatus
Bella feris arcu iaculoq; agitabat iberus.

eruptionem in hoſtes:ꝙ fecere. nam liuio autore in caſtra hoſtes compulerūt. Tot milia.c.l.hominum milia habebat in armis Annibal cum oppugnaret Sagunthum·Gētes inter tela ſatæ. verba Annibalis increpātis ſuos:qui ſegnes ad expugnandam vrbem prope iam captam videbantur Stamus.hæremus:& ſic hortatur ipſos ad decorum ſeruandum: ne degenerare viderentur . En bona virtus.ironice loquitur . Hauſtuſq; medullis annibal.id eſt cum ipſi milites hauſiſſent verba Annibalis commoti ſunt ad actiorē vrbis oppugnationem. Arduus.altus & eminens: & aggerem ponit ꝓ machina bellica : ſuper quā milites īpoſiti imminebant vrbi:nūc appellantur baſtiones.Subit. adhæret mœnibus. ideo apud Virgi. Inſpectura domos venturaq; deſuper vrbi : Armauit clauſos.deſcribit arma ſagunthinorum q; bus hoſtiles machinas labefactabant . Phalarica in primis quæ eſt telum miſſile : quo vtuntur inquit Pompeius ex phalis.i. locis altis dimicātes. nam phalæ dicūtur turres ligneæ inde phalāgas dicimus perticas. Phalarica inquit Liui. erat ſagunthinis miſſile telum haſtili ligno oblongo & tereti:præterq̄ ad extremum: vnde ferrum extabat.id ſicut i pilo quadratum ſtuppa circunligabant:linebātq; pice. Ferrū aūt tris in longum habebat pedes:vt cum armis trāſfigere corpus poſſet.Librari.emitti i hoſtes multis manibus.Pyrenes:montis medij inter gallos & hiſpanos. Plurima:longa ad tres pedes. Atro.pallido. Circūlita: vncta vt illic ipſo motu ignē prius cōceptū maiorem ferret ad terrorē:vt videreť fulmen. Tremula.vibrāti:vt moris eſt flāmæ. Qualis ſanguineo. phalaricā cōparat fulmini ictū & ignē inferenti. Crine ſāguineo:radijs ignis.ide cometē appellamus ſtellā crinitā. Crines.n. ſtellarum ſunt radij: quos iaciūt. Pręſtringit lumina.i.obtenebrat oculos hominū:qui tanto fulgori ſunt impares. Præſtringere eſt tenebras effundere nimio fulgore. vnde Plautinus miles ait. Curate vt ſplēdor meo ſit clypeo clarior q̄ ſolis radij eē olim cū ſuduſt ſolēt vt vbi vſus veniet contra cōſerta manu pręſtrigat oculoꝝ aciē i acie hoſtibus. Inde dicimus p̄ſtigiatores. Vulcanum.ignem.nam tertius Vulcanus ex tertio ioue & Iunone natus lēni fabricę p̄fuit:habituſq; eſt deus ignis:& pro ipſo igni ponitur a poetis. Pluteis adhæſis:cōbuſtis tabulis ītus. Plutei dicunť crates corio nudo itectę:q̄ ſolebāt opponi militib9 op9 faciētib9:& appellabanť militares:nūc etiā tabulę:quib9 aliqd p̄ſæpiť:eodē nomine ſignificanť:autor ē ſext9 Pōpei9. Flagrāte:ardēte machina:& ruēte. Actæ teſtudinis: Teſtudo erat īſtrumētū bellicū:quo ad expugnādas vrbes effodiēdaq; mœnia vtebanť. Fiebat ex ligno & corio tegebať;dicta ē teſtudo a ſimilitu-

elin⁹ teſtudinis animalia:quā excogitauit Arthemon clazomani⁹:& equū qui nūc aries appellat̃: in muralibus machinis epeus ad Troiā:autore Plynio. Actæ:admotæ muro:Liuius ait. Itaqꝫ acrius de ītegro obortum eſt bellū:pluribuſqꝫ partib⁹ vix accipiētib⁹ quibuſdā opera locis. Vineæ cœpte agi: admoueriqꝫ aries Subducto vallo:ſuffoſſo ab illis:qui erāt ſub teſtudine. Liuius dicit Annibalē miſiſſe quingētos aphros : cū dolabris ad ſubruendū murū ab imo. Cæca latebra:cuniculis quos nūc appellāt cauas:de quib⁹ Martia. in diſtichis. Gaudet in effoſis habitare cuniculus antris. Mōſtrauit tacitas hoſtibus ille vias. Aries inquit Ioſephus libro tertio iudaici belli eſt immēſa materies malo nauis adſimilis:cui⁹ ſummū graui ferro ſolidatū eſt in arietis effigiem. vnde nomē accepit. Depēdet autē funibus medi⁹ ex trabe alia velut ex trutina palis vtrinqꝫ fulct⁹ bn̄ fūdatis. Retrorſus autem magna virorū multitudie repulſus: iiſdēqꝫ ſimul rurſus impellētibus miſſus in frōte prominēte ferro mœnia pcutit:nec ē vlla tā valida turris: aut murorū ābitus adeo latus:vt & ſi priores ict⁹ fortiter ſuſtinuerit aſſiduos vincat. Aggere victo: ſuperato muro ac deiecto. Tres turres inquit Liuius quantūqꝫ inter eas muri erat:cū fragore igēti ꝓciderāt : captūqꝫ oppidū ea ruina crediderāt pœni. Herculeus labor:mur⁹ ædificatus ab Hercule. Reuulſa mole:diducta parte mōtis & ingēti rupe. Fragmine:fractura& diductiōe molis ac rupis. Agger ſurgebat.i. mur⁹ ꝓſtratus ſurgebat iterū cumulatis ſup eum militib⁹ certātibus. Ne ꝓtinus inſtēt:Li.ait. Sed iunctæ acies velut patēti cāpo iter ruinas muri: tectaqꝫ vrbis modico diſtincta interuallo cōſtiterant. Ne inſtent: ne ꝓperēt:qm̄ in medio erat ruina ipſius muri : q̄ obſtabat. Rutulo ſāguine:italo a rutulis : qui tenuerūt ſagūthū vt dictū eſt murr⁹ erat ſagūthinus:cuius mater erat græca:& pater rutul⁹.i. ex ardea. Dulichios:græcos a dulichio iſula:q̄ eſt ꝓpe zacynthum:cui⁹ coloni cōdiderūt ſagūthū. Naidū:nomen ē militis punici interēpti a Murro. Speculatus:cū contēplatus eſſet:ac obſeruaſſet mot⁹ illi⁹ Naidi:qui nitebat̃ cōtra murrū. Siſtit: vulneratū ſternit. galeā gladiū & haſtā Lacedæmonij inuenerunt. Fallax pœne iaces:verba Murri inſulatis Naido pœno iā a ſe ſtrato. Stygio ioui: Plutoni. poſtquā inquit nō es cōpos voti: vt Ioui capitolino bellū inferas:vt optabas feras Plutoni. Aduerſi:cōtrarij ſibi. Singultātia:emittētia ſingultus in morte. Circūſilit.ſaltu emicās eripuit clypeū ibero:qui pugnā cōtra Murrū inſtaurabat. Haurit: vulnerat. clypeos inuenerūt p̄tus & acrit⁹ inter ſe pugnātes:ſiue calch⁹ athamātis filius. Lorycā mydasmeſſeni⁹. ocreas & criſtas chares. Vitę opacę: vmbratilis ac remotæ a ſtrepitu bellico. Spicula tela. ſaltus ꝓprie dicit̃ ſylua macreſſa. Per patrios ſalt⁹:ſi venatiōibus tātū ī patrijs ſyluis operā dediſſet. Funera vulgi:gregaliū militū. Effingēs:faciēs galeros ſuis crinibus demiſſis. Mulcere:cicures reddere.i. manſuetas. Fœtas:q̄ peperūt:& tūc ſunt ſæuiores timētes raptū fœtus. Bragada:fluuius libyæ prope vticam & carthaginem:hic iuuenis ſculptū habebat inclypeo bragadā fluuiū:a quo ipſe nomē accepat. Vrna fluminea:alueo & vado fluminis:imitatio virgiliana. Naſamones ſūt in libya ꝓpe ſyrtes. apd quas fiebāt naufragia:q̄ hic depopulabat̃:de ſyrtib⁹ alibi dicet̃. Laceras:fractas tēpeſtate ac illiſas vadis ſyrtiū. Exarmare veneno doct⁹:Plyni ait:quorūdā hoium tota corpora pſunt:vt ex his familijs:q ſunt terrori ſerpētibus tactu ipſo leuāt pcuſſos. ſuctu ve modico:quoꝝ ex gn̄e ſunt Pſyli marſique:& qui oblōgenes vocant̄ in inſula cy.

Fœlix heu nemoꝝ:& vitæ laudād' opacæ:
Si ſua per patrios tenuiſſet ſpicula ſaltus.
Hūc miſeratus adeſt iſeſto vulnere ladmus
Cui ſæuū arridēs narrabis amilcaris vmbris
Hāc īquit dextrā:quæ iā poſt vulnera vulgi
Annibalē vobis comitem dabit:& ferit alte
Inſurgens gladio criſtatæ caſſidis æra:
Perque ipſū tegmen crepitātia diſſipat oſſa
Tū frōtem chremes intōſā viberāte capillo
Septus.& horrentes effingens crine galeros
Tum maſulis:crudaqꝫ vires ad bella ſenecta
Harcalo nō pauidus:fœtas mulcere læenas
Flumineaqꝫ vrna celatus bragada parmam
Et vaſtæ naſamō ſirtis populator hiempſal
Audax in fluctu laceras raptare carinas
Vna omnes dextraqꝫ cadūt:iraqꝫ perempti.
Necnon ſerpentes diro exarmare veneno
Doctus atir:tactuqꝫ graues ſopire chelidros
Ac dubiā admoto ſobolē explorare ceraſte.
Tu quoqꝫ fatidicis garamāticus accola lucis
Inſignis flexo galeam per tempora cornu
Heu fruſtra reditū ſortes tibi ſepe loquutas
Mentitumqꝫ ioue icrepitās occūbis hiarba:
Et iam corporibus cumulat⁹ creuerat agger:
Perfuſæqꝫ atra fumabat cæde ruinę.
Tum ductorē auido clamore i prelia poſcit
Fulmineus ceu ſpartanis latratibus actus
Cum ſiluam occurſu venantū pdidit hirto

Et tota ſe mole tulit:velut incita clauſum
Agmina pœnorū cingant:& cuncta pauetē
Caſtra premāt:lato murrus caligat i hoſte.
Mille ſimul dextræ:denſus micare videtur
Enſis:& innumeræ nutare in caſſide criſtæ
Conclamāt vtrinqꝫ acies:ceu tota ſagūthos
Igne micet:trahit inſtanti languentia letho
Mēbra pauēs murr⁹:ſupmaqꝫ vota capeſſit
Conditor alcide:cuius veſtigia ſacra
Incolimus:terra minitantem auerte ꝓcellā
Si tua non ſegni defenſo mœnia dextra
Dumqꝫ orat:cæloqꝫ attollit lumia ſupplex.
Cerne ait an noſtris longe tirinthius auſis.
Iuſtius affuerit:ni diſplicet æmula virtus.
Haud me diſſimilē alcide primoribus ānis
Agnoſces inuicte tuis.fer numen amicum
Et troiæ quōdam primis memorate ruinis.
Dexter ades phrigiæ deleti ſtirpis alūnos
Sic pœnus.preſſumqꝫ ira ſimul exigit ēſem
Qua capuli ſtatuere moræ:tæloqꝫ relato
Horrida labenti perfunditur arma cruore.
Scilicet ingenti caſu turbata iuuentus
Procurrit:nota arma viri:corpuſqꝫ ſuperbo
Victori ſpoliare negant:coit aucta viciſſim
Hortādo man⁹:& glomerata mole ferūtur.
Hic caſſis galea:hic clipe⁹ ſonat æreus haſtis
Inceſſunt iudibus:librataqꝫ pondera plūbi
Certatim iaciunt:deciſæ in vertice criſtæ.
Direptumqꝫ decus nutātum in cęde iubaꝝ.
Iāqꝫ agitur largus per mēbra fluentia ſudor
Ft ſtant loricæ ſquamis horrentia tela
Nec reqes tegmenue datur nutare ſub ictu
Genua labāt:feſſiqꝫ humeri geſtamia laxāt
Tū creber:penituſqꝫ trahens ſuſpiria ſicco
Fumat ab ore vapor:niſuqꝫ eliſus anhelo
Auditur gemit⁹:fractūqꝫ i caſſide murmur
Mēte aduerſa dōat:ſuadetqꝫ niteſcere duris
Virtutem:& decoris precio diſcrimia pēſat:
Hic ſubitus ſciſſo denſa inter nubila cęlo
Erupit quatiens terrā fragor:& ſuper ipſas
Bis pater itonuit geminato fulmine pugnas

bo. Curuatis:ſuſpenſis. tranſgreditur inſulas obiectas. Inceſſentia:impetentia ſolum annibalem, tamen ſiſti nō poterat quemadmodum cyclades vim tempeſtatis & fluctuum cum ſe opponūt reprimere non poſſunt:ſed fluctus illas magno īpetu tranſgreditur:ſic Annibal inter ſuos atque hoſtes ad murrum ruebat ſimilis fluctui. Tormētis: baliſta & onagris. Inter ſolem : repercuſſione radiorū ſolarium. En q res lybicas : verba Annibalis contēnentis Murrum. Faxo:faciam . Fœdera quę erāt renouata cum aſdrubale:vt ſagunthinis libertas ſeruaretur. Et veſter iber⁹:qui ex illo fœdere renouato erat terminus imperij: quæ omia ānibal irrita fecit. Deos deceptos : quoniam in ꝑcutiendis fœderibus dij inuocabantur. Impij ducis decorum ſeruat poeta. Fxoptatus ades:verba Murri ad annibalem. Olim:iampridem cupiebā congredi tecum. Hoſtem:annibalem aſcendentē propius. Præruptū loci : id eſt iam ſubeuntem altiorem partem aggeris proſtrati. Prono ictu:ruenti in aſcendentem annibalem. Subſedit : flexit ſe annibal pondere ſaxi preſſus. Fragmine muri: ſaxo euulſo ab aggere ſtrato. Nutantia :mouētia ſeſe:laus annibalis a fortitudine quæ in aduerſis ſe oſtentat. Caligat:caligine obducebatur murr⁹ ꝓpter timorem videns tantum hoſtē. Cōclamāt hortantur ad pugnam in tanto certamine. Conditor alcide:oratio Murri ad herculem ſagunthi cōditorem. Sacra:numini tuo dicata . Procellam annibalem procellæ iſtar. Cerne ait:verba annibalis inuocantis etiam herculem inimicum quōdā troianorum . tempore quippe Laomedontis troiam expugnauit: ob negatam ſibi mercedem a Laomedōte propter liberatam heſionen: q̄ marino mōſtro expoſita erat quod hercules occidit cum illac trāſiret nauigās ad oram phaſidis pro aureo vellere aſportādo:vt canit Flaccus. An tyrinthius:hercules a Tyrinthe: quæ erat munimētum argiuorū vbi fuit educatus hercules. Delenti:mihi paranti delere romanos oriundos a phrygibus inimicis quōdam tuis. Dexter : propitius. Exigit:immittit in viſcera murri vſqꝫ ad capulū. Moræ: impedimenta ne ſcilicet enſis altius deſcenderet. Statuere:permiſcere. Relato:educto e corpore murri. Iuuētus: ſagūthina ſcilicet. Coit: cōgregatur. Viciſſim:mutua exhortatione vocati. Inceſſunt:infeſtant impetunt. Librata: emiſſa ex fundis. Tegmen:clypeum & arma. Eliſus. excluſus. Mente aduerſa domat : id eſt fortiter patiebatur omnia aduerſa:vt ſuum decorum ſeruaret. turpe quippe fuiſſet ſi tantus vir ceſſiſſet aduerſis:ſed magnitudine honeſtatis & laudis vitę pericula rependebat. Virtus enim circa pericula verſatur:& qui illa ſubit & gaudet:aut ſaltem nō dolet fortis eſt : & nonnulli ob dolorem & peri-

cula inuicti animi laudē amittunt. Ideo annibal mēte: id eſt magnitudine animi & robore ſubnixus domabat aduerſa:vt virtutis præſcriptū ſeruaret:animiq; laudem aſſequeretur. In aduerſus eſto firmus inqt Seneca: In proſperis cautus & humilis. Suadet:hortatur virtutē ſuam: & ſeipſum niteſcere in aduerſis: vt decet virum fortē:qui circa terribilia verſatur interritꝰ. Duris:difficultatibus circa q̄ verſaẜ virtus. Vnde dicit Seneca: Altū quiddā eſt virtus:excelſum & regale:iuictū:infatigabile. Pēſat. repēdit pericula q̄ ſubibat cum laude quā aſſequebatur tolerādo fortiter aduerſa:q̄ ſunt virtutis occaſio. nitet eñi i his virtus. Fragor: rumor cœli. Librata:quodā libramento miſſa. Vibrauit: vibrando venit. Belli iniuſti: qđ erat cōtra fœdus. Fœmore aduerſo:Liuius ait annibalē fuiſſe vulneratū non cū iteremit murrū:ſed cū incaute murum ſubiret. Vt vero iquit: annibal ipſe dū murū īcautus ſubit:aduerſum fœmur tragula grauiter ictus cecidit. tāta circa fuga:& trepidatio fuit:vt non multū abeſſet:quin opa & vineæ desererentur obſidio. deinde p paucos dies magiſq; oppugnatio fuit:dū vulnus ducis curaretur. Tarpeiæ rupes:exclamat poeta ad capitoliū ac numina romana. Saxū:capitoliū:vbi erat numinū ſedes. Flāmæ laomedonteæ:virgines veſtales inſtitutæ fuerunt a Numa pōpilio:& primū duæ fuerunt:ide duæ additæ ab ipſo Numa:poſtea Seruius tulliꝰ duas addidit:& ſic fuerunt ſex. Inde auctus ē numerus:q̄ templū veſtæ cuſtodiebant:& ignē inextinctum:quē ritū ſacrorū æneas ex phrygia i italiā aduexit. Iuuenalis:Vbi quāquā diruta ſeruat Ignē troianū & veſtā colit alba minorē. Fallacis teli. qm̄ ſi altius inſediſſet annibal nūquā trāſcendiſſet alpes. Clauſæ:alpes:quia añ ānibalē vt hic canit:alpes fuerāt impuiæ. ideo exclamat ſarranus apud eundē. Amiſimꝰ alpes:arcē ſcilicet italię. tñ prius galli alpes trāſcenderāt: ſed alia via. quā alienis veſtigijs tutā annibal ſeq noluit: ſed auias alpes penetrauit. Allia:fluuiꝰ prope romā apud quē Tribuni militū cum gallis ſenonibusq duce brēno romā infeſto agmine petebāt infœlici marte pugnauerūt: Vnde ille dies ater habitꝰ eſt a romanis. Ouidius in ibim: hæc eſt in faſtis cui dat grauis allia nomē. Allia non cederet tuis vndis:ideſt nō fuiſſet maior ſtrages romanorum apud tranſimenū q̄ fuerit prius apud alliam. Vana rudimentā:irrita principia propter vulnus ducis. At duræ inuigillant mētes: ſagunthini inquit non dormiebant in tāta opportunitate rerū q̄uis veniſſet nox:ſed murū collapſū reſtituebant. Duræ:pſeuerantes in laboribus pro decoro ſeruando. Molē:diſiectā. ſ. a teſtudie:& alijs tormentis reſtituunt noctu. Fractis rebus:vrgēte neceſſitate:& iam debelitatis rebus ſagūthinoꝝ. Vltima virtus:vltimus conatus qui ſit deſperatis prope ratis prope iā rebus. Vnde dicit ſene. Acerrima virtus eſt quā vltima neceſſitas extundit. Vana:inutilis tali labori:qui virorū eſt:nō mulierū: quas penſa decēt:& calati:vulgus inquit hoc agebat. at ſenatores de ſumma rerū conſultabāt. Munia officia. i. erat illis curæ conſulere labanti patriæ Subeāt:ſuccurrāt rebus iam attritis. Flammas ſi

Inde inter nubes ventorum turbine cæco
Vltrix iniuſti vibrauit lancea belli
Ac fœmore aduerſo librata cuſpide ſedit.
Tarpeiæ rupes: ſuperiſq; habitabile ſaxum
Et vos virginea lucentes ſemper in ara
Laomedontæ troiana altaria flammæ
Heu quantum vobis fallacis imagine tęli ;
Promiſere dei:propius ſi preſſa furenti
Haſta foret: clauſę ſtarēt mortalibus alpes.
Nec traſimene tuis nunc alia cederet vndis
Sed iuno aſpectans pyrenes vertice celſę
Vana rudimenta: & primos i marte calores
Et validam duris euellit ab oſſibus haſtam
Ille tegit clypeo fuſum per mēbra cruorem:
Tardaq; paulatim: & dubio veſtigia niſu
Alternata trahens auerſus ab aggere cedit.
Nox tādem optatis terras: pōtūq; tenebris
Condidit. & pugnas erepta luce diremit:
At durę iuigilant mentes. molēq; reponūt
Noctis opus: clauſos acuūt extrema pericli:
Et fractis rebus violentior vltima virtus:
Hic pueri: iualidiq; ſenes: hic fœmia ferre
Certat opem i dubijs miſer ādovana labori:
Saxaque mananti ſubuectat vulnere miles
Iam patribus: clariſq; renū ſua munia curę
Concurrūt. lectoſq; viros hortātur: & orāt.
Defeſſis ſubeant rebus: reuocentq; ſagūtho
Sidonias flammas: nūc ite: impellite puppi:
Saucia dū caſtris clauſa ē fera tēpore martis
Vtēdū ē rupto: & graſſandū ad clara piclis.
Ite citi: deflete fidem: muroſq; ruentes
Antiquaq; domo meliora accerſite fata.
Mādati ſūma eſt: dū ſtat remeate ſagūthos.
Aſt illi celerant qua proxima littora greſſū:

donias:incendiū punicū. Clauſa ē fera:ipſe Annibal īmitis vt fera. Tēpore rupto. i. opportunitate temporis oblata:& occaſione:dū. ſ. ceſſat oppugnatio vulnere ānibalis. Graſſandū ad clara: eundū cū impetu more latronū ad decus & gloriā per oīs aduerſitates:& pericula:vt patria libereẜ:pro qua vir bonus: ſi opus ē occumbere debet nō ſolū pati labores & diſcrimina. Antiqua domo:Roma:qm̄ ex latio miſſi fuerāt illuc coloni. Dū ſtat remeate. i. cū adhuc nō eſt expugnata vrbs:ite ac redite. Tumido:inflato vētis. Pellebat ſomnos:deſcribit aurorā:cuius maritꝰ fuit Tithonus frater Priami. Diodo. dicit Tithonū verſus orientē militaſſe vſq; inęthiopiā:& ex Ida filiū genuiſſe Memnonē:quē ad Troiā Achilles interemit. Roſcida: humida: qm̄ in aurora cadūt rores. Rutilus. ſonipes equus ſolaris rubicūdus. Afflarat:perſtat in trāſlatione equorū. Nocturnis:noctu erectis. Pendēt actꝰ:ceſſant. Interea rutulis:redit ad legatos:q nauigantes p mare hiſpanū:& maſſilienſe puenerunt ad portū meneci. & mare liguſticū. portus Herculis qui & meneci diciẜ:eſt iter Maſſiliā & Genuā cū tēplo herculis ita dictꝰ: qm̄ Hercules ibi habitet ſolus. Rutulis:ſagunthinis oriūdis ab Ardea capite rutulorum. Boreas:vētus ſeptētrionalis flat a Thracia dictus a boatu:qa cū ipetu flat:& ſtridet. Alis:qm̄ venti fingūtur alati. Solꝰ habet: hoc dicit ꝓpter vicinitatē ſeptētrionis:& frigidꝰ eſt: quia ex locis frigidiſſimis ſpirat. nec inter eundū tēpaẜ alicuiꝰ plagę calore. Arcto:ſeptētriōe. Vorticibꝰ:vortex:vt ſcribit Fabiꝰ:diciẜ cōtorta i ſe aq̄ vel qcqd aliud ſiīr vertiẜ:inde ꝓpter flexū capillorū pars ſūma capitis diciẜ vertex: & etiā ſūmitas mōtiū. ꝓprie tñ vñ initiū eſt. Aequora fracta: vñ ſciſſę flatu vētorū. Anhelāt:ęſtuāt. Rhenꝰ ē fluuius diuidēs germanos a gallis. Rhodanꝰ galliæ comatę fluuiꝰ dictus a Rhoda oppido: colonia rhodiorū. O patria:verba legatorū ad patriā ſagūthū:quorū laus ē a pietate:quā patrię debemꝰ q̄ oīum caritates cōplectiẜ. Quo loco:i quo ſtatu & cōditiōe res tuę ſūt. Sacrę arces: ꝓpter Herculē:q eas poſuit:ſupra dixit:cuiꝰ veſtigia ſacra incolimꝰ terra. De tāto nomie:qm̄ ſagūthꝰ erat opulētiſſima & clara ciuitas fide: quā vſq; ad iteritū ſeruauit. Ad oras laurentes:ad oſtia tyberia. Laurētū fuit oppidū latij nō ꝑcul a tyberi. Anio labitur ex mōtibꝰ trebulāis:ide p deſceſ tyburtinos deuoluiẜ in planū:& tyberi miſceẜ:quē auget: & ſua vnda ditiorē facit. Flauo gurgite: aqua turbida:vnda albula quōdā dicebaẜ hic fluuꝰ a colore aq̄. Pōtū:mare tyrrhenū. Cōſanguineę: ꝓpter ardeā:cuiꝰ fuerat colonia. Cōciliū. diciẜ cōgregatio hoium a cōcalādo. i. vocādo:vñ calēdę dictę: qa i pricipio mēſis ppſus calabaẜ. Auguſtū:venerātiōis:maieſtatiſq; plenū: Auguſtꝰ diciẜ locꝰ ſanctꝰ:& venerabilis. Vñ dicit Liuiꝰ romulū feciſſe ſe auguſtiorē purpureo habitu. Caſta pauptate: qm̄ a paupibꝰ:& ſtudioſis caſte viuiẜ. diuites aūt luxu diffluūt. Beatos:fœlices:beatꝰ ꝓprie dicitur is:cui nihil deeſt:& q e natura viuit:iſtātibꝰ deſiderijs ſatiſfacere cōtētꝰ ē. Vñ dicit Seneca. Is maxime diuitijs fruiẜ:q minime diuitijs indiget. Et Epicurꝰ dicebat lętā pauptatē eē rē honeſtā. ani

Effugiunt tumido per ſpumea cærula velo.
Pellebat ſomnos tithoni roſcida coniunx:
Ac rutilus primis ſemper hinnitibus altoſ ;
Afflarat mōtis: roſeaſq; mouebat harenas.
Iam celſa e muris extructa mole iuuentus
Clauſam nocturnis oſtentat turribus vrbē.
Rerum oēs pendent actus: & milite mœſto
Laxata obſidio:ac pugnādi ſubſtitit ardor.
Inq; ducem verſæ tanto diſcrimine curæ.
Interea rutulis longinqua p æquora vectis
Herculei ponto cœpere exiſtere colles.
Ft nebuloſa iugis attollere ſaxa meneci
Thracius hos boreas ſcopulos imitia regna
Solus habet:ſēpq; rigēs nūc littora pullat:
Nunc ipſas alis tangit ſtridentibus alpes:
Atq; vbi ſe terris glaciali fundit ab arcto:
Haud vlli contra fiducia ſurgere vento: (lāt
Vorticibus torq̄t rapidis mar: fractaq; āhe-
Aequora:& iiecto cōdūtur gurgite mōtes.
Ianq; volās rhenū:rhodanū i nubila tollit.
Hūc poſtquā boreæ dirum euaſere furorē:
Alternos mœſti caſus belliq;:mariſq;:
Et dubium rerum euentū ſermone volutāt.
O patria fidei domꝰ iclyta: quo tua nūc ſūt
Fata loco:ſacræ ne manēt in collibus arces?
An cinis heu ſuperi tanto de nomine reſtat?
Ferte leues auras:flatuſq; ciete ſecundos:
Si nondum iſultat templorū protinus ignis
Culminibꝰ:latiæq; valēt ſuccurrere claſſes:
Talibus illachrymāt nocteq;:dieq; q̄relis:
Donec laurentes puppis defertur ad oras:
Qua pater acceptis anienis ditior vndis
In pontum flauo deſcendit gurgite tybris?
Hinc cōſanguineæ ſubeūt mœnia romæ.
Conciliū vocat auguſtū:caſtaq̄ beatos

mus enim debet eſſe diues:non arca:breuiſſima quippe ad diuitias via eſt præter contemptum diuitiarũ
Nomina parta:comparata victoriis:accipiebant enim cognomina a deuictis hoſtibus:vt Torquatus:Cor
uinus:Capitolinus fecere.parimodo de prouincijs.Sed poeta reſpexit ad ſua tempora.Aphricanus ei pri
mus a deuicta aphrica cognomẽ accepit.Conſul:conſules erant Semp.longus:&.P.Scipio. Aequãtẽ ſupe
ros:ideſt diuinos omnique virtute præſtãtiſſimos ſenatores romanos. Recti:iuſtitiæ. Hirtæque comæ:im
pexæ.L.Ticinius Menas:auctore Plynio primus ex Sicilia in italiam tonſores duxit.Aphricanus aũt radi
quotidie inſtituit.ante erant intonſi:vnde Ouidius:Hoc apud intonſos nomẽ habebat auos.Neglecta mẽ

Paupertate patres:ac nomia parta triũphis
Conſul.& æquantẽ ſuperos virtute ſenatũ:
Facta animoſa viros:& recti ſacra cupido
Attollunt:hirtæq; comæ:neglectaq; mẽſa:
Dextraq; a curuis capulo non ſegnis aratris
Exiguo faciles:& opum non indiga corda
Ad paruos curru remeabant ſæpe penates.
In foribus ſacris:primoq; in limine templi
Captiui:currus belli decus:armaq; rapta
Pugnatũ ducibus.ſęuęq; i marte ſecures:
Perfoſſi clipei:& ſeruãtia tela cruorem:
Clauſtraq; portarũ:pẽdẽt hic punica bella
Egathis cernas:fuſaq; per æquora claſſe
Exactam ponto libyen teſtãtia roſtra
Hic galeę ſenonum:penſatiq; ĩprobus auri
Arbiter enſis ineſt:galliſq; ex arce fugatis
Arma reuertẽtis pompa geſtata camilli.
Hic ſpolia eacidæ:hic epyrotica ſigna:
Et ligurũ horrẽteſq; comę:parmęq; relatæ
Hiſpana de gente rudes:alpinaq; geſa.
Sed poſtq̃ clades patefecit:& horrida bella
Orantum ſqualor preſenſq; aſtare ſagũthi
Ante oculos viſa ẽ extrema precãtis imago
Tum ſenior mœſto ſyrcoris ſic ĩcipit ore.
Sacrata gens clara fide:quam rite fatentur

ſa.i.ipſa tẽperantia:quę luxum aſpernatur:& mo
dum cupiditatibus ponit.& ſic laudat romanos a
p̃ſimonia ĩ victu.Dextra nõ ſegnis capulo.i.prõ
pta ad bellũ & pugnam:quãuis araſſet.Nam apd
antiquos ille ſummis laudibus celebrabatur:qui
bonus agricola:bonuſq; miles dici poterat.Vñ di
cit Plyni⁹:Fortiſſimi:& ſtrenuiſſimi milites ex a
gricolis gignuntur.Senatores colebãt agros.erãt
inquit poeta ita prõpti ad bellũ:quẽadmodũ ad
agriculturã.Cincinatus ab aratro ad dictaturã vo
catus fuit.eadem diligentia inquit Plynius:arua
diſponebant qua caſtra:Nullũ laborem recuſant
manus:ĩquit Seneca:quæ ad arma ab aratro trãſ
feruntur.Opum nõ indiga corda:qm̃ erãt p̃dita virtutibus:quæ ſunt aĩ dotes:has qui habet bo
na fortunæ ſpnit.ea vero appetit q̃ natura pro ſui
cõſeruatione deſiderat:qđ q facit:e natura viuit:
& ditiſſimus eſt:panẽ & aquã:inquit Seneca natu
ra deſiderat:nemo ad hæc pauper eſt:intra q̃ quiſ
quis deſiderium ſuũ claudit:cũ ioue de fœlicitate
cõtendat.Faciles exiguo:cõtẽti re parua. Curru:
triumpho. In foribus ſacris:Tangit Syllius geſta
romanorũ vſq; ad ſcđm bellũ punicũ. in tẽplo vt
plurimum ſenatus habebatur: Huius tẽpli Liui⁹
nõ meminit:cũ de Saguntħinis ĩtroductis ĩ ſena
tũ loquitur. Ait enĩ:Cõſules tũc erãt Romæ Sci
pio:et Sẽpronius:q cũ legatis ĩ ſenatũ ĩtroductis
de republica rettuliſſẽt:et.c. Captiui:adẽpti ho
ſtibus.Secures:ſecurĩ ĩ bello Pentheſilea Amazo
nũ regina ĩuenit.Clauſtra:vectes:et ſerã.clauſtra
dicũtur a claudẽdo.Punica bella egathes. ideſt ſi
gna victoriæ:quã rõani habuerẽt de pœnis ad Ega
thes ĩſulas.Roſtra teſtãtia:q̃ oñdebãt pœnos ſupa
tos bello nauali a rõanis ceſſiſſe mare:amiſſis Si
cilia:& Sardinia:in cuius victoriæ monumẽtũ ro
ſtra nauium carthaginẽſiũ in foribus tẽpli affixa erãt:vt quondã roſtra antiatũ.Rõani enĩ deuictis antiati
bus nauali prælio in monumẽtũ victoriæ roſtra nauiũ affixerunt:ſuggeſto erecto in foro:qđ roſtra appella
rũt.Vñ Plynius ait. Roſtra nauiũ tribunali præfixa foro decus erãt veluti populo rõano corona impoſita.
Exactã:pulſã e mari.Hic galeæ ſenonũ.Galli ſenones omiſſis cluſinis:quos vexabãt infeſto agmie Romã
cõtenderunt:qua capta Capitoliũ quo ſe robur receperat rõanũ:obſederũt rõani auro ſalutẽ redimere de
creuerũt:& mille pondo auri pepigere:ſed cum deberet aurũ appẽdi:allata fuerunt a gallis iniqua ponde
ra:&.P.Sulpitio trib.militũ reclamante additus eſt iniquo ponderi enſis ab inſolẽti gallo:quẽ rõani poſtea
ſeruauerunt in monumẽtum illius indignitatis.Arbiter enſis:iudex ponderis:qm̃ fuit additus ponderibus
& videbatur eſſe quaſi arbiter.arbitrũ autẽ appellamus iudicẽ:qui poteſt pro volũtate iudicare. Reuerten
tis camilli: Camillus abſens.erat enim Ardeæ:& quidem exul dictator creatus auro nondum appẽſo in
teruenit:& primo cõgreſſu in vrbe gallos nullo negocio fudit:fugauitq; inde ad octauum lapidem via ga
bina:quo ſe ex fuga contulerant penitus deleuit:& triumphans in vrbem reuerſus eſt: & alter romulus:ac
parẽs patrię cõditorq; alter vrbis appellat⁹.Virgili⁹:& referẽtẽ ſigna camillũ Põpa:triũpho.Spolia eacidę

Pyrrhi regis epyrotaꝝ:qui apud aſculũ Curio:& fabritio conſſ.bis fuit exut⁹ caſtris:& bis vulnerat⁹:& tã
dẽ italia pulſ⁹ ex ea victoria pluria bona Romã allata fuerũt:vt aurũ:purpura:tabulæ.Et ligurũ comæ:Li
gures ẽporiũ caput hñt genuã:quõdã finitimos latrocinijs ĩfeſtabãt:hos.L.Poſthumi⁹ ita bello attriuit:vt
vix ferrũ reliq̃rit ad terrã colẽdã Ligures & hiſpani domiti fuerũt primo bello punico a Lucio Poſthumio
& Lucio æmilio cõſulib⁹.Parmæ rudes.ĩpolitę:quoniã vt ſcribit Strabo:Hiſpani peltas geſtabant:& agi
les armaturas ꝓpter latrocinia:& gladio:fũda:atq; iaculo vtebãtur.Geſa:ſũt tela gallorũ:auctore Nonio
Virg.Alpina coruſcat geſa manu.eſũ:vt inquit Sextus Pompeius eſt graue iactu iaculum.Clades:illatas

Marte ſatam:populi ferro parere ſubacti.
Ne crede emẽſos leuia ob diſcrimina põtũ
Vidimus obſeſſã p̃riã:muroſq; tremẽtes:
Et quẽ ĩſana freta:aut cœtus genuẽr ferarũ
Vidimus ãnibalẽ:ꝓcul his a mœnibus oro
Arcete o ſuperi:noſtroq; in marte tenete
Fatiferæ iuuenẽ dextræ:qua mole ſonãtes
Exigit ille trabes:& quãtus creſcit in armis
Trãs iuga pyrenes mediũ ĩdignatus iberũ
Exciuit calpen:& merſos ſyrtes harenis.
Molitur populos:maioraq; mœnia q̃rit
ſpũeus hic medio q ſurgit ab æquorẽ fluctu
Si prohibere piget veſtras effrĩget ĩ vrbes.
An tanti precium motus:ruptiq; per ẽſes
Fœderis hoc iuueni iurata in bella ruenti
Creditis:vt ſtatuat ſuperata iura ſarũtho?
Otius ite uiri:& naſcẽtem extĩguite flãmã
Ne ſeræ redeãt poſt aucta pericula curæ.
Quãquã o ſi nullus terror:nõ obruta iã nũc
Semina fumarẽt belli:veſtręue ſaguntho
Spernẽdũ cõſãguineã ꝓtendere dextram:
Oĩs iber rapidis:omnis fera gallia turmis.
Omnis ab ęſtifero ſitiẽs libys imminet axe
Per vos culta diu rutulę primordia gentis
Laurentẽq; larẽ:& genitricis pignora troie
Conſeruate pios:qui permutare coacti
Acriſioneis tirynthia culmina muris.

ab ãnibale.Squalor.i.ipſi oratores ſqualidi:& p̃
ſeferentes triſtitiam:vt magis mouerẽt affectus
Precãtis extrema:petẽtis vltima auxilia. Sa
crata gẽs:oratio Sycoris oratoris ſagũt hinorum
in genere deliberatiuo:cuius finis eſt vtilitas.hu
ius orationis exordio captat beniuolentiã a ro
manis laudãs eos a fide:quã in Capitolio ſacra
uerãt.Inde narrat cũ amplificatione pericula:&
crudelitatem annibalis:& arguens ab vtili:pio:
iuſto:& honeſto:nititur perſuadere mittendum
eſſe ſubſidium:ſaguntħinis extrema calamitate
laborãtibus:inde corporis habitu mouet affect⁹
Lacerata enĩ veſte ĩ ſignũ mœroris ſtrauit ſe hu
mi:quod cõuenit miſeris:& extrema difficultate
taborantibus.Sacrata fide:Nã romani fidẽ & mẽ
tem in capitolio ſacrauerãt.Cicero ĩ libris de na
tura deorũ ſic ſcribit:Tum autẽ res ipſa ĩ qua vis
eſt maior aliqua ſic appellatur:vt ea ipſa vis no
minetur deus:vt fides:vt mens:quas in Capito
lio dedicatas videmus proxime a Marco Aemi
lio Scauro.ante autem ab attilio Calatino erat fi
des conſecrata:de qua cõſecratione nũc Syllius
intelligit:quoniã calatin⁹ iuit in primo bello pu
nico.Populi quos bello viciſtis.Marte ſatã:natã
a Marte propter rei militaris peritiã romani ſu
am conditoriſq; ſui originem ad martẽ referunt
Ne crede emenſos:Narratio eſt:quæ debet eſſe
dilucida:breuis:& veriſimilis:qua mouet ſena
tores ad affectum a calamitate patriæ:ideſt ad
iram contra annibalem:& miſericordiam pro ſa
guntħo obſeſſa:& ab vtili ſuadet reprimendum
eſſe hoſtem:ne talia & ipſi romani tandem pati
antur:ideo ſuperos obteſtatur:vt annibalem pe
ſtem tabificam in ſaguntħinum potius bellum te
neant:q̃ permittant romanos inuadere.Inſana.
æſtuoſa & concitata Fatiferę dextræ afferentis
fatum & mortem:& eſt pars confutationis. potu
iſſet enim dici.ſi Annibal veniet non erit timen
dus:cũ ſit nulli⁹ momenti:ideo ſubiũgit.Qua mole ſonãtes exigit:ideſt emittit ĩ hoſtẽ haſtas trabales.i.
maxias:& hoc dicẽs ſuadet ab vtili.Quãt⁹ creſcit:aſſurgit ĩ clypeũ.Imitatio virgiliana.Trãs iuga pyrenes:
exauget rẽ:vt maiorẽ ĩcutiat metũ romanis.Dicitq; Annibalẽ vocaſſe ad bellũ ferociſſimas gẽtes:& trãſmi
ſiſſe iberꝫ:q erat termin⁹ ĩperij:& meli⁹ iter vtriuſq; ppli ditionẽ:vt oñdat illũ tot:tãtiſq; militib⁹ ſubnixũ
oĩa auſuꝝ:& vt romanos moueret reb⁹ ſuis timẽtes:niſi ſtatĩ reprimeretur illi⁹ conat⁹. Cape mõſẽ ĩ fini
b⁹ hiſpaniæ ad fretũ.quẽ ponitur ꝑ hiſpanis habitãtib⁹ ad occaſũ:quos Annibal ad arma exciuerat. & vt
maiorẽ timorẽ faciat:dicit Annibalẽ trãſcẽdiſſe pyreneos mõtes:q diuidũt gallias ab hiſpanijs.Merſos ha
rẽis:aphros:& naſamões.Molitur:vocat ad bellũ.Maiora mœnia:vrbẽ romã.Spume⁹:trãſlatio ẽ:& loc⁹ab
vtili hñs ĩ ſe etiã cõfutationẽ:potuiſſet eĩ dici:Mouet qdẽ bellũ:ſed nõ nobis.ideo ait:vr̃as effriget in vr
bes.Spumeus fluctus:Annibal ſimilis fluctui.An tãti prætium motus:cõfirmatio eſt cõfutationis:& ineſt
ipſa confutatio.ſenſus.putatis ne Annibalẽ rupiſſe fœdus:& ruiſſe ad arma:& tãtos excitaſſe motus.vt ſa

guntho dũtaxat potiaṫ?quaſi dicat:non ita credendũ eſt.Per enſes:arma:qm̃ hoc bellũ erat contra fœdus.
Iuueni:Annibali fœdifrago.ordo eſt:an creditis eſſe præcium tãti motus iuueni.Vt ſtatuat iura:ideſt im-
ponat finem potentiæ:quã nunc habet in armis:& cupiditati.Iurata bella:iurauit ſe illaturum romanis:vt
dictum eſt.Otius ite viri:locus ab vtili:occurrite inquit Annibali:& illũ furentem reprimite:ne poſtea dã
no affecti vos non feciſſe pœniteat.Fumant inquit ſemina belli:ſi tamẽ inualuerit incẽdiũ nõ facile extin-
guetis &hæc pars habet confutationem potuiſſet enim dici cum mouebit bellum ibimus obuiã armis
ideo ait:Vtinã nõ eſſet iã opus veſtro auxilio& ſemina belli non fumarent. Omnis iber: ponit gentes:
quæ in illius exercitu erant:& per epitheta auget
metũ:vt oſtendat illos eſſe timẽdos.Oĩs iber:oẽs
hiſpani ab ibero fluuio.Rapidis in arma furenti-
bus.Fera:crudelis bellicoſa. Aeſtifero axe :cœlo
libyco:quod eſt ſubditũ cãcro. Omnis libys:oẽs
libyci nobis imminent.Sitiens:qm̃ aphrica labo-
rat penuria aquarũ:& ideo colõi malis aſſueti me
lius militiæ labores tolerare poſſunt.Per vos cul-
ta:locus eſt a pio.Oramus inquit vos per numia
veſtra:quę ſemper pio animo coluimus:vt nobis
ſuprema calamitate laborantibus ſuccuratis. Ru
tulæ gentis :ardeatium : quorũ rex Rutulus fuit
a quo rutuli dicti:cuius filius Daunus pater Tur
ni. Coluimus inquit diu ſacra latina aduecta ex
Phrygia ab Aenea:& principio rutulæ gentis:cu
ius ſagunthus fuerat colonia.Laurentẽq; larẽ:tẽ-
plũ Apollinis ſiue ſolis:quod erat apud Laurẽtes
qui colebant ſolem indigetẽ. & apud lauinũ erat
templũVeneris genitricis commune latino nomi
ni:cuius curam habebant acleates: vt auctor eſt
Strabo. Pignora troiæ :numina troiana:quæ
colebantur in latio aduecta abAenea.Genitricis
a qua eſt origo romanorũ.Pios:ſagunthinos cla-
ros pietate:Iuſtitia inquit Lactantius quid eſt ni-
ſi pietas.pietas autẽ nil aliud q̃ dei parẽtis agni-
tio.tunc ſumus profecto pij erga deũ:cũ illi tribu
mus:quod ei debemus: ideſt cũ ipſũ colimus: &
adoramus:& pietatem debemus deo & parenti-
bꝰ:alijs autem officiũ.Coacti:ab illis:qui noſtros
in nouam coloniã miſerunt. Tyrinthia culmina
Sagunthũ cõditum ab Hercule tyrinthio.Muris
acryſioneis:ardeatibꝰ:qm̃ Danae filia Acryſij re-
gis argorũ cũ filio Perſeo condidit Ardeam.Vos
etiam tandẽ:locus eſt a iuſto:& exẽplo oſtẽdit ro
manos debere fauere ſuis:cum aliasfauerint alie
nis.Hyero rex ſyracuſius intulit bellũ meſſentiis
qui ſunt ad fretum ſiculũ.Implorauerũtq; opẽ romanorũ:vnde miſſus eſt exercitꝰ:& pulſus rex atq; coactꝰ
reſtituere captiuos & centũ talenta argenti ſoluere:tunc primũ claſſis romana ĩ Siciliã tranſmiſit.L. piſo:
vt autor eſt Ply.ſuis annalibus ꝓdidit cõtra hyeronem regem.cc.xx.naues effectas fuiſſe diebus.xlv. Tan
dem poſt longam contentionem In ſenatu an eſſet mittendus exercitus contra carthaginenſes & Hyero
nem inquit Liuius auxilium mamertinis ferendum ſenatus cenſuit:cum de ea re interſuadentes: vt id fie
ret:diſſuadenteſq; cõtentio fuiſſet diu tamen inquit polybius hæc res in ſenatu agitata.Tandẽ populus p̃
bendum mamertinis ſubſidiũ iudicauit:atq; ea ſentẽtia p plẽbẽ confirmata cõfeſtim Appiũ claudiũ conſu
lem traijcere in Siciliam: & mamertinis ferre opẽ iubent videbatur certe iniuſtũ ferre opem mamertinis
qui meſſanam occupauerãt:cũ ipſi paulo ante aĩaduertiſſẽt in ꝓprios ciues qui rhegiũ cõtra ius tenuerãt
imitati mamertinos.Vos & cãpana tueri mœnia:Sãnites arma:iniuſta ſidicinis intulerunt. Sidicini cãpa-
nis ſe iunxerunt:qui in ſe omnẽ belli molẽ vertere.nam eos adorti ſunt ſamnites:omiſſis ſidicinis campa-
ni intra mœnia cõpulſi Romã miſerũt legatos:qui tãdẽ capuã dederũt rõanis:ne ea ſãmnitespotirenṫ.Ro
mani legatos miſerũt:vt ſuis abſtinerẽt:quibus cũ ſupbe eſſet reſponſũ :miſſis fecialibus ad resrepetẽdas:

Vos etiam tandem ſiculi cõtra arma tyrãni
Iuuiſſe egregium:vos & campana tueri
Mœnia depulſoſamnitum robore dignum
Sigeis duxiſtis auis :vetus incola dauni
Teſtor vos fontes:&ſtagna arcana numici.
Cumfœlix nimiũ dimitteret ardea pubẽ
Sacra domũq; ferẽs:& aui penetralia turni
Vltra pyreneum laurentia numina duxit.
Cur vt deciſa: atq; auulſa e corpore mẽbra
Deſpiciat:veſterq; luat cur fœdera ſãguis?
Tandem vt finitę voces:miſerabile viſu:
Affigunt proni ſqualẽtia corpora terræ.
Inde agitant cõſulta patres:curaſq; fatigãt.
Lentulus vt cernens accenſæ tecta ſagunthi
Poſcendũ pœnę iuuenem: celeriq; negãtis
Exuri bello carthaginis arua iubebat.
Aſt fabius cauta ſpeculator mente futuri
Nec lętus dubijs:paruiſq; laceſſere martẽ
Et melior clauſo bellũ producere ferro
Prima ſuper tantis rebus penſãda:ducis ne
Cœpit arma furor: an partes ſigna moueri
Cẽſuerĩt:mittiq; viros qui exacta reportẽt:
Prouidus hęc ritu vatis fundebat ab alto
Pectore p̃meditãs fabius ſurgentia bella.
Vt ſępe celſa grandęuus puppe magiſter.

Valerius conſul cognomine coruinus eosvicit cum magna difficultate:faſſi quippe ſũt romani ſe nũq̃ cum
pertinaciore hoſte manus conſeruiſſe:ideo ait Syllius depulſo robore ſamnitũ.Dignũ duxiſtis:putaſtis eẽ
dignum.Auis ſegeis:romanis maioribus veſtris:qui opẽ ĩplorantibus ferebant.Sigeum eſt promõtorium
troadis:vnde romani originẽ habent.Incola dauni:ego ſycoris oriundus ab ardea:vbi regnauit Daunus:
Nõ ſũ inquit alienus:q opẽ veſtrã imploro:ſed vetus colonus ardeæ.Igitur ne ab officio diſcedatis fauere
nobis debetis.Stagna numici.Numicus eſt fluuius latij:in quo æneas ſubmerſus nunq̃ apparuit.Vñ troia
ni aboriginesq; in numerum deorũ relatũ arbitrantes iouẽ indigetẽ appellarũt.Aſcanius tẽplũ ſacrauit pa-
tri ad numicũ:vt autor eſt Dionyſiꝰ:cũ tali titulo.
Diui patris terreſtris:q Numici fluuij vndas gu-
bernat. Indigetes dij erãt: quorũ noĩa nefas erat
manifeſtare.Appellati aũt:quia in deos egiſſent:
ideo dicit Liuius:Situs eſt quencũq; eum dici iꝰ:
faſq; eſt.Stagna arcana:ſub quibuslatuit Aeneas
Ardea nimium fœlix:nimium abundans colonis
Pubem:iuuentutem in nouam coloniam. Pene-
tralia:penates ſacra & ritus ſacrorũ:qui erat apđ
rutulos.Laurentia numina: q̃ colebanṫ a latinis
& laurentibus.Vltra pyrenem:qm̃ ſagunthꝰ erat
in Hiſpania vltra pyreneos montes.Cur vt deci-
ſa:locus eſt ab honeſto:& ait honeſtum eſt: & de
cet vos o romani ſi nos tanq̃ filios ac membra ve
ſtra iuueritis.Membra: nos qui ſumus tanquam
membra deciſa a veſtro corpore. Veſter ſanguis
nos qui ſumus veſter ſanguis: & ſoboles:cur de-
bemus pati damna:quæ infert Annibal nobis co
lonis veſtris rupto fœdere:quo cautum erat per
vos:vt nobis libertas ſeruaretur.Luat fœdera:pa
tiatur damna:&bellum:quod annibal contra fœ
dus mouet.Tandẽ:ideſt cũ perorauſſent illi legatĩ
Agitant conſulta:conſulunt in medio de hac remoti iã ad affectũ:& lentulus cenſuit poſcendum eſſe An-
nibalem ad ſupplicium rupti fœderis:& comburendas eſſe arces carthaginis:ſi pœni hoc negarẽt.Tandẽ
vicit Fabij ſentẽtia:qui tanquã vates omniã prouidebat:vt legati ad Annibalem & carthaginenſẽ ſenatũ
mitterẽtur.Fatigãt:exercent.Pœne:ad ſupplicium &pœnã rupti fœderis.Iuuenẽ:Annibalẽ. Negantis:ſci
licet dare Annibalem ad pœnam ob violatũ fœdus.Speculator:ideſt tanquã e ſpecula proſpiciens pru-
dentia ſua:id quod futurum erat:laus fabij a prudentia.Cauta mente.Cautus dicıṫ is qui timet ea quæ ti
menda ſunt:& ita ſemper agit vt locum pœnitentiæ non relinquat. Nec lætus:nõ gaudens temere prẽliũ
inire vt prudentẽ decet.Paruis:re parua & dubia.Clauſo:recondito in vagina:quoniã erat cunctator. Su-
per:de tantis.Penſanda:diligenter cõſideranda:& ponderanda.Ne ducis furor.an ipſe Annibal citra pa-
trum auctoritatem mouerit bellum:an iuſſu patrum.Exacta:ideſt diligenter perquiſitam veritatẽ Alto.
prudenti.Vt ſępe e celſa.Fabium prouidentem futura bella ritu vatis cõparat magiſtro nauis.qui futurũ
ventum ſignis cognoſcit:& ſtatim alligat vela arboris ipſius nauis. Grãdeuus. longa experientia edoctus
Chorum.ventum.Iandudum.ſtatim.Linthea:vela.Lachrimæ.ſagunthinorum.Præcipitare fatum:quodã
impetu feſtinare ad ſecundum bellum punicum:quod adhuc latebat:ſed fato futurum erat. Lectiq; ſena
tu:electi fuerunt Fabius & publicola:vt annibalem adirent.Si ſurdus.ideſt non obtẽperans verbis noſtris
In armis pactorum.quæ erant contra fœdera:ideſt ſi perſeuerabit indicant bellum carthaginenſibus obli
tis deorum:qui fuerant inuocati in fœdere.

¶Finis primi libri.

Proſpiciẽs ſignis venturũ in carbaſa chorũ
Summo iamdudũ ſubſtringit lintea malo.
Sedlachrymę atq; ira mixtus dolor ĩpulit
Pręcipitare latẽs fatũ:lectiſq; ſenatu: (oĩs
Qui ductorẽ adeãt: ſi pſtet ſurdus ĩ armis
Pactorũ:vertãt inde ad charthaginis arces.
Nec diuum oblitis indicere bella morẽtur.

¶Finis primi libri

CAeruleis prouecta vadis iã
dardana puppis
Triſtia magnãimi portabat
iuſſa ſenatus.
Primoreſq; patrum fabius
tirynthia proles (tis
Ter cẽtũ meõrabat auos: quos turbĩe mar-

¶Petri Marſi interpretatio in Secundum volumen Syllii Italici.

CAeruleis prouectavadis:deſcribit nauigationem legatorum ad Annibalem: Legati autem erãt
Fabius Pamphilus:& Valerius publicola:quos Annibal audire noluit:ſed ſtrepitu armorum.
& tubarum clangore nauim ne appellarent ad littus prohibuit: qui vt mandatum erat ad car-
thaginem iter vertentes:bellum de more indixerunt:inde canit haſbiten in arma veniſſe: ceci-
diſſeq; manu theronis:inde varias pœnarũ ſententias: auditis romanorũ legatis: clypeum deinde muneri
datũ Annibali a callaicis populis celebrat : deploratq; tandẽ ſagunthinam cladem: & incendiũ: celebrãs
ſagunthinos:qui pro fide cum omnibus fortunis mori dignũ duxerunt:& Annibali ob pfidiã:animiq; feri
tatẽ:fortune mutationẽ:exitumq; vitæ vaticinatur.Prouecta.procul vecta. Vadis cæruleis.aquis marinis.

Abſtulit vna dies:cum fors non equa labori
Patritio cremerę maculauit ſanguine ripas.
Huic comes æquato ſociauit munere curas
Publicola:ingētis voleſi ſpartana propago.
Is cultam referens inſigni nomine plebem
Auſonios atauo ducebat conſule faſces
Hos vt depoſitis portum contingere velis
Allatum annibali:cōſultaq; ferre ſenatus:
Iam medio ſeram bello poſcentia pacem.
Ductoriſq; ſimul conceptas fœdere pœnas
Ocius armatas paſſim per littora turmas
Oſtentare iubet militantia ſigna recenſq;
Perfuſos clipeos:& tela rubentia cæde.
Haud dictis nūc eſſe locū ſtrepe oīa clamat
Tirrhenę clāgore tubę gemituq; cadentū.
Dū detur relegāt pōtū neu ſe adderꝰ clauſis

Dardana. romāna nauis:qua oratores vehebanꝰ. Triſtia iuſſa:afferētia dolorē & triſtitiam Annibali: quoniam illum ad pœnā rupti fœderis repoſcebant.Primoreſq; patrum fabius.tāgit natales Fabij:& maiorꝫ ſtēma:familia quippe fabiorū ad Herculē originem referebat ſuā.Fabius filius Herculis fuit ex Vidima filia Euandri:a quo Fabij:ideo hic tyrinthia ꝓles appellaꝰ ab hercule tirynthio:de hoc alibi lati⁹ in bello: qđ romani cōtra veientes gerebāt fabiorꝫ familia;id bellū i ſe ſuſcepit.Itaq; tercētū & ſex ex hac familia: contra hoſtes profecti ad vnum cæſi ſunt:inſidijs circūuenti ad cremerā fluuiolum:qui parū diſtat ab vrbe Primores patrum.inter ſenatores illius æui facile principes.Primores dicunꝰ tantum numero multitudīs: & comparatiuū eſt ſine poſitiuo. Turbine.īpetu bellico.Vna dies:Ouidi.Vna dies fabios ad bellum miſerat omnis Ad bellum miſſos pdidit vna dies.Fors.fortuna belli maior eſſet viribus fabiorū:quoniam.ccc.& ſex erant contra tot hoſtes. Non æqua.non par labori fabiorꝫ.Patritio.generoſo & multi nominis.patritij ꝓprie dicunꝰ illi:q nati ſunt ex patribus conſcriptis.Aequato munere:pari legationis officio.Munus:vt inq̄t iuriſcōſult⁹:tribus modis diciꝰ:vno donū:vñ munera dicunꝰ dari mittiue:altero onus:qđ cū remittiꝰ vacationē militiæ muneriſq; p̄ſtat:ide īmunitas appellaꝰ tertio officiū:vñ munera militaria & municipes dicunꝰ:quia munera ciuilia capiāt. Ingētis voleſi.Voleſus a quo valeſij mutatis litteris:inde Valerij habuerūt originē ex regillis oppido ſabinorꝫ cū magna clientū manu Romam cōmigrauit:& pater fuit:vt quidā volunt Valerij colle gæ bruti in cōſulatu:q qm̄ plebis ſtudioſus fuerat publicola cognominatus eſt:a quo hic Valerius originē habebat.Appius claudius.R.litterā inuenit vt pro valeſijs valerij dicerenꝰ. Spartana ꝓpago ſabina:quoniā ſpartani.i.lacedemonij fugiētes aſperitatē legū lycurgi nauigauerūt in italiā:habitaruntq; cū ſabinis.Is.publicola. Inſigni.claro in familia:poſteriſq; cognomine.Auſonios faſces.cōſulatū: quem adeptus fuit ille Valerius:qui primus publicola cognominatus eſt.Atauo conſule: publicola illo ad quem hic originem referebat ſuam.Hos fabium & publicolam.Conſulta.decreta patrū.Fœdere: quoniā mouebat bellum contra fœdus:& ſic debebat dare pœnas.Recens.pro recenter.Perfuſos. madefactos cæſorum ſanguine. Tubæ tyrrhenæ.ab inuētore:quoniā tyrrhenus pyſeus:autore pli.tubā æneā īuenit.Papinius ī thebaide.Dum marte ꝓpinquo Horrēt tyrrhenos heliconia plectra tumultus. Relegant.retro nauigent Romā.Clauſis.obſeſſis ſagūthinis.Quid audeat anſis:qſi dicat armatis nihil eſt factū:& violaꝰ etiā legati:qui iuregentium tuti eſſe debent.Liuius ait.Interim a Roma veniſſe legatos nunciatū eſt:quibus obuiam ad mare miſſi ab Annibale:qui dicerent.Nec tuto eos adituros inter tot tā effrenatarū gētium arma. Inhoſpita.vbi non inuenerunt hoſpitiū.Affatu:verbis annibalis.Conuerſo remige:mutata nauigatiōe carthaginē cōtēderunt.Hic .tūc.Pœnus annibal ita nauim abeuntē verbis ꝓſequutus eſt:mouēs ad indignationem ſuos.Fundentē.pandentē vela vētis in medio mari.Carinā.ſ. oſtendit ſiue alloquutus eſt:deeſt eni verbum:quod ille non expreſſit propter iram:vt ſæpe apud poetas legitur.Noſtrum ferre caput.verba annibalis ad ſuos:quib⁹ romanos in odiū inuidiāq; trahit.Cæcæ.improuidę rerum futurarum.Secundis.fœlicitate.& flatu fortunę:quæ temeraria eſt:& ad tempus:& ſic tanq̄ imprudentes taxat romanos .Prudētis inquit Seneca proprium eſt examinare conſilia.Si prudens eſſe cupis in futura proſpectum intende : & q̄ poſſunt contingere animo tuo propone:nil tibi ſubitū ſit:ſed totum ante conſpicies.Si prudēs eſt animus tuus tribus temporibus diſpenſetur præſentia ordina:futura prouide:præterita recordare.nā qui nihil de præterito cogitat perdet vitam:qui nihil de futuro pmeditat ī oīa incautus incidit. Annibal igitur dū romanos imprudentes vocat cæcitatem oſtendit ſuā :qui vires illorum minime metiebantur:& ſic tādevic⁹ pœnitentiæ locum reliquit:quod imprudentiæ aſcribiꝰ.cum tibi alludit vitæ ꝓſperitas inquit Seneca:tūc te velut in lubrico retinebis ac ſiſtes:nec tibi dabis impetus liberos:ſed circunſpicies:quo eundum ſit: vel quouſq;:nō altiori te rei imponas:in quā tibi ſtāti tremendū aſcendenti cadendū ſit.Impia tellus.Roma. Pœnę.ad pœnam rupti fœderis.Ante expectatum.eſt vna dictio:& ſignificat anteq̄ me expectes.Virgi.in

Heſperiū crinē dono dextrumq; feroci
Nuda latus marti:ac fulgēti tegmine leuū
Thermodoontiaca munita i prælia pelta.
Fumantē rapidis quatiebat curſibus axem.
Parscomitū biiugo curru:pars cętera dorſo
Fertur equi:necnonveneris iā fœdera paſſę
Reginā cingunt:ſed virgine denſior ala eſt.
Ipſa aūt gregibus ꝑ longa mapalia lectos
Ante aciē oſtētabat equos:tumſoq; ꝓpiquo
Dum ſequitur giris cāpū vibrata ꝑ auras.
Spicula cōtorquēs ſūma ponebat in arce.
Hāc haſtā totiens intrantē mœnia mopſus
Non tullit:& celſis ſenior cortina muris
Tela ſonāte fugat neruo liquidaſq; ꝑ auras
Dirigit aligero letalia vulnera ferro.
Cres erat ęriſonis curetū aduectus ab ātris
Dicteos agitare puer leuioribus annis
Pennata ſaltus aſſuetus arundine mopſus.
Ille vagam cœlo demiſit ſępevolucrem:
Ille procul campo linquētē retia ceruum
Vulnere ſiſtebat:rueretq; inopia ſub ictu
Ante fera incauto:q̄ ſibila poneret arcus.
Nec ſe tum pharetra iactauit iuſtius vlla:
Fois quamq̄ certet cortina ſagittis.
Verum vt opū leuior venatu extēdere vitā
Abnuit:atq; arcte res exegere ꝑ ęquor
Coniuge cū meroe natiſq; iglorius hoſpes
Intrat miſerā fato ducente ſagunthum.
Coriti fratrū ex humeris calamiq; paterni
Pendebāt:volucerq; chalibs minoia tela.
Hic medius iuuenum maſſilę gētis i agmen
Crebra cidoneo fundebat ſpicula cornu.
Iam graniū audacēq; tirū pariterq; ruentis
Giſgonem leuēq; bagā indignūq; ſagittę
Impubem malatā:certeq; occurrere lixū
Fuderat.& plena tractabat bella pharetra.
Tum vultū intendēs telūq; in virginis ora:
Deſertum non grata iouē ꝑ vota vocabat.
Nāq; vt fatiferos conuerti ꝓſpicit arcus
Oppoſito procul inſidijs naſamonia ſarpe
Corpore p̄ripuit lęthū calamūq; volantem

co.Biiugo curru.tracto a duobus equis.Paſſę fœdera veneris:quæ iam nupſerāt.Denſior ala.maior erat multitudo virginum q̄ nuptarum.Longa mapalia.tuguria paſtorꝫ & domos. Gyris. reuolutionibus.Cortynia. cretenſia. Cortina eſt vrbs cretæ.& Mopſus erat cretēſis.Neruo.arcu q ner uo tendiꝰ.Læthalia.ſagittas inferētes vulnus læthale.Aligero.pēnatis ſagittis. Cres erat. deſcribit patriam mopſi:& ipſius cōmigrationē ad ſagunthum malis auibus. Cres.cretenſis. curetes ī creta occultauerunt iouē infantē:circa quē vagiētem cymbalis:& armorū agitatione: ſtrepituque perſonabant:ne vagitus exaudiretur.Vnde æriſona antra curetū dicit:adde etiā qđ curetes chorибantes.Idei dactyli. & thelchines ſacerdotes fuerūt qui cōmotiōe armorū.cymbalis.vociferatione.tibijstympaniſq; rē ſacrā in antris pagebāt ſuis.Verboſa eſt de curetib⁹ diſputatio apđ Strabonem.Dictęos.cretēſes:qm̄ dictæ eſt ciuitas cretæ.Inopina non ꝓuidens ictū. Inopinus dicitur is qui nō opinaꝰ:&is de quo nihil opinamur:quēadmodum ignarus diciꝰ tam is qui ignorat : q̄ is qui ignoratur: & neſcius tā is qui neſciꝰ: q̄ is qui neſcit.Rueret.pro ruebat. Cortyna.i.creta ipſa. ſenſus eſt.Quāuis peritia ſagittādi creta certet cū populis:qui ſunt ad oriētē optimis ſagittarijs: tñ Mopſus oīs cretenſes ſupabat : & ſic laudat eū a peritia ſuæ artis cū cortyna nūq̄ habuerit talem: qualis erat Mopſus.Leuior opū habēsdomi rem anguſtam. Res arctę:paupertas & difficultas in re familiari coegerūt ipſū nauigare ad nouas ſedes parandas.Hoſpes: ipſe Mopſus peregrinus Inglorius. ſine noīe & glorię Humilis enim erat fortunæ.Miſerā.paulopoſt caſurā . Natis. Icaro & Doryla .Coriti leues. Coritus eſt pharetra ex corio.Ouidius.In qbus eſt nemo:qui nō coriton &arcū. Telaq;vipeo lurida felle gerat.Et papinius in Thebaide.Terga cydonea corytus arūdine pulſat:Coritus etiā poteſt dici theca ipſius arcus ex corio.Fratrū.icari & Doryle.Chalibs.ferrū ſagittarū Minoia.cretēſia:qm̄ illic regnauit Minos Gētis maſſylæ.libycæ:qm̄ maſſyli ſunt populi aphricæ vltra getulos.In agmē hoſtile igitur Mopſus emittebat ſagittas.Cydoneo cornu:arcu cretenſi.Lęuē.politū & imberbē.Læuis cū prima lōga ſignificat politū:inde læuigare expolire.Martialis.Lęuoro cōchis gallę cytheriacis. Certæ ſagittæ.certū vulnus inferenti :qm̄ hi adoleſcentes erant digni vita.Tū vultum intēdēs. exprimit habitū ſagittantis & morem:qui oculo dirigit ſagittas.Virginis.haſbytes :quam conficere optabat. Deſertum.quē reliquerat in creta: vbi natus ille erat:&colebaꝰ.Non grata:quoniam nō fuit exauditus:nolebat eni Iuppiter haſbitē interficia Mopſo :quoniā erat ſua ꝓgenies.Inſidijs.Mopſō in

ſtitanti: & ſagittis:quas dirigebat Mopſus Haſbyte non aduertente. Calamum.ſagittam. Patulo hiatu:ore diducto Læthalem cornum.haſtam ex corno arbore efferētem mortem. Ducti nerui. quia trahebat ad ſe neruum:quo arcus tenditur: & ſagittam vſq; ad ferrum: & tunc cornua arcus videnſ coire. Excutere.excutiebat emittebat Ferrū.ſagittas. Reſoluto police: relaxatis digitis: & remiſſis:quibus trahitur neruus ſagitta. Verſa.caſu ipſius Dorilæ.nam vulneratus ab Haſbyte ꝑceps ad terrā delapſus eſt. Paribus armis.quoniam & ipſe vtebatur arcu. Præuertit. præoccupat ſaxo adacto. Frigore.morte. Remiſit.quoniam non potuitvt cœperat e pharetra depromere. Artes.ſagittandi.ſ. Poſtquam ſentit æuum ideſt poſtquam cognouit ſe propter vires ſenio affectas non poſſe perimere ſaxo:quo filius ceciderat. Nil opis.nil roboris: & virium ad mortē ſibi inferendam. Externo .extra ſuam patriam: ideſt in bello ſagunthino. Cortynius cretenſis Mopſus. Atq; illi.deſcribit arma Teronis:quæ erant ad imitationem Herculis:cuius ſacris operabatur. Mole iuuentæ.robore virilis ætatis. Leonis. Hercules in nemea ſilua peloponneſi inter cleonas & phliuntem leonem horrendæ magnitudinis interemit:& ſpolium pro monimento geſtauit.prius alium in agro thebano prope theumeſum ſtrauerat:de quo Papi.in thebaide. Tergo videt huius inſanū Impexis vtrinq; iubis horrere leonem:Illius in ſpeciem:quem per theumeſia tempe amphitrioniades fractum iuuenilibus annis. Ante cleonei veſtitur prælia monſtri. Rictum. os leonis. Lernea monſtra. hydram quam interemit ad lernam paludem agri myceneí & argiui. Hydra dicitur habuiſſe centū capita:quorum ſingulis cæſis duo renaſcebantur hoc ideo fictum eſt:qm̄ Hercules in gratiam icolarum paludem illam deſiccauit:quæ putrefacto cœno ac peſtifera exhalatione totam regionem inficiebat renaſci capita dicebantur:quoniam pręcluſovno meatu plures erumpebant.vnde opus fuit incendio:& ideo dicunt iolaum iuſſu Herculis abſciſſam ceruicem inuſiſſe lignea face:ne ſanguis efflueret:& cum in lerna eſſent purgamenta:& feces:quæ in eam deuoluebantur vndiq; natū eſt prouerbiū:vt inquit Strabo:Lerna malorum : & quia Hercules in opprimēda hydra vſus eſt aliena ope natū ē aliud ꝓuerbiū:ne Hercules quidē aduerſus duos valet. Geminā.quæ multiplicabatur abſciſſo vno capite. Ille iubam.deſcribit occiſos a terone. Iuba vt Plinius ait:Ptolemei pater qui primus vtriq; mauritaniæ imperauit ſtudiorum claritate memorabilior etiā: q̄ regno a quo nomen huius iubæ Syllius deduxit. Tapſum: a Tapſo vrbe aphricæ. Micipſa filius a maſiniſſæ

Dū clamat patulo excipiēs tranſmiſit hiatu
Et primæ ferrum a tergovidere ſorores.
At comitis caſum frendens labentia virgo
Mēbra leuat:paruaq; oculosiā luce natātes
Irrorat lachrimis:totiſq; adnixa doloris
Viribus intorquet læthalē in mœnia cornū
Illa volās humerū rapido trāſuerberat ictu
Conantis dorilæ:iūctis iam cornibus arcus
Et ducti ſpatium nerui cōplente ſagitta:
Excutere inuentos reſoluto pollice ferrum:
Tū ſubitū invulnus ꝑceps deuoluitur altis
Aggeribus muri:iuſtaq; cadentia membra.
Effuſi verſa calami fulſere pharetra.
Exclamat paribus fratervicinus in armis
Icarus:vlciſciq; parat lachrimabile fatum:
Atque illum raptim pręmētē in pręlia telū
Annibal excuſſi præuertit turbine ſaxi.
Labuntur gelido torpentia frigore mēbra.
Deficiēſq; manus pharetrę ſua tela remiſit.
Ad pater gemio natorum funere mopſus:
Correptos arcus ter mœſta mouitab ira.
ter cecidit dextra:notas dolor abſtulit artes
Pœnitet heu ſero dulcis liquiſſe penates.
Arreptoq; auide:quo cōcidis icare ſaxo
Poſtq̄ æuū ſenior ꝑcuſſaq; pectora fruſtra
Sentit:& vt tantos cōpeſcat morte dolores:
Nil opis in dextra:vaſtæ ſe culmine turris
Præcipitem iacit:delapſus pōdere prono
Mēbra ſuper nati moribūdos explicat art⁹.
Dum cadit externo cortinius aduena bello
Iam noua molitus ſtimulato milite teron.
Alcide templi cuſtos aræque ſacerdos.
Non expectatum tirus effuderat agmen
Et fera miſcebat reſerata prælia porta.
Atq; illi nō haſta manu nō vertice claſſis
Sed fiſus latis humeris & mole iuuentæ
Agmina vaſtabat claua:nihil indigus enſis.
Exuuię capiti impoſitę tegmēq; leonis
Terribilē attolūt excelſo vertice rictum
In clipeo & ſectis geminā ſerpētibus hidrā.
Ille iubam tapſūq; patrē clarūq; micipſam:

Nomē auit:maurūq; face a mœnibus actos:
Palanteſq; fuga præceps ad littora curſu
Egerat:atq; vna ſpumabāt æquora dextra.
Nec contentus idi læto:lætoq; cothonis
Marmaridę:nec cęde rothi:nec cęde iugur(thę
Haſbytes currū & radiātis tegmina leuę
Poſcebat votis:gemmataq; lumina peltæ.
Atq; imbelligera verſabat virgine menton
Quem ruere vt telovidit regina cruento.
Obliquos detorquet equos: leuūq; ꝑ orbē
Fallaci gyro campum ſecat:ac velut ales
Auerſo rapitur ſinuata per equora curru.
Dūq; ea ſe ex oculis aufert:atq; ocius euro
Incita puluercam cāpo trahit vngula nubē
Aduerſum late ſtridēs rota proderit agmē.
Ingerit & crebas virgo trepidantibus haſtas
Hic ceciderē lycus:thamiriſq; & nobile nomē
Eurydamas:clari deductum ſtirpe parentis
Qui thalamos auſus quondā ſpare ſupbos
Heu demēs ithaciq; toꝝ:ſed ei arte pudica
Fallacis totiens reuoluto ſtamine telæ
Deceptus merſum pelago iactarat vlyxem.
Aſt ithacus vero ficta pro morte loquacē.
Affecit leto tedæq; ad funera verſę
Gens extrema viri campis deletur iberis
Eurydamas nōados dextra:ſup iſtrepit ater
Et ſeruat curſum perfractis oſſibus axis.
Iāq; aderat remeās virgo iter prælia poſtq̄
Diſtringi terona videt ſeuamq; bipennem
Perlibrans medię frōti ſpolium inde ſupbū
Herculeaſq; tibi exuuias dictinna vouebat.
Nec ſegnis teron tantę ſpe laudis in ipſos
Aduerſus conſurgit equos villoſaq; fului
Ingerit obiectans trepidantibus ora leonis
Attoniti terrore nouo rituq; minaci
Quadrupedes iactāt reſupino pōderē currū
Tum ſaltu haſbyten conātē liquerē pugnas
Occupat incuſſa gemina inter tēpora claua.
Feruentiſq; rotas turbataq; frena pauore
Diſiecto ſparſit colliſſa per oſſa cerebro.
At rapta properās cedem oſtentare bipēni

fuit regis numidarū in amicitiā ab Aphricano recepti:q Manaſtabile & gulula fratribus morbo abſumptis regnū Numidiæ ſolus optinuit:is ad herbalem & Hyempſalem ex ſeſe genuit. Iugurthāq; filium Manaſtabilis fratris eodē cultu:quo liberos ſuos domi habuit. Sylli.ab his hæc nomina deducit. Palantes.effuſos Egerat.impulerat. Tegmina leuæ.peltam:quā in læua geſtabat. ſupra.ac fulgēti tegmine læuum Thermodoontiaca munita ī prælia pelta. Lumina.ipſam peltā gēmis ornatā. Aequora ſinuata.planiciem:quā gyris luſtrabat. Bigas inuenere phryges: quadrigas erictonius. Pugnare ex equo inuenere theſſali habitantes ad peliō mōtē:& ob id centauri ſunt appellati. Nobile nomē:qm̄ euridamas dorice ſignificat āplū.populū. & Euridamas ſignificat illum q āpla domat. Eurydamas itacēſis fuit vn⁹ ex ꝓcis Penelopes cōiugis Vlyxis caſtiſſimæ:q vna cū aliis mētiebat̄ Vlyxē naufragio periiſſe:Penelope vrgētibus ꝓcis:ac patre ad nuptias : dixit ſe pri⁹ telā:quā in manibus habebat ꝑficere velle: & cū ad finem ventū erat:illā retexebat:& tali cōmēto fruſtrata eſtprocos. Vlyxes tandē reuerſus auxilio Telemachi & Heumei ſubulci procos perdidit alios ſagittis:alios enſe. Euridamantē enſe cōfecit: Ad quē hic Euridamas genus ſuum referebat. Thalamos ſuperbos.nobile coniugiū Penelopes. Thorū ithaci.vxorem Vlyxis. Arte pudica.qm̄ texebat retexebatq; telam. Tædæ verſæ ad funera.i.ipſi qui ſperabāt tale cōiugiū fuerūt interfecti. Gens extrema viri.ipſe eurydamas vltimus ab illo eurydamāte qui fuit procus penelopes. Nomados.dextra:manu haſbytes numidicę haſbyte eni numidas ſecum habebat. Ater axis. currus haſbytes crudelis:& iam reſperſus atro ſāguine ſeruabat ſuum curſum & rotis oſſa cæſorū frangebat. Iamq; aderat:iam redierat haſbyte ad locum vñ diſceſſerat fugiens teronem. Diſtringi.premi & vrgeri pugna. vnde dicim⁹ diſtringor negociis & cauſis. Perlibrans.dirigens ī mediam frontē teronis bipēnem vouit dianæ ſpolia. Spoliū.pellē leonis. Dictinna.o diana:qm̄ omnes venatrices ſpolia dianæ vouebant. Herculeas exuuias.clauā & alia īſigna:quæ Teron habebat ad imitationem herculis. Ingerit.iniicit equis haſbytes rictum leonis:q territi illā e curru deturbarūt Colliſa.fracta.clauam quippe capiti incuſſit Reſolutæ.delapſæ ex curru. Pœnum.pœnorū. Cæcus fati.ignorans fatum ſuū & finem Abeunte diſcedente omni fauore ſuperum: quibus fidebat. Tropheum.ideſt caput eſſe affixum haſtæ in ſignū victoriæ. Vmbo.clypeus. ſēſus eſt.cum ſagūthini vidiſſent ānibalem armatū timore correpti ſunt:& ad mœnia confugere. Cōcuſſa. commota a membris ipſius annibalis qui curſu ad Teronē

contendēs arma quibus erat indutus:cōcutiebat.
Perculſa .timida:a percello quod ſignificat terro
rem incutio.Lethiferum.quoniam mortem mia=
bātur vt fulmen. Sicut agit leuibus.ſagunthinos
metu annibalis perculſos domumq̨ fugientes cō
parat auibus heſpero apparēte ad ſua cubilia vo
lantibus:& apibus quæ timentes aquam repetūt
aluearia. Crepuſcula.crepuſculum inquit Var=
ro ſignificat dubium. ab eo res dubiæ dictæ cre=
peræ q̨ in crepuſculo dies iam ſit an nox multis
dubium eſt.duplex eſt crepuſculum matutinum:
& veſpertinum:ideo dixit per ſera crepuſcula ad
differentiam. Veſper.i.ſolis occaſus cum appa=
ret veſper ſtella quæ & heſperus dicitur ac veſpe
rugo.Hymetus.mons atticæ regiōis vbi apes op
time mellificāt.vnde mella hymetia:& marmora
celebrantur a poetis cecropsfuit rex athenarum.
vnde cecropius hymetus:ideſt atticus. Antra al
uearia. Odori corticis quoniam fiunt vtplurimū
aluearia ex cortice ſuberis. Odori propter thy=
mum &alios flores ex quibus cęra colligitur.odo
rum dicitur quod ex ſe odorem emittit. odoratū
quod aliunde ſuſcipit. Grauidæ.plenæ:melgut=
ture portant cæras pedibus. Præcipitat.impellit
& vrget ad curſum. Cæci.nihil prouidentes.
Heu blandum cœli lumen.ignauiæ accuſat ſagū
thinos fugientes præter decorum:ſenſus eſt.o vi
ta nimis blanda & cara potius eſſet vobis moriē=
dum cum decoro:q̄ turpiter viuere. Vir enim for
tis & magni animi cum verſatur in periculis ne
laudem verevirtutis amittat:vitæ ſuæ parcere nō
debet:quaſi non ſit dignum viuere niſi cum deco
ro.Vnde dicit Seneca. Eris magnanimus ſi peri=
cula non appetas vt temerarius: nec formides vt
timidus. Sagunthini autem pluris faciebant vitā
q̄ honeſtatem:quæ eſt finis cuiuſcunq̨ virtutis.
Naſcentiq̨ addita fata :Sic Virgi. Stat ſua cuiq̨
dies.et Syllius alibi:Extremūq̨ diem primus tu=
lit:& Tragicus: Primuſq̨ diem dedit extremum
de futuris cogita inquit Seneca.Conditionem re
rum mutare non poſſumus magnum ſumere ani
mum quo fortiter fortuita patiamur. optimum ē
pati quod emendare non poſſis.epicurei caſibus
omnia aſcribūt ſtoici autem fato ex quorum opi
nione loquitur poeta Conſilium.q̨ ſcilicet e por
tis erupiſſent hortāte Terone qui eos precipites
vix retinebat.State viri.verba Teronis hortantis
ſuos ad decorum præſtandum. Eſte tantum ſpe
ctacula.i.ſolum ſpectetis me cum illo pugnantē.
Acer.vehemens.Heu deforme.exclamat Teron
in ignauiam ſuorum:quoniam turpis eſt fuga vi=
ro propter metum: & habere animum muliebrē.
amittitur enim laus fortitudinis quæ maxime de
cet hominem. Trepidi rerum. nullam ponentes
in rebus ſpem & ſalutem. Feſſi.laborantes ino=

Amputat e curru reuolutæ virginis ora.
Nec dum iræ poſitæ:celſa nam figitur haſta
Spectandū caput:id geſtēt aū agmia pœnū
Imperat.& ꝓpere currus ad mœnia vertāt.
Hæc cęcus fati diuumq̨ abeunte fauore
Vicino teron edebat prælia læto.
Nāq̨ aderat toto ore ferens iraſq̨ minaſq̨
Annibal :& cæſā haſbiten fixiq̨ tropheum
Infandum capitis furiata mente dolebat.
At ſimul ærati radiauit luminis vmbo.
Et concuſſa procul mēbris velocibus arma
Lætiferum intonuere:fugam ꝑcuſſa repēte
Ad muros trepido cōuertunt agmia curſu.
Sicut agit leuibus per ſera crepuſcula pēnis
E paſtu volucres ad nota cubilia veſper
Aut vbi cecropius formidine nubis aquoſæ
Sparſa ſuꝑ flores examina tollit hymetos
Ad dulcis cæras & odori verticis antra
Mellis apes grauidę ꝓperant:dēſoq̨ volatu
Glaucū cōnexę glomerāt ad limia murmur
Pręcipitat metus attonitos:cęciq̨ feruntur.
Heu blādū cæli lumē:tāto ne cauetur
Mors reditura metu? naſcētiq̨ addita fata?
Auxilium clamāt:portaq̨ atq̨ aggere tuto
Erupiſſe gemunt : retinet vix agmia teron.
Interdūq̨ manu:interdū clamore miniſq̨
State viri meꝰ ille hoſtis:mihi gloria magnę
State venit pugnæ .muro tectiſq̨ ſagunthi
Hac abigam pœnos dextra ſpectacula tātū
Eſte viri:vel ſi cūctos mœtus acer in vrbem
Heu deforme rapit:ſoli mihi claudite por=
At pœnꝰ rapido ꝓceps ad mœnia curſu:(tas.
Dū pauitāt trepidi rerum feſſiſq̨ ſalutis
Tendebat:ſtat primū vrbē muroſq̨ patētis
Poſtpoſita cede & dilata inuadere pugna.
Id poſtq̄ herculeæ cuſtos videt īpiger aræ
Emicat & velox formidine pręuenit hoſtē.
Gliſcit eliſeo violentior ira tyrāno
Tu ſolue interea nobis bone ianitor vrbis
Suppliciū:vt pādas inquit tua mœnia lęto.
Nec plura effari ſinit ira.rotatq̨ coruſcum

pia ſalutis . Stat.placet annibali irruere in vrbem per patentem portam:& differre mortem Teronis :qd̄
ille videns emicuit contra hoſtem cui immittere nitebatur formidinem:ſed parum profecit. Præuenit
preoccupat Annibalem vt incutiat timorem. Cuſtos aræ.Teron ſacerdos herculis. Gliſcit .creſcit ira
annibali pœno ab Elyſa Didone. Tu ſolue interea.verba annibalis ad Teronem. Interea dum non in=
uado vrbem.da pœnas pro morte haſbytes.Impete.pro impetu. Daunius.Theron ſagunthinus:quoniā
vt dictum eſt ſagunthini fuerunt colonia ardeatium quibus imperauit daunus. Huic.Annibali. Viduus.
priuatus claua. Fruſtrato.qui fuit fruſtra & incaſſum iecit in hoſtem nodoſam clauam. Pernici. perſeue

Mucronen:ſed contortum prior ipeteuaſto
Dauniꝰ huic robor iuuenis iacit.arma fragorē
Icta graui raucū gemuere altæq̨ reſultant
Aere illiſa cauo nodoſæ pōdere clauę.
At viduus teli fruſtrato proditus ictu.
Pernici velox curſu rapit incita membra
Et celeri fugiens perluſtrat mœnia planta.
Inſtat atrox terga increpitās fugiētia victor
Conclamant matres:celſoq̨ e culmie muri
Lamentis vox mixta ſonat:nūc nomie noto
Appellant.ſera feſſo nunc pandere portas
Poſſe volunt:quatit hortātū ꝓcordia terror
Ne ſimul accipiant ingentē mœnibus hoſtē
Incutit vmbonem feſſo:aſſultatq̨ ruenti
Pœnus& obteſtās ſpectātē e mœnibꝰ vrbē.
I miſerā haſbiten læto ſolare propinquo.
Hæc dicēs iugulo optātis dimittere vitam
Infeſtū cōdit mucronē:ac regia lætus (ipſis
Quadrupedes ſpolia abreptos a mœnibus
Quis auidū portę trepidātūſepſerat agmē
Victor agit:curruq̨ volat ꝑ ouātia caſtra.
Ad nōadūfuribūda cohorsmiſerabilehūādi
Deproperat munꝰ.tumliq̨ adiūgit honorē
Et rapto cineres ter circum corpore luſtrat.
Hinc letale viri robur tegmenq̨ tremendū
In flāmas iaciunt:ambuſtoq̨ ore geniſq̨
Deforme alitibus liquere cadauer iberis.
Pœnorum interea:quis rer̨ ſūma poteſtas:
Conſultant bello ſuper:&quę dicta ferātur
Auſonię populis oratorumq̨ mina ci
Aduētu trepidāt.mōet hic fœduſq̨ fideſq̨
Et teſtes ſuperi:iurataq̨ pacta parentum.
Hic popularis amor captātis magna iuuētę
Et ſperare iuuat belli meliora:ſed olim
Ductorem infeſtans odijs gentilibus hannō

ranti & celeri.pernicitas proprie pedum eſt:velo
citas alarum.& vt exprimeret curſum celerem
Teronis:dixit illum fuiſſe celerem pernici curſu:
fugiens quippe Annibalem circūibat vrbem.
Atrox victor.crudelis annibal. Appellant.vocāt
hortanturq̨ ad fugam. Quattit. vexat timor: ne
annibal irruat in vrbem vna cum Terone. Ingen
tem.magnum annibalem.& ferociſſimum. Incu=
tit inijcit & ruenti inſultauit. Obteſtans.in teſti
moniumvocans ſagunthinos ſpectantes e muris:
vt ſcilicet eſſent teſtes ſe trucidare Teronem i vl=
tionem haſbytes:& ad contēptum illorum hoc ē:
quaſi dicat vobis ſpectantibus o ſagunthini : nec
audentibus fere opem Teron luet pœnas.I miſe
ram:verba annibalis ad Teronem. Regia ſpolia
quoniam illi equi fuerant reginæ haſbytes: quos
Teron in ſignumvictorię iuſſerat duci ad mœnia
quibus clauſa fuerat porta a trepidādibus.Sepſe
rat.clauſerat aditum portæ. Quis.quibus equis.
Volat.celeriter currit. Ouantia. morte .ſ. tero=
nis:&iā receptos eſſe equos regiæ prius abactos
ad mœnia At nomandum furibunda cohors: de
ſcribit funus:&rogum haſbytes:&pompam fune
brem paratam a numidis :quibus illa imperaue=
rat qui erectæ pyræ clauam ſpoliumq̨ leonis in=
iecerunt:raptaueruntq̨ corpusteronis circa rogū
Deproperat.propere aggreditur &parat.Miſera
bile munus. pompam exequiarum miſeratione
dignam.Rapto corpore.teronis.ſcilicet quod ra=
ptarūt circa rogū:vt fecit Achilles de corpore he
ctoris.luſtrare aliqn̄ ſignificat purgare aliqn̄ circū
ire vn̄.Vir. Et cū luſtrabimꝰ agros.luſtrat igiť:idē
purgat cineres : qm̄ putabant expiari manes de=
functi talibus inferijs.& ideo raptabant numidę
teronem:vt eſſet piaculum cędis haſbytes.Cine=
res.rogum i quo comburebatur cadauer. Robur
clauam teronis.Ore.capite teronis dum raptare
tur circa pyram. Cadauer teronis turpatum igni
reliquerunt inſepultum. Iberis. hiſpanis. Pœ
norum interea.dum hæc agerentur apud ſagun=
thum ſenatores carthaginenſes territi aduētu ro
manorum de ſumma rerum conſultabant. Super
de bello. Minaci.quoniam minabantur ſe bel=
lum indicturos:ſi annibal ſagūthinis non abſtine
ret.Iuuentæ.annibalis qui i illa ætate magna mo
liebatur & captabat cuius ſtudijs populus faue=
bat. Belli meliora. meliorem belli euentum q̄ ha
buerint in primo bello punico:ſed hanno dux al=

terius factionis gentili odio annibalem inſectabatur: aduerſo ſenatu cauſam rupti fœderis magno ſilen-
tio propter auctoritatem ſuam cum aſſenſu auditorum egit. gentiles dicuntur qui eodem cognomine cen-
ſentur:&ex eodem genere orti. Studia. voluntatem eorum qui annibali fauebant. Incautum fauorem.
quoniam qui fauebant non erant cauti & prudentes: ſed ignari futuræ calamitatis. cautus dicitur ille qui
mala declinat cum ratione:& cautio in ſolo prudente cadit. nam proprie cautus dicitur is qui timet cauet
q; cum prudentia: quæ timere cauereq; debemus: ne videamur imprudentes Cuncta quidem patres.
oratio hannonis in genere deliberatiuo: qua in Annibalem inuehitur quærentem ſibi nomen cum patriæ
calamitate: ſuadetq; ab vtili abſtinendum bello
contra romanos: q̄ nōnullis rationibus perſuade
re nititur: parat ſibi beniuolentiā:& annibali odi
um atq; inuidiam. ſenſus eſt: licet michi mors im
mineat ab inimicis: ob ea quæ pro ſalute patriæ
dicturus ſum: tamen dicam quod ſentio:& patriȩ
commodum meo anteponam. dicam quod omni
bus bonis & patriæ ſtudioſis conducit:& diis cæ-
tera relinquam. cuncta inquit premunt vocē meā
formidine. nam iræ eorum qui mihi minantur nō
potuerunt ſe cohibere: tamen ego non abſiſtam
& loquar pro patria cui etiam vitā debemus quā
uis arma inimicorum mihi mortem approp̄iquēt
Teſtabor. inuocabo deos teſtes verborum meo
rum: & relinquam cœlo vota mea quæ patriæ
ſalus expoſcit: ideſt dicam quod ſentio: & relin-
quam curam ſuperis. Nec nunc demum. quo-
niam vt eſt apud Liuium cēſuerat prius in ſenatu:
vt annibal non mitteretur ad exercitum his ver-
bis: ego iſtum iuuenem domi tenēdum ſub legi
bus: ſub magiſtratibus docendum viuere æquo
iure cum cæteris cenſeo: ne quandoq; paruus hic
ignis incendium ingens ſuſcitet. Vates. tanq̄ vates
& laudatur prudentia hannonis: qui tanq̄ vates futura proſpiciebat. Virus malignitatem inſitam. Flatus
paternos elationem animi ſimilem patri apud Liuium ait: hunc iuuenem tanq̄ furiam facemq; huius bel
li odi:& detector. Vt qui. ita īquit prædixi vobis id quod futurum eſſet de annibale: vt ille qui nauim gu
bernat:& longa experientia edoctus predicit nautis futuram tempeſtatem. Chauri. venti. haud vanus:
non mendax. Flamina. flatus ventorum. Conſedit ſolio. trahit annibalem in inuidiam a tyrannide. ſolium
dicitur tribunal regium a ſoliditate. ſolium in balneis pro vaſe accipitur: quod adhuc retinet nomen: cuius
meminit Martialis Tranquillus & Seneca. his verbis: Solium deinde illatum eſt in quo diu iacuit: Calida
ſubinde ſuffuſa paulatim defecit. fecit inquit ſe tyrānum:& hoc eſt inuadere habenas rerum: quoniam im
perabat. Funeſta. quæ patriæ calamitate afferunt de his ſacris:& iuramento annibalis habuimus. Supi
conuerſi in caput infidum: ipſi dii inuocati in fœdere quod violauit:& ſic ipſi dii vexant annibalem: & in
cladem quam meretur ob impietatem detrahere parant. Externas arces. ſenſus eſt. annibal nunc oppu-
gnat Saguntum cōditum ab hercule tyrinthio: precor vt ob id ipſe ſolus det pœnas:& patria nō luat il-
lius temeritatem. Luat hæc. patiatur ob hæc: quæ nunc facit ſuplicium Inq̄ inq̄ conduplicatio ad maiorē
affectum exprimendum apud Liuium ait. Saguntum noſter exercitus obſidet: vnde arcentur fœdere
mox carthaginem obſidebunt romanæ legiones. ducibus diis hiſdem per quos priore bello rupta fœdera
ſunt victi. Lauimus ætneas: commemorat calamitates acceptas in primo bello punico vt ab vtili ſuade
at nō eſſe pugnādum cum romanis: qui tam fauſto marte vtebantur. Appius claudius primus romani no
mins contra hyeronem:& carthaginenſes in ſubſidium mamertinorum: vt dictum eſt: claſſe traiecit in ſici
liam:& hoſtes vicit: fugauitq;. L. poſthumius:&. Qu. æmilius obſidere agrigentum: quod pœnorum muni
mētum erat: qui eo cōfugerant duce annibale. hānon dux in ſubſidium ex aphrica venit: cuius copias ter
reſtri prælio cōſules profligarunt: diripuerūtq; caſtra. annibal noctu ex agrigēto clam erupuit. romani de
ſtitutam vrbem præſidio diripuere. Inde Duilius claſſem punicam ad Mylas ſuperauit: cui annibal p̄erat
qui e naui in ſcapham deſiliens fuga euaſit. quinquaginta naues captæ:& duilius primus romanorum de
nauali victoria triumphum egit. Annibal etiam apud ſardiniam male re geſta a ſuis cruci affixus eſt. Inde
Attilius regulus & Manlius conſu. hannonem & amilcarem duces pœnorum nauali pugna ſuperarunt:

Sic adeo increpitat ſtudia incautūq; fauorē
Cūcta qdē patres. neq; ei cohibere minātū
Iræ ſe valuere: premūt formidine vocem.
Haud tn̄ abſtiteri mortē licet arma p̄pinq̄
Teſtabor ſupos. & cœlo vota reliquā (quēt:
Quȩ poſtrema ſalus reꝶ patriȩq; repoſcit.
Nec nūc obſeſſa demum & fumāte ſagūtho
Hæc ſerus vates hannon canit: anxia rumpi
Pectora: ne caſtris innutriretur & armis
Exitiale caput monui:& dum vita monebo.
Ingenitū noſcēs virus flatuſq; paternos.
Vt qui ſtelligero ſpeculātur ſydera cœlo
Venturā pelagi rabiem chauriq; futura
Prædicit miſeris: haud vanus flamīa nautis.
Conſedit ſolio rerūq; inuaſit habenas.
Ergo armis fœdus falſq; oē abrūpitur armis

& fractæ hoſtium. xxx. naues. captæ vero. lxiiii. demum hānon pugnauit cum luctatio ad egates; & centū
xx. naues amiſerunt pœni: quarum xlviii. ſubmerſæ. Luctatius victricem claſſem ad Lilybeum reduxit:
cum quo & eius collega Catulo amilcar cognomento barca: qui eo bello imperator fuerat pater anniba-
lis fœdus percuſſit:& ſic carthaginēſes celeri deſperatione impoſito etiam ſtipendio Sardiniam ſiciliam-
q; amiſerunt. Ethneas. ſiculas. Animoſo. quoniam inquit volumus eſſe animoſi: & pugnare cum gen-
te tam fauſti martis. Conducto lacone. xantippo lacedæmonio: qui conductus a pœnis in primo bello
punico: viuum cœpit Atillium regulum cōſulem illuc ex volūtate ſenatus profectum cum. xl. nauibus &
quindecim milibus peditum:& quingentis equi-
tibus. Produximus. per aliquod tempus: qm̄ tādē
ſuccubuerūt. Scyllea antra ſcylla eſt ſcopulꝰ in fre
to ſiculo verſus italiā ſub quo ſunt concaua ſaxa
quo naues vi ventorū æſtuq; freti impelluntur: la
ceranturq;. Refluo. quoniam illud fretum fluit &
refluit. charybdis eſt vorago quædam:& profun-
dum immenſum ante Meſſanam vrbem in fre-
to ſiculo. quo inundationes freti detrahunt naui
gia per magnas circunductiones verticeſq; præci
pitata: quibus abſorptis ac diſolutis naufragiorū
fragmenta euomuntur ad littus taurominitanum
vt autor eſt Strabo contorta reiecta ab ima vora-
gine. tranſtra dicuntur ſedilia nauium. Reſpice
proh demens. vertit ſermonem ſuum ad anniba-
lem quem dementem:& ab omni cultu dei alienū
appellat vt eum trahat in odium ab impietate ac
perfidia. Egates. calamitatem acceptam ad ega
tes. Membra libyæ. quæ fluunt per mare ſiculū.
Quo ruis tanq̄ furens: ſine nullo conſilio. Nomia.
famam: cum calamitate patriæ quod impium eſt.
Subſident alpes. opponuntur inquit annibali al-
pes inacceſſæ:& appenninus alpibus æqualis: ſed
eſto q̄ tranſcēdat alpes nonne ſunt ibi romani q
vinci nequeunt: hoſtibuſq; formidoſi ſunt etiam
mortui. Campos. eſto q̄ peruenias in italiam ſu
peratis alpibus. Vane. mendax:& nullius momē-
ti. Vanus eſt ille qui mentitur ſine aliqua vtilita
te.& fingit ſibi ineſſe quod non ineſt: & vanus eſt
atq; inanis. num ſemp includit negationem: non
autem interrogatiue poſitum affirmationem.
Gentibus iſtis. romanis. Mortales animi. q. d. ani-
mi romanorum ſunt diuini:& tranſcendunt vires
mortalium:& ſic ab vtili ſuadet illis abſtinendum
& vt oſtēdat impoſſibile eſſe illos vinci. Fatiſcūt.
deficiunt:& opprimuntur. quaſi dicat non. Laus
romanorum a fortitudine. Haud tibi nericitia.
confutatio eſt. potuiſſet enim dici quemadmodum expugnat ſaguntinos ita etiam & romanos expugna-
bit. ideo ait non erit tibi res cum pube neritia ideſt cum ſagūtinis iuuenibus oriundis a zacyntho inſula:
cui vicina eſt neritus. de qua Virgi.& Neritos ardua ſaxis. eſt etiam neritus mons ithacæ: cuius meminit ho
merus his verbis: Quiq; habitant ithacam & frondoſum neriton. Pubeſcit caſtris miles: probatio eſt con-
futationis laudat romanā pubem militaris gloriȩ ſtudioſam a teneris annis. hoc ideo poeta dicit reſpiciens
ad poſteriora: quoniam in hoc ſecundo bello punico romani tot cladibus attriti:& totiens īfœlici marte ex-
hauſti prætextatos armauerūt. Militia profecto dicebatur ars romanorum: qua imperium:& nomen com-
pararunt. pubertas incipit poſt quartumdecimum annum. Lanuginem appellamus primos pilos: quibus
maxillȩ adoleſcētum ſignantur: ad ſimilitudinem lanuginis pomorum anteq̄ perueniant ad maturitatem.
Merendo. militando. merere. n. militare eſt; Luca. ære merent paruo. & Tranquillus in cæſare. Meruit ſub
ſeruilio iſaurico. Exangues. effuſo ſanguine in pugna Laceſſunt læthum. prouocant: & appetunt mor-

Oppida quaſſātur lōgeq; in mœnia noſtra
Aeneadū arrectȩ mentes. diſiectaq; pax ē.
Exagitant manes iuuenē: furiȩq; paternæ
Ac funeſta ſacra:& conuerſi fœdere rupto
In caput infi dū ſuperi. maſſilaq; vates
Annuit ille noui cȩcus caligine regni
Externas arces quatit: aut tirynthia tecta.
Sic propria luat hȩc pœna nec miſceat vrbis
Fata ſuis. inquam hoc inquā nūc tp̄e muros
Oppugnat carthago tuoſteq; obſidet armis
Lauimus ethneas animoſo ſanguine valles:
Et vix cōducto p̄duximus arma lacone.
Nos ratibus laceris ſcyllea repleuimus ātra
Claſſibꝰ & refluo ſpectauimꝰ æquore raptis
Contorta e fūdo reuomētē trāſtra charybdī
Reſpice p̄h demēs. proh pectus iane deoꝝ
Egates libyæq; p̄cul fluitantia membra.
Quo ruis? & patriȩ exitio tibi nomia q̄ris?
Subſident alpes. ſubſidet mole niuali
Alpibus æquatum attollēs caput appēninꝰ.
Sed cāpos fas vane dari. num gētibus iſtis?
Mortales animi? aut ferro flāmaq; fatiſcūt?
Haud tibi nericia cernes cum prole laborū:
Pubeſcit caſtris miles: galeaq; teruntur
Nondū ſignatæ flaua lanugine malæ.
Nec requies æui nota: exangueſq; merendo

Stãt prima inter ſigna ſenes:lætũq; laceſſũt
Ipſe ego romanas ꝑfoſſo corpore turmas
Tela intorquẽtis correpta e vulnere vidi.
Vidi aĩos.morteſq; virum decoriſq; furorẽ.
Si bello abſiſtis nec te victoribus offers.
Quãtũ heu carthago dõat tibi ſãguis hãnõ
Geſtar ad hęc:nãq; ĩpatiẽs aſpcq; coquebat
Iamdudũ ĩmites iras: mediãq; loquẽtis
Bis conatus erat turbãdo abrũpere vocem.
Conſilione inquit libyæ tyrioq; ſenatu
Proh ſupi auſõius miles:ſedet? armaq; tãtũ
Haud dũ ſũpta viro:nã cętera ñ latet hoſtis
Nũc geminas alpes:appenninũq; minatur.
Nũc freta ſicanię & ſyllei littoris vndas.
Nec ꝓculẽ qn iã manes vmbraſq; paueſcat
Dardanias:tanta accumulat ꝑconia læto
Vulneribuſq; virũ tollitq; ad ſydera gentẽ
Mortalẽ mihi crede licet formidine turpi
Frigida corda tremãt:mortalẽ ſũimus hoſtẽ
Vidi ego cũ gemĩas arctis pᵉ terga cathenis
Succinctus palmas vulgo traheretur ouãte
Carceris in tenebras ſpes& fiducia gentis
Regulus hectoreæ.vidi cũ robore pendens
Heſperiã cruçe ſublimis ſpectaret ab alta.

tem pro patria:& decoro ſeruando:vt decet viros fortes& magnos:qui ad martem originem referunt ſuã Ipſe ego romanas:amplificatio eſt:vt ſuos a bello deterreat.Vidi ego inquit meis oculis romanos ex ipſorum vulnere refixa tela torquere in hoſtes.Vidi animos. fortitudinem.&animi magnitudinem in morte. Mortes fortitudinem & robur animi.quod in more oſtentant:ad quam erecto animo properant ne perdant decorum. Decoris furorem.ſummum ardorem honeſtatis:quæ eſt finisvirtutis & fortis honeſtatis cauſa ſubit & agit ea quæ ad ipſam fortitudinem pertinent.& fortes ex eo dicuntur:quia inferentes dolorem tolerant:vt ſeruent decorum:& vulnera morſq; forti viro moleſta ſunt.fert tamen:quoniam ita exigit præſcriptum virtutis:omnibuſq; rebus honeſtatẽ præponit.de his rebus abunde dixi in commentarijs officiorum. Si bello abſiſtis.concluſio eſt: qua ſuadet ab vtili bello abſtinendum. o carthago inquit ſi abſiſtis bello : & reprimis Annibalis temeritatem:qua in victorioſiſſimos romãos fertur.dono certe tibi multum ſãguinis:quem ſparſura es in prælio ſi pugnabis.Offers exponis te. Victoribus.romanis:qui alias nos vicerunt.apud Liuium aliter cenſuit in hęcverba.ego autem ita cenſco legatos extemplo Romam mittendos: qui ſenatui ſatiſfaciant. alios qui annibali nuncient : vt exercitum a ſaguntho abducat : ipſumq; Annibalem ex fœdere romanis dedant.tertias legationes ad res ſagunthinas cernẽdas decerno. Geſtar ad hæc.ſ.reſpondit alterius factionis vir: qui bis voluit interpellareverba hannonis:qui tamen magno ſilẽtio fuit auditus:vt ſcribit Liuius Concilio ne inquit libyæ.oratio geſtaris:& ipſa in genere deliberatiuo : cuius finis eſt vtile . qua confutantur ea quę hanno cenſuerat:qui in odiũ adducitur atq; inuidiam:quoniam videbatur hoſtibus fauere& patriam odiſſe ſuam:ſuadetq; ab vtili bellum eſſe gerendum cum romanis pro ſalute patriæ:ſenſus eſt in hac contione atq; conſeſſu punico ſedet hannon :qui eſt potius romanus animo q̃ carthaginenſis eſt enim inquit hoſtis noſter : ſolum ſupereſt:vt arma induat aperte contra patriam:cuius laudi ac ſaluti omnibus ſentẽtijs aduerſatur. Auſonius.romanus Armaq; tãtum.hanno ĩquit.In omni re hoſtis eſt :niſi ꝙ nõdum arma ſumpſit contra nos:quod profecto faciet:niſi reprimatur:&ſic trahit illum ĩ odium ab impietate erga patriam : & inuidiam affectatæ tyrannidis Cætera.per cætera ſiue in cæteris gerit ſe hoſtem. Nunc geminas alpes.repetit ea quæ hanno dixerat:&vtitur confutatione. Geminas ex ſtomacho loquitur geſtar.i.altiſſimas ac ſi eſſent duplicatæ. Freta ſicaniæ.ſcyllam & carybdim:& clades acceptas in mari ſiculo. Nec procul eſt.q.d.adeo laudibus romanos vexit:vt videatur timere illos etiam mortuos:& manes eorum:quod turpiſſimum eſt. Lætho. forti morte:quia dixerat.Vidi animos morteſq; virum. Gentem.romanis ſcilicet. Mortalem michi crede licet:quoniam turpe eſt timere ac preter decorum:hoſtes,inquit quos ſumimus mortales ſunt:& turpe eſt eos timere:tanq̃ immortales.dixerat hanno.num gentibus iſtis mortales animi:& arguit a poſſibili romanos poſſe vinci:cum ſint mortales. Licet formidine turpi frigida corda tremãt.hoc per parenteſim dictum eſt in hannonem:qui præter decorum timere videbatur:&dicere romanos nõ eſſe mortales. Ideo geſtar mortalem duplicat:vt magis exprimat & confutet. Frigida.ab effectu:quoniam qui timet friget. Vidi ego.exemplo reguli oſtendit romanos non eſſe inuictos:vt ille dixerat:& ad illud reſpicit: Ipſe ego romanas:&vidi animos:morteſq;virum. In primo bello punico Regulus captus axãtippo cebaio:in crucẽ a pœnis ſublatus eſt.de cuius ſupplicio alibi dicetur.Succinctus.ligatas habens poſt terga manus:Vulgo. populo carthaginenſi:cui tale ſpectaculum gratiſſimum fuit.Hectoreę gentis.ex ſtomacho dici hoc in romanos qui ſe fortes & hectoreos iactabant.Spectaret heſperiam ab alta cruce:ad ignominiã romanorum

Nec vero terrent puerilia protinus ora
Sub galea & preſſę ꝓperata caſſide malæ.
Indole nõ adeo ſegni ſumus aſpice turmę:
Quot libycę certant annos ante ire labores
Et nudis bellantur equis.ipſe aſpice ductor
Cum primam tenero vocẽ proferret ab ore
Iam bella & lituos ac flãmis vrere gentem
Iurabat phrygiã:atq; aĩo patria arma mo=
Vltor erit cedis iã te ſpectãte ꝓpiq̃(uebat
Proinde polo creſcãt alpes.altuſq; coruſcos
Appẽninus agat ſcopulos ꝑ ſaxa niueſq;
Dicã eteni vt ſtimulẽt atrã vel inania mẽtẽ
Per cœlũ ẽ qui pãdat iter pudet hercule tri
Deſperatevias:laudẽq; timere ſecundã (tas
Sed libyæ clades & primi incendia belli
Aggerat atq; iterum pro libertate labores
Hannon ferre vetat.ponat formidinis æſtᵘ
Parietibuſq; domos ibellis fœmina ſeruet
Sigultãtẽ animã.nos nos cõtra ibimᵘ hoſtẽ
Quis ꝓcul a tyria dominos depellere byrſa
Vel ioue nõ equo fixũ ẽ: ſin fata repugnẽt
Et iã damnata ceſſit carthagine mauors:
Occũbam potius:nec te patria ĩclyta dudũ
Aeternũ famulã liberq; acheronta videbo
Nam q̃ proh ſupi fabius iubet ocius arma.
Exuite & capta deſcendite ab arce ſagũthi.
Tũ delecta manus ſcutorũ ĩcendat aceruos
Vranturq; rates.ac toto abſiſtite ponto
Dij ꝓcul o merita eſt ſi nũquã talia plecti.

dicit hoc & ex ſtomacho. Heſperiam.italiã. adeo crux alta erat:ſeruit poeta affectui ipſius geſtaris Nec vero terrent. ad illud reſpondet.pubeſcit caſtris miles.Ora.puerum quos dixiſti ſub galea pubeſcere. Protinus ſub galea ſtatim ante pubertatem armis obducta. Propterea caſſide:quam primis annis accipiunt nõ expectata pubertate. Indole nõ adeo ſegni ſumus:noſtri etiam pueri geſtar ait ita faciunt : vt romanos factitare hanno iactauit : &noſtri inquit pueri claram indolem & ſignum futurę virtutis præ ſe ferunt:ſeſe in varijs gymnaſijs exercentes.Indoles eſt ſignum virtutis.In pueris nõ cadit virtus:aut vitiũ: cum nõ habeãt electionẽ:& in ipſis nõ vigeat ratio:tñ in illis poteſt eſſe probitas:& oĩs virtus eſt ꝓbitas: ſed nõ ecõtra:&cũ puer officio gaudet apparet ĩ ipo indoles.i.ſignũ futuræ virtutis:q̃ vſum requirit & officijs captatur. ideo ait geſtar indole nõ adeo ſegni ſumus. ſegnis dicitur piger in rebus agendis:atq; ignauus qui opponitur forti:&hoc probat geſtar exemplis. Turmæ puerorũ .ſ.qui ex equis ſimulacra pugnę exercent.hoc dicit poeta reſpiciens:ad armiferas exercitatiões romanorum adoleſcẽtũ:quarum meminere Plutar.in mario:Cice.in officijs:& hora.his verbis. Ludere qui neſcit campeſtribus abſtinet armis. fiebãt enim in campo martio:& ideo campeſtrina arma dicta. Anteire annos. pati labores ſupra vires ætatis.Nudis.ſine ephipio.Ductor .annibal Lituos . clangores turbarum.eſt.n.littuᵘ tuba in curua.Phrygiam.romanam oriundã a phrygibᵘ. Patria arma.bella quę geſſerat patriam inquit& puero ſpirabat patrem in armis:qui & prudẽtia & robore preſtantiſſimus fuit.Proinde polo.nũc arguit a poſſibili:vt confutet dicta hannonis.ſenſus eſt q̃uis creſcerent alpes vſq; ad cœlum:&appenninus tangeret aſtra:erit qui aperiat iter per cœlum.Vt ſtimulent atrã vel inania mẽtem: hoc dico inquit geſtarvt hęc quæ impoſſibila ſunt:& vana ſtimulent mentem hãnonis atram liuidam & perfida.atra mens cãdidæ opponitur:&candidus is eſt qui non habet liuorem. hãnonis mens atra videbatur:quoniam hannibali inuidebat:& vt eum incenderet hæc verba dicit geſtar : liuor iners vitium inquit Ouidius. Vel inania etiam hæc ſunt vana & impoſſibilia afferant ſtimulum menti tuæ:dicam inquitvt tibi ſtomachum faciã Atram.plenam liuoris:quoniam inuides naſcenti glo riæ annibalis:quem gentili odio inſectaris Inuidia profecto ipſis habentibus peſſimum eſt venenum:&ſola miſeria caret inuidia.Pudet deſperare.exemplo oſtendit poſſibilitatem:quoniã hercules alpes traſcenderat. Laudem.ꝙ ſcilicet alpes munimenta italię tranſcẽderit. Sed libyæ clades dixerat ille:Lauimus ęthneas animoſo ſãguine valles:& propter hoc arguit gerẽdum bellum:vt macula priore bello accepta deleatur.famam quippe & decus cæteris rebus præponere debemus ſi e natura viuere volumus. Aggerat accumulat:auget vt ſuis incutiat terrorem.Formidinis æſtus . maximos timores. quibus tanq̃ æſtu vritur & angitur.hãno inquit ignauior fœmina contineat ſe domi:& ſinat nos pellere romanos tyrannos& ſic captat a perſona ſua beniuolentiam dicens:nos ibimus contra hoſtes quibus nil patria eſt antiquius. Singultantem.timidam & pœne egredientem e corpore propter metũ. & ſicvituperatur hãno ab ignauia:quæ nullo modo decet hominem:cui maximum eſt dedecus audire ſe eſſe muliere ignauiorem:cum fortitudo ſit hominis Quis.quibus. Fixum.decretum eſt :vt decet optimos ciues: ac patriæ ſtudioſos.Dominos .tyrannos romanos.etiam inuito ioue. Ni fata repugnent.quo

niam omnia vt poetæ volunt fato reguntur & ſubijciuntur.etiam ipſe iuppiter. vnde Plato in vltimo libro de repu. parcas quæ & fata dicuntur:appellat filias neceſſitatis.parcæ inqt ſunt filiæ neceſſitatis:& appellantur fata:& poſtea dicit. Neceſſitatis filiæ lacheſis præconium. Et ni mauors.i.niſi penitus mars hinc migrauit damnās animo hancvrbem.colebant carthaginenſes martem propter oſtentum capitis equi illic effoſſi:quod portenderat illos fore martigenas:cum equus animal ſit ferox &bellicoſum. Dudum paulo ante potius inquit volo mori q̄ videre patriam meam ſeruire romanis : & liber deſcendam ad inferos.acheron eſt fluuius inferorū:& interpretatur ſine ſalute.Nā quæ proh ſuperi fabius iubet:rei indignitatem auget repetēs ea q̄ fabi⁹ iubebat. ocius. ſ.

Carthago ꝓhibete nephas noſtriq; ſolutas
Ductoris ſeruate manus.deinde reſedit.
Factaq; ceſſendi patrū de more poteſtas:
Hic hannō reddi propere certamīe rapta
Inſtat.& autorē violati fœderis addit.
Tūvero attoniti ceu tēplo irrūperet hoſtis
Exiluere patres.latioq; id verteret omen
Orauere deū.at poſtq̄ diſcordia ſentit
Pectora:& inſidas ad martēvergere mētes:
Non vltra patiēs fabius rexiſſe dolorem:
Cōciliū expoſcit ꝓpere.patribuſq; vocatis
Bellum ſe geſtare ſinu paceq; ꝓfatus
Quid ſedeat leger:ābiguis neu faller dictis
Imperat:ac ſeuo neutrū renuēte ſenatu:
Ceu clauſas acies gremioq; ęffūderet arma
Accipite infauſtū libyæ euentuq; priori
Par inquit bellū:& laxos effudit amictus
Tum patrias repetit pugnādi nūcius arces
Ad ea dū profugę regnis agitatur eliſæ
Accitis velox populis quis ęgra lababat
Ambiguo ſuo marte fides prędeq; grauat.
Ad muros pœn⁹reuocauerat arma ſagūthi
Ecce aūt clypeū ſeuo fulgore micantē
Oceani gentes ductori dona ferebāt
Callaicę telluris opus : galeāq; coruſcis.
Subnixā criſtis.vibrās cui vertice coni
Albentes niueæ tremulo nutamīe pennę.
Enſem vnū:ac multis fatalem milibus haſtā
Pręterea textā nodis auroq; trilicen
Loricā:& nulli tegmē penetrabile tęlo
Hæc eræ & duri calybis.pręfactaq; metalo
Atq; opibus perfuſa tagi per ſingula lętis
Luſtrat ouās oculis.gaudetq; i origie regni
Cōdebat primę dido carthaginis arces.
Inſtabatq; operi ſubducta claſſe iuuētus.

arma exuite : & cætera q̄ ſequunẽ:q̄ ad nil aliud ſpectabant:niſi ad carthaginis ſeruitutem:& nititur ab vtili ſuadere illa eſſe ſpernēda:exclamās ad ſupos quos orat vt nūq̄ talia patianẽ: quoniāi carthago nō mereẽ.&apte vſus eſt exclamatiōe q̄ cōficit ſignificationē doloris &idignationē.Delecta man⁹.electi milites.Talia plecti puniri p talia qualia iubet fabius:Ductoris annibalis. Manus ſolutas. quas hannon ac fabius iubebant ligari.&trahi ad pœnam rupti fœderis. Hic hannon. Hannon iterum aſſeuerauit:ꝙ intenderat quod cenſeat apud Liuium iam dictum eſt.Rapta.ablata ſagūthinis in pugna. Inſtat aſſeuerat Autorē annibalem dari in pœnas romanis. Diſcordia.diſſidentia inuicem .i. cōtrarias opiniōes & ſententias de bello. Profatus.cum palam dixiſſet.poſtq̄ carthaginem venerunt inquit Liui⁹ cum datus eſſet ſenatus : & Fabius nihil vltra q̄ vnum:quod mandatum erat percontatus eſſet: cum e pœnis quidam ſupbe admodum reſpondiſſet inquiens.proinde omitte ſagunthi atq; iberi mentionē facere:& quod diu parturit aius veſter aliquādo pariat.tū romanus ſinu ex toga facto hic inquit vobis bellū & pacem portamus: vtrum placet ſumite:ſub hāc vocem: haud mius ferociter daret vtrum vellet ſucclamatum eſt: & cum is ſinu iterum effuſo bellū dare dixiſſet:accipe ſe oēs reſpōderunt & qbus acciperēt ais hiſdem ſe geſturos Quid ſedeat.placeat illis.Priori bello punico prio:quo pœni ſuccubuerāt.Accipite inqt bellū eo omīe ac īfœlicitate q̄ pri⁹bellū accepiſtis.Laxos amictus.reſolutū ſinū.Prias.romanas redijt romā fabius cū collega belli nūci⁹. Atq; ea dū ꝓfugæ.dū hæc apud carthaginē agerentur ſagunthini : vt canit poeta:& ſcri.Liuius: aliq̄tulū recreati ſunt pp ānibalis ꝓfectiōe in oretanos& carpentanos:q pp delectus acerbitatē retinuerāt cōquiſitores:& defectiōe cogitabāt: ſed celeritate annibalis p̄uēti oppreſſiq; ſūt. Interea Maharbal himilcōis filius relictus ab ānibale ſagūthinā opugnationē vrgebat:& aliquātulū muri deiecerat cū dux redijſſet.Eliſę didōis:ꝓfugę ex phœnicia.Accitis populis vocatis in arma oretanis & carpētanis;q defecturi ab ānible videbāẽ nolētes mittere milites ad exercitū punicū.Quis qbus.Lababat nutabat & dubia erat. Aegra debilis:& incōſtās:qm̄ volebāt deficere Ecce aūt. deſcri.arma muneri miſſa ānibali callaicis populis q habitant ad oceanū hiſpanū:denoiati a callaice herculis filio:quo℞ regio dr̄ callatia:ybi nūc habeẽ celeberria ædes apoſtoli iacobi:hoc iō finxit poeta:qm̄ apd

illos multum eſt auri:quo ornabantur& thoraces & loricæ.& illic ſūt tagus:& durius & læthæ fluuij habētes auri ramenta.nā luſitaniæ lat⁹ ad auſtrū cingit tag⁹:ab occaſu vero ac ſeptētriōe oceāus:ab aurora carpētani:vetones Vaccei & calleci nūc accipim⁹ luſitāos ꝓ callecis:q qm̄ mōtes:quōdā hitabāt pugnaciſſimi erāt:&expugnatu difficilimi. vñ brut⁹ p̄tor cūviciſſet luſitāos:qm̄ maxiæ laborauerat iexpugnādis callecis callaicus nō luſitanus cognomi nari voluit:& turdetāi q illic ſūt quōdā pręſepib⁹ aureis ac dolijs v tebantur.auc.ē Stra.Mar. Callaicū mādas ſiqd ad oceanū.pœni factitauere & clypeos & imagies ex æreſectūq; in caſtris tulere.certe captis eis autore pli.talē clypeū aſdrubalis iuēit Marti⁹ ſcipionū i hiſpāia victor:iſq;

Molib⁹ hi claudūt port⁹.his tecta dom ꝗ
Partitis iuſte bitia venerandæ ſenectæ:
Oſtentant caput effoſſa tellure repertum
Bellatoris equi atq; omē clamore ſalutāt.
Has inter ſpecies orbatum claſſe ſuiſq;
Aeneā pulſū pelago dextraq; precantem
Cernere erat.frōte hūcauidæ regia ſerena
Infœlix ac iam vultu ſpectabat amico
Hic & ſpelūcā furtiuaq; fœdera amantū
Callaicæ fecere manus:it clamor ad auras
Latratuſq; canū ſubitoq; exterrita nimbo
Occultant alæ venantum corpora ſyluis.
Nec ꝓcul æneadū vacuo iā littore claſſis:
Aequora neqcquā reuocāte petebat elyſa.
Ipſa pyrā ſuper igentem ſtans ſaucia dido
Mandabat tyriis vltricia bella futuris:
Ardentēq; rogū media ſpectabat ab vnda
Dardanus & magnis pādebat carbaſa fatis
Parte alia ſupplex infernis annibal aris
Arcanum ſtygia libat cū vate cruorem:
Et primo bella æneadum iurabat ab æuo
At ſenior ſiculis exultat amilcar in aruis.
Spirantē credas certamina anhela mouere
Ardor ieſt oculis.toruūq; minatur imago:
Nec non & leuū clypei latus aſpera ſignis:
Implebat ſpartana cohors:hāc ducit ouātē
Ledæis veniens victor xanthippus amyclīſ
Iuxta triſte decus pēdet ſub imagie pœnæ
Regulus:& fidei dat magna exēpla ſagūto
Lætior at circa facies agitata ferarum:
Agmina venatu & celata mapalia fulgent.
Necꝓcvſta cutē nigri ſoror horrida mauri
Aſſuetas patrio mulcet ſermone leęnas
It liber campis paſtor cui fine ſine vllo
In vetitū ſaltus penetrat pecus:oīa pœnū

clypeus ſupra fores capitoliæ ædis vſq; ad icēdiū primū fuit:prius ærei fuerūt:clypeos i ſacro vel pu. priuatim dicare prim⁹ inſtituit Appius clau. qui conſul cum ſeruilio fuit:poſuit.n.i æde bellonæ maiores ſuos:placuitq; in excelſo ſpectari: & titulos maio℞ legi ſcutis:qualibus apud troiā pugnatū ē.cōtinebātur imagies:vnde & nomē habuere clypeo℞.Sæuo portēdēti malū hoſtibus. Ductori.ānibali.Corruſcis.vibrātibus & aureis. Coni.ſūmitates.conus eſt ſūmitas galeæ.& ponitur pro galea:& conus ē baca cupreſſi:vnde communifera dicitur.Niueæ pēnæ albæ ſtrutij cameli habentis pēnas:q̄ currētē adiuuāt.p̄mia ex his īquit pli.oua pp amplitudinē ꝓ quibuſdā habita vaſis:conoſq; bellicos & galeas adornātes pennę Loricā.lorica:vt ait Varro dicta eſt ꝙ e loris de corio nudo pectoralia fiebant : poſtea ſuccideſrunt galli e ferro ſub id vocabulum ex Anulis : ferream tunicam de qua Syllius loquitur . nam contexta erat ex anullis aureis nodoſis. hæc inquit lorica erat tegmen penetrabile nulli tælo. Perfuſa.inaurata.Opibus tagi.auro:quoniam tagus habet aureas harenas.Luſtrat.aſpicit cælaturam clypei:in quo erat carthaginis origo.Condebat primæ.ſequitur annales romanorum & carthaginenſium:qui carthaginem a didone conditam dicunt de xoro & carchedone dictum eſt: quos Euſebius & Appianus carthaginem condiſſe ſcribunt.Arces.byrſam.Iuuentus:quę ex tyro nauigarat.Mollib⁹magnis ſaxis & ædificijs.Iuſtæ.qm̄ fides & iuſtitia ſolēt eē i ſenib⁹.adde etiā ꝙ hic erat ſacerdos.Omē.reperti capitis eqni:qđ rei militaris p̄ſtantiā portendebat.nā prius effoderant bubulū caput qđ portendebat vbertatē ſoli:& poterat ſignificare ſeruitutē:cū id aial iugo ſubijciaẽ.Has iter ſpecies.formas & imagines ſupradictas i clypeo cælatas.erat etiā æneas:cui⁹ fabuloſa hiſto.vulgatiſſia ē.& Vir.æneā carthaginē trāſmittit ad libidinē tpa qppe non cōueniūt ſed vati noſtro accedamus:qui illud i dedecus illo℞ finxit qui ro.legibus parere nolebant:imo de iperio totiēs malis auibus decertarūt.Serena.exhilarata.Clamor ad auras.laus ē ſculpturæ in qua videbātur venatores clamare & canes ꝓdere latrat⁹ ſic Vir.ſeuitq; canū latrat⁹ i auras.Alæ venātū turbę venatorum.Claſſis .quoniam diſceſſit æneas inuita didone Tyrijs futuris.dido moritura vt eſt apud .Vir.mandauit poſteris bellum gerendum cum romanis et poeta in principio dixit:mandata nepotibus arma.Dardanus.æneas.Magnis fatis.

Armenti vigilē patrio de more ſequūtur.
Geſaqꝫ:latratorqꝫ cydon:tectūqꝫ fociqꝫ
In ſilicis venis:& fiſtula nota viuentis.
Eminet excelſo cōſurgēs colle ſagunthos:
Quā circū imēſi populi condēſaqꝫ cingunt
Agmia certātū:pulſatqꝫ tremētibus haſtis
Extrema clypei ſtagnabat iberus in ora.
Curuatis claudēs ingentē flexibus orbem.
Annibal abrupto trāſgreſſus fœdere ripas
Pœnorū populos romana ī bella vocabat.
Tali ſublimis dono:noua tegmina latis
Aptat cōcutiēs humeris:celſuſqꝫ profatur:
Heu quātū auſonio ſudabitis arma cruore.
Quas belli videx pœnas mihi curia pēdēs
Iāqꝫ ſeneſcebat vallatis mœnibus hoſtis.
Carpebatqꝫ dies vrbē:dū ſigna manuſqꝫ
Expectāt feſſi ſocias:tandem æquore vano
Auertūt oculos:fruſtrataqꝫ littora ponūt.
Et ꝓpius ſuꝑma vidēt:ſedet acta medullis
Iādudū:atqꝫ īopes penit⁹ coqt intīa peſtis
Eſt furtim lento miſeris durantia tabo
Viſcera:& exurit ſiccatas ſanguine venas
Per longum celata fames:iā lumina retro:
Exeſis fugere genis:iam lurida ſola
Tecta cute & venis male iūcta tremētibus
Extāt cōluptis viſu deformia neruis:(oſſa.
Humentis rores noctis terrāqꝫ madentē:
Solamen fecere mali:caſſoqꝫ labore:
E ſicco fruſtra preſſerunt robore ſuccos
Nil temerare piget:rabidi,ieiunia ventris

propter romam hoc dicit conditam a nepotibus æneæ quæ orbi fere ĩ imperauit & ipſe æneas ĩ italiam na
uigauit ducentibus fatis ad maiora rerum initia. Parte alia. hæc eſt tertia cælatura in qua erat annibal iu
rans bellum romanis. amilcar fuit imperator in prio bello,punico adeo ſtrenuus vt alter mars diceretur.
Ardor ineſt oculis. quoniam amilcar in arma furens ingentis ſpiritus fuit & audaciæ. vnde poly. dicit amil
caris audacia nil ſuperius:& vt idem ſyllius canit ſybilla cum vidiſſet vmbram amilcaris ſic ſcipionē allo-
cuta eſt. ille eſt cerne procul cui frons nec in morte remiſſa:rarum ſeruat rabiem. Nec non & læuū. quar-
ta cælatura in qua erat regulus captus a xantippo lacedæmonio. Spartana cohors. laconica iuuentus quæ
ſub xantippo merebat. Ledeis amyclis. amyclæ
vrbs laconiæ vbi regnauit leda mater caſtoris &
pollucis. Triſte decus. quoniam romanis id fue-
rat moleſtiſſimum:ſed decus regulo: qui vt fidē
ſeruaret forti animo ad ſupplicium redire voluit
nec pœnam deprecatus eſt quam effera gens in
ferebat Pendet. ſ. in cruce ſiue videbatur pende-
re:quoniā illa cælatura erat imago. Lætior at cir
ca. alia ſculptura in qua erant mapalia getulorū
& armenta quæ paſſim vagabantur & paſtores
earum tela canes domus:quas paluſtris circun-
uectabant:& lapides ex quibus ignem excude-
bant & fiſtula paſtoralis:& ſic expreſſit vitam nu
midarū:qui per agros paſſim vagabantur: quos
maſiniſſa primus docuit rem militarem agricul-
turā atqꝫ ad ciuilem cultum deduxit autore ſtra
bone. Facies. aſpectus. nam illic non erant bella
& triſte decus reguli. Agitata. commota venatio
nibus. nam getuli ac numidæ ſtudio venationis
tenebantur:lege ſtrabonem de numidis li. vltio
Mapalia. Saluſti⁹ ĩ iugurtha de numidis ſic ſcri.
& quia ſæpe tentantes agros alia deinde loca pe
tiuerant ſemetipſos numidas appellauere. cæte-
rum adhuc ædificia numidarum quæ illi mapa-
lia vocant oblonga in curuis lateribus tecta qua
ſi nauium carinæ. Celata. ſculpta. Nec procul. a-
lia ſculptura in qua fingit fuiſſe Maurum fi. vul
cani qui dedit nomen mauris. Sed mauri fuerūt
medi qui in aphricam venerunt vna cum perſis
& armenis & medorum nomen libes corrupere
barbara lingua mauros pro medis appellantes.
Vſta cutē. ideſt nigra propter ſolis ardorē. Mau-
rus & getula. vt volunt fabulæ filij fuerunt vulca
ni. a mauro mauri dicti ſunt:a getulia getuli:qui
erant miſti numidis. Lybia:vt ſcribit Hero. dicta
eſt a muliere quadam indigena. Hoc fingit Sylli
us. hiſtoria habet getulos:& libes in ĩitio habitaſ
ſe aphricam aſperos in cultos quibus cibus erat
ferina caro:atqꝫ humi pabulum veluti pecudib⁹
hi neqꝫ moribus:neqꝫ lege aut imperio cuiuſꝗ re
gebantur vagi palantes quo nox cogebat ſedes
habebant. deſcribit igitur poeta originem & prin
cipia aphrorum. Vſta cutem ideo dicit:quoniam getuli non procul ſunt ab ardoribus. nigri vt æthyopes
propter ſolis ardorem:vt inquit Saluſtius. Plinius ait. In tingitania prouincia eſt gens quondam præcipua
maurorum. vnde nomen prouinciæ. Horrida inculta alludit ad getulos incultos & aſperos : & quia calor
ſolis eſt cauſa coloris nigri ideo fictum eſt getulam fuiſſe filiam vulcani qui eſt de⁹ ignis. Primo ſermone.
quoniam mauri ſolebant cicurire leões:& etiā numidæ:prim⁹ hominū leonē manu tractare vt inqt Pli. au
ſus & offēdere māſuefactū hanno e clariſſimis pœnorū traditur dānatuſqꝫ illo argumēto:quoniā nihil nō
perſuaſurus vir tam artificis ingenij videbatur. & male credi libertas ei cui in tantum ceſſiſſet etiā feritas.

Inſolitus adigūt veſci: reſolutaque nudos
Liqntes clypeos armoꝝ tegmina mādūt.
Deſuper hæc cælo ſpectās tirynthius alto.
Illachrymat. fractę neqcquā caſibus vrbis
Nāq metus magniqꝫ tenēt ꝓcepta parētis:
Ne ſeuæ tendat contra decreta nouercæ.
Sic igitur cepta occultans ad limina ſanctæ
Contendit fidei:ſecretaque pectora tentat.
Arcanis dea lęta polo tum forte remoto:
Cœlicolū magnas voluebat conſcia curas.
Quā tamē alloquitur veniæ pacator hōre.
Ante iouē generata decus diuūqꝫ hoimqꝫ
Qua ſine nō tellus pacē nō æquora norūt:
Iuſtitiæ cōſors tacitūque ĩ pectore numen.
Exitium ne tuæ dirum ſpectare ſagunthi:

It liber campis. deſcribit vitam numidarum. Pœnum vigilem. cuſtodem punicum & magiſtrum pecoris
qui vigilando armenta cuſtodit. i. paſtores numidæ omnem ſupellectilem circunferebant. & nullo fine cō-
tinebantur paſſim vagantes. Geſa. tela paſtoritia. geſum ponit pro quocunqꝫ telo. Cydon. eſt vrbs cretæ vt
dictum eſt. vnde aduehebantur optimi canes:ideo hunc canem cydonem appellauit. Tectum : quoniam
mapalia circunferebant ſua. In ſilicis venis. mos. n. paſtorū eſt ignem ex lapide excutere:cui⁹ rei pyrodes
cylicis filius inuentor fuit:& ignem aſſeruare in ferula docuit prometheus. Eminet excelſo. alia ſculptu
ra in qua erat ſagunthus obſeſſa ab annibale. Orbem rotunditatem clypei quod ideo dicit: quoniam ibe
rus a cantabris ortum habens fluit per amplum
camporum ſpatium prope pyreneos montes a ꝗ
bus:vt autor eſt Strabo: pari ſemper interuallo
diſtat inter cuius deflexiones & pyrenei extremi
tates tarraco ſita eſt in quodam ſinu ciuitatum:
quæ ſunt intra iberum caput. Sublimis. ſic Vir.
cecinerat de ænea. Ille deæ donis:& tanto lætus
honore Expleri nequit. Heu quantum auſonio.
verba annibalis. Vindex curia. romana. ſ. quæ vis
vindicare ſagunthum dabis mihi pœnas. Iamqꝫ
ſeneſcebat. nunc redit ad ſagunthinos:qui ꝓpter
obſidionem rerum omnium inopia laborabant
& ideo fame conficiebantur. Dies. tempus ipſū
conſumebat ſagunthinos. Signa. aquilas roma-
nas & tubas. i. ſubſidiū romanorum quos implo
rauerant miſſis legatis. Aequore vano. quoniam
nullum videbant ad nauigare ſubſidium. Supræ
ma. proximam mortem. Peſtis. fames quæ illos
cōficiebat: quoniam deficiente humido. ciboqꝫ
calor inualeſcit & interiora conſumit. Eſt. conſu-
mit occulte viſcera iam tabifica. Nimium duran
tia:quæ multum reſiſtebant in tanta fame. nam
deficiente humore qui oritur ex cibo potuqꝫ ingeſto calor naturalis creſcit & viſcera reſoluit in tabē om-
nis. quippe calor ſuper naturalis inducit putredinem:& deficiente humore in ipſo famelico calor adeo au
getur vt ſit ſupernaturalis. ideo natura plurimum pituitæ induxit ne calore inualeſcente corpus tabeſce-
ret paulatim. ideo ſyllius ait lento tabo:quia paulatim viſcera tabeſcunt : & ideo famelici extenuantur:
quia calor vt nutriatur omnia conſumit, andem conſumpto radicali humido mortem inducit. ideo ait ve
nas fuiſſe ſiccatas ſanguine. Exeſis genis. conſumptis. genæ propriæ ſunt pelliculæ quibus oculi integūtur
vnde Pli. de ſomno piſciū loquēs ait. Dormite non exiſtimāt non oculorum argumento:quia nō habēt ge-
nas:& alibi:inſecta nō habent genas:nec integūt oculos:& palpebræ in genis homini vtriqꝫ:ſed nūc genæ
accipiūtur ꝓ ſede pudoris ꝗ eſt infra oculos. vt a priſcis accipiebātur:vñ erat lex. xij. tabularum mulieres
genas ne radūto. Lurida. liuida & deformia. Extant. eminent oſſa conſumptis mēbris:& pingui. Male tre
mentibus. male ſaliētibus :quoniā pulſus ē ĩtentio motus & remiſſio in corde:atqꝫ arteria naturalis nō ar-
bitrarius:& cū patitur corpus ille motus diſcrepat & ſanguis male ſalit. eſt. n. pulſus ſubſultio venæ:Humē
tis rores. deſcribit cibos ſagunthinorum vrgente inopia:& neceſſitate. Caſſo labore. quoniā ex ſicco robo
re nō poterāt exprimere ſuccos tamen nō pigebat eos oīa violare:inedia quippe cogebat illos inſolitis ve
ſci cibis:quippe mandebāt tegmina clypeoꝝ:quod cū hercules vidiſſet lachrymatus eſt. doluitqꝫ ſuorum
vicē quib⁹ ferre opē non poterat ꝓpter iunonē nouercā cui ſe opponere nō audebat. ideo ait nequicꝗ: vt e
in fabulis. & refert Diodo. li. v. Iuppiter & iuno ĩ has cōditiones deſcēderūt vt euryſte⁹ regnaret:ſed hercu
les cœlo donaretur peractis. xij. laborib⁹ quos euryſteus impaſſet:& tūc Iuppiter mādauit herculi vt nequ
vnꝗ moliretur cōtra decreta Iuno. ex cui⁹ ſētētia annibal hæc arma mouebat. Fractæ. quaſſatæ & affectæ
inedia. Sic igitur. hercules cū nō poſſet aliter ferre opem adiuit fidē Saguntinoꝝ numen. Arcanis dea læ
ta:quoniam fides eſt in rebus ſecretis:& cum ſit quod dictum eſt, etiam ſi nullus eſt teſtis:& ideo Numa
Pompilius inſtituit vt fides coleretur, a ſacerdotibus manu vſqꝫ ad digitos velata volens oſtendere vir cō-
ſultiſſimus fidem non egere teſtibus:& icciрco dicit poeta fidem gaudere arcanis. ideſt locis ſecretioribus.
Tamen. ꝗuis illa eſſet cogitabunda. Pacator. ipſe hercules qui eam honorauit & pacatam reddidit captās
beniuolentiam. Honore veniæ. dignæ omni honore:nā maiores alloqui non debemus niſi impetrata ve-
nia. honora. i. honore digna. hercules erat pacator veniæ aut propter hoc ſolū:aut quia illi hoc peculiare
fuit tempore euryſtei. tunc. n. nil faciebat niſi venia impetrata ab eo a quo ad domanda mōſtra mittebat.

Et tot pēdentē pro te dea cernere pœnas
Vrbē lēta potes?moritur tibivulgus&:vna
Te matres vicente fame te mœſta virorum
Ora vocāt:primaq; ſonāt te voce minores.
Fer cœlo auxiliū:& feſſis da ſurgere rebus
Hęc ſatus alcmena:contra cui talia virgo.
Cerno eq̄dē:nec ꝓ nihilo ē mihi federa rūpi
Statq; dies auſis olim tam triſtibus vltor.
Sed me pollutas ꝓperātem liquere terras
Sedibus his tectiſq̄ iouis ſuccedere adegit:
Fœcūdū ī fraudes hoīm genus:īpia liqui
Et quātum terrēt:tātum metuentia regna
Et furias auri:nec vilia premia fraudum.
Et ſuper hæc ritu horrificos ac more ferarꝫ
Viuentis:rapto populos luxoq; ſolutū

Ante iouem generata.oratio herculis ad fidē:quam ſibi conciliat laudans ipſam ab antiquitate:cui ob id maior accedebat honor:& eius affectu:quoniam ſine fide nil poteſt eſſe pacificum & quietum:qua remota remouetur iuſtitia & ſic humana confunditur ſocietas:quam iuſtitia conſeruat.Iuſtitia inquit Sene.eſt naturæ tacita conuentio in adiutorium multorum inuenta & diuina lex:& vinculum ſocietatis humanæ. ſi vis eſſe iuſtus inquit deum time.& ama.amabis autem ſi in hoc illum imitaberis vt velis omnibus prodeſſe.ac nulli nocere.de fide & religione ſcias agi vbicunq; de veritate tractatur.nam & ſi iureiurando deus inuocatur:& non inuocanti teſtis eſt tamen non tranſies veritatem ne iuſtitiæ tranſeas legem.Ante iouem.etate.ſ.aurea & regnante ſaturno : ſub quo fides & iuſtitia vigebant.Iuſtitiæ conſors ..ſocia. nā vbi ē fides illic ē iuſtitia & vbi iuſtitia ibi fides imo fūdamentū iuſtitiæ eſt ipſa fides.de his reb⁹ dixi in commentariolis officiorum.Tacitum numen in pectore:quoniam non opus eſt teſtib⁹vbi eſt fides.Iuſtitia inquā ipſa quæ dat vnicuiq; q̄d ſuum eſt.Exitum ne tuæ.narratio eſt per interrogationem.Tuæ.tibi dicatæ.Pendentem. patientem pro te:ideſt pro fide ſeruanda tot pœnas.Lēta .quæ non moueris ad affectum cum videas ſaguthinos qui fame cōficiuntur ad te numē clamare ſuum.Tibi.vt te ſeruent & colāt .Minores infantes & pueri.Fer cœlo.petitio eſt:& concluſio.Da.concede vt res ſagunthinæ iā affectæ atq; demerſæ reſtituantur in integrum & emergant. Cerno equidem . verba fidei ad herculem quæ ſcelera mortalium deteſtans dicit ſe ægre ferre caſum ſagunthi:ſed fatis impediri cum cupiat fauere:ſed pœnas tandem inquit dabit annibal ob pfidiam:quæ in illo fuit pluſq̄ punica.Stat .fixus ē & conſtitutus.Auſis tam triſtibus.audaciæ annibalis quæ affert nobis triſtitiam & dolorem:& illi tandem·Victor .quoniam vincetur demum :& extortus veneno peribit.Sed me pollutas.iamdiu inquit ſcelera mortalium e terris ad aſtra fugarunt .vigent inquit & cenſentur tyranni auari & qui ob ſcelus præmia & quidem maxima captant.& viuitur ex rapto more ferarum:& omne decus.omne honeſtum reſolutum eſt in luxum.& pudor magna caligine deductus iacet. violentia colitur & enſis potentia pro ratione eſt.Iuſtitia & virtus a vitijs opprimūtur .nemo vacat ſcelere & conſcij atq; nefarij inuicem ſeruant pacem:& ſic pene in ſatyram deflexit poeta:ſed fidei decorum ſeruauit.Pollutas.maculatas.Adegit.impulit me.Fœcundum.abundans fraudibus.Et q̄tum terrent tantum metuentia regna.ſenſus eſt reliqui tyrannos impios:qui tantum timent q̄tum timentur.nam ob crudelitatem in ſubditos coniurationem imperium;atq; aliorum inſidias timent:is quia multis timetur neceſſe eſt: vt & ipſe multos timeat vt accidit tyrannis.Neceſſe eſt inquit cyrus apud xenophontem vt qui a multis timetur is multos ſibi faciat inimicos:qui vero omnibus ſimul infeſtus eſt is omnib⁹ concordiam inijcit ad ſuum exitium. Eadem eſt ſententia Ciceronis in officijs:quem metuunt oderunt inquit ennius : quem quiſq; odit periiſſe expetit.vnde dicebat Seneca.Quāto melius beneficijs īperiū cuſtoditur quā armis: & alibi dicit;potentia quæ multorum malo exercetur diu ſtare non poteſt.Furias.maximam cupiditatē & ſacram famem:vtinam inquit Ply.poſſet totum aurum e vita abdicari.ſacra fames vt celeberrimi autores dixerunt.Proſcriptum conuicijs ab optimis quibuſq; ad perniciem vitæ repertū.Nec vilia præmia.ſed magna eorum qui fraudem commiſiſſent.Luxu.ſuperfluitate.Oē decus omnem virtutem:& honeſtatis dec⁹ verſum eſſe in vitium & intemperantiæ ſordes.Multa nocte.vitiorum caligine & obſcuritate.pudor nil aliud eſt niſi timor iuſtæ reprehenſionis:& pudor eſt optimum in adoleſcente ſignum. & malis conatibus obſtat.Ceſſit probris.ideſt a vitijs & ſceleribus victa eſt virtus.hæc omnia mala ſyllius temporibus viderat ſuis;quibus non veri princeps:ſed tyranni: & immaniſſimæ beluæ rerum potiebantur : & iam virtus depreſſa iacebat nullaq; honeſtatis ratio habebatur.Vnde dicit Iuue . cū iam ſemianimum laceraret flauius orbem:Vltimus & caluo ſeruiret roma Neroni.Commercia culpæ.ideſt mali viri ſibiq; inuicem conſcij in pace viuunt.boni autem conculcantur:& ne vita quidem digni cenſentur.tale tamen cōmerciū ad tempus eſt cum non nitatur honeſto.commercium dicitur proprie commutatio mercium:& accipitur pro ſocietate.Inde commercia culpæ.i.illi qui habēt ſocietatem ob ſcelus & culpam.Sed ſecura tua . polli

Oē decus :multaq̄ opp̄ſſū nocte pudorē
Vis colitur:turiſque locū ſibi vēdicat ēſis:
Et probris ceſſit virtus:en aſpice gentes.
Nemo īſons:pacē ſeruāt cōmercia culpæ.
Sed ſecura tua fundata vt mœnia dextra.
Dignū te ſeruēt memorādo fine vigorem:
Dedita nec feſſi trāſmittāt corpora pœno:
Quod ſolū nunc fata ſinūt ſerieque futuri.
Extendā lœti decus:atq̄ in ſecula mittam
Ipāq̄ laudatas ad manes ꝓſequar vmbras
Inde ſeuera ioui decurrens ęthere virgo
Luctātē fatis petit iflāmata ſagunthum.
Inuadit mentes:& pectora nota pererrat.
Immittitq̄ animis numē:tū fuſa medullis:
Implicat:atq; ſui flagrātem īſpirat amorē:
Arma volūt tentātque ægros ad p̄lia niſus.
Inſperatus adeſt vigor:interiuſq; recurſat:
Dulcis honos diuæ:& ſacrū ꝓ virgīe lœtū.
Et tacitus feſſis per ouātia pectora ſenſus
Vel lœto grauiora pati: ſæuaſque ferarum
Attentare dapes:& menſis addere crimen.
Sed prohibet culpa pollutā extēdere lucē
Caſta fides:ꝑibuſq; famē cōpeſcere mēbriſ
Quā ſimul inuiſæ gentis proſpexit in arce:
Forte ferens ſeſe lybicis ſaturnia caſtris.
Virginē increpitat miſcentem bella furorē
Atque ita turbata gradum ciet ocius atram
Tiſiphonem imos agitātē verbere manes.
Et palmas tendens hos īq̄t noctis alumna
Hos muros īpelle manu populūq̄ ferocem
Dextris ſterne tuis iuno iubet:īpa ꝓpiqua
Effectus ſtudiūq̄ tuum: quo cōprimit ora
Cerberus ac mixto q̄ ſpumāt felle venena.
Et q̄cquid ſcelerū pœnarū quicquid & iræ
Pectore fœcūdo coq̄tur tibi cōgere p̄ceps

cetur id fides herculi quod nunc in tanto ſagunthinorum turbine poterat præſtari. Dignum vigorem te ideſt fortitudinem & animi robur dignum illis qui a te dicunt originem.Fine memorando.laudabili morte propter fidem.pœno.annibali ne tandem inquit ſe hoſti dedant.Series.eſt continuata rerum congreſſio & ponitur pro neceſſitate fatali.Læthi decus.propagabo inquit gloriam eorum in morte.In ſæcula.vt ſēper de fide;decoraq; morte ſagunthinorum dicatur.Ad manes.inferos Seuera ioui:quoniam cogit etiam ipſum iouem ad fidem ſeruandam.Luctantem fatis repugnantem diſpoſitioni fatorum & morti. Pectora nota .quoniam ſagunthini ab ineunte ætate coluerant fidem ex inſtituto maiorum.& ideo pectora eorum ſedes erant fidei.Numen.ſuam potentiam . Flagrantē.ardentem ex maximo amore ſui. Aegros niſus.debiles cōatus:quoniam erant fame confecti & propter debilitatem vix poterant inſiſtere plantis.Honos diuæ fidei.ideſt iam pro fide mortē appetebant.Sacrum læthum. laudabilis mors & etiam cogitabant ea pati quæ morte eſſent grauiora.Pro virgine.fide ſeruanda.Tacitus ſenſus. quædam tacita voluntas & ſententia.Addere crimen ideſt veſci humanis carnibus:quod eſt omnino ferinum:& ad feritatem hoc ptinet vt vult Ariſto.adde etiam q̄ ipſæ feræ non ſæuiunt niſi in diuerſa genera.Vnde dicit Pli.leonum feritas inter ſe non dimicat.ſerpentium morſus non petit ſerpentes.nec maris quidem beluæ niſi in diuerſa genera ſæuiunt:at hercule homini plurima ex hominibus ſunt mala:& ſeneca dicit ſcribens de clementia ad Neronem.Tutam eſſe inter feras ſimilitudinem morum.fides inquit ſyllius noluit vt macularent vitam tam deteſtabili feritate quæ eſt pluſq̄ vitium.Extendere.producere. potius enim moriendum eſt q̄ talem feritatem admittere.cum nemo poſſit eſſe fœlix aliena calamitate:& tanti non debet eſſe vita:vt illam maximis ſceleribus producamus. moriendum omnino eſt.Paribus membris.humanis.Quam ſimul Iuno videns fidem talia agentem apud ſagūthū irata eſt.euocauitq; ab īferis tiſiphonem:cui mādauit vt ſagunthinos ad mortem impelleret q̄d factum eſt. Inuiſæ gentis.ſagunthinæ quam odio habebat Propter romanos.Miſcētem bella: quoniam propter aduētum fidei arma voluebant ſagunthini:& furere in marte ſupra vires videbantur cum macie confecti eſſent.Virgineum.quem virgo immittebat ſagunthinis.Turbata gradum impedita a ſuo curſu ad cœlum . imitatur poeta Vir.Ciet.euocat commouet.Atrā.infirma caligine obductam.Agitātem.vexantem vmbras .Verbere.flagello.Hos inquit.verba Iunonis ad tiſiphonē noctis & herebi filiā quā hortaī vt muros ſagūthīcs māu īpellat:& ſternat īp̄os viros nūc ꝓpter fidei aduētū feroces.Ferocē.aīmoſū ſupra vires.Iuno iubet.ſui nois maieſtate iuno mouet tiſiphonē.Propinqua effect⁹.accelera id q̄d potes efficere:& tuā volūtatē:ſeruit poeta affectui Iunonis:q̄ ꝓperabat ad ſagūthinoꝝ pnicię.cerber⁹ ē canis triceps cuſtos īfernæ ianuæ:& ſignificat canē q vocat oia minute īciſa & noīe cerberi terra intelligitur. cerberum ab inferis hercules abſtraxit:e cui⁹ ſpuma fabulæ natum dicūt aconitū ideo ait ora q̄ ſpumant.i.ſpumādo emittūt venena mixto

felle tua capita habent.Congere effūde inquit in ſagunthinos omnis tuas vires:& trahe illos ad inferos vt hanc mercedem habeant ex aduentu fidei In rutulos. ſagunthinos oriundos a rutulis.Dea concita.commota iuno ad iram impulit tiſiphonem manu ad muros rutulos.Seuam heumenida.crudelem furiam. quoniam heumenides dicuntur furiæ allecto tiſiphone & megera.Serpens.quoniam furiæ habent capillos ſerpentinos.priſci philoſophantes:& legum latores publicæ vtilitatis gratia fabulas inuenerunt:& mōſtra quedam finxere ad terrorem:quoniam vt inquit ſtrabo mulieribus & cōfuſe multitudini philoſophiæ rationes reddi non poſſunt:nec ad religionem ſanctitatem:ac fidem facile adduci:& ideo numinum timore opus eſt.id autem non ſit ſine figmentis fabularum:& miraculorum.Iccirco fulmen egida tridentem faces.thyrſos capillos ſerpentinos cerberi latratus:& arma deorum vniuerſa priſcorum theologia præferebat.Meror eſt egritudo flebilis:dolor ægritudo crucians.Multus.plurimus. Squalenti.ſquamoſo.nam a ſquamis ſqualidum dicitur.Mors:luctus:planctus:meror:dolor:atq; omnes pœnæ ſunt comites furiarum.Inhiat.aperit os vt abſorbeat ſagūthinos cito caſuros.Atri. lugubres.Ianitor.cerberus qui habet tria capita. Inſōnis.peruigil.Lachrymoſæ.infernæ quoniam illic nil aliud eſt niſi dolor:niſi luctus:& maximi cruciatus.Protinus aſſimulat:tiſiphone mutauit ſe in formam:tyburnæ vxoris muri:& ſagunthinis mortem perſuaſit.Mutabile.quod facile ſuſcipit varias formas.Clarum nomen.quoniam tyburna videbatur traxiſſe nomen a tyrbuto filio amphiarai vatis phœbei qui tyburtus cum duobus fratribus corace:ac catillo in italiam nauigauit tyburq; condidit.amphiaraus fuit vna ætate ante bellū troianum.Heumenis.tiſiphone.Quis terminus inquit:verba tiſiphones ſub perſona tyburnæ ad ſagunthinos.ſenſus eſt:quouſq; tot mala patiemur pro fide ſeruanda:& ritu tradito nobis a maioribus noſtris:nunc vrgente fato expedit mori.Vidi ipſa affectum mouet atteſtatione rei viſæ.Lacerato vulnere.hoc etiam mouet affectum.Dura.pro dure.i.horrende clamantē.Eripe te coniunx.verba murri ad tyburnam per nocturnam quietem.Pœni.annibalis.Ad meos manes.ad meam vmbram apud inferos degentem Rutuli nos ſagūthini.Penates.dom⁹.Mens horret.adhuc inquit tyburna.mens mea timet & illius imago videtur mihi adeſſe.Nulla ne.vertit ſermonem ad ſagunthum tyburna.Fœlix necis.fortunatus quia cecidiſti ante patriæ excidiū:hac loquutiōe vtit̃ ſylli⁹ ſupra de ibero.fœlix heu nĕo rū & vitæ laudād⁹ opacæ.Patria.ꝓ q̃.ſ.vir bonus mortē recuſat̃ nō debet & p̄ſtat mori q̃ ruēti p̄rie ſupeſſe.At nos ſidonijs.a fortūa mouet affectus: ſic apud Vir.At nos hic alij ſitiētes ibim⁹ aphros Sidonijs.carthaginēſib⁹.Tādē poſt lōgā ſeruitutē iacebim⁹ i terra hoſtili.Morte obita.i.poſt mortem Sic vir.Morte obita quales fama eſt volitare figuras:& lucretius.Morte obita quorum tellus complectitur oſſa:& ob interdū ponit̃ ꝓ ad: vt ob os.i.ad os.Sed vos o iuuenes:vertit ſermonē ad iuuenes quos hortatur vt ſuis mortem in

Inrutulos totāq; erebo demitte ſagunthū
Hac mercede fides cōſtet delapſa ꝑ auras:
Sic voce iſtimulans dextra dea cōcita ſeuā
Heumeida icuſſit muris:tremuit q̃ repēte
Mōs circū & grauior ſōuit ꝑ littora fluctus
Sibilat inſurgēs capiti & turgentia circum
Multus colla micat ſqualēti pectore ſerpēſ
Mors graditur vaſto pādēs caua guttura ri
pectora cicūdāt plāct⁹ merorq; dolorq̃ (ctu
Atq; oēs adſunt pœnę:formaque trifauci.
Perſonat inſomnis lachrymoſę ianitor aulę
Protinus aſſimulat faciē mutabile mōſtrū
Tyburnæ:greſſūq; ſimul ſonitūq; loq̃ntis
Hæc bello vacuos & ſęui turbine martis.
Lugebat thalamos murro ſpoliata marito
Clara genus clarūq; trahēs a ſāguine nomē
Cui vultus iduta pares:diſiecta que crinē:
Eumenis in medios irrūpit turbida cœtus
Et mœſtas lacerata genas:qs terminus iq̃t
Stat fidei ꝓauiſq̃ datus:vidi ipſa cruētum:
Ipſa meum vidi lacerato vulnere noſtras
Terrētē murrum noctes:& dira ſonātem.
Eripe te coniunx miſerandę caſibus vrbis:
Et fuge:ſi terras ademit victoria pœni
Ad manes tyburna meos:cecidere penateſ
Occidimus rutuli:tenet oīa punicus enſis:
Mēs horret:nec adhuc oclis abſiſtit imago
Nulla ne iā p⁹ hac tua tecta ſagūthe vidbo
Fœlix murre necis patriaq̃ ſupſtite fœlix:
At nos ſydoniis famulatū matribus actas.
Poſt belli cauſas vaſtique pericula ponti.
Carthago aſpiciet victrix:tādē q̃ ſupremū
Morte obita libyæ gremio captiua iacebo:
Sed vos o iuuenes vetuit quos cōſcia virt⁹
Poſſe capi qs telū igēs cōtra aſpa mortem
Veſtris ſeruitio manibus ſubducite matreſ

ferāt:eripiātq; iſtāti ſeruituti:Quis qb⁹ adeſt aī robur quo has calamitates morte declietis.ſtoici vtebāt u morte cōtra aſpavt gladio.i.ſe iterficiebāt vt fecit cato apdvticā:ſed tales nō meret̃ fortitudis laudē imo timidi potius appellandi ſunt cum non poſſint toletare aduerſa:de his diffuſius dixi apud Ci.Subducite.eripe ſubtrahite.Ardua virtutem profert via:ideſt difficile eſt virtutem amplecti:& ideo ex re difficili laudem petatis:& hanc primam gloriam capeſſite:vos.ſ.pro fide interficiendo.Quam facile inquit heſiodus innumeras vitiorum amplectimur artes:haud procul illa habitant:breuis eſt via:qua ſit eundum:eſt via virtutis contraria:ſudor anhelus hanc ſequitur:quæ ſe ſcopuloſis ardua cliuis in longum prorumpit iter. tiget aſpera primo igreſſu.leuis ē poſtq̃ alta cacumia tāges.virtus ꝓfecto circa difficile verſat̃:nec ipſā ſine maximis laborib⁹ attigere poſſum⁹.humilis qppe atq; inertis eſt tuta ſecare per alta:& ardua virtus eſt:omne honeſtum inquit ſeneca ī arduo eſt.etiam quod vicinum honeſto eſt non enim tantum fieri debet:ſed ratione fieri.hæc igitur perſuaſio Tiburnæ videbatur eſſe honeſta:& mori pro fide.decoroq; ſeruando honeſtū eſt:ſed debet ratione fieri:non enim debebāt ſibi afferre manus & vim:ſed cadere fortiter manu hoſtili:& tunc eſt vera fortitudinis laus.ergo id quod illa ſuadebat nec erat honeſtum:nec vtile:quoniam erat contra præſcriptum virtutis ad quam illos hortabatur.Nec notam.incognitam adhuc:quoniā pro fide nemo vult mori:ſiue hactenus voluit.Tumulum.ſcilicet zacynthi de quo ſupra.conditus excelſo ſacrauit colle zacynthus Amphitrioniades.hercules:nautis qui illuc curſum dirigerent:vt fit nunc in aliquo celebri portu in quo noctu ponitur lumen vt nautæ illuc adnauigent.Cineres.ipſius zacynthi illic ſepulti. Grato honore.ſepulchro quo cineres ornantur vnde dicit Vir.Qui ſolus honos acheronte ſub imo eſt.Horrendum:horrende.Anguis.imitatio eſt Virgilij canentis e tumulo anchiſæ ſerpentē prodijſſe:quos ideo fingitur:quoniam vt ſcribit Plinius:& canit Ouidius:ex opinione pythagoræ ex ſpina hominis mortui naſcitur āguis.Squalentibus.ſquamis fulgentibus Virgi.per tunicā ſqualentem auro:ſqualidum etiam dicimus ſordidum vt ſqualentem barbam:Ignea lumina.quia oculi ſerpentum videntur ardere:ſunt enim ſuffuſi ſāguine.Sibyla.ſibylātia.Vibrāti ligua.tenuiſſima ſerpētib⁹ ligua inq̃t Plini⁹ triſulca:vibrās atri coloris:& ſi extrahas prælonga.Ac ſimilis profugo.fuga huius ſerpentis:qui erat quaſi numen vrbis & tutelaris deus terruit ſagunthinos quoniam videbantur numina euocata ab hoſtibus excedere.vnde dixit æneas Virgilianus.Exceſſere omnes adytis ariſq; relictis.Dij:quibus imperium hoc ſteterat.conſtat enim vt iquit Macrobius omnes vrbes in alicuius dei eſſe tutela:moremq; romanorum arcanum & multis ignotum fuiſſe vt cum obſiderent vrbem hoſtium eamq; iam capi poſſe confiderent certo carmine euocarent tutelares deos:ꝙ aut aliter vrbem capi non poſſe crederent:aut etiam ſi poſſet nefas æſtimarent deos habere captiuos.& ponit Macrobius carmen repertum in quinto libro Sammonici ſereni qđ ille in vetuſtiſſimo libro furij inuenerat.quo numina ex vrbibus euocabantur vrbeſq; ipſæ deuouebantur. Ceu prodita tecta.ſignum vt dixi erat ſagunthinis vrbis iam captæ:ꝙ manes diſcedere videbantur.& dij tutelares qui vrbis captiuitatem non expectabant.Vnde Verrius Flac.vt pli.ſcribit autores ponit quibus credat in oppugnatione vrbium ante omnia ſolitum a romanis ſacerdotibus euocari deum.In cuius tutela id oppidum eſſe. ꝓmittiq; illi apđ romanos eūdē aut āpliorē locū cultūue.Prodita.data hoſtibus.Læſa regione etiam diuina ægre habēt nec coli poſſunt:vt inquit eurypides.Manes.dij tutelares.Vmbræ.animæ.putabāt enī ſerpentem illum eſſe aīam zacynthi.& ideo nulla ſpes iā erat ſalutis:& ſic renuebant cibos.Agit.īpellit.Abdita.latens.ſub perſona tyburnæ.Aut grauior duris.loquitur ex ſententia ſtoicorū q rigidiſſimi erant:nam

Ardua virtutē profert via pergite primi.
Nec facilē:populis nec notā iuadere laudē
His vbi turbatas hortātibus ipulit aures:
Inde petit tumulū ſōno quē uertice mōtis
Amphitriōiades ſpectādū ex ęquor̃ nautiſ
Struxerat:& gato cineres decorarat honor̃
Excitus ſede horrendum ꝓrupit ab ima
Cæruleus maculis auro ſqualētibus āguis.
Ignea ſāguinea radiabāt lumina flamma:
Oraq; vibranti ſtridebant ſibila lingua:
Iſque iter trepidos cœtus mediāq; ꝑ vrbē
Voluitur:& muris propere delabitur altis.
Ac ſimilis ꝓfugo vicina ad littora tendit:
Spumantiſq; freti p̄ceps imergitur vndis.
Tū vero excuſſia mētes ceu prodita tecta.
Expulſi fugiant manes vmbręq; recuſent
Captiuo latuiſſe ſolo:ſperare ſaluti
Perteſū:damnat cibos agit abdita erinnys
Haud grauior duris diuū iclemētia rebus.
Quā lœti proferre moras abrumpere vitā
Ocius attoniti q̃runt:lucemq; grauantur
Certatim ſtructus ſubrectę molis ad aſtra:

vt incommoda declinarent:& quæ nullo modo ferenda ſibi ipſis pſuaſerāt:mortē quaſi finem laborum ad
vocabāt manu:ſed vt dixi tales homines nulla laude digni ſūt:& Ci.i Tuſculanis diſputatiōib' monet nō
eſſe niſi naturaliter moriendū.Vetat enim dominās ille i nobis deus iquit iniuſſu hinc ſuo nos demigrare.
Inclemētia:quaſi quedam crudelitas.Duris aſperis & minime ad voluptatem noſtram fluentibus . Quam
perferre.pati ea quæ impediūt mortem.quę videtur eſſe finis calamitatum:& hoc argumento cæſar apud
Saluſtiū cēſet nō eſſe afficiendos vltimo ſupplicio cōiuratos:& Seneca mortē nō timebat vt ipſe dicit his
verbis. Mors quidē aut finis ē aut tranſitus.nec deſinere timeo . Idem ē enim quod nō cepiſſe.nec trāſire:
quia nuſquam tam anguſte ero.Moras impedi-
menta mortis.cum ipſa vita videatur eſſe mors.
Attoniti.territi viſis & impulſu tiſiphones.Gra-
uantur lucem.moleſte ferunt vitam:& putant eſ
ſe illis grauem.Certatim ſtructus.deſcribit rogū
erectum a ſagunthinis quo illi & ſe & ſuas fortu
nas concremarunt.nam vt inquit liuius cum con
ditiones ab annibale propoſitas recipere nollēt
ſagunthini:vt.ſ.res turdetanis redderentur : tra-
ditoque omni auro:atq; argento egreſſi vrbē cū
ſingulis veſtimētis ibi habitarent vbi pœnus iuſ
ſiſſet.Argentum aurumq; omne ex publico pri-
uatoq; in forum collatum in ignem ad id raptim
factā coniicientes eodem plerīq; ſemetipſos p̄-
cipitauerunt.Certatim . magno omnium ſtudio:
Molis ſub recte:eductæ quaſi ad aſtra.Stetit.ere
ctus eſt.Portant.portantur proprie:vt eſt i libris
digeſtorum de verborum ſignificatione: ea quæ
quis iumento ſecum ducit. feruntur autem que
quis ſuo corpore baiulat.ſed hæc a poetis confū
dūtur.Trahuntur manu.ſcilicet per terrā . Opes
pacis.quas in pace comparauerant.Queſita p̄-
mia.labores manuū.Auro callaico.hiſpano. au-
rum intexere veſtibus inuenit attalus in phrygia
vnde veſtes auro in textæ attalicæ.acu intexere.
idei phryges inuenere.indeq; phrygiones appel
lati ſunt.colores diuerſos picturæ intexere baby
lon maxime celebrauit & non impoſuit . Scuru-
lis diuidere gallia.Proauis.maiorib' eorum qui
migrauerunt illuc ex zacyntho prope quam eſt
dulichium.Ex vrbe rutulorum.ardea: cuius fue
rant coloni.Penates deos domeſticos.ideo dixit
ſupra & aui penetralia turni.Infauſtos ēſes. quo
niam illis ſe viciſſim interficiebant.Condita bel-
lo·effodiebant omnia quæ in ipſo bello occulta
uerāt : vt cum omnibus perirent fortunis . Victo
ris.annibalis.Supræmis.vltimis.Tractam . edu-
ctam ab vndis ignitis.phlegetontis inferni flumi
nis.Superos.oras ſuperas:& aerem ipſum . Prin
ceps.prima impulit patrem lentum & conſtan-
tem ad mortem filiorum.mente aduerſa:furenti
& veſana:impellente tiſiphone.Hic: aliquis ar-
dens rabie cladum & iam ductus ad deſperatio-
nem vitæ ppeſſæ.Vltima.i.omnia extrema om-
niſq; calamitates.cogitabat confodere vbera ma
tris quæ obliquis iam oculis intuebatur.Hic. ali
quis incutiens ſecurim in colum vxoris angeba-
tur poſtea ſe furore ductum intuliſſe necē vxori:

In media ſtetit vrbe rog':portātq; trahūtq;
Lōgas pacis opes : q̄ſitaq; premia dextris.
Callaico veſtis diſtinctas matribus auro:
Armaq; dulichia ꝑauis portata zacyntho:
Et priſca aduectoſ rutulorū exvrbe penateſ
Hucqcq d ſupeſt captis clypeoſq; ſimulq;
Infauſtos iaciunt enſes:& condita bello
Effodiūt penitus terræ : gaudētq; ſuperbi
Victoris p̄dam flāmis donare ſupremis :
Quæ poſtquā cōieſta videt feralis erinys.
Lāpada flāmiferis tractā flegetōtis abūdiſ
Quaſſat:& inferna ſuperos caligine cōdit.
Inde opus aggreſſi toto quod nobile mūdo
Aeternum inuictis infœlix gloria ſeruat.
Priceps tiſiphōe lētū indignata patentum
Preſſit ouās capulū:cōtantēq; ipulit enſem
Et dirum inſonuit ſtygio bis terq̄ flagello
Inuitas maculēt cognato ſāguine dextras.
Mirātur que neſas aduerſa mente peractū.
Et fctō ſceleri illachrymāt: hic turbidus ira
Et rabie cladum perpeſſæq; vltima vitæ:
Obliquos verſat materna per vbera viſus.
Hic raptā librans dilectæ in colla ſecurim
Cōiugis icrepitat ſeſe:mediumq; furorem
Proiecta dānat ſtupefactus mēbra bipēni.
Nec tamē euaſiſſe datur.nā verbera erynniſ
Incutit:atq; atros inſibilat ore timores:
Sic thalami fugit oīs amor:dulceſq; marito
Effluxere tori:& ſubiere obliuia tedæ.
Ille iacit totis connixum viribus ægrum
In flāmas corpus dēſum qua turbie nigro
Exundat ſumas piceus caligine vertex.
At medios inter cœtus pietate ſiniſtra.
Infœlix tymbrene furis pœnoque parētis:
Dū ꝑperas auferre necē:redolētia formam

ſed Thiſiphone vrgebat:impellebatq; ſecurim.Atros:ab effectu.i.magnos Dulces tori : dulcia connubia
Tæde:matrimonij.Piſceus ver.ſūmitas regi fumoſa & nigra.Siniſtra mala & iniqua quia interficiebat pa
trem:cui pietatem debens & obſequiū:hæc autem pietas iniqua erat:& ab officio diſcedebat. Ora patris
quæ referebāt tuā formā.erat eni fili' patri ſimilis.Vos ēt prio:imitatur:Vir.canētē gemios ſcecidiſſe i bel
lo laurenti.gemini dn̄tur nati eodem vtero & ſimiles in forma. Mētire:qa alterū ſimilitudine mentiebaſ
ideſt falſo videbatur eſſe alter.& tanta erat ſimilitudo:vt ipſa mater alterū ab altero diſcernere nō poſſet:
& laborabat reddeſ vniçuiq; ſua idē ꝓpria noia.ne:ſ.alterum ꝓ alterovocaret State in nul.ſu.nō dubitare
cū eos intuereſ.i.hærere ſine dubio in facie vni
us:& affirmare nomē cuiuſq;. Culpa.quia eo
extīcto mater ñ āplius dubitabat:nec certabat
in forma. Mutato fu.cadauere. Notis:ſignis fi
gure ſimilis. Ambi.ita ſimiles vt diſcerni ñ poſ
ſet.Quis.di.vr.ca.a dubitatiōe mouet affectus.
ſic.Vir.Quis cladē illius noctis.Mōſtra:qa ſe i-
uicē trucidabāt.qđ erat tanq̄ mōſtrū laudabile
tm̄:vt placet poetæ: qm̄ id fide ſeruanda fiebat.
quid aūt de his ſētiendū ſit dictū iā eſt.Imperet
adæquet:Vir.aut poſſit lachrymis ęquare labo
res.Vnde dicit Sene.Nil eſſe difficili': qua ma
gno dolori paria verba reperire.Triſtia fa.mor
tes ſagunthinorum: q cū pro fide caderent pij
erant Hoſtis:ipſe annibal : qui ſua feritate &
perfidia nunq̄ mouebaſ ad miſericordiā. Vrbs
habitata diu:a præterita fortuna moueſ affect'
Parentē:conditorē ſuum herculem qui iam cū
dijs æuum agebat. Sidoniæ:punicæ. Immania
facta:quoniā ſe mutuo trucidauerant. Iniu-
ſtis deis.quouiā culti a ſagunthinis diu nō attu
lerunt opē : & ſic peribat gratia ob iniuſticiam
nam hoc gratiæ propriū eſt vt is qui benefici-
um ſuſcepit viciſſim ſubminiſtret ei: qui contu
lit. & ipſe rurſus incipiat cōferre oportet. Ideo
apud antiquos ædes gratiarum in medio foro
erat vt retributio fieret.ſagunthini qui fuerant
pij erga deos debebāt & poterant ab illis iure
retributionem expectare:vt.ſ.fauerēt quod cū
non facerent erant iniuſti.Reſpondet imagine
ſimilitudine ipſius flammæ. Nam propter cor
reſpondentiam:ita dixerim:videbatur eſſe i ip
ſo mari aliud incendium.imago quippe ſimili-
tudo eſt illa:quæ fecit vt aliud alicui reſpōdeat
& ſimile videatur:vt nunc incendium ſagunthi
num repreſentabanſ in ipſo mari. Vibrant:mo
uent ſe flammæ:q̄ ſemp vibrant.Plauct':pcuſſi
one manuum. Qualis vbi.talis inquit erat Ty-
burna:qualis eſt allecto:cū apud ſoliū Plutonis
vmbras cadit:ac punit.Parētis plutonis. Soliū
tribunal.Ioui tartareo plutoni:ac differentiam
iouis cæleſtis.Operata.ideſt cum effecit quod
plutoni placet:cui nititur operā nauare in pu-
niendis vmbris.Nuper defenſa. paulo ante: cū
Murrus cecidit manu annibalis nō permiſerūt
ſagunthini murum ab hoſte ſpoliari.ſupra di-
xit:Nota arma viri:corpuſq; ſuperbo Victori
ſpoliare negant. Multo cruore ſanguine ſa-

Ora tuā laceras temeraſq; ſimillima mēbra:
Vos etiā primo gemini cecidiſtis in ęuo.
Eurymedō fratrem:& fratrē mētire lycorma
Cūcta pares:dulciſq; labor ſua noia natis
Reddere:& in vultu genitrici ſtare ſuorum
Iam fixus iugulo culpa te ſolueret enſis
Eurymedō inter miſere lamenta ſenectæ.
Dūq; malis turbata parens deceptaq; viſis
Quo ruis' huc ferrū clamat cōuerte lycorma
Ecce ſib'iugulū pfoderat ēſe lycormas (nabat
Sed magno quoniā eurymedō furor iſte ſo
Cū plāctu gemięq; notis decepta figurę.
Funere mutato reuocabat nomina mater
Donec tranſacto tremebūda per vbera ferro
Ceſſit:& ambiguos cecidit ſuper iſcia natos
Quis diros vrbis caſus:laudandaq; mōſtra:
Et fidei pœnas & triſtia facta piorū
Imperet euoluēs lachrymis' vix punica fletu
Ceſſaſſēt caſtra.ac miſereſcere neſcius hoſtis
Vrbs habitata diu fidei:celoq; parentem
Murorum repetens ruit inter pfida gentis
Sidoniæ tela:atq; immania facta ſuorum
Iniuſtis neglecta deis:furit enſis.& ignis
Quicq; caret flāma ſcelerū ē locus:erigit atro
Nigrātē fumo rogus alta adſydera nubem
Ardet in excelſo proceri vertice montis:
Arx intacta prius bellis:hic punica caſtra
Littoraq; & totā ſoliti ſpectare ſagūthum
Ardēt tecta deum:reſpōdet imagine flāmæ
Aequor:& intremulo vibrant incēdia pōto
Ecce inter medios cędum tyburna furores
Fulgēti dextram mucrone armata mariti
Et leua infœlix ardentem lāpada quaſſans
Squalētemq; erecta comā:ac liuentia plāctu
Pectora nudatis oſtendens ſęua lacertis

ei

gunthinorum fuſo:ne pœnus his ſpolijs. Murrhi poticetur. Lampadem. facem accenſam Lætam motte quam ſibi afferre capiebat nondũ fato cõceſſum. & ideo ipſam rapuit. Recepto. in viſcera. ſ. aperto ore rapiebat flammã. Semi ambuſta iacet. tali ſtragis imagine mouetur affectus: deſcribit obitum infœlicẽ ſaguthinorum qui ſine vllo diſcrimine paſſim iacebant. vt oues quas leo inuaſit: turbauitq; ouilia: canes: cuſtodes: diſiecitq; mapalia. ſic Thiſiphone tãq̃ ferat inuaſerat ſagunthinos: ſtraueratq; cędis viciſſim: fauore immiſſo. Ceu ſtimulante fame: ſagunthinos: paſſim iacen es compat ſtragi ouium: quas le o peremit: diſiectis paſtorum tugurij. ouilia ſunt ſepta quibus oues iucluduntur: & ouille appellãt poetę per tranſlationem ſepta: quæ erant in cãpo martio: in quibus incluſi dabant ſuffragia in creandis magiſtratibus. Lucanus. & miſere maculauit ouilia romę. & lune vt ſpargat in ædes Iſidis antiquo quę proxima ſurgit ouili. Siccis. ſitientibus: & eſurienıibus Ructatus. ructu reiectus. Incubat: immminet. Atris tumulis. aceruis ceſareã ouium atro cruore cõſperſit. Nã leo & lupus faciũt aceruum occiſarum ouium: & eas ſemeſas reliquunt: & tendunt ad alias donec ad vnã oẽs inuaſerint. Moloſſus. canis epyroticus: mnloſſi ſunt populi epyrotici vnde veniebant quõdam optimi canes: & etiam ex laconia: vnde laconici & epyrotici canes celebrantur a poetis. Martialis: Retia dum ceſſant: latratroreſq; moloſſi Vacuam quoniam ceciderant Sagũthini: vt ẽt Liui. ſcribit. ad manes inferos: cum iunoni operam nauaſſet ſuam. Superba. cãposvoti & elata quoniam effecerat: quod iuſſerat iuno. At vos fide proſequitur poeta laudibus vmbras ſagũthinas ad manes iam deſcedentes. Siderææ. cæleſtes: quoniam animaʒ deus infundit. Elyſium. ad locnm beatorum. eliſij ſunt campi beatorum piorumq; apud inferos. Quis vero. monet Syllius inuite victores: vt ſeruẽt fœdera pacis: & ipſam pacem regnis pręponãt: cũ iniuſte vincentes pœna ſeqnatur. Et nemo aliena infœlicitate poſſit eſſe fœlix: vt accidit Annibali qui victus tandem a Scipiõe confugit in Aſiam: & illic demum veneno vitam finiuit. Quis. quibus. Non æqua. iniuſta. Vagus exul: qñ dimiſſa patria Annibal & diu errans in Bythinia venenum hauſit. Toto orbe. oĩ fere aſia. Trepida. timens iam romanos. Exercitus ſomnos. quoniã vmbræ ſagunthinorũ terrebant illũ per quietem Manu. alicuius. ſ. qui mortem inferret vrgente fortuna. veneno inquit: non manu conficietur: quod tanto imperatori debeat eſſe moleſtiſſimum: cum ignaua morte periret. ideo optabat ceciditſe in bello: vt infortitudinis laudẽ nõ amitteret: ſic æneas optabat cecidiſſe ad Troiam manu hoſtili: ne vndis abſumeretur contra quas animi robur corporiſq; vires oſtẽtare non potetat Quõdam. cum per tot annos italię viſcera dilaceraret. Deformata. nam qui veneno necantur nigri ſunt. Vnde de Germanico: quem ſuſpicio erat veneno perijſſe ſic ſcri-

Ad tumulũ murrhi ſupipſa cadauera fertur.
Qualis vbi inferni dirum tonat aula parẽtis
Iraq; turbatos exercet regia manes
Alecto ſolium ante dei ſedẽq; tremendam
Tartareo ẽ operata ioui: pœnaſq; miniſtrat
Arma viri multo nuper defenſa cruore
Imponit tumulo illachrymãs: maneſq; p̃cata
Acciperent ſeſe flagrantem lampada ſubdit.
Tũc rapiẽs lętũ: tibi ego hęc ait optĩe cõiũx
Ad manes en ipſa fero: ſic enſe recepto
Arma ſuper ruit: & flammas inuadit hiatu.
Semiãbuſta iacet nullo diſcrimine paſſim:
Infœlix obitus permiſto funere turba.
Ceu ſtimulante fame: cum victor ouilia tãdẽ
Faucibus inuadit ſiccis leo: mandit hianti
Ore fremẽs imbelle pecus. patuloq; redũdat
Gutture ructatus large cruor incubat atris
Semeſæ ſtragis cumulis: aut murmure ãhelo
Infrendens laceros inter ſpaciatur aceruos.
Late fuſa iacent pecudes. cultoſq; moloſſus.
Paſtorũq; cohorsſtabuliq; gregiſq; magiſter
Totaq; vaſtatis diſiecta mapalia tectis.
Irrumpũt vacuam pœni tot cladibus arcem:
Tum demũ ad manes p̃fecto mũere erinnys
Iunoni laudata reddit. magnãq; ſuperba
Exultat rapiens ſecum ſub tartara turbam:
Ad vos ſidereę. quas nulla ęquauerit ætas:
Ite decus terraꝝ aĩe: venerabile vulgus
Elyſium. & caſtas ſedes decorate piorum.
Quis vero non æqua dedit victoria nomen
Audite o gentes: neu rumpite fœdera pacis
Nec regnis poſt ferte fidẽ. vagus exul in orbe
Errabit toto patriis proiectus ab oris:
Tergaq; vertẽtẽ trepidãs carthago videbit
Sæpe ſagũthinis ſomnos exteritus vmbris:

bit Tranquillus. Nam preter liuores: qui toto corpore erant: & ſpumas quæ per os fluebant: cremati quoq; eot inter oſſa incorruptum repertum eſt: & Iuuenalis: cum venecfias taxat: dicit: inſtituitq; rudes melior locuſta propiquas. Per famã & populũ nigros efferre maritos. Liuẽti: ab effectu: qa facit corpus liuidũ.

Petri Marſi interpretatio in tertium volumen Syllij Italici.

Poſtq̃ rupta fides tyrijs. Hannibal ſolo æquata ſaguntho gades conceſſit: vt Herculi vota perſolueret: & nouis ſe obligaret ſi marte ſecundo romanos viciſſet: & de tanti conatus euentu ſollicitus Boſtarem ad oraculum iouis Hammonis petiturum ſortes miſit: etiam dona: nactuſo portunitatem poeta, templum Herculis gaditani deſcribit: & ſacrorum ritus Annibal inde profectus: cum per omnẽ aphricam & hiſpaniam delectũ habuiſſet ſuperatis pyreneis mõtibus: & tandem alpibus per agros tricaſtinoꝝ in taurinis campis prope Mediolanum caſtra metatus eſt: hæc canit poeta in preſenti volumine: Poſtq̃ inquit carthaginẽſes: duce Annibale ruptis fœderibus Sagunthũ expugnarũt: Annibal p̃fect⁹ eſt ad gades. Caſte, p̃pter fidẽ illic cultam: quæ caſta eſt. Non æquo genitore iniuſto ioue: qui talia permiſit. Finiti mundi. quia vltra gades non eſt niſi oceanus. Cognata limina. quoniam tyrij gades etiam cõdiderunt: quorũ colonia & carthago fuit. ergo erãt cognata mœnia: Tyrij auctore Stra. monitu oraculi nauigantes: cum ad inſulam veniſſent: templum herculi: q apud illos ſupſtitioſe colebatur erexerunt ad oriẽtem: & eiuſdẽ nois: cuius inſula vrbem ad occidẽtem. Super. de ipẽrio: & euẽtu belli: qd parabaẽ. Fata rerũ futurum rei euẽtum & ſeriem futuri Priſca fides adytis. deſcribit oraculum iouis hãnõis. adytũ eſt locus iu templo ſecretior venerationis plenus. Aemulus. quoniã oraculum hãnonis erat fidum: vt Appollinis delphici. Cyrrha eſt oppidũ ſub parnaſo vnde eſt aſcẽſus ad delphos oppidũ: in quo erat oraculum apollinis toto orbe tũc celeberrimũ: & minus alijs fallax: cui oraculum hãnonis æmulum erat: æmulus aũt dicit̃ eiuſdẽ rei ſtudioſus. Sublime. qm̃ in effigie arietis ſup altaria ponebaẽ. Antris quoniã iu medio tẽpli delphici erat foramen: Iubã: quã aliqui fabulanẽ e quercu dediſſe oracula: vt apd̃ Dodonã in epyro. Anhelantes. ſitientes & æſtuantes. garamãtes ſũt populi aphricæ laborantes aquarũ inopia. Venientia ſæ. res futuras: & cõtinuatã reꝝ cõgreſſionẽ: quã fatũ appellam⁹ Hinc. ex oraculo petebat ſcire annibal dubiũ tanti motus euentũ. Omen: auſpiciũ. & an bono omine moturus eſſet arma in romanos. Ante diem. anteq̃ ipſe res eſſent. i. volebat pręſcire futurum belli euentum. Belli vi. euentum & viciſſitudines: incertũq; martẽ: quoniam varia eſt fortuna belli: & dubius euentus: & fortuna magni fauoris breuis eſt. Cornigeri nu. iouis qui illic colebaẽ in effigie arietis. Donis capitis apd̃ ſagunthum. Vulgatum nec caſſa fides. canit poeta in templo herculis duraſſe trabes a prima tẽpli origine vſq; ad tempora Annibalis: quod tamen fingit alludens ad aliã hiſtoriã. Quippe autore plinio. Templũ Apollinis vticæ erat: vbi indicarũ cedrorũ trabes ita durauerunt: vt poſitæ fuerant prima vrbis eius origine annis mille & cclxxxviii. & in hiſpania templum Dianæ fuit a zacyncto aduecte cũ cõditoribus annis. cc. ante excidium Troiæ: cui peperit Annibal inquit religione ductus Iuniperi trabibus etiam tunc durãtibus. Nec caſſa non vana. Hinc. ex hac vetuſtate trabiũ: quæ non corrumpuntur. Deum. herculẽ. Seniũ. vetuſtatem: & corruptionem. Tum quis fas. nunc deſcribit ritum: quo vtebanẽ herculis ſacerdotes. Fœmineos greſſus a templo herculis arcebantur mulieres a ſacerdotibus propter Deianiram quæ tunica veneno illita herculem perdidit: & ſues propter aprum erymanthium quẽviuum humeris ad Euryſteum rettulit plutarchus in queſtionibusduas affert cauſas: quare mulieres non guſtabant id quod ſuper aram maximam herculis immolatam eſſet. altera eſt. quia Nicoſtrate mater Euandri: quam Carmentem dicunt ſacrificij herculei tempus non obijt: alteram ad Deianiræ veſtem refert. Nec diſcolor. i. eiuſdem coloris al

Optabit cecidiſſe manu: ferroq; negato
Inuictus quondam ſtygias bellator adundas
Deformata feret liuenti membra veneno.

Poſtq̃ rupta fides tyrijs & mœnia caſtæ:
Non equo ſuperum genitore euerſa ſagunthi
Extemplo poſitos finiti cardine mundi
Victor adit populos: cognataq; limina gades
Nec vatũ mentis agitare: & pręſcia corda
Ceſſarõ ſup impe rio. cuius equore boſtar
Vela dare: & rerum pręnoſcere fata iubetur.
Priſca fides adytis longo ſeruatur ab ęuo:
Qua ſublime ſedens cyrrhei æmulus antris
Inter anhelantis garamãtas corniger ammon
Fatidico pandit venientia ſęcula luco.
Hinc omen cœptis: & caſus ſcire futuros

hi ſcilicet Peluſiano ſtamine:pãno lineo ægypto.Peluſium eſt oppidum ægypti:vbi erat linum laudatiſſimum:ex quo ſacerdotes ægyptij veſtes conficiebant.& amaſis auctore Pli.toracem lineum habuit q poſtea oſtendebatur Rhodi in æde mineruæ:cuius ſingula fila.ccc.lxv.filis conſtabant.Superior pars ægypti:inquit Ply.verſus arabiam gygnit fruticem:quẽ xilinõ vocãt:& ideo lina inde facta xilina.puulus eſt:ſimilemq; barbatæ nucis defert fructum:cuius in exteriore bombice lanugo netur.nec vlla ſunt eis in candore mollitieue præferenda:veſtes inde ſacerdotibus ægypti gratiſſimæ de tali lino intelligit Syllius.Vertex.caput.Lato clauo.textura:qua veſtes diſtinguntur.clauus eſt genus texturę:cuius inuentio:&vſus primus fuit apud baleareſinſulas:Tunica lati claui:pli. inquit in modum gauſape texi nunc primum incipit.romani etiam vtebantur clauo. Inde lati claui. In fortibus.in iannuis tẽpli cælati erant herculis labores: qui leonẽ ſtragulauit in nemea ſylua.prope cleonas hydram cõfecit igniferroq; ad lernam paludem. cerberũ cathenis vinctum eduxit ab inferis:p ſpelũcã: quæ eſt apud heracleam poticã:& deſcenſurus ad iferos initiatus eſt ſacris eleuſinis a Muſeo Orphei filio.eleuſin eſt oppidum atticę ceteri ſacrum primus labor herculis fuit leo nemeus. Eliſia.cõpreſſa manibus. Patulo hiatu quoniam manibus os illiusdiduxerat herculeſ & ſuffocauerat:& cũ eliditur guttur:os aperiẽ Ianitor. cerberus. Thraces equi. diomedei. Diomedesrex thracię hoſpites obijciebat laniandos:vorandoſq; equis quos habebat efferatos Hercules ipſum necatum ꝓprijs equis deuorandũ obiecit :equoſq; abductos manſuefecit:quoꝝ genus vſq; ad Alex.mag.permanſit. Peſtis erymanthia.aperer. ymanthus mons arcadiæ:in quo hercules cœpit aprum horrendę magnitudinis:&tulit ad Euryſteum humeris: qui viſa beluęvaſtitate:ſub æneovaſe ſe abſcõdit. Aeripedis ceruęHercules fuga delaſſauit: cœpitq; ceruam habentem ęreos pedes:quod finxerunt poetę alludẽtes ad illius animalis velocitatem:finxerit ęrypedem ceruã:inqt Vir. Cornua ſuperãtia ramos.hoc videbaẽ eſſe mirabile.& p̃ter naturã huius aialis: quoniã mares habent cornua auctoribus Ariſtotele&pli. q̃ ſoli aialiũ oibus annis ſtatuto veris tẽpore amittũt.Nec leuior vinci.nõ ſupatu facilis :qm̃ reſumebat vires a terra. Antheus terræ filius paleſtrę ſupatus eſt ab hercule in aphrica:i cuius ãplexu aiam efflauit:cũ nõ ſineret ipſum a terra matre vires affectas reparare. Matre terra. Genus deforme.hercules cẽtauroſdomuit qui in ſe ipetũ fecerũt:ducti odorevini:quod a pholo cẽtauro acceperãt.ex defũctis clariores fuerunt daphnis:Ageus:amphion:hyppotiõ:

Ante diem:belliq; vices nouiſſe petebat
Exin cornigeri veneratus numinis aras
Captiuis onerat donis:quæ nuper ab arce
Victor fumantis rapuit ſemiuſta ſagunthi
Vulgatum:nec caſſa fides ab origine fani
Impoſitas durare trabes ſolaſq; per æuum
Condentũ nouiſſe manus:hic credere gaudẽt
Conſediſſe deum: ſeniumq; repellere tẽplis
Tum quis fas& honos adyti penetralia noſſe
Fœmineos prohibẽt greſſus.ac limine curãt
Setigeros arcere ſues:nec diſcolor vlli
Ante aras cultus velantur corpora lino.
Ex peluſiaco præfulget ſtamine vertex
Diſcinctis mos thura dare:atq; e lege parẽtũ
Sacrificam lato veſtem diſtinguere clauo.
Pes nudus:tonſęq; comæ : caſtumq; cubile:
In re tincta focis:ſeruant altaria flãmæ
Sed nulla effigies.ſimulacraue nota deorum
Maieſtate locum:& ſacro impleuere timore.
In foribus labor alcidæ lernea reciſis
Anguibus hydra iacet:nexuq; eliſa leonis
Ora cleonei patulo cęlantur hiatu.
Aſt ſtygius ſæuis terrens latratibus vmbras
Ianitor æterno tum primũ tractus ab antro
Vincla idignatur.metuitq; megera cathenas.
Iuxta thraces eq.peſtiſq; erymãthia: & altos
Aeripedis ramos ſupantia cornua ceruę
Nec leuior vinci libycæ telluris alumnus:
Matre ſuper:ſtratiq; genus deforme bimẽbre
Centauri frontẽq; timet:minor omnis acarnã

orios:iſoples:Melanthetes Tereus:derpos:phryxus.Ois acarnã.i.oẽs minores natu acarnanię regiõis:& ætoliæ:timere videbanẽ in illa ſculptura frontẽ Acheloi.q pro Dianira cũ hercule pugnauit. Vnde Deianira apud Sophoclem in tragœdia ſic loquiẽ:Procus ſane amnis mihi fuerat achelous qui tribus me formis a patre petiit:manifeſtus inceſſit taurus.inde draco:& aliqñ mole valida bouis pręſe ferensfrontem de hac fronte intelligit Syllius:quã monſtruoſã & toruã pueri acarnaes timere videbanẽ. & ſic ẽ lauſſculpturę:q tales affectus exprimebat. Achelous eſt fluuius diuidẽs acarnanes ab ętolis:&emittẽs in mare ad

echimadas inſulas.Fulgetjethe.ethe mons eſt theſſaliæ ad mare ægeũ in quo hercules accepta tunica miſſa a Deianira furore correptus Lycã qui attulerat in mare deiecit.& illic pira extructa ſe combuſſit.Sacratis ignibus:quibus Hercules cõſecratus eſt:&ad cœlũ abijt.Varia imago.varij labores Herculei:quos Annibal ſpectabat. Mira dehinc cernit.deſcribit æſtum oceani:qui quottidie fit & affert huius incremẽti:& reciprocationis duas rationes:quarum altera fabuloſa eſt:altera vera:qm̃ luna habet poteſtatem ſup ois humores.& eſt cauſa æſtus oceani:& cũ illa creſcit:creſcunt humores:& ecõtra.Plinius de poteſtate lunę ſic ait:q̃ vera cõiectura exiſtit:haud fruſtra ſpiritũ ſidus lunæ exiſtimari.& hoc eſſe quod in terras ſaturet accendenſq; corpora impleat : abſcendens inaniat:ideo cum incremento eius augeri conchilia.& maxime ſpiritũ ſentire qbus ſanguis nõ fit.ſed etiã ſanguinẽ hominũ cum lumie ei⁹ augeri & minui:frondes quoq; & pabula ſentire. In oia eadẽ perrante vi. Auicẽna ſecũda quarti tractatu ſecũdo capitulo.ii.de dieb⁹ creticis fatetur ex opiniõe quorundã medicoꝝ:ſiue philoſophoꝝ:ꝙ virtus lunæ maximã habetvĩ ſup ois humores.Vnde vult:ꝙ oẽs altercationes:q̃ fiunt in humidis:vtputa digeſtio ciboꝝ:& ſimilia ꝑueniant adiumẽto ipſius lunæ.Cerebra ẽt hoium creſcere:& decreſcere.&aquam oceani ad lunę incrementũ augeri.&minui.ęſtus oceani fit ſingulis diebus:& ſex horis mare accedit & ſex recedit& hoc ẽ ſẽp:vt ſẽſui patet. vi tamẽ lunæ talia aguntẽ. De motu oceani lege pli.& Stra.Nã qua cæruleis.hęc ẽ cã huius incremẽti fabuloſa Nereus inquit: Deus maris relaxat fõtes qbus mares augeẽ. Præruptũ.tumidũ: & aſſurgens.Ingruit.creſcit:augeẽ. Torentibus. rapidis. Tũ vada.ipſa maria:ſiue aq̃.pontum aquã aſſurgentẽ:& æſtuantẽ. Mox poeta decreſcit mare.æſtus diciẽ maris ebullitio.æſtuaria loca:ad q̃ illa ebulitio tranſcurrit.Erepto ꝓfundo.aqua:qm̃ relabiẽ æſt⁹.Strabo ſic ait:Nõ paruũ nautis diſcrimen iportãt:ſiue deferãtur: ſiue referanẽ.In his vero acceſſibus:ſiue receſſibus etiã detrimẽta ſunt.pari eni ratiõe cõcitãtur: celeriterq; mouentur.crebro nãq; nauigia in ſicca tellure deſtituta ſunt:hoc idem accidit Alexandro magno:cũ ad oceanũ indicũ nauigaſſet. Tranſtris.iacentes in ſedilibus nauiũ :& ocioſi expectãtes acceſſũ aq̃. Cymothoes.hęc eſt altera rõ:& vera:cymothoe ẽ nympha maris:quã ponit pro ipſo mari. Nã cymagræce latine diciẽ vnda.Vagæ cymothoes . maris vagi: qđ nunc creſcit:nũc decreſcit.Labores.æſtus& reciprocationes.Reciproca tethis.ipſũ mare reciprocornm.Nã fluit:& refluitTethis eſt vxor Oceani.& poniẽ pro ipſo oceano.Hæc propere ſpectata duci: Cũ Annibal hæcq̃ dicta ſunt apud Gades:vidiſſet ſe vxorem dimittere cogitauit Imilcen:& filium:qui nondum complebat annum.generat⁹in bello ſagunthino:hic infans Aſpar vocabatur. Sub vbere. lactentem. Imbuerat ideſt ipſa imilce primo matrimonio coniuncta fuerat Annibali:quam ingenti amore proſequebatur.ideo ait:Virgineis tedis:nam tęda preferebatur in nuptijs.Imbuere eſt dare primum ſaporem:Horatius : quo ſemel eſt imbuta recens:ſeruabit odorẽ Teſta diu.& Mar. Imbuæ plebeias cluſinis ꝑ ultibus ollas. Primo hymenæo.matrimonio:hymenæus eſt deus nuptiarum:& ponitur pro ipſis nuptijs.In ora regione ſagun

Inter quę fulget ſacratis ignibus ethe
Ingentẽq; animã rapiunt ad ſydera flamę.
Poſtq̃ oculos varia impleuit virtutis imago:
Mira dehinc cernit ſurgentis mole profundi
Iniectum terris ſubitum mare. nullaq; circa
Littora:& infuſo ſtagnantis ęquore campos.
Nam qua cæruleis nereus euoluitur antris:
Atq; imo freta cõtorquet neptunia fũdo:
Prępruptũ exultat pelagus:cęcoſq; relaxãs
Oceani fontis torrentibus ingruit vndis
Tum vada ceu ſeuo penitus ꝑmota tridenti
Luctantur terris tumefactum iponere põtũ
Mox remeat gurges tractoq; relabitur ęſtu
Ac ratis erepto cãpis deſerta profundo.
Effuſi tranſtris expectant æquora nautę:
Cymothoesea regnavage:pelagiq; labores
Luna mouet.luna immiſſis per cęrula bigis.
Fertq; refert ferrũ.ſeqturq; reciproca thedis
Hęc prope ſpectata duci.nã multa fatigant
Curarum prima exercet ſubducere bello
Conſortẽ thalami.parũq; ſub vbere natũ.
Virgineis iuuenẽ thędis : primoq; hymenæo
Imbuerat coniũx:memoriq; tenebat amore
Ac puer obſeſſę generatus in ora ſagunthi
Biſſenos lunę nondũ compleuerat orbes.
Quos vt ſeponi ſtetit:&ſecernere ab armis:
Affatur ductor:ſpes o carthaginis altę
Nate:nec ęneadum leuior metu:amplior ore
Sis patrio decore.& factis ibi nomina condas
Qui ſuperes bellator auũ:iãq; ęgra timoris
Roma tuos nũeret lachrymãdos mr̃ibus ãnos

thina. Biſſenos orbes. xii. menſes. Quos vxorem: & pueꝝ. Vt ſtetit. placuit ānibali fixumq; fuit. Secernere dimittere ab exercitu vxorē & filiū natū in obſidione ſagūthina. habebat. n. ānibal in caſtris vxorē. Nec leuior. nō minor romanoꝝ terror me patre. Amplior patrio decore. i. āpliorē laudē aſſequaris q̄ ego adeptꝰ ſim. Condas. compares. Noīa. gloriā & famā rebus a te geſtis. Auū amilcarē: qui alter mars putatus eſt. Aegra moris: timida & cōſternata aīo. ſic Amilcar dixerat annibali: Horreat ortus iā pubes tyrrhena tuos Lachrymandos. allaturos calamitatē romanæ pubi. Ni pręſaga meos. ni decipior inquit: & male mens p̄ſagit mea. ſagire eſt acute ſentire: ex quo ſagearij: qa multa ſcire volūt: & ſagaces dicunt canes. igitur qui ante ſagit q̄ oblata res ē: dicit̄ p̄ſagire. i. futura ante ſētire. Præcordia. ponit pro ipſo corde: in quo videtur cōſiſtere ipſum ſape: vnde vecordes dicūtur ſtulti: & cordati ſapientes. Meos ſenſus. opinionē: quā de filio concepi. parentis. hamilcaris Ora. aſpectū toruū: qualē habebat meus p̄r Torua. feroci: toruitas dicta eſt a ferocia taurorum quaſi tauri acerbitas: hic infans auum referebat ore. Grauē. terribilē. Elemēta: principia: quoniā me referre videtur ira & truci vagitu: Siqs inciderit actus. i. ſi non potero italiā inuadere: & aliquis deus abrūpet hos meos conatus memēto vxor ſeruare hunc puerū: & cū poterit fari: fac iuret ad aras eliſeas bellū romanum vt ego feci. Tantos actus. quos paro cōtra romāos Lœto. morte mea. Primordia re. principia belli qd̄ romanis inferre paro. Labora. enitere. Noſtra cuna. per mea veſtigia: q iuraui bellū i pueritia. Eliſeas. ab eliſa. Diodone. i. iuret vt ego feci ad aras dicatas māibꝰ eliſæ. Cineri p̄rio. māibus aui & p̄ris. Calcato fœ. ſeruat decoꝝ viri impij bellicoſi & pfidi. Calcato. ſpreto: & violato. Vēdicet. paret mihi ſepulchrū in capitolio Tu vero tanti. vertit ſermonē ad vxorē: quā hortat̄ ab armis diſcedat ꝓpter futuros labores: & difficultatem itineris. Fide. ꝓpter fidē cōiugalē q̄ cenſeris. Suppoſta. erecta ad cœlū. Labor alci. herculis: q alpes tranſcendit: mirāte iunone nouerca propter rei difficultatē. Sudatus maximo ſudore pactus in trāſcēdēdis alpibus. Acrior la. quoniā plus negocij erat in alpibus inuijs: q̄ in exercitu & pugna cū hoſtibus. Qđ ſi promiſſū. captat beniuolētiā ab vxore: cū dicit: ſi fortuna mihi aduerſabit̄ in italiā ꝓperāti: & moriar: iuſtius eſt vt tu remaneas: & tua ætas iuſtior ē: cui parcæ ducāt fila tarda. i. vt tua ætas ad ſeniū ꝓueniat. tali aīo fuit etiā Graccus erga Corneliam. Lęua. cōtraria meis cœptis. Vltra me. vt ſuꝑuenias mihi. Impropæ. tardæ ducāt fila. i. extēdant ætatē poſt mortē meā. At cōtra hic repetit poeta originē Caſtulonis oppidi. qđ erat Imilces natale ſolū. Caſtulo vrbs hiſpaniæ patria vxoris annibalis: qđ et Liuius teſtat̄. Fingit poeta ꝓpter ipſum nomē quēdā Caſtaliū veniſſe ex phocide i qua ē Parnaſus: & fōs Caſtalius phœbo ſacer: & cōdidiſſe Caſtulonē vrbē: denomiat̄ ſeq; a noīe matris: alludēs ad ip̄m fontē: qui & Caſtalia dicit̄. Vnde papinius. Caſtaliæ flauos mor eſt tibi mergere crines. Et Virgilius: Ca-

Ni pręſaga meos ludunt precorda ſenſus
Ingens hic terris creſcit labor: ora parentis
Agnoſco toruaq; oculos ſub fronte minaces.
Vagitūq; grauem: atq; iraꝝ elemēta meaꝝ
Si quis forte deum tantos inciderit actus:
Vt noſtro abrūpat lœto primordia rerum:
Hoc pignus belli coniunx ſeruare labora.
Cumq; datū fari duc per cunabula noſtra
Tangat eliſeas palmis puerilibus aras.
Et cineri iuret patrio laurentia bella.
Inde vbi flore nouo pubeſcet firmior ætas
Emicet in martē. & calato fœdere victor
In capitolina tumulum mihi vendicet arce.
Tu vero tanti fœlix quam gloria partus
Expectat veneranda fide diſcede periclis
Incerti martis duroſq; relinque labores:
Nos clauſo niuibus rupes ſuppoſtaque cœlo
Saxa manent. nos alcidæ mirāda nouerca
Sudatus labor: & bellis labor acrior alpes
Quod ſi promiſſum vertat fortuna fauorem
Læuaq; ſit cœptis: te longa ſtare ſenecta
Aeuumq; extendiſſe velim: tua iuſtior ętas
Vltra me improperæ ducant: cui fila ſorores.
Sic ille ad contra cyrrhei ſanguis imilcæ
Caſtalij: cui materno de nomine dicta
Caſtulo phœbeis ſeruat cognomina natis:
Atq; ex ſacrata repetebat ſtirpe parentes
Tp̄e quo bacchus populos domitabat iberos
Cōcutiens thyrſo: atq; armata menade calpē
Laſciuo genitus ſatyro nymphaq; myrice
Milicus indigenis late regnarat in oris.
Cornigeram attollens genitoris imagīe frōtē
Hinc patriam: clarūq; genus referebat imilcę
Barbarica paulum vitiato nomine lingua.
Quæ tūc ſic lachrymis ſenſim manātibus īſit

ſtaliā molli diuertit̄ orbita cliuo. & Mylichū quendā natū ex Satyro Bacchi comite: & nympha Myrice illic regnaſſe: a quo imilce habebat originē. Cyrrhei caſtalij: phocēſis: qm̄ Cyrra ē in phocide ad radices p̄naſi. Natis phœbeis. caſtulonēſibus oriundis ex phocide phœbo ſacra: qm̄ illic erat delphicū oraculū. Liuꝰ ait: Caſtulo vrbs hiſpaniæ valida ac nobilis: & adeo cōiuncta ſocietate pœnis: vt vxor inde ānibali eēt. Repetebat hamilce. ſ. ex ſacrata ſtirpe: nā referebat ſuos natales & ſtēma ad milicū natū ex baccho & nympha: eo tēpore quo bacchꝰ domuit hiſpanos. Agitabat. vexabat bello. Thyrſo. haſta bacchica obuoluta pāpinis & inſtita. Vnde Papi. deſcribens Euneū Bacchi ſacerdotē: & eius inſignia dicit: Pallētes hæderæ nyſeaq; certa coronāt Cādida pāpineo ſubnectit̄ inſtita pilo. Armata menade. Menades: Thiades: Mymallones dicunt̄ mulieres bacchantes: et baſſarides. Calpen. hiſpaniā: calpe mōs: vt dictū eſt: ad fretū gaditanū. Laſciuo. qm̄ ſatyri laſciui ſūt Indigenis. hiſpanis idigenæ dicunt̄ indegeniti. Imagīe gēitoris: qm̄ ſatyri cornuti ſūt & bacchū comitāt̄. Hic a milico Vitiato noīe: qa a Milico Himilce dicebat̄. tamē hoc fingit poeta. Me ne oblite tua: verba Himilces ad Annibalē: a quo captat viciſſim beniuolētiā: ſēſus ē: nō vis me comitē tui itineris Annibal an ignoras: ꝗ mea filijq; cōmunis ſalus ex tua pēdet: ſeruat decoꝝ poeta cōiugis fidæ: ac pudicæ: ordo eſt: ne me abnuis comitē icœptis. o ānibal. ſ. oblite a tua ſalute noſtrā pēdere. Fœdera. cōiugalia. ſ. nō inqt exptus es me ifidā vt debeas me comitē abnuer̄ ſenſus eſt: nouiſti ne me hactenꝰ ita pigrā: & exigui erga te amoris: vt nūc me deſerere debeas qa nolim tecū ꝑpeti labores. aut grauer: q̄ſi. d. hactēus fui tecū vbiq;: & ero ſi placet: oiſq; labores voluptati aſcribā: ita caſtus amor: & cōnubij fœdus expoſcit. Primitię tori. qm̄ habuit eā virginē ānibal. Haud vllus la. i. nulla difficultas me ſuperabit te vnice amātē. Sin ſolo. ſenſus eſt ſed ſi ſolū ꝓpter hoc me relinquis: qa ſū fœmia: ex cuius gremio turpe eſt viro bellicoſo ſurgere ad martis labores: remāebo libens: & voluntati parebo tuæ. oro igit̄ vt deus annuat cœptis tuis & inter arma: & clangores tubarū memor eſto mei & nati. Quippe qm̄ inqt nō tātū tīeo romanos Quātū te q ruis i apta diſcrimia: nec ſatiaris aliquo euentu ꝓſperæ fortūæ. & nulla gloria ē q̄ tibi ſit ſatis. & putas nō decere hoiem bellicoſum in pace mori. Ignobile lœ. ignauā mortē. Quis vnus con. ſe ti. i. nō timeo aliquē cōgredīetem tecū ſingulari certamine: ſed vi multitudis Bellorū ge. q es alter mars: & illū i armis ſpiras. Teucris romanis: ſeruat decorū vxoris timētis viro quē ꝓpter eximiā bellicæ virtutis gloriam vnice amabat. Iāq; adeo eg. ānibal vxor: cęteriq; comites egreſſi ex tēplo herculis: & vrbe gaditana ꝑuenerant ad littus: vt e portu ſoluerent tūc annibal himilcē lachrymantē his verbis alloquutus ē. Littore. gaditāo. ſ. Promota. deducta in aquā. Pendētibus. aptātibus antēnā: & vela in arbore nauis. Sēſim pulſāte. paulatim inflante vela. Ominibus par. noli īquit lachrimis tuis infœlicitates ominari vxor omē ꝓprie ē i verbis. Vnde dicit Ci i. i. de diui. Neq; ſolū deorū voces pythagorei obſeruauerūt

Me ne oblitę tua noſtrā pendere ſalutem.
Abnuis incœptis comitē? ſic fœdera nota
Primitięq; tori? gelidos ſic ſcandere tecum
Deficiam montis coniunx tua? crede vigori
Fœmieo. caſtū haud ſupat labor vllus amorē
Sin ſolo aſpicimur ſexu. fixumq; relinqui.
Cedo equidē. nec fata moror. deus ānuat oro
I fœlix in numinibus: votiſq; ſecundis
Atq; acies inter flagrantiaq; arma relictę
Coniugis & nati curam ſeruare memento.
Quippe nec auſonios tantū nec tela: nec ignis
Quantū te metuo: ruis ipſos acer in enſes.
Obiectaſq; caput telis. nec te ulla ſecundo
Euentu ſatiat virtus. tibi gloria ſoli
Fine caret. crediſq; viris ignobile lœtum
Belligeris in pace mori: tremor īplicat artus.
Nec quēquā horreſco qui ſe tibi cōferat vnus
Sed tu bellorū genitor miſerere. nefaſq;
Auerte: & ſerua caput inuiolabile teucris:
Iamq; adeo egreſſi ſteterant in littore primo
Et promota ratis pendentibus arbore nautis
Aptabat ſenſim pulſante carbaſa vento:
Cum lenire metus properās: ęgramq; leuare
Attonitis mentem curis: ſic annibal orſus.
Omnibus parce & lachrymis fidiſſima cōiūx
Et pace & bello cunctis ſtat terminus ęui.
Extremumq; diem primus tulit ille ꝑ ora
Nomen in æternū. paucis mens ignea donat
Quos pater ęthereis cęleſtum deſtinat oris.
An romana iuga: & famulas carthaginis arces
Perpetiar? ſtimulāt manes: noctiſq; ꝑ vmbras
Increpitās genitor. ſtāt arę: atq; horrida ſacra
Ante oculos: breuitaſq; vetat mutabilis horæ

Prolatare diem:ſedeam ne:vt nouerit vna
Me tantum carthago&qui ſim neſciat omnis
Gēſhoium:lœtiq;metu decora alta reliquā?
Quantū eteni diſtant a morte ſilentiavitæ:
Nec tamē incautos laudū exhorreſce furores
Et nobis eſt lucis|honos.gaudetq; ſenecta
Gloria cum longo titulis celebratur in æuo
Te quoq;magna manēt ſuſceptipræmiabelli
Dent modo ſe ſuperi.tybris tibi ſeruiet oīs:
Iliacęq; nurus:& diues dardanus auri.
Dumq; ea permixtis inter ſe fletibus orāt
Confiſus pelago celſa de puppe magiſter
Cunctantē ciet.abripitur diuulſa marito.
Hærent intenti vultus:& littora ſeruant
Donec iter liquidū volucri rapiente carina
Conſumpſitviſus tellus:pontuſq; receſſit
Ac pœnus belli curis auertere amorem
Apparat:& repetit properato mœnia greſſu
Quæ dum ꝑluſtrat:crebroq; obit oīa viſu:
Tandē ſollicito ceſſit vis dura labori:
Belligerāq; datur ſomno componere mentē
Tum pater oīpotens gentē exercere periclis
Dardaniam:&fama ſeuorum tollere ad aſtra

ſed etiā hoīum q̄ vocant omīa quæ maiores noſtri:qa valere cenſebant:iccirco oībus rebus agendis ꝙ bonum:fauſtū:fœlix:fortunatūq; eēt præfabant̄:rebuſq; diuīis:q̄ publicę fierent vt fauerent linguis impabat̄ qđ ſic interprætat̄.Senæ.dicēs.Quotiens mētio ſacraꝝ litteraꝝ interuenerit fauete linguis:hoc verbū nō vt pleriq; exiſtimant a fauore trahit̄:ſed imperat̄ ſilentiū vt rite pagi poſſit ſacrū:nulla voce mala obſtrepente. ideo Annibal ꝑcat̄ vxorē vt oibus pcat:inquiēs:Fixus eſt dies mortis.In pace & in bello morimur:cū venerit dies:q pēdet a prio :ſupra dixit:Naſcentiq; addita fata.Extremū diē.Herodotus dicit lib.prio Sortē fato deſtiatā deo quoq; effugere ipoſſibile ē.Et Sene.ſcribens de cōſolatiōe ad Martiā dicit:Mors illi naſcenti determniata:& in hāc legē data .& Metrodorus dixit ſorori ſuæ lugenti filiū:mortale eſt oīum mortaliū bonū.Mens ignea.cœleſtis & ardēs oī virtute.i.ſola virtus eſt illa q̄ famā cōparat:& hoīem cū dijs agere æuū facit. Sic Virgi.pauci quos æquus amauit iuppiter:aut ardens euexit ad æthera virtus:& affert patrię ſeruitutē:vt magisillā moueret.ordo:ignea mens paucis donat nomen.ſ.eorum ire p ora.i.celebrari iter mortales.Sic Enni.Cur volito viuus docta p ora virū.Perfecta virtꝰ eſt illa q̄ hō cenſet̄:& cūvirtute optimū ē mori. Ratio recta &cōſumata iqt Sene.fœlicitatē hoīs iplet.Hęc rō vocat̄virtꝰ:eadēq; honeſtū ē.&alibi dicit magnā eē fœlicitatē mori. Quos.paucos iuppiter deputauit cœlo:quoniāvirtuseſt illa q̄ facit nos deo ſimiles quo adiuuare: & ꝓdeſſe:q dant beneficia deū imitant̄:q repetunt fœneratores :loquit̄Syllius ex opiniōe ſtoicoꝝ:Nā Zenoſtoicus:aīam ignē putauit eſſe:nō ſine rōne tamē: Nā volūt ſtoicivt corpus ſit ab aīa tāq̄ a forma: qppe aia color ē:&vis q̄dā:vt ipſi dicūt aeria cō calefacta.qd aūt de anima ipa tenēdū ſit:nos q chriſtiane philoſophamur:religio nr̄a ſanctiſſima docet.An roma.iu.affert rei īdignitatē q̄ dicit ſe ad bellū īpelli qm̄ patrię oia debemus.Iuga.impia qbus ꝑmimur:vt iugo boues.Manes aīa pr̄is mei amilcaris. Aræ. ad q̄s iuraui bellū romanū.Horrida ſa.inferna :& in qbus mactabant̄ hoīes.Mutabilis:qa tpa facile mutant̄:nā amilcar morte preuentus nō potuit romāis bellum inferreSic inquit annibal mihi accider̄ poſſet.iō ait pli.i epiſto. Cū tā auguſtis terminis vita noſtra claudat̄ ſtudijs memoriā extendamus.Columella dicit·Inuigilate viri tacito nā tpa greſſu Diffugiunt:nulloq; ſono conuertitur annus.Et Vir.Optima quæq; dies miſeris mortalibus æui Prima fugit. ꝗ Prola·differre.Sedeā ne.ſeruat decorum viri ingentis ſpūs:& gloriæ immenſę cupidi.Lætiq; me.de.al.re. nam vere fortis:vt dictum eſt propter decorum & honeſtatem nō timet mortem:imo circa ardua verſat̄ etiam ſi ſit moriendum:quippe vitæ non parcit ſuæ:nec propter aliqua incommoda declinanda debet eē timidus:quoniam amitteret fortitudinis laudem:& honorem qui eſt primum virtutis:& quem animus generoſus appetit. Vnde dicit Sene. Habet hoc optimum in ſe generoſus aīus ꝙ concitatur ad honeſta.& alibi dicit:Male viuet quiſquis neſciet bene mori. Alta decora. laudem rerum geſtarum:& vere virtutis decus Quantum etenim di. quaſi di. ille de quo nihil dicitur eſt perinde ac mortuus. Nec tamen in cau. non debes inquit timere ꝙ ego ſim incautus: vt dixiſti. nam & ego gaudeo vita. & gloria mea gaudet ſenio:cum celebratur ipſa gloria titulis:&imaginibus ob res geſtas in longam ætatem.Furores laudū vehementem cupiditatē laudis:ad quā nati ſumus:&pro qua conſequenda me in tantum in apta ruere picula dicis. Honos lucis.amor vitæ. Titulis: honoribus : laudibus:& inſcriptionibus victoriarum. Oui. Gratulor œchaliam titulis accedere noſtris.Te quoque locus eſt abvtili. Dent mō ſe ſupi.i.ſolum dij annuant cœptis:& faueant. Omnis tyberis.oīs italia & ipſa Roma.Dardāus.romāus·Diues. au. ditiſſimus

Belloꝝ meditās:priſcoſq; referre labores
Pręcipitat conſulta viri:ſegnemq; quietem
Terret:& immiſſa rumpit formidie ſomnos
Iāq; per humentem noctis cyllenius vmbrā
Aligero lapſu portabat iuſſa parentis.
Nec mora.mulcentē ſecuro membra ſopore
Aggreditur iuuenē:ac monitis īceſſit amaris
Turpe duci totam ſōno conſumere noctem
O rector libyę.vigili ſtant bella magiſtro.
Iam maria effuſas cernes turbare carinas:
Et latiam toto pubem volitare profundo.
Dum lentus cœpti terra cūctaris ibera.
Scilicet id ſatis ē decoris memorādaq;virtus:
Qđ tāto cecidit molimine graia ſagunthos?
En age ſi quid ineſt animo par fortibus auſis:
Fer greſſus agiles mecū.& comitare vocātē.
Reſpexiſſe veto:monet hoc pater ille deorū.
Victorē ante altæ ſtatuam te mœnia romæ.
Iāq; videbatur dextram iniectare:graduq;
Lætantem trahere in ſaturnia regna citato:
Cū ſubitus circa fragor:& vibrata per auras
Exterrent ſæuis a tergo ſibila linguis:
Ingentiq; metu diuum præcepta pauenti

popu.romāus:nam i italia ſūt auri venæ.quas effodivetitū eſt:vt inqt pli.edictū patrū italiæ parci iubētiū vnde Vir.dicit:atq; auro pluria fluxit:romæ nō fuit niſi ad modū exiguū lōgo tēpore:nā cum pax a gallis emeretur:nō potuerūt effici plꝰ q̄ mille pondo:ſed auctū eſt poſtea tpe.C.Marij:& Syllæ:q.xxx.milia pōdo e ꝑneſte quo Marius aſportauerat romā i triumpho rettulit :& argenti.vij.milia:& ex reliqua victoria auri pōdo.xv.milia:argenti vero.cxv.milia:vt ait ply.Inde Sex.Iulio.L.Aurelio cōſſ.auri i ærario po.ro.fuere.vij.ānis āte tertiū bellū punicū pondo.dccccxxvj.Argenti.lxxxxij.milia:& extra numerū.ccclxxv.milia.Item Sexto Iulio:& Lucio Mario conſulibus belli ſotialis initio octingēta.xlvj.auri pondo Cæſar primo ītroitu vrbis i ſuo ciuili bello ex ęratio ꝑtulit lateꝝ aureoꝝ vigiti ſex milia & i nūero pōdo.ccc.neq; fuit alijs tēporibꝰ reſpublica locupletior.Seruius Tullius rex primus æs ſignauit nota pecudum:vnde pecunia dicta . Nam po.ro.ante Pyrrhum regē argēto ſignato nō ē vſus:quod ſignatū eſt.Qu.Fabio conſule quinq; annis ante primū bellū punicū.nota argenti fuere bigæ & quadrigæ:inde bigati nūmi : & quadrigati dicti.Liuius Druſus i tribunatu tertiā partē æris argento miſcuit: qui victoriatus appellabatur.Nūmus legæ clodia percuſſus ē: ante hic nūmus ex illyrico aduectus loco mercis habebat̄.Nūmus aūt dictus eſt auctore Ariſtotele a lege que nomos dicitur græce.quippe non natura:ſed lege introductus eſt.nā pricipum inſtituto fit nummus:qui adhibet menſuram omnibus rebus.ideo velut ſubſidiū cōmutandarum rerum nūmus excogitatus eſt. victoriatus nūmus ſignatus fuit nota victoriæ vnde nomen.Aureus nūmus poſt annum.lxij. percuſſus eſt:q̄ argenteus.a nūmo prima eſt auaritiæ origo inquit Ply.excogitata fœnore q̄ſtuoſaq; ſegnitia.Inter liquidū.ipſū mare abſtulit viſus.At pœnus:annibal·ſoluens e littore gaditāo:citato curſu nouā carthaginē cōtendit:vbi p nocturnā quietē hoc oſtentum vidit:qđ poeta verſibus ꝓſequitur.Auertere amorē quo tenebat̄ erga vxorē:qui aliquo affectu amoris ꝑmitur:inqt Cice.in tuſcu.q̄ſtionibꝰ : vt ſanetur adducendus eſt ad alia ſtudia: curas : negocia: loci deniq; mutatione tanq̄ ægroti non conualeſcentes ſæpe curandus eſt . Mœnia .nouam Carthaginem: vnde diſceſſerat iturus ad templum Herculis . Tandem . poſt longam belli cogitationem : & ſtudium Vis dura.vehemens affectus amoris ſuperatus eſt a labore bellico. Ouidius.Ocia ſi tollas periere cupidinis arma.Sollicito.ab effectu:quia reddebat annibalem ſollicitum & diligentem:Tū pater oīpotēs . Silenus græcus auctor ;quem Celius ſequutus eſt:auctore Cice.dicit Annibalē:cum cœpiſſet Sagunthum viſum eſſe in ſōnis a ioue i cōciliū deoꝝ vocari:quo cū veniſſet:iouē impaſſe vt italiæ bellū īferret:ducēq; ei vnum e concilio datum quo illum vtentem cum exercitu ꝓgredi cœpiſſe:& vidiſſe poſt ſe hoc mōſtrum: quod poeta nunc deſcribit fingit poeta in gratiā romanoꝝ iouē miſiſſe mercuriū ad Annibalē: vt properaret in italiam:non vt faueret annibali:ſed vt romanos iam deſides:& priſcoꝝ laborē deponētes bellis exerceret:quibus priſci romani ex tenui pricipio aucti ſūt.Paulo poſt iuppiter Veneri reſpōdēs ait:Hac ego martis mole viros ſpectare paro:atq; extēdere bello.Dardaniam.romanā.Sæuoꝝ bellorum. quia in bello eſt ſæuitia.Priſcos.quos priſci illi romani pro imperio propagando tolerabant.Præcipitat.vrget: impellit concilium annibalis de inuadenda italia:ne romani deſidia torperent:quoniam in locum virtutis vitium obrepit.vnde dicit Hora.in agris neglectis filicē innaſci.i.vitiū:cū nō exercemus officia.Cylleniꝰ.mercu-

rius a cyllene monte arcadiæ:in quo fuit nutritus:& eſt nuncius iouis.Vmbram.nocte humidã:q̄ nil aliud eſt niſi vmbra terræ. Aligero.quoniã habet talaria:& volat. Parentis.iouis. Inceſſit.carpit:& ipetit. Amaris.aſperis. Turpe duci totam. verba mercurij ad Annibalem:quē ignauiæ accuſat:vt ad decorum præſtãdum tandem excitaret.Pallas apud Homerum ſic alloquitur Agamenonem:Non oportet noctu quieſcere virum:cui populi ſunt curæ.Arguit igitur prius ab honeſto:dicens:Non ſeruatur decorum tuũ annibal qui es rector libyæ:ſi dormis.Inde ab vtili:dicens:iã romani te ceſſante turbabunt omnia maria: & Libyã inuadent.Stãt.fiunt:vigent non dormiente rectore.qui debet eſſe ſolertiſſimus:ac prudentiſſimus.Effuſas

Effluxere viro:& turbatus lumina flectit.
Ecce iugis rapiens ſyluas ac robora vaſto
Cõtorta amplexu tractaſq; per inuia rupes
Ater letifero ſtridebat turbine ſerpēs.
Quãtus nõ æquas pluſtrat flexibus arctos
Et geminũ lapſu ſydus circunligat anguis
Immani tantus fauces diducit hiatu.
Attollēſq; caput nimboſis montibus æquat
Congeminat ſonitu rapti violentia cœli:
Hymbriferãq; hyemē p̄mixtã grãdie torq̄t.
Hoc trepid⁹ mõſtro:neq;.n.ſopor ille necalte
Vis aderat noctis: virgaq; fugante tenebras
Miſcuerat lucem ſomno deus ardua quæ ſit
Scitatur peſtis:terraſq; vrgentia membra
Quo ferat: & quoſnã pp̄los depoſcat hiatu.
Cui gelidis almæ cyllenes editus antris.
Bella vides optata tibi:te maxima bella:
Te ſtrages nemorum:te toto turbida cœlo
Tempeſtas cedeſq; virum:magneq; ruinæ
Idei generis:lachrymoſaq; fata ſequuntur.
Quantus p̄ cãpos populatis mõtibus actas
Contorquet ſyluas ſqualenti tergore ſerpēs.
Et late humectat terras ſpumante veneno:
Tãtus perdomitis decurres alpibus atro

ſparſas per mare.Lētus cœpti.tardus ad ea obeunda:quæ cœpiſti.Ibera.hiſpana.Scilicet id ſatis eſt decoris.ſenſ⁹ ē:putas ne te adeptũ magnum decus:quia Sagunthum expugnaſti tãta mole belli:quaſi dicat:nõ ē tibi magna laus vnã vrbē tanto exercitu ſolo æquaſſe: & locus eſt honeſto.Decoris.laudis & gloriæ. Molimine.belli apparatu.Graia.quoniam zacynthi eã condiderũt qui ſunt græci:viri .ſ. effœminati. En age.hortantis eſt.Ante mœnia . quoniam Annibal poſuit caſtra ad aniené:& vſq; ad portam collinã progreſſus eſt:& locus eſt ab honeſto:vtiliq;.In ſaturnia regna.romana a Saturno:qui fuit in latio.Cum ſubitus circa fragor. Syllenus autore Cicerone in prio de diuinatione dicit ducē præcepiſſe Annibali:ne reſpiceret:illum autē id diuti⁹ facere non potuiſſe: elatumq; cupiditate reſpexiſſe:Tũ viſam Beluã vaſtam & immanē circũplicatam ſerpentibus: quacunq; incederet oïa arbuſta:virgulta:tecta peruertere:& Annibali q̄renti reſpõdiſſe ducē vaſtitatem eſſe italiæ p̄cepiſſeq; vt pergeret p̄tinus quid retro:atq; a tergo fieret:ne laboraret.Effluxere. excederunt Annibali . Iugis . e montibus.Quãtus non æquas.hũc ſerpētem illi comparat:qui ē polo boreali affixus : & ſua magnitudine geminã arcton circũligat.Arat⁹: cuius carmina Cicero latina fecit:hũc anguem deſcribit:& Vir.in geor.Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur anguis:Circũ perq; duas in morē fluminis arctos.Nõ æquas.diſſimiles: quoniã eſt maior vrſa & mĩor.Perluſtrat.circuit ãplectit̃.Geminũ ſyd⁹.duas arctos.Diducit.aperit os.Nĩboſis.altis.Rapti cœli.obſcurati p̄pter himbres & pluuias.Hyemem.tēpeſtatē.Nec aderat vis.potentia:& obſcuritas altæ noctis.nam mercuri⁹ fugauerat tenebras ſuo caduceo.Virga.caduceo ſuo:quo diſcutit vmbras.Miſcuerat lucē quoniam videbat:quamuis eſſet nox.Scitatur.interrogat quęrit a Mercurio:Gelidis antris.frigidis:qm̃ arcadia ē montoſa & frigida.Vnde dicit Papinius ĩ thebaide.Arcadiæ capita alta madēt:ſita ē Arcadia ĩ media pelopõneſo.Bella vides.verba Mercurij ad Annibalem quęrētē:q̄ nã eſſet illa Belua.Idei generis. romani nominis ab ida troiana.Fata .mortes.Noctēq; retractat.i.repetit aĩo:id quod viderat p̄ nocturnã quietē.Deum regi.Ioui.Caſtra diſſona:qm̃ erant ex varijs nationibus & lĩguis.Prodito calliope.rē dictu haud facilem: & remotæ ãtiq̄tatis caligine obductã narraturus poeta votũ repetit:p̄caťq; Calliopē muſarũ reginã:vt populos aperiat:ac milites:qui ad hoc bellũ venerũt:& auſpicio Annibalˀ arma italiæ ĩtulere.Prodito famæ. Aperi inquit hæc omnia vt fama per totum orbem propagetur.Excierint.ad arma vocauerit cœpta Annibalis.Iberis indomitis bellicoſis:& inuictis hiſpanis.Quaſq; paretonio:ægyptio & libyco.Parethonium eſt oppidum ægypti & portus ingens prope cyrenaicam regionem.vnde litt⁹ parethonium ponit pro ea parte aphrycæ:quę vergit ad ægyptum.Ponit etiam pro æthyopib⁹ heſpijs:de qb⁹ poſtea diceť:& deniq; pro oïbus vrbibus:q̄ ſũt a Nilo vſq; ad fretũ gaditanũ quo Aphrica ab Europa diuiditur.Frenos reg̃. ĩperiũ totius orbis.Libyæ.ipſa carthago.Mutare iugũ terris . conſtituere nouũ ĩperiũ:& impare romanis qui

imperabãt.Priceps ſigna tulit.incipit deſcribere vrbes q̄ ad bellũ milites miſerũt:& p̄ria fuit carthago tyriorũ colonia:de qua ſatis dictũ ē.Pubes.iuuet⁹ carthagineſis.Mēbra leuis.agilis ad curſũ:& breui ſtatura Superbũ.clarũ & nobile decus:p̄ceræ ſtaturæ:qua fraudať natura.Docilis fallendi.fallax & infidus. Rudis .impolita parmã appellam⁹ ſcutũ.Veſtigia nuda.hoc dixit ad imitationē Vir.q canit hernicos tali habitu iuiſſe ad bellũ:reſpiciēs ad illorum antiquitatem.nam hernici pelaſgi fuerunt ab ętolo duce hernico nomiati & ætoli ſiniſtro pede nudo ad bellũ p̄dire cõſueuerũt:vt ait Euripides ĩ meleagro.& Ariſto. li.ij.de poetis:de his rebus lege Macrobiũ.Inaſſuetũ cingere ſinus.quoniã diſcĩcti prodibant ad bellũ : vt

Inuoluens bello italiam:tantoq; fragore
Eruta conuulſis p̄ſternes oppida muris.
His ægrũ ſtimulis liq̄re deuſq; ſoporq;.
It membris gelidus ſudor lætoq; pauore
Promiſſa euoluit ſõni noctemq; retractat.
Iamq; deum regi martiq; ſub omine fauſto
Inſtauratus honos:niueoq; ante oïa tauro
Placatur meritis monitor cyllenius aris.
Extemplo edicit cõuellere ſigna:repenſq;
Caſtra quatit clamor p̄mixtis diſſona lĩguis
Prodito calliope famæ quos horrida cœpta
Excierint populos:tulerítq; in regna latini.
Et quas indomitis vrbes armarit iberis:
Quaſq; paretonio glomerarit littore turmaſ.
Auſa ſibi libyæ rerum depoſcere frenos:
Et terris mutare iugum:non vlla nec vnquã
Seuior it trucibus tēpeſtas acta procellis.
Nec bellum raptis tam dirum mille carinis
Acrius infremuit:trepidũq; exterruit orbē
Princeps ſigna tulit tyria carthagine pubes.
Mēbra leuis celſiq; decus fraudata ſuperbũ
Corporis ac docilis fallēdi:& nectare tectos
Nũquã tarda doloſ:rudiſ hiſ dũ p̄ma breuiq;
Bellabant enſe:ac veſtigia vnda ſinuſq;
Cingere inaſſuetũ:& rubræ velamine veſtis
Ars erat in pugna fuſũ occuluiſſe cruorem
His rector fulgens oſtro ſuper altior omnis
Germanus nitet ãnibalis:gratoq; tumultu
Magno quatit currus:& fratrē ſpirat ĩ armis.
Proxia ſydoniis vtica eſt effuſa maniplis
Priſca ſitu: veteriſq; ãte arces cõdita byrſæ.
Tunc quæ ſicanio percinxit littora muro
In clypei ſpeciem curuatis turribus aſpis.
Sed dux in ſeſe conuerterat ora ſycheus

dictũ ē:& vtebant̃ ĩ bello veſte rubra: vt cruor fuſ⁹ e mēbris nõ cognoſcereť Fulgēs oſtro.purpura.Mãgo frĩ ãnibalis his militibus preerat: Spirat fratrē.refert ãnibalē p̄ſtantia bellica.Vtica. vt ſcribit Stra.vrbs ē:& magnitudine:& auctoritate ſecũda poſt carthaginem:ſita ĩ eodē ſinu:quo carthago iſignis morte Catonis . Sidonij ex phœnicia p̄fecti illã cõdiderũt:iõ dicit:Sidonijs maniplis.i.ſuis militibus oriũdis a ſidonijs.Priſca ſitu.quoniã cõdita fuit ãte carthaginem.Byrſæ.carthaginis . Aſpis. Agatocles rex ſyracuſanoꝝ cũ in Siciliã premeretur bello a carthagineſib⁹ duce Amilcare Gyſgonis filio:q̄ ſyracuſas obſidebat:ĩ aphricam traiecit:vt illuc bellũ retraheret:& p̄motoriũ qđdã occupauit:fecitq; munimētũ:qđ a ſimilitudine clypei aſpis cognominatũ ē.aſpis ſignificat & ſerpentē & clypeũ græce.inde aſpidion breue ſcutũ:& aſpidiſchiõ:iõ ait Stra.dictus ē ille collis a ſimilitudine.ſ.clypei:& hæc ciuitas habebat turres p̄ circuitũ ad formã clypei. Sicanio.ſiculo cõdito ab agathocle ſiciliæ rege:de hoc rege alibi diceť latius.Sycheus horum ductor erat nepos annibalis ex ſorore : q̄ nupſerat Aſdrubali:q amilcari ſucceſſit in hiſpania: vt dictũ ē.Vano tumore.aĩ elatiõe:atq; faſtu iſani:qm̃ cecidit ad Traſimētum manu flaminij cõſulis.Interea ĩquit alibi poeta exanimē mœſti ſup arma ſicheũ portabant pœni.Berenicidę nudoſa.berenicę ciuitas aphricæ ſita ĩ quodam promontorio p̄pe ſyrtes iuxta lacũ noie tritonidē:iõ appellat ipſã nudoſã:ē et illic heſpidũ lacus:ĩ quē flumen loton immittit. Tereti dolone.rotũda haſta.Dolõ eſt genus haſtæ rotũdæ:& breuioris.Barcæ.poſt berenicē ē vrbs cyrenaicæ regiõis q̄ poſtea ptolæmais dicta ē ſita in harenis condita a ceſilao batti filio:qui cyreneis imperauit.Sitientibus venis : quoniã cum ſita ſit inter harenas inopia aquarum laborat.ſupra dixit:Aeternum quę arida barcæ Necnon cyrenę . cyrenem terei condiderunt: qui ex laconia p̄fecti Terã vrbē p̄pe minorē ſyrtim coluerũt:q̄ pri⁹ caliſte dicebã tur. vñ Callimach⁹ cyrenaic⁹ ĩ quodã epigrãmate ſcribit: Noïe caliſte primũ:ſed poſt mõ tera Dicta fuit tell⁹ vrbis origo meæ.Tera ĩq̄t Stra. li.x.Cyrenēſiũ metropolˀ ſ̄ptana colõia.pelopeine potiſ Teræ pelopõneſiaci:quia ĩ pelopõneſo regnauit Pelops Tantali filius.Teras cadmeus genere: & abnepos Polynicis miſſus eſt ĩ laconiã autore Hero. & lacędemonij duce Tera ĩ aphricã nauigaſt:& Caliſtē occupãtes totã terã ab eorũ duce denoïauerĩt.Bar

Aſdrubalis proles:cui vano corda tumore
Maternũ iplebat genus:& reſonare ſuperbo
Annibal haud vnquã ceſſabat auunculus ore
Affuit vndoſa cretus berenicide miles
Nec tereti dextras in pugnã armata dolone
Deſtituit barcæ ſitientibus arida venis:
Necnon cyrenæ pelopei ſtirpe nepotis
Battiadas prauos fidei ſtimulauit in arma
Quo trahit ãtiquo laudatus amilcare quodã
Conſilio viridis.ſed bello ſerus ilertes:
Sabrata tum tyrium vulgus:ſarranaq; leptis
Eaq; trinacrios aphris permixta colonos
Et tingin rapido mittebat ab æquore lixus
Tũ vaga.& ãtiquis dilectus regibus hippo.
Queq; ꝓcul cernit nõ æquos ruſpia fluctus
Et zama:& vberior rutuloꝝ ſãguine tapſus.
Ducit tot populos igens et corpore & armis
Herculeã factis ſeruans a nomine famam
Antheus celſũq; caput ſuper agmina tollit.
Venere æthyopes gens haud incognita nilo
Qui magneta ſecãt ſolis honor ille metalli
Intactum chalybem vicino ducere ſaxo
His ſimul immitẽ teſtantes corpore ſolem
Exuſto venere mybæ:non æɾea caſſis
Nec lorica riget ferro:nec tenditur arcus.
Tempora multiplici mos eſt defendere lino
Et lino munire latus:ſcelerataq; ſuccis
Spicula dirigere:& ferrum ifamare veneno.
Tum primum caſtris phœnicum tẽdere ritu
Cinyphii didicere mace:ſqualentia barba
Ora viris humeroſq; tegunt velamina capti

tus regnauit apud cyrenem:ideo cyrenaicos battiadas appellat : aliqui dicunt cyrenem conditam fuiſſe a batto cyrenis nymphæ filio:& denominatam a nomine matris. Prauos fidei.infidos cyrenaicos : quorũ ductor erat ilertes:qui ſub Amilcare militauerat.Prima eſt cyrene inquit Saluſtius.colonia teron . Sabrata in littore quod eſt inter maiorem ſyrtim:& minorem:ſunt hæ vrbes. Sabrata condita a tyriis : & leptis condita a ſarranis:qui ſunt in phœnicia adiumentum.Ruſpina apud quam cæſar primũ cum Scipiõe pugnauit:eſt etiã ea vrbs habitata ab afris & ſiculis:eiuſdem nominis eſt vrbs colchica:a qua æei reges colchorum denominantur:vnde Vir.æe æque iſula circes: prop.& æei mœnia religioni.intelligẽs tuſculũ cõditum a telegono filio cyrces.& Vlyxis.Lyxus eſt oppidum in extrema ora mauritaniæ ad fretum herculeum e regiõe adgades :.vocatur alio nomine tingis.poeta igitur vt vtrunq; nomen innueret:dixit lyxum vrbem miſiſſe tingin.i.tigitanum militem.i.miſiſſe ſuos ad bellũ:& ſic poeta tangens hæc loca extrema oſtẽdit ex omni aphrica veniſſe milites:quoniam cœpit a ripa nili & ſyrtibus:& venit ad fretum gaditanum:quod aphricam ab europa diuidit Rapido æquore.freto ganditão.Vaga:& hyppo ſunt vrbes non lõge ab vtica:duo erãt hyppones ambo regii autore Stra.& Pli.qd vt poeta ſignificaret dixit hipponẽ fuiſſe quondã dilectũ a regibus:quoniã hippo regius vocabaꝶ Non æquos fluctus.malos ipſis nauigantibus quoniam i ſyrtibus fiunt naufragia:& ruſpina eſt iter ſyrtes.Sic virgi.Vacuis clanius nõ æqu⁹ acerris.Zama.vrbs aphricæ:apud quam vict⁹ fuit Annibal a Scipione magno prælio: apud tapſum vrbem cæſar vltimo prælio deleuit copias Scipionis ſoceri ipſius Pompei: ideo dicit poeta Tapſum fuiſſe fertilorem propter ſãguinem rutulorum.i.romanorum:qui illic ceciderunt:Rutuli ſunt ardeãtes:ſed poeta reſpexit ad tempora ſua:quoniam hoc fuit poſt ſecundum bellũ punicum:de quo nunc agitur.& etiam poſt tertium.Antheus.terræ filius & palæſtrita multi nominis apd lyxum vixit:& illic ab Hercule ſuperatus fuit : cuius ſepulchrum ibi oſtẽdebatur.ideo fingit poeta Antheum fuiſſe his populis ductorem : qui noie referebat illũ:quẽ Hercules vicit.Venere ęthyopes.ęthyopes heſperii ſũt ſupra mauritaniã vicini ægypto cognominati ab æthiope filio vulcani . Magna ex parte quon‑ã paſtoralẽ vitã agebãt : & inopẽ:cũ ꝓpter ſoli tenuitatem:& aeris intẽperiẽ. tũ ꝓpter ꝙ longe a nobis poſiti ſunt . Nil⁹ ab vltimis æthyopiæ finibus deuoluit in mare mediterraneũ Aphricã ab Aſia diuidẽs : ortũ habet referẽte iuba:vt autor ẽ ply.in monte inferioris mauritaniæ:non ꝓcul ab oceano lacu ꝓtinus ſtagnante.Ariſto.dicit oriri ex paludibus.Verũ quis multa a coſmographis dicanꝶ tamẽ icertus ẽ nili ortus:ſed hoc planũ ẽ ipſum fluere ex æthiopia:iõ dicit poeta ipſos non eẽ icognitos nilo.Qui magneta ſecant.quinq; genera magnetis:autore ply.ſed æthiopico pricipat⁹ datur: ideo dicit ſolis æthiopibus eſſe honorẽ magnetis:quoniã alios æthiopic⁹ ſupat.Magnes appellat⁹ ẽ ab iuẽtore:vt autor ẽ pli.i India rept⁹.æthiopici magnetis argumẽtũ ẽ ꝙ magnetẽ quoq; aliũ ad ſe trahit.Metalli.magnetis Metallũ qppe appellam⁹ venã vñ excidiꝶ:æs:auꝝ:argẽrũ:& etiã marmur.vñ appellabit marmur luneſe niueũ metallũ Chalybẽ.ferrũ:qđ trahit ad ſe magnes.qđ ferri duritia pigr⁹ igt pli.ſed cedit:& patiꝶ moreſ Trahitꝶ

Setigeri:panda manus eſt armata cateia
Verſicolor contra cetra:& falcatus ab arte
Enſis adirmachide ac leuo tegmina crure.
Sed mẽſis aſper populus:victuq; maligno
Nã calida triſtes epulæ torrentur harena.
Quin & maſſyli fulgentia ſigna tulere
Heſperidũ veniẽs lucis domus vltima terræ
Pręfuit intortos demiſſus vertice crines
Bocchus atrox q ſacratas in littore ſyluas.
Atq; inter frondes reuiſere viderat aurum.
Vos quoq; deſertis in caſtra mapalibus itis
Miſceri gregibus getuli aſſueta ferarum
Indomitiſq; loqui & ſedare leonibus iras:
Nulla domus:plauſtris hitãt migrare ꝑ arua
Mos atq; errantes circumuectare penates
His mille alipedes turmæ velocior euris.
Et doctus virgæ ſonipes in caſtra ruebat.
Ceu ꝑnix cũ denſa vagis latratibus implet
Venatos dum eta lacon:aut exigit vmber
Nate ſagax e calle feras:perterrita latæ
Agmina ꝑcipitãt volucres formidine cerui.
Hoꝫ agit haud læto vultu:nec fronte ſerena
Haſbytes nuper cæſæ germanus acheras.
Marmaridę medicũ vulg⁹ ſtrepuere cateruis
Ad quorum cantus ſerpens oblita veneni:
Ad quorum cantus mites iacuere ceraſtæ.
Tũ calybis pauper bamuræ cruda iuuentus:
Contenti parca duraſſe haſtilia flamma:
Miſcebãt auidi trucib' fera murmura liguis.
Necnõ autoloſes leuibus gens ignea plantis
Cui ſonipes curſu:cui ceſſerit incitus amnis:
Tãta fuga ẽ.certant pennæ:campũq; volatu
Cũ rapuere:pedũ fruſtra veſtigia quæras.
Spectati caſtris:quos ſucco nobilis arbor

nãq; a magnete lapide:domitrixq; illa rerũ oĩum materies ad inane neſcio qd currit:atq; vt propius venit aſſiſtit:teneturq; & cõplexu hæret. Vicino ſaxo.admoto magnete.Mybæ.populi ſunt æthyopiæ q regionẽ ſolis ardoribus aduſtã incolũt:quod corpe nigro teſtanꝶ:nõ hẽnt arma ex ferro:ſed ĩtegũt corpa lineo pãno:hoc dicit poeta vt oſtẽdat illos abũdare lino:& ſpicula ſucco ĩficiũt:& venena cõparãt ferro dedecus æthyopes hñt arbores liniferas.Munire lat⁹.facere toraces lineos.Scelerata ſuccis. ĩfecta ſuccis herbarũ venenoſis.Mace ſũt populi cyniphii dicũtur a cyniphe flu.qui labitur inter duas ſyrtes:apđ quẽ ſũt magni hirci & capræ:ex quoꝝ pili fiebãt cilicia in vſum nautarũ & milĩtũ:vñ dicit Vir.Ciniphii tondẽt hirci vſũ in caſtrorum.& miſeris velamina nautis.Nũc mace didicerũt explicare tentoria more punico.Tendere.ponere tẽtoria.Barba. ꝓpter barbam:quã demiſſã gerunt:alludit poeta ad mẽtum hircoꝝ:quorũ apud illos ẽ magna copia. Velamine capri.ciliciis .Pãda. curua : cateia ẽ genus teli recurui.Cetra verſicolor.diuerſi coloris.Cetra ẽ breue ſcutũ.enſis falcatus dicitur recuruus iſtar falcis:& currus falcatos dicim⁹ falcibus armatos.vnde Xenophon loquẽs de curribus cyri falcatis dicit:Appoſuit falces ferreas duaꝝ vlnarũ longitudine ad axes:ex altera:atq; altera rotarũ parte:& alias infra ſub axem reſpicientes in terram:tanq̃ ĩpetũ ĩ aduerſarios curribus facturi eſſent . Cõtra.i. in leua. Adymarchide.nomẽ eſt artificis fictũ a poeta vt facit Virgi.in buco.de alcimedonte.Triſtes inſipidæ.Quin & maſſyli.maſſyli qui & mauri dicũtur ppli ſũt aphricæ ad oceanũ athlãticũ. Domus vltima terræ.quoniam mauritania eſt in finibus aphricæ:vbi ſunt horti heſperidum ſub atlante ad oceanum:in quibus erãt aurea poma cuſtodita a dracõe.Bocchus atrox. Bocchus fuit rex mauritaniæ fallax & crudelis:qui iugurthã ꝓdidit:vinctumq; dedit ĩ man⁹ Syllæ:miſſi illuc a Mario:cum diu cogitaſſet an Syllã poti⁹ vinctum traderet Iugurthæ:ad cuius bocchi attrocitatem poeta alludit.In littore.ſ.Athlantico.Sacratas.ipſis puellis dicatas quæ vocantur heſperides.Aurum.i. aurea poma.Demiſſus crines itortos a vertice :habens capillos demiſſos:& oblongos:qui quidẽ crines nõ erãt torti:vt ſũt æthyopũ.Vos quoq; deſertis.deſcribit nunc getulos:& numidas:q ſũt vicini mauris:quorum ſtudia & mores ponit. In caſtra aſſueta miſceri gregib⁹ feraꝝ. nã numidæ vagã & inſtabilem vitam agebant: & inter feras verſabantur:ideo agit getulos veniſſe in caſtra.ſ.numidarum.q ſũt aſſueti ĩter feras. & ẽ piphraſis nũidaꝝ Penates. paſtorales domos.i.mapalia:q̃ plauſtris circũferũtur. Hinc. ex nũidis:& getulis. Alipedes.veloces eq. Doct⁹ virgæ.quoniã equi ipſoꝝ virga gubernabãtur:vt ĩquit Stra.ſupra:Nõ cedẽs virga lupatis Ceu pnix.equos nũidicos celeres cõparat ceruis fugiẽtibus:cũ a canibus exagitãtur:Lacon pernix.canis laconicus velox.Vmber.canis ex vmbria.Nare ſagax.q acute ſẽtit: quod ſit ſagete dictum iam eſt.Præcipitant. vrgent . Marmaridæ medicum vulgus.marmaridæ ſunt populi aphri‑

Et dulci paſcit lotos nimis hoſpita bacca
Quippe atro rapidas efferueſcente veneno
Dypſadas immēſis horrēt garamātes harenis
Fama docet ceſe rapuit cum gorgonis ora
Perſeus in libya dirum fluxiſſe cruorem.
Inde meduſeis terram exundaſſe chelydris.
Milibus his ductor ſpectatus marte coaſpes
Neritia meninge ſatus cui tragula ſemper
Fulmineā armabat celebratū miſſile dextrā
Hinc coit æquoreus naſamō iuadere fluctu
Audax naufragia:& prædas auellere ponto.
Hinc q ſtagna colūt tritonidos alta paludis.
Qua virgo vt fama ē:bellatrix edita lympha
Inuento primam libyen perfudit oliuo.
Nec non totus adeſt veſꝑ: populiꝗ repoſti
Cantaber ante oīs hyemiſꝗ æſtuſꝗ famiſꝗ
Inuictus palmamꝗ ex omni ferre labore.

cæ mixti pſyllis:qui ſerpentibus aduerſantur:& tactos dente:aut ſuctu leuabant.ideo dicit Medicū vulgꝰ Strepuere.ſonitum dedere in caſtris patrio mere. Cantus.incantationes. Bamuræ.bamura oppidū aphricæ laborans inopia ferri. Autololes.populi ſunt aphricæ:de quibus dictum eſt:pedum velocitate præſtātes. Certant pennæ.i.in curſu certāt cū auibus.pēnę.i.auibus.certo tibi dicimus:& certo tecum. Spectati caſtris.lotophagi populi aphricæ habitantes Meningem inſulam ſic appellati:quoniam comedunt lotō quæ eſt arbor ferens fructum ſuauiſſimum:& ſimilem fructum palmarum:tam dulcis cibꝰ autore Ply. vt nomen etiam genti:terræ que dederit.nimis hoſpitali obliuione patriæ.Succo.quoniam vt inqnit Ply. Vinum ex lotho exprimitur ſimile mulſo.Nimis hoſpita.dulcedine ſua hoſpitibus afferens patriæ obliuionem.Baca.fructu.Garamantes incolunt loca harenoſa africæ:& plena ſerpentibus:quorum cauſam & originem affert poeta Ply.ait.ad eam per deſerta harenis : perꝗ ſerpētes iter eſt excipiunt ſaltus repleti ferarum multitudine:& introrſus elephantoꝝ ſolitudines:mox deſerta vaſta vtrunꝗ garamantes:ꝑ pe quos fuere pſylli.Atro veneno.ab affectu. Efferueſcēte. nam cū ſerpētes efferueſcunt:ſūt periculoſiores.Dypſadas·dypſas eſt ſerpēs: cuius morſu tacti vſꝗ ad mortem ſitiunt nomen ex re ſortita·nam dypſao græce latinæ ſignificat ſitio.vnde Oui:cū dixiſſet nomine dypſas anus:ſubiunxit Ex re nomen habet:nigri ad illa parentē Mēnonis in roſeis ſobria vidit eqs. Fama docet.dicit poeta illic cæſam fuiſſe Meduſam a perſeo:e cuius ſanguine nati ſunt ſerpētes: Meduſa quippe:vt eſt i fabulis capillos ſerpētinos habebat.pſeus filius fuit iouis:& danaes filiæ acriſij regis argoꝝ:q cū ſibi pēnas aptaſſet ex aphoſancto monte pelopōneſi volatū auſpicatus in aphricā cōtendit:vbi Meduſā iteremit.Gorgonis.Meduſæ. Neritia menige ſatus ad quam diuertit Vlyxes autore Ho.in odiſſea.Meningem inquit Stra. lotophagorum terram putant:cuius Ho.meminit:& ſigna quędam extant.& Vlyxis ara.& fructus ipſe.nam lothos arbor multa in ea eſt fructu ſuauiſſimo.Neritus ē mōs ithacæ patriæ Vlyxis:ideo neritiā menigē appellauit. Tragula ē haſta:vt ait No.Fulmineā.validā.Coit cōgregaꝛ ad bellū.naſamōes habitāt ad ſyrtes:ī medijs harenis:apud quos eſt oraculum iouis hammonis. Aequoreus.habitans ad ſyrtes.& mare illud vadoſum. Tritonidos paludis.triton eſt flu.inter ſyrtes:& tritonis magna palus a flu.dicta:in qua primum diciꝛ repta pallas. vnde & tritonia dicta.Pallantias appellatur illa palus a callimacho.Pallas oleam inuenit.Bellatrix.quoniam pallas habet etiam numen in bello:vt Mars.Oliuo.oleo.Necnon totus adeſt veſper:nūc recēſet hiſpanos: qui ad bellū venerūt.Totus veſper.i. oēs hiſpani q ſunt ad occaſū.Veſper eſt ſtella;q̄ occidentem ſequitur ſolem.& mane dicíꝛ lucifer:dicíꝛ ēt heſperus.Repoſti.poſiti in extrema parte habitationis:q̄ eſt ad occidentem·Cantaber ante oīs.cātabri ſunt populi hiſpaniæ ad ſeptētrionē :q nō ſolū terribiles in armis ſemper fuerunt:ſed etiam crudeles & amentes ritu ferarum.Matres in bello cātabrico:ne i hoſtiū manꝰ capti uenirent filios necauerūt:& nonnulli ex cantabris ab hoſtibus affixi crucibꝰ lætitiæ peana canebāt.hiſpanū etiā illud eſt inquit Stra.vt de more toxicū apponaꝛ:qđ ex olere apio ſimili conficiūt:nullū afferēs dolorem:vt ſiqd afferaꝛ inuitis ī prōptu illud habeant.Pigra ætas.ab effectu.i.cū ad ſeniū ventū ē ſaxo ſe perimunt & dānant pacem omnemꝗ vitā in bellis ponūt.Venit & auroræ. Aſtyr fuit auriga Memnonis filij Auroręꝛ & titoni . Mennone cui aurigabatur interfecto ad troiam per inſidias a Theſſalis: & cineribus cremati corporis ad Titonum delatis in hiſpaniam nauigauit:& aſturibus populis:qui ſūt vicini cātabris: & callecis nomen dedit. In orbem diuerſum:quoniam ex oriente venit in occidentem. Foi.orientalis.His paruus ſonipes. Aſtures habent equos:qui eſtrucones vocantur bello inepti:ambulabant tolutim:vt ſeſſorem non concutiant:& trahunt currus pacatos:de quibus pli.ait.i eadē hiſpania gallica gens & aſturia ē equini generis:quos thieldones vocamus minori forma appellatos aſturcones gingunt/qbꝰ non vulgaris in curſu gradus.ſed mollis alterna crurum explicata glomeratio.Mar.Hic breuis ad numerū rapidos qui

Mirus amor populo cum pigra īcanuit ætas
Imbelles iam dudum ānos præuertere ſaxo.
Nec vitā ſine marte pati: quippe oīs ī armis.
Lucis cauſa ſita eſt:& damnatū viuere paci.
Venit & aurore lachrimis ꝓfuſus in orbem
Diuerſum patrias fugit cum deuius oras
Armiger eoi non fœlix memmonis aſtyr.
His paruus ſonipes:nec marti notus:at idem
Aut inconcuſſo glomerat veſtigia dorſo:
Aut molli pacata celer trahit eſſeda collo.
Herdus agit iuga pyrenes venatibus acer
Metiri:iaculo ve extendere prœlia mauro.
Venere & celtæ ſociati nomen iberis.
His pugna cecidiſſe decus corpuſꝗ cremari.
Tale nephas cœlo credunt :ſuperiſꝗ referri:
Impaſtus carpat ſi mēbra iacentia vultur.
Fibrarū & pennæ diuinarumꝗ ſagacem

colligit vngues:Venit ab auriferis gentibus aſtur aquus. Aſturcones nunc vernacula lingua vocamus chineas.Eſſeda pacata currus non bellicos.Eſſedū ē genus currus. Herdus erat dux iſtorum ſolitus venari ꝑ pyrenea iuga.Acer metiri.celer ad metiendos curſu ſaltus Pyreneos.acer ſignificat celerē auſterū ſæuerū vehemēs:ꝓuidū diligens.Iacula mauro.quoniā mauri autore Stra.vtūtur lancea lata & parua. Venere & celtæ:celtiberi ſunt populi hiſpaniæ accolētes ibeꝝ amnē:quoꝝ ꝑclara vrbs fuit Numātia.Lucanꝰ.Profugiꝗ a ſede vetuſta Galloꝝ celtæ miſcentes nomē iberis.Sociati nomē:quoniam cōiunctū ē nomē celtarū: & iberoꝝ:& dicti ſunt celtiberi.His pugna cecidiſſe decꝰ.putabant decus eē & fortibus viris dignū i bello cadere:corporaꝗ apud illos crebamabantur: quoniam arbitrabantur piaculum eſſe : ac ſuperis ad modū diſplicere.ſi animalia cadauera cæſorum lacraſſent. Galatia diues:quoniā ibi effoditur aurum;vt dictum ē: Galleci ſiue calleci dicūtur ēt luſitani:ad aqlonē montana habitant:qui vt autor eſt Stra.Viuebant ſpartano ritu:& ſacrificijs dediti exta inſpiciebant :& fibras futuraꝗ ꝓuidebāt.ex inteſtinis quoꝗ hominum maxie captiuorum diuinationes aucupabant:abſciſſas dextras dijs offerentes. Inſpicere exta & flammas ſacrificiorum ab hetruria manauit:Arabes:Phyrges:& cylices cantus auium & volatus obſeruauere.vnde nata ſūt auguria ægyptij:babylonij:atꝗ phœnices ꝓpter cāporum planiciem omnem curam in ſyderus cognitione poſuerunt:& ſic aſtrologiæ diſciplina facta.Fibrarū.extiſpicinæ:quoniā fibræ ſūt extremitates iecinorum.Pennę.augurij: quod eſt ex auium inſpectione. Diuinarum flammarum.auriſpinæ.nam auriſpices inſpiciebant aras.& ignem ſacrificij:& inſpecta flamma diuinabant : & ſic oſtendit apud illos fuiſſe triplicē modum prædicendi futura : extiſpicinam augurium & aruſpicinam. Nunc pedis alterno. conuiuia inquit Stra.de his loquens inter conſanguineos celebrant pro oleo butyrum vſurpant:ſedentes cœnitant edificatos in pariete hemicyclos habentes.Primus ſedendi locus ætati præſtatur &honori inter potandum ducto ad tibiam vel tubam choro ſaltant.inflexis exultātes poplitibus. Ad numerum.ad conſonantiam.Cetras reſonas.ſcuta eorum plauſu reſonantia.ideſt ducebant choreas:& plaudebāt ad ſonū cetræ.i.ſcuti.quoniam galleci & luſitani geſtabāt ſcutum duoꝝ pedum altitudine currūū a collo loris depēdens.Cætera fœmineꝰ·hocꝗ poeta callecis attribuit Stra.dicit cantabricas mulieres exercere his verbis: Mulieres rem ruſticā exercēt.Obit.facit.Irregeta.nūq̄ ceſſās a laboribꝰ.Hos vitiathꝰ agit.Viriatthꝰ autore pli.de viris illuſtribus.ſi Pli.ē illud opuſculū:qđ illiꝰnoie circūferꝛ:gn̄e luſitanꝰ ob pauptatē prīo mercēnarius:deīde alacritate vector:audacia latro.ad poſtremū dux bellū aduerſꝰ po.ro.ſūpſit:eorūꝗ impatores.Claudiū Munianū:&.C.Nigidiū oppreſſit.pacē:a po.ro.maluit iter petere q̄ victus:poſtea bellū renouauit Cæpio:cū aliter eū vincere nō poſſet:ſaltelites pecunia corrupit:q Viriatthū vino depoſitū pemeꝛt: quæ victoria:qa ēpta erat nō ē ꝓbata a ſenatu.Luſtris cubilibꝰ feraꝝ:qm̄ fuit paſtor.Nomē factū mox nobile dāis roāis.i.incōmō qđ roāis attulit:vt dictū ē:Voluit igiꝛ Sylliꝰ illū Viriatthū ſignificare:q poſtea fuit & cū roāis bellū geſſit Nec ceretani ppl̄i hiſpaię ꝓpe pyrēeos mōtes q quōdā ſub hercule militaꝛt iō dicit tirynthię caſtra apđ ceretāos optie cōficiūꝛ:cōdiuturꝗ pneę:vn̄ Mar.Ceretana mihi fiat vl̄ maſſa licebit de menapis:lauri de petaſone vorēt. Aut vaſco inſuetꝰ galeę.vaſcones ſūt populi hiſpaniæ ſupra lacetanos verſus galliā:&:aqlonē:quoꝝ vrbs ē calagura:q Fabio qntiliano alūo cēleꝛ. Vaſcones i bello non vtuntur galea.ordo eſt:Nec ceretani aut vaſcones morati ſunt ferre arma.i.& ipſi celerrie venerūt ad bellū. Ilerda vrbs hiſpanię apđ quā Afraniꝰ& Petreiꝰ a Iulio Cęſare debellati fuerūt iō ait poeta dardanios furores.i. bellū ciuile romanoꝝ.Nec q maſſagetē.Maſſagetæ populi ſcythiæ bibētes lac cū ſāguine eqno. idē faciebant concaui:qui ſūt in hiſpania ab illis oriūdi. Monſtrans referens:& oſtendēs ſe habere originē a maſſagetis.Cornipedis.equi.Iāꝗ ebuſus phœniſſa mouet:ante hiſpaniā & oram taraconēſem inſulæ iacent: quarū duæ vocantur pythiuſæ.& duę gymneſiæ:q̄ & baleares appelantur: vna ex pythiuſis vocaꝛ ebuſus

quam phœniſſam appellat: quoniam phœnices illas inſulas diu tenuerunt. Iamq́ artabrus. artabri populi hiſpaniæ extremi ad oceanum borealem circa Nerium promontorium: q̄ occidentalis & borealis hiſpaniæ lateris finis eſt. Aclide. Aclis eſt iaculum breue. Vir. Teretes ſunt aclides illis Tela: ſed hæc lento mos eſt aptare flagello. Iam cui tlepolemus ſator. & cui lindus origo feruida bella gerens balearis: Tlepolemus filius fuit Herculis & cecidit ad Troiam haſta ſarpedonis regis lyciorum. Vnde Oui. Sanguine tlepolemus lyciam tepefecerat haſtam. Tlepolemus vt autor eſt homerus. & refert Stra. li. xiiij. cum intereſiſſet lycimnion auunculum iam ſenio confectum collecta iuuenū manu rhodum nauigauit profectus ex argis & tyrinthe: & vrbes coluerunt tlepolemꝰ & comites lyndum ialiſum: & camirum: quas vrbes: vt aliqui volūt tlepolemus auxilio ſuorum condidit. Rhodij poſtea in mari fortūatiſſimi fuerunt: & in iberiam nauigantes rhodum illi condiderunt & poſt captam Troiam baleares inſulas habitauerunt. & ideo dicit poeta tlepolemum & lyndum dediſſe originem balearibus Lyndus in mōte ſita erat: habebatq́ iſigne tēplū palladis. & Cleobolus vnus ex ſeptem ſapientibus ex lyndo fuit. ordo eſt: Iam balearis mouet arma: cui ſator fuit. ſ. Tlepolemus. & origo lyndus vrbs rhodi eſt etiam inſula rhodiorum. Plumbo glande plumbea: quam fundis emittebant in hoſtes. Aetola tydæ. diomedes errans cum in hiſpaniam perueniſſet a nomine patris Tydei vrbem in luſitania a ſe edificatam Tydē appellauit: & incole Grai dicti ſūt poſtea graij violato nomine. Aeneæ domus. ætolæ ab Aeneo patre tydei regē ætoliæ auo Diomedis Carthago. eſt vrbs celtiberorum ad mare mediterraneum portu nobilis. quam ædificauit Aſdrubal gener amilcaris: vt autor eſt Stra. poeta dicit conditorem fuiſſe Teucrum thelamoniū non ſine ratione: quoniam teucer autore Trogo fugiens patriam & iras paternas in cyprum nauigauit: ſalaminaq́ condidit: patre vita functo: patriam repetens ab Euryſace Aiacis filio acceſſus prohibitus ad hiſpaniæ littus claſſem appulit: & loca vbi fuit poſtea noua Carthago occupauit: inde in luſitaniam tranſiuit. Phocaicæ dant emporiæ. emporiæ vrbs maritima inter tarraconem: & pyreneos montes ad mare condita a maſſilienſibus: qui a phocenſibus originem habent phocenſes enim græci maſſiliam condiderunt: ideo phocaicas emporias appellat. Tarraco. vrbs hiſpaniȩ adhuc clara: quodam tarraconenſe vinum Romam mittebatur q̄ a ſolo campano vino in italia ſuperabatur: de quo Mar. Tarraco campano tantum ceſſura lyeo. Me genuit thruſcis æmula vina cadis. Sedētana cohors. Sedentani populi ſunt hiſpaniæ ꝓpe nouā carthaginem & ſucronē fluuium. & etiam Setabis vrbs illic in ædito loco ſita: circa quam eſt magna copia ſparthi: & cāpus qui ſpartharius cognominatur. Poeta alludens ad nomen vrbis dicit ſetabim propter ſparthū. & linus ſpernere telas nobiles arabum ex ſerico. nā arbores Arabiæ autore Pli. ex quibꝰ veſtes fiūt cynæ vocantur. & ſeres populi ſunt in oriente: quorum arbores ferunt ſericū: & bombyx in aſſyria naſcitur. Hiſpania vt inquit Pli. habet ſplendorem lini p̄cipuum natura torrentis: in quo politur: qui tarraconem alluit. & tenuitas mira: ibi primum carbaſis repertis: ideo poeta tantum celebrat telas ſetabitanas. Dicit ſedentanos habuiſſe toraces lineos & ſplendidos. Arabia vltima eſt omnium regionū: q̄ ad meridiem habitantur ſupra ægyptum. Peluſiaco. ægyptio de quo dictum eſt. Setaba linthea ſunt apud Martialē. & catullus ad Vera-

Flammarum miſit diues gallæcia pubem.
Barbara nūc patrijs vlulantē carmina liguis.
Nunc pedis alterno percuſſa verbere terra
Ad nūeru̅ reſonas gaudentē plaudere cetras.
Hæc requies luduſq́ viris: ea ſacra voluptas
Cætera fœmineus pagit labor: addere ſulco
Semina & impreſſo tellurem vertere aratro
Segne viris. quicqd duro ſine marte gerēdū ē
Callaici coniunx obit irrequieta mariti
Hos viriatthus agit: luſithanumq́ remotis
Extractum luſtris: primo viriatthus in æuo
Nomen romanis factū mox nobile damnis
Nec ceretani quondam tirynthia caſtra
Aut vaſco inſuetus galeæ ferre arma morati
Nec q̄ Dardaneos poſt vidit illerda furores.
Nec q maſſageten monſtrans feritate parētē
Cornipedis fuſa ſatiaris concaue vena.
Iāq́ ebuſꝰ phœniſſa mouet: mouet arthabrꝰ
Aclide vl' tenui pugnax iſtare veruto. (arma
Iā cui tlepolemus ſator: & cui lyndus origo
Feruida bella ferens balearis: & alite plumbo
Et quos nūc grauidos violato nomie graium
Aeneæ miſere domus: ætolaq́ tydæ.
Dat cartgago viros teucro fundata vetuſto
Phocaicæ dāt emporiæ: dat tarraco pubem
Vitifera: & latio tantum ceſſura lyeo.

nium inquit: Miſit mihi ſetaba ex ibero. mandonius & cæſo erant iſtorum duces. & ſocio labore caſtra regebant Ad vetonum alas. regio Hiſpanie vergens ad aquilonem. luſitania eſt inter hiſpanos gēs illic ampliſſima: cuius latus ad meridiem tagus cingit: ab occaſu: & ſeptētrione oceanus: ab aurora carpentani. Vetones vaccei & calleci apud luſitanos iuxta Tagum fluuium: vt inquit Trogus: Equas vento concipere plures autores tradiderunt: quæ fabulæ ex equarum fœcunditate. & gregum multitudine natæ ſūt. qui tot in callacia & luſitania: tāq́ pernices viſuntur: vt non immerito ipſo vento concepti videantur. Proſtat. exercet Venerem ſine admiſſario. nam aurā genitalem patulo ore excipiunt. Tacitos. ſiue aliquo hinnitu conſtat inquit Pli. in luſitania circa Vlyſponē oppidum: & Tagū amnē equas fauonio flante obuerſa animalē concipere ſpiritum: idq́ partum fieri: & gigni perniciſſimū: ſed trienniū vitę non excedere: ſeptenniū ait Syllius huius rei meminit etiā Virgi. in geor. Aurea genitali. zephyro vento qui generat prolem in vtero equarum. Alas. turmas equitum. Aperto. patenti: vt equi eorum velociſſimi ſeſe oſtentare poſſint. Hic. apud vetōes. Flatus ipſius fauoni. qui ver inchoat. Suſana. fuit oppidum hiſpaniæ cōditū a ſarmatis populis Scythiæ: q & ſauromatæ dicuntur quoq́ equi validi ſunt: & diu viuūt. Sarmatæ longiqua itinera acturi inedia priꝰ p̄parant equos: atq́ ita per centena milia: & quinquaginta continuo curſu cuntibus inſident. viuunt annis quinquagenis· fœminæ minore ſpatio eȩdem finem creſcendi quinquennio capiūt Mares anno addito. Hinc. a ſuſana. Haud æui fragilis. i. non habens fragilem ætatē: ſed diu viuit. Sparus eſt telum agreſte. Virgi. Agreſteſq́ manus armat ſparus. Horrificant. horridas faciunt galeas rictu ferarum: vt horrorem hoſtibus incuterent & omne æuum venatibus agebant. Tranſigitur. agitur & p̄ficitur. Vis violētia & rapinæ de conſuetudine maiorum ſuorū. Caſtulo vt dictum eſt cōdita & denominata fuit a caſtalio: qui ex phocide ac parnaſo in hiſpaniā traiecit. ideo caſtulonē parnaſiā appellat. Hiſpal. oppidum eſt ad mare gaditanum: vbi ſūt æſtuaria idēſt cōualles repletæ marinis aquis: inundationibuſq́ pelagi: per quas inſtar fluuiorum nauigantes aſcendunt ad vicina oppida ideo dicit Stra: Fama quidem celeberrima habentur oppida: quȩ ſuper amnes ædificata ſunt: aut ęſtuarijs: mariq́ proxima: propter rerum cōmoditatem. Alternis æſtibus. quoniam ibi eſt fluxus & refluxus freti gaditani: ſunt etiā æſtuaria. Nebriſſa. vrbs ꝓpe æſtuaria hiſpaniæ: quam poeta cultam dicit a ſatyris: propter ipſum nomen: quoniam nebris ſignificat pellem hinuli: ideſt pulli ceruini: qua vtebantur bacchātes. Thyrſis dionyſeis bacchicis. Nyſa eſt in aphrica ad Tritonem fluuiū: vbi educatus fuit bacchus: & appellatus Dionyſius: quaſi filius iouis & nyſę. Nyſa etiam eſt in arabia condita a baccho. Nyſa in prima india. Nyſa in parnaſo: quam cōdidere phocenſes i honorem bacchi. Leues. agiles ac laſciui. Menas. baccha mulier. Nocturna. quoniam noctu fiebant bacchanalia. Hortāo lyęo. vino ab horta oppido prope nebriſſam. Carteia. in betica eſt alio nomie dicitur tarteſſus: vbi regnauit argantoniꝰ: qui vt Anacreon poeta cecinit: cētum & quinquaginta vixit annos: vt pli. ſcribit centum & .xx. Syllius autem dicit vixiſſe trecentos annos & ob id fuiſſe ditiſſimum ætatis. lege ſtrabonem & plinium. Terdenos decies annos: trecentos. Stabulanti phœbo. quoniam ibi videt̄ ſol ſtabulari cum occidit: quia tarteſſus eſt ad mare: poeta vult tarteſſum & carteiam non eſſe eandem: ſiue poſuit poſtea tarteſſum dicens idem vt oſtenderet vtroq́ nomine appellari id oppidum· Munda. vrbs beticæ regio

Hos inter clara thoracis luce nitebat
Sedentana cohors: quā ſucro rigētibus vndis
Atq́ altrix celſa mittebat ſetabis arce.
Setabis. & telas arabum ſpreuiſſe ſuperbas
Et peluſiaco filum componere lino.
Mādonius populis: domitorq́ iſignis equorꝫ
Imperitat cæſo: & ſocio ſtant caſtra labore.
At vetonū alas balarus probat equore apto.
Hic adeo cum ver placidum: flatuſq́ tepeſcit
Cōcubitus ſeruās tacitos grex proſtat equarꝫ.
Et venerē occultam genitali concipit aura.
Sed nō multa dies generi: ꝓperatq́ ſenectus.
Septimaq́ his ſtabilis lōgiſſima ducitur ętas
At non ſarmaticos attolēs ſuſana muros
Tam leuibus ꝓſultat equis: hinc venit ī arma
Haud æui fragilis ſonipes: crudoq́ vigore
Aſper frena pati: aut iuſſis parere magiſtris.
Rindacus his ductor: telū ſparus: ore ferarū
Et rictu horrificant galeas: venatibus æuum
Trāſigitur: vel more patrū vis: raptaq́ paſcūt
Fulget p̄cipuis paranſia caſtulo ſignis.
Et celebre oceano: atq́ alternis ęſtibus hiſpal.
Ac nebriſſa dionyſeis conſcia thyrſis
Quam ſatyri coluere leues: redimitaq́ ſacra
Nebrydę & hortano menas nocturna lyeo.

niſvbi Cæſar filios Pōpeiȷ́ vicit:quoꝝ alter Gne
us cū naui delapſus ad incūbentes pelago rupē
euaſiſſet obtrūcatus eſt. Sextus a corduba fugi
ens:tracto paululū temporis inter hiſpanos bel
lo in Siciliam trāſmiſit. Poſtea Mileti occiſus ē
ab ātonianis. Mūda igitur erat paritura Cæſari
labores emathios.i.tales in opprimēdis filiȷ́s pō
peii:cū quibus pro capite dimicauit:vt ipſe faſ
ſus eſt:quales paſſus fuerat in opprimendo Pō
peio ī theſſalia:quæ & emathia dicitur:ab ema
thione rege:& hemonia ab hemōe:& theſſalia
a theſſalo Hemonis filio:& Neſonia a Neſōe
filio theſſali & pyrrhea a pyrrha deucaliōis vxo
re. Italis.romanis:qui illic pugnauerūt. Cordu
ba.vrbs beticæ cōdita a marcelo:prēſtātiſſimis
& doctrīæ prīcipibus clara alūnis vtroqꝫ Sene.
& Lucano poeta eminētiſſio: ideo dicit cordu
bam eē decus auriferæ terræ.i.hiſpaniæ ferētis
aurum: eo īquit Strabo : magnitudinis creuit
corduba:vt nominis celebritate & potentia pol
leat. Flauenti vertice.i.flauis capillis : & alludit
ad ſegetes flauas:betica eſt fertilis:iō ait:Spici
feris oris. Arāticus dux erat. Betes fluuius hiſpa
niæ:a quo betica:q̄ hēt copiā oliuaꝝ:ideo dicit
Cornua fluuiȷ́ vmbrata oliuis:qm̄ betis ripę ſūt
oliuis cōſitæ. Ramo palladio.oliuis. Ductor ſy
donius Annibal rapiebat ꝑ cāpos puluerulētos
agmina ſua:& luſtrabat oia ſigna ſuoꝝ : inter
quos ibat ouās. Non aliter. Annibalē ſua acies
aīo alacri luſtrantē:cōparat Neptuno:cui vagā
ti per oceanū curru minora numina plauſu oc
currunt. Tethyn.oceanū Cubilia phœbea.quia
ibi videtur ſol ſtabulari. Extremā.vltimā partē
maris. vbi ſol videꝰ occidere. Pyrene celſa. de
ſcribit pyreneū montē & nomis cauſā fabuloſā
affert:qm̄ pyrene vt autor ē Diodo.ab igni qui
paſtoribꝰ exciderat nomē accepit quo totus cō
flagrauerat.pyr.græce.latine dicitꝰ ignis. Diui
ſos celtis.celte galloꝝ natio hęrēt pyreneis mō
tibus. Aquitani ſūt his finitimi ad ſeptētriones:
habitantes inter pyrenē & garūnam fluuiū. bel
gæ aūt vſqꝫ ad oceanū:& oſtia rheni ſe porrigūt
a græcis oēs galli vocanꝰ celtæ ob celtarū clari
tatem qui incolebant narbonēſem regionem &
maſſylienſem pyrenei mōtes diuidūt gallias ab
hiſpanis. Diuortia.diſcrimina & diuiſiōes. Ma
gnis terris.hiſpanis & galiȷ́s. Bebricia virgine.
pyrene filia bebricis. Crimen alcidæ.nā ꝓpter
herculem puella fugiēs iram patris laniata eſt
a feris : cui hercules virginitatem abſtulerat.
Sorte laborū.quos illi ex ordīe īperabat euryſte
us. Poſſeſſus baccho.cū multo mero incaluiſſet
Sæua aula bebricis. alludit ad Amicū bebriciū
neptuni filiū quē ęſtibus intremit pollux.bebri
ciȷ́ dicti ſunt byſhinni.de Amico eiuſqꝫ feritate

Argantoniacos armat carteia nepotes:
Rex proauis fuit humani ditiſſimus æui
Ter denos decis emenſus belliger annos.
Armat tarteſſos ſtabulanti conſcia phœbo
Et munda emathios italis paritura labores.
Nec decus aurifere ceſſauit corduba terræ.
Hos duxere viros flauenti vertice phorcis
Spiciferiſqꝫ grauis bellator aranthicus oris
Equales æui genuit:quos vbere ripa
Palladio betes vmbratus cornua ramo.
Talia ſydonius per campos agmina ductor
Puluere nigrantes raptat:luſtratqꝫ ſub armis
Qua viſu comprendere erat fulgentia ſigna.
Ibat ouans:longaqꝫ vmbrā tellure trahebat
Non aliter quotiēs:perlabitur æquora curſu
Extremāqꝫ petit phœbea cubilia thetyn
Frenatis neptunus equis:fluit oīs ab antris
Nereidū chorus & ſueto certamine nandi
Candida perſpicuo cōuertunt brachia pōto.
At pyrenei frondoſa cacumina montis
Turbata pœnus terrarum pace petebat.
Pyrene celſa nymboſi verticis arce
Diuiſos celtis altæ proſpectat iberos.
Atqꝫ ęterna tenet magis diuortia terris
Nomen bebrycia duxere a virgine colles.
Hoſpitis alcidę crimen:qui ſorte laborum
Gerione peteret cum lōga tricorporis arua
Poſſeſſus baccho ſeua bebrycis in aula
Luhendā formę ſine virginitate reliquit
Pyrenen lætiqꝫ deus ſi credere fas eſt
Cauſa fuit lęti miſeræ deus edidit aluo.
Nāqꝫ vt ſerpentem patrias exhorruit iras
Confeſtim dulces liquit turbata penates.
Tum noctem alcidę ſolis plangebat in antris
Et promiſſa viri ſyluis narrabat opacis.
Donec mœrentē ingratos raptoris amores:
Tēdentēqꝫ manus:atqꝫ hoſpitis arma vocātē
Diripuere fere:laceros tirynthius artus
Dū remeat victor lachrymis ꝑfudit: & amēs
Palluit inuento dilectę virginis ore.
Ac voce herculea percuſſa cacumina montis

Intremuere iugis:mœſto clamore ciebat
Pyrenen ſcopuliqꝫ omnes ac luſtra ferarum
Pyrenen memorāt:tumulo tū mēbra repōit
Supmū illachrymās:nec honos īcercidet æuo
Defletumqꝫ tenent mōtes per ſęcula nomē.
Iāqꝫ per & colles & denſos abiete lucos
Bebrycię pœnus fines tranſcenderat aulę
Inde ferox quęſitum armis ꝑ inhoſpita rura
Volcarum populatur iter tumidiqꝫ minaces
Accedit rhodani feſtino milite ripas.
Aggregibus caput alpinis & rupe niuali
Proſilit inceltas ingentēqꝫ extrahit amnem
Spumāti rhodanus ꝓſcindēs gurgite cāpos
Ac propere in pontum lato ruit incitus alueo
Auget opes ſtanti ſimilis:tacitoqꝫ liquore
Mixtus arar:quē gurgitibꝰ cōplexus anhelis
Cunctantē īmergit pelago raptūqꝫ ꝑ arua
Ferre vetat patriū vicina ad littora nomen.
Inuadunt alacres inimicū pontibus amnem.
Nunc celſo capite & ceruicibus arma tuentur
Nunc validis gurges certatim frāgitur vlnis
Fluminea ſonipes religatus ducitur alno:
Belua nec retinet tardente libyſſa timore.
Nam trabibus vada & iniecta tellure reꝑtū
Connexas operire trabes:ac ducere in altum
Paulatim ripę reſolutis aggere vinclis
At gregis allapſu fremebundo territus acris
Expauit moles rhodanus:ſtagniſqꝫ refuſis
Torſit arenoſo minitātia murmura fundo:
Iāqꝫ tricaſtinis incendit finibus agmen
Iam faciles cāpos iam rura vocuncia carpit.
Turbidus hic truncis ſaxiſqꝫ druentia lætum
Ductoris vaſtauit iter:nāqꝫ alpibus ortus
Auulſas ornos & adeſi fragmina montis
Cum ſonitu voluens fertur latrātibus vndis.
Ac vada tranſlato mutat fallacia curſu.
Nō pediti fidus:patulis nō puppibus ęquus
Et tūc hymbre recēs fuſo correpta ſub armis
Corpora multa virū ſpumāti vertice torquēs
Immerſit fundo laceris deformia mēbris
Sed iā præteritos vltra meminiſſe labores

ac morte lege Valeriū flacū. Virgi.in quito: Be
bricia veniēs amici de gente ferebat. Lugendā.
deplorandā:quoniā ob eius formam in talē in
cidit calamitatem. placuit.n.ob formam hercu
li. Plangebat noctē.dolebat ſeſe indulſiſſe her
culi noctu. Mœrentē amores.deplorantē ingē
ti mœrore alciden qui ſe ſtuprauerat erga ſe in
gratum eſſe. Victor.cæſo gerione. Ore.capite
pyrenes puellæ. Supræmū.nā dicebaꝰ:vale vale
& quē dabit finē fortuna cūcti ſequemur. Vir.
de polydoro: Animāqꝫ ſepulchro condimus:&
magna ſupremū voce ciemus. Nec intercidet.
nō delebiꝰ qa diceꝰ ſemp pyrenę:vt de myſeno
Virgilius fingit. Fines aulæ bebriciæ.pyreneos
mōtes. Et per ihoſpita rura quæſiuit iter armis
& depopulatus agros volcarū ad ripas rhodani
contēdit. Denſos lucos.qm̄ vt inquit Strabo la
tus pyrenei montis vergens ad hiſpaniā varias
habet arbores.alterū vero ſpectans galliā nudū
eſt pœnitus. Volcarū. Volcæ ſunt populi galliæ
accolentes vlteriorē ripā rhodani:qui ex alpibꝰ
fluit per lacū lemānum: & ſe in mare mediter
raneum deferēs plures fluuios inter quos ararī
qui rhodano miſceꝰ ꝓpe lugdunū.de quo loco
intelligit Tranquillus in vita.C.principis.dicēs
illum natum eſſe in vico paulo ſupra cōfluētes.
Feſtino milite.qm̄ properabat exercitus. Tumi
di.propter aquarū copiā. Miaces ripas:quoniā
cum magno ipetu ferꝰ rhodanus:eſtqꝫ adeo p̄
ceps vt vix aduerſa aqua nauigeꝰ : & trāſiens ꝑ
lacum lemannū oſtēdit curſū ſuū: nec confūdit
aquas .rhodanus dictus a rhoda rhodiorū colo
nia ſita ad fontes rhodani. Caput.origo & fons
rhodani ē in alpibus. Arar.oriꝰ etiā ex alpibus;
adeo ſegnis in curſu vt videaꝰ ſtagnū. Anhelis.
torrētibus. Pelago.copia ſuę aq̄ immergit ararī
qui perdidit illic nomē. nā poſt cōfluentē diciꝰ
ſolum rhodanus. Inuadūt alacres.ipſi pœni in
uadunt rhodanum qui ꝓpter īpetū pōtes deiȷ́
ciebat.& indignabaꝰ.ideo fuit opus vt nādo:āt
ratibus traiȷ́cerēt. Alno fluminea naui facta ex
alno:q̄ gaudet ripis fluminū. Liuius ait:annibal
ne tempori deeſſet dat ad traiȷ́ciendū ſignū. Iā
paratas aptaſqꝫ habebat pedes litres.nauiū ag
men ad excipiendū imperū fluminis parte ſupī
ore tranſmittēs:trāquillitatē infra traiȷ́ciētibus
liurtibꝰ p̄bebat:equorū pars magna nātes a pup
pibus trahebanꝰ p̄ter eos quos iſtructos:frena
toſqꝫ vt extēplo egreſſo in ripā eqti viui eſſent
īpoſuerūt ī naues.galli occurſāt in ripā cū varijs
vlulatibꝰ:cātuqꝫ moris ſui quatiētes ſcuta ſup ca
pita:vibrāteſqꝫ dextris tela quos a tergo ānibal
adortus eſt. Belua libyſſa.elephas habebat āni
bal cū traiecit rhodanū.xxxvii.elephātos. Nā
ratibus vada. Liuius ait. Ratē vnā.cc.longā pe

des quinquaginta latā a terra in amnē porrexe runt:quā ne ſecūda aqua deferreꝛ pluribus re tinaculis validis parte ſupiore ripę religata pō tis in modū humo cōiecta cōſtrauerāt:vt belue audacter velut p ſolū ingredereꝛ. Vada.ipſam aquā.Cōnexas trabes.ratē ipſā: q̄ nil aliud ē ni ſi plurimū trabiū cōtextus. Refuſis.ꝑmixtis ab imo. Torſit.emiſit.Iāq; tricaſtinis.ānibal ad tri caſtios flexit iter:& ad druētiā fluuiū ꝑuenit trā ſitu difficillimū:qa nullis coercitus ripis pluri bus ſimul atq; ijſdē alueis fluēs p noua ſēp vada nouoſq; gurgites:& ob eadē pediti quoq; incer ta via ē.ad hęc ſaxa glareoſa voluēs nihil ſtabi le aut tutū ingredienti ꝓbet iō ait poeta ipſum mutare vada trāſlato curſu. Tricaſtini & Vocō tij populi ſūt galliæ ꝓpe druētiā fluuiū qui iter ānnibalis aliq̄tulū remoratus ē:cū ſit trāſitu dif ficillimus:& p agros erūpat atq; vageꝛ.Ruravo contia.agros vocōtioꝝ. Trāſlato curſu.qm̄ mō hac. modo illac fluit: & mutat vada ideſt ſuas aquas. Non æquus. non idoneus nauibus. Et nunc imbre recens fuſo.hoc eſt quod ſcri. li uius his verbis. Et tū forte ibribus auctus ingē tem tranſgredientibus tumultū fecit.Recēs.re center & paulo āte.Verticę.ſūmitate aq̄.Sed iā ꝓteritos.ānibal a rhodano decimis caſtris ꝑue nit ad alpes:quaꝝ moles obducta niuibus ter ruit pœnos: effecitq; vt oīa ꝑicula &oēs ꝓteritę difficultates exciderēt.Cūcta gelu.deſcribit al pes obductas niuibus & glacie. Glaciē æui.ni uē multorū ānoꝝ:& glaciē vetuſtā.Cohibēt:re tinēt. Flāmis.radijs ſolaribus.Obuia phœbo. propter altitudinem.Pruinas.glaciē. &durā ni uem quā ſol diſſoluere nequit.Quātum tartare us.tantū inqt eriguntꝛ alpes ad cœlū quātum ad ima demittunꝛ inferi. Atrę paludis.ſtygis.A ſu pera tellure.ab hac terra quā calcamus. Tellus ipſæ alpes. adeo vt occupet ipſa altitudo totū fere cœlum vmbra. Intercipit.occupat. Nullū ver.nullibi eſt te por vernus:&flores. Aeſtatis honores.flores:fructus:& cætera quæ æſtatē or nāt. Deformis ab effectu:quoniā in hyeme oīa deformanꝛ.Illa. hyems. Huc ad alpes.nībus ē vis venti cū pluuia. Obtutus.aſpect᷒ caligie ob ducitur ꝓpter altitudinē. Mixtus athos tauro. ait poeta tantā eſſe alpium altitudinē: vt hi mō tes cumulati inuicē illas nō ęquarēt.athos mōs macedoniæ altiſſimus vſq; ad mare ægeū porri gitur:& in æſtate vmbrā extendit vſq; ad lēnon inſulā maris ægei.iō Papi. in thebaide loquens de lēno dicit. Ingenti telurē ꝓximus vmbra ve ſtit athos. Taurus mons mediā ſecat aſiā: & cū ſcythiā attigit diciꝛ caucaſ᷒.In pricipio ſui duo brachia porrigit q̄ cornua videꝛ:& inde nomen accepit autoꝛ Pli.q̄ frōs ga horrēda ē: ac miari

Conſpecte ꝓpius dempſeꝛ pauētibus alpes:
Cuncta gelu canaq; æternum grandine tecta
Atq; æui glaciem cohibent:riget ardua mōtis
Etherij facies ſurgentiq; obuia phœbo
Duratas neſcit flāmis mollire pruinas:
Quantum tartareus regni pallantis hiatus
Ad manes imos:atq; atræ ſtagna paludis
A ſupera tellure patet.tam longa per auras
Erigitur tellus: & cœlum intercipit vmbra.
Nullum ver vſq̄ nulliq; æſtatis honores
Sola iugis habitat diriſ ſedeſq; tuetur
Perpetuas deformis hyems:illa vndiq; nubes
Huc atras agit:& mixtos cū grādine nimbos
Iam cuncti flatus ventiq; furentia regna
Alpina poſuere domo:caligat in altis
Obtutus ſaxis abeuntq; in nubila montes.
Mixt᷒ athos tauro rhodopeq; adiūcta mināti
Oſſaq; cū pelio cūq; emo ceſſerit othrys
Primus inexpertas adijt tirynthius arces.
Scindentē nubes:frangentēq; ardua montis
Spectarunt ſuperi: longiſq; ab origine ſedis
Intemerata gradu magnavi ſaxa domantem.
At miles dubio tardat veſtigia greſſu.
Impia ceu ſacros in fine arma per orbē
Natura ꝓhibente ferant:diuiſq; repugnent.
Contra quę ductor nō alpibus ille nec vllo
Turbatus terrore loci:ſed languida monſtris
Corda virū fouet hortādo:reuocatq; vigorē.
Non pudet obſequio ſuperū feſſoſq; ſecū dis
Poſt belli decus:atq; acies dare terga niuoſis
Mōtibus & ſegnes ſubmitteꝛ rupibus arma.
Nunc o nūc ſocij dominantis mœnia romæ
Credite vos ſummūq; iouis cōſcēdere culmē
Hic labor auſoniā dabit:hic in vincula tibrim.
Nec mora cōmotū promiſſis ditibus agmen
Erigit in collem& veſtigia linquere nota
Herculis edicit magni:crudiſq; locorum
Ferre pedē:ac proprio turmas euadere calle:
Rūpit in acceſſos aditus:atq; ardua primus
Exuperat.ſummaq; vocat de rupe cohortes.
Tum qua durati concreti frigore collis

videꝛ:iō poeta tauꝝ minātē appellauit.Rhodope mons eſt thracie.oſſa:pelios: & othrys ſūt mōtes theſſa liæ:& hemus iter thraciā & theſſaliā.Vnde dicit Oui.Qua patet vmbroſū rhodope glacialis ad hemū. Ceſſerit.i.oēs hi montes ſimul poſiti cederēt alpib᷒ i altitudine.Arces ipſas alpes q̄ erāt tanq̄ arx totius ita lię:& in peruię q̄s hercules primus trāſcēdit quē frangentē ardua montis:&domantē ſaxa:cœlo numia ſpe ctarunt. Ab orgie.a pricipio mūdi. Intemerata:intacta:& iacceſſa.Natura prohibēte:q̄ videbaꝛ oppoſuiſſe alpes munimētū italię.Vn̄ Iuue. Oppoſuit natura alpeſq; niueq;.Mōſtris.viſis apibus horrēdis:&ſimilib᷒ mōſtro.Nō pudet obſeqo.verba ānibalis hortātis ſuos ad alpes trāſcēdēdas:decorūq; ꝓſtādū:quos timoris arguit:q; p᷒ tot victorias qb᷒ deoꝝ obſeqo poti ti fuerāt in ipis hoſtiū portis ſubſiſtāt. In horta tur eos ab vtilicū ait.poſt hunc laborē illos fore reꝝ potituros & romā caput terraꝝ tūc ab illis expugnari: qbus ꝓmiſſis incitatos in iminentē collē erexit:edixitq; vt relinquerēt veſtigia hercu lis:nouūq; iter aggredereꝛ. Obſego ſupeꝝ.qm̄ mercurius iuſſerat ncie iouis:vt veniret i italiā. Secūdis.rebus ꝓſperis:& victorijs. Belli decus. victorias & prælia iā peracta. Credite vos. locus eſt ab vtili. Culmē iouis.capitoliū. Crudis locoꝝ per loca cruda & aſpa.Proprio calle. vita ab ip ſis tūc primū facta:omiſſis veſtigijs herculis. Tūc q̄ durati.ſenſus eſt. ibat per loca lubrica & dura glacie obducta:vt ſequentibus aīos inijce ret:& ferro ꝓparabat locū:in quo veſtigia pone ret. Fruſtraꝛ veſtigia. qm̄ nō poterāt firmare ve ſtigia. Canenti.albo propter niues & glaciē. Lu ctantē.repugnātē veſtigijs. Haurit.abſorbet. Turbine.turbo vt inqt Ariſto.fit cū vētus deſcē dit ex nubibus in qbuſdā locis:& poſtea occur rit ei alius:qui ē cōtrarij flatus:& alter alteꝝ im pellit coartatq;:quare eleuaꝛ rotūdus iuolut᷒ in alto cū puluere. Chorus.vētus.hūc ponit ꝓ quo cunq; vēto. Vnde nec edomitos. ſenſus eſt adeo erant oīa aſpera:& ardua vt etiā timerēt reſpi cere ad difficultates iā ſupatas:& quacunq; reſ piciebant oſtendebāꝛ niues :& cœlū ſolūmō vt accidit nautis in medio mari q nil aliud q̄ aquā & cœlū vident. Inania.nō inflata ventoꝝ flatu. Secura nō agitata a ventis. e malo ſuſpēdiꝛ an tenna &velū:& cū ē ventus ipellit:& ſtridet. Vi cta.reſpiciēdo aquas. Iāq; ſup clades. deſcribit ꝓlia annibalis cū alpinis gentib᷒. Sup clades.i. ꝓter difficultatē& clades a niuib᷒ acceptas ēt al pinæ gentes ſemifere irruebant in pœnos. Illu uie.ſorde. Perēni ſqualore. ꝑpetua deformitate & imundicia.ſqualidus diciꝛ incultus. Liui᷒ ait Mōtani ſeſe oſtēderūt.q ſi valles occultiores in ſediſſent cohorti in pugnā repente ingētē fugā: ſtragēq; dediſſent:ſed pœni ab hoſtibus:& ini quitate loquoꝝ oppugnabāꝛ.tandē ānibali eos ſupauit:captis eoꝝ vicis:& caſtello atq; pecori bus:qbus p triduū exercitū aluit. Pernix .velox. Hæſit.qm̄ non poterat extrahi. Nec peſtis lap ſus ſimplex.nō vno mō ruebāt. Bis ſenos ſoles. at Liuius ait nono die in iugū alpiū ventum fu iſſe a pœnis: Per vulnera.mala q̄ perpeſſi fuerāt

Lubrica fruſtratur canenti ſemita cliuo
Luctantem ferro glaciē premit:haurit hiatu
Nix reſoluta viros:altoq; a culmine ꝑceps
Viuentis turmas operit delapſa ruina.
Interdum aduerſo glomeratas turbie chorus
In media ora niues fuſcis agit horribus alis.
Aut rurſum immani ſtridens auulſa procella
Audacis rapit arma viri:voluenſque ꝑ orbē
Contorto rotat in nubes ſublimia flatu.
Quoq̄ magis ſubire iugo atque euadere niſi
Erexere gradum creſcit labor:ardua ſupra
Seſe aperit feſſis:& naſcitur altera moles.
Vnde nec edomitos exudatoſq; labores.
Reſpexiſſe libet:tanta formidine plena
Exterrent repetita oculis:atq; vna pruinæ
Canentis quacunq; datur ꝑmittere viſus
Ingeritur facies medio ſic nauita ponto
Cum dulcis liquit terras & inania nullos
Inueniūt ventos ſecuro carbaſa malo.
Immenſas proſpectat aquas ac victa ꝓfūdis
Aequoribus feſſus renouat ſua lumina cœlo.
Iāq; ſuper clades atq; importuna locorum
Illuuie rigideq; comę ſqualore perenni
Horrida ſemiferi promunt e rupibus ora
Atq; euulſa cauis exeſi punicis antris
Alpina inuadit manus aſſuetoq; vigore
Per dumos:notaſq; niues:atq; inuia pernix
Clauſum montiuagis ifeſtat curſibus hoſtē.
Mutatur iam forma locis:hic ſanguie multo
Infectę rubuere niues:hic neſcia vinci
Paulatim glacies cedit tepefacta cruore
Dumq; premit ſonipes duro veſtigia cornu
Vngula perfoſſis hęſit cōpreſſa pruinis
Nec peſtis lapſus ſimplex:abſciſa reliquunt.
Mēbra gelu.fractoſq; aſper rigor āputat artus

in aſcenſu alpiū.Sidunt.locant caſtra in vertice alpium. Præruptis altis. Supra dixit:Cuius in aerio pendent tua vertice caſtra. At venus ancipiti.fingit poeta ad virgilij imitationem venerē timentē romanis iouem alloquatum fuiſſe. Ancipiti.dubio:quoniā ignorabat euentū rei quam timebat.Quis pœnæ modus oratio veneris ad iouem q̄ incipit ab interrogatione habens affectus.turbata quippe erat venus: timēs romanis ſuis:& locus eſt a iuſto:certe videbatur iniquum romanos vrgeri tot cladibus quibus iuppiter ſedē quietam promiſerat:ſenſus eſt.quouſq; daturi ſunt pœnas romani ob periuria Laomedōtis:&irā iunonis quam occulte taxat.Modus finis malorum & ſupplicij.Aeneadis.romanis nepotibus noſtris.Alpibus impoſuit libyen.auget rem:vt magis moueat iouē Libyen.ipſos liby cos.Sic Virgi. Ilium in italiā portās Inimicorū quippe res ſemp videnť maiores. Vnde Oui. Vinciūq; pecus grādius vber habet.Minatur finem.vltimū excidiū.Caſus ſagunthi.i.incendium qđ ſagunthuspaſſus eſt.

Quo troiæ cineres feremus.locus eſt a pio.nō ſimpliciter inquit quæro ſedem romanis ſiue troianis:ſed etiam ſacris a troia aduectis. ergo da nobis locū firmū:quo ſacra feramus. Cineres.reliquias.a fortunę mutatiōe mouet affectū Sacrā ruinā.penates abreptos ex ruina troię:& incendio.Vnde dido apđOuidiū ſic dicit æneę Si tu cultor eras elapſis igne futurus : Pœnitet elapſos ignibus eſſe deos.Aſſaraci larē.ignē troianū aſportatū ab ænea i italiā.Iuue. Vbi q̄q̄ diruta ſeruat ignē troianū. & veſtā colit alba minorem.Aſſaracus genuit capyn Capis anchiſen. Anchiſes æneam. Troiæ ſecreta. palladium quod in abdito loco ſeruabatur : reſtitutum a diomede ipſi æneæ :vt ſuo loco diceť. Da ſedē genitor.petitio eſt:&loc⁹ a iuſto:quoniā ſatis iā & pluſq̄ ſatis errauerant troiani &penates.ſatiſq; pœnaꝝ datū iā erat ob pfidiā laomedontis. Iacere.quieſcere.Parū ne eſt.hoc dicit ,ppter iunonem quæ troianos magno odio ,pſequebať. Exilia.vt cheroneſum:thraciā:epyrū:macedoniaз cretā:ſiciliā:ſtrophades:aphricā.Pelle metus.verba iouis ad venerē :quibus ab ea remouet quod vel maxime timebat de mutatione .ſ.iperij. hoc inquit iuppiter. fixum eſt:& hoc bello explorare romanos decreui qui iā videntur ab auita degeneraſſe virtute:& agere tēpora obſcura.ſ.viuere ſine laude:vt de ipſis nihil penitus diceret.cythera inſula ad quā venus nata ex ſpuma maris cōcha ,primū aduecta eſt:& cytherea appellata.Mole martis.magnitudine ac difficultate belli.nā in aduerſa fortūa homines cognoſcuntur.vnde dicet alibi.explorant aduerſa viros.& Seneca dicit:Melius in malis ſapimus.ſecunda rectum auferunt:& Horatius in fine ſermonum:Sed cōuiuatoris vti ducis ingenium res aduerſæ nudare ſolent.ſelare ſecundæ.Spectare.cōſiderare & ,pbare quid poſſint:& valeant.Expendere.ponderare.Iuue. Expende annibalē quot libras in duce ſummo Inuenies!Ferri.armorum:& vulnerū. Honori antiquo:nō ſeruant decorum ſuum.vt priſci romani fecerunt Cruoris.quē libenter effundebat pro augendo imperio & laude conſequenda.Sitiens.cupidiſſimus famæ & gloriæ:ad quā nati ſumus.Obſcura.ſine honore. Inglorius.ſine gloria:ad quam illi priſci tota mente aſpirabant.Mutū ęuum.ætatē de qua oēs ſilent.Seneſcit quoniam verterant ſe iam romani ad luxum:& ſic ſeneſcebat virtus:& vigebat voluptas.Blādoveneno.voluptate:qua nihil deteſtabilius eē poteſt.quippe ,ppter illam res poſthabemus honeſtas.ea.n. pręſtringēs mentis aciem ad omnia flagitia mortales impellit:& q̄diu romani voluptatē aſpernati ſunt. q̄ eſt blandiſſima domina:eorum imperium ac nomen toto orbe propagabatur.Ideo exclamat Iuue.Nunc patimur lōgæ pacis mala ſæuior armis Luxuria incubuit:victūq; vlciſciť orbem.diuitiæ aſiane primā labem morib⁹ romanis attulerunt.Nihil eſt tam mortiferum ingenijs q̄ luxuria inquit Sene.Veneno quoniam voluptates blandicijs ſuis necant ingenia & deſidiæ.ex quibus & ocio naſcitur voluptas: ideo laborandū eſt vt voluptatem appellamus.virtus enim circa difficile verſať:& a ſe voluptates repellit:vt a rationis pręſcripto

Bis ſenos ſoles totidem per vulnera ſęuas
Emenſi noctes optato vertice ſidūt:
Caſtraq; præruptis ſuſpēdunt ardua ſaxis.
At venus ancipiti mentē labefacta timore
Affatur genitorē.&rumpit mœſta querellas
Quis pœnæ modus aut peūdi terminus oro
Eneadis erit?& quādo terraſq; fretūq;
Emenſis ſediſſe dabis? cur pellere noſtros
A te cōceſſa pœnus parat vrbe nepotes?
Alpibus impoſuit libyen:finemq; minatur
Imperio.caſus metuit iam roma ſagunthi.
Quo troiæ extremos cineres ſacraq; ruinam
Aſſaraciq; larem & veſte ſecreta feramus?
Da ſedem genitor.tutiſq; iacere. parum ne ē
Exilia errantes totū quæſiſſe per orbem?
An ne iterū capta repetentur pgama roma?
His venus:& cōtra genitor ſic deinde ,pfatur
Pelle metus.neu te tyriæ conamina gentis
Turbarint cytherea.tenet longumq; tenebit
Tarpeias arces ſanguis tuus:ac ego martis

non diſcedat.Seneſcit.i.debilis fit:& ſupperať a voluptate:quoniam in locū virtutis vitium obrepit.iō dicit Hora.in primo ſermonum.In agris neglectis vrendam ſilicem innaſci.Magnæ molis opus.romani inquit poſcunt ſibi imperium:qđ difficillimū eſt multis laboribus parandum.igiť non eſt incūbendum voluptati & longe deſidiæ in dormiendū. Maxīa rerū.caput orbis:vt nil maius roma inueniri poſſet. Sit nobilior. maioris nominis & famę.Malis.aduerſa fortuna:quoniā virtus in ipſa difficultate niteſcit:& perardua eſt cum ſit inertis tuta ſecare.Hinc.ex iſtis malis venient romani ad ſydera:&enum erat illos qui in hoc ſecundo bello punico claruerūt.Paulus æmilius qui cecidit ad cānas.Fabius maximus.qui annibalem cunctando fregit. Marcellus.q primus in italia docuit annibalē poſſe vici ad nolā hic rettulerat tertia opima ſpolia ioui pheretrio:vt dictū eſt. Mutata mente:qa degenerabunt ab illis & nō erunt eiuſdem mentis pro ampliādo iperio. hoc maxime dicit ,ppter tyrannidē :& feritatē Cai pricipis:& neronis.Nepotes poſteri. Ipſe creatus ſcipio .ſ. cui cognomen erit aphricāo a deuicta aphrica.Pœnū.annibaleз.Hinc ex his victorijs Tuis.romanis.Exin ſe curibus. p̄dicit iuppiter venturā eſſe gentē flauiā ex ſabinis:q̄ Romanū imperiū augeat.cures oppidū ſabinorū ē. Veſpaſianus natus eſt in quodā vico ,ppe reate ex patre ſabio:a claudio pricipe Narciſi gr̄a legat⁹ legionis i germaniā miſſus ē.ide i britāniā trāſlatus tricies cū hoſte cōflixit:& vectē inſulā britanniæ ,pximā in ditionē redegit.Thylæ ē vltima inſulaꝝ oceani britānici q̄ orchades vocāť: caledonia eſt ſilua britānię.inde britāni caledonij dicuntur.de veſpaſiano ſic canit Valeri⁹ flaccus in primo ſui opis: Tuq; o pelagi cui rector aperti fama caledonius poſtq̄ tua carbaſa vexit oceanus phrygios prius indignatos iulos ,p cōſul aphricā itegerrime adminiſtrauit.Inde miſſus eſt in aſiā a nerone ad cōprimendū iudęoꝝ motū q rebellauerat.inter alios legatos titū filium aſſumpſit & vt primū ingreſſus ,puinciā eſt correpta militū diſciplina ciuitates ad officium fidemq; reduxit.Inde romā redijt ad iperiū relicto illic cito filio: q hyeroſolimā expugnauit: quæ vrbs iudæorum erat caput : lege tranquillum & Ioſephum.Virtus cœleſtis.gens flauia diuia quadam: & multum ſupra hoīes virtute p̄dita. Effert ſe curibus:e ſabinis extollet ſe vſq; ad aſtra propter res geſtas:cures.vt dixi:ē oppidū ſabinorū patria Numæ pompilij.Augebit nomen iuli ſacris:nā iperatores ab iulo iulij dicebanť:q ſacroſancti erāt:& eoꝝ nomina in faſtis ſcribebanť.primus fuit iulius cæſar beneficio nepotis &filij p adoptionem in numerū deorū relatus.de quo papinius in prima ſylua:Qui feſſus bellis,aſſertæ munere prolis:Primus iter noſtris oſtendit in æthera diuis.vnde Ouidius in faſtis:Inuenies illic & feſta domeſtica vobis:Sæpe tibi pater ē : ſæpe legendus auus.Quęq; ferūt illic pictos ſignantia faſtos:Tu quoq; cū druſo pręmia fratre feres Iuli.a quo gens iulia originē habuit.Vnde Martialis naſciturum domitiani filiū ſic alloquitur: Naſcere dardanio ,p miſſū nomē iulo. Bellatrix gens.T.flauius petroni⁹ autore Tranqllo municeps reatin⁹ ex acie pharſalica fugiens domum ſe recepit.huius filius cognomine ſabinus apud heluetios publicū funus exercens diem obiuit. ſuperſtitibus vxore Veſpaſiana polla quæ nurſiæ honeſto patre orta.patrem habuit veſpaſianum pollionē:ex duobus liberis quorum maior ſabinus ad pręfecturam vrbis:minor veſpaſianus ad cōſultandū vſq; ,pceſſit. Locus ad ſextum miliarium a Nurſia ſpeculum euntibus in monte ſummo appellatur veſpaſiæ.Vbi veſpaſianorum monumēta extāt magnū indicium ſplēdoris familiæ:ac vetuſtatis.Bacifero ſabino quoniam i ſabina eſt magna copia oliuarum &fructuum·Vnde Iuuenalis:Vſq; adeo nihil eſt quod noſtra infantia cælum Hauſit auētini baca nutritia ſabina.Sabino:municipio:ſiue fundo:aut oppido ſabinorū: vt dicimus.Tuſculanum.formianum. Hinc:ex hac gente bellicoſa &ſabina. Pater.veſpaſianus oſtendet

Mole viros ſpectāť paro:atq; expēdeť bello.
Gens ferri patiēs ac lęta domare labores
Paulatim antiquo patrum deſueſcit honori.
Atq; ille haud nūq̄ parcus pro laude cruoris:
Et ſemper famę ſitiens obſcura ſedendo
Tempora agit:mutū voluēs inglorius æuū.
Sanguine de noſtro populus blādoq; veneno
Deſidię virtus paulatim euicta ſeneſcit.
Magnę molis opus multoq; labore parandū
Tot populos inter ſoli ſibi poſcere regna.
Iāq; tibi veniet tempus quo maxima rerum
Nobilior ſit roma malis:hinc nomina noſtro
Non indigna polo refert labor:hic tibi paul⁹
Hic fabius gratuſq; mihi marcellus opimis:
Hi tantum parient latio per vulnera regum.
Quod luxu&multum mutata mēte nepotes
Non tamen euertiſſe queāt: iāq; ipſe creatus
Qui pœnum reuocet patriæ latioq; repulſū
Ante ſuę muros carthaginis exuat armis.
Hinc cytherea tuis longo regnabitur ęuo.
Exin ſe curibus virtus cœleſtis ad aſtra

romanis poſſe vinci britanniam:& thylen inſulam in qua ſolſtitio æſtiuo nullas eē noctes Plinius ſcribit.
cācri.ſcilicet ſignum ſole tranſeunte:nulloſqꝫ contra ꝑ brumas dies. Ignotā.ſ.romanis ad eum diem.Cale
donios lucos:britānos Primus.at cæſar prius traiecerat in britanniam:ſed non omnem in ditionem rede=
git.Rhenum:rhenus fluuius germaniæ in rheticarum alpium vertice inacceſſo ac præcipiti ortus modico
flexu in occidētem verſus ſeptētrionali oceano miſcetur:quem ponit ꝑ germanis quos veſpaſianus com=
peſcuit miſſus illuc a claudio principe.Aphros quoniam fuit illic proconſul.Idumen. idume eſt regio iu=
dęæ maritima abundans copia palmarum.Vnde dicit ſtra.hiericus eſt campus iudęæ montibus circūda=
tus:In quo eſt palmetum ſpatio ſtadiorumcen=
tum:totum regnum:&habitationibus plenum:
& palmæ illic ferunt optimas cariothes. eſt ēt
illic viridarium balſami:lege ioſepū. Noſtros
honores:erit inquit deusvt nos ſumus.Tum iu
uenis.i. Titus qui fuit relictus a patre in iudęa
ad expugnationem hyeroſolymorum:& qui in
imperio romāo patri ſucceſſit.ideo ait:Excipi=
et patriam molē.Robore mentis:magnitudine
animi præſtans:quam Tito ſemper tribuit Io=
ſephus ſcribēs illum aliquando quaſi inermē in
medios irruiſſe hoſtes:&inclinatas acies animi
robore ſubnixum reſtituiſſe: Itaqꝫ inquit ſi me
nihil addentem obſequio:neqꝫ inuidia detrahē
tem:verum dicere oportet ipſe cæſar tit⁹.ſ.totā
legionem bis periculo liberauit:atqꝫ ipſe caſtra
muniendi copiam militibus præbuit. Aequatū
imperio caput ideſt ea magnitudine animi erit
vt imperij amplitudinem æquare videatur : &
poſtea illud ſuſcipiet quod virtute merebatur:
quoniam non decet imperare niſi virum omni
virtute pręditum.Vnde dicit xenophon:Nemi
nem imperare decet qui melior ſubditis nō ſit:
Fera bella.aſpera:& magnæ difficultatis.pale=
ſtina eſt regio iudęæ:quam ponit pro omni iu/
dæa:quam iuuenis Titus ſubegit : & expugnauit hieroſolymam ſecundo anno principatus Veſpaſiani
octauo die menſis ſeptembris.At tu tranſcendens : nunc de Domitiano loquitur : quo imperante Syllius
floruit domitanus a deuicta germania germanicus cognominatus eſt:puer adhuc bellovitelliano cōfugit
in capitolium cum patruo ſabino:ac parte pręſētium copiarum:ſed irrumpentibus aduerſarijs: & templo
ardente apud edituū clam pnoctauit ac mane iſiaci celatus habitu.i.lineo:vt ſcribit Tacitus quo iſidis ſa/
cerdotes vtebantur tranſtyberim ſe ad matrem condiſcipuli ſui contulit:latuitqꝫ apud eam.Viſus eſt Do=
mitianus in illis primis annis pugnare pro Ioue capitolino:cuius ædem a ſacrilego Vitellianorum incen=
dio defendere volebat:de quo Papinius in Thebaide.Aut defenſa prius vix pubeſcentibus annis bella io
uis:& Martialis.Prima ſuo geſſit pro ioue bella puer.Auricomo batauo ideſt ipſis germanis qui nacti op
portunitatem rebellarunt:quoniam Veſpaſianus apud alexandriam erat: & Titus in Iudæa quo tempo=
re Veſpaſianus Petilium cerealem qui germaniam rexerat conſulem creauit deſtinauitqꝫ in britanniam:
qui audita rebellione germanorum in eos iam congregatos impetum fecit:plurimos cecidit:alioſqꝫ ad fi=
dem reuocauit. Interea Domitianus adoleſcens illuc properabat : vt barbaros opprimeret:qui expedi
tionis fama perculſi ei ſe dediderunt lucrum maximum arbitrantes priſtino iugo ſine vlla clade ſubiici. re
bus igitut compoſitis Domitianus inſignis ætatem ſuperantibus factis : & patrium decus referentibus:
romam regreſſus eſt.Bataui ſunt populi incolentes batuam inſulam rheni:vt auctor eſt Cæſar:in commē
tarijs:& quia Germani pro maiori parte habent capillos flauos:&aurei coloris:ideo batauos appellat au
ricomos. Tarpei ignes.incendium in bello vitelliano. Gangetica pubes ideſt indi & parthi. ganges eſt
fluuius indiæ:oritur caucaſo monte & flectitur ad orientem:& mare vno alueo ingreditur. q̄uis indiæ flu=
uios magnitudine ſuperet:cui ſecundus eſt indus.tertius iſter germaniæ.quartus Nilus.Traianus primus
romanorum imperatorum victricem claſſem egit per gangem.Adulatur poeta Domitiano.nam id illi tri=
buit qđ eſt cōtra hiſtoriæ veritatem:qm̄ de populis ad orientem nunq̄ triūphauit. Scribit traq̄llus Vologe

Bellatrix gens bacifero nutrita ſabino
Hinc pater ignotam donabit vincere thylen
Inqꝫ caledonios primus trahet agmina lucos
Compeſcit ripis rhenū:reget impiger afros
Palmiferamqꝫ ſenex bello domitabit idumē.
Nec ſtygis ille lacus viduataqꝫ lumine regna
Sed ſuperū ſedes noſtroſqꝫ tenebit honores
Tum iuuenis magno pręcellēs robore mētis
Excipiet patriā molem celſuſqꝫ feretur
Aequatū imperio tollēs caput : hic fera gētis
Bella paleſtinę primo delebit in æuo
At tu tranſcendens germanicæ facta tuorum
Iam puer auricomo performidate batauo
Nec te terruerint tarpei culminis ignes:
Sacrilegas inter flāmas ſeruabere terris
Nā te longa manent noſtri conſortia mundi.
Huic laxos arcus olim gangetica pubes

ſum partboꝝ regē auxilia aduerſus alanos: ducē alterū ex Veſpaſiani filijs depopoſciſſe : domitianūqꝫ oī
ope contendiſſe:vt ipſe mitteretur :ſed nō impertauit.parthiuenerant in amicitiam romanorum tempore
auguſti:cui remiſerunt vexilla craſſo ablata.hoc igitur quod auguſti auſpicijs ac virtutibus debetur:domi
tiano Syllius aſcribit.Laxos.remiſſo neruo.ideſt non tentos.Bactra ciuitas caput bactrianæ regionis in o=
riente.bactrianos ponit pro parthis qui vltra euphratem terminū romani imperij habitabant.Ab axe ar=
ctoo:ſeptētrione.Domitianus expeditiōes partim ſpōte ſuſcepit:partim neceſſario ſponte in dacos.neceſ
ſario vnam in ſarmatas legione cum legato ſimul cæſa.In dacis duas.primam appio ſabino proconſulari
oppreſſo:ſecundam cornelio fuſco præfecto p̄
torianarū cohortium:cui belli ſummā cōmiſe=
rat.de quo Iuue.Et qui vulturib⁹ ſeruabat vi=
ſcera dacis Fuſcus marmorea meditatus præ=
lia villa.de cattis daciſqꝫ duplicem triumphū
egit.de ſarmatis lauream ioui capitolino rettu
lit.bellum ciuile motum a.L.Antonio ſuperio
ris germaniæ præſide confecit abſens . Trium
phum domitiani de populis ad ſeptētrionē ele
gantiſſimo carmine celebrauit ſtella patauin⁹
Baccho cedēte.qui triūphauerat de Indis . Vn
de canet in fine operis:Qualis odoratis deſcē=
dens liber ab indis: Egit pampineos frenata
tygride currus.Tranſmittere dardana ſigna .i.
vexilla romana:quæ nolebant admittere ipſi
germani & ſarmatæ quos vicit.& iſtrum ponit
pro ipſis germanis:ſarmatis & dacis. Quin &
romuleos. laudat eloquentiam domitiani . de
quo Fabi⁹ libro.x.ſic ſcribit. Hos nominam⁹:
quia germanicum Auguſtum ab inſtitutis ſtu=
dijs deflexit cura terrarum. parūqꝫ his viſum
eſt eſſe eum maximum poetarum . quid tamē
his ipſiseius operibus inqꝫ donatus imperio
iuuenis ſucceſſerat ſublimius.doctius omnib⁹
deniqꝫ numeris præſtantius.quis enim cane=
ret bella melius:q̄ qui ſic gerit : Quem præſi=
dentes ſtudijs deæ propius audierent : cui ma
gis ſuas artes aperiret familiare numen miner
uæ.Voce:eloquentia.Quis.quibus:ideſt ſupe
rabat omnis romanos claros eloquio. Sua ſa=
cra.ſua numina & cantus pierij ſuauitatem &
ſplendorem.Lyra.i.ipſo orpheo qui ſono lyrę
alliciebat ſaxa:& ſiſtebat amnes.orpheus fuit
filius calliopes reginæ muſarum & æagri regis
thraciæ.Hebr⁹ fluuius thraciæ.rhodope mōs
Illa etiā qua priſca fides:illa inquit iuppiter fi
des domitiani quæ prius pro noſtra regia pu=
gnauit bello vitelliano ponet aurea capitolia
in tarpeia rupe.plurima & ampliſſima opera
incendio abſumpta Domitianus reſtituit.in quibus & capitolium quod rurſum arſerat nouam etiam ex=
ornauit ædem in capitolio ioui cuſtodi:& imaginem ſuam in eius ſinu dicauit. Priſca regia.vetus tem=
plum capitolinum.Senectam.vixit Domitianus annos.xlv. Beatas.fœlices te imperante . laus Domi=
tiani a iuſtitia.Quirinus.Romulus dabit tibi locum:& eris inter patrem Veſpaſianum ac Titum . Siderei
nati . huius meminit Martialis . Naſcere dardanio promiſſum nomen iulo . Dum pandit ſeriem:re
dit ad hiſtoriam poeta narrans iter annibalis per prona alpium verſus italiam vſqꝫ ad taurinos campos.
Seriē.ordinē rerū futuraꝝ.i.fata ipa:biduū in iugis ſtatiua habuit annibal:& data militibus qes. Iumenta
aliquot ꝓ lapſa e rupib⁹ i caſtra pueneſt:īde mouit copias:qb⁹ e colle italiā & circūpadanos oñdit . dicēs
cætera ꝓcliuia fore:& ſic ad rupē inacceſſā puenit.Lapſantē.labentē.via qppe lubrica erat:vt neqꝫ veſti=

Submittet:vacuaſqꝫ oñdet bactra pharetras
Hic & ab arctoo currus aget axe per vrbem:
Ducet & eoos bacho cedente triumphos.
Idem indignantē trāſmittere dardana ſigna
Sarmaticis victor cōpeſcet ſedibus iſtrum.
Quin & romuleos ſuperabit voce nepotes.
Quis erit eloqo partū decus:huic ſua muſæ
Sacra ferēt meliorqꝫ lyra cui ſubſtitit ebrus:
Et venit rhodope . phœbo miranda loq̄tur:
Illa etiā qua priſca fides ſtat regia nobis
Aurea tarpeia ponet capitolia rupe
Et iunget noſtro templorum culmina cœlo.
Tunc o nate deum diuoſqꝫ dature beatas
Imperio terras patrio rege : tarda ſenectam
Hoſpitia excipient cœli ſolioqꝫ quirinus
Concedet:mediūqꝫ parens fraterqꝫ locabūt.
Siderei iuxta radiabunt tempora nati.
Dum pandit ſeriem venturi iuppiter æui:
Ductor agenoreus tumulis delatus inquis
Lapſantem dubio deuexa per inuia niſu
Firmabat greſſū:atqꝫ humētia ſaxa ꝑmebat.
Non acies hoſtiſue tenet:ſed prona minaci
Prærupto turbat & cautibus obuia rupes.
Stāt clauſi:męrentqꝫ moras:& dura viarum.
Nec refouere datur torpentia mēbra quiete.
Noctē operi iungunt:& robora ferre coactis
Approperāt hūeris:ac raptas collibus ornos

gia firmare poſſent:neq; ingredi.In via deuexa prona ipſarum alpium.Niſu.dubio & labenti conatu. Minaci prærupto.i.quadam altitudine quæ minari videbatur.Prona deuexa loca:& alta. Obuia.oppoſita trãſeũtibus.Cautib⁹.i.ſuo ſaxo.cautes dicũtur ſaxa.hæc rupes ãguſta erat : atq; ita rectis ſaxis:vt ægre expedit⁹ miles tẽtabũd⁹ manibuſq; retinẽs virgulta ac ſtirpes demittere ſeſe poſſet.natura loc⁹ iã ãte præceps. recẽti terræ lapſu ipedit⁹ i mirãdã admodũ altitudinẽ præruptus erat.Robora ferre.cũ cedẽdũ eẽt ſaxum arboribus circa deiectis detrũcatiſq; ſtruẽ igẽtẽ faciũt eãq; ſuccẽdũt auxiliãte vẽto:ardẽtia ſaxa ifuſo aceto putrefaciunt.Ita torridam incendio rupẽ ferro pãdũt quatriduũ ſup rupẽ cõſũptũ eſt.Denſiſſima montis.montẽ denſum arboribus.Sylua.lignis: arborib⁹.Reſoluto põdere.ſaxo putrefacto igni acetoq;.Regno latini.italiã:i latio q̃ppe regnauit Latin⁹:& i latioẽ roma caput italię . Cãpis taurinis taurini ſũt i latere alpiũ q̃d vergit ad italiã ſupra Papiã:& adhuc ẽ illic oppidũ Turinũ Ductor ãnibal caſtra metat⁹ ẽ i taurinis cãpis Interea voces iouis.dum i campis taurinis annibal ſtatiua haberet boſtar ab oraculo rediẽs attulit ſortes iouis hãmonis:& nactus opportunitatem poeta deſcribit ſyrtes : templi originem:& ritus ſacrorum.Oracula.ſortes. oraculum eſt vt diffinit Sene.voluntas diuina hominis ore enũciata .Emenſis.ſuperatis itinere. Harenis.nam illic ſunt ſyrtes per quas iter fecerat boſtar. Maxime belidæ.verba boſtaris ad annibalem:a quo captat beniuolentiam:eũq; a ſtudio ac pietate erga patriã celebrat.Belidæ.annibal qui ducis originem a bello.Seruitium.ſeruitutem.Dextra.robore:ac bello . Syrtis.Salu.ait duas eſſe ſyrtes quibus nomen ex re ĩditũ eſt.ſyro.n.ſignificat traho:& hæc loca trahũt ad ſe harenas.duo ſũt ſinus ꝓpe in extrema aphrica i pares magnitudine:pares natura:quoꝝ ꝓxia terræ ꝑalta ſũt:cætera vt ſors tulit alta:alia in tẽpeſtate vadoſa.nam vbi magnũ mare:ac ſęuire vẽt⁹ cœperit;limũ:harenaſq; & ſaxa igẽtia fluctus trahũt.ita facies locoꝝ cũ ventus ſimul mutatur. Tellus.q̃ eſt violentior & periculoſior ipis æquoribus.i.ipſa aqua. maiorem inquit laborẽ paſſi ſumus iter harenas ſyrtiũ:q̃ i aqua ꝓfunda.Pene hauſit. abſorbuit:accepit.Ad finẽ cœli:deſcribit ſyrtes quæ a meridie vſq; ad occaſũ ꝓtẽdũtur.Finẽ.occaſũ.Medio orbe.meridie.Squalẽtes.iculti non habitati.Tumltũ.nã eſt illic magna planities: aggregãtur ventis harenæ:q̃ poſtmodũ ad tẽpus quaſdã veluti valles cõſtituũt.Turbo.tẽpeſtas & ꝓcella.Impacta.impulſa & adacta i aggeres.aphricus ſpirat ab occidẽte verſ⁹ auſtrũ chor⁹ aũt verſ⁹ ſeptẽtrionẽ.Truces.ſeuiẽtes flamie.Capiẽtẽ ꝑlia.latiſſimũ ſñ aliquo mõtis obſtaclo.V ñ illic poſſũt vẽti cõfligere.Mõtes. aggeres harenaꝝ.Has valles.i.vada & breuia ſyrtiũ ꝑ q̃ nõ tuto nauigať.naues q̃ppe aliq̃ñ harenis cictæ deſtituũtur i ſicco. Gneo ſeruio &. C.Sẽpronio cõſu.itervada ſyrtiũ claſſis rõana tuto nauigauit.Obſeruatis aſtris.nã iterdiu cõ

Iamq; vbi nudarunt ſylua denſiſſima mõtis:
Aggreſſere trabes:rapidiſq; accenſus inorbẽ
Excoqtur flãmis ſcopulus:mox ꝑruta ferro
Dat gemitũ patiens reſoluto põdere moles.
Atq; aperit feſſis antiqui regna latini.
His tãdem ignotas trãſgreſſus caſibus alpes
Taurinis ductor ſtatuit tentoria campis.
Interea voces iouis atq; oracula portans
Emenſis aderat garamantum lætus harenis
Boſtar & vt viſo ſtimulabat corda tonante
Maxime belidæ patriis qui mœnibus arces
Seruitiũ dextra:libycas penetrauimus oras:
Nos tulit ad ſupos perfũdens ſydera ſyrtis.
Nos pœne æquorib⁹ tellus violẽtior hauſit.
Ad finem cœli medio tenduntur ab orbe
Squalentes cãpi:tumulum natura negauit
Immẽſis ſpatiis niſi quẽ caua nubila torquẽs
Cõſtruxit turbo ĩpacta glomeratus harena:
Vel ſi perfracto populatus carcere terras
Africus aut põtũ ſpargẽs ſup ęthera chorus
Inuaſere truces capiẽtẽ prælia campum.
Inq; vicẽ ingeſto cumularũt puluere mõtis:
Has obſeruatis valles enauimus aſtris:
Nanq; dies cõfũdit iter:peditemq; profũdo
Errãtẽ cãpo:& ſemper media arua videntem
Sidoniis cynoſura regit fidiſſima nautis.
Verũ vbi deſeſſi lucos nemoroſaq; regna
Cornigerii iouis.& fulgentia templa colũnis
Aduenimus magnis:quã læta frõte ſacerdoſ
Exceptos hoſpes tectis inducit ariſbas:
Stat phanovicia nouũ & meõrabile lympha:
Quæ naſcente die quæ deficiente tepeſcit:
Quæq; riget:mediũ cũ ſol accẽdit olympũ.
Atq; eadẽ rurſus nocturnis feruet ĩ vmbris.
Tũ loca plena deo dites ſine vomere glebas.

funditur iter:quippe oĩa videnť eſſe plana & ſimilia:tamẽ nõ vbiq; eſt eadẽ ꝓfundas aquæ:iõ opus ẽ prĩus obſeruare illos canales:& valles.ide dirigere iter certũ obſeruãdo aſtra.& ſic faciũt pedites ne icidãt in loca vadoſa.obſeruãt igiť noctu cynoſurã:duæ ſũt arcti maior & minor q̃ diciť cynoſura.maior vero helice:phœnices primi obſeruauerũt cynoſurã quæ certius iter præbet nauigantibus & ambulantib⁹ per loca vadoſa.Sidoniis.phœniſſis.Stat fano vicina nouum.deſcribit naturã fontis vicini templo iouis:eſt tamen hæc hiſtoria:quoniã apud garamantes fons eſt in die tam frigidus vt non bibatur:tam feruidus noctu vt non tangatur.Nouum.i. res noua & mira.Dites.fertiles ſine cultura.Has vmbras nemorum verba ſacerdotis hariſbæ ad boſtarem.Conuexa.erecta in altum & concaua.Nam cui dona iouis.q.d. nemo eſt qui hæc ignoret columbas.ſ.ex ægypto volantes cõſtituiſſe oracula iouis ammonis & dodonei ammonis.oraculum vt aſſerebãt ægyptii ſacerdotes autore Herodoto ſic fuit conſtitutum:duæ mulieres aphœnicib⁹ ex thebis ægyptiis abductæ fuerũt:quarum altera in libyam peruenit:altera in græciam vtraq; conſtituit oracula in illis locis . Sacerdotes autem dodonei ſic dicebant:duæ columbæ nigræ ex thebis ægyptiis volauerunt quarum altera in moloſſis ex fago monuit voce humana illic habendum eſſe oraculum iouis:altera idem fecit in lybia.Vbi eſt hammonis oraculum ſacratum . ego autem inquit herodotus ſentio duas puellas a phœnicibus venditas fuiſſe:quarum altera in teſprotis ſerua ad fagum templum iouis erexit:altera item in libya.columbas appellatas propter barbaram linguam . & loquutas humana lingua:cum depoſita barbarie ita loqui cœperũt vt intelligerentur.Cui non diuulgata.ſcilicet ſunt.quaſi dicat.omnes ſciunt.nõ interrogatiue poſitum ſemper includit affirmationem:num vero negationem. Thebes.ægyptiæ.ſ.quoniam ſunt & thebæ bœotiæ.Chaonias oras epyroticas . chaones ſunt antiqui habitatores epyri apud quos erat oraculum iouis dodonei.Dodonida quercum . patronymicum eſt a ſylua dodona epyri.At quæ carpathium.mare carpathium eſt ante ægyptum denominatum a carpatho inſula quod extenditur rhodum vſq; & cyprum.Concolor. eiuſdem coloris cuius erat illa quæ volauit in epyrum.Ales cythereia . columba dicata veneri. vnde eſt diſtichon Martialis. Ne violes teneras præduro dente columbas. Tradita ſi gnidię ſunt tibi ſacra deæ. Ductore lanigeri capitis. ariete.ideſt ſedit inter cornua arietis dabatq; reſpõſa . aries ẽ ductor ouiũ ſub cui⁹ effigie colebať Iuppiter.Marmaricis.libycis.Mox.ſtatĩ emerſit hoc nem⁹ q̃d cernis ĩquit Ariſbas . Priſco pauore.antiq̃ veneratiõe.Niuea quoniam ſacerdotes habebãt veſtes ex lino:& xilino vt dictũ ẽ.Colliſis.iuicẽ ipactis.Maior nota.i.voce hũana maiore.i.diuino ſpiritu loquutus eſt ſacerdos. Tenditis in latium.vaticinium ſacerdotis ad pœnos tendentes in latium: Prolem aſſaraci.romanos qui originem habuerunt ab ænea nepote aſſaraci. In latus heſperium.italum;ideſt video martem iam parare currus ſuos ad bellum;& eius equos efflare ignem in italiam. Tu qui.vertit ſermonem ad hannibalem qui miſerat boſtarem ſciſcitatum mentem iouis cornigeri:

Oſtentat ſenior:lætaq; ita mente profatur:
Has vmbras nemoꝝ & cõuexa cacumia cœlo
Calcatoſq; ioui lucos prece boſtar adora.
Nam cui dona iouis nõ diuulgata per orbẽ.
In gremio thebes geminas ſediſſe colũbas?
Quarũ chaonias pennis quæ contigit oras:
Implet fatidico dodonida munere quercũ.
At quæ carpathiũ ſup equor vecta per auras
In libyen niueis tranauit concolor alis:
Hanc ſedem primo cythereia condidit ales.
Hic vbi nunc aras:lucoſq; videtis opacos.
Ductore electo gregis admirabile dictu:
Lanigeri capitis media iter cornua perſtans:
Marmaricis ales populis reſponſa canebat.
Mox ſubitũ nemus atq; ãnoſo robore lucus
Exiluit:qualeſq; ꝑmunt nũc ſydera quercus
Aprima venere die: priſco ĩde fauore
Arbor numẽ habet:coliturq; tepẽtibus aris.
Dũq; ea miramur ſubito ſtridore tremendũ
Impulſæ patuere fores:maiorq; repente.
Lux oculos ferit:ãte aras ſtat veſtæ ſacerdos:
Effulgens niuea:& populi cõcurrere certãt.
Inde vbi mandatas effudi pectore voces:
Ecce intrat ſubitus vatem deus : alta ſonoro.
Colliſis trabibus voluuntur murmura luco:
Ac maior nota iam vox prorumpit in auras.
Tenditis in latiũ:belloq; agitare paratis
Aſſaraci prolem:libyes cepta aſpera cerno:
Gradiuũq; trucẽ currus iã ſcãdere:& atram
In latus heſperiũ flammam expirare furẽtis
Cornipedes:multoq; fluẽtia ſanguine lora

tu inquit qui ſcire cupis finem huius belli eas in apuliam:& ibi delebis exercitũ romanum. Extremã fati. finem & diſpoſitionem fatorum. Claro labori. quoniam virtus circa difficile verſatur:& labores nutriunt animos generoſos:& homines claros reddunt. ideo ab effectu claros labores appellat. illud ſane ſciendum eſt inquit cyrus apud xenophontem:eo bona maiorem afferre lætitiam quo magis quis labore anteceden te ad ea perueniat. labores enim obſonium ſunt bonis viris. Aetoli ductoris. diomedis qui conſedit in apu lia. Iapyga. appulum vbi fuit pugna cannenſis. Augebis auos. nobilitabis carthaginenſes ea pugna & ne mo erit poſtea qui ſic alte vulneret italiam. Dardana regna. itala & romana. Pubes ſaturnia: iuuentus ita la a ſaturno qui regnauit in latio. cura dicitur ꝙ cor vrat. & ſupprimit exitum hannibalis. ita volente innone:ne ceptis ille abſiſteret. Dum carpet ſuperas auras:dum viuet. nam romani vſqꝫ ad mortem perſequuti ſunt hannibalem qui moriturus dixit. liberemus romanos tan ta ſollicitudine ac cura. Lætis. hannibali & mi litibus. Propioris pugnæ:quoniam paulopoſt ad Ticinum cum ſcipione pugnatum eſt a pœ nis fœlici marte.

Petri Marſi interpretatio in quartum volu men. Sylij italici.

FAma per auſoniæ. Territi ſunt ro mani cum accepiſſent hannibalem alpes munimentum italiæ cum ex ercitu tranſcendiſſe:& iam vrbes italas obſide re. omnes oppidani muros vetuſtate collapſos reſtituentes arma ad bellum vndiqꝫ compara bant. interea. P. Cor. Scipio conſul rediens e maſſylia quo tranſmiſerat. per oram liguſticã cum padum traieciſſet hannibali deſcendenti ex alpibus ad ticinum occurrit. & cum eo infœ lici marte pugnauit. poſtea impar pœnorum equitatu ad trebiam ſe recepit:& in ædito lo co caſtra muniuit. eius collega Sẽpronius grac chus monitus a ſenatu vt rei publicæ labanti opem ferret e ſicilia celeri nauigatione arimi num:inde in caſtra ad collegam venit auiduſ qꝫ pugnæ vir inconſultus ab hannibale vinci tur:qui mouens ide infeſto agmine: ac maxi mis difficultatibus ſuperato appennino ad la cum peruſinum contendit. hæc Sylliꝰ canit in hoc volumine. Nubiferos montes. alpes altiſſi mas & nubibus obiectas. Iugum. imperium punicum. ideſt ſuperata iam eſſe ſaxa illa im peruia a pœnis. Herculei laboris. quoniã her cules ãte tranſcenderat alpes: æmulus dicitur eiuſdem rei ſtudioſus. Improba. ſcilicet fama. Gliſcit. creſcit eundo. Aſtruit auditis. adiun git aliqua his quæ audiuit. Per inania rerum. per res vanas. Paſcere. nutrire: & augere: pa uor ẽ metꝰ mẽtẽ e ſuo loco mouẽs. Amẽto. vo camꝰ amẽtũ illũ paruũ lorũ qđ iaculo admetit vt illo melius impellatur. Saxo. cote exacuit. Obies. robora quæ obijciuntur portis. Timor haud ſegnis magiſter. qui docet hominem non debere eſſe ſegnem in rebus dubijs:ſed in

Tu qui pugnarũ euentus:extremaqꝫ fati
Depoſcis:claroqꝫ ferox das vela labori:
Inuade ætoli ductoris iapiga campum.
Sidonios augebis auos. nulliqꝫ relinques
Altius auſoniæ penetrare in viſcera gentis
Donec victa tibi trepidabũt dardana regna.
Nec ponet pubes vnquam ſaturnia curam
Dum carpet ſupas in terris hannibal auras.
Talia portabat lætis oracula boſtar:
Impleratqꝫ viros pugnæ propioris amore.

Liber Quartus.

FAma ꝑ auſoniæ turbatas ſpar
gitur vrbes:
Nubiferos montes & ſaxa mi
nantia cœlo
Accepiſſe iugum: pœnoſqꝫ ꝑ
inuia vectos.
Aemulaqꝫ herculei iactatur fama laboris:
Deſcendiſſe ducẽ diros canit ĩproba motus
Et gliſcit greſſu:volucriqꝫ citatior euro.
Terrificis quatit attonitas rumoribus arces.
Aſtruit auditis docilis per inania rerum
Paſcere rumorem vulgi pauor:itur in acris.
Bellorũ rapti curas. ſubituſqꝫ per omnem
Auſoniã mauors ſtrepit:& ciet arma:viroſqꝫ:
Pila nouant:ac deterſa rubigine ſeuus
Induitur ferro ſplendor:iuuenũqꝫ repoſtæ
Inſtaurant galeæ coni decus:haſta iuuatur:
A mẽto:renouantqꝫ noua fornace bipennes.
Cõſeritur tegmẽ laterũ ĩpenetrabile multas
Paſſurus dextras:atqꝫ irrita vulnera thorax.
Pars arcu ĩuigilãt. domitat ꝑs verbere ãhelũ
Cornipedẽ ĩ gyros: ſaxoqꝫ exaſperat enſem.
Nec non & muris quibus ẽ luctata vetuſtas

duſtrium. Larem. villam. Vltima fila. ſenes extrema iam ætate laborantes. Non æquo ordine: virgili. ſequi tur que patrem non paſſibus æquis. Nec poſcitur autor. non quærebant autorem illius rumoris: verũ om nes credebant fugiendoqꝫ terrebant alios. At patres. ita vulgus & agreſtes faciebant: ſed ſenatores erecto contra aſpera animo de ſumma reꝝ conſultabant: qui periculis gaudebant vt fortitudinis laudem conſe qui poſſent. Laus igitur eſt romanorum a magnitudine animi. Immania cepta. tanta belli initia: & amiſſio alpium ſinu in gremio italiæ. Crudam. fortem ac malis inſuperabilem vt decebat viros fortes & illos quo rum ars militia erat: & martem genti inſcribebant. Ad decus. vere fortitudinis laudẽ q̃ circa pericula ver ſaẽ: atqꝫ dolores. Cõdere no. dex. parare famã bello & virtute ĩ tãtis difficultatibꝰ rebꝰ ſcđis qm̃ rebꝰ ad libidinẽ noſtrã fluentibus ai ad lu xũ vertunẽ. ĩ rebus aũt duris generoſa natura ĩ altũ euolat & veræ virtutis laudẽ cõſeqtur. Sed li. du. hãnibal milites ſuos torpẽtes mẽbra vallo & ꝗete refouebat. eoſqꝫ ſolabaẽ dicens. iã oẽm difficultatẽ ſupatã eẽ romãqꝫ iã haberi ſub ictu & ad eam iter eſſe per campos: & cum gallos ad defectionem ſollicitaret Scipio aduenit. Feſſa gradũ. defatigata & quæ ingredi nequi bant propter difficultates acceptas in alpibus. Torpentia neruos habẽtia neruos cõtractos: & torpentes propter frigora & niues alpinas. Per cãpos. vt nõ timerẽt alteras alpes. verum ſuperat appẽninꝰ. Stare. ceſſare hærere illic. Ar miferæ quõdã. galli tenuere magnã italiæ par tẽ vltra padũ circa placẽtiã & cremonam ver ſus ligures & rubiconẽ: alij erãt boi alij ſeno nes: qui romã ceperũt obſederũtqꝫ capitolium boioꝝ cẽtũ: &. xij. tribus fuerũt q extĩcti fuerũt paulo ante tpa tyberij cęſaris boi defecere ad hãnibalẽ: ſed celer aduẽtꝰ Scipiõis eos repſſit qui e maſſylia genuã tranſmiſerat. Inde piſas. vbi accepto exercitu a Mãlio: & Attilio ꝓtori bus hoſtibus occurrit. helico heluetius autore Plinio fabrilem ob artem romæ commora tus remeãs in patriam attulit caricas: vuas: o leum: & vinum optimum. vnde galli dulcedi ne allecti in italiam ſeſe effuderunt. Beatas. o pimas & fertiles ſedes italiæ. Peperere ma nu. effecerunt rebus a ſegeſtis vt timerentur. Impia. quoniam ceperunt vrbem & ioui capi tolino bellum intulere. Quirites romani quos ceperũt ſenones. Inania corda. vana: & ſñ fide. Sollicitat. ad defectionẽ. ſ. Fluxã moꝝ. gẽtẽ mi rabilẽ boioꝝ. ſ. & habentẽ mores iſtabiles: qm̃ defecerãt ad pœnos: & ãteq̃ alpes trãſcẽderet hãnibal boioꝝ legatio ad eũ miſſa ẽ pollicẽs boios futuros duces itineꝝ & belli ſocios. Iam cõſul. Scipio iã e maſſylia redierat. Phocaicis: maſſyliẽſibꝰ qm̃ maſſylia cõdita fuit a phocẽſi bꝰ Diuerſũ laborẽ qm̃ hãnibal ĩ alpibꝰ Scipio ĩ mari laborauerat Signũ fu. claſſicũ & ſignũ pu gnę erat ẽt ꝓlij ſignũ tũica rubra poſita ꝑ taber nacło ducis Vñ di. Plu. ĩ Põpe. Extẽplo cęſar tũicã rubrã põi iuſſit hoc. n. romãiſ pugnę ſignũ ẽ cũ id milites cõſpexiſſet cũ clamore atqꝫ ala

Ferre morãtur opem ſubuectãt ſaax cauaſqꝫ
Retractãt turr es. edit quas longior ætas:
Hinc tela accipiunt arces. & robora portis.
Et fidos certant obices accerſere ſylua.
Circũdãt foſſas. haud ſegniscuncta magiſter
Præcipitat timor: ac vaſtis trepidatur ĩ aruis.
Deſeruere larem: portant ceruicibus ægras
Attoniti matres ducentiſqꝫ vltima fila.
Grãdęuos rapuere ſenes: tum crine ſoluto
Ante agitur cõiũx: dextra leuaqꝫ trahuntur
Parui non æquo comitantes ordine nati
Sic vulgꝰ tradũtqꝫ mœtꝰ: nec poſcitur autor.
At patres quanq̃ exterrent immania capta.
Inque ſinu bellum atqꝫ alpes & peruia ſaxa
Decepere tamẽ crudam contra aſpera mẽtẽ.
Et magnos tollunt animos. iuuat ire periclis
Ad decus: & dextra meõrãdũ cõdere nomen
Quale dedit nunquã rebus fortuna ſecũdis.
Sed libyæ ductor tuto fouet agmina vallo
Feſſa gradũ multoqꝫ gelu torpẽtia neruos.
Sol andiqꝫ genus lætis oſtentat ad vrbem
Per campos ſupeſſe viam romãqꝫ ſub ictu
At non & rerum curas conſultaqꝫ belli.
Stare probat: ſoluſqꝫ nequit perferre quietẽ.
Armiferæ quõdã priſca ĩter tempora gẽtes
Auſoniũ inuaſere latus: ſedeſqꝫ beatas
Et metui peperere manu: mox impia bella
Tarpeius pater & capti ſenſere quirites.
Hic dum ſollicitat donis & inania corda.
Ac fluxam morũ gẽtẽ fouet armaqꝫ iungit.
Iam conſul volucri peruectus littora claſſe:
Scipio phocaicis ſeſe referebat ab oris.
Ingenteſqꝫ duces pelagi terræqꝫ laborem:
Diuerſum emenſos propiora pericula vallo
Iũgebãt: magnęqꝫ aderãt primordia cladis.

critate dimiſſis tētoriſs ad arma cucurrerūt:paludamēta ēt conſulū coccinea erant. De bellata ꝓcul.verba hannibalis ſuos ad operā nauādam hortantis: ne.ſ.poſt tot victorias ī vltio actu ꝑdāt decoꝝ:& oīa q̄ fo͛li ci euentu geſſerāt cōmemorat ab colūnis herculeis vſq; ad cāpos taurios ī qb⁹ caſtra hēbat.ſic ait apd̄ Li uium. Ab herculis colūnis ab oceano terminiſq; vltimis terraꝝ ꝑ tot ferociſſimos hiſpaniæ ꝑp͡los vīcētes huc ꝑueniſtis.pugnabitis cū exercitu tyrone:hac ipſa æſtate cæſo victo circūfeſſo a gallis ignotoq; adhuc duci ſuo:ignorātiq; ducē. Iberis.hiſpanis.Numeroſa ag.magnum exercitū.Non aſ.iuſ. dicebat hannibal rhodanū,& pyreneos mōtes non eſſe aſpnatos iuſſa ſua.q.d.omnia ſub iugū miſim⁹:tm̄ italia ſupeſt . igit̄ totis virib⁹ adnitēdū ē ne īcaſſū laboraſſe vide amur:& vt finē cōſeq̄mur cui⁹ cauſa tāti mot⁹ excitati ſūt.Celtas.gallos. Amphitriōiadæ.her culi.i.vos armati trāſcēdiſtis alpes q̄ fuerīt her culi magn⁹ labor:& duxiſtis equos ī iugū alpiū cū pri⁹ hoī expedito vix ꝑberēt iter:itaq; debe tis aīos colligere:& arguit ab honeſto:inde ab vtili cū hic labor ſit datur⁹ italiā belli ꝑmiū.E quitē.equū hētē īſeſſorē ātiq:vt autor ē Ma crobi⁹:vt hoīem equo īſidētē ita& equū cū por taret hoīem eqtē dixerīt. Vir.atq; eqtē docuere ſub armis īſultare ſolo & greſſ⁹ glomerare ſup bos. Ad pul.diſ.ad pugnā q̄ hoīes ſūt clariores & pulchrū ē pugnare ꝓ pr̄ia & mori ſi pr̄ie ſal⁹ reqrat. Hoſtē mi.ha.orō Scipiōis cōſul̄ ad ſuos milites qb⁹ oñdit minimo conatu hoſtes niui bus & glacie confectos vīci poſſe:eoſq; hortat̄ vt ꝓ cōmuni ſalute cōtra barbaros totis virib⁹ adnitant̄.Cautib⁹ ſaxis alpinis. Aegre.cū diffi cultate ambulātē. En age.hortātis ē.parate iqt aīos ad pugnā vt hānibal q̄ gliat̄ trāſcēdiſſe al pes diſcat plus eē ſupare romanos q̄ mōtes: & plus eſſe ſuperare vallū romanoꝝ & maioris difficultatis q̄ arcē herculeā ideſt ſagunthinā. Sacros mētes.alpes ītactas:q̄s natura videbat̄ oppoſuiſſe hoſtibus ne italia bello hoſtili atq; externo q̄tereretur.Profundas.altas. Vallū.nr̄m. ſ.ideſt diſcat pœnus difficilius eſſe ſuperare ca ſtra romana q̄ alpes niuoſas.Celſius· altius & ſuperatu difficilius arce herculea.ideſt ſagun tho condita ab hercule. Colles.alpes & py reneos montes . Det inania famæ . extenuat id quod negare non poteſt. Scipio & de trahit hannibali qui quadam inani fama gau debat ſe ſcilicet potuiſſe alpes tranſcendere. Inania . res inutiles & vanas extollat : Fa mæ . ad famam iactet inquit ſe tranſcendiſſe alpes dummodo a nobis victus non habeat quo confugiat : & fugere volenti alpes ipſæ obſtent ac manus noſtras non effugiat . Ege re . perduxerunt vt hic caderet. Dei.ſcilicet quos violauit rumpendo fœdera . Tellus hoſtilis.italia.Scire libet· a præterita victoria in primo bello punico oſtendit pœnos facile ſuperatū iri.eadem iquit eſt carthago quæ hos milites mittit:& priore bello punico ſubmerſa fuit ad egates.apd̄ liuiū ait experiri iuuat vtꝝ alios repēte carthagineſes ꝑ . xx . annos terra ediderit:an idē ſint qui ad egates pugnauere i

Namq; vt collatis admoto conſule caſtris:
Suſtulerat fortuna moras:ſignūq; furoris
Accenſæ viſo poſcebant hoſte cohortes.
Debellata ꝓcul quæcunq; vocantur iberis:
Ingēti tyrius nemoroſa per agmina ductor.
Voce ſonat:non pyrenē rhodanū ve furentē:
Iuſſa aſpernatos:rutulā fumaſſe ſagunthū.
Raptū per celtas iter:& qua ponere greſſū:
Amphitryoniadę fuerit labor iſſe ſub armis.
Pœnoꝝ turmas:equitēq; per ardua vectum
Inſultaſſe iugo & fremuiſſe hinnitib⁹ alpis.
Cōtra pulchra ſuos vocat ad diſcrimia cōſul.
Hoſtē miles habes fractū ābuſtūq; niuoſis
Cautibus:atq; ægre torpētia mēbra trahētē
En age qui ſacros montis rupeſq; profundas:
Tranſiluit:diſcat quanto ſtat celſius arce
Herculea vallum:& maius ſit ſcandere collis
An noſtros rupiſſe globos:det inania famæ.
Dum magna fuſo pugna retroq; ruenti
Qua vētū ē obſtēt alpes.ſup ardua ductum
Huc egere dei:latios vt ſanguine fines
Imbueret telluſq; hoſtilis conderet oſſa.
Scire libet noua nūc nobis atq; altera bellum
Carthago ā ne eadē mittat q̄ merſa ſub ęquor
Egatis inter vaſto iacet obruta ponto.
Hæc ait:atq; agmen ticini flectit ad vndas.
Cæruleas ticinus aquas & ſtagna vadoſo:
Perſpicuus ſeruat turbari neſcia fundo.
At nitidū viridi lente trahit amne liquorem.
Vix credas labi ripis tam mitis opacis
Argutos iter volucrū certamie cātus
Sōniferam ducit lucenti gurgite lympham.
Iāq; ſub extremū noctis fulgētibus vmbris
Lux aderat:ſomnuſq; ſuas confecerat horas.
Explorare locos conſul colliſq; propinqui

Ingenium:& campis quæ ſit natura parabat.
Par ſtudiū pœno ſimileſq; in pectore curæ.
Ergo aderāt rapidis eqtū comitātibus alis.
Verū vbi cōmoto docuerunt puluere nubes
Hoſtē ferre gradū:& ꝓpius ꝓpiuſq; ſonoros
Quadrupedū cornu tell⁹ gemit:ac ſimul acer
Vincentum lituos hinnitus ſæuit equorum
Arma viri rapite arma viri:dux inſtat vterq;.
Ambobus velox virtus geminuſq; cupido
Laudis:& ad pugnas martēq; inſania cōcors.
Haud mora iā tātū campi dirimebat ab ictu
Quātū ipulſa valet:cōprēdere lancea nodo:
Cū ſubitum liquida nō vllis nubibus æthra
Auguriū mentes oculoſq; ad ſydera vertit:
Accipiter medio tendens a limite ſolis
Dilectas veneri notaſq; ab honore diones
Turbabat violētus aues: atq; vnguibus idē:
Idem nunc roſtro:duris nunc ictibus alæ.
Ter quinas dederat ſeua inter vulnera lœto
Nec finis ſatieſue noui ſed ſanguinis ardor
Gliſcere:& vrgebat trepidā iam cede priorū
Incertamq; fugę pluma labente columbam:
Donec phœbeo veniens iouis ales ab ortu:
In tenuis tandem nubes dare terga coegit.
Tum victrix lætos ſigna ad romāa volatus
Conuertit:proleſq; ducis qua parte decora
Scipio quaſſabat puerilibus arma lacertis
Clāgorē bis terque dedit:roſtroq; coruſcæ.
Perſtringens conū galeæ ſe reddidit aſtris.
Exclamat liger:huic ſupos ſentire monentes
Ars fuit:ac pēna monſtrare futura magiſtra.
Pœne bis octonos italis in finibus annos
Audaci ſimilis volucri ſectabere pubem
Auſoniā:multāq; feres cū ſanguie pręda.
Sed cōpeſce minas.renuit tibi daunia regna
Armiger ecce iouis:noſco te ſumme deorū.
Adſis o firmeſq; tuæ pater alitis omen.
Nam tibi ſeruantur:ni vano caſſa volatu
Mentitur:ſupos præpes poſtrema ſubactæ
Fata puer libyæ:& maius carthagine nomē.
Contra leta bogus tyrio canit omina regi.

ſulas. Ponto.mari ſiculo & libyco. Cerulea s ti cinus aquas.deſcribit ticinum fluuium qui or tus in alpibus labitur prope papiam & in pa dum mittit.habens aquas limpidiſſimas:& a deo mitis in curſu vt vix labi videatur . Iamq; ſub extremum noctis : deſcribit crepuſculum matutinum quo tempore vterq; dux ad caſtra hoſtilia contemplanda naturamq; loci prodie rat. Pœno.hannibali. Rapidis alis.militibus le uis armaturæ. Acer hinnitis. vehemens adeo vt ſuperaret tubas. Cornu. vngula. Velox vir tus.vterq; promptiſſimus erat ad res præcla ras obeundas. Geminus cupido.ſimilis cupidi tas pugnandi & ponit cupidinem pro ipſa cu piditate. Concors inſania.ſimilis pugnandi fu ror. Cum ſubitum : deſcribit augurium quod apparuit vtriſq; priuſq̄ manus confererent qd̄ portendebat hannibalem.xvj. annos dilacera turum italiam:& poſtea ſuperatum iri a ſcipio ne conſulis filio. Liuius ait lupum intraſſe ca ſtra romanorum laniatiſq; ouibus intactum euaſiſſe:atque examen apum arbore prætorio imminente conſediſſe.hęc prodigia Scipio cō ſul procurauit priuſquam in aciem copias edu ceret.poeta ingenioſe finxit hoc augurium. Li quida æthra.puro aeris ſplendore . Sic Virgi. Nec lucidus æthra ſyderea polus :& æthra eſt generis fœminini & ſignificat ſplēdorem cęli. Accipiter.hic accipiter ſignificabat hanniba lem qui ab aphrica quæ eſt expoſita ad meri diem veniebat. Notaſq; ab honore diones.di one mater eſt veneris:quæ pro venere ponit: cui columbæ dicatæ ſunt quibus romani ſigni ficabantur oriundi a venere per æneam . Sati es : ſatietas Gliſcere . ſcribebat . Ales iouis . aquila ioui ſacra quæ nunquam fulmine tan gitur:& fingunt poetæ ipſam miniſtrare ioui fulmina:hæc aquila ſignificabat Scipionem io uis filium quamuis putaretur filius. P. Scipio nis tunc conſulis. Proles ducis. Scipio filius cō ſulis. Perſtringens.leuiter tangens . Exclamat liger.hic erat augur Scipionis qui augurium. illud interꝑtatus eſt.nam ſciebat prenoſce re futura ex volatu auium. Pœne bis octonos. verba auguris & augurij interprætatio . Pœne annibal inquit per.xvj. annos lacerabis italiā & romanos qui habent originem a venere:ſed romanum imperium non aſſequeris:& ni de cipior augurio:ſcipio. cuius galeam perſtrin xit ales huic bello finem imponet cognomen q; maius ipſa carthagine reportabit . appella bitur quippe aphricanus. Volucri . accipitri. Daunia regna.latia.nā in latio regnauit daun⁹ pater turni. Armiger iouis.aquila. Nā tibi. ver tit ſermonē ad ſcipionē pueꝝ. Præpes aqla.i.ſi

a quila verum facit augurium & mentem ſupe
rũ denũciat. Contra.ex alia parte augur ãniba
lis aliter interpr æ tatus eſt augurium . Omina.
auguria fœlicia ipſi annibali. Genti veneris.ro
manis qui a venere originẽ habent. Dictis co-
mitem.quoniam hæc dicens haſtã in romanos
contorſit: quæ ꝑpter diſtantiam irrita fuiſſet
ni cat⁹ agens equum ſuum precipitem vt eſſet
prim⁹ qui hoſtes ĩpeteret excepiſſet haſtã iã
cadentem in fronte. Cornu.haſta ex corno ar-
bore. Stetit infixa eſt. Oblatæ.nam catus obtu
lit frontẽ haſtæ iã langueſcẽti . Sublime redu-
ctos: ĩ altum arrecta habẽtes capita contractis
habenis ab inſeſſoribus. Rapida ꝑcella . quo-
dam impetu inſtar ꝑcellæ & tanta erat veloci
tas vt vix in puluere ſignarentur veſtigia. Ala.
acies alæ dicuntur in exercitu equitum ordies
autore gellio ꝙ circũ legiões dextra ſiniſtra ve
tãq̃ alæ ĩ auiũ corporibus locabantur. Arietat.
facit impetum :inſtar arietis: de quo dictum ẽ.
Immania membra.quoniam galli ſunt ꝑcerę
ſtaturæ: Tumẽs.ſuperbiẽs Ataui brẽni.hic fu-
it dux gallorum qui quondam romã ceperant:
ad quem hic chryxus originem referebat ſuam
& ataui ſui brenni ſtemma iactabat . Trahe-
bat in titulos.aſcribebat gloriæ ſuæ romã ca-
ptam & capitolium obſeſſum : tituli dicuntur
inſcriptiones: ac laudes. Capitolia capta.ſeruit
poeta iactantiæ gallicæ.non enim captum fu-
it capitoliũ: ſed obſeſſum. Vmbone . in clypeo
chryxi cælata erat hiſtoria romæ captæ agal-
lis: & aurum appenſum pro redẽptione capi-
tolij & romanorum qui illuc confugerant. Cel
tas.gallos. Vertice ſacro: quoniam illic erat nu
minũ ſedes.i.pro redemptione capitolij & tẽ-
pli iouis. Penſantes.accipientes a romanis ad
pondus. Torque fuluo. aureo monili .torquis
ornamentum colli quo galli vtebantur . Auro
virgatæ veſtes.q̃m veſtes ſcutulis diſtictas gal
li inuenerunt. Manicæ.etiam erant intertextæ
auro: & habebant armillas.apud antiquos ro
manos tunicis vti manicatis molle atq; indeco
rum erat. gellius ait tunicis vti virum prolixis
vltra brachia & vſq; in primores manus ac ꝓ-
pe in digitos romæ: atq; omni in latio indeco
rum fuit eas tunicas græco vocabulo nr̃i chiro
dotas.i.manicatas appellauerunt. hac antiqui
tate inductus. P. Aphricanus pauli filius vir oĩ
bus bonis artibus: atq; omni virtute præditus
Publio Sulpitio gallo hoĩ delicato ĩter pleraq;
alia q̃ obiectabat id quoq; probro dedit ꝙ tu-
nicis vteretur manus totas operientibus. Simi
li metallo.auro. Camertum.camertes erãt po
puli vmbriæ habitantes in montibus. Phalãx
eſt vocabulũ macedonicum. Vndæ boiorꝝ.ipi

Et fauſtũ accipitrem ceſaſq; in nube volucres
Aeneadis cladem & veneris portendere gẽti.
Tũ dictis comitẽ cõtorquet primus in hoſtis
Ceu ſuadẽte deo: & fatorũ conſcius haſtam:
Illa volans patuli longe per inania campi
Lœtũ perdiderat ſpatio: ni fuſus habenas:
Dũ primæ decus affectat decerpere pugnæ.
Obuia quadrupedis p̃ceps catuſ ora tuliſſet.
Sic elangueſcens & iam caſura petitum
Inuenit vulnus: cedemq; recepit ab hoſte
Cornus: & oblatæ ſtetit iter tempora frõtis.
Incurrunt acies magnoq; fragore per æquor
Suſpendunt cuncti freni ſublime reductos
Cornipedes vltroq; ferunt: erectus in auras
It ſonipes : rapidaq; volãs per aperta ꝑcella
Tenuia vix ſummo veſtigia puluere ſignat.
Boiorum ante alias chrixo duce mobilis ala.
Arietat in prios obiicitq; immania membra:
Ipſe tumens ataui brenni ſe ſtirpe ferebat
Chrixus: & ĩ titulos capitolia capta trahebat.
Tarpeioq; iugo demens: & vertice ſacro
Penſantis aurum celtas vmbone ferebat.
Colla viri fuluo radiabant lactea torque
Auro virgatæ veſtes manicæq; rigebant
Ex auro: & ſimili vibrabat criſta metallo.
Sternitur impulſu vaſto perculſa camertum
Prima phalãx: ſpiſſæq; ruũt conferta ꝑ arma
Vnde boiorum ſociata examina denſent.
Infãdi ſenones: colliſaq; quadrupedantum:
Pectoribus toto voluuntur corpora campo:
Arua natãt: altuſq; virũ cruor altus æquorũ
Lubrica belligeræ ſorbent veſtigia turmæ:
Semine cũ lætũ ꝑagit grauis vngula pulſu.
Et circunuolitans tetros e ſanguine rores
Spargit humo: miſeriſq; ſuo lauit ora cruore
Spicula prima puer tumidi tyrrhene pelori
Purpureo moriens victricia ſanguine tingis:
Nã tibi cũ ſtimulas cornu atq; ĩ p̃lia mentes
Accendis: enouaſq; viros ad vulnera cantu:
Hæſit barbaricũ ſub anhelo gutture telum:
Et clauſit raucum lœtali vulnere murmur.

At ſonus extremo morientis fuſus ab ore:
Feſſa pererrauit mutis iam cornua labris:
Chrixus picentẽ laurumq; nec eminus ãbo
Sed gladio laurum picenti raſilis haſta
Ripis lecta padi lętum tulit: auia nãq;
Dum petit : ac lęuo meditatur fallere gyro.
Haſta viri femur & pariter per anhela volãtis
Ilia ſedit equi: geminã dedit horrida mortẽ:
Idem ſanguinea venuli ceruice reuellens.
Sternit precipitem trepido te farfare telo:
Et te ſub gelido nutritum tulle velli no.
Egregiũ auſonię decus ac memorabile nomẽ
Si dent fata moras. aut ſeruent fœdera pœni
Tum romulum atq; olĩ celeberrĩa noĩa bello
Tiburtis magnos hiſpellatemq; metaurũq;
Et damũ dubia meditatus cuſpide vulnus.
Nec locus eſt tyrijs belli pugnæue: ſed omnẽ
Celticus impleuit campũ furor: irrita nulli
Spicula torquẽtur. ſtatq; oẽ in corpore ferrũ
Hic inter trepidos immane quirinius audẽs
Cui fugere ignotũ atq; inuicta mẽte placebat:
Rebus inaduerſis exceptum pectore lętum
Cuſpide flãmat equũ: atq; diſꝑgit geſa lacer-
Si reſerare viã: atq; ad regẽ rũꝑe ferro (to:
Detur iter: certuſq; necis petit oĩbus auſis
Quod nequeat ſẽtire decus: cadit ĩguie feſſo
Teutalus: & vaſto quatitur ſub põdere tellus
Occumbit ſarmens flauã qui pondere victor
Cęſariem crinemq; tibi gradiue vouebat.
Auro certantem & rutulum ſub uertice nodũ
Sed parcę intonſa non exaudita vouentem
Ad manes traxere coma per cãdida membra.
It fumans cruor: & tellus perfuſa rubeſcit.
At non tardatus iaculo occurrente lycaunus
Irruit: aduerſumq; viro rotat obuius enſem.
Et ferit inſurgens humero qua brachia lenti:
Annectunt nerui: deciſaq; vulnere læua:
Laxatis paulum moribũda pepẽdit habenis.
Dumq; micãs tremulo conatu lora retentat
Flectentem aſſuetos imitatur neſcia frenos
Demetit aduerſi veſagus tum colla iubaq;.

boi q tanq̃ vndę irtuebãt. Infãdi.ipſi & ſacrile-
gi pp romã a ſenonibus olim captã & obſeſſum
capitoliũ. Examia.multitudinẽ. Natãt.ſãguine
obducta ſunt. Sorbet veſtigia.i.cruor replebat
veſtigia vt non cognoſcerentur. Vngula.equorꝫ
.ſ.conficiebat iacentes humi ſemineces & ſpar-
gebat cruorem in ora ceſorum. Peragit læthũ.
perficit mortem. Semine cum eorum qui erant
proſtrati & non plane mortui. Tyrrhene puer.
pelorus eſt promontorium ſiciliæ verſus italiã a
quo hic pelorus nomen accepit: quem tumidũ
appellat vt oſtendat ipſũ etiam fuiſſe tubicinem
qui inflat buccas cum ſonat tuba. Vnde Iuue.
notæq; per oppida buccæ. hoc nomen ideo fin
git poeta vt alludat ad tyrrhenum piſeuꝫ æneæ
tubę inuentorem. Cornu.a quo cornicines dicũ
tur. ideo dixit Iuue. Quadringenta dedit grac-
chus ſeſtertia dotem corniũ: ſiue hic recto cãta
uerit ære. Ambo. ſic Virgi. ſtrauit ãbo. & ſi duo
præterea tales idea tuliſſet terra viros. Raſilis
haſta.polita. Fallere.decipere chryxum voluen
do equũ ad ſiniſtram. haſta trãſfixit femur picẽ
tis: & ilia equi: cuius dorſo inſidebat: & ſic equũ
& inſceſſorem cõfecit. Farfarus eſt fluuius ꝑpe
equiculos: a quo hic farfarus nomen accepit.
Velino.velinus eſt lacus in ſabinia. Vir. & roſci-
da rura velini. Gelido: propter rigorẽ regionis.
Ply.ait. Sabini velinos accolũt lacus roſcidis col
libus. Egregiũ decus alludit ad. M. Tulliũ Cice
ronem. Celeberrima nomina: nã Tyburtus co-
rax : & catillus venerunt ad bellũ cũ æneas pu-
gnauit in latio. Vir. in. vii. Tum gemini fratres
tyburtia mœnia linquũt. Olim.quondã in bella
laurentia. Hiſpellatẽ.ab oppido vmbriæ hiſpel
lo quod adhuc nomen retinet ꝑpe aſſiſium &
fulginiam: & metaurũ a metauro fluuio appel-
lat de quo loco ſuo dicetur. Metaurũq;. verſus
eſt hipermeter abũdat enĩ ſyllaba vna: ſed hoc
cum fit ſequens verſus debet incipere a vocali.
Dubia cuſpide.incerta quem impetret damum
ne: an metaurum. Celticus.gallicus. Trepidos.
romanos territos a gallis. Quirinius.nomen ꝓ-
prium tractum a quiritibus. hic erat fortis. nam
in rebus aduerſis non parcebat vitæ ſuæ. nunc
equum impellebat vt annibalem imperet ſiue
chryxum: quod decus aſſequi non potuit. Geſa
tela gallica ad regem chryxum ductorem gal-
lorum qui tantam ſtragem tunc edebat Certus
necis.cum cert⁹ eſſet ſe illic moriturum ſiue cũ
decreuiſſet mori: & omnino vitã ſuã cõtemneret
vt ducem illum cõficere poſſet. vnde dicit Sene
ca quiſquis vitam ſuam cõtempſit tuæ domi-
nus eſt. Rutulum nodum. vinculum aureũ quo
capili religantur : Vouentem non exaudita.
qui vouebat ea quæ a marte non exaudeban-

tur. Parcæ. deæ quæ vitam diſpēſant humanam filo. Lycaun⁹ erat hoſtis qui quirinio leuam abſcidit & cū ille auerteret ſeſe: vt fugeret vaſagus caput ſecuit & circunferens patrio clamore deos vocabat. Viro. quirinio Lēti flexibiles. Rotat. rotando ſtringit. Laxatis. remiſſis. Micans. mouens ſeſeipſa manus reciſa. Neſcia. quoniam erat diuiſa a corpore. Flectentē. inſeſſorem q̄ flectit equū. i. ipſa manus cū penderet tenens lora flectebat equū vt prius. Iubaq; veſagus. tenens iubā galeæ & crines ipſam galeam ſuſpenſā portabat Dūq; ea gallorū. dū galli hāc ſtragē in cāpo facerēt cōſul ſcipio copias oīs in aciē eduxit. Accitas. vocatas ex caſtris Marſoſq;. marſi ſunt populi pelignis vicini & latinis. quodā belliċoſiſſimi. Laurētū oppidū latij vbi regnauit latinus. cora oppidum latij adhuc retinet nomen. Sabelli alio noīe dicūt ſānites orti a ſabinis voto vere ſacro: nūc dicūtur beneuentani vltra neapolim. Tuder oppidū vmbrię in mōte ſitū. vbi mars colebat adhuc retinet nomen. Falici populi ſunt hetruriæ vbi nūc eſt viterbiū: apud quos etiā noſtro tēpore eſt magna copia lini candidiſſimi: quod purgatur aquis calidis illic paſſim ſcatētibus: iō dicit gētilia lina. Muris herculei. tyburtinis quoniā tybur erat dicatum herculi: iō herculē appellauit Martialis. catyllus poſt patris āphiarai interitum ad thebasiuſſu ecli aui ſui in italiam nauigauit: vbi cū tribus filijs corace catyllo: & tyburto condidit oppidum: & tybur a noīe tyburti natu maioris denominauit. Pli. tamen dicit tyburtū fuiſſe cōditorem. nobile ē ēt nūc tybur copia pomoꝝ & maxīe malis punicis q̄ ſubīde romā aduehūt ꝑ tybur labitanio fluuius: q in plano mitē hēt curſum. Catylli. tyburtes accolētes aniene. Hernica ſaxa. hernici ſunt populi cāpaniæ colonia ſabinoꝝ quoꝝ līgua ſaxa vocant herne: vn̄ hernici dicti: q̄m mōtes cāpanię incolebāt. vir. Hernica ſaxa colūt quos diues anania paſcit. Induratos in p̄gelidis riuis. i. ante duratos in aquis frigidis hoc dicit poeta alludēs ad antiquitatē hernicoꝝ: qui orti ſūt a ſabinis. ſabini aūt mixti fuerunt cū lacedæmōijs. lacedæmōij aūt infātes rigidiſſima aq̄ eurotæ fouebant vt eſſent robuſtiores: iō Papi. in thebaide durū eurotā appellat ad quā educādoꝝ pueroꝝ diſciplinā alludēs ēt Virgi. ait. natos ad flumina primū deferim⁹: ſæuoq; gelu duramus: & vndis. de diſciplina lacedæmoniorū: & vitæ inſtituto ex legibus lycurgi dixi in cōmētariolis officioꝝ. In p̄gelidis duratos. i. p̄duratos in aq̄s rigidis hernicoꝝ quoꝝ caput erat anagnia q̄ adhuc retiet nomen: ſed oīs ille tractus cāpania nūc vocat. Caſinū. oppidū cāpaniæ in cacumīe alti mōtis ſitū. iō ipſum appellat nebuloſū nūc eſt illic celebre monaſteriū q̄d mōtis caſini appellatur. Terræ domināti. romæ ac italiæ. Dānati ſupis q̄m in pugna ceciderunt. Vertex medius pugnæ rotat agmīa. i. Scipio immiſit equum ea parte q̄ ſui milites tanq̄ vertice aquarum abſumebant. namvertex propriæ eſt contorta in ſe aqua: & iō dicit rotat. iō ſubiungit inſtructus ſtrage ſuorum. Seruat poeta decorum optimi & magnanimi ducis: qui ſuis laborantibus opē ferre debet: & p̄icula nō timere: circa q̄

Suſpenſā portās galeā: atq; incluſa perempti
Ora viri patrio diuos clamore ſalutat.
Dumq; ea gallorū populi dant funera cāpo
Accitas propere caſtris in prælia conſul
Raptabat turbas primuſq; ruebat in hoſtem
Candenti ſublimis equo: trahit vndiq; lectū
Diuitijs auſoniæ iuuenē: marſoſq; coramq;
Laurentumq; decus: iaculatoreq; ſabellum
Et gradiuicolā celſo de colle tudertem.
Indutoſq; ſimul gentilia lina faliſcos:
Quoſq; ſub herculeis taciturno flumīe muris
Pomifera arua creant: anienicolæq; cathylli
Quoſq; in pręgelidis duratos hernica riuis:
Mittebant ſaxa: & nebuloſi rura caſini.
Ibant in martem terræ dominantis alumni
Damnati ſuperis: nec iam reditura iuuētus.
Scipio qua medius pugnę rotat agmīa vertex
Infert cornipedē. atq; inſtinctus ſtrage ſuorū
Inferias cęſis mactat labarūq; padumq;:
Et camum: & multo vix fuſū vulnere brennū
Gorgoneoq; larū torquentē lumina vultu
Occidit: & triſti pugnas lepontice fato.
Nā dū frena ferox obiecto corpore pręſat:
Atq; ęquat celſus reſidentis conſulis ora:
Ipſe pedes: frontē in mediā grauis īcidit enſis
Et diuiſū humeris iacuit caput abbatus amēs
Qui luctatur equo: parmaq; īcurſibus obſtat
Ictu quadrupedis fulua porrectus harena
Eliſſa incuſſis amiſit calcibus ora.
Perfurit auſonius turbata per ęquora ductor
Ceu gelidus boreas totum cum ſubſtulit imo
Icarium fundo victor mare. nauita vaſto
Iactatur ſparſus lacerata claſſe profundo:

Cunctaq; canenti perfunditur ęquore cyclas
Chryxus vt in tenui ſpes exiguūq; ſalutis
Armat contēptu mentē necis horrida barba
Sanguinea rutilat ſpuma. rictuſq; furentis
Albet: & effuſo ſqualent apuluere crines
Inuadit tarium vicino conſule pugnas
Miſcentem ſęuiſq; virum circūtonat armis.
Voluitur ille ſolo. nā pronū effūdit in armos
Fata extrema ferēs abies: rapiturq; pauore
Tractus equi victis cōnexa ad ſingula mēbris
Longa cruor ſparſo liquit veſtigia campo.
Et tremulos cuſpis ductus ī puluere ſignat
Laudabat lœti iuuenē: egregioſq; parabat
Vlciſci conſul manes: cū dira per auras
Vox venit: & chryxū ferri clamoribus audit
Haud notum vultu. ſurgit violentior ira
Cominus atq; oculos optato in corpore figit
Tum ſtimulus grato plauſę ceruicis honore
Cornipedē alloquitur vulgū. martēq; minorē
Mox gargane vocāt ſupi ad maiora: videſne
Quātus erat chryxus: iā nūc tibi pręmia pōo
Illū ſidonio fulgentem ardore tapeta
Barbaricum decus & fuluis donabere frenis.
Sic fatus magno chryxum clamore ciebat
In pugnā: ac vacuo poſcebat pręlia cāpo.
Nec detrectantē par ira accenderat hoſtem.
Vt iuſſæ ceſſere retro: ſpaciūq; dederunt.
Hinc atq; hinc alę: medio ſtetit ęquor̄ pugna
Quantus phlegręis telluris alūnus in aruis:
Mouit ſigna minax: & cœlū exterruit armis:
Tātus ſemifero chryx⁹ ſub pectore murmur
Torquet: & horriſonis ululatibus erigit iras.
Nemo ne incenſæ captęq; ſupfuit vrbi:
Vt tibi quas brenni populus ferremus ī arma
Narraret dextras: diſce en nūc inquit: & vna
Contorquet nodis. & obuſto robore diram
Vī portas quaſſaſſe trabē. ſonat illa tremēdū
Ac nimio iactu ſeruaſſe improuida cāpi
Diſtantis ſpatiū propiorem tranſuolat hoſtē
Cui cōſul. ferre hoc vmbris: ꝓauoq; memēto
Quā procul occumbas tarpeia a ſede: tibiq;

verſatur virtus. Rotat. abſorbet ipſos milites: vt facit vertex aquarum. Vertex pugnę. ipſe impetus gallorum: qui romanos conficiebat: & abſorbebat: vt vertex nauigia. Inferias. vt eēnt inferię his qui ceciderant. nā inferiæ dicunt victiæ quę mactantur dijs inferis. Brennum. alludit ad Brēnum: quo duce galli vrbem cœperunt. Gorgoneo. toruo: vt fuit vultus gorgōis. i. Meduſæ habentis capillos ſerpentios. Frēa. ipſius conſulis Ferox. animoſus. Reſidē. in dorſo equi: cui⁹ frena preſſauerat. Celſus. procerę ſtaturę. nā ipe pedes par erat conſuli equiti. Perfu. au. du. ornat. Scipionem poæta quem furētem in campo cōparat Boreæ agitanti mare flatu ſonoro: mare icarium nomen accepit ab icaro dedali filio illic ſubmerſo: in quo ſunt cyclades inſulæ. Sed poeta vnam pro omnibus poſuit. Canēti. albicāti propter ſpumas. Chryxus vt in tenui ſpes idē poſtq̄ chryxus parum ſalutis ſuperare poterat: vrgentem Scipione cœpit cōtemnere mortem vt honeſte caderet. Rutilat. iubet. Inuadit tariū Chryxus inuaſit tarium romanū: qui prope cōſulem pugnabat: & eum haſta interemit: & cū in armos equi effunderetur: hæſit pes cingulis: & ſic cum magno pauore trahebatur: & cruor ex vulnere profluens relinquebat veſtigia in cāpo reſperſo ſanguine. & imitatur Vir. de Troilo ſic canentem: Huic ceruixq; comęq; trahuntur Per terram: & verſa puluis inſcribitur haſta. ideo ait: Cuſpis ſignat ductus. i. vias & ſulcos. Sparſo. madefacto cruore. Tremulos ductus. obliquos ſulcos faciebat haſta tracta per puluerem. Manes. animam Tarij: qui fortiter occubuerat. Haud notum vultu. Nam fama tantum cognoſcebat Chryxum Scipio. Optato. quoniā optauerat cū Chryxo cōgredi: vt magnanimū decebat imperatorem qui circa magna & ardua verſatur. Vulgum martemq; minorē verba Scipionis ad equum ſuū: qui vocabat Garganus. ſenſus eſt: hactenus vulgares milites ſtrauimus nūc autem ipſi ſuperi vocant pugnā noſtrā vulgarem & minorem ad maiora: ideſt cædē chryxi: & ꝓponit equo ſuo præmiū: ſi in opprimendo hoſte operā nauauerit. Tapeta. hoc nō ſine ratione fingit poeta: quoniā in Gallia Ciſalpina vbi tunc erant Boi: & ſenōes fiebant pulchri tapetes & verſicolores. Stra. ait Vellera mediocria habent patauini ex quibus precioſi tapetes intexunt. Ardore ſidonio. purpureo colore tyrio: quoniā in phœnicia vbi eſt ſydon & tyrus tingitur egregie purpura. Fuluis auratis. Quantus phlegręis. chryxū horrendum ac terribilem cōparat gigantibus qui in phlegra valle theſſaliæ pugnauerunt cum dijs volentes detrudere iouē e cœlo: gigantes terrę filij fuerunt. eſt etiam cā

pus phlegręus in cãpania:vbi hercu·deleuit gi/
gantes.Nemo ne incenſe.verba Chryxi ad Sci
pionem cum quo ſingulari certamie congredi
meditabatur. inſultat Scipioni dicẽs.Vis cõgre
di mecũ.Nõne romãi expti ſũt noſtras dextras?
cũ roma capta fuit a gallis noſtris. & nõne ſup=
fuit aliqs tũc:q potuiſſet narrare q̃ ſint inuictæ
manus gallorũ? & hoc dicẽs emiſit haſtã:q̃ po=
tuiſſetvalidiſſimas portas quaſſare tãto ipetuvt
hoſtẽ tranſgrederet̃. ſeruat poeta decorũ iſolen
tis galli :&vẽtoſi.Nodis &obuſto robore.nodo
ſam &flãmis iduratã haſtã q̃ portas deijcere po
tuiſſet.Dirã.horrẽdã:& q̃ poterat quaſſare por/
tas.Trabẽ.haſtã trabalẽ:Vel quaſſaſſe.i.aptam
etiaꝫ ad portas deijciẽdas.Cui cõſul.Verba Sci
pionis inſultãtis iactãtiæ Chryxi:eas inqt ad in
feros.& dicas brẽno te nõ potuiſſevidere nedũ
capere romã.& ꝙ ꝑcul a capitolio.qđ ille obſe
dit.procubuiſti:& ſic haſta eum tranſfixit.Pro=
auo.Brẽno:ad quẽ tuũ genus refers.Nodo leui
amento.Lini.toracis linei.Subtecta tegmina.i.
penetrauit tegmina ex corio:vl' clypeũ corio te
ctũ.Haud aliter ſtructo.chryxũ vaſto ipetu pro
cũbentẽ cõparat magnis ſaxis:q̃ in portu oppo
nuntur fluctibus& tandẽ ſuffoſſa ex colliſiõe flu
ctuum magno fragmie cadũt in aquã.Ad litto=
ra tyrrhena. ad portã oſtienſẽ. Pugnatura fre=
tis.q̃ repelleret fretũ:ne naues lęderent̃.Pila.ſi
gnificat quodcũqꝫ magnũ ſaxũ:&molẽ.Nereus
ipſum mare.cui eſt ĩpacta pila.Diuerſa.diuiſa.
Illiſum montẽ.impactum ſaxum.Acveluti ſum
mo:gallos fugientes amiſſo duce comparat fe=
ris e monte fugientibus.qui incẽdio flagrat. Pi
canus eſt mons Apuliæ.Luſtra cubilia ferarũ.
Peſtem.incendiũ fumoſũ.Vertex piceus. ſũmi=
tas flammæ fumoſæ. At magno.hic erat frater
Annibalis & præfectus equitum:quos nunc du
xit in pugnam:fugiẽtibus gallis.Primum labo=
rem:primum impetũ pugnæ.Qui ſolus eſt gẽ=
ti.quoniam galli in pugna tantum primo ipetu
valent:de qbus ſic ſcribit florus:Galli ſunt plus
q̃ viri in initio pugnę:in fine vero plus q̃ fœmię
Genti.gallis.Patriũ equitẽ.lybicũ. Nudi frenis
quoniam ipſorum equi ſolavirgula gubernabã
tur:vt dictum eſt.Hac potum vice.hos viciſſim
fugientes cõparat mari contrarijs fluctibus agi
tato qđ fluit & refluit. Hac vice. tali vicitudine
fluctuum.Flamine.flatu·Aduolat aurato.Anni
bal armis conſpicuus venit in pugnam:cui⁹ cly
pei fulgore conſpecto terga dederunt romani.
Murex eſt genus conchilij.ex cuiusſanguine ti
gitur purpura. Aurato.quoniam purpura erat
intexta auro. Et metus timor:atqꝫ furor comi=
tabantur annibalem. Orbem radiãtem. clypeũ
aureum datũ muneri a callaicis populis hiſpa=

Haud licitum ſacri capitolia cernere montis.
Tum nodo curſuqꝫ leui ſimul adiuuat haſtã
Dignam moleviri nixus:fugit illa per ora
Multiplicis leni: ſub tectaqꝫ tegmina neruis:
Atqꝫ altum tota metitur cuſpide pectus.
Procumbit lata porrectus in arma ruina:
Et percuſſa gemit tellus ingentibus armis.
Haud aliter ſtructo tyrrhena ad littora ſaxo
Pugnatura fretis ſubter cæſiſqꝫ procellis
Pila imane ſonans impingitur ardua p onto
Immugit nereus:diuiſaqꝫ cęrula pulſu
Illiſum accipiunt irata ſub ęquora montem.
Ductore amiſſo pedibus ſe credere celtę
Vna ſpes anima:tantuſqꝫ pependerat ardor.
Ac veluti ſummo venator denſa picano
Cum luſtra exagitat:ſpiſſęqꝫcubilibus atram
Immittit paſſim dumoſa per inuia peſtem.
Dum tacitas vires:&flammam colligit ignis:
Nigrãti piceus ſenſim caligine vertex
Voluitur:& pingui contorquet nubila fumo
Mox ſubita in toto lucent incendia monte.
Fit ſonitus :fugere feræ:fugere volucres.
Atqꝫ vna longę trepidant in valle iuuencæ.
At mago vtvertice globos:primũqꝫ laborẽ.
Qui ſolus genti eſt:caſſum videt: arma ſuoꝝ
Ac primũ in pugnas eqtẽvocat:vndiqꝫnudis
Aſſiliunt frenis:infrenãtiqꝫ manipli.
Nunc itali in tergũverſis referuntur habenis.
Nunc rurſus tyrias retro pauor aduehit alas.
Aut illi dextros lunatis flexibus orbes:
Aut illi lęuos ſinuant in cornua gyros
Texunt alterno glomerata volumina curſu.
Ac cędem refugam:cędentes arte reſoluunt:
Hac pontumvice:vbi exercet diſcordia vẽtos
Fert boreas:euruſqꝫrefert molẽqꝫ profundi:
Nunc huc alterno:nunc illuc flamie geſtant.
Aduolat aurato perfulgens murice ductor
Sidonius:circaqꝫ metus:terrorqꝫ:furorqꝫ.
Iſqꝫ vbi callaici radiãtem tegminis orbem
Fxtulit & magno percuſſit lumine campos:
Spes virtuſqꝫ cadũt trepidaqꝫ a mẽte recedit

niæ:vt dictum eſt.Lumine.ſplendore clypei.Spes romanorum cecidit viſo annibale.Læti decori.depoſue
rat omnem fortitudinem:qua pro decoro ſeruando mors toleratur:& magnanimus nullo modo vertit ter
ga:etiam ſi moriendum ſit.Decori.glorioſæ mortis cum decoro virorum fortium.Optãtur.a romanis.hia
tus.in quibus deliteſcerent metu Annibalis ſic vbi caucaſeis. Annibalem magno impetu pugnã ingrediẽ
tem & romanos timore perculſos comparat tygridi :cuius rabiem:tremẽdãqꝫ velocitatem cætera pecora
reformidant.Caucaſeis.hircanis.de tauro monte:qui poſtea caucaſus dicitur:ſupra dictum eſt.Inſano vul
tu: terribili aſpectu tygridis:& furenti.Reducto.prius clauſo ore:quod paulatim diducit : vt obuias feras

Vertere terga pudor:nec læti cura decori:
Sed fu gere infixũ eſt:terręqꝫ optãtur hiatus
Sic vbi caucaſeis tygris ſe protulit antris.
Linquũtur cãpi:& tutas petit omne latebras
Turbatum inſano vultu pecus illa pererrat
Diſiectas victrix valles:iãqꝫ ora reducto
Paulatim nudat rictu:vt præſentia mandat
Corpora:& immani ſtragẽ meditatur hiatu.
Non illum metabus:nõ illum celſior vfens
Euaſere tamen:quãuis hic alite planta:
Hic ope cornipedis totis ferretur habenis.
Nã metabũ ad mães demiſit cuſpide fulgẽs
Fraxinus:vfentem collapſum poplite flexo
Enſis obit:laudẽqꝫ pedũ cũ ſanguine ademit.
Iãqꝫ dedit lœto ſtemium laurũqꝫ domoqꝫ
Collinum gelida viridi quem fucinus antro
Nutrierat:dederatqꝫ lacũ tranſmittere nãdo
Fit ſocius lœti cõiecta maſſicus haſta
Vitiferi ſacro generatus vertice montis.
Et lyris nutritus aquis:qui fonte quieto
Diſſimulat curſũ:ac nullo mutabilis hymbri
Perſtringit tacitas gemmati gurgite ripas.
Exoritur rabies cędum:ac vix tela furori
Sufficiunt:teritur iũctis vmbonibus vmbo.
Peſqꝫ pedẽ premit:& nutantes caſſide criſtę
Hoſtilem tremulo pulſãt conamine frontẽ.
Tergemini primã ante aciẽ fera ꝓlia fratres
Miſcebant:quos lędæo ſidonia barce
xantippo fœlix vteri inter bella crearat.
Rex graię ductorqꝫ parens:ac nobile amycle
Nomen & iniectus ſpartanis colla cathenis
Regulus inflabant veteri pręcordia fama
Marte probare genus :factiſqꝫ lacona parẽtẽ
Ardebant:gelidos dehinc inuiſere montes
Taigeta & tandem bellis innare ſubactis

conficiat.Hiatu.ore iam aperto.Non illum:de
ſcribit illos qui manu annibalis ceciderũt. Cel=
ſior.quoniam erat eques: metabus autẽtpedes.
Fraxinus.haſta fraxinea.Obit.occidit. Laudẽ
pedum.fugam & velocitatẽ currẽdi.Demo ge/
lida.quoniam marſi ſunt inter montes:&ipẽ fu
cinus lacus.regioqꝫ illa gelida eſt.Viridi.trãſlu=
cido:quoniã aqua fucini lympida ẽ :cuius ambi
tus ſũt.xxx.milia paſſuũvbi adhuc extat emiſſa
rius Claudij opere mirabili pforato mõte quo
aqua lacus emittebat̃ad lyxim:vt agri occupati
ſiccarentur. canalem adhuc conſpicuũ magna
difficultate Claudius abſoluit poſt vndecim an
nos cõtinuos.xxx.hominũ milibus ſine itermiſ
ſione operantibus:vt auctor eſt Tranquillus.
Meminit etiam huius rei Tacitus.Maſſicus.no
men deductum eſt a maſſico monte campaniæ
vbi naſciturvinũ falernum. Vitiferi mõtis.maſ=
ſici vitibus conſiti. Sacro.dicato ipſi Bacchio ꝑ
pter vini præſtantiam. Sed poeta alludit ad lu
cum ſacrũ : quoniam vt auctor ẽ Strabo li.quin
to Lyris amnis abluit fregellas:& exercuit i lu=
cum ſacrum oppido incũbentẽ:quẽ magnis ho
noribus minturnenſes celebrabant. Gemmati
gurgite.lympida aqua.Peſqꝫ pedẽ p̃mit.Vir.hę
ret pede pes:denſuſqꝫ viro vir. Tergemini pri=
mã ante aciẽ:hoc fingit poeta vt imitet̃ hiſtoriã
horatiorũcuriatiorũqꝫ:q tergemini & patrueles
ꝓpatria dimicarũt tẽpore Tullij hoſtilli :& Me
tij dictatoris albani:duo horatij priusceciderũt
remãſit vnus ferro intactus: & tres curiatij vul=
nerati:ille fugã ſimulãs in proximũ fecit impe=
tum :quo cæſo alios etiam cõfecit: vt nũc acci=
diſſe Syllius canit .Ply.ait li.vii.Tergeminos na
ſci certũ ẽ horatioꝝ curiatiorũqꝫexẽplo.põt mu
lier vno partu edere q̃ttuor:quinqꝫ: & ſeptẽ : vt
in ægypto.tot.n.loculos habet vterus:ſed vtplu
rimum ſingulæ mulieres ſingulos pariũt:aucto
res ſunt Ariſtote. Ply.& trogus. Barce ſidonia
carthaginenſis:& eſt nomen deductum a barce
vrbe aphrycę:hæc fuit vxor Xantippi lacedæ=
monij i primo bello punico.Lædæo.lacedæmo
nio:qui regulum cœpit. Fœlix vteri. quoniam
tergeminos enixa eſt. Bella.tempore primi bel
li punici:quo Xantippus accerſitus e Laconia
a pœnis illuc nauigauit:& Regulum captiuum
carthaginenſibus tradidit. Res graiæ.geſta me
moranda græcorum præſtantia bellica:& virtu

tes:quibus Græcia & in primis ſparte Xãtipi patria floruerat. Ductor parẽs. excellentia patris qui regulũ vicit:cœpitqꝫ. Amycle. vrbs eſt laconiæ:patria Caſtoris & pollucis:quam pro tota laconia Ponit:quæ optimis floruit inſtitutis:& fortiſſimos habuit viros & imperatores:dum lycurgi leges viguerũt:de quibus alibi dictum. hæc omnia impellebant adoleſcentes ad res præclaras:ne degenerare viderentur a patria virtute Regulus iniectus colla cathenis. habens cathenas iniectas collo. i. victoria patris de Regulo accendebat tergeminos. Marte probare genus. i. fortiter pugnãdo ſe eſſe ex lacedæmoniorum genere qui bellicoſiſſimi fuerunt oſtendere. Factis. rebus fortiter geſtis. Lacona parentem. Xãtipũ lacedæmonium. Ardebant. cupiebant venire ad patriam auitam. Taigetꝰ eſt mons Laconiæ:inde taigetoaꝝ. in numero multitudinis: Subactis. finito bello:quod tunc cum romanis gerebatᷣ. Eurotam. fluuiũ laconię cuius aqua frigida fouebatur infantes. & etiam illic in prouectiori ætate exercitationis gratia natabant. lege Ciceronem in ſecunda diſputatione tuſculana. Ritus lycurgi. leges quas Lycurgus tulit lacedæmonijs:de quibus in commentarijs officiorum dixi Totidẽ numero. tergemini aricini. Aricia vrbs erat prope romam ſub albano mõte cũ ſilua in qua erat tẽplũ Dianæ: & crudelis ritus ſacroꝝ iſtitutꝰ ab Oreſte: ac iphigenia:cum dianę ſimulacrum ex tauricia regione illuc aſpartaſſent:cui mactabãtur hoies. barbaricus inquit Stra. qdã ſcythicuſqꝫ circa tẽplũ mos eſt. huic tẽplo ſerui p̄ficiebantᷣ. hac tamẽ conditione vt nullus poſſet ſacerdotio fungi niſi priore mactato:qui enĩ inqt Stra. victimę mactatæ fuiſſet auctor ſacerdos cõſtituebatᷣ:& hic rex Aricinus vocabatur. Vnde canit Valerius Flaccus. Soli immitis aricia regi. i. illi qui vult tẽplo p̄eſſe:quoniã cogitur pugnare cũ alijs. ideo dicit Oui. Regna tenent fortes. Immitis. ꝓpter crudelem ritũ. fugitiuus quidã vir Stra. inqt gladium tenẽs:& ſuæ ſaluti ſẽper circũſpiciẽs .&c. Egerię egeria fuit nympha in ſylua aricina cũ q̄ Numa Põpilius cõmertiũ habuit. Lacus. qm̄ ẽ illic amœniſſimus lacus. Dura. inexorabilis parca. tres ſũt:lacheſis:cloto:atropos. Heumachus fingit hęc noĩa ĩgenioſa poeta:nã heumachus dicitᷣ bonus pugnator clytias glorioſꝰ. Ceu bella leones. hos tergemĩos ruẽtes in pugnã generoſo aĩo cõparat leonibus lybicis ĩter ſe pugnãtibus. Squallẽtes incultos & deſertos. Mapalia. tuguria paſtoꝝ. Cõiunx libyſſa. mulier lybica. Profuſo. manãti lacte. Pubes egerię. tergemini aricini. Virbius appellatus fuit Hippolitus reuocatus ad vitam ope Aeſculapij:quaſi bis vir & tranſlatus in ſyluam aricinam ad cultum dianæ cuius fuerat ſtudioſus. ad hanc fabulã poeta & alludens:hũc aricinum Virbium appellauit & Capyn atqꝫ Albanum ab albanis regibus. Subſidens. inclinans ſeſe. vt melius ictum inferret:clycias confodit viſcera albani. Proruit. ſtrauit. Illi albano Heumachus occidit capyn. cuiꝰ manum ſecuit:cum clypeum non remitteret: Tota mole. impetu. & totis viribus:q̃uis eſſẽt ꝓ

Eurotã patrium:rituſqꝫ videre lycurgi.
Sed ſpartã penetrare deus fratreſqꝫ negabãt
Auſonij totidẽ numero:quos miſerat altis
Egeriæ genitos immittis aricia lucis
Aetatis mentiſqꝫ pares:at non dabat vltra
Cloto dura lacus aramqꝫ videre dianæ
Nãqꝫ vt in aduerſos impacti turbine pugnæ
Eumachus & clytas. & lætus nomine patris
xantippus iunxere gradus. ceu bella leones
Inter ſe furibunda mouẽt:& murmure ãhelo
Squalentis cãpos & longa mapalia cõplent:
Omnis in occultas rupes atqꝫ auia pernix
Maurus ſaxa fugit:coniunxqꝫ libyſſa ꝓfuſo
Vagitum cohibẽs ſuſpendit ab vbere natos.
Illi dira fremunt:perfractaqꝫ in ore cruẽto
Oſſa ſonant:pugnãtqꝫ feris ſub dẽtibus artus
Haud ſecus ęgerię pubes hinc virbius acer
Hic capys aſſiliũt:partibuſqꝫ albanus ĩ armis
Subſidens paulum perfoſſa proruit aluo
Albanum clytias:aſt illi cuncta repente
Implerunt clypeum miſerando viſcera lapſu
Eumachus inde capyn: ſed tota mole tenebat
Ceu fixũ mẽbris tegmẽ:tñ ĩprobus enſis
Adnexã parmę decidit vulnere leuam.
Inqꝫ ſuo preſſa ẽ nõ reddens tegmia niſu
Infœlix manus:atqꝫ hęſit labentibus armis
Vltima reſtabat fuſis iam palma duobus
Virbius huic trepidos ſimulãti ducerᷣ greſſus
xantippus gladio rigida cadit eũachus haſta:
Et tandem ęquatę gemino funere pugnę:
Inde alterna viris tranſegit pectora mucro.
Inqꝫ vicem erepta poſuerunt prelia vira.
Fœlices lœti pietas quos addidit vmbris.
Optabunt ſimiles venientia ſęcula fratres.
Extremũqꝫ decus memori celebrabitur ęuo.

ſtratus. Tegmẽ clypeum:qui videbatur eſſe affixus manui:adeo tenaciter ipſa manus clypeũ cõſtrĩgebat:ordo eſt:ſed tamen tota mole tenebat tegmen:ſeu fixum membris. Improbus enſis:ipſius heumachi. Parmæ. clypeo. Decidit. ſecuit. Non reddẽs. nõ relinquens. Clypeum niſu. conatu. Hęſit armis. adhæſit clypeo cadenti. Vltima palma. victoria poſtrema:quoniam ceciderant capys & albanus. Simulãti ducere greſſus idest arripere fugam ſimulato timore:ab hoc inquit qui fugam ſimulauit:cæſi ſunt Xantippus & heumachus. Geminato funere. nam duo pœni :& duo aricini iam ceciderant. Inde alterna idest Clycias:& Virbius:qui ſuperant ſe mutuis vulneribus trucidarunt. Fœlices lœti:laudat horum mortem poeta qui pro patria ceciderunt:cui vitam debemus:& pro qua vir bonus nunq̃ dubitauit occumbere. Sic Vir. de Euryalo & nyſo:Fortũati ambo ſiquid mea carmina poſſunt. Nulla dies vnq̃ memori vos eximet æuo. Et Papi. in thebaide de Ocleo & Diamante. Vos quoqꝫ ſacrati q̃uis mea carmina ſurgant: Inferiore lyra memores ſupabitis annos. Forſitan & comites non aſpernabitur vmbras Euryalus phrygijqꝫ admittet gloria nyſi. Ferre diem. durare per ſæcula:& tranſire ad poſteros:& ſi appollo non inuidet mihi famam At conſul to. Scipio conſul videns ſuos paſſim fugientes : eos ignauiæ accuſauit. hortatuſqꝫ ẽ ad pugnam pro decoro ſeruando : comparandaqꝫ gloria. Pallantes. effuſe fugientes. Quo ſigna refertis:verba Scipionis ad ſuos. Quis inquit pauor abſtulit vobis mentem:& cogit vos fugere oblitos veſtri. nullam romani nominis habẽtes rationem:quoniam p̄ſtat mori:q̃ turpiter fugere:cum viuendum nõ ſit niſi cũ decoro. & ſic arguit illos timiditatis:q̃ fortitudini opponitur. & ait:ſi non audetis conſiſtere in prima fronte:ſtetis poſt me:& eſte tantum ſpectatores pugnæ. Capti parentes. detrahit hoſtibus vt magis impellat ſuos. Capti. victi a romanis in primo bello punico. Ipſã turigeros. proſopopeia mouet affectus. Veſtales focos. ignem inextinctum in templo Veſtæ. & eſt locus a pio. Genitor. iuppiter miſeratus duram ſortẽ cõſulis demiſit martem qui illum e manibus hoſtium eriperet. Magnanimi me nate viri. verba iouis ad martẽ filium. Viri. ſcipionis. Extremus. vltimus. idest timeo mortem conſulis propinquam : ni ſubuenis:nam ſtudio cædendi adeo in hoſtes ꝓuehitur:vt iam propriæ ſalutis obliuiſcatur. & eſt magna laus Scipionis:qui pro patriæ ſalute vitæ nõ parcebat ſuę:quod fortem & magnum virum decet. Dulcedine cædem. ſtudio cedendi hoſtes accẽſum & oblitum propriæ ſalutis. Ducem libyæ. hannibalem qui appetit Scipionẽ. & plus laudis quærit morte vnius:q̃ ſi totum exercitum trucidaſſet. tantę molis erat ſuperare ſcipionem : cuius hæc magna eſt laus teſtimonio iouis. Dextrę tenerę. Nam erat tener adhuc Scipio filius conſulis:qui poſtea aphricanus appellatus eſt. Tranſcendere ãnos:pugnare ſupra vires ætatis. Pubeſcere bello idest non poteſt expectare pubertatem bello maturã : ſed puer

Si modo ferre diem miſeroſqꝫ videre nepotes
Carmia noſtra valẽt:nec famã ĩuidit apollo.
At conſul toto palantes ęquore turmas
Voce tenet:dũ voce viget:quo ſigna refertis?
Quis vos heu vobis pauor abſtulit? horrida
Si ſors viſa loci:pugnęqꝫ laceſſerᷣ frõtẽ (primi
Poſt me ſtate viri:& pulſa formidine tantum
Aſpicite has dextras:capti genuere parentes
Quos fugitis. q̃ ſpes victis? alpes ne petem?
Ipſã turrigero portãtem vertice muros
Credite ſubmiſſas romã nũc tendere palmas
Natorũ paſſim raptus cędemue parentũ
Veſtaleſqꝫ focos extingui ſanguine cerno.
Hoc arcete nefas:poſtq̃ inter talia crebro
Clamore obtuſę:craſſoqꝫ a puluere fauces
Hinc læua frenos:hinc dextra corripit arma
Et latum obiectat pectus:ſtrictũqꝫ minatur
Nunc ſibi:nũc trepidis ni reſtẽt comius enſẽ.
Quas acies alto genitor dũ ſpectat olympo
Conſulis egregij mouere pericula mentem.
Gradiuum vocat:& patrio ſic ore profatur.
Magnanimi me nate viri:ni bella capeſſis.
Haud dubie extremus terret labor. eripe pu(gnę
Ardẽtẽ. oblitũqꝫ ſui dulcedine cædũ
Siſte ducẽ libyę. nam plus petit ĩprobus vno
Conſulis exitio tota q̃ ſtrage cadentum
Pręterea cernis tenerę qui prælia dextrę
Iã credit puer atqꝫ annos tranſcendere factis
Molitur:longũqꝫ putat pubeſcere bello.
Te duce primitias pugnę:te magna magiſtro
Audeat:& primũ hoc vicat ſeruaſſe parẽtẽ.
Hęc rerum ſator. at mauors in prelia currus
Odryſia tellure vocat:tum fulminis atri
Spargẽtem flãmas clypeum:galeãqꝫ deoꝝ.
Haud illi facilem multoqꝫ labore cyclopum

adhuc præter rationem ætatis pugnā affectat. & ſic indoles Scipionis: & rudimentum imperatoriæ virtutis laudatur a ioue. Hoc vincat. hæc ſit prima victoria: & laus ipſius pueri liberare parentem vulneratum ab hoſtibus. Sator reꝝ. iuppiter omniū parēs & creator ſic loquutus eſt. Odryſia tellure. thracia. odryſę ſūt populi Thraciæ: vbi mars regnabat: quoniam ſunt bellicoſiſſimi. & domus martis erat ſub hemo monte Thraciæ: vt ingenioſe fingit Papinius in Thebaide. Haud vlli facilem: quam non facile aliquis deoꝝ portaſſet. Haud facilem. non aptam: cyclopes erāt miniſtri Vulcani: brōtes: ſteropes: hemonides: & pyragmō. Sudatum. ſudoribus elaboratum. Bello titanum. titanes fuerunt gigantes qui pugnauerunt cū dijs in theſalia. Exercitus vna. deſcribit comites martis.

Sudatum thoraca capit: quaſſatq; per auras
Titanū bello ſatiatā ſanguinis haſtā
Atq; implet curru campos exercitus vna
Irarum eumenideſq; ſimul lœtiq; cruenti
Innumerę facies: freniſq; operata regendis
Quadriiugos atro ſtimulat bellona flagello.
Fertur ab immenſo tempeſtas horrida cœlo.
Nigrāteſq; globos: & turbida nubila torquēs
Inuoluit terras: quatitur ſaturnia ſedes
Ingreſſu tremefacta dei: ripaſq; relinquit
Audito curru fontiq; relabitur amnis.
Ductorē auſonium telis garamantica pubes
Cinxerat: & tyrio regi noua dona parabat
Armorum ſpolium. & rorantia conſulis ora:
Stabat fortunæ non cedere certus. & acer
Mole retorquebat crudeſcēs cædibus haſtas.
Iamq; ſuo iāq; hoſtili perfuſa cruore
Membra madēt. cecidere iubę gyroq; ꝑ orbē
Arctato garamas iaculis propioribus inſtat.
Et librat ſæua coniectum cuſpide ferrum.
Hic puer vt patrio defixum corpore telum
Conſpexit: maduere genę: ſubitoq; trementē
Corripuit pallor. gemitūq; ad ſidera rupit:
Bis conatus erat pręcurrere fata parentis
Conuerſa in ſemet dextra: bis tranſtulit iras
In pœnos: mauors fertur per tela per hoſtis
Intrepidus puer: & gradiuum paſſibus ęquat
Continuo ceſſere globi: latuſq; repente
Apparet campo limes: metit agmina tectus
Cœleſti clypeo: & ſternit ſuper arma iacentū
Corpora: auctorem teli multaſq; paternos
Ante oculos animas optata piacula mactat:
Tunc rapta propere duris ex oſſibus haſta
Innixū ceruice ferens: humeroq; parentem:
Emicat attonitæ tanta ad ſpectacula turmæ.

Bellona eſt ſoror martis. & dicitur Enio: & aurigatur marti. ideo dicit: operata frenis regendis ideſt regēdo frena equos flagello impellit. Fertur ab immenſo. Deſcribit tempeſtatem quæ exorta eſt aduentu martis. & alludit ad rationē naturalem. Saturnia ſedes. italia. Relabitur fōti reuertitur propter timorem ad fontem ex quo fluit. Amnis. ticinus prope quē pugna erat. Ductorem auſonium. Scipio conſul globo hoſtili circundatus erat: & iaculo garamātico ī femore vulneratus eſt. Tyrio regi. Hannibali: ad quē cogitabat illa pubes referre ſpolium Scipionis. Stabat. Scipio decreuerat illic poti⁹ mori: vt fortem decebat imperatorē: ꝙ terga hoſtibus vertere: quod e roma dignitate nō fuiſſet. & ſic laudatur fortis animus Scipionis: & contra erectus & intrepidus. Acri mole: vehementi impetu ſæuiens cædibus in hoſtes Gyro arctato per orbem. Nam cinxerunt Scipionem: & quiſq; in illum torquebat iacula. & ſic vulneratus eſt quez ornat poeta: cum dicit multitudine hoſtili circundatum: vt vulnus acceptum non ſit indecorum. Librat emittit in Scipionem. Hic. tunc Puer. Scipio filius conſulis: auxit pauorem conſulis. vulnus inquit Liuius: periculumq; interuentu: tum primum pubeſcentis filij propulſatum: hic erat iuuenis: qui huius belli laudē adeptus eſt: & aphricanus cognominatus: conſulē partem medio acceptum: non armis modo: ſed etiam corporibus ſuis ꝓtegens in caſtra nuſꝙ trepide: neq; effuſe cedendo reduxit. Seruati conſulis decus Celius ad ſeruum natione ligurem delegat. malim equidem de Sylio verum eſſe: quod & plures tradidere auctores. Bis conatus erat. Laudat Scipionis pietatem erga parentem. Cogitabat inquit ſibi mortem conſcire vt caderet ante patrem: ſed mars transferebat iras in hoſtes. Pręcurrere. præuenire mortem patris. Latus limes. vita: & plures mactauit in patris vltionem. Clypeo cœleſti. Martis. Auctorem teli. illum qui patrem vulnerauerat. Ex oſſibus. patris. Emicat. ambulat: & ex acie ſe proripuit ferens humeris patrem. Libyis. ideſt ipſi milites Aphricceſſerunt Scipioni. Omnis iber. hiſpanus miles. Carthaginis arces. oraculum martis ad Scipionem puerū: cui ꝑdicit gloriā quā conſequi de/

bebat in fine huius belli. Nam victo Hannibale redegit Carthaginem ad tributum. Nulla tamē lōgo. ſuperabis īquit pœnos: ſed profecto nunꝙ aſſeqris maiorē laudē: etiā ſi totum orbē ſubigeres: ꝙ hodie adeptus es: qa patrē liberaſti: hæc tua pietas alia oīa ſupabit: quæ poſthac facturus es. Macte. conduplicatio ad maiorē Scipionis laudē. mactus dr̄ magis auctus. i. virtute præſtās. Macte virtute eſto: ingt. Hora. & Liuius. Indole ſacra. ſigno futurę virtutis & ipſe Scipio putabat fili⁹ iouis: ſed de hoc alibi dicet. Pōponia vocata eſt mater Scipionis quæ ī partu perijt. Vnde dicit Pli. Auſpicatius ſenecta parente gignuntur: ſicut Scipio aphricanus prior natus primuſq; Cæſar a cæſo matris vtero dictus: ꝙ de cauſa cæſones appellati ſimili mō natus & Māl ius: q Carthaginē cū exercitu intrauit: dicūt Scipionē natū eē ex pōponia & ioue mutato ī anguē: vt ipa narrat filio apud īferos: vt poſtea habebim⁹.

Tela tenent: ceditq; loco libys aſꝑ: & omnis
Late cedit iber: pietaſq; inſignis & ætas
Belligeris fecit miranda ſilentia campis.
Tū celſo e curru mauors carthaginis arces
Excindes inquit tyrioſq; ad fœdera coges
Nulla tamen longo tanta exorietur in æuo
Lux tibi care puer: macte: o macte idole ſacra:
Vera iouis proles. & adhuc maiora ſuperſūt.
Sed nequeūt meliora dari: tū nubila mauors
Aetheraq; emenſo terras iam ſole capeſſit.
Et feſſas acies caſtris clauſere tenebræ.
Condebat noctem deuexo cynthia curru
Fraternis afflata rotis: & ab æquore eoo
Surgebant roſæ media inter cærula flāmę.
At conſul triſtis campos pœniſq; ſecundam
Planiciem metuens trebiā colleſq; petebat.
Iamq; dies rapti curſu: varioq; labore
Et medio abruptus fluitabat in amne ſolutis
Pons viclis: q dardaniū tranſuexerat agmen
Eridani rapidas aderat cū pœnus ad vndas.
Dūq; vada: & molles aditus ꝑ deuia flexo
Circuitu petit: & ſtagni languentia quærit:
Interdum rapta vicinis ſaltibus alno
Flamineā texit qua trāſuehat agmina claſſē.
Ecce aderat trebiæq; ſimul vicina tenebat
Trinacrio accitus per cærula longa peloro
Graccorum proles cōſul gēs inclyta magno
Atq; animoſa viro: multuſq; ī imagine claris
Perfulgebat auus titulis belliq; domiq;.
Nec pœni poſitis trās amnē ī gramie caſtris
Deerāt: nāq; anios ſtimulabāt ꝓſpera rerum
Increpitanſq; ſuper ductor: quis tertius vrbi
Iam ſupeſt cōſul? ꝙ nā altera reſtat in armis
Sicania? en omnes latiæ: dauniq; nepotum
Conuenerę manus. feriant nūc fœdera mecū

Sole emenſo terras iam ſole occidente. Clauſere tenebræ. quoniā nox prelium diremit: auctore Liuio. Condebat noctem. deſcribit aurorā: qua conſul a Ticino mouēs citato curſu ad trebiā cōtēdit. Condebat. abſcōdebat: & pellebat obſcuritatē noctis. Cynthia. Luna ſiue diana dicta a cynthio mōte deli inſulę in qua nati ſunt phœbus & diana. Afflata rotis fraternis. radijs ſolarib⁹: qm̄ luna recipit lumē a ſole. Deuexo curru. īclinato ad occaſum: & ſole iam oriēte. Eoo. oriēte. At cōſul. hoc primū cū Hānibale ꝓliū fuit quo facile apparuit. ingt Liui. & equitatu meliorē pœnū eē: & ob id cāpos patētes: ꝗles ſūt inter padū: alpeſq; bello gerēdo romanis aptos non eē. Itaq; ꝓxia nocte iuſſis militibus vaſa ſilētio colligere caſtra ab Ticino mota: feſtinatūq; ad padū ē: vt ratib⁹ qb⁹ iūxerat flumē nōdū reſolutis ſīn tumltu: atq; īſectatiōe hoſtis copias traijceret. pri⁹ Placētiā ꝑuenere: ꝙ ſatis ſciret hānibal ab Ticino ꝓfectos. Triſtis cāpos. īfœlices romanis pp iopiā eqtat⁹. Pœnis. hoſtib⁹. Secūdā. aptā & vtilē pp equos & elephātos. Trebiā flu. ꝓpe placētiā: de quo dictū ē. Colles qm̄ ꝓpe placentia in colle qui nunc ſancti germani dicitur caſtra poſuit. Vano labore. quoniam in caſſum laborarunt Hannibal quippe aſſequutus eſt eos ad Trebiam: & vicit. Dies rapti curſu ſcilicet erant: quoniam celeriter contenderunt ad Trebiam. In medio amne. pado qui & Eridanus dicitur. Dumq; vada. Liui. dicit Hānibalem per ſuperiora padi vada exercitū traduxiſſe elephantis in ordinem diſpoſitis: ad ſuſtinendū ipetū fluuij. Vada. loca trāſitu facilia. Molles. faciles. Lāguētia ſtagni. i. dū ꝗrit loca padi: in qb⁹ eēt aqua lāguida & facilis ad trāſitū ꝑbēdū. Graccoꝝ ꝓles cōſul. Sēproni⁹. Graccus collega Scipionis e ſicilia quo ꝓtēderat vt īſulā ab ipetu barbaroꝝ tueret: aut ſi e repub. eſſet in aphricā trāſmitteret iuſſu ſenat⁹ celeri nauigatiōe ꝑ orā ſupi maris ariminū nauigauit Inde ad collegā maximis itieribus contēdit: q attritas ſuoꝝ vires itra vallū refouebat Graccorū familia nobiliſſia fuit. & multis triumphis: ac claro ſtēmate ornata: cēſores etiā hūit. M. &

C.Graccos.Peloro trinacrio.ſiculo:Pelorus eſt ad fretū ſiculū vbi cum Hieronem alloquutus eēt Graccꝰ
& res ſiculas pro temporis conditione ordinaſſet ariminum trāſmiſit. Accitus.euocatus inde a ſenatu.Cę
rula.mare ſuperū.In imagine.quoniā imagines maiorū diſponebant i atrijs:& armarijs & gētilitia fune⸗
ra ornabāt.erant aūt vultus ex cæra expreſſi auctore Pli.Semperq; defuncto aliquo totus aderat:familię
eius qui vnq̄ fuerat populꝰ.Trās am.padū.Quis ter.vr.verba Hānibalis iſultātis fortunæ romanorū. Sica
nia.Sicilia vnde venerat graccus. Nepotū da.i.venere oēs itali iam ad bellū.& illi q hitāt verſus ſiciliā: &
Apuliā:vbi regnauit Daunus ſocer Diomedis:inde daunia apulia dicta : hoc dicit propter graccū q in⸗
de redierat.Pacta.q̄ fuerunt inter romanos: &
carthaginenſes poſt primū bellum punicum.
At tu do.vertit ſermonē ſuū ad Scipionem:cui
exprobrat vitā:quā ope filij habebat.& ſic obij
cit Scipioni ignauiam.Sic ſic.optantis eſt:hæc
geminatio ſeruit affectui ipſius hannibalis. In
de leui iaculo.Hannibal prima luce numidas
equites trāſgreſſores trebiam fluuium obequi
tare iubet hoſtium portis iaculandoq; in ſtati
ones elicere ad pugnam romanos:iniecto de⸗
inde certamine ſenſim circa flumē pertrahere.
Sempronius ad tumultum numidarū primum
omnem equitatum ferox ea parte virium.dei⸗
de ſex milia peditum,poſtremo omnis copias
ad deſtinatum locum.iam ante cōſilio auidus
certaminis eduxit.erat brumæ tempus : & ro⸗
mani corpora non curauerant:ſed hoſtes igni
bus ante tentoria factis:& oleo perunctis mē⸗
bris:& cibo per ocium capto arma cœperunt.
Leui iaculo:expeditis iaculatoribus:& iaculis
in ſtationes romanorum iniectis.Sub ipſa ca⸗
ſtra. vſq; ad caſtra romana vthoſtes iritaret
ad pugnam.Alis maſylum turmis. Numidarū
& maſſylorum.Nec laties miles.romani puta⸗
uerunt non ſeruari decorum ſuum:ſi vallo ſalu
tem tuerentur.itaq; prouolarunt ad pugnam:
ne ignaui:atq; timidi viderentur.Sanguinei ſa
gi.rubri:quoniam paludamenta iperatorū erāt
coccinea.& i hoc loco poeta ſagum ponit pro
paludamento.Clamore vocat.apud Liuiū ſic
ait Graccus.quantum ingenuiſcent patres no⸗
ſtri circa mœnia Carthaginis bellare ſoliti:ſi vi
deant nos progeniem ſuam duos conſules:cō⸗
ſulareſq; exercitus in media italia pauentes in
tra caſtra pœnū quod inter alpes appēninūq;
agri ſit ſuæ ditiōis feciſſe.Vt torrens celſi. grac
cum obuios quoſq; ſternentem comparat tor⸗
renti qui ex pindo monte theſſaliæ magno im
petu ac fragore in plano ruens omnia ſter⸗
nit.Latus montis.ingens ſaxum.Non mihi me
oniæ.captat attentionem poeta oſtendens rei
magnitudinē:quā ne Home.qdē fons igeniorū
æquare potuiſſet:aut cētū liguæ. Meoniæ lin⸗
guæ.homericæ:Meō:apelles:& diꝰ fratres fue
rūt.Apelles habuit filiā Criteidē:quā Meō viti
auit:& Pœmio magiſtro ludi collocauit: q̄ pe⸗
perit puerū Homerū ad Meletē puerū:vñ me⸗
lecigenes appellatꝰ ē:& hoc fuit Smyrnę:q̄ eſt

Ductores italum:ac leges & pacta repoſcant.
At tu donata tela inter martia luce
Infœlix anime ſic ſic viuaſq; tuoq;
Des iterum hanc laudē nato:nec fine ſub æui
Oppetere i bello detur:cum fata vocabunt.
Pugnātē cecidiſſe meū ē:hæc ꝓſonat ardens.
Inde leui iaculo maſſylumq; impiger alis
Caſtra ſub ipſa datis iritat:& elicit hoſtem.
Nec latius vallo miles debere ſalutem
Fas putat:aut clauſas pulſari cuſpide portas.
Erūpūt cūctiſq; prior volat aggere apto (tes
Degener aut graccorū cōſul quatit aura comā
Caſſidis auricomæ criſtas : hūeroq; refulget
Sāguinei patriū ſaguli decus:agmia magno
Reſpectās clamore vocat:quaq; obuia dēſos.
Arctatturba globoſ rūpēs iter ęquore fertur
Vt torrēs celſi præceps euertice pindi
Cū ſonitu ruit in campos: magnoq; fragore
Auulſum montis voluit latus obuia paſſim
Armēta immaneſq; feræ: ſyluęq; trahuntur.
Spumea ſaxoſis clamat conuallibus vnda.
Non mihi meoniæ redeat ſi gloria linguæ:
Centenaſq; pater det phœbus rūpere voces:
Tot cædes ꝓferre queā:quot dextera magni
Conſulis:aut cōtra tyriæ furor edidit iræ.
Muranū ductor libyæ:ductorq; phalantum
Auſonius gnaros belli:vetereſq; laborum
Alter in alterius fuderunt cominus ore.
Monte procelloſo muranum miſerat anxur
Tritonis niueos te ſacra phalante profūdo.
Vt primum inſigni fulſit velamine conſul:
Quanquā orbus partē viſus: vnoq; cupētus
Lumine ſufficiēs bellis.citat iprobus haſtam
Et ſummæ figit tremebūdā margine parmę.
Cui cōſul:nāq; ira coquit pone iprobe qcqd

Reſtat in ore fero:& truncata fronte relucet
Sic ait intorquens directo turbine robur.
Et dirum tota tranſmittit cuſpide lumen.
Nec leuior dextra generatus amilcare ſæuit:
Huic cadit infœlix niueis varrenus in armis.
Meuanus varrenus:arat cui diuitis vber
Cāpi fulginea:& batulis clitumnus in aruis
Candentis gelido perfundit flumine tauros.
Sed triſtes ſuperi:atq; ingrata maxima cura
Victima tarpeio fruſtra nutrita tonanti.
Inſtat iber leuis:& leuior diſcurrere maurus
Hic pila:hic libycæ certāt ſubtexere cornus.
Denſa nube polū:quātumq; interiacet æqui
Ad ripas campi tantum vibrantia condunt
Tela nec arctatis locus eſt in morte cadendi.
Allius argyripa:dauniq; profectus ab aruis
Venator rudibus iaculis & iapige campum
Perſultabat equo:medioſq; iuectus i hoſtes:
Appula non vana torquebat ſpicula dextra.
Hinc horret thorax ſamnitis pellibus vrſæ
Et galea annoſi vallatur dentibus apri.
Verū vbi turbantem ſolo ceu luſtra pererret
In nemore:aut agitet gargano terga ferarum
Hic magno:hic ſeuus ꝑiter videre maharbal
Vt ſubigente fame diuerſis rupibus vrſi
Inuadūt trepidū gemina iter prœlia taurū.
Nec partē p̄dæ patitur furor:haud ſecus acer
Hinc atq; hic iaculo deuoluitur allius acto.
It ſtridens per vtrunq; latus mauruſia taxus
Obuia tum medio ſonuerūt ſpicula corde
Incertūq; fuit lethum:cui cæderet haſtæ.
Et iam diſperſis romana per agmina ſignis
Palantes agit ad ripas miſerabile pœnus
Impellēs trepidos:fluuioq; imergere certat:
Tū trebia iſauſto noua p̄lia gurgite feſſis.
Inchoat:& precibus iunonis ſuſcitat vndas.
Haurit ſubſidens fugientem corpora tellus.
Inſidaq; ſoli fruſtrata voragine ſorbet.
Nec niti lentoq; datur conuellere limo
Merſa pedum penitus veſtigia:labe tenaci
Hærent deuincti greſſus reſolutaq; ripa

ciuitas Meonię i aſia.vñ Home.meoniꝰ dr̄: &
Smyrneꝰ.Phœbꝰ pater.poetarū numē. Cōſul.
Gracchi.Furor tyriæ iræ.Hannibal tyrij.Gna
ros belli.peritos rei militaris.Vetereſq; laborū
iam veteranos & multū aſſuetos bello. In ore
alterius.in conſpectu:qa Hānibal vidit caden
tē phalantū:& Gracchus muranum.Anxur.ſu
pra eufratem fluuiū eſt oppidū terracina lin⸗
gua volſcorū anxur dictū.Mōte ꝓcelloſo. aſpe
ro.vndē terracina trachina.i.aſpera vocata ē:
vt autor eſt Stra.nā trachis græce latine dicit
aſper.& trachitis aſperitas.Tritonis.plꝰ aphri
cæ ſacra palladi patronymicum fœmininum
deductum a tritone fluuio:qui facit illam pa⸗
ludem.Inſigni velamine.coccineo paludamē⸗
to.Orbus partem viſꝰ.altero captus oculo.Ci⸗
tat.vibrat in conſulem.Ore fero.tua fronte fe
rina & crudeli:& ſic haſtam contorquens ocu
lum cupento tranſegit.Truncata.mutilata : &
priuata altero oculo . Nec leuior dextra. ipſe
Hannibal ſæuiebat dextra in romanos:vt grac
chus in pœnos.Meuanus.ex meuana vrbe vm
briæ prope fluginiam & hiſpellum:vbi eſt cli⸗
tumnꝰ fluuius:cuius aqua boues ſaturati & al
bia triumphantibus Ioui capitolino imolabā⸗
tur.Virg.in geor.Hinc albi clitum ne greges:
& maxima taurus Victima ſępe tuo perfuſi flu
mine ſacro:romanos ad templa deum duxere
triumphos:ad cuius imitationē hoc fingit poe
ta:dicitq; Iouem fuiſſe ingratum:qui paſſus ē
varenum cadere:qui ſtudioſe nutriuerat Ioui
capitolino maximam victimam fruſtra: quip⸗
pe nihil ꝓfecit.Candentes.albos. Vber fulgi⸗
nia.fertilis.Triſtes.igrati.Ingrata cura.nō gra
ta ioui.Maxima victima.tauri albicantes & pī
gues.Inſtat iber leuis.milites hiſpani inſtabāt
& mauri:tantaq; erat multitudo telorū:vt cœ⸗
lum tegeretur.Libycæ cornus haſtæ ex corno
arbore.Aequi campi.plani . ideſt omne illud
ſpatium quod erat inter hoſtes & trebiam. te⸗
gebatur armis:& haſtis.Liuius ait:Obruti ſūt
romani velut nube iam culorum a balearibus
coniecta.Arctatis.confertis:& denſis in pugna
adeo vt mortuꝰ ad terram cadere non poſſet:
ideo in morte non erat locus cadendi ipſis ar⸗
ctatis.Allius.nomē proprium viri:qui ex apu⸗
lia venerat:vbi regnauit daunus ſaucer Dio⸗
medis:qui argyripam illic condidit. Rudibus.
impolitis:& aptis venatori . hunc interfecere
mago & marharbal . Equo iapyge appulo .
Samnitis vrſæ.nam apud ſamnites vrſi abun⸗
dant:qui nunc beneuentani dicuntur.Ceu lu⸗
ſtra.ac ſi q̄reret venādo cubilia ferarū.Garga⸗
nꝰ mōs ē Apuliæ.Vt ſubigēte fame . Magonē
& Maharbalē irruētes i Alliū cōparat vrſis tau

tum impetentibus .Subigente.impellente. Ia-
culo acto.imiſſo hic a Magone.illic a Mahar
bale:& vtriuſq; haſta cor transfixi:dubiũq; fu-
it·cuius haſta ĩtuliſſet mortem.& laus eſt Alij
quem duo ductores ſimul confecerunt. Mau-
ruſia taxus:haſta punica ex taxo.Palãtes. effu
ſe fugientes. Agit.impellit. Tum trebia infau-
ſto:fingit poeta trebiam inſurrexiſſe contra ro
manos:ad imitationẽ Homeri:qui ĩ vigeſimo
primo iliados canit ſcamãdrũ aſſurrexiſſe con
tra Achillẽ:& Iunonẽ oraſſe Vulcanũ vt flam-
mis auxiliaretᷣ:ſic fingit etiã Papinius de iſme
no fluuio thebano:qui inſurrexit cõtra hyppo
medontem:& illum ſubmerſit. Tell⁹ ſubſidẽs
aperiens ſeſe & deorſũ tendens abſorbeat mili
tes infida voragine. Niti conſiſtere. Lento.tena
ci creta. Inexplicabile.ex quo nõ poterãt ſe ex
plicare. Cæca.quia nõ apparebat fraus. Cõtor
ta.immiſſa ab hoſtibus. Aruis.extra vadũ flu-
uij. Hirpinus.nomẽ acceptũ ab hirpinis popu
lis:de quibus loco ſuo dicetur. Vis elephanto
rum. Liuius ait ad hoc elephanti eminẽtes ab
extremis cornibus:equis maxime:nõ viſu mo
do:ſed odore ĩſolito territis fugã late faciebãt
Turrito dorſo.quoniam elephanti portant in
dorſo turres:& propugnatores. Vadis. aqs tre
biæ. Incubat.imminet:& occupat alueum flu-
uij. Explorant aduerſa viros.quoniã circa dif-
ficilia:& aduerſa verſatur virtus : & per labo-
res atq; dolores parat ſibi laudẽ. Explorãt. ex-
periuntur & conſiderant:qm̃ ĩ aduerſis homo
cognoſcitur. Duro cliuo.via aſpera : quæ pro-
fert virtutem : cuius radices amaræ ſunt : fru-
ctus autem ſuauiſſimi. Interrita.quæ non fran
gitur aduerſis:immo ſeſe obijcit vltro pericu-
lis:vt laudem aſſequatur. Inhonoratam.igna-
uam:& ingloriam:quoniam in aqua non po-
teſt oſtentari fortitudo. Famæ mundam . ſine
honore ac fama. Non queat auſonius.irruit in
elephantum fibrenus inquiens: Experiri libet
ſit ne in terris aliquid ita horrendum:quod en
ſis romanus non poſſit conficere : & ſit ne ali-
quid tam terribile:quod non poſſit necare ha
ſta tyrrhena.ideſt itala. Feræ.elephanti. Proſe
quitur.ideſt elephas impellendo caput adiu-
uit ictum:quoniam telum altius penetrauit La
pſo.excuſſo e dorſo elephanti. Extenſus . ideſt
per extenſa & ampla latera:& eſt accuſandi ca
ſus. Vibrat.quatit. Clauſit.fluuium.ſcilicet ſua
ruina. Ecce per aduerſum . deſcribit pugnam
Scipionis in ipſo fluuio. Per aduerſum amnẽ:
cõtra curſũ ipſi⁹ fluuij.i.aduerſa aq̃ : vt maior
eẽt labor. Implacabil᷑.cõcitat⁹. Tũ pelopeus a-
uis:Telgõ erat cyrenaic⁹.cyrenẽ aũt vt iã dictũ
ẽ therei cõdideꝛt:q ex laconia profecti calliſtẽ

Implicat:aut cæca ꝓſternit fraude ꝑ aludis.
Iamq; alius ſuper:atq; alius ꝑ lubrica ſurgẽs
Dum ſibi quiſq; viã per inexplicabile littus
Præripit:& putri luctatur ceſpite.lapſi
Occũbunt:ſeſeq; ſua preſſere ruina
Ille celer nandi iam iãq; apprendere tuta
Dum parat:& celſo connixus corpore prẽſat
Graia ſũma manu.liq̃diſq; emergit ab vndis
Contorta ripæ pẽdens affigitur haſta.
Hic hoſtẽ orbatus telo cõplectitur vulnis.
Vndantẽq; vado permixta morte coercet.
Mille ſimul læti facies.ligus occidit aruis.
Sed proiecta viri lymphis fluuialibus ora
Sãguineũ hauſerũt longis ſingultibus amnẽ.
Enabat tandẽ medio vir gurgite pulcher
Hirpinus ſociumq; manus clamore vocabat
Cum rapidis illatus aquis:& vulnere multo
Impulit aſꝑ equ⁹:feſſuſq; ſub ęquora merſit
Accumulat clades ſubito cõſpecta per vndas
Vis elephantorum turrito concita dorſo.
Nãq; vadis rapitur p̃ceps ceu ꝓruta cautes
Auulſi montis:trebiamq; inſueta tremẽtẽ
Præ ſe pectore agit:ſpumãti incubat alueo
Explorant aduerſa viros: perq; aſpera duro
Nititur ad laudẽ virtus interrita cliuo.
Nanq; inhonoratã fibrenus perdere mortẽ.
Et famæ mũdã impatiẽs ſpectabimur ĩquit:
Nec fortuna meũ condes ſub gurgite lœtũ.
Experiar ſit ne in terris domitare quod enſis
Nõ queat auſonius:tyrrhenaq; ꝑnecet haſta.
Tũ iacit aſſurgens:dextroq; in lumine ſiſtit
Spicula ſæua feræ:telumq; in lumine liquit.
Stridore horriſono penetrantẽ cuſpidis ictũ
Belua proſequitur:lacerãq; cruore profuſo
Attollit frõtem:& lapſo dat terga magiſtro.
Tum vero inuadunt iaculis crebraq; ſagitta.
Auſi iã ſperare necẽ:immenſoſq; ꝑ armos:
Et laterũ extẽſus venit atra cuſpide vulnus.
Stat multa ĩ tergo & migranti lancea dorſo.
Ac ſyluam ingentẽ concuſſo corpore vibrat
Donec cõſũptis longo certamine telis

Concidit.& clauſit magna depreſſa ruina.
Ecce per aduerſũ quãquã tardata morantur
Vulnere mẽbra virũ.ſubit implacabilis ãnẽ
Scipio:& ĩnumeris infeſtat cædibus hoſtem
Corporibus:clypeiſq; ſimul:galeiſq; cadentũ
Cõtegitur trebia:& vix cernere liq̃tur vndas.
Mezeus iaculo geſtar proſternitur enſe.
Tum pelopeus auis cyrenis incola telgon.
Hic torquet rapido correptũ e gurgite pilũ.
Et quantum longo ferri tenuata rigore
Procedit cuſpis per hiantia tranſigit ora.
Pulſati ligno ſonuere in vulnere dentes.
Nec iacto quæſita quies turgentia membra
Eridano trebia:eridanus dedit ęquoris vndis
Tu quoq; lapſe cadis tumſo p⁹ fata negato.
Quid domus heſpidũ aut luci iuuere dearũ
Fuluos aurifera ſeruantes arbore ramos
Intumuit trebia:& ſtagnis ſe ſuſtulit imis.
Iãq; ferox totũ propellit gurgite fontem.
Atq; ois torquet vires:furit vnda ſonoris
Vorticib⁹:ſeq̃turq; nou⁹ cũ murmure torrẽs.
Senſit:& accenſa ductor violentius ira
Magna o trebia & meritas ĩperfide pœnas
Exolues ĩuquit:lacerum per gallica riuis
Diſpergam rura:atq; amnis tibi noĩa demã
Quoq; aperis te fõte p̃mã:nec tangere ripas
Illabiq; pado dabitur:quę nam iſta repente
Sydonium ĩfœlix rabies te reddidit amnem:
Talia iactantẽ conſurgens aggere aquarum
Impulit:atq; hũeros curuato gurgite p̃ſſit.
Arduus aduerſa molle irrũpentibus vndis
Stat ductor:clypeoq; ruentem ſuſtulit ãnẽ.
Nec non a tergo fluctus ſtridente procella
Spumeus irrorat ſummas aſpergine criſtas.
Ire vadis:ſtabilemq; vetat defigere greſſum
Subducta tellure deus:percuſſaq; longe
Raucum ſaxa ſonãt:vndęq; ad bella parẽtis
Excitare pugnant:& ripas perdidit amnis.
Tũ madidos crines:& glauca fronte reuictũ
Attolit cum voce caput:pœnaſq; ſuperbas
Inſuper & nomen trebiæ delere minaris

vrbem prope minorem ſyrtim coluerũt.& the
ram a duce denominarũt:ideo dixit ſupra : Pe
lopei ſtirpe nepotis:& hic Telgõ. Auis.i.ꝓpter
maiores ſuos . & cyrenes cõditores ſuos erat
pelopeus.ideſt lacedæmonius:& peloponneſi
acus:quoniã Pelops Tantali filius illic regna-
uit & nomẽ pęninſulæ dedit. Lõgo rigore fer
ri.ideſt totum ferrum:quod erat in haſta pene
trauit in os Telgonis. Quies.i.non illic quieuit
proſtratus eo vulnere:ſed per trebiam in pa-
dum:& per hunc in mare adriacum deuolut⁹
eſt. Lapſe.hic lapſus erat Maurus:& in finibus
mauritaniæ horti erant heſperidũ:& poma au
rea. Fuluos.aureos. Iãq; ferox totum . Trebia
relaxauit ſuũ fontem:& oĩs vires ſuas in roma
nos effudit. Torquet.immittit. Senſit.ſcilicet
Scipio trebiam augeri & in romanos ſæuire.
Magnas o trebia.verba Scipiõis ad trebiã: cui
minaꝛ ſe adẽpturũ alueũ:quod ideo poeta figit
vt ad veram hiſtoriam alluderet: quoniam au-
tore Strabone Marcus ſcaurus deductis ex
Pado vſq; in parmenſem agrum foſſis nauiga
tionibus commodis paludes ipſas exſiccauit e
campis:per placentina ſi quidem arua trebia
padũ influens:alijq; itẽ cõplures ante fluuij vl
tra modũ pleni⁹ ſtagnabãt:hic ẽ ille Scaurus q
per piſas & limã vſq; ſabbatios viã ſtrauit æmi
liã:& hinc per derthonem. Alia vero ẽ æmilia
via:quæ flaminiam excipit:eodem enim in cõ
ſulatu Marcus Lepidus.& Caius flamine⁹ col
legæ fuerũt victores ligurũ. Strauere hic flami
niam vſq; Ariminum. Reliquam Lepidus vſq;
Bononiam. Per gallica rura.per agrũ placenti
num:qui eſt in gallia ciſalpina. Lacerũ: ſectum
in riuos & foſſas. Amnis Non vocaberis ĩquit
fluuius:ſed riuus. Sydonium amnem.fauẽtem
carthaginẽſibus. Aggere.cumulo. Stat ductor.
laus Scipiõis ab animi robore.nõ eñ volebat
cedere:ſed ſeſe cõtra aduerſa erigebat: quãuis
in aqua nõ poſſit vera fortitudo oſtẽtari. Ire va
dis·ĩgredi ꝑ aquã fluuij. Excitæ.euocatæ. Per-
didit ripas quoniam per campos ſeſe effunde
bat. Glauca fronde.harundine ſub viridi. Pœ-
naſq; ſuperbas.verba Trebiæ ad Scipionem.
Tot corpora porro . laus Scipionis ab hoſte:
qm̃ ꝓpter cadauera hoſtiũ deiecta ĩ vadũ a Sci
pione fluuius reſtagnabat. Porro.certe . Arcta
tus.conſtrictus. Adde modũ dextræ.ĩpone finẽ
cædibus:aut ſi vis pugnare pugna ĩ cãpis ꝓxi
mis nõ in meo alueo. Hæc venere adiũcta.fin-
git poeta Venerẽ miſeratã ſortem Scipiõis tẽ-
dẽtis ad cœlũ palmas ĩmiſiſſe incẽdiũ ĩ trebiã
& oĩs arbores abſũpſiſſe. Mulciber.vulcan⁹ fa
ber Iouis & numen ignis & veneris marit⁹:q̃d
nõ ſine rõne fingit poeta q̃ppe ex calore ; atq;

humiditate omnia procreantur:& mẽbris calefactis venus excitatur. Ingrauat.aggrauat hoc Scipio: & cõquerit̃ ſe p̃nui ab amne. Dij patrij. verba Scipionis ad ſuperos q̃rẽtis:de ſua fortuna:quod.ſ.ignaua morte periret:vt facit ęneas Virgilianus. Quoꝝ auſpicijs:quoꝝ numine & tutela:ſed obſcuꝝ erat:in cuius numinis tutela eẽt roma. Dij patrij erant penates:quos magnos deos Troiani dicebãt:Caſſius emina autore Macrobio dicit Samothraces deos eoſdẽ romanoꝝ penates proprie dici deos magnos: ſciens inquit hæc noſter Vir.ait cũ ſocijs: Natoq; penatibus & magnis dijs:hos vocant troiani etiã deos patrios autore Higino.cui opinioni Vir.aſtipulatur dicẽs.Dij patrij ſeruate domũ.de his etiã ĩtelligit hic Syllius. Talin læ tho.ignauæ: inhonoræq; morti ne ſeruaſtis in pugna ad Ticinum. Dextra.manu hoſtili:& in acie. Bellãti.quoniã tunc apparet fortitudo:liceat ĩquit pugnando mori:vt fortẽ virũ decet. Fratriq;.Gneo Scipioni:qui erat in hiſpania. Quam probẽ:laudari poſſim:& meum decoꝝ ſeruare. Rapidas vires.ignẽ qui omnia domat. Inuicti coniugis:Vulcani:quoniã ignis cũ inualuit ĩuict⁹ eſt:Vnde aliqui philoſophantes putauerũt ignem fuiſſe principiũ rerũ:quia ignis propter potentiam conuertit omnia in ſuã naturam:& ignis ẽ validiſſimũ elementũ. In altũ aerem. Abſorbet.deſiccat aquas. Stagnis. aqs iam obductis fauilla & cinere. At tandẽ a trebia.poſt hãc pugnã ĩfœlicẽ romanus exercit⁹ nocte ſequẽti ratib⁹ Trebiã tranſmiſit: venitq; Placẽtiã & Cremonã. Romæ aũt trepidatũ eſt accepto cladis nũcio:creatiq; ſunt alij cõſules Flamini⁹ & Seruilius. Poeta dicit Scipionẽ & Graccũ metatos fuiſſe caſtra in edito loco:vt eſſẽt ab hoſtib⁹ tuta. Vndis ſocialib⁹. aquis trebiæ.quæ fauerãt hoſtibus ĩ ea pugna. Traſimen⁹ eſt lac⁹ peruſin⁹. Boioꝝ nup pp̃los. Flaminius paulo ante boios debellauerat gentẽ gallicã accolentẽ Padũ:q nũc creat⁹ ẽ cõſul cũ Seruilio:cui⁹ flaminij temeritate exercitus romanus ad traſimenũ ꝓfligat⁹ eſt:acceptis a gracco prioris anni conſule duab⁹ legionib⁹:& duab⁹ a.C.Attilio p̃tore ĩ hætruriã ꝓperauit. Corde leuẽ.iſciã ignauã:& nõ hñtẽ ĩ ſe aliqd põderis: iõ facile ſupabat̃. Aſt⁹ iopẽ.ſĩ malitia. Pœni ãt cũ qb⁹ nũc res erat aſtutiſſimi erãt & ĩfidi. Tyrãno. Hãnibali. Hũc Flaminiũ. Leuis oib⁹ malo omine creatũ cõſulẽ. Saturnia. Iuno filia Saturni:q̃ romanos odio ꝓſeq̃bat̃ deſtinauit conſulatũ Flaminio:vt romanũ exercitũ perderet. Feſſo iperio.attritis rebus romanis duplici clade. Fatalia dãna.fato ventura. Iuris. poteſtatis conſularis. Clauũ.clauus dicit̃ temo nauis.quẽ

O regnis inimice meis:tot copora porro
Dextra fuſa mea clypeis galeiſq; virorum
Quo mactas arctatus iter : curſumq; reliqui
Cede vides ſtagna alta rubẽt:retroq; ferũtur
Adde modũ dextræ:& cãpis ĩcũbe propiqs.
Hęc venere adiũcta tumĩdo ſpectabat ab alto
Mulciber obſcuræ tectus caligine nubis
Ingrauat ad cœlũ ſublatis ſcipio palmis:
Dii patrii:quorũ auſpiciis ſtat dardana roma
Talin me læto tanta inter prælia nuper
Seruaſtis:fortunæ aĩam hãc excidere dextra
Indignũ eſt viſum:redde o me nate periclis.
Redde hoſtili.liceat bellãti arceſſere mortẽ.
Quã patriæ.fratriq; ꝓbẽ:tũ percita dictis
Ingemuit venus.& rapidas detruſit in amnẽ
Coniugis ĩuicti vires:agit vndiq; flammam:
Diſperſus ripis ignis:multoſq; per annos
Nutritas fluuio populatur feruidus vndas.
Vritur omne nemus:lucoſq; effuſus in altos
Immiſſis crepitat victor vulcanus habenis.
Iamq; ambuſta comas abies.iã pinus & alni:
Iam ſolo reſtans trunco dimiſit in altum
Populus aſſuetas ramis habitare volucres
Flãma vorax imo penitus de gurgite tractos
Abſorbet latices:ſæuoq; vrgente vapore
Siccus inareſcit ripis cruor horrida late
Scinditur in rimas:& hiatu rupta dehiſcit
Tellus:ac ſtagnis altæ ſedere fauillæ
Miratur pater æternos ceſſare repente
Eridanus curſus:nympharũq; ĩtima mœſtus
Impleuit chorus attonitis vlulatibus antra.
Ter caput ãbuſtum conantẽ attollere iacta
Lãpade vulcanus merſit fumantibus vndis.
Ter correpta dei crines nudauit arundo.
Tũ demum amiſſæ vires:& voce precantis
Orantiq; datum ripas ſeruare priores
Ac tandem a trebia reuocauit ſcipio feſſas
Munitũ in collẽ gracco comitante cohortes.
At pœnus multo fluuiũ veneratus honore
Gramineas vndis ſtatuit ſocialibus aras.
Neſcius heu quãto ſuperi maiora mouerẽt.

Et quos auſonię luctus traſimene parares.
Boiorum nuper populos turbauerat armis
Flaminius: faciliſq; viro tum gloria belli
Corde leuẽ:atq; aſtus inopẽ cõtundere gẽtẽ.
Sed labor haud idem tyrio certaſſe tyranno.
Hunc leuis vrbi genitũ ad fatalia damna
Ominibus parat imperio ſaturnia feſſo.
Ductorem:dignũq; virũ veniente ruina.
Inde vbi prima dies iuris:cluũq; regendæ
Inuaſit patriæ:& ſub nutu caſtra fuere:
Vt pelagi rudis:& pontum tractare per artẽ
Neſcius accepit miſeræ:ſi iura carinæ:
Ventorum tenet ipſe vicẽ:cunctiſq; procellis
Dat iactare ratẽ:fertur vaga gurgite puppis
Ipſius in ſcopulos dextra ĩpellẽte magiſtri.
Ergo agitur raptis p̃ceps exercitus armis
Lydorum populos:ſedẽq; ab origine priſci
Sacratã corithi:iũctoſq; a ſanguine auorum
Meonios italis permixta ſtirpe colonos.
Nec regẽ aphroꝝ naſcẽda ad cœpta moratur
Laude ſuper tãta mõitor deus.omnia ſomni
Condiderant:ægriſq; dabant obliuia curis.
Cũ iuno ĩ ſtagni iuuenẽ cõuerſa propinqui
Et madidæ frontis crines circũdata fronde
Populea ſtimulat ſubitis præcordia curis.
Ac rũpit ducis haud ſpernenda voce quietẽ.
O fœlix famæ:& latio lachrymabile nomen
Annibal auſonia:ſi te fortuna creaſſet
Ad magnos venturæ deos:cũ fata tenemus:
Pelle moras:breuis ẽ magni fortuna fauoris.
Quantum vouiſti cũ dardana bella parenti
Iurares:fluet auſonio tibi corpore tantum
Sanguinis:& patrias ſatiabis cedib⁹ vmbras.
Nobis perſolues merito ſecurus honores:
Nãq; ego ſũ celſis:quẽ cictũ mõtibus ambit
Tmolo miſſa manus ſtagnis traſimẽus opa
His agitur monitis.& lętã numĩe pubẽ (cis.
Protinus aerii p̃ceps rapit aggere montis:
Horrebat glacie ſaxa inter lubrica ſummo
Piniferum cœlo miſcẽs caput appenninus
Condiderat nix alta trabes.& vertice celſo

pro regimine imperij ponit & iure conſulari. Sub nutu.ſub ditione. Vt pelagi rudis. Flaminiũ temerariũ cõparat nautæ iperito:qui nauĩ ad naufragiũ ĩpellit. Rudis pelagi.ignarus artis nauigãdi. Tenet vicẽ ventoꝝ.facit id quod ſolẽt facere vẽti:ideſt nauim ad ſcopulos ĩpellit:cũ ignoret artẽ nauigandi. Lydoꝝ populos hætruſcos. Lydi vt dictũ ẽ venerũt in hætruriã duce tyrrheno. Corithi. Corithus fuit oppidũ hætruriæ p̃ria dardani filij Iouis & electræ: q patriã deſerẽs ſuã in ſamothraciam ꝓfectus ẽ: vnde penates ſacra:ſacrorumq; ritus aduexit ĩ Phrygiã:quæ poſtea æneas in latiũ reuexit: & ideo ꝓpter dardanũ appellat hætruriã ſedẽ ſacratã:nũc appellat̃ corthona:non lõge ab aretio & lacu peruſino:quo ꝓfectus eſt Flamini⁹ alibi dicit: Areti muros corithi nunc diruat arces. Colonos męonios.lydos nam lydi ex męonia q̃ & lydia dr̃ ꝓfecti cũ hętruſcis hitãt:& iõ hętruſci męõij. Lydi & tyrrheni a duce tyrrheno dicũt̃. Auoꝝ.ãtiquoꝝ q mixti fuerẽt:iõ dicit Permixta ſtirpe. Nec regẽ aphroꝝ.figit poeta Iunonẽ cõuerſã ĩ formã Traſimeni monuiſſe Hãnibalẽ noctu:vt ad lacũ peruſinũ cõtẽderet vbi rõanũ exercitũ ꝓfligaturus eſſet. Monitor de⁹. Iuno.reſpexit ad numẽ.ſic Vir. Venerẽ appellauit deũ. Oĩa ſõni.deſcribit tẽp⁹:quo Iuno Hãnibalẽ monuit. O fœlix famę.verba iunõis ad Hãnibalẽ:quoꝝ p̃cipio beniuolẽtia captatur:ĩñ ꝓponit̃ vtilitas:& gl̃ia:vt magis vir laudis cupid⁹ excitetur. Ad magnos vẽture deos. laus hæc ẽ romanoꝝ ex ore iunõis ĩimicæ: q̃ ſcilicet ſol̃ italis ſiue rõanis dabatur aſcendere cœlũ:& referri ĩ nũeꝝ deoꝝ. Auſonia.ĩ italia. Cur fata tenem⁹.breuis ẽ narratio:q̃ ſuadet ab vtili:nõ eẽ cũctãdũ cũ ꝓſpa fortũa cito diſcedat itaq; iſtãdũ ẽ iqt dũ fortũa tibi aſpirat.q̃ temeraria ẽ & cæca. Quãtum vouiſti.loc⁹ ẽ ab vtili; qm̃ hæc oro ĩ gñe deliberatiuo verſat̃: Poteris ĩngt o Hãnibal nũc id efficere qd̃ tuo pr̃i iuraſti:& ſatiare manes pr̃nos ſanguĩe romanoꝝ. Securus.iam victor ad traſimenum mihi ſacrificabis. Namq; ego ſum celſis:ne videretur eẽ fantaſma quoddã dicit ſe eẽ traſimenũ: numẽ. ſ.lacus peruſini vbi erat futura clades. Tmolo miſſa manus.i.ipſi mæonij:& lydi qui venerũt ex lydia:vbi eſt tmolus mons.qui etiam timolus dicitur. Oui. Deſeruere ſui nymphæ vineta timoli. Numine.monitu traſimeni. Aerij montis.altiſſimi appẽnini. Horrebat.deſcribit appẽninum niuibus:& pruinis obductũ. Ire iubet. Hãnibal iuſſit exercitũ ꝓcedere ſĩ mora qppe prior gl̃ia:quã fuerãt adepti in alpibus extigui videbatur:ſi illic traxiſſent moras:quoniã nulla difficultas debebat eos retinere poſt ſupera

tas alpes. Si ſtetur montibus vllis. ſi in aliquibus montibus immorabimur inquit amittemus partam gloriam de alpibꝰ: & ſic hortatur eos ad decorum p̄ſtandum. Nec mulcet laborem. i. nõ ceſſabant labores: q̃uis iugum appennini tranſcendiſſent: quoniam paludes iter appenninum & aretium maiorem difficultatem afferebant: ergo ſuperaſſe dorſum appennini non finiebat labores. Plana natant. aquis obducta ſunt propter paludes: in quibus Hannibal maximas habuit difficultates: qui vt ait Liui. æger oculis ex verna primum intemperie variante colores frigoraq; elephanto vehebatur vt altius extaret. tamen & nocturno humore: paluſtriq; cœlo grauante caput: & quia medendi nec locus: nec tempus erat altero oculo captus eſt multis hominibus iumentiſq; fœde amiſſis: vbi primum i ſicco potuit caſtra locat: certumq; per præmiſſos exploratores habuit: exercitum romanum circa Aretij mœnia eẽ. Putri. reſolubili. Liquentibus vndis. aquis deliquatis ex putri gelu: ac niuibꝰ. Nudus vertex. caput Hannibalis detectum. Inter tanta inhoſpita: inter has paludes: quæ hoſpitium nõ p̄bebant. Sæuitia cœli. tempeſtate. Medẽtes. i. qui nolebat remedium: & fomenta medicoꝝ adhibere. nam putabat bene emi tẽpus optatum quocunq; periculo: & dũmodo non ꝑdat cœptũ iter ſi victoria poſceret in præmiũ belli alia membra daturus erat. Seruat decorum viri ſpiritus ingentis: & gloriæ cupidiſſimi: atq; victoriæ contra romanos: in quos maximo ardore ferebatur. Talia. incõmoda in ipſis paludibꝰ. & Appennino venerunt ad Lacũ Traſimenum: vbi Hannibal mactaturus erat tot milia romanorum in vltionẽ amiſſi oculi: atq; piaculum. Lacus. traſimenum. Viſus. oculi. Nũeroſa piacula. multas expiationes. & cædes propter amiſſum oculum. Ecce autem patres. cũ Hannibal ad Traſimenum caſtra metatꝰ eſſet venerũt ad eum legati miſſi a carthaginenſibꝰ portantes triſtem nuncium: qui ex ſẽtentia patrum Hannibali permiſerunt: an vellet filium ſuum mactari dijs patrijs: vt moris erat. Hannibal voluit vt filius tali fato ſubtraheretur. ꝓ mittens maiores ex nomine romano & ſanguine victimas & libationes. Mos fuit in populis apud carthaginenſes dij placabantur humana cæde: & ſorte ducebantur pueri ad aras & imolabantur. Vrna. eſt vas ex quo ſortes educebantur. Virg. Stat ductis ſortibus vrna. Thoanteæ. Dianæ tauricæ. Thoas rex lemni pater hypſiphyles furori lemniadum e filia ereptus i tauricam regionem ſcythiæ tranſlatus eſt: vbi tum Phigenia ſorore Oreſtis templo Dianæ

Canus apex ſtricta ſurgebat ad aſtra pruina.
Ire iubet: prior extingui labiq; videtur
Gloria poſt alpes: ſi ſtetur montibus vllis.
Scandunt prærupti nimboſa cacumina ſaxi
Nec ſuperaſſe iugum finit. mulcetq; laborẽ.
Plana natant: putriq; gelu liquẽtibus vndis
Inuida limoſa reſtagnant arua palude.
Iamq; ducis nudus tãta iter inhoſpita vertex
Sæuitia quatitur cœli manante per ora
Perq; genas oculos facilis ſpreuiſſe medẽtes.
Optatũ bene credit emi quocũq; periclo
Bellandi tempus. non frontis parcit honori:
Dũ ne perdat iter: nõ cætera mẽbra moratur
In precium belli dare: ſi victoria poſcat
Statq; putat lucis capitolia cernere victor
Qua petat: atq; italũ feriat qua cõinus hoſtẽ.
Talia perpeſſi tandem inter ſæua locorum
Optatos venere lacus: vbi deinde per arma
Sumeret amiſſi numeroſa piacula viſus.
Ecce autẽ patres aderãt carthagine miſſi.
Cauſa viæ nõ parua viris: nec læta ferebant
Mos fuit i ppl'is. quos cõdidit aduena dido
Poſcere cede deos veniã: ac flagrantibus aris
Infandum dictu paruos imponere natos.
Vrna reducebat miſerandos annua caſus.
Sacra thoanteæ: rituſq; imitata dianæ.
Cui fato ſortiq; deum de more petebat
Annibalis prolẽ diſcors antiquitus hãnon.
Sed propior metus armati ductoris ab ira:
Et magna ante oculos ſtabat redeũtis imago
Aſpar. ad hæc fœdata genas lacerataq; cries:
Atq; vrbem complet mœſti clamoris imilce
Edonis vt pangea ſuper trieteridæ motu
It iuga: & icluſũ ſuſpirat pectore bacchum:
Ergo inter tyrias facibus ceu ſubdita matres
Clamatio cõiunx: quocũq; in cardine mundi
Bella moues: huc ſigna refert: violẽtior hic ẽ:
Hic hoſtis propior: tu nunc fortaſſe ſub ipſis
Vrbis dardaniæ muris vibrantia tela
Excipis intrepidus clypeo: ſæuãq; coruſcans
Lampada tarpeis infers incendia tectis.

præfuit: cui hoſpites mactabantur: ideo ſacra Dianæ tauricæ thoanthea appellat. quæ carthaginẽſes imitabantur. Diſcors antiquitus. quoniam erat princeps alterius factionis: & odio gentili proſequebatur Hãnibalem & eius prolem. Cui fato. vt mactaretur proles Hannibalis ad impetrandam a dijs veniam. Ductoris. Hannibalis quem timebant: cum haberet exercitum. Aſpar. hic erat filius Hannibalis & imago patris. poetæ appellant filios imaginem parentum. Edonis vt pangea. furentem imilcen comparat mulieribꝰ bacchantibus edonij ſunt populi thraciǫ: apud quos mulieres ſacris bacchicis operabantur. inde edonis. Baccha mulier threiſſa. Trieterius eſt tempꝰ trium annorum: & tertio quoq; anno ſacra illa celebrabãtur. bœotij cæteriq; græci & thraces autore Diodo. in memoriam indicę expeditionis ſacra trieterica inſtituerunt. & bacchæ mulieres tertio quoq; anno conueniebãt. & virgies de morte thyrſum ferebant in honorẽ dei bacchantes. Motu trieteridæ. baccho. & tertio quoq; anno redeunte. Pãgea. montẽ thraciæ. Facibus ac ſi face admota exagitaretur. Io eſt vox bacchãtiũ. Prima domus. filius primogenitus. & ſic arguit patriã ingratitudinis. Reſigna pacta. rũpe fœdera: & pugna cum romanis cõtra ꝓ patria: quæ tibi eſt ingrata. Quæ porro hęc pietas: deteſtatur imilce ferũ: ac horrẽdum ritum ſacroꝝ: dicitq; poeta ſub perſona imilces: primã eẽ cauſam ſcelerum ipſis mortalibus ęgris. i. affectis omni perturbatione & ignorantia neſcire naturã decrum: qui mites ſunt: & cognationẽ quandã cum hoibus habent: aitq; petẽda eſſe iuſta & honeſta: q̃ facile ĩpetrant ſolo thure: & nõ humano ſanguie: a quo abhorreret deus. Hæc pietas. hæc obſeruãtiũ: quã p̄ſtamus deo: & hæc religio. Porro. certe pietatem debemus deo quẽ dũ collimus pij ſumus. Naturã deũ. deoꝝ: qui ab omni crudelitate abhorrẽt: & ſola puritate gaudẽt: more poetico loquor: nõ eſt quippe niſi vnus deus: inter bonos viros: ac deum iquit Seneca amicitia eſt conciliãte virtute. Feros. crudeles ac deteſtabiles. Et cognatum homini qm̃ hois aĩa facta eſt ad ſimilitudinẽ dei. Cæſos iuuencos. Prometheus primus bouẽ imolauit. & Domitianus autore Trãquil. recordatus Vir. verſus: Impia q̃ cæſis gens eſt epulata iuuẽcis: venit bouẽ imolari qui apđ antiquos habebaᷣ ſocius humani laboris: & bouẽ violare piaculũ erat. Licuit in italia ĩmolare hoiem ĩpune vſq; ad Corneliũ lentulũ & liciniũ craſſũ cõſul. Aut ſi velle nephas. ſi putatis oino ſupos gaudere hoc ſcelere: & ſanguie humano placari me matrẽ mactetis. Cur ſpoliare iuuat. locus eſt ab vtili: a quo ſuadet nõ eẽ mactandũ pueꝝ tantæ indolis: q magno decori & vſui p̄riæ aliq̃n eẽ poſſit. An flẽdę magis egates ſenſus eſt: Nõ minus defluenda fuiſſet mors hãnibalis: ſi tali ſorte in pueritia fuiſſet abſũptus q̃ calamitas accepta ad egates inſulas primo bello punico. & locus eſt ab vtili: cõfirmatq; id qđ optat ſimilitudine. Punica regna merſa ꝓfũdio res. libyca attrita bello nauali: & ipiũ ꝓpe amiſſum in pugna ad egates. Sorte cruẽta. tali fato

Interea tibi prima domus: atq; vnica proles
Neu gremio patriæ ſtygias raptatur ad aras.
I nunc auſonios ferro populare penates:
Et vetitas molire vias: i pacta reſigna
Per cunctos iurata deos: ſic præmia reddit
Carthago: & tales iã nũc tibi vouit honores:
Quæ porro hæc pietas đlubra aſꝑgere tabo
Heu primæ celerũ cauſę mortalibus ægris
Naturam neſcire deum: iuſta ite precati
Thure pio: cædumq; feros auertite ritus.
Mite & cognatũ ẽ homini deus: hactenus oro
Sit ſatis ante aras cęſos vidiſſe iuuencos:
Aut ſi velle nephas ſuperos: fixumq;: ſedetq;
Me me quę genui veſtris aſſumite votis.
Cur ſpoliare iuuat libycas hac indole terras?
An flendę magis egates & merſa profundo
Punica regna forent olim. ſi forte cruenta
Eſſet tanta mei virtus pręcepta mariti?
Hęc dubios vario diuũq;: hominũq; timore
At cauta illexere patres: ipſeq; relictum
Abnueret ſortẽ: an ſuperum pareret honori.
Tum vero trepidare metu vix cõpos imilce
Magnanimi metuẽs immitia corda mariti.
His auide auditis ductor: ſic deinde profatur
Quid tibi pro tanto nõ impar munere ſoluat
Annibal equatus ſuperis: quæ præmia digna
Inueniam carthago parens: noctẽq; diemq;
Arma feram tẽpliſq; tuis hic plurima ſaxo
Hoſtia ab auſonio veniat generoſa quirino.
At puer armorũ: & belli ſeruabitur hæres
Spes o nate meæ: tyriarũq; vnica rerum
Heſperia minitante ſalus: terraq; fretoq;
Certare æneadis dum ſtabit vita memento.
Perge: patent alpes noſtroq; icũbe labori
Vos quoq; dij patrij: quorũ delubra piantur

& vrna. Hæc quæ dicebat imilce. Illexere. traxerunt. Ad cauta:vt caute agerent:& malū quod ide poterat oriri cū ratione declinare. Relictum.ſ.eſt ipſi hannibali. An abnueret ſortē:an recuſaret illā ſortem de; filio immolādo:an pareret honori ſuperū:an vellet filiū ſuū mactari in honorē deoꝝ:Relictū eſt a p̄ribus ipi hānibali:an vellet parere honori ſuperꝝ.i.ſorti & ſacrificio:quo debebat puer ille mactari. Trepidaꝰ.trepidabat. Vix cōpos.vix reſpiciens ꝓpter metū. Quid tibi ꝓ tanto verba annibalis:quibus patriæ gratias agit: q̄ ſuo arbitrio rem tantam permiſerit:vt poſſet renuere & annuere ſacrum:quæ poteſtas diuina videbaꝰ. Hinc ex armis & præſtantia bellica:qua romanos vincā:quos i templis patrijs mactabimus. Generoſa.nobilis.laus romanrum ex ore hoſtili. Faxo.faciā Quirino. Romano & italo. Quirinus dictus eſt Romulus. At puer filius meus Aſpar. Heſperia italia. Aeneadis. Romanis. Vos quoq;.polliceꝰ dijs maiores victimas filio :quē ſorti cruētæ tūc eripiebat:Tu mago.edicit ſuis Hānibal:vt & loca opportūa capiāt:& iſidias hoſtib⁹ molliāt. Ad clauſtra.nā inter mōtes cortonēſes ad ipſū lacū via eſt perangusta: deinde paulo latior pateſcit cāpus inde colles aſſurgūt. Choaſpe.hic erat ductor lothophagorū. Vago milite.expeditis & leuis armaturæ militibus. Fauces iter anguſtū. ſiue anguſtias montium. Libamina.libationes: & ſacra:ideſt iritabo hoſtes ad puguam:vt dijs patrijs hoſtias mactem:quas noui. Deus.numē huius lacus. Sycheus erat nepos Hannibalis ex ſorore. Viri.q miſſi eſtis ad me poteritis referre carthaginenſibus : qua calamitate Romanos afficiam.

¶Petri Marſi interpretatio in quintū volumen Sillij Italici.

CEpereat hętruſcos occulto milite colles. Hānibal autore Liuio quod agri eſt inter cortonā & traſimenū omni clade belli vaſtauit:vt vires romanoꝝ ad vindicandas ſocioꝝ iniurias excitaret : & cū ad Traſimenū caſtra metatus eſſet:baleares cæteramq; leuē armaturā poſt montes circunducit:equites ad ipſas ſaltus fauces tumulis apte tegentibus locat:vt vbi intraſſēt romāi obiecto equitatu clauſa omnia lacu ac mōtibus eſſent: & ſub ictu hoſtiū haberētur anguſtijs locoꝝ circūuenti atq; iſidijs. pugnatū eſt vtriq; acriter & tāto ſtudio: vt terremotus q totā italiā cōcuſſit minime depræhēdereꝰ: ſed hānibal memorabili clade romanos affecit:quā hoc volumē poeta deſcribit. i cuius calce fortē animū generoſā q; mortē romanoꝝ celebrat. Occulto.locato ad inſidias ad clauſtra & fauces. Sidonius ductor. hannibal pœnus. Anfractus.circuitus qm̄ hānibal leuē armaturā poſt montē circūduxit. Cęcis armis.militib⁹ illic ad iſidias locatis. Anno fauni genæ.annus fauni filius regnauit circa traſimenū :& fuit rex pelaſgoꝝ qui in hætruriā cōmigrarūt. Voluēte die.poſt multa tēpora. Traſimenus dictus ē a traſimeno filio tyrrheni rapto in lacū ab agylla nympha:qđ nomē dotale fuit Lydius:pater traſimeni fuit tyrrhenus lydius q

Cędibus:atq; coli gaudēt formidine matrū
Huc lætos vultus:totaſq; auertite mētes
Nāq; paro ſacra & meliores molior aras.
Tu magno aduerſi conſide in vertice montis
Tu leuos ꝓpior colles accede choaſpe
Ad clauſtra:& fauces ducat p opaca ſicheus.
Aſt ego te traſimene vago cū milite præceps
Luſtrabo:& ſuperis quęram libamina belli.
Nāq; haud parua deus ꝓmiſſis ſpōdet aptis
Quę ſpectata viri patriam referatis in vrbē.
CEperat hætruſcos occulto mi
lite colles
Sidonius ductor per que alta
ſilentia noctis
Siluarum anfractus cæcis in
ſederat armis.
At parte e lęua reſtagnās gurgite vaſto
Effigiem in pelagi lacus iundabat inerti
Et late multo fœdabat ꝓxima limo
Quę vada faunigenę regnata antiquitus āno
Nunc voluēte die thraſimeni nomina ſeruāt.
Lydius huic gēitor tmoli decus ęquore lōge
Meoniam quondā in latias aduexerat oras
Tyrrhenus pubē:dederatq; vocabula terris.
Iſq; iſueta tuba mōſtrauit murmura primus
Gentibus:& bellis ignaua ſilentia rupit.
Nec modicus voti natum ad maiora fouebat
Verum ardens puero caſtūq; exuta pudorē
Nam forma certare deis thraſimene valeres.
Littore correptum ſtagnis demiſit agyllę
Flore capi iuuenum primæuo lubrica mentē
Nympha:nec idalia lenta incaluiſſe ſagitta.
Sollicite viridi penitus fouere ab antro
Naiades amplexus vndoſaq; regna tremētē.
Hinc dotale lacus nomen:lateq; hymenęo

venit ex meonia: vbi eſt tmolus mons.ideo dicit tmoli decus .i. ipſius meoniæ & lydiæ. Terris.quoniā hætruriā a ſe appellauit tyrrheniā. Inſueta tuba.tyrrhenus inuenit tubā æneā:ſed Pli.dicit tyrrhenū piſeū ad quē poeta alludit. Meoniā pubē:ex lydia.ſupradixit meonios colonos. Nec modicus voti.i.magna deſiderans. Agyllæ.nympha:& hoc nomen deduxit poeta ab agylla vrbe: quæ nūc cere dicitur:& nomē accepit ab omine quodā:cū a pelaſgis oppugnaret. Lubricā mentē.hñs mentē lubricā & ꝓnā ad amorē: vt facile caperet.lubricus locus eſt in quo nō poſſumus conſiſtere:aut ambulare:vt ſunt herbæ aq̄ pfuſæ marmora lænia;& cætera id genus:ide p trāſlationē adoleſcētia dicit lubrica:in qua q ſunt velut in glacie facile labūtur. vnde agylla habebat lubricam mentem.i. procliuē ad amores Idalia.venerea.i.amore cuius mater eſt venus. Idaliū ē nemus cypri vbi venus colebat. Hinc. ex hoc raptu lacus dictus ē traſimenus:& fuit dos quā illi dedit agylla nympha. Et iā curriculo. deſcribit crepuſculū quo flaminius ꝓperauit in hoſtē. Curriculo.curru ſuo.ponitur etiā pro curſu. Nigram metas.finē noctis. Roſcida.quoniam in aurora cadunt rores. Stringebat.tangebat. Titonia cōiunx. aurora. In primo limine.in principio diei. Cū minus annuerit viator.i. cum minus affirmaret āt finitam eſſe noctem:aut cœpiſſe diem:& ſic exprimit crepuſculum tps dubium inter diem & noctem. Cōſul carpebat iniquas. Liuius ait.flaminius cū ad lacum perueniſſet inexplorato poſtero die vix dum ſatis certa luce anguſtijs ſupatis poſtq̄ in patentiorem campum pandi agmē cœpit id tātum hoſtium quod ex aduerſo erat aſpexit.a tergo & ſuper caput detectæ inſidiæ: pœnus vbi id quod petierat clauſum lacu montibuſq; & circumfuſum ſuis copijs habuit hoſtē ſignum omnibus dat inuadēdi. Iniquas plenas inſidijs:quas romani non animaduerterunt temeritate conſulis:qui ſine cōſilio ruebat in hoſtes. Ipſa ſigna.vexilla. Leuia arma.i.milites leuis armaturæ non erant diuiſi ab alijs:ſed oms mixti properabāt ad pugnā ſine ordie. Globo turmę equeſtri. Lyxæ.vulgus.lyxæ dicunt qui exercitū ſequunt queſtus gratia : & ſunt ꝓpriæ qui aquā miniſtrant exercitui : vt ſcribit Noni⁹ nālyxā antiq aquā dicebat. Pſago tumultu:qa videbantur pſagire eo tumultu futurā calamitatem. Implere.iplebant. Exhalās.emittēs: qm̄ nebula nil aliud eſt : niſi vapor aquæ aut terræ humidæ.nebulæ quidē vt ingt philoſophus ſūt reliquæ nubiū reſolutaꝝ ex aqua fluente. Amictu.obſcuritate. Preſſū.obſcuꝝ ꝓpter nebulas. Picea.obſcura. Nec pœnū.pœnoꝝ. Liqre doli. nō potuerūt fraudes hānibalis:& pœnoꝝ propter nebulas qui ꝓperante flaminiū ab ingreſſu fauciū nō arcebāt pmittētes ire:vt eos includerēt:vt piſces i naſſa. Properāte flaminiū cū exercitu. Mox. paulopoſt. Irremeabile.qm̄ nō poterāt redire ꝓpter hoſtes quos a tergo i inſidijs relinquebāt. Fauces ingreſſus ad lacū inter mōtes. Geminū.qm̄ ante habebāt aquā:a tergo clauſtra cuſtodita ab hoſtibus. Vndæ.aquæ traſimeni. Refugos.redeūtes romanos ad fauces p quas intrauer it. Haud ſec⁹ ac vitreas:clauſtra ad lacū puſinū & hānibalis aſtus cōparat piſcatori:& naſſæ qui piſcator ſcit piſcem includere tutoq; capere. Naſſa iſtrumētū eſt vi

Conſcia laſciuo thraſimenus dicitur vnda.
Et iam curriculo nigram nox roſcida metā.
Stringebat:nec ſe thalamis titonia coniunx
Protulerat:ſtabatq; nitens in limine primo.
Cum minus annuerit noctem deſiſſe viator.
Quam cepiſſe diem : cōſul carpebat iniquas
Progrediens ſigna ipſa vias:omniſq; ruebat
Mixt⁹ eq̄s:nec diſcretis leuia arma maniplis:
Inſertiſq; globo pedites & inutile marti
Lyxarum vulgus præſago cuncta tumultu
Implere:& pugnā fugientū more petebant.
Tum ſuper ipſe lacus denſam caligine cæca
Exhalans nebulam late corruperat omnem
Proſpectum miſeris:atq; atræ noctis amictu
Squalebat preſſum picea inter nubila cœlū.
Nec pœnum liquere doli:ſedet enſe repoſto
Abditus & nullis ꝓperātē occurſibus arcet
Incuſtoditum mox irremeabile littus.
Nāq; ſub anguſtas arctato limite fauces
In fraudem ducebat iter :geminūq; receptis
Exitiū hinc rupes:hic vndę clauſtra p̄mebāt.
At contra vmbroſo ſeruabant vertice montis
Hoſtilē ingreſſū refugos habitura ſub ictu.
Haud ſec⁹:ac vitreas ſolers piſcator ad vndas
Ore leuem patulo texens de vimine naſſam
Cautius interiora ligat:mediamq; per aluū
Senſim faſtigās compreſſa cacumina nectit.
Ac fraude arctati remeare foraminis arcet
Introitu facilem quē traxit ab æquore piſcē.
Ocius interea propelli ſigna iubebat
Excuſſus conſul fatorum turbine mentem.
Donec flammiferū tollentes æquore currū
Solis ęqui ſparſere diem:iamq; orbe renato

mineũ ad capiendos piſces:hñs os patẽs:& deſinẽs in caudam ex qua nõ poſſũt piſces redire. Patuloa p=
to Faſtigans.acuens.Nectit.ligat.Excuſſus mentẽ.i.q vrgente fato prudẽtiã amiſerat.Diluerat.expulerat
Tũc ales.romani ductores inituri pugnã aduocabãt pullariũ:vt offas gallis obijceret:quibus ſi integris ve
ſcerentur ratũ erat auſpiciũ:ſi aliqd excidiſſet ex ore minime:& tũc dicebaẽ terripudiũ ſoliſtimũ:qñ.ſ.eſca
in ſolo cadebat.pauire eni percutere eſt:inde pauimẽta Pli.loquẽs de gallis ait.hi faſces romanos ipellũt.
aut retinent:iubent acies:aut ꝓhibent.lege Cice.libro.ij. de diuinatione:qui talia cõfutat.flaminius ſpre=
ta religione ifœliciter pugnauit.Ales:gallus gallinaceus.Luctus.calamitatis futurę noluit comedere.Plan
ctu.alaꝝ percuſſione. Nec rauco taurus.aliud
oſtentum.nã ductus taurus vt imolareẽ incuſſa
bipenni:in collũ aufugit:qđ infœlicitatẽ portẽ=
debat.Signa ẽt effuſa:aliud portentũ:qm̃ vexil/
la terræ affixa nõ poterãt euelli.hoc ſcribit etiã
Liuius:& Cice.libro.i.de diuinatiõe his verbis
cũ terripudio flamini⁹ auſpicareẽ pullarius diẽ
prælij cõmittẽdi differebat: & pauloposſt. Itaq;
ſigna conuelli & ſequi iuſſit.quo tempore cũ ſi/
gnifer ſignum nõ poſſet mouere loco:nec quic
q̃ ꝓficeret plures cum accederent:flaminius re/
nunciata ſuo more neglexit.Itaq; tribus his ho
ris cõciſus exercitus atq; ipſe interfectus eſt.
Affuſa mole.magna vi& conatu.Humo lacera
ſciſſa.Teter.niger. Nitentiũ. eoꝝ qui nitebanẽ
euellere ſigna.Parens.terra. Atra.nigro ſangui
ne abundãs.Ac ſup hęc diuũ genitor.fingit poe
ta iouẽ tũc fulminaſſe.Cice.libro.ij.de diuinati
one ait.Itaq; in noſtris cõmentarijs ſcriptũ ha=
bemus ioue tonante:fulminãte: comitia popu
li habere nefas:& poſtea. Quod diem omnib⁹
rebus optimum auſpicium habemus : ſi ſini=
ſtrum fuit:Tamen negat Cicero ex ſententia
ſtoicoꝝ iouẽ fulminare vt aliqs p̃dicat:ſed na=
turale eẽ.placet qppe ſtoicis anhelit⁹ terræ frigi
dos cũ fluere cœperit eſſe vẽtos:cũ aũt ſe in nu=
bẽ iduerit eiuſq; tenuiſſimã quãq; partẽ cœperit
diuidere:ac diſrũpere:idq; crebrius facere:& ve
hementius:tũ & fulgores:& tonitrua exiſtere.ſi
aũt nubiũ cõflictu ardor exp̃ſſus ſe emiſerit : id
eſſe fulmen.Heu vani monitus.exclamat poe=
ta in amẽtiã cõſulis q tales monitus ac ꝓdigia
ſpernebat magna cũ clade populi romani: Par
cas.fatũ illud:& calamitatẽ futurã.Morãtia.i.q̃
fruſtra p̃dicabant: & remoranẽ cædes futuras:
quas parcę parabant.Minores certare fatis.i.q
non poteſtis repugnare diſpoſitiõi ſacroꝝ.Cor
uinus.L.furio& Appio claudio cõſu.M.Valeri
us tribunus militum adoleſcens:vt auctor ẽ Li=
uius pugnauit in agro põptino ſingulari certa=
mine cum duce galloꝝ:& auxiliante coruo qui
roſtro:vnguibus:plãctu alaꝝ os galli ipetebat.
victor fuit & coruinus cognominatus eſt:& cor
uinorum familia:q̃ romę nobſliſſima fuit:m̃lto
nomie ac ſtẽmate clara. ex hac familia erat hic
coruinus de quo nunc agitur. Egregius linguæ
eloquens.Phœbea ales.coruus phœbo dicatus
ꝓpter diuinationẽ:qm̃ futura ſignificare puta=

Diluerat nebulas titan:ſenſimq; fluebat
Caligo in terras nitido reſoluta ſereno.
Tunc ales priſcum populis de more latinis
Auſpicium cũ bella parãt :menteſq; deorum
Explorant ſuper euentu:ceu pręſcia luctus
Damnauit veſci:planctuq; alimenta refugit.
Nec rauco taurus ceſſauit flebile ad aras
Immugire ſono:preſſaq; ad colla bipennem
Incerta ceruice ferens altaria liquit.
Signa etiã effuſa certant dum vellere mole
Teter humo lacera nitentum erupit in ora
Exultans cruor:& cędis documenta futuræ
Ipſa parens miſeris gremio dedit atra cruẽto
Ac ſuper hæc diuum genitor terraſq; fretũq;
Cõcutiens tonitru cyclopũ rapta caminis
Fulmina tyrrenas thraſimeni torſit in vndas:
Littus & ętheria per ſtagna patentia flamma
Fumauit lacus:atq; arſerunt fluctibus ignes.
Heu vani monitus fruſtraq; morantia parcas
Prodigia:heu fatis ſuperi certaſſe minores.
Atq; hic egregius linguę:nomẽq; ſuperbũ
Coruinus phœbea ſedet cui caſſide fulua
Oſtentans ales proauitę inſignia pugnę
Plenus & ipſe deum:ſociũ terrente pauore
Immiſcet precibus monita:atq; his vocibus
Iliacas te per flãmas tarpeiaq; ſaxa (infit.
Per patrios conſul muros ſuſpenſaq; noſtræ
Euentu pugnæ natorũ pignora:cedas
Oramus ſupis: tempuſq; ad prelia dextrum
Opperiare:dabũt iſdẽ tẽpuſq; diemq;
Pugnandi tantũ ne dedignare ſecundos
Expectare deos:cũ fulſerit ore cruentam
Quæ ſtragẽ lybiæ poſcet: tũ ſigna ſequentur
Nulla vulſa manu veſciq; interitus ales
Gaudebit: nulloſq; vomet pia terra cruores.

baẽ cantu:& volatu.Plinius ait:corui in auſpicijs ſoli videnẽ intellectũ habere ſignificationũ ſuaꝝ.Proaui
tæ pugnæ.illius qui pugnauit cũ gallo:& coruinus cognominatus eſt.Plenus deũ. diuinatiõis.nã videbaẽ
pſagire futurã calamitatẽ.Sociũ.ſocioꝝ: q iã timebãt.Iliacas te per flãmas.oratio coruini ad flaminiũ quẽ
obteſtaẽ per ſacra romana:& tẽplum capitolini iouis:ne vetãtibus auſpicijs pugnã ineat.Fãmas iliacas.i.g
nem veſtalẽ aduectũ ex ilio ab ænea.Saxa tarpeia:tẽplum iouis capitolini.Cædas ſuperis.oramus te vt ve
lis parere dijs monẽtibus.Dextrũ:propitiũ:fœlix:aptũ.Ales.gallus.Ante p̃ſtantẽ.captat beniuolentiam a
flaminio:ante cuius oculos picula proponit:ſuadetq; ab vtili pugna eſſe abſtinendũ . Ante fugit an igno

Ante præſtantẽ bellis fugit iproba quantũ
Hoc poſſit fortuna loco? ſedet obuius hoſtis
Aduerſa fronte:ac circa nemoroſa minantur
Inſidias iuga:nec leua ſtagnãtibus vndis
Effugiũ patet:& tenui ſtant tramite fauces
Si certare dolis &bellum ducere cordi eſt.
Interea rapidis aderit ſeruilius armis
Cui par imperiũ & vires legionibus æquæ
Bellandũ eſt aſtu:leuior laus:indice dextrę
Talia coruinus:primoreſq; addere paſſim
Orantum verba:& diuiſus quiſq; timori
Nunc ſuperos de flaminio:nũc deĩde precari
Faminium ne cœlicolis cõtendere perſtet.
Acrius hoc accenſa ducis ſurrexerat ira.
Auditoq; furens ſocias non defore vires
Siccine nos inquit boiorum in bella ruentis
Spectaſtis :cũ tanta lues vulguſq; tremẽdũ
Ingrueret turpeſq; iteꝝ tarpeia paueret?
Quas ego nũc animas dextraq; corpora fudi
Irata tellure ſata:& vix vulnere vitam
Reddentis imo:iacuere ingentia mẽbra
Per cãpos:magniſq; premũt nũc oſſib⁹ arua
Scilicet has ſera ad laudes ſeruilius arma
Adiungat:niſi diuiſo viciſſe triumpho
Vt nequeam.&decoris cõtentus parte qeſcã.
Quippe monẽt ſuperi:ſimiles ne figite vobis
Claſſica q tremitis diuos:ſat magnus i hoſtẽ
Augur adeſt enſis:pulchrũq; & milite dignũ
Auſpicium latio:quo in armis dextera p̃ſtat:
An coruine ſedet,clauſum ſe conſul inerti
Vt teneat vallo:pœnus nũc occupet altos
Arreti muros:corithi nunc diruat arcem
Hic cluſina petat:poſtremo ad mœnia romæ
Illeſus contendat iter deforme ſub armis.
Vana ſuperſtitio:dea ſola in pectore virtus

ras tu qui habes rei militaris pręſtantiam:& pu
gnãdi artem calles. Tramite tenui.via anguſta.
Si certare dolis.quaſi dicat.pugnãdũ eſt animo
conſilio:atq; dolis cũ hannibale: q aſtu exube=
rat.Seruilius.erat collega flaminij:qui totidẽ le
giones habebat.hic romæ remanſerat:vt oĩbus
rite peractis ad hoſtẽ cõtenderet.flaminius aũt
ſtatim iniuſſu patꝝ in ꝓuĩciã abijt:& collegã ex
pectare noluit. Bellãdũ eſt aſtu:gerendũ ẽ bellũ
magis conſilio q̃ viribus corporis.nã virtus ani
mi maiorẽ laudẽ mereẽ q̃ dextræ Indice dextrę
viribus q̃ idicanẽ manu.i.maior laus eſt pugna
re conſilio q̃ manu cũ hoſte cõfligeẽ:qm̃ res ma
gnæ conſilio nõ corporis viribus agunẽ. & loc⁹
eſt ab honeſto:vt oſtendat Flaminiũ nõ ſeruaẽ
decoꝝ prudentis iperatoris qui nõ relinquit lo
cum pœnitentiæ ſi vellet pugnare ſolũ virib⁹ cor
poris:& nõ vti cõſilio:& prudentia.Ne perſtet.
ne pſeueret repugnare volũtati numinũ.Acrius
vehementius accẽdebaẽ ꝓpter verba coruini &
alioꝝ:qui pugnã diſſuadebant. Siccine nos iqt
verba flaminij ſuos increpãtis q ſe hominẽ bel=
landi peritũ pugna hortabanẽ abſtinere:& a p̃=
terita fœlicitate arguit eſſe pugnãdum :oſtẽdit
q; facilem fore victoriã:cũ prius boios gentem
immanem & efferatã vt quondã fuerũt gigãtes
nati ex terra irata dijs magno prælio ſuperarit:
eoſq; victos in triumphũ duxerit:Siccine:ſic ne
ideſt an cognouiſtis me degenerẽ:& iprudẽtes
in bello cõtra boios.Lues.peſtis:& magnũ ma=
lum.i.ipſi boi q erant tanq̃ lues. Ingrueret imi=
neret nobis.Paueret.timeret ne iteruz caperet.
Irata tellure.i.q̃ irata videẽ ꝓduxiſſe boios im/
manes & horrendos:vt quõdã ꝓduxit gigãtes.
Scilicet has ſera ad laudes:ironice loquiẽ:& ex
ſtomacho.q.d. debeo ne ego q tot laudes adep
tus ſũ cõtra boios expectare ſeruiliũ q partẽ glo
riæ meæ accipiat.Decoris.honoris & laudis.
Quippe monẽt ſuperi.confutat ſñias coruini q
dixerat expectandos eẽ deos ꝓpitios: & ait.no
lite arbitrari deos eẽ ſimiles vobis:q nõ mõ p̃lia
& hoſtes timetis:ſed claſſica etiã.i.ſigna belli&
tubaꝝ clãgores.& ſic arguit eos timiditatis. en
ſis inquit ẽ augur optimus cõtra hoſtẽ.nõ debe
mus timere ſi gallus gallinaceus veſci recuſat.
nã dignũ auſpiciũ romano milite qđ dextra ar=
mata p̃ſtat:ſeruat poeta decoꝝ viri fortis:& ſp=
nẽtis religionẽ. Latio milite.romano:cuius ar=

militia.eſt locus ab honeſto. An coruine ſedet.locus eſt primo ab honeſto:cũ dicit nõ decere romanũ mili
tē cõtineri caſtris tã̄ pauidũ & ignauũ cũ hoſtis vagēt:& iſultet. Inde ab vtili ne.ſ.hãnibal diruat muros
& arces ſocioꝝ:apud Liuiũ ſic ait.gnimo arretiȷ ante mœnia ſedeamus.hic.n.pr̄ia & penates ſũt hãnibal
emiſſꝰ e manibus depopulet̄ i italiã:vaſtãdo & vrẽdo oia ad romana mœnia pueniat: nec ante nos hic mo
uerimus:q̄ ſicut oli camillũ a vehis.C.flaminiũ pr̄es accíuerint. An ſedet.placet.Arces corithi. coronã ap-
pellat corithũ:q̄ ē ꝓpe lacũvt dictũ eſt:& adhuc retiet nomē.cluſiũ etiã retinet nomē vbi regnauit porſena
Vana ſupſtitio.ſeruat decoꝝ hoīs ipiȷ:&i arma furẽtis.ſic capaneus apud Papiniũ ſp̄tis augurijs dicit.Pri
mus i orbe deos fecit timor.turpe inq̄t flaminiꝰ
eſt hoī armato:ꝓpter aliq̄ religionem nolle pu
gnare.Supſtitio dr̄vana religio.nõ ſolũ inq̄t Ci.
in libris de natura deoꝝphi : veꝝ etiã maiores
nr̄i ſupſtionē a religione ſeparauerũt.nã q totos
dies p̄cabãt & imolabãt vt ſibi ſui liberi ſupſti-
tes eēnt ſupſtitioſi ſũt appellati:q̄dnomē patuit
poſtea latiꝰ.i.ad alia pmulta trãſlatũ ē:q aũt oia
q̄ ad cultũ deoꝝptinerēt diligēter retractarēt:&
tanq̄ relegerent ſũt dicti religioſi ex relegendo:
alias d̄finitiões religõis lege ap̄d Gelliũ: & Ma
cro.nõ decet iquit flaminius armatos eē ſupſti-
tioſos:&timerevanã religionē.nã in pectore mi
litũ nr̄a dea ē p̄ter virtutē.i.ipſã fortitudinē ma
gnitudinēqꝫ ai.Capaneus ap̄d Papi.ait: Virtus
mihi numē:& enſis quē teneo·Aq̄s eridani.qm̄
trebia emittit in padũ. Aere atqꝫ æquo. deſcri-
bit arma flamiȷ. Aequorei.i.vituli marii:cuiꝰ
pellis nõ tãgit̄ fulmine. Crine ſue.rubicũdo&
horrido:q̄lē hñt ſueui populi germaniæ q nũc
mõtes icolũt:&qa flaminiꝰboios:ligures:& ſue
uos vicerat.ideo dicit poeta ipſũ habuiſſe cries
ſueuos in caſſidis iuba. Sylla.monſtrũ erat i fre
to ſiculo habens inguine tenus canes latrantes:
ſcyllã portabat ꝓ inſigni flaminius in cono ga-
leæ. Põdera remi.alludit ad naufragia q̄ fiebãt
ad ſcyllã:q̄ eſt ſcopulus in freto ſiculo hñs ſub
ſe antra &cauernas:ad q̄s aq̄ ipulſuvētoꝝ illidũ
tur:& imitant̄ latratus canũ . iõ locus datus eſt
fabulæ.Home.i odyſſea ſic ait.Duo ſũt ſcopuli
cacumē nubes exuperat. in q̄d nemo mortaliũ
aſcēdit vnq̄.In medio ſcopulo ſpelunca herebi
iſtar hĩtat illic ſcylla mõſtꝝimane:cui p̄ter deũ
occurret nemo.aſpectu triſtis.xiȷ.hēt pedes:col
la plõga ſex:totidē capita:dētes triplici ſerie pe
ctinatos:capita exerēs:beluas ingētes piſcatur.
Spoliũ gargeni.gargenus fuit dux boioꝝ : cui
ademerat galeã flaminius iſignitã·ſcylla.Squa-
ma nexilis hamos tortos.i.habēs hamos & an
nullos innexos:ex quibus lorica itexta eſt. erat
iquit illi loricæ ſquama: vt eſt̨illa eminētia par
ua in piſce:habens hamos tortos:nexiles: nam
alter alteꝝ connectit.Rudi duro:& impolito.
Permixto tauro qm̄ in iteriore parte loricę erat
corium bubulũ.Lupa erat cælata in clypeo fla-
miniȷ:q̄ ſub rupe capitolina p̄buit lac Romulo
& remo illic expoſitis iuſſu amuliȷ. Alumnum
aſſaraci. Romulũ oriundũ ab aſſaraco ꝑ æneã.

Bellantumviget.vmbrarũ me noctibus atris
Agmina circunſtãt:trebiæ qui gurgite quiqꝫ
Eridani voluuntur aquis inhumata iuuẽtus.
Nec mora iam medio cętu ſigniſqꝫ ſub ipſis
Poſtrema aptabat nulli exorabilis arma
Aere:atqꝫ ęquorei tergo flauēte iuuenci
Caſſis erat munita viro:cui vertice ſurgens
Triplex criſta iubas effundit crine ſueuo
Scylla ſuper fracti cõtorquens pondera remi
Inſtabat:ſeuoſqꝫ canũ pandebat hiatus
Nobile gargeni ſpolium : quod rege ſuꝑbus
Boiorum cęſo capiti illacerabile victor
Aptarat.pugnas decus portabat in omnis
Loricam induitur:tortos huic nexilis hamos
Ferro ſquama rudi:permixtoqꝫ aſꝑa tauro
Tum clypeũ :quatit aſperſũ quē cædibus oli
Celticus ornarat cruor:humētiqꝫ ſub antro
Ceu fœtum lupa permulcēs puerilia mēbra
Ingentem aſſaraci cœlo nutribat alumnum
Hinc enſem lateri:dextręqꝫ accõmodat haſtã:
Stat ſonipes vexatqꝫ ferox humentia frena.
Caucaſeam inſtratusvirgato corpore tigrim:
Inde exceptus equo qua dant auguſta viarũ
Nunc hos:nũc illos adit atqꝫhortatibusiplet
Veſtrũ opus eſt:veſtrũqꝫdecus ſuffixa ꝑvrbē
Pœni ferre ducis ſpectanda parentibus ora.
Vnũ hoc ꝓ cunctis ſat erit caput :aſpera qſqꝫ
Hortamēta ſibi referat:meus heu meus acris
Ticini frater ripis iacet:ac meus alta
Metitur ſtagna eridani ſine funere natus.
Hæc ſibi qſqꝫ:ſed eſt veſtrũ cui nulla doloris
Priuati rabies:is vero ingentia ſumat
Emedio fodiant quæ magnas pectus in iras
Perfractas alpes:paſſãqꝫ iſanda ſagunthum
Quoſqꝫnephasvetiti trãſcendere nomē iberi

Tangere iam tybrin.nã dũvos augur & extis
Quęſitæ fibrę vanuſqꝫ moratur aruſpex
Solum iam ſupereſt tarpeio iponere caſtra.
Turbidus hæc viſoqꝫ arctis in milibus atras
Bellatore iubas aptãte:eſt orphite munus
Eſt ait hoc certare tuum:quis opima volenti
Dona ioui portet feretro ſuſpenſa cruento
Nam cur hæc alia pariatur gloria dextra.
Hic prouectus equo/poſtq̄ iter prœlia notã
Accepitvocem:procul hinc te martius inquit
Murranæ oſtendit clamor:videoqꝫfurentem
Iam tyria te cede:venit laus quanta:ſed oro
Hęc anguſta loci ferro patefacta relaxa.
Tum ſoracte ſatũ pręſtantē corpore &armis
Aequanũ noſcens patrio cui ritus in aruo
Cum pius arcitenēs accenſis gaudet aceruis.
Exta ter innocuo latum portare per ignes
Sic in apollinea ſempervestigia pruna
Inuiolata teras:victorqꝫ vaporis ad aras
Dona ſerenato referas ſolennia phœbo
Concipe ait indignum factis ęquane furorē
Vulneribuſqꝫ tuis:ſocio te cædis & iræ
Nõ ego marmaridũ mediã penetrar̄phalãgē
Cinyphiæqꝫ globos dubitarī irrũpere turmę
Nec iã vltra monitus &verba morãtia martē
Ferrevalet:longo æneadis quod flebitur ęuo
Increpuere ſimul feralia claſſica ſignum.
At tuba terrificis fregit ſtridoribus auras:
Heu dolor:heu lachrię:nec tot pꝰ ſęcula ſerę
Horreſcovt pēdētemalo.ceu ductor ad arma
Excitet tyrius latebroſis collibus aſtur.
Et libys:& torta balearis ſæuus habena
Erũpũt multuſqꝫ maces garamaſqꝫnonaſqꝫ:
Tum quo nõ alius venalē in prælia dextram
Ocior attulerit:conductaqꝫ bella ꝓbarit:
Cantaber:& galeæ cõtempto tegmine vaſco.
Hic pariter rupeslacus hic.hinc arma ſimlqꝫ
Conſona vox vrget:ſignũ clamore viciſſim
Per collis tyria circunfundēte corona.
Auertere dei vultus:fatoqꝫ dederunt
Maiori non ſponte locũ.timet ipſe tyranni

Cœlo.qm̄ romulus poſt mortē fuit relatus i nu
meꝝ deoꝝ:& ſacra illi iſtituta:&flamē q̄rinalis
Sub antro.Diony.alicarnaſſeꝰ ait libro prio.an
trũ cũ ſcaturiēte fõte cõiunctũ palatio oſtēdit̄:i
quo eſt imago lupæ p̄bētis vbera pueris. Ingē-
tē alũnũ.alludit ad magnitudinē vrbis & famã:
cuius ille fũdamēta iecit & nomen dedit.Inſtra
tus habens ſuꝑ dorſũ ſtratã pellē tygridis :q̄ ca-
pit̄ i caucaſo mõte ſcythię. Virgato.maculoſo.
ē ei diſtincta maculis tygris. Anguſta viaꝝ.fau
ces quibus erat eundũ in hoſtē. Veſtrũ opꝰ eſt.
verba flaminiȷ hortãtis ſuos ad pugnã: & locꝰ ē
ab honeſto & vtili.Ora ducis.caput hannibalis
affixũ haſtæ.Aſꝑa hortamēta.qſqꝫ inq̄t ꝓ cõi ſa
lute reuocet in mētē ea q̄ nos incitare debēt ad
pugnam:ne ignaui & obliti dignitatis auitæ:ac
fortitudinis videamur.Meus heu meus.dupli-
catio ē ad maiorē dolorē exprimendũ de morte
fr̄is:& locꝰē ab hõeſto.& pio.dicit.n.ſe ipelli ad
arma.pietate quã ergafratrem hēbat: & amore
quo filiũ ꝓſeq̄bat̄:quos vlciſci decet.Sine funer̄
Sine honore ſepulturę:& ſic mouet affectus.
Hæc ſibi qſqꝫ.ſ.referat:cuiꝰ aliq̄s affinis & ꝓpi-
quus occiſus ē ab hoſtibꝰ:ſed ſi ē aliq̄sveſtꝝ cui
nulla ſit rabiespriuati doloris ſumat irã i hoſtes
a cãpublica.ſ.ꝑfractas eē alpesmunimēta italię
euerſã eē ſagũthũ:& pœnos iã tãgere tybrī:qbꝰ
erat vetitũ trãſcēder̄ ibeꝝ.Ingētia.ſ.hortamēta.
E medio.ex cã publica:& dãno:qm̄ pr̄ię oia de
bemus ꝓ qua vitę nõ ē parcendũ.ergo locus ab
honeſto:decet.n.ꝓpulſar̄ iiuriã.Trãſcēdere ne/
phas.qm̄ terminus iperiȷvt dictũ ē erat ãnis ibe
rus.Turbidꝰ.iratus flaminius hæc dixit.Eſt or:
mu.verba flaminiȷ ad orphitũ ſeſe pugnæ aptã
tem:quē hortatus ē ad cædē hannibalis vt refer
ret opima ſpolia ioui feretrio. Feretro.ramo
aut trũca haſta.naꝫ feretꝝ ſignificat q̄cq̄d ſuſti/
net. Inde mãus põt appellari feretꝝ. Detracta
ſpolia duci:feretro ſuſpēdebant & portabãt ad
q̄rcũ capitolinã.feretrũ ēt ſignificat lectulũ:ſiue
ſãdapilã.qua mortutuꝝ cadauera efferunt̄. Ro
mulꝰ autore Liuio fabricato ad id apte feretro
ſpolia opima ioui rettulit:quē feretꝝ appella-
uit.Cruēto.ꝑfuſo hoſtili ſãguine.Ruispor.q̄s in
quit habebit hãc gloriã:vt referat ſpolia opima
Alia dextra. quam tua o orphite. Martius cla.
bellicoſus.nã muranus hortabat̄ milites ad pu/
gnã: quē hortatus eſt flaminius : vt clauſtra illa
& fauces aꝑiret.Satũ ſo.ſoracte mõs ē apud ſa-
binos dicatus quõdã appollini cuiusſacerdotes
nudis pedibus & illæſis ibãt ꝑ prunas:ſed Stra.
dicit:ſacra illic ſolita celebrari ſub noie feroniæ
deę:nõ appollinis.feroniã iquit finitimi magno
dignãt̄ honore quo in loco ipſius tēplum ē mi-
rificum habens ſacrũ.nam qui eius numie afflã

tur:nudis pedibus prunas inambulant ſub hac
demõe:& copioſũ nulla læſiõe cinerẽ. Pius ar.
phœb⁹ q fuit pius in matrẽ Latoniã:& vtitur ar
cu. Aceruis.accẽſa.ſtrue lignorũ in ſacrificio.
Victor va.c aloris:qui nõ lędit pedes ſacerdotũ
Serenato.placato:& læto. Ad aras.qm̃ arisvndi
q; obſeſſis incẽdio p medios ignes exta ad arã
portabãt. Turbæ cy.libyſſæ. Fera.allatura mor
tem. Claſ.ipſæ tubæ dederũt ſignũ pugnæ : qd
erat ferale:ac peſtiferũ romanis legionib⁹. Fre
git au.percuſſit aerẽ ſuo clangore. Heu do.ex=
clamat poeta:& mouet affectus.Nec ſere quaſi
dicat adhuc plorare debemus calamitatẽ illas:
& ego nũc horreſco referens:ac ſi illa clades ro
manis ĩpenderet. Aſtur.hiſpanus miles locat⁹
ad inſidias. Torta habena:funda qua vtebant
baleare .eruperunt etiam macæ garamantes &
nomades. Tũ quoq; nõ alius.eruperunt etiã ĩpi
cantabri qui habent dextrã venalẽ : & gaudent
conduci ad militiam. Vaſco.vaſcones populi
hiſpanię galeam ſpernebant.ſupra dixit:vaſco
inſuetus galeæ.Sola appennini.fingit poeta nu
mina auertiſſe oculos a tanta crudelitate:& ſo=
lam iunonem ſpectaſſe cædes reſidẽtem in ver/
tice appennini : & eſt imitatio Virgilij qui fin=
git iunonem ſpectaſſe pugnam æneæ ac turni.
Primæ picentum.picentes ſũt in calabria:quo/
rum.metropolisvocabatur picẽtia : de quo ſuo
loco dicetur. Turbato victore.laceſſitis hoſti=
bus qui videbantur victores. Libera metuen
di.ac ſi nullum haberet timorem. Ipſa iuuen=
tus tanq̃ erepta ſpe vitæ ruebat ĩ hoſtes : & ſuis
vmbris piacula præſumebant.eos quippe in pi
aculum futuræ mortis mactabant. Erepto cœ=
lo.erepta vita & luce. Manibus.vmbris. Vna=
nimo niſu. concordi conatu. Submittunt. ad
terram declinant: & ſternunt clypeos hoſti=
les confixos terræ pondere teli : quod curua=
to ferro repellebatur. Fixos. perforatos.
Curuato pondere teli : ideſt curua ponde=
re teli : quod a ſe repellebant. Nam pondus &
ictus teli incuruabant clypeos. Bellona. eſt
dea belli quæ vagabatur per vtraſq; acies por=
tans facem. nam cum ad manus & arma ven=
tum eſt;ſanguis circa præcordia feruet : & fu=
ror accendit animos ad pugnam. Diuæ tar=
tareæ. Bellonæ infernæ. Ferali cantu. mor=
tali. Lymphatas. furentes ardore belli.
His. Romanis res aduerſæ dabant iras : &
pœni accendebantur victoria. Crudus ſti=
mulus ruente fortuna : quoniam extrema ne=
ceſſitas animos impellit ad fortia. Spem pro
iecisſe ſalutis. Sic Virgilius. Vna ſalus victis
nullam ſperare ſalutem : & qui nullam ſpem
habet ſalutis magis ac magis accenditur : cum

Fõrtunam libyci mauors:diſiectaq; crinem
Illachrymat venus:& delum pueclus apollo
Triſtem męrẽti ſolatur pectine luctum.
Sola appennini reſidens in vertice duras
Expectat cædes inimico pectore iuno:
Et velut erecto metuendi libera cœlo
Ipſa ſuis manibus præſumpta piacula mittit
Primæ picentum e rupto ceu turbine fuſa
Agmina:& hãnibalẽ ruerevt videre cohortes
Inuadũt vltro:& pœnas pro morte futuras
Turbato victore petunt:accenſa iuuentus
Funditur vnanimo niſu & cõcordibus auſis.
Pilorum in pœnos nimbus fixoſq; repulſi
Submittũt clypeos curuato pondere teli.
Acrius hoc rurſum libys & præſentia ſæui
Extimulat ducis:hortantes ſe quiſq; viciſſim
Incumbũt:preſſoq; ĩpellunt pectore pectus
Ipſa facem quatiens ac flauam ſanguĩe mĩto
Sparſa comam medias aciesbellona pererrat:
Stridit tartareæ nigro ſub pectore diuæ
Lętiferũ murmur:feraliq; horrida cantu
Buccina lymphatas agit in certamina mẽtes.
His iras aduerſa fouent cruduſq; ruente
Fortuna ſtimulus ſpem proieciſſe ſalutis.
Hos dexter deus & læto victoria vultu
Arridens acuit:martiſq; fauore fruuntur.
Abrectus pulchro cędum lateranus amore
Dũ ſeqtur dextrã ĩ medios penetrauerat ho
Quẽ poſtq̃ florẽs æquali lentulus ęuo(ſtis
Conſpexit nimium pugnæ nimiũq; cruoris
Infeſtas inter non ęquo marte cateruas
Fata irritantem niſu ſe concitat acri
Immittemq; bagam qui iam vicina ferebat
Vulnera pugnãtis tergo velocior haſta
Occupat:& ſociumduris ſe caſibus addit (ſci
Tũc alacres arma agglomerãt gemiaq; coru=
Frõte micãt parib⁹ fulgẽt capita ardua criſtis
Actus in aduerſos.caſu nãq; obuia ferre
Arma quis auderet:niſi quẽ deus ima colẽtũ
Damnaſſet ſtygię nocti.perfracta gerebat
Syrticus excelſo decurrẽs robora mõte.

Et quatiens acer nodoſi pondera rami.
Flagrabat geminæ neqcquã cædis amore.
Non hic egates inſidaq; littora nautis
O iuuenes motũq; nouis ſine marte procellis
Fortunam bello pelagus dabit:æquoris oli
Victores media ſit qualis diſcite terra
bellator libys & meliori cedite regno.
Ac ſimul infeſto lateranũ vulnere truncæ
Arboris vrgebat iungens conuitia pugnæ
Lẽtulus hic frendens ira traſimenus in altos
Aſcendet citius collis q̃ ſanguine roret
Iſte pio ramus ſubſidens ilia niſu
Conantis ſuſpenſa fodit:tũ feruidus atro
Pulmone exundat per hiantia viſcera ſãguis.
Nec minus accenſis in mutua funera dextris
Parte alia campi ſeuit furor altus hiertes
Obtruncat nerium rullo:ditiſſimus agri
Occũbis generoſe volũx:nec clauſa repoſtis
Pondera theſauris:patrio nec regio quõdam
Præfulgens ebore & poſſeſſa mapalia ſoli
Profuerit:quid rapta iuuãt:ʼqd gẽtibus auri
Nũquã extĩcta ſitis:ʼmõ quẽ fortũa fouendo
Conieſtis opibus doniſq; referſit opimis
Nondum tartarea portauit nauita cymba
Iuxta bellator iuuenibus appius auſis
Pandebat cępũ cede:atq; vbi plurima virtus
Nulliq; aſpirare vigor:decus inde petebat
Obuius huic atlas:atlas a ſanguine ibero
Neqcquã extremę lõginquus cultor harenæ
Impetit os haſta:leuiterq; e corpore ſummo
Deguſtat cuſpis generoſũ extrema cruorẽ.
Intonuere minæ:violentaq; lumina flãmis
Exarſere nouis furit & diffulminat omnem
Obſtantũ turmã:& clauſũ ſub caſſide vulnus
Martia cõmẽdat mananti ſanguine membra.
Tũ vero aſpiciẽs pauitãtẽ:& cõcedere ſemet
Nitentem ſociis iuuenem ceu tigride cerua
Hircana cũ preſſa tremit:vel territa pennas
Colligit accipitrem cernens in nube colũba:
Aut dumis ſubit albenti ſi ſenſit in æthra

ſciat ſe moriturum vt honeſte cadat. Hos.i. ho
ſtes acuit victoria:& romanos vltima neceſſi=
tas:& deſperatio. Lateranus.erat italus: cui ſe
præbuit ſocium lentulus. Dũ ſequitur dextram
manum ſuam cædentem hoſtes. Nimium pu=
gnæ.valde appetẽtem pugnam.& cruorẽ. Nõ
æquo marte.quia erat ſolus. Bagã.hic erat pœ
nus. Pugnantis.laterani. Aduerſos. lateranum
& lẽtulum. Deus.pluto. Ima.loca inferna. No
cti.morti:q̃ ẽ nox perpetua. Syrticus.erat afer:
nomenq; a ſyrtib⁹ deductum. Præfracta robo
ra.dura.nam præfractum dicitur durum & ĩfle
xibile:ideodicit Cicero ĩ officijs catonẽ nimis p̃
fracte defẽdiſſe ærariũ. Gemĩæ cædis.laterani
ac lentuli. Nõ hic egates.verba ſyrtici:qb⁹ ĩſul
tat romanis iuuenib⁹ dicẽs:Nõ ſum⁹ nũc ĩ ma
ri:& pelag⁹ nõ dabit vobis victoriã: vt habui=
ſtis primo bello punico ad egates : ſed diſcite
qualis ſit bellator libys ĩ terra. Regno.ſ. nr̃o li=
byco. Cõuicia ꝓbra:& cõtumelias. Traſyme=
nus ĩ altos:verba Lentuli ad Syrticum. Roret.
aſperſus ſit romano ſanguine. Subſidens incli
nans ſeſe ad ictum inferendum. Suſpenſa. ere=
cta:quoniam ille erexerat ſe in pedes vt roma
nos robore impeteret. Hiertes. erat pœnus.
Nereus.erat ital⁹:quem interemit hiertes. Ge
neroſę nobilis & habens claros natales. Patrio
ebore.quoniam in aphrica ſunt elephanti : ex
quorum dentibus fit ebur :quo regiæ ornabã
tur & poſtes. Vnde dicit Propertius: Et valuæ
libyci nobile dentis opus. Quid rapta iuuant.
verba poetæ in auaritiam. Rapta.ablata alijs.
Nudum.ſine opibus quas religt tanto ſtudio
quæſitas. Nauita.charon portitor ad ſtygiam
paludem. Appius. erat romanus. Appiorum
familia cognominata eſt a corona Appij : quã
L. Appius in achaia meruit:quoniam in certa
minibus nemeis in honorem archenori victo=
res appio coronabãtur. Vnde Iuuenalʼ: Graiæ
que appium meruiſſe coronæ. Vbi plurima vir
tus. ideſt irruebat in confertiſſimas acies : &
inde petebat famam:quo cæteri penetrare nõ
poterant:vt fortitudinem oſtentaret ſuam quę
circa difficilia verſatur. Extremæ.maris atlan=
tici accola. Impetit.vulneratos ipſius apij : ſed
leuiter. Generoſum. nobilem. cruorem appij
generoſi:& alti ſtemmatis. Diffulminat. diſſi=
pat inſtar fulminis. deſcribit iratum appium.
Commendat.ornatur:& maioris pulchritudi=
nis facit. Martia.bellicoſa. Iuuenem. atlan=
tem qui iam timebat appium in ſe ruentem.
Ceu tygride cerua.athlantem iras appij timen
tem & latebras quærentem comparat ceruæ
fugienti tygridem : & columbæ accipi=

trem:ac lepori aquilam. In æthra. ipſo aere. Librantē viſus:deſpicientem hinc inde vt deſiliat in leporē. Colla viri. atlantis. Succeſſu. bona fortuna:qm̄ ſtrauerat hoſtem:& iam ꝓperabat in aliū. Iſalces cyniphiꝰ. apher:& accola cyniphis fluuij hic erat gener magonis:quē appius īteremit Sydonia ſpōſa. filia magonis fratris Hānibalis. Vano fœdere. qm̄ mortuus eſt: & vxore potiri non potuit. ideo fœdus promiſſæ tedæ fuit vanum. Tedæ. matrimonij ac nuptiarum in quibus præferebantur tædæ accenſæ. Aere in cyniphio. i. galea ipſius iſalcis eandem ſortem. futilis dicitur ignauus : & nullius momenti. futilis dr̄ ab effūdēdo. nā queadmodum illd̄ vas oīa effūdit:ſic etiā homo vanꝰ & debilis & q ſilēda tacere neq̄t. nūc iſalces erat futilis:ideſt ſine viribus contra Appiū. Detorſit vmbonē. perſtrinxit vmbonem appij vano ictu:atqꝫ incerto:& quia non penetrauit vmbonem:ideo dixit detorſit. ergo vtriqꝫ fuit eadem ſors. Appius enim fregit enſem ī vmbone iſalcis & iſalces debili ictu detorſit vmbonē appij & ſic neuter alteri nocuit. Saxum. imitatur. Virgilium qui canit turnum iecisse in æneam ſaxum ingentis magnitudinis:Socer. mago. Fœdera. pactum. matrimonium Coruſcæ. fulgentis:& hæſit parumper mago cum eſſet prope appium vt facit leo. Haud ſecus. magonem cōparat leoni qui ruens in taurū quamuis fame ſtimuletur:tamē cōſpecta ferocitate tauri paulum immoratur & taurum ſeſe ad pugnam expedientem ſpectat:ſic mago ſpectabat appiū qui contra tantum hoſtem animos p̄parabat. Toros. tori ſunt plicæ & eminentiæ ī collo taurorum & muſculi lacertorum dicuntur tori. Inde toroſus dicitur lacertoſus:& Valerius flaccꝰ canit Herculem fuiſſe conſpicuum toris. & tori oſtendunt robur. Molli iuuenes funduntur in alga inquit conſpicuuſqꝫ toris Tirynthius. Sparſa. quam ſpargit pedibus volens inire pugnam. Siqua tibi pietas. verba appij ad magonem quem vulnerauit in ſiniſtro brachio. poſtea mago appium interemit. Ictum fœdus. matrimonium cum iſalce. Moras ęris. ideſt per impedimenta ferri propter loricam & galeam Stetit. infixa eſt. Perlibrat. torquet in appium Fratris. Hannibalis. libys mago. Durio cæſo. quem interemit apud ſagunthum:& eſt nomē deductum a durio fluuio hiſpaniæ. Spectatæ. inſignis & claræ. Adiutum niſu doloris. quia dolor amiſſi generi ſui dabat vires magoni. Lætalem. mortalem. Aequore mœonio: campo hætruſco quoniam mœonij tenuerunt hætruriam duce tyrrheno. vt dictum eſt. Admorſæ haſtæ:quam mordebat murmurando.

Librantem viſus aquilam lepus ore citato
Enſe ferit tum colla viri dextrāqꝫ micantem
Demetit:ac mutat ſucceſſu ſęuior hoſtem.
Stabat fulgentē portans in bella bipennem
Cinyphius:ſoceriqꝫ miſer magonis inire
Optabat pugnā āte oculos ſpe laudis iſalces
Sidonia tumidꝰ ſponſa:vanoqꝫ ſuperbus
Fœdere ꝓmiſſę poſt dardana prœlia tedæ.
Huic immittit ouans violentas appius iras.
Conantiqꝫ grauem fronti librare ſecurim
Altior inſurgens galeam ſuper exigit ictum:
Et fragilis valido conamine ſoluitur enſis
Aere in cinyphio:nec diſpar ſortis iſalces
Vmbonem incerto detorſit futilis ictu:
Tū ꝙ hūo haud vnquā valuiſſet vellere ſa
Ni vires trux ira daret:torq̄bat āhelās (xū
Appius: & lapſu reſupina in terga cadentem
Mole p̄mit ſcopul᷑. ꝑfractiſqꝫ oſſibus vrget:
Vidit cōiuncto miſcens certamina campo
Labētem ſocer: & lachrymæ ſub caſſide fuſæ
Cū gemitu:rapiduſqꝫ ruit: data fœdera nuꝑ
Accendunt animos:expectatiqꝫ nepotes.
Iāqꝫ aderat:clypeūqꝫ viri atqꝫ imania mēbra
Luſtrabat viſu: propiorqꝫ a fonte coruſcæ
Lux galeæ ſæuas paulum tardauerat iras
Haud ſecus e ſpecula præceps delatus opaca
Subſidēs campo ſummiſſos contrahit artus:
Cum vicina trucis conſpexit cornua tauri:
Quāuis lōga fames ſtimulet leo:nūc ferꝰ alta
Surgētes ceruice toros:nunc torua ſub hirta
Lumina minatur frōte:ac iā ſigna mouentem
Et ſparſa pugnas meditantē ſpectat harena.
Hic prior intorquēs telum ſic appius infit.
Siqua tibi pietas ictum ne deſere fœdus:
Et generū comitare ſocer:per tegmina velox
Tunc ęriſqꝫ moras leuo ſtetit haſta lacerto.
At contra non dicta libys ſed feruidus haſtā:
Perlibrat magni donū memorabile fratris.
Cæſo quā victor ſub mœnibus ille ſagunthi
Abſtulerat durio:ac ſpectatæ nobile pugnæ
Germano dederat portare in pręlia pignus

Telū īgens:pqꝫ arma viri perqꝫ ora doloris
Adiutum niſu lœtalem protulit ictum:
Exangueſqꝫ viri conantis vellere ferrum
In vulnus cecidere manꝰ. iacet æquore nomē
Clarū męonio:atqꝫ italæ pars magna ruinæ:
Appius:intremuere lacus: corpulqꝫ refugit
Cōtractis thraſimenus aquis. telū ore cruēto
Expirās p̄mit:atqꝫ admorſæ imurmurat aſtę
Nec fati melior mamercus corꝑe toto
Exoluit pœnas nulli non ſaucius hoſti
Nanqꝫ per aduerſos qua luſitana ciebat
Pugnas dira magnus;raptū cū ſanguine teli
Signiferi magna vexillum mole ferebat:
Et trepida infœlix reuocabat ſigna ſuorum.
Sed furiata cohors auſiſqꝫ accenſa ſuperbis.
Q d̄cūqꝫ ipa manu geſtabat miſſile quicquid
Præbebat tellus ſparſis vix peruia telis
Iniecit pariter:plureſqꝫ in corpore nullo.
aduolat interea fraterni vulneris ira
Turbatus libyæ ductor viſoqꝫ cruore.
Nū lateri cuſpis num toto pondere telum
Sediſſet: fremitqꝫ amens ſocioſqꝫ rogabat:
Vtqꝫ metū læti procul & leuiora pauore
Cognouit ꝓprio tectū geſtamine p̄ceps:
Ex acie rapit:& tutis a turbine pugnæ
Cōſtituit caſtris:medicas hinc ocius artes
Et ſenioris opem ſynali vocat vngere vulnus
Herbarū hic ſuccis ferrūqꝫ e corpore cantu
Exigere:& ſomnum toto miſiſſe chelydro
Anteibat cunctos nomē que erat ide ꝑ vrbes
Perqꝫ parethoniæ celebratum littora ſyrtis.
Ip̄e olī antiquo primū garamanticus hāmon
Scire pater dederat ſynalo morſuſqꝫ ferarū
Telorumqꝫ;graues ictus ſedare medendo.
Atqꝫ is deinde ſuo moriens cæleſtia dona
Monſtrarat nato:natuſqꝫ hæredis honori
Trāſmiſit patrias artes quē deinde ſequutus
Haud leuior fama ſinarus garamātica ſollers
Mōſtrata augebat ſtudio multaqꝫ vetuſtum
Ammonis comitē numerabat imagie patrē
Tū proauita ferens leni medicamina dextra

Mamercꝰ. iterfectꝰ fuit a luſitanis. Nec melior fati. i. per fatū:qm̄ cecidit vt appius. Nulli non ſaucius. i. a multis vulneratꝰ de luſitanis dictū eſt ſupra. Signiferi. ferētis ſignū. i. aquilā vexillū romanoꝝ. Cohors. luſitanoꝝ. Plureſqꝫ i corpore nulli. i. nulli fuerūt plures haſtæ in corpore. Vix puia telis. i. vix capax teloꝝ ꝓpter multitudinē. Aduolat interea. Hānibal accurrit cū audiuiſſet vulneratū eſſe magonē fratrē: illūqꝫ referri ad caſtra iuſſit ac curari. Geſtamine. ꝓpria veſte. Synali. ſynalꝰ erat chyrurgꝰ ī caſtris. primi medici fuerūt chyrurgi q vulnera ī bello curabāt ſuccis herbaꝝ. iñ alij medici extiterūt. Archagatꝰ lyſaniæ filiꝰ ex pelopōneſo. vt autor ē Pli. primꝰ romā venit. L. æmilio. M. Liuio cōſul. eiqꝫ ius q̄ritiū datū & taberna ī cōpito accilio ēpta:gratꝰ fuit primo:mox a ſæuitia vrēdi & ſecādi carnifex appellatꝰ ē. Cātu. icātatiōibꝰ Exigere. extrahere. Torto. i ſe replicato. Paretoniū ē ꝓpe ſyrtes. vt dictū ē verſꝰ ægyptū. Ip̄e olī antiquo. repetit originē huiꝰ artis quā & ſynalus callebat. Hāmō garamāticꝰ. i. iuppiter q colebat̄ apd̄ garamantes. Atqꝫ is ſynalꝰ docuit hāc artē filiū ſuū & ſic ꝑ ſucceſſiōis gradū ꝓpagata ē. Haud leuior fama. q̄ſi dicat. hic ſynalus non erat leuioris famæ q̄ fuiſſēt maiores ſui in hac arte. hoc nomē deductū ē a ſynalo oppido Solers. diligēs. Augebat mōſtrata garamātica . i. ipſā artē mōſtratā ab Hāmōe garamantico. Cęleſtia dōa. medicas artes datas a ioue hāmone. Vetuſtum p̄rem. illū primū ſynalū quē iuppiter docuit. Mlta imagie. qm̄ apd̄ ātiquos vt dictū ē maioꝝ vultꝰ cæra exp̄ſſi diſponebātur ī armarijs & atrijs & is gaudebat & cēſebat̄ mlta imagie q hēbat claros natales & altū ſtēma maioꝝ. Leni dextra. miti. chyrurgus: vt ſcribit Corneliꝰ celſꝰ:debet eē iuuenis:& hēre manū leuē ne. ſ. tremēdo aut nimiū p̄mēdo vulnꝰ vltra q̄ oporteat reſcindat̄ aut vexet̄. Mulceat lympha. imitat̄ Virgiliū canētē mezētiū lauiſſe vulnera aq̄s tyberinis. Cæſi hoſtis. appij. Leuabat caſum:magnitudie laudis adeptæ q̄a ſtrauerat appiū vulnꝰ acceptū cōpēſabat. Leuabat. leuiorē faciebat:& tolerabiliorē ꝓpter laudē quā erat aſſequutus morte appij. Parce metu. verba magonis ad fratrem. quibus lætatur ſe interfeciſſe appiū mlti nominis:vt iā nō ſit dolēdū ſi moriatur vulneratus a tali hoſte :quem iam p̄miſerat ad ſtygios lacus:& eſt magna laus appij ex ore hoſtis. Metu. dandi caſus eſt & inclinatur metus. metus. metu. vt dandi caſꝰ nō ſuperet caſū gign di. ſic Virgi. curruqꝫ volās dat lora ſecūdo. aliter ſic iclinabat̄ nomē huiꝰ formæ autore Gellio:metꝰ:metuis:metui:& ideo poetæ ātiq̄tatis ſtudioſi:metu i caſu dādi vtun

tur.nūc dicimꝰ metui.Maiora.q̄ ſit laus parta:
qm̄ ſtraui appiū viꝶ fortiſſimū. Quæ. ſupradi
cta vulnꝰ ſcilicet magonis.Poſtq̄ ꝓperata.ſ.fue
rūt.i.celeriter pacta.Gratū teporē.calorē . cale
faciebat.n.q̄ vulneribꝰ īponebat:vt moris ē.Si
culmina nōdū.verba Serani:qbꝰ iouē ꝑcat̄ : vt
Hānibalē furētē ſiſtat:reprimatqꝫ:& tueat̄ ro=
manū īperiū:qđ ruere videbat̄.o iuppiter inqt
ſi nōdū penitꝰ dānaſti romanū īperiū & capito
liū ſedē tuā reſpice ꝓpitijs oculis romā labētē.
Sceptra qrini.romanū īperiū.Aequos oculos.
benignos : & ꝓpitios.Tādē.poſt tot labores:
& clades.Iliacis.romanis.Amiſimꝰ alpes.q̄ e=
rāt munimēta italiæ.Nec ē modꝰ.nō ē finis : &
enumerat clades ad Ticinū:trebiā: traſimenū:
ac mortē Flaminij Eridanꝰ.padꝰ ī quē emittit
Trebia.Tropheis ſidonijs.victoria punica Tel
lus hāni:hetruria ī qua regnauit Hānꝰ dux pe
laſgoꝶ.Viꝶ.viroꝶ q demerſi ſūt ī lacū.Teſtor
mea numina manes.ſ.pr̄nos q mihi ſūt tāq̄ nu=
mina.Iurat Seranꝰ p manes pr̄nos ſe non effu=
giſſe mortē:ſed fata noluerīt vt caderet:vt facit
æneas apđ virg.ī.ii.Iliaci cineres & flamma ex
trema maioꝶ Teſtor ī occaſu vr̄o nec tela nec
vllas Vitauiſſe vices danaū.Quæſiſſe necē ſtra
ge hoſtis. necādo hoſtes inqt q̄ſiui illoꝶ manu
mortē Dignā nobilitatē pr̄nę pœnę.i.mortē talē
q̄l fuit pr̄is mei Reguli q clarꝰ fuit pœna q̄ ē a
pœnis affectꝰ & illic fortitudinē oñdit ſuā.iō Se
ranꝰ ne videret̄ degeneraſſe:dicit ſe q̄ſiſſe mor
tē dignā nobilitate pr̄ni ſupplicij. Nō.n. dece=
bat Seranū mortē ſubter fugere ꝑ pr̄ia:cū ha=
beret añ oclos exēplū pr̄is.Triſtia. īfœlicia no
bis.Patri.Regulo:q nō cecidit ī ꝑlio:ſed viuus
ꝑuenit in manꝰ hoſtiles.Patrio fortiſſime ritu.
verba Mari ad Seranū:cuiꝰ fortitudinē laudat
eūqꝫ hortat̄ ad dura:& aduerſa tolerāda : cū le
ge q̄dā diuina & fatali oīa eueniāt.& fortē viꝶ
frāgi calamitatibꝰ nō đceat Pr̄io ritu.vt erat tu
us pr̄.Duri.i.aduerſā fortunā:& īclinatā tolere
mꝰ.Reꝶ īcliata.res īpas nobis aduerſas:& nō
eūtes recto curſu:nec fluētes nobis ad libidinē
ſiue votū.Rota æui.curriculꝰ vitæ nr̄æ voluit̄ ꝑ
ceps ꝑuarios caſꝰ:& p accliuia Sat tibi.exēplo
pr̄no hortat̄ illū ad tolerādos labores:& reꝶ ī=
cliata.Nullo nūie.q̄ſi di.oīa numia æq̄bat ſua
virtute heroica.i.q̄ trāſcēdebat naturā hūanā:
& videbat̄ eē diuia.Decora alta magnā gl'iam
cū forti aīo pateretur aduerſa.& quouſqꝫ vixit
nullā depoſuit virtutē.Reluctātes. repugnātes
omnibus aduerſis pro decoro ſeruando . Vix
pue.mihi.nactus opportunitatem poetaindu=
cit marum recenſentem Reguli captiuitatem
& ſupplicium in primo bello punico . vix in=
quit egreſſꝰ erā e pueris:cū Regulus hēbat pri

Ocius intortos de more aſtrictus amictus
Mulcebat lympha purgatū ſāguine vulnus.
At mago exuuias ſecum ceſiqꝫ volutans
Hoſtis mente necē:fraternas pectore curas
Pellebat dictis:& caſum laude leuabat:
Parce metu germane.meis medicamia nulla
Aduerſis maiora feres:iacet appius haſta
Ad manes pulſus noſtra ſi vita relinquat
Sat nobis actū ē ſequar hoſtē lætus ad ūbras
Quæ dum turbatos auertūt æquore campi
Quæ poſtq̄ ꝓperata ſopor ſua munera tādē
Applicat:& mitē fūdit p mēbra qetē (æſtus
Nec dū exorta dies:marus inſtat vulneris
Expertis medicare modis: gratūqꝫ teporem
Exutus:ſenium trepida pietate miniſtrat.
Hic iuuenis mœſtos tollens ad ſydera vultus
Cū gemitu:lachrymiſqꝫ ſimul:ſi culmia nōdū
Tarpeia exoſus dānaſti ſceptra quirini:
Extremas italum res:auſoniamqꝫ ruentem
Aſpice ait genitor:tandē que aduerte ꝓcellis
Aequos iliacis oculos:amiſimus alpes:
Nec deinde aduerſis modus ē ticinus: & ater
Stragibus eridanus:tuqꝫ inſignite tropheis
Sidoniis trebia:& tellus lachrymabilis hāni.
Sed qd ego hęc? grauior q̄nto vis ecce malorꝶ
Vidi creſcentis traſimeni cædibus vndas:
Proſtrataqꝫ virum mole:inter tela cadentem
Vidi flaminium:teſtor mea numina manes
Dignam me pœnæ tum nobilitate paternæ
Strage hoſtis q̄ſiſſe necem: ni triſtia lœtum
Vt quondā patri nobis quoqꝫ fata negaſſent
Cætera acerbantem quæſtu lenire laborans
Effatur ſęnior.patrio ſortiſſime ritu
Quicqd adeſt duri.& reꝶ iclinata feramus
Talis lege deum cliuoſo tramite vitę
Per varios pręceps caſus rota voluitur ęui.
Sat tibi ſat magna:& totum vulgata p orbē
Stāt documēta dōus:ſacer ille& numīe nullo
Inferior tuus ille parens decora alta parauit:
Reſtando aduerſis:nec virtutem exuit vllam
Ante reluctantes liquit quā ſpiritus artus:

Vix puerile mihi tempus confecerat ætas.
Cum primo malas ſignabat regulus æuo:
Acceſſi comes:atqꝫ omnis ſociauimus ānos:
Donec diis italæ viſum eſt extinguere lumen
Gentis:in egregio cuius ſibi pectore ſedem
Cœperat alma fides:mētēqꝫ āplexa tenebat.
Ille enſē nobis magnorum en inſtar honorū
Virtutiſqꝫ ergo dedit:& ſordentia fumo
Quę cernis nunc frena:ſed eſt argēteus ollis
Fulgor:nec quiquā marus eſt poſt talia dona
Nō prælatus eques:verū ſuperauit honores
Omnis haſta meos.cui me libare lyei
Quod cernis latices:dignū ē cognoſcere cām
Turbidus arentis lēto pede ſulcat harenas.
Bragada:non vllo libycis in finibus amne
Primæ vos iuuenes mortiſqꝫ ī lumine crudæ.
Facta virum:& fixis rabiē ſub pectore telis.
Sternitur alternus vaſtis concurſibus hoſtis
Nec ſpoliare vacat:prædæqꝫ aduertere mētē.
Vrget amor cædū clauſis dū detinet hoſtem
Fraternum caſtris vulnus funditqꝫ ruitqꝫ
Nūc iaculis:nūc enſe modo inter milia cōſul
Bellātū cōſpectus equo:modo marte feroci.
Ante aquilas & ſigna pedes fluit impia riuis
Sanguineis: vallis tumuliqꝫ & concaua ſaxa
Armorū ſonitus flatuſqꝫ imitatur equorum
Miſcebat cāpū membrorum ī prælia portās.
Celſius humano robur:viſaqꝫ pauentes:
Molle gigantei vertebat corporis alas
Othrys marmarides lati ſup agmen vtrūqꝫ
Ingens tollebat humeri caput: hirtaqꝫ toruę
Frontis cęſaries & crinibus ęmula barba
Vmbrabat rictus:ſqualore huic hiſpida diro
Et villoſa feris horrebant pectora ſetis
Aſpirate viro propioremqꝫ addere martem:
Haud viſum cuiquam laxo ceu belua cāpo.
Inceſſebatur cunctis ex agmine telis:
Tandem veſanos palantum in terga ferenti.
Cum fremitu vultus tacita per nubila pēna
Intrauit toruum gortynia lumen arundo:
Auertitqꝫ virū.fugientis ad agmina conſul

mā lanuginē & erat in adoleſcētia:& ſic erant
iſti ęquales fere.Primo æuo . prima lanugine
faciei.& fuimus ſimul inqt vſqꝫ ad Reguli mor
tē.Cuius ſub pectore fides.quoniā pectus Re=
guli erat quaſi ſacellū fidei.Mētē.ipius Regu=
li.Virtutis ergo.i.cā virtutis.i.ī ꝑmiū virtutis.
Sordētia.denigrata ꝓpter fumū. Ollis.illis fre
nis.Nec cuiq̄ eſt nō ꝑlatus.i.multis ē ꝑlatus &
antepoſitus ꝓpter hæc dona:cēſebat īquit his
donis quæ virtutis ergo accepi a Regulo : quo
niā ī necādo ſerpēte operā nauaui.Eques. ego
marꝰ eques donatus talibus frenis. Haſta qua
vulneraui ſerpētē ſcdus poſt Regulū. Cui. ha=
ſtæ marus ſacrificabat.Nam ni marus vulneraſ
ſet ſerpentem actum de Regulo fuiſſet:vt pau
lopoſt dicet:& nactus occaſiionem narrat vbi
nam fuerit ille ſerpens.Crudæ.aſperæ.Alternꝰ
hoſtis.nūc romanꝰ:nūc pœnꝰ.Miſcebat cāpū.
deſcribit vaſtitatem corporis quam habebat o
trys marmarides.Robur membrorum celſius
humano.ideſt maius q̄ ſit iuſtum robur homi=
nis : ideſt qui tranſcendebat humanam ſta=
turam & gigas videbatur.Viſa mole. magnitu
dine corporis.Marmarides.libycus marmari=
dæ.vt dictum eſt:ſunt populi aphricæ.Alas.ro
manas acies vertebat in fugam. Lati humeri.
deſcribit ſtaturam corporis huius hoſtis. Hir=
ta.horrenda & piloſa coma & barba quæ erat
longa vt crines.Aſpirare viro.ideſt nec contra
virum talem nemo audebat. Propiorem mar=
tem.cominus cum illo pugnare . Cuiq̄. alicui.
ideſt ab aliquo. Inceſſabatur. impetebatur ab
omnibus.Veſanos vultus.horrendos & furen
tes.Palantum.romanorum effuſe fugientium
quos otrys inſequebatur.Lumen toruum: hor
rendum oculum.Gortinia harundo . cretenſis
ſagitta.nam gortina ſiue cortina eſt vrbs cretę
Fugientis.otrys qui fugiebat ad agmina ſuo=
rum.Nudas tegmine.ſine lorica & clypeo. Pri
mū mucronē:primā partē haſtæ . Naſci . exta
re:quoniam apparebat in pectore . Spiritus.
idē anima ipꝰ otrys egrediēs ꝓpter ſuā magni
tudinē perflauit campū tanq̄ ventus mouitqꝫ
puluerē atqꝫ ī auras diſpſit nubē puluercam:&
ſic deſcribit īgētē ſpiritū illiꝰ.Nec mior. iterea
dū flaminiꝰ ī plano ſic fulminaret ſycheꝰ nepos
Hānibalis ī ſeq̄bat̄ romanos p ſaxa & dumos.
Rorantes.reſperſos cruore cæſorum. Percule=
rat.ſtrauerat vulnere muranum q muſicē adeo
callebat vt orphei ęmulꝰ videret̄.Oeagrios ner
uos.lyrā qualis vſꝰ ē orpheꝰ filius œagri regis
thraciæ & calliopes muſæ.Pectine.plectro.Pri
mos montes.ſurrentinos.Sub ipſo letho.ī mor
te Vir.mouens reminiſcitur agros. Aequana
fœliçia baccho:æquana ſūt mōtes ſurrētini vbi

naſcit vinũ quod a ſurrẽto ſurrẽtinũ appellaꝛt: de quo Pli. Itẽ ſurrẽtina in vineis tm̃ naſcentia cõualeſcẽtibꝰ maxime ꝓbata ꝑpter tenuitatẽ ſalubritatẽq;.Mar.in diſtichis.Surrẽtina bibis nec myrthina picta:nec auꝝ Sumes dabũt cali ces hæc tibi vina ſuos.Surrẽtũ ẽ oppidũ autore Strabõe e regiõe ad ſyrenas iſulas i campania ingt Pli. Iñ cõſurgũt maſſici ſurrẽtini mõtes Vi nũ ſurrẽtinũ autore Strabõe cũ oibꝰ certabat. Molle ſurrẽtũ.amœnum & delectabile alludit ad vinũ qđ vætuſtatẽ accipiebat.zephyrꝰ ſalu ber ẽ. Iñ dictꝰ fauoniꝰ:qm̃ ſatis faueat.& aglo ſaluberrimꝰ oim ẽ. Auſter vero noxiꝰ & peſti lens:& qm̃ ſurrentũ a ſyrenibꝰ nomẽ accepit q̃ ſuauiſſime cãtabãt vt fabulę canũt·iõ dicit mu ranũ cãtilenis & lyra valuiſſe vt ad ſyrenaꝝ ſu aues modos alludat.Miſero.murano.Comitẽ. tauranũ quẽ poſt muranũ iterfecit.pallãtes. ro manos fugiẽ tes. Iuuenẽ.tauranũ.Cuſpis ſydo nia.haſta ſychei ſydonij affixa eſt ligno cui ad hærebat tauranꝰ.Quid vobis q̃ nã ira deũ ver ba poetę accuſãtis ignauiã fugiẽtiũ & q̃rẽtiũ ſa lutẽ nõ dextra vt fortes viros decet ſed ope ar boꝝ.Siniſtra mẽte.pauida & aliena ab oi pru dẽtia & fortitudie.Relicto marte.pugna i qua ſi nõ vicitis poteſtis tñ honeſte cadere.Non e quus ſuaſor.i.nõ bñ ſuadet metꝰ i reꝝ difficul tate & i aduerſa fortũa qm̃ ſuadẽte metu ꝑter decoꝝ fuga arripiꝛ:amittiturq; vera fortitudi nis laus.Rex aſſyrioꝝ:vt eſt apud xenophon tem:li.iij.ad hortans ſuos ad pugnã,dixit. ſtul tus eſt ſiquis vitæ appetens ſe fugæ commiſe rit:cum non ſit ignarus victoria parari ſalutem ac mortem fugientes potius oppetere q̃ manẽ res.Nõ æquus.nõ bonus:quoniã ipellit hoies ad turpia:& id qđ eſt præter decoꝝ.Arctis re bus.anguſtis & difficilibus in qbus debet oſtẽ di fortitudo.ideo dixit ſupra.explorant aduer ſa viros.Arguit.i.reꝑhendit ipſe malꝰ finis ea q̃ fiũt cũ timore:qm̃ ea ſuadet timor q̃ ſũt ꝑter honeſtatẽ quæ eſt finis cuiuſcũq; virtutis . Aſp exitus.durus finis:& inhoneſtus.Cõſulta. cõſi lia timoris.Praui.deducẽtis homies ad praua: qm̃ ſuadet fugere qđ ẽ cõtra fortitudinẽ q̃ ẽ q̃ dã mediocritas circa difficilia iter metũ & au daciã.Annoſa excelſos.deſcribit eſculũ cuiꝰ o pẽ petierãt romani fugiẽtes ſycheũ. Inſtar ne moris.i.ſimil' nemori.Si ſtaret cãpo.i.ſi fuiſſet i plano ꝑpter ãplitudinẽ ramoꝝ ipã ſola vide reꝛ nemus.Late.diffuſe & ãple.Tenebat. occu pabat.i.q̃ mltũ telluris occupabat nigra vmbra ſui roboris.Nigra.opaca.Canẽti.albicãti Laxa bat.diffũdebat.Huc ethnea cohors.i.ſicula ab ethna mõte ſicilię hos ſiculos miſerat hyeron rex ſyracuſiꝰ ſociꝰ & amicꝰ ppli romani. ſicilia

Intorquet tergo iaculũ:quod tegmie nudaſ
Irrumpit coſtas hirtoq; a pectore primum
Mucronẽ oſtẽtat rapidus conuellere tentat
Qua naſci ferrum fulgenti cuſpide cernit
Donec abundanter defuſo ſanguine late
Procubuit moriens:& telũ vulnere preſſit
Spiritus exũdans vicinum puluere moto
Perflauit campũ:& nubem diſperſit i auras.
Nec minor iterea tumulis ſyluiſq; fremebat
Diuerſus mauros:variaq; p ardua pugnat:
Et ſaxa dumi rorantes cæde nitebant
Exitiũ trepidis lætiq; & ſtragis acerbæ:
Cauſa ſicheus erat:murraꝝ ille eminus haſta
Perculerat:quo nõ aliuſcum bella ſilerent
Dulcius ceagrios pulſabat pectine neruos
Occubuit ſylua in magna patrioſq; ſub ipſo
Quæſiuit montes lœto:ac fœlicia baccho.
Equana & zephyro ſurrẽtũ molle ſalubri
Addiderat miſero comitẽ: pugnæq; ferocis:
Gaudebat triſti victor nouitate ſicheus
Pallantis.nam dum ſequitur:peruaſerat altã
In ſyluã:& priſcæ recliuis ab ictibus vlmi
Terga tuebatur trunco fruſtraq; relictos
Tauranus comites ſuprema voce ciebat.
Transegit iuuenẽ:ac pfoſſis incita membris
Hæſit in oppoſito cuſpis ſidonia ligno.
Quid vobis q̃ nam ira deũ vel mente ſiniſtra
Quæ ſedit formido viri? quí marte relicto
Ramorum q̃ſiſtis opem: non æquus in actis
Nimirũ rebus ſuaſor metus arguit aſper
Exitus euentu praui conſulta timoris.
Annoſa excelſos tendebat ad ethera ramos
Eſculus:vmbroſũ magnas ſup ardua ſyluas
Nubibus inſertans altis caput inſtar aperto
Si ſtaret campo nemoris lateq; tenebat
Frondoſi nigram tellurem roboris vmbra.
Par iuxta quercus lõgum monita per æuum
Vertice canẽti proferre ſub aſtra cacumen
Diffuſas patulo laxabat ſtipite frondes.
Vmbrabatq; coma ſummi faſtigia montis.
Huc ætnea cohors triq̃tris quã miſeratoris

Rex arethuſa tuus:defendere neſcia morti
Dedecus:& mentem nimio mutata pauore
Certatim ſeſe tulit:aſcendenſq; viciſſim
Preſſit nutantes incerto pondere ramos.
Moxq; alius ſuper atq; alius conſiſtere tuto
Dũ certant:pars excuſſi:nam fragmine putri
Ramoꝝ & ſenio malefida fefellerat arbor.
Pars trepidi celſo inter tela cacumine pẽdẽt.
Turbatos ima properans conſumere peſte
Corripit æratam iãdudũ in colla bipennem
Depoſito clypeo mutatus tela ſicheus.
Incumbunt ſociæ dextræ:magnoq; fragore:
Pulſa gemit crebris ſuccũbẽs ictibus arbos.
Fluctuat infœlix concuſſo ſtipite turba
Ceu zephyrꝰ quatit ãtiquos vbi flamie lucos
Frõde ſup tremuli vix tota cacumis hærens
Luctatur nido pariter luctante volucris.
Procubuit tandem multa deuicta ſecuri
Suffugiũ iſcelix miſeris & ihoſpita quercus:
Eliſitq; viros ſpatioſa magna ruina.
Inde aliæ cladum facies contermina cędis
Collucet rapidoq; inuoluitur ęſculus igni
Iamq; inter frondes arenti robore gliſcens
Verticibus ſeuis torquet vulcanus anhelos
Cũ feruore globos flãmarũ & lumia torret.
Nec tela interea ceſſant ſemiuſta gementũ:
Atq; ãplexa cadũt ardentes corpora ramos.
Hec inter miſeranda virũ certamina conſul
Ecce aderat voluens iram exitumq; ſycheo.
At iuuenis ſubito tantæ diſcrimine pugnæ
Occupat euentu telo tentare priorem.
Cui medio leuiter clypeo ſtetit æris in ora
Cuſpis:oppoſitas vetita ẽ trãſmittere crates.
Sed non & conſul miſſo concredere telo
Fortunam optate cędis parat:ac latus enſe
Haurit:nec crude tardarunt tegmina parmę.
Labitur infœlix:atq; oppetit ore cruento
Tellurẽ expirãs:tum diffundente per artus
Frigore ſe ſtygio manantem in viſcera mortẽ
Accipit:& longo componit lumina ſomno.
Atq; ea dũ varijs permixtus triſtia mauors

dicta ẽ trinacria:a forma triangulari quam ha bet.Lucre.triquetrã appellauit. loquens .n. de empedocle ſic ait. Inſula quẽ triquetris terraꝝ geſſit in oris. Quã fluitat circũ magnis anfracti bus æquor Ionijs glaucis aſpergit littus ab vn dis. Triquetris.ſiculis.arethuſa eſt fõs ortygiæ paruę inſulæ ante ſyracuſas:ex quo emergit al pheus labens ex elide peloponneſi per ſubter raneos meatus nec miſceꝛ vndis marinis . De fendere dedecus.i.repellere infamiã & potius mori q̃ turpiter fugere.defẽdere i hac ſignifica tiõe ſignificat auertere & depellere.Vir. ſolſti tiũ pecori defẽdite . Hora.i ſermonibꝰ & toga q̃ defendere frigus q̃uis craſſa q̃at.&.Qu.Clau dius autore Gellio a pinnis hoſtes defendebat facillime:defẽdere igitur dedecus morti ẽ ho neſte mori.hi ſiculi morituri erant ſed neſcie bãt honeſte ac fortiter mori:in acie.i.& pugna ſed ignaua morte abſũpti ſunt cum in arborẽ ſe recepiſſẽt.Nimio pauore.q mouet mẽtẽ e lo co ſuo & efficit vt homo decori ſeruãdi obliui ſcaꝛ:vnde dixit ennius.pauor ſapiam oẽm ex animo meo expectorat.Tulit ſeſe huc.in hanc arborẽ.Ima peſte.i.reſcidere q̃rcũ ab imo.nam q̃rcũ ſecuri deiecit qđ poeta oſtẽdit dicens.cor ripit bipẽnẽ mutatus tela.i.cũ tela mutaſſet:de poſuit clypeũ & haſtã ſũpſitq; ſecuri . Cõſume re.ſiculos ima ruina & calamitate deijciẽdo q̃r cũ.Fluctuat.agitaꝛ.Ceuze.nutãtes & fluctuan tes ſiculos i cacumine arboris comparat aui q̃ reſidẽs i ſũmitate arboꝝ a vẽtis vna cum nido agitaꝛ.Flamine.flatu.Inhoſpita. q̃ malũ ꝑbuit hoſpitiũ ſiculis.Eliſit.cõpſſit & attriuit mẽbra viroꝝ ſua ruia. Iñ aliæ cla.fa.nũc dicit de ęſcu lo incẽſa.Cõtermia.vicina q̃rcui vbi fuit cædes & ruia ſiculoꝝ.Gliſcẽs.creſcẽs.Verticibꝰ ſęuis flãmaꝝ ſũmitate.Vulcanꝰ.icẽdiũ. Cõſul. flami niꝰ ruebat vt ignominiã ſuoꝝ vlciſcereꝛ mor te ſychei q primꝰ torſit telũ i cõſulẽ:& cũ nihil ꝓficeret iterfectꝰ ẽ. Iuuenis.ſycheꝰ. Euẽtu. ali quo ſucceſſu pugnę & victorię quã ſpabat Cui flamineo In ora ęris.i.extremitate clypei ęrati Oppoſitas crates.arma & cętera corpis muni mẽta tanq̃ crates cõſul noluit haſtã iacere i ſy cheũ ne fruſtrareꝛ ſed cominꝰ ẽſe iteremit. Cõ credere.cõmittere fortunã:& euẽtũ ictꝰ haſtæ. Haurit.pforat.Crudę parmæ:aſpi ſcuti ac du ri.Frigore ſtygio.i.morte.Longo ſõno. morte. Atq; ea dũ varijs .dũ talia agereꝛ a flaminio & hoſtibꝰ:Hãnibal & mago redieꝛt ad pugnã Al ternat.viciſſi facit.nã ceciderãt ſiculi:ceciderat etiã ſycheꝰ. Auebãt.optabãt.Reponere.reſtitu ere & reſarcire id qđ ꝑpter vulnꝰ magonis ceſ ſando a pugna itermiſerãt.Viꝝ.viroꝝ.i. cæde hoſtili . Penſare. rependere tempus ceſſatum

multa cæde romanorum . It globus . deſcribit
Hannibalis aciem properantem ad pugnam:
& ornat ipſum ducem poeta ne ab ignauo im
peratore romani viderentur victi. Buca.eſt op
pidum campaniæ a quo nomen hoc finxit poe
ta q̄uis dicat ipſum fuiſſe fregellanum quoniā
fregellæ non multum diſtat a buca . Multipli=
cem ꝓauis.habentem claros natales:& auos
multi & alti nominis. Anagnia eſt vrbs prope
ferentinum caput quondam hernicorum . Nō
eadem.quæ buca & fontanus qui appetebant
Hannibalem a quo cæſi ſunt.Regi.Hannibali
nolebas inquit o leuine pugnare cum Hanni=
bale ſed elegiſti hiremonem tibi parem . hire=
mon autē erat ductor autololum. Fraxinus.ha
ſta fraxinea ipſiꝰ Hannibalis.Sidicina cohors
Sidicini populi campaniæ vbi nunc eſt theanū
quod quondam theanum ſidicinum vocabaƭ.
viriaſius erat ductor ſidicinorum . Auraricus.
erat pœnus qui fugiebat viriaſium.Referenti.
viriaſio qui educebat telum a corpore rauci
a ſe cæſi.Laudande laborum.verba Hanniba=
lis in laudem viriaſi quem interemit.Haud a=
lia dextra.q̄ mea quoniā eras vir fortis & ſtrē=
nuus.Decꝰ læthi.glorioſam mortem quoniam
cadis manu Hannibalis.Ad manes.ac inferos
Labicum.erat oppidum prope romam via p̄=
neſtina:vnde hoc nomen finxit.hic labicus pri
mo bello punico ſingulari certamine pugna=
uerat cum amilcare:in cuius vltionem Hanni
bal eum nunc mactauit.Oblitus ſenium. quo=
niam erat ſenio confectus animo tantum viri=
dis:ſed viribus corporis frigebat in martem.
Cruda.forti& audaci.Vani.minie nocenteſho
ſtiProdebāt.decipiebāt qm̄ nōn ocebāt cū eēnt
ſine viribus.Inani ſtipula.trāſlatio ē ab igne de
bili qui deficiente nutrimento ſtatim extingui
tur.hic labicus verbis tantum iam valebat cor
pore affecto:& exhauſto tot laboribꝰ ac ſenio.
Patrio.qui fuerat armiger amilcaris patris &
cognoſcebat labicum oſtenditq; Hannibali.
Certamina primæ.verba Hannibalis ad labi=
cum:ſenſus eſt patere nunc pœnam certami=
nis tui cum patre amilcare in primo bello pu=
nico.Lue.ſolue certamina.i.da pœnam . quia
auſus fuiſti cum patre congredi . Præſago lu=
ctu.quia ex luctu eorum qui portabant ſycheū
Hannibal præſagiuit aliquod malum.Qui nā
inquit dolor.verba Hannibalis ad ſocios refe
rentes ſycheum mortuum. Properato funere.
celeri morte.Autor.ipſe flaminius . Mœrenti=
bus.ab his qui rettulerāt ſycheum cum lachry
mis.Cerno ait.laudat mortem ſychei Hanni=
bal:qui vulnꝰ in pectore exceperat a flaminio
illatū.ſic facit æneas de pallante cæſo a turno.

Caſibus alternat:iam caſtris magno relictis:
Iam libyæ ductor properantia ſigna citato
Raptabat curſu:& ceſſata reponere auebant
Tēpora cede virum:ac multo pēſare cruore.
It globus intorquēs nigranti turbine nubem
Pulueris:& ſurgit ſublatis campus harenis:
Quaq; ferens greſſū flectit veſtigia ductor
Vndanti circum tempeſtas acta procella:
Voluitur:atq; altos operit caligine montis.
Occubuere femur fontanus:buca canorum
Tranſfixi guttur:preſſoq; e vulnere cuſpis
Proſpexit terga:hunc triſtes miſere fregellæ
Multiplicē ꝓauis.hūc mater anagnia fleuit.
Haud diſpar fortuna tibi leuinę.ſed auſo
Non eadem:neq; enim tyrio cōcurrere regi.
Tētas:ſed lectus parad certamen hiremon
Autololū moderator erat: quē poplite cæſo
Dū ſpoliat:grauis immiti cū turbine coſtas
Fraxinus irrūpit:collapſaq; mēbra ſub ictu
Hoſte ſuper fuſo ſubita cecſdere ruina.
Nec ſidicina cohors deſit.viridaſius armat
Mille viros:nulli melius vel ponere caſtra
Vel iunxiſſe ratem:duroq; reſoluere muros.
Ariete:& in turrim ſubitos immittere pōtes.
Quem poſtquam libyę ductor virtute feroci
Exultare videt:nanq; illi vulnere præceps
Terga dabat leuibus diffiſus auraricꝰ armis:
Acrius hoc pulchro mauorte accenſus in irā:
Et dignum ſeſeiratus in certamine ſæuo
Cominus ire viro referenti e corpore telum
Aduolat:& fodiens pectus laudande laborū
Quiſqs es haud alia decuit te occūbere dex
Ad manes lœti ꝑfer decus italæ gētis (tra.
Ni tibi origo foret vita donatus abires.
Hinc fadum petit:& veterem bellare labicū:
Cui ſiculis quondā terris congreſſus amilcar
Clarum ſpectato dederat certamine nomen:
Immemor annorū ſeniumq; oblitus ī arma.
Ille quidem cruda mente & viridiſſimus iræ
Ibat:ſed vani frigentem in marte ſenectam
Prodebant ictus.ſtipula crepitabat inani

Ignis iners:craſſāq; dabat ſine robore flāmā.
Quē poſtq̄ accepit patrio monſtrāte ſuꝑbus
Armigero pœnū ductor.certamina primæ
Hic lue nunc inquit pugnæ: te notus amilcar
Hac trahit ad manes dextra:tū librat ab aure
Intorquens iaculū:& verſantē in vulnere ſeſe
Tranſigit : extracta fœdauit cuſpide ſanguis
Caniciem:& longos finiuit morte labores:
Nec minus herminiū primis obtrūcat ī armis
Aſſuetum thraſimene tuos ꝑdātibus hamis
Exhaurire lacus:patriæq; alimēta ſenectę
Ducere ſuſpenſo per ſtagna latentia lino:
Interea exanimē mœſti ſuꝑ arma ſicheum
Portabant pœni:corpuſq; in caſtra ferebant.
Quos vbi conſpexit triſti clamore ruentis
Ductor pręſago percuſſus pectora luctu:
Qui nā īquit dolor o ſocii:quæue cura deorū
Eripuit nobis:nū te dulcedine laudis
Flagrantē:& nimio primi mauortis amore:
Atra ſicheę dies properato funere carpſit?
Atq; dato gemitu lachrymę aſſenſere ferētū.
Et dictus pariter cædis mœrētibus autor
Cerno ait aduerſo pulchrū ſub pectore vulnꝰ
Cuſpidis iliacæ:dignus carthagine:dignus
Haſdrubale ad manes ibis:nec te optima mr̄
Diſſimilem lugebit auis:ſtygia ve ſub vmbra
Degenerē cernens noſter vitabit amilcar.
At mihi flaminius tam mœſti cauſa doloris
Morte ſua minuet luctus:hæc pōpa ſequetur
Exequias:ſeroq; emptum volet ipia roma
Non violaſſe mei corpus mucrone ſichei.
Sic memorās torquet fumantē ex ore vaporē
Iraq; anhelatū perturbat pectore murmur:
Vt multo accenſis feruore exuberat vndis
Clauſus vbi exuſto liquor īdignatur aheno.
Tū pręceps ruit ī mediū cęlumq; fatigat
Flaminiū inceſſēs:nec dicto ſegnius ille
Bella capeſſebat.ꝓpiorq; inſurgere mauors
Cœperat:& cāpo iūctus iam ſtabat vterq;:
Cum ſubitus per ſaxa fragor :motiq; repēte
Horrendum colles & ſūma cacumina totis

Cuſpidis iliacæ.haſtæ romanę.Seroq; emptū
ideſt roma volet ſed fruſtra poſſe magno ꝑcio
emere non fuiſſe violatuꝫ corpus ſychei:quip=
pe multos in illius vltionē mactabo. Vt multo
accenſis:Hannibalē ira æſtuantē cōparat aquę
frigidæ & incluſæ in vaſe æneo ſubdita flāma.
Exuberat.æſtuat ebullit:& abūdat.Aheno.va=
ſe æneo calefacto ſubdita flamma. Cum ſubi
tus per ſaxa fragor.deſcribit motū terræ qui fu
it tūc cū ad traſimenū pugnatū eſt: quē romani
nō ſenſere:aut nō curauerūt ꝓpter ardorē ani=
morū:quo in hoſtes ferebanƭ.meminere huius
rei Liui.& Pli.& ante hos Fabius annaliū ſcrip
tor quē Liuius ſequutus eſt. Cauſa terremotus
venti ſūt incluſi in viſceribus terræ.Tantus fuit
ardor aioꝝ īquit Liuiꝰ adeo intētus pugnæ ani
mus:vt cū terremotꝰ q multaꝝ vrbiū Italiæ ma
gnas partes ꝓſtrauit auertitq; curſu rapido am
nes fluminibus mare iuexit.mōtes lapſu ingēti
ꝓruit.nemo pugnātiū ſēſerit. tres ferme horas
pugnatū eſt & vbiq; atrociter.Diſſiliēs:diuidēs
ſeſe.Faucibus patulis.magno aptoq; hiatu.An
tiquū diē.lucē quā quōdā hūerūt.Lacus ater. in
fectus tabo.Sede auita.ꝓprio ſtagno. Thyrrhe
nas.hetruſcas ſpargēdo ſuas aq̄s. Reflui.retro=
fluētes ad ſuos fōtes.Fluctus ipſoꝝ fluminū:q̄ i
mare emittūt. Tamen q̄uis oīa motu terræ q̄te
renƭ Vecordia belli.īſania & furor bellādi.Titu
bāte:mouēte ſeſe& agitata terra.Subducta.ſub
tracta ipſis pedibus:vt eſt in motu terræ. Dau=
nia pubes.romāa a dauno rege ardeatiū. Illata
ſtagnis.nāvt ait Liuius pars magna:vbi locus fu
gæ deerat ꝑ prima vada paludis i aquā ꝓgreſſi:
quoad capitibus:humeriſq; extare poſſent ſeſe
īmergūt.fuere quos īcōſultus pauor pādi ēt ca=
peſſere fugā īpulerit Quis.q̄bus Inciderat.i.ip̄e
Flaminius caſu quodā inciderat in ip̄os fugien
tes & cōſternatos aio ꝓpter motū terrę. Ablatis
quos terruerat ſibiq; ipſis abſtulerat motus ter=
ræ.ordo ē:qs ablatis turbine motus terræ icide
rat cōſul īcrepitās terga q̄ hoſti iā verterāt mili=
tes fugiētes ad lacū. Quid deide.q̄d oro verba
Flaminij īcrepitātis ſuos fugiētes. Quid reſtat?
q̄ſi.d.nil reſtat nobis victis.& arguit ſuos timidi
tatis:eoſq; hortaƭ ad pugnā ſuo exemplo: & ad
mortē honeſtā:ſi vicere negatū ē.Futuris.poſte
ritati & nepotibus.Aduolat ducarius ferus ora.
circa cōſulē inq̄t Liuius acrior:īfeſtiorq; pugna
erat: cū& robora viroꝝ ſeq̄banƭ:& ipſe quacū=
q; in parte ꝑmi ad laborē ſēſerat ſuos īpigre fe=
rebat opē.īſigniſq; armis & hoſtē ſūma vi pete=
bat & tuebaƭ ſuos ciues:donec inſuꝑ eques:cui
ducario nomē erat:faciēq; noſcitās cōſul inquit
hic eſt popularibus ſuis qui legiōes noſtras ce=
cidit:agroſq;& vrbē depopulatus eſt.iā ego hāc

victimā manib⁹ pēptoꝝ a ſe ciuiū dabo: ſubdi=
tiſq; calcarib⁹ equo ꝑ cōfertiſſimā hoſtiū turbā
ipetū facit: obtrūcatoq; prius armigero : quiſe
infeſto venieti obiecerat cōſulē lācea tranſfixit.
ſpoliare cupientē triarij obiectis ſcutis arcuere.
Sylius aūt ꝓpēſius ī laudē ſuoꝝ canit Flaminiū
obrutū multitudine teloꝝ.quippe īdecoꝝ vide
baẽ tantū viꝝ cecidiſſe manu vnius equitis. Fe
rus ora menteq;.i.ꝓſeferēs crudelitatē:& mente
etiā ferus.Nomē gētile: qm̄ eius maiores duca=
rij appellati ſūtVulnera barbaricę mentis:dolo
rem quē conceperat tpe quo Flaminius boios
attriuit.Tu ne inqt.verba ducarij ad Faminiū:
quibus ironia quadā cōſulē deridet: placet inqt
experiri hoc telo an ex vulnere tui corporis ſā/
guis fluat:vt fluxit ex vulneribus boiorū : quos
viciſti.Nec vos peniteat·vertit ſermonē ad ſuos
populares ducarius quos ad cędē cōſulis horta
tur:cum ipſe ſolus nō auderet: hoc canit poeta
in laudē cōſulis.Nec pœniteat . nō parū videaẽ
mactare Flaminiū in vltionē noſtrorū:& inferi/
as.Fortibus vmbris,animabus illoꝝ qui cecide
runt in bello cōtra flaminiū.Nimbo: multitudi
ne telorū.Cecidiſſe dextra ſua:imitatio eſt Vir/
gilij:qui idē de ænea vulnerato canit:cū ſagittā
crure excepiſſet.cæſo aūt Flaminio oēs fugere
& primores iuuenū iā infenſi ſuperis &dextris:
quia nō poterāt amplius pugnare:cū Annibalē
victorē cernere peius eſſe arbitrarētur:&graui⁹
ipſa morte :oēs ſe ſtrauerūt ſup flaminiū quem
ſuis cadaueribus tanꝗ tumulo quodā ꝓtegētes
tumulauerūt.In hac pugna.xv.milia romanoꝝ
cæſa ſūt.corpus Flaminij inuētum non fuit ab
Annibale cū magna cura furētis cā īquiri iuſſiſ
ſet.Hæc ē nobilis ad traſimenū pugna: atq; in=
tra paucas memorata po.ro.clades Annibal p⁹
victoriam comitante fratre magone cæſos cōtē
platus eſt:&mortes romanoꝝ laudauitvt canit
poeta.Primores:primi ad ſubeūda ꝑicula belli
ac pugnæ.Pœnus:annibal. Quas mortes inqt:
verba annibalis laudātis decorā mortē romano
rū.Quas ꝗ fortes.& decoras.Quæ vulnera:ex=
cepta in pectoribus ſcilicetvt decebat romanos
milites:& a marte oriūdos.Premit.ſtringit &re
tinet.Hos obitus.tam claras mortes:nam circa
hoc genus mortis fortitudo laudaẽ. Et vereor.
vaticinatur:ſiue ominaẽ Hannibal romanis im
perium totius orbis cū roma tā claros fortes:&
magnanimos viros ꝓcrearet. & his dictis nox ī
fuſa finem cædibus impoſuit.
Petri Marſi iterꝑtatio ī.vi. volumē Silij italici.
IAm tarteſſiano quos ſoluerat æquoꝛ
titan.Poſt ifœlicē pugnā ad traſime
num romani q ibus belli fortūa pe=
pcerat: fuga hic inde ſalutē ꝑ varios

Intremuere iugis:nutant in vertice ſiluæ.
Pinifero fracta quęq; ruūt ſup agmia rupes.
Immugit penitus conuulſis vna cauernis
Diſſiliens tellus:nec paruos rumpit hiatus
Atq; vmbras late ſtygias immenſa vorago
Faucibus oſtēdit patulis:maneſq; profundi
Antiquum expauere diem:lacus ater in altos
Sublatus montis & ſede excuſſus auita
Lauit tyrrhenas ignota aſpergine ſiluas.
Iāq; eadē populos magnoꝝ oppida regū
Tempeſtas & dira lues ſtrauitq; tulit:
Ac ſup hæc refluí pugnarūt mōtibus amnes:
Et retrofluctus torſit mare monte relicto.
Appenninicolę fugere ad littora fauni.
Pugnabat tamē heu belli vecordia miles;
Iactatus titubante ſolo. tremebūdaque tela
Subducta tellure ruens torquebat ī hoſtem:
Donec pulſa vagos curſus ad littora vertit
Mentis iops.ſtagniſq; latebat daunia pubes.
Quis conſul;terga icrepitās : nā turbię motæ
Ablatis terræ inciderat: quid deīde ꝗd oro
Reſtat io ꝓfugis:vos en ad mœnia romæ,
Ducitis annibalē:vos in tarpeia tonantis
Tecta faces ferrūq; datis:ſta miles & acris
Dice ex me pugnas:vel ſi pugnare negatum
Dice mori:dabit exēplum non vile futuris
Flaminius ne terga libys:ne cantaber vnꝗ
Conſulis aſpiciat:ſolus ſi tanta libido
Eſt vobis rabieſq; fugæ tela oia ſolus
Pectore conſumo:&morens fugāte per auras
Hac ania veſtras reuocabo ad pręlia dextras.
Dūq; ea cōmeorat:dēſoſq;obit obuius hoſtis
Aduolat ora fretus menteq; ducarius acri
Nomen erat gentile viro:fulſiq; cateruis
Boiorum quondam patrijs antiqua gerebat
Vulnera:barbaricæ mētis nocēſq; ſuperbi
Victoris vuluus:tu ne inquit maximus ille
Boiorum terror:libet hoc cognoſcere telo
Corporis an tanti manet de vulnere ſanguis:
Necvos peniteat populares fortibus vmbris
Hoc mactare caput:noſtros hic curribus egit

Inſiſtens victor alta ad capitolia patres.
Vltrix hora vocat:pariter tunc vndiq; fuſis
Obruitur telis:nimboq; ruente per auras
Contectus nulli dextra iactare reliquit
Flaminiū cecidiſſe ſua : nec pugna perempto
Vlterior ductore fuit:nāq; agmine denſo
Primores iuuenū ſęua ad diſcrimina martis
Infenſi ſuperis:dextriſq; &cernere pœnum
Victorem plus morte rati:ſuper otius omnes
Mēbra ducis:ſtratoſq; artus certamie magno
Telaq; corporaq;:& nō fauſto marte cruētas
Iniecere manus:ſic denſi cędis aceruo
Ceu tumulo texere virū.tū ſtrage per vndas
Per ſiluas ſparſa:perq; altā ſanguine vallem
In medias fratre inuectus comitāte cateruas
Cæſorū iuuenū pœnus:quæ vlnera cernis
Quas mortes iquit:premit oīs dextera ferꝝ
Armatuſq; iacet ſeruans certamina miles
Hos en hos obitus noſtrę ſpectare cohortes
Fronte minę durant:& ſtāt in vultibus iræ.
Et vereor ne quę tanta creat indole tellus
Magnanimos fœcūda viros:hic fata dicarit
Imperiū:atq; ipſis deuicat cladibus orbē.
Sic fatus ceſſit nocti:locūq; dedere
Cędibus infuſæ ſubducto ſole tenebræ.
IAm tarteſſiaco quos ſolue=
rat æquore titan
In noctem diffuſus equos iū
gebat eois
Littorib ;primi q;nouo pha
etonte re tecti
Seres lanigeris repetebant vellera ſuccis
Et fœda ante oculos ſtrages ꝓpiuſq; patebat:
Inſani mauortis opus:ſimul arma viriq;
Ac mixtus ſonipes dextręq; in vulnere cęſi
Hęrentes haſtis paſſim clypeiq; tubæq;:
Atq; artus trunci capitū:fractuſq; iacebat
Oſſibus in duris enſis:nec cernere deerat
Fruſtra ſeminecum quærētia lumina cœlū.
Tum ſpumās ſanie lacus &fluitātia ſummo
Aeternum tumulis orbata cadauera pōto.

ſiluaꝝ anfractus ſibi cōparātes romā ꝑuenerūt
Luctūq; matrōis renouauere.Seran⁹ filius. M.
Attilij Reguli ſaucius : ſoluſq; caſu diuertit ad
Marcū comitē quondā ꝑiſſui habitantē ī agro
ꝑuſino:a quo ſūma caritate ſuceptus & curatus
eſt.Romāq; reductus.Poeta nactus oportunita
tem itroducit Marū narrātē ꝑtē primi belli pu=
nici:& Reguli ſupliciū. Hannibal interea mo=
uit a Traſimeno:& agrū picenū depopulatus ī
cāpaniā ꝑuenit:& apud linternū picturā primi
belli punici magna aī moleſtia cōſpexit.iuſſitq;
porticū illā ſolo æquari: ꝗd fingit poeta. Tarteſ
ſiaco:deſcribit principiū diei q prim⁹ illuxit p⁹
ſtragē.Tarteſſiaco:hiſpāo&betico:vbi ē tarteſſ⁹
vbi phœb⁹ emēſ⁹ cœlū diurno curſu videẽ ſolueẽ
equos ſuos:& refouere:ideo ait.Diffuſus in no
ctē.inde rediens ſub terra emergit in oriētē: vbi
videẽ iterū iungere equos ad currū vt itereẽ cur
ſus.Eois:oriētalibus.i.iā dies erat. Nouo phae
tonte:primo ſoli ſplēdore.phaetontem pro ſole
ponit& ſtella iouis phaetō diciẽ Retecti:illuſtra
ti.Seres populi oriētis qui ab occaſu habēt ſcy=
thiam:ab ortu & ſeptētrione terrā incognitā. a
meridie indos:iuxta gāgem hn̄t arbores feren
tes lanuginē quā perfuſa aqua depectūt:ea fila
quondā Romā allata rurſus a matronis diſpone
bantur:& texebanẽ:fiebantq; inde veſtes tenuiſ
ſimæ:quibus matronę in foro pellucebāt:vt au
ctor eſt Plinius.Seres mites quidē ſūt:ſed & ip/
ſis feris perſimiles: cœtū reliquoꝝ mortaliū fu
giunt.Vir.Velleraq; vt folijs depectant tenuia
ſeres.ideo ait lanigeris lucis. Soluerat:in fine
iam diei.Diffuſus in noctē.in occaſū. lūgebat.
admouebat orienti & ad currū. Inſani mauor.
furētis pugnæ. Orbata tumulis.inſepulta. Nec
tamen aduerſis: quaſi dicat.ꝗuis romani ea cla
de affecti eſſent:tn̄ habebāt priſtinā virtutē:quę
in aduerſis cognoſciẽ:& hoc dicit maxie ꝓpter
hūc Bruttiū:q occuluerat vexillū : ne in manus
veniret hoſtiles: & illico expirauit : Brutti⁹ hic
erat Volſcus:Volci ſunt populi latini:quoꝝ ca/
put ē priuernū de brutijs populis diceẽ loco ſuo
Non æquū martē.iniquā pugnam& aduerſā ro
manis.Neruis inter labentibus:ſoli nerui retie/
bant artus:cum caro eſſet abſciſſa:& oſſa fracta
coliſaq;. Tenuis opū.pauper nec hēbat claros
natales:nec erat eloquens:ſed clarus in re mili=
tari:&in bello cōtra boios ſpectatus a flaminio
donatus fuit cura vexilli.Redemit plus æui.i.ne
mo plus laudis cōparauit ſibi & nominis virtu=
te bellica : ꝗ erat adeptus gloriā immortalē:ille
redimit multū æui:q reb⁹ geſtis memoriā ſui in
longū æuū extendit:cū diu viuere hoib⁹ nō con
cedaẽ. Nec magnania gena puer.i.ipē magna=
nimus:cum pubeſceret noluit abdeẽ ſeſe caſtris

Nec tamẽ aduerſis fuerat fracta italia virtus
Bruttius ingenti miſerandæ cædis aceruo
Non ęquũ oſtentans cõfoſſo corpore martẽ
Extulerat vix triſte caput:trũcoſq; trahebat
Per ſtragem neruis interlabentibus artus:
Tenuis opũ:nõ patre nitẽs:linguaue:ſed aſꝑ
Enſe.nec euolſca quiſq̃ vir gente redemit
Plus æui:nec magnanima puer abdere ſeſe
Pubeſcente gena caſtris optarat:&acer
Flaminio ſpectatus erat:cum celtica victor
Obrueret bello diuis melioribus arma.
Inde honor ac ſacræ cuſtodia marte ſub oĩ
Alitis:hinc caucaſã nutriuit gloria lœti.
Nãq; necis certus captæ prohibere nequiret
Cũ pœnos aquilę:poſtq̃ ſubſidere fata
Viderat:& magna pugnã inclinare ruina:
Occulere interdũ:& terrę mandare parabat.
Sed ſubitis victus telis labentia membra
Proſtrauit ſuper.atq; illecta morte tegebat.
Verumvbi lux nocte e ſtygia miſeroq; ſoporĩ
Reddita vicini de ſtrage cadaueris haſta
Erigitur ſoloq; ingens conamine late
Stagnantem cæde:& facilem diſcedere terrã
Enſe fodit:clauſãq; aquilæ infœlicis adorãs
Effigiem palmis languẽtibus ęquat harenas
Supremusfeſſi tenuis tum ceſſit in auras
Halitus:& magnã miſit ſub tartara mentẽ.
Iuxta cernere erat merito ſibi poſcere carmẽ
Virtutis ſacram rabiem leuinus ab alto
Priuerno vitis latiæ perſignis honore
Exanimũ naſamona tyren ſuper ipſe iacebat
Exanimis:non haſta viro:non enſis in arctis
Abſtulerat fors arma:tamen certamĩe nudo
Inuenit marti telum dolor ore cruento
Pugnatum.ferriq; vicẽ dens præbuit iræ.
Iam lacere nares:fœdataq; lumia morſu:
Iã truncũ raptis caput auribus ipſeq; diris
Frõs depaſta modis:&ſãguine abũdat hiat.
Nec ſaties donec mandentia linqueret ora
Spiritus:& plenos rictus mors atra teneret:
Talia dum prębet triſtis miraculavirtus.

ſed ꝑdire in aciẽ:& puluerẽ bellicũ. Acri. forti.
Spectatus cognitus,ꝑviro fortiſſimo. Arma cel-
tica.cũ vicit boios gẽtẽ gallicã:q̃ &celtica appel
latur. Diuis melioribus.qa tũc fauebãt Flamiio
Nũc aũt aduerſi fuerant. Sacræ alitis·aquilæ.i.
vexilli in quo erat effigies aquilæ: & id inſigne
ꝓcedebat legiões.ſequebanť aũt lupi:equi:apri
minotauri.& hæc ſigna pilis affixa erãt. Subſi-
dere.inclinari fata romanoꝶ militũ: & vinci &
iam nõ poſſet pœnos ab aquilla ꝓhibere virib⁹
affectis abſcondere tentauit:& ſubitovulnerat⁹
ſtrauit ſe ſup aquilã. Illecta morte.ſimulata : &
ficta;nãvidebať mortuus.inde cũ illuxiſſet aqlã
terræ mandauit ab illiciẽdo illectus.illicere ẽ in
fraudem deducere ac decipere:inde mors ille-
cta:ſimulata & ficta. Facilẽ diſcedere.i.q̃ facile
fodiebať ꝓpter teporẽ ſanguinis & ipſas hare-
nas:q̃ facile diſcedũt.i.aperiunť:ideo dixit æq̃s
harenas. Iuxta cernere erat:nũc deſcribit Leui-
num priuernatẽ centurionẽ: q hoſtis ora corro
ſerat :vt fecit Tydeus Menalippo a quo fuerat
vulneratus in bello thebano. Honore latię vitis
ideſt qui erat cẽturio qui hẽbat vitẽ pro inſigni
apud romanos. Vnde Plinius. Centurionũ i ma
nu vitis. Et lucanus. Longo latiã gerit ordine vi
tẽ. Martialis . Vare parethonias latia modovite
per vrbes. Et iuuenalis cũ vellet oſtendere Ma
rium fabrũ caſtrenſẽ ſub Centurione dicit: No
doſã poſt hæc frangebat vertice vitẽ:Silent⁹ pi
gra muniret caſtra dolabra. Priuerno.oppido
volſcoꝶ. Ipſe.leuinus. In arctis.reꝶ difficultati
bus. Hiatus. os Lauini. Saucia turba.qm̃ deceꝫ
milia diuerſis itineribus euarſeunt. Ablati.ere-
pti hoſtibus clam. Metanť.luſtrant & perãbu-
lant.metari eſt metas.i.terminos cõſtituere ſiue
aliquid locare ad metã:inde dicimus metari ca
ſtra:aſſignare cuiq; locũ caſtroꝶ: & ponere me
tam:& metari agros idẽ eſt qđ menſurare:& pa
grare. Solos.deſertos & ſine colonis:nam fugie
bant per ſyluas. Agit Hãnibal.i.videbať iſtis fu
gientibus:q Hãnibal aut mago eos inſequereť
haſtaq;vrgeret:ac ꝑmeret. Seranus claꝶ nomẽ.
Seran⁹ hic fili⁹ erat. M. Attilij reguli clari ꝓpter
fidem hoſtibus ſeruatã in primo bello punico.
Regule·appoſitiue claꝶ nomẽ.vulnerat⁹ad tra
ſimenuꝫ ſeranus fugiens ꝑ arua peruſina : caſu
quodã venit noctu domũ mare q fuerat Reguli
comes in primo bello punico:qvicẽ ſerani indo
luit:& vulneribus mederi nõ ceſſauit :cuius rei
peritus erat:cũ diu verſatus eẽt in bello vbi chy
rurgia exercebanť:vt dictũ eſt. Qui.tu o Regu
le. Gliſcẽ.creſcẽte.primo flore.adoleſcẽtia&pri
ma iuuẽta. Pꝛijs auſpicijs.i.iſœlicitate pꝛĩa:qm̃
milia vtriq; male ceſſerat:ea igiť iſœlicitate ſe-
ranus igreſſus erat ſecũdũ bellũ punicũ: qua pa

Diuerſo interea fugientes ſaucia turba
Iactantur caſu ſiluiiq; per auia cęcis
Ablati furtim multo cum vulnere ſolos
Per noctem metãtur agros:ſonus oĩs & aura
Exterrent pennaq; leui cõmota volucris:
Non ſopor aut mẽti requies:agit aſꝑ acerba
Nũc mago attõitos:nũc arduusãnibal haſta
Seranus clarũ nomen tua regule proles:
Qui longũ ſemꝑ fama gliſcẽte per æuum
Infidis ſeruaſſe fidem memorabere pœnis
Flore nitens primo : patrijs heu punica bella
Auſpicijs ingreſſus erat : miſerãq; parentem
Et dulcis triſti repetebat ſorte penates
Saucius:haud illi comitũ ſuꝑ vllus:& atris
Vulneribus qui ferret opem : ꝑ deuia fractæ
Innitens haſtæ:furtoq; ereptus opacę
Noctis iter tacitum ꝑuſina ferebat in arua
His feſſus parui quæcunq; hic fata darẽtur:
Limina pulſabat tecti:tum mẽbra cubili
Euoluens non tarda marus vetus ille parẽtis
Miles:& haud ſurda tractarat pręlia fama
Procedit renouata focis:& paupere veſte
Lumina prętẽdens:vtq; ora agnouit & ægrũ
Vulneribus duris ac lemẽtabile viſu
Lapſantis fultũ truncata cuſpide greſſus
Funeſti rumore mali iam ſaucius aures:
Quod ſcelus o nimiũ vite.nimiũq;ferẽdis
Aduerſis genitus cerno:te maxime vidi
Ductorum:cum captiuo carthaginis arcem
Terreresvultu crimen culpamq; tonantis
Occidere atq; hauſi quem non ſidonia tecta
Expulerint euerſa meo de corde dolorem.
Eſtis vbi en iterum ſuꝑi dat pectora ferro
Regulus:at ſtirpem tantę periura recidit
Surgentẽ carthago domus:inde ęgra reponit
Mẽbra toro:nec ferre rudismedicamia qppe
Callebat bellis:nũc purgat vulnera lympha
Nũc mulcet ſuccis:ligat inde ac vellera molli
Circundat tactu : & torpentes mitigat artus.
Exin cura ſeni triſtem depellere feſſo
Ore ſitim:& parca vires arceſſere menſa

tet ingreſſus fuerat primũ. Miſerã parentẽ.ma-
trẽ nomĩe martiã. Triſti ſorte.qm̃ erat vulnera
tus:nec habebat aliquẽ qui ferret opẽvulnerib⁹
ſed haſta ſuſtinẽs greſſus ibat in arua peruſina.
Peruſia vero diſtat a Traſimeno duodecĩ mili-
bus paſſuũ. Hic.in aruis peruſinis. Quæcũq; fa
ta.ſiue inde expectaret auxiliũ : ſiue mortẽ.q̃ſi
dicat.pulſauit fores nõ curãs:etiã ſi inde hoſtis
erũperet:& ſe vulneratũ penit⁹ cõficeret. Quip
pe iã deſpauerat aggrauãtevulnere. Nõ tarda-
qm̃ erat induſtri⁹ ſenex:& hẽbat corp⁹ robuſtũ
q̃uis eẽt ſenex.i iuuẽta.n.tẽperate vixerat:& nõ
effœminauerat corp⁹: nã intẽperãtia tradit cor
pus effœtũ ſenectuti.ideo Pli.li.iij.epiſtolaꝶ lo
quens de frugalitate ac tẽperãtia Spurinæ ait.
ĩde illi p⁹.vij.&lxx.annũ auriũ oculorũq; vigor
iteger:ĩde agile acviuidũ corpus:ſolaq; ex ſene
ctute prudẽtia Haud ſurda fama.i.celebri&me
morãda. Paupere veſte. qm̃ marus erat frugi &
parcus.vt decebat bonũ virũ:&veteranũ militẽ
&ſicveſtis erat paup:qua ꝑtendebat lumia:Nã
veſte lumia tegebat:ne extigueretť :vt fit. Aegꝶ
vulneratũ ſeranũ. Fultũ lapſãtis greſſus.laben
tes ꝓpter dolorẽ trũca haſta.fulcire ſuſtinere ẽ:
ĩde fulcra dicunť pedes lecti:qa ſuſtinẽt& qcqd
ſuſtinet aliqd põt appellari fulcꝶ. Iã ſauci⁹ au-
res rumore:qui iã audierat romanoseẽ ſupatos
ad traſimenũ. Quod ſcelus.verba mari ad ſera-
num qb⁹ de ſua iſœlicitate q diu viuẽdo has in
fœlicitates videbat. Vnde dicit Iuue.hãc pœnã
eẽ datã diuviuẽtib⁹:vt nigra inveſte ſeneſcãt:&
domus aliq̃ noua clade afficiať ego inqt genit⁹
ſum ad nimiũ atq; nimiũ ꝑferenda icõmoda vi
tæ. Te maxĩe ductoꝶ.regule q oĩs ductorestua
virtute ſupabas. Captiuo vultu.magna laus Re
guli:qui etiã captiuus pœnos terrebat. Occidere
mori . Crimen culpãq; tonãtis: ait poeta mortẽ
Reguli magnã fuiſſe culpã:& crimen iouis:qui
nunq̃ debuit pati:vt tãtusvir a perfidia pœnoꝶ
necareť.ordo ẽ:Vidi occidere te appoſitiue cri-
men tonãtis. Hauſi.accepi. Sidonia tecta euer-
ſa.i.ipſa carthago fũditus euerſa:nõ leniret do-
lores meos:quos tunc hauſi:cum Regulus ſup-
plicio afficereť Eſtisvbi.vertit ſermonẽ ad deos
Senſus eſt:iterũ o dij gaudetis inſectari:& vrge
re romanos:& ſtirpẽ Reguli. Stirpẽ. Seranũ Re
guli filiũ. Tãtæ domus.quãta fuit: & erat dom⁹
Reguli clara non opib⁹:ſedvirtute:ac fide. Nec
rudis.nõ ignarus chyrurgiæ. Quippe callebat
bellis.qm̃ nouerat curarevulnera:& fouere me
dicaminibus cũ ab ineunte ætate in bellisverſa
tus eſſet:in qb⁹vulnera curabanť. Vellera.lanã
ſuccidã:q̃ eſt optima vulneribus curãdis. Plini⁹
ait. Succidæ lanę pluria ꝑſtant remedia ex oleo
vinoq;:aut aceto luxatis mẽbris dolẽtibuſq; ner

nis impoſitæ: & crebro ſuffuſæ : laudatiſſima ẽ
collo.ſuccidaꝫ ĩponũt percuſſis. liuidis:cõtuſis:
colliſis:cõtritis :deiectis. Molli. miti: qm̃ manꝰ
chyrurgi:vt dictũ eſt debet eẽ lenis. Maruſq̃uis
annis eſſet ſenex : tñ peritia medendi habebat
mollem tactũ. Torpẽtes. frigidos cõtractos do-
lore. Parca menſa. frugi cibo. Pœnũ. Hanibalẽ
linquentẽ pugnã. Atrã nubem belli. ipſũ Hanni
balem qui magnã caliginẽ hoſtibus effũdebat
inſtar nubis. Mœſto milite. ꝓpter vulnus mago
nis. Cuneos. acies pœnoꝝ. Sic vbi torrentẽ. fla-
minium inopinato irruentẽ in hoſtes comparat
ioui demittenti ſubitos nimbos: & fulmĩe decu-
tienti cacumina montiũ. Molitus. ideſt concu-
tiens & feriens. ceraunia ſunt mõtes epyri. Tar
tara. loca inferorum. Pœnis. ipſis hoſtibus. Lu-
es improuiſa: magnum malum. ideſt ipſe flami
nius qui erat pœnis magna lues: atq; pernicies
Ruens denſiſſima. diſſipans confertiſſimas aci-
es: & globos hoſtiles. Ceu pater oceanus: clamo
rem pugnantium cõparat mugitui maris cõmo
ti a ventis: aut ĩpulſi tridẽte ipſius neptuni: cal-
pe: vt dixi mons eſt ad fretũ gaditanũ : vbi erãt
Herculis columnæ: ideo herculeaꝫ calpẽ dicit.
Tarteſſus. eſt vrbs ꝓpe fretũ de qua ſupra. Di-
ſtermina. i. q̃ diſterminat & diuidit aphricã ab
europa: qm̃ fretũ gaditanũ mediũ eſt iter euro-
pam & lybiam. Gurgite. freto gaditano. Lyxus.
vrbs patria anthei ad fretũ verſus mauritaniaꝫ
tarteſſus eſt in europa. Lyxus in aphrica. ſupra
dixit. rapido mittebat ab æquore lyxus. Bogus
erat augur Hannibalis qui ad ticinum ĩterpre-
tatus eſt auguriũ & veluti ſuadẽte deo primus ĩ
romanos iecit haſtam. Longã cloto. lõgã vitã q̃
diſpenſant parcæ quaꝝ vna eſt cloto. In alite.
augurio. Parcaꝝ. metas. i. extendere & dilatare
terminos fixos a parcis: ideo vna dicit̃ atropos
quia verti nõ poteſt: & dicunt̃ parcæ filiæ neceſ
ſitatis & appellant̃ fata. Martialis. Lanificas nul
li tres exorare ſorores. Cõtigit obſeruant quẽ
ſtatuere diẽ. Laurigeris auis. i. triũphalibus. nã
triumphãtes lauro coronabãt̃: q̃ eſt Apollini ſa
cra. celebrat claros natales libonis: & proauorũ
ſtemmata. hũc interemit bagaſus: ſed ne ĩpune
quidẽ fuit hoc illi relictũ. flaminiꝰ quippe mor
tem libonis vltus eſt. Hoſti. bogaſo. Monſtratũ
lætũ. i. mortẽ quã ipſe bagaſus monſtrauerat. q
caput liboni abſciderat: ideo cõſul bagaſo cer-
uicem ademit: vt ſuo crudeli exemplo puniret̃.
Quis deus o muſæ. repetit votũ poeta narratu-
rus tantã ſtragẽ: & caſum flaminij conſulis: mo-
uetq; affectus ipſa addubitatiõe. Vir. quis cladẽ
illius noctis quis funera fãdo Explicet aut poſ-
ſit lachrymis æquare dolorẽ? Latices lyei. vi-
num dicatũ baccho qui lyeus dicitur. Turbidus

Ductores: valloq; tenent ex agmine pœnũ.
Cedentem cõſul tumulo ſpeculatus ab alto:
Atq; atram belli caſtriſſe cõdere nubem:
Turbidus extẽplo trepidãtis milite mœſto
Inuadit cuneos: ſubitoq; pauore relaxat
Iam rareſcentis acies: tum voce feroci:
Poſcit equũ: ac mediẽ ruit in certamĩa vallis:
Sic vbi torrentẽ crepitãti grãdine nimbum
Illidit terris molitur iupiter altas
Fulmine nũc alpes: nũc mixta ceraunia cœlo
Intremuere ſimul tellus & pontus & ẽther.
Ipſaq; cõmoto quatiuntur tartara mundo.
Incidit attonitis inopino turbine pœnis
Haud ſecus ĩprouiſa lues: geliduſq; ſub oſſa
Peruaſit miſeris conſpecti cõſulis horror.
It medius ferroq; ruens denſiſſima latum.
Pandit iter : clamor vario diſcrimine vocum
Fert belli rabiẽ ad ſuperos: & ſydera pulſãt:
Ceu pater oceanus cum ſæuior ẽthere calpẽ
Herculeam ferit: & exeſa in viſcera montis
Contortũ pelagus latrãtibus ingerit vndis.
Dãt gemitũ ſcopuli: fractaſq; ĩ rupibꝰ vndas
Audit tarteſſos latis diſcrimina terris.
Audit nõ paruo diuiſus gurgite lixus.
Ante oĩs iaculo tacitas fallente per auras
Occũbit bogus infauſtũ q primus ad amnẽ:
Ticini rapidam in rutulos cõtorſerat haſtã.
Ille ſibi longã cloto turbãq; nepotum
Crediderat vanis deceptus in alite ſignis.
Sed nõ augurio parcarum impellere metas
Conceſſũ cuiq̃: ruit ĩter tela cruentis
Suſpiciens oculis cœlum: ſuperoſq; repoſcit
Tempora promiſſẽ media iã morte ſenectẽ
Nec baſago exultare datur: ne ĩpune relictũ:
Conſulis ante oculos victũ ſpoliaſſe libonẽ.
Laurigeris decus illud auis vanaq; iuuenta
Florebat: ſed maſſylus ſucciderat enſis
Pubeſcente caput mala: properoq; virentes
Delerat lœto bellator barbarus annos.
Flamminiũ ĩploraſſe tamẽ iã morte ſupma
Haud fruſtra fuit. auulſa ẽ nã protinus hoſti

Ore ſimul ceruix: iuuit punire feroci
Victorem extemplo mõſtratũ reddere lẽtũ.
Quis deus o muſæ paribus tot funera verbis
Euoluens: tantiſq; vmbris in carmine digna
Quis lamenta ferat? certantis laude cadendi.
Victus limoſas extendere latius vndas.
Et ſtagnante vado patulos inuoluere cãpos
Hic ſtudio laticũ: quoꝝ ẽ haud ꝓdiga tellus
Per ripas lœti ſæuis conſedimus aruis.
Lucus iners iuxta ſtygium pallẽtibus vmbris
Seruabat ſine ſole nemus: craſſuſq; per auras
Halitus erumpens tetrum expirabat odorẽ.
Intus dira domus curuoq; immanis in antro
Sub terras ſpecus & triſtes ſine luce tenebrẽ
Horror mente redit mõſtrũ exitiabile & ira
Telluris genitũ: cui par vix viderat ætas
Vlla virum: ſerpẽs centũ porrectus in vlnas
Lœtalem ripam: & lucos habitabat auernos.
Ingluuiem immenſi vẽtris: grauidãq; venenis
Aluum deprenſi ſatiabant fonte leones.
Aut acta ad fluuium torrenti lampade ſolis
Armenta: & tractæ fœda grauitate ꝑ auras
Ac tabe afflatus volucres: ſemeſa iacebant
Oſſa ſolo informi. lateq; repletus & aſper
Vaſtatis gregibus nigro ructabat in antro.
Iſq; vbi feruenti concepta incendia paſtu
Gurgite mĩcebat rapido. & ſpumãtibꝰ vndis
Nondũ etiã toto demerſus corpore in amnẽ
Iam caput aduerſæ ponebat margine ripẽ.
Imprudens tãtẽ peſtis gradiebar aquino
Appẽninicola: atq; vmbro comitatus hauẽte
Scire nemus: paceq; loci explorare libebat.
Iamq; ꝓpinquantũ tacitus penetrauit ĩ artus
Horror: & occulto riguerunt frigore mẽbra.
Intramus tamẽ: & nymphas: numẽq; ꝑcamur
Gurgitis ignoti: trepidoſq; & multa pauẽtis
Arcano greſſus audemus credere luco.
Ecce e veſtibulo primuſq; e faucibus antri
Tartareus turbo: atq; inſano ſæuior euro
Spiritus erumpit: vaſtoq; e gurgite fuſa
Tempeſtas oritur: mixtã ſtridore procellam

arentes. narratio eſt. bragada fluuius aphricæ
prope vticam magnitudine exuperãs oĩs libyẽ
fluuios: & lento curſu fluit. ideo ait: lento pede.
Turbidus. harenoſus. Arentes. qa maior pars
libyæ ſicca eſt: & laborat penuria aquaꝝ. Extẽ-
dere. per cãpos ſcilicet in quos reſtagnat aliquã
do. Vado. aqua ſtagnãte per arua. Hic apud bra-
gadam. Laticum. aquaꝝ. Tellus. aphricæ pars:
quæ vergit ad meridiẽ. Lucus iners. inutilis erat
iuxta bragadam quod ſeruabat nemus ſtygiũ. i.
obſcurum: vt ſũt loca inferna : qm̃ ligna illic nõ
cedebantur . & ideo habebat opacã vmbrã: ic-
circo dicit. Pallentibus vmbris. i. diris: & afferen
tibus pallorem atq; timorẽ ingredientibus. Vir
gilius. pallentes vmbras herebi. Halitus. fœtor.
Craſſus. impurus: & peſtilẽs. Intus. in luco. Dira
infernalis: feraliſq;. Specus. cauerna. Triſtes. ob
ſcure: & afferentes mœrorem. Horror mente re
dit: auget rem & facit auditorem attentũ. Vir.
ait: horreſco referens. Monſtrũ. ſerpens horren
dæ magnitudinis. Centum vlnas. Brachia. Liui
us huius ſerpẽtis meminit. Gellius ait libro ſex
to. Tubero in hiſtorijs ſcriptũ reliquit bello pu-
nico primo Attiliũ Regulũ cõſulẽ ĩ aphrica ca-
ſtris apud Bragadam flumen poſitis præliũ grã
de atq; acre feciſſe aduerſus ſerpentẽ in illis lo-
cis ſtabulantem inuſitatæ immanitatis : eumq;
magna totius exercitus conflictione balliſtis at
q; catapultis oppugnatum: eiuſq; interfecti lõ-
gum corium pedes centum & .xx. romam miſiſ
ſe: hoc idem dicit Plinius lib .viij. additq; pellẽ
& maxillas vſq; ad bellum numãtinum duraſſe
Romæ in templo. Lucos auernos. peſtilentes &
auibus contrarios. Auerna enim dicuntur loca
pernicioſa ipſis auibꝰ. Vnde Lucretius in. vi. ſic
ſcribit principio q auerna vocantur loca: nomẽ
id ab re impoſitũ eſt: quia ſunt auibus cõtraria
cunctis e regione: eo q loca cum venere volan
tes remigio oblitæ pennarum vela remittũt: cõ
tinuoq; cadunt molli ceruice profuſæ. Ingluuiẽ
eſuriem: & voracitatem. Fœda grauitate. graui
fœtore. & ideo locus dicebatur auernus. Ac ta-
be afflatus. graui fœtore afflatus ipſius ſerpen-
tis: & etiam loci auerni. Cœpta incendia : ſitim
quæ oritur ex cibo: qui feruet in ſtomacho : cũ
perficitur. Appenninicola. qui appenninum in-
coluerat. Vmbro. ex vmbria hauens & aquinus
erant comites mari. Turbo. impetus inferno ſi-
milis. Inſano. magno. Manes. ſpiritus & demo-
nes inde videbant̃ exire. Quantis armati : hunc
ſerpentem comparat gigantibus habentibꝰ pe
des ſerpentinos: & hydræ atq; draconi: qui po-
ma aurea heſperidũ cuſtodiuit: pugnauitq; cũ
Hercule ĩ gratiam Iunonis: q̃ parabat Herculẽ
lædere: obijciens ipſum monſtris. ideo illũ dra-

conem appellat anguem Iu-nonium. Serpēs lernæ hydra : q̄ Herculem defatigauit ad lernā paludem. Vndis. aquis lerneis.
Coruſcum. vibrans. Primam ſaniem. putredinem alui ſui & halitus. Cæcus. neſcis quid faceret ſubito pauore correptus. Damnandus facti. vituperandus ꝙ voluerit ſe abſcondere in trunco arboris. Ingentibus ſpiris. Magnis reuolutionibus. ſpiræ dicuntur etiam reuolutiones ſerpentum. Vidi reſpiciens. rei viſæ atteſtatione mouet affectum. Sic Virgilius Vidi egomet duo de numero: cum corpora modo frāgeret ad ſaxum. Ductori. regulo. Igneus. concitatus & acer. Planta. Calcaribus.
Scutata manus: multitudo eorum: qui gerebant ſcuta. Iuſſo. Precepto Reguli: nunc dicimus. iuſſu iuſſo ſignificabat iubeo. Virgilius Cætera qua iuſſo mecum manus inferat arma
Muralia tormenta. Apta ad deijciendos muros. Balliſtas. quæ ſaxa: & haſtas emittebant. Haſtam ſuetam mouere turres. Phalaricam de qua dictum eſt. Immenſæ cuſpidis. longitudine triumpedum Feralem. peſtiferam. Aulum. antrum in quo erat ſerpens Cornea equina. ideſt ipſi equi. cōmotus. Stygios æſtus. Percitꝰ nā videbatur emittere quoſdam ardores ſtygios & infernales. & oculi videbantur fulgurare: & criſtæ ſerpentis arbores proceras ſuperabant.
Trifido motu: quoniam lingua ſerpentis trifida eſt: lacerti bifida: & duplex vituli marini: auctoribus Ariſtotele: ac Plinio. Tergo reſidens. firmans ſe in tergum ſuum.
Cætera reliquam partem corporis verſus caudam inuoluebat reuolutionibus: vt melius ſeſe erigere poſſet. Sinuatis. cur-

Cerbero intorquens: pauefacti clade viciſſim
Aſpicimus reſonare ſolum, telluſq; moueri
Atq; antrum ruere: & viſi procedere manes
Quantis armati cœlum petiere gigantes
Anguibus: aut quantus lernæ laſſauit in vndis.
Amphitrioniadem ſerpens qualiſq; comantes
Auro ſeruauit ramos iunonius anguis
Tantus diſiecta tellure ſub aſtra coruſcum
Extulit aſſurgens caput: atq; in nubila primam
Diſperſit ſaniem: & cœlum fœdauit hiatu.
Diffugimus tamen: atq; metu conamur anheli
Tollere clamorem fruſtra, nam ſibila totum
Implebant nemus: ac ſubita formidine cæcus
Et facti damnandus auens: ſed fata trahebant.
Anti quę quercus ingenti robore ſeſe
Occulit infandum ſi poſſet fallere monſtrum:
Vix egomet credo. ſpiris ingentibus arctæ
Arboris abſtraxit molem penituſque reuulſam
Euertit fundo: & radicibus eruit imis.
Tum trepidum ac ſocios extrema voce cientem
Corripit: atq; hauſtu ſorbens: & faucibus ater
Vidi reſpiciens obſcœna condidit aluo
Infœlix fluuio ſeſe: & torrentibus vndis
Crediderat: celeriq; fuga iam nabat aquinus
Hunc medio inuaſit fluctu ripæque relatus
Heu genus infandum: lœti depaſcitur arctus.
Sic dirum nobis & lamentabile monſtrum
Effugiſſe datur: quantum mens ægra ſinebat:
Appropero greſſum: & ductori ſingula pando.
Ingemuit caſus iuuenum miſeratus acerbos.
Vtque erat in pugnam: & martem: & prælia: & hoſte
Igneus: & magno audendi flagrabat amore
Ocius arma rapi: & ſpectatum marte ſub omni
Ire iubet campis equitem ruit ipſe citatum
Quadrupedem planta fodiens ſcutataq; raptim
Conſequitur iuſſo manus: & muralia portat
Balliſtas tormenta grauis: ſuetamq; mouere
Excelſas turres immenſæ cuſpidis haſtam
Iamq; vbi feralem ſtrepitu circumtonat aulam
Cornea gramineum perſultans vngula campum:
Percitus immani ſerpens euolitur antro.

Et ſtygios æſtus fumanti exibilat ore.
Terribilis gemino de lumine fulgurat ignis.
At nemus arrectæ: & procera cacumina ſaltus
Exuperant criſtæ: trifido vibrata per auras
Lingua micat motu: atq; aſſultans æthera lambit.
Vt vero ſtrepuere tubæ conterritus altæ
Immenſum attollit corpus: tergoq; reſidens
Cætera ſinuatis glomerat ſub pectore gyris.
Dira de hinc in bella ruit: rapideq; reſoluens
Contortos orbes directo corpore totam
Extendit molem: ſubitoq; propinquus in ora
Lato diſtantum ſpatio venit omnis anhelās.
Attonitus ſerpentis equus: frenoq; teneri
Impatiens crebros expirat naribus ignes.
Arduus ille ſuper tumidis ceruicibus altum
Mutat vtroq; caput: trepidos inde incitus ira
Nunc ſublime rapit: nunc vaſto pondere gaudet
Eliſiſſe premens: nunc fractis oſſibus atram
Abſorbet ſaniem: & tabo manante per ora
Mutat hians hoſtem: ſemeſaq; membra relinquit.
Cedebant iam ſigna retro: victaſq; cateruas
Longius auectas afflatus peſte premebat:
Cum ductor propere reuocatam i prælia turmam
Vocibus impellens: ſerpenti ne itala pubes
Terga damus: libyciſq; parem non eſſe fatemur
Anguibus auſoniam: ſi debellauit inertes
Halitus: ac viſo mens ægra effluxit hiatu
Ibo alacer, ſoluſq; manus componere monſtro
Sufficiam: clamans hæc: atq; interritus haſtam
Fulmineo volucrem torquet: primamq; lacerto:
Venit in aduerſam non vano turbine frontem
Cuſpis: & haud paulum vires adiuta ruentis
Contra ardorem feræ capiti tremebunda reſedit.
Clamor ad aſtra datus: voceſq; repente profuſæ
Aetherias adiere domos. furit ilicet ira
Terrigena impatiens dare terga: nouuſq; dolori
Et chalybem longo: tum primum paſſus in euo.
Nec fruſtra rapidi ſtimulante dolore fuiſſet
Impetus alato mi regulus arte regendi
Inſtantem eluſiſſet equo. curſuq; ſequutum
Cornipedis gyros flexi curuamine tergi

uatis. Reſoluens. explicans ſeipſū reuolutis gyris Vtroq; . in vtranq; partē. Victor. ſerpens. Serpentine. verba reguli increpātis milites ſuos fugiētes. ſerpentem. Effluxit mēs cecidit vobis animus viſo ore ſerpentis. Inertes vos ignauos. Primā frontem. in primam partem frontis. Non vano turbine. non fruſtra: quoniam vulnerauit ſerpentē: qui ſuo impetu haſtam adiuuit: quoniam altius inſedit. Terrigena. ſerpens terræ filius. Chalibem. ferrum: quoniā nūquam fuerat vulneratus.
Ablato equo. fugiente. Cornipedis gyros: reuolutiones equi currētis. vt ſpina ipſius ſerpentis frangeretur. Curuamine tergi. equo in gyros acto: vt diſtineretur ſerpēs illis reuolutiōibꝰ.
Extrema terga. poſtremam partem clunium.
Diducit. diuidit & efficit: vt modo ad hūc: modo ad illum ſe voluat.
Ferum. ſerpentem: ſic Virgilius in latus feri dixit: ideſt equi. ictu murali. percuſſione quæ murum deijcere potuiſſet. Ad niſus. ad conatus.
Specus vltima: poſtrema concauitas alui ipſius ſerpētis. Conti. ligni. Trabs. emiſſa. ſcilicet e tor mētis: & maxie balli-

Detortis leua celer effudiſſet habenis.
At non ſpectator marus inter talia ſegni
Torpebat dextra:mea tāto i corpore mōſtri
Haſta ſecūda fuit iā:iamq̨ extrema triſulca
Lambebat lingua:feſſi certamine terga
Quadrupedis torſi telū:atq̨ ingentia velox
In memet ſæui ſerpentis prælia verto:
Hinc imitata cohors certatim ſpicula dextris
Congerit:alternaſq̨ ferum diducit in iras.
Donec murali baliſta coercuit ictu
Tum fractus demum vires:nec āplius ægra
Conſuetum ad niſus ſpina præſtante vigorē
Et ſolitū in nubes tolli caput acrius inſtat.
Iāq̨ aluo penitus demerſa phalarica ſedit.
Et geminū volucres lumen rapuere ſagittæ
Iampatulis vaſto ſub vulnere faucibus aer
Tabificā expirat ſaniē ſpecus vltima:iamq̨
Ingenti cauda:& iaculis:& pondere conti
Hæret humi:laxoq̨ tamen minatur hiatu.
Donec tormentis ſtridens:magnoq̨ fragore
Diſcuſſit trabs acta caput:longoq̨ reſoluens
Aggere ſe ripæ tandem exalauit in auras
Liuentem nebulam fugientis ab ore veneni.
Erupit triſti fluuio mugitus:& imis
Murmura fuſa vadis ſubito & lucus & antrū
Et reſonę ſiluis vlularunt flebile ripæ.
Heu quātis luimus mox triſtia prelia dānis
Quātaq̨ ſupplicia:& qual' exhauſimus iras.
Nec tacuere pii vates:famulumq̨ ſororum
Naiadū tepida quas bagrada nutrit in vnda.
Nos violaſſe manu ſeris monuere periclis.
Hæc tūc haſta decus nobis:preciūq̨ fœcūdi
Vulneris a veſtro ſerrane tributa parente:
Princeps q̄ ſacro bibit e ſerpente cruorem.
Iam dudū vultus lachrymis:atq̨ ora rigabat
Serranus:medioq̨ viri ſermone profatur.
Huic ſi vita duci noſtrum duraſſet in æuum
Nō trebia infauſtas ſupaſſet ſāguine ripas:
Nec traſimene tuus p̄meret tot noia gurges.
Tūc ſenior magnas iquit de ſangnine pœnas
Præcepit tyrio:& p̄ſumpta piacula mortis.

ſta.Tādē:poſt multos ict⁹.Luim⁹ p̄lia . expēdim⁹ ſupplicia ꝓpter mortē ſerpētis.nā victi fuimus:& regul⁹ capt⁹:& tādē necat⁹.Pij.caſti.& pij erga deū:plenicq̨ relig.ōe.Naiadū:nympharū.P̄riceps pria.Sacro.dicato naiadib⁹.Huic ſi vita duci.verba ſerani i laudē patris.Duci . regulo non habuiſſem⁹ has clades:q̄s rōano noi Hānibal itulit.Tot noia.claros ciues:& multi nois.Tūc.ſenior.Mar⁹ ſic locut⁹ ē.Præcepit.p̄ſumpſit añ.ſ.q̄ caperet̄.Tyrio.punico.Mortis.ſuæ futuræ.i.mactauerat aphros:q fuerāt quaſi piaculū & inferiæ mortis futuræ . Terāpnæ.vrbs ē laconiæ pria Xātippi:quā appellat aioſā ꝓpter bellicā p̄ſtātiā lacedæmonioꝝ: & animi vigorē iſupabilē.Defecta deſtituta & vacua viris q ceciderāt i bello.Sydere diro.malo omine.Agenoreis.carthaginēſib⁹.Ductorē . Xātippū q erat horrid⁹ i aſpectu :nec aliquā ſpeciē: aut decorē hēbat:eratq̨ breuis ſtaturę : ſed adeo robuſt⁹:vt ꝓceros hoies viceret.Niſu .conatu.i.q robore corpis exigui ꝓcera corpa aliorū facile ſuparet.Ciere martē.parare pugnā.iſtruere acies:& aſtu pugnare:qm̄ iperator exercit⁹:vt ē apd̄ Xenophōtē li.i.debet eē iſidiator:diſſimlator:doloſ⁹:deceptor:fur & raptor:& oi i re hoſtib⁹ p̄ualere.Per ihoſpita . loca aſpa & difficilia facilē vitā agere.Haud iſti.i.nō cederet Hānibali:q ē i bello ſolertiſſim⁹ .& oium icōmoditatū patiētiſſim⁹.& laudat Xātippū ꝓpter regulū:q ab eo capt⁹ fuit: vt oſtēdat fuiſſe ſupatū a ſolertiſſio :fortiſſio:atq̨ fraudulētiſſio ductore:ordo ē:Haud iſti Hānibali cederet ciere Martē:adiūgere aſt⁹ ferro & ducere facilē vitā p ihoſpita.hæc ei erat laus Hānibalis: q nulla difficultate opprimebat̄. Taigeta triſtia.ifœlicia nobis de taigeto mōte lacōię dictū ē:& etiā eurota:cui⁹ aq̄ durabāt̄ ifātes vt eēnt robuſtiores Phœniſſę carthagis quā phœniſſa Dido cōdidit. Fata.horrēdū ſuppliciū Reguli.Cōſertę cāpis acies.narrat p̄liū:quo capt⁹ fuit Regul⁹ a Xātippo. Laxabat patefaciebat diſſipabatq̨ acies hoſtiles ēſe:& quoſcūq̨ vulnerabat iterficiebat.Sic vbi nigrātē.Regulū ruētē i hoſtes:& oia ferro ſternētē cōparat tēpeſtati:q̄ trēt̄ agricolę:paſtores ac nautę i medio mari. Turbo.tēpeſtas.Subductis.amotis.& ligatis ad malum.Nectens.parans ipſe Xantippus:vertit terga:& hoſtes inſequētes traxit ad loca:in quibus milites i inſidijs occultauerat. Haud ſec⁹.Xātippū aſtu trahētē rōanos i cladē cōparat paſtori:q agnæ balatu lupū i foueā illicit.Ocia.ſecuritatē ipis gregib⁹:quos lup⁹ infeſtat.Velamie. frōdibus.Poſitæ agnæ. ligatæ ad foueā.Balat⁹ ꝓprie ouiū ē.rugit⁹ leonū.mugit⁹ boū.barrit⁹ elephātoꝝ.rudit⁹ aſinoꝝ. grū

Nam defecta viris:& opes attrita ſupinas
Aphrica tēdebat palmas:cum ſydere diro
Miſit agenoreis ductorē animoſa teramne:
Nulla viro ſpecies:decoriſq̨ & frōtis:egenū
Corpus:at exiguis vigor admirabile mēbris.
Viuidus:& niſu magnos qui vinceret artus
Iam martem ciere:atq̨ aſtus adiūgere ferro
Et duris facilem per inhoſpita ducere vitam.
Haud iſti:quem nunc penes eſt ſolertia belli
Cederet annibali:vellē hunc o triſtia nobis
Taigeta hunc vnum non duraſſetis opacis
Eurotæ ripis vidiſſem mœnia flammis
Phœniſſæ ruere:aut certe non horrida fata
Fleuiſſē ducis:& nulla quos morte : nec igni
Exutos ſeruans portabo in tartara luctus:
Conſertæ campis acies:multuſq̨' per arua
Feruebat mauors:nec mens erat vlla ſine ira
Hic inter medios memorādis regulus auſis
Laxabat ferro:campoq̨ pericla ruebat
Nec repetenda dabat lætali vulnera dextra.
Sic vbi nigrātē torquens ſtridentibus auſtris
Portabat turbo globū.piceaq̨ e nube ruinā
Pendentem terris pariter:pontoq̨ minatur
Ois & agricola:& nemoroſo vertice paſtor
Et pelago trepidat ſubductis nauita velis
At fraudem nectēs ſocios vbi concaua ſaxa
Vertice claudebāt ſubito certamine gyros
Et dat terga celer ficta formidine ductor.
Haud ſecus vt ſtabulis procurans ocia paſtor
In foueam parco tectam velamine frondis
Ducit nocte lupos poſitæ balatibus agnæ:
Abripuit:traxitq̨ virum fax mētis honeſtæ
Gloria:& incerti fallax fiducia martis.
Nō ſocios:comitūue manus nō arma ſequētū
Reſpicere:inſano pugnæ tendebat amore.
Iam ſolus:nubes ſubito cum denſa laconum
Saxoſis latebris intendens prœlia circum
Fūditur:& pœnæ inſurgit vis ſæua virorum.
Odiram latio lucem:faſtiſq̨ notandam.
Dedecus o gradiue tuū:tibi dextera : & vrbi
Nata tuæ triſti damnatur ſorte cathenæ.

nit⁹ porcoꝝ.gānit⁹ vulpiū.Fax.ſtimul⁹:& q̄dā icitamētū ad gloriā cōſequēdā.Mētis honeſtæ.generoſæ & q̄rētis laudē cū virtute:& gloriam ad quā nati ſum⁹:& q̄ſq̨ a natura bene iſtitut⁹ ad illā oi conatu:ſtudioq̨ cōtēdit.Glia igitur ē fax mētis honeſtę.vn̄ Oui.Laudataq̨ virt⁹ creſcit i imēſū glia calcar hēt & Ci.dicit:Trahimur oēs laudis ſtudio:& optim⁹ q̄ſq̨ maxie glia ducit̄:& iō glia cōſequēda traxit Regulū ad iſidiaꝝ loca.Nō reſpicere.nō reſpiciebat ſuos:ſed ardore i hoſtes de iduſtria fugiētes ferebat̄.Dēſa nubes.multitudo lacedæmonioꝝ: q erāt i iſidijs.Xātipp⁹ rei bellicæ pitiſſim⁹ iſtructo egregie exercitu elephātos i hoſtes imiſit iñ ſimulata fuga perduxit rōanos ad inſidias: quos circūuētos attriuit:cœpitq̨ Regulū cū qngētis eqtib⁹.Inſurgit pœnæ.ad pœnā & ſuppliciū Reguli.Vis.violētia lacedæmonioꝝ.O dirā latio lucē.exclamat mar⁹ p̄ dolore.O dirā.iſfœlicē diē ipi italiæ.Notādā faſtis. referēdā inter dies:atros ac mali omis Faſti erāt libri i qb⁹ ſacra ſcribebant̄.Dies feſti & etiā nefaſti:i qb⁹ ꝓpt malū omē nihil auſpicabant̄ rōani: & oēs poſtridiani dies.i.poſt nonas idus & kalendas atri hēbant̄:hic igr̄ dies i quo Regul⁹ capt⁹ fuit erat nūerād⁹ iter atros & ifœlices . Gradiue.mars q tuo Regulo fauere debuiſti.Nata tibi.ad tuā gloriā:qm̄ erat bellicoſa.Tuæ vrbi.Romæ cōditæ a Romulo filio tuo.Sydoni⁹.punic⁹.Hic.ex captiuitate Reguli.Sat magna triūpho.i.nūina putauerit carthaginē eē nimis magnā:de q̄ rōani triūpharēt cū tātā gloriā hūiſſet de Regulo captiuo·Tali marte.iſidioſo . Laconas.Xātippū & ei⁹ milites.At noua eliſei. Carthaginēſes cupiētes pmutare ſuos captiuos cū Regulo ipm ſacramento aſtrictū romā miſerīt: vt de pmutatiōe ageret:& re ifecta rediret ad ſuppliciū:ille cū Romā veniſſet pmutationē in ſenatu tāq̄ pniciosā reipu.diſſuaſit: aioq̨ forti ad ſuppliciū reuerſ⁹ ē. Eliſei.carthaginēſes ab eliſa Didōe.Noua fœdera.pacta.Iurato duci.Regulo:quē iureiurādo aſtrixerīt:vt rediret.Seq̄ſtrē.mediū.ſeq̄ſter:vt hēt̄ i libris digeſtoꝝ dīs apd̄ quē plures eađ rē:de q̄ cōtrouerſia ē:depoſuerīt.Victā.a Regulo añ captiuitatē & etiā i Sicilia.Repēdere.pmutare.Nauali.portu.hoc nauale condidit dido autore Stra. Ratis qua vectus eſt Regulus. Stringunt.dolant . & preparant ad remigādum.ſic Vir.Et ſtringere remos. Trāſtra.ſunt ſedilia nauiū:in trāſuerſo locata.Curuati ferri.i.āchorā ipſā i ꝓra locabāt.Cothō.ē pua iſula añ portū carthaginis:iō poeta hūc nauis gubernatorē cothonē appellauit alludēs ad iſulā:& nauale qđ ē circa iſulā . Clauū:temonē:quo regit̄ nauis.Aereus fulgor nā

roſtra fiebāt ex ære.remū īuenit copas . latitu-
dine ei⁹ plātæ.Vela icar⁹.Malū & ātēnā dæda
l⁹:roſtra addidit piſe⁹.Tyrrheni āchorā: admi
nicula gubernādi typhis:claſſe priceps depu-
gnauit Minos.Cōtra aſpa pōti.fortunā & tem
peſtatē. Ad nūeꝝ.ad cōſonātiā & ordinē. Ton
ſis.remis.Vēti dedere ꝓfūdū.i.poſtq̄ cœperūt
flare vēti vtiles ad nauigādū.Ducē.Regulū.Pa
car⁹ frōtē.deſcribit fortē aīum Reguli:cui⁹ vul
t⁹ nō mutabaẜ i aduerſis:Littora ſydonia .i. eo
vultu erat captiu⁹:quo fuerat cū ī aphricā traij
ceret:& claſſē appulit littorib⁹ libycis.& laus ē
Reguli a cōſtātia & oīum affectuū:atq̄ pturba
tionū vacuitate:ſic Socra.eodē vultu ſemp fu-
iſſe dr̄.Illuuiē atq̄ iopes mēſas : ſēſus ē : Puta-
bā pl⁹ eē ac maiori laude dignū pati oēm cala
mitatē cum īpo Regulo q̄ vincere hoſtes.& ſic
laus eſt mari a fortitudine: q̄ circa doloresver
ſaẜ & res arduas:laboriſq̄ plenas. Illuuiē .ſor-
des & ſqualorē q inaui cōtrahiẜ. Certare maľ.
repugnare aduerſis:vt decet viꝝ fortē . Mai⁹.
maioris laboris:& laudis fortiter tolerare ad-
uerſa q̄ vicere hoſtes:nec eē tā egregium mala
prudēter cauere:q̄ ꝑa forti aio tolerare . Spes
tū vna mihi:q̄uis iqt viderē Regulū eo vultu:
vt nō videreẜ poſſe flecti:& atrox fides & con-
ſtans mihi eēt cognita:tn̄ putaui lachrymas ve
ſtras:& martiæ vxoris ac ipām domū ab eo cō
ſpectā poſſe mouere corda ipī⁹ Reguli:vt vel
let poti⁹ i pr̄ia remanere:q̄ ad hoſtiū ſupplicia
redire.Atrox.cōſtās & iflexa.vn̄ dicitHo.i car.
ꝑter atrocē aīum Catōis.i.ſtoica grauitate ſub
nixū.Vrbē.romā.Mētē ſi.iter tri.i aduerſis hr̄e
mētē q̄ cito moueẜ:vt ē mēs nr̄a:q aduerſis frā
gimur:& lachrymis nr̄oꝝ mouemur:Lumīa ꝓ
dē.ſē.i.aīum q idicat a vultu & oculis. vn̄ dicit
Pli.ꝓfcō i oculʼ aius hitat:& neq̄ vlla ex parte
maiora īdicia aī cūctis aīalib⁹ ſed maxīe hoi.i.
moderatōis & clæmētiæ miæ odij:amoris: tri-
ſtitiæ lætitiæ. Regul⁹ nō emittebat lachrymas
& ſignū erat aīum nō moueri. Eodē. obtu. defi
xo aſpectu & ītētis oculʼ.Vir. Obtutuq̄ hæret
defix⁹ ī vno.Si q̄ ſi.habeẜ.ſ.mihi.iqt mar⁹ : eiuſ
dē vult⁹ fuit cū erat puer:& ī pr̄ia & īter labo-
res & īter pœnos:& tpe ſupplicij: & ſic laudaẜ
fortitudo & cōſtātia Reguli:q i aduerſis nō frā
gebaẜ:nec ꝓſpa fortūa efferebaẜ:ſed ſēp eūdē
tenorē ſeruabat:vt grauē:cōſtātēq̄ decet virū.
Vrbe agenoris:carthagie cōdita ab agenoreis
Tpe pœnæ.cū ſupplicio afficiebaẜ.Auſonia.i.
omnes romani & itali prodiere obuiam Regu
lo nauiganti romam vadis tyberinis:Vincente
implente:quoniam campus non capiebat tur-
bam.Albula.tybris:quia colore aquæ cœnoſæ
albula prius dicebaẜ.Ad p̄rios cultus. punicos

Haud vnquā abſiſtā gemitu.te regule vidit
Sydonius carcer:tuq̄ huic ſat magna triūpho
Viſa ē carthago ſuperis: quæ pœna ſequetur
Digna ſatis tali pollutos marte laconas.
At noua eliſei iurato fœdera patres
Cōſultāt mādare duci:paciſq̄ ſequeſtrem
Mittere:poſcētes victam inter prœlia pubē.
Captiuaq̄ manū ductore repēdere noſtro
Nec mora:iam ſtabat primis ī littoris vndis
Nauali propulſa ratis:iam nautica pubes.
Aut ſyluis ſtringunt remos:aut abiete ſecta
Trāſtra nouant:his intortos aptare rudētes:
His ſtudiū erecto componere carbaſa malo.
Vna locant lora curuati pondera ferri
Ante omnis doctus pelagi:rectorq̄ carinæ
Puppi aptat:clauūq̄ cothō:micat æreus alta
Fulgor:aqua triſidi ſplēdētis ī ęquore roſtri.
Tela ſimul:variaq̄ ferūt contra aſpera ponti
Reꝫ ad tēpus opē:mediꝫ ſtat margīe puppiſ
Qui voce alternos nautarum tēperet ictus:
Et remis dictet ſonitū:pariterq̄ relatis
Ad numerū plaudat reſonātia cærula tonſis:
Poſtquā cōfectū nautis opus: horaq̄ curſus
Atq̄ armata ratis: ventiq̄ dedere profūdū:
Omnis turba ruit:matres:puerīq̄:ſeneſq̄
Per medios cœtus trahit:atq̄ inimica ꝑ ora
Spectandū fortuna ducem:fert lumia contra
Pacatus frontē:qualis cum littora primum
Attigit appulſa rector ſydonia claſſe.
Acceſſi comes haud ipſo renuente.ratiq̄
Impoſitus mœſtis ſocium me caſibus addo.
Illuuiem:atq̄ inopes menſas: durūq̄ cubile
Et certare malis vrgentibus hoſte putabam
Deuicto maius.nec tam fugiſſe cauendo
Aduerſa egregiū:q̄ perdomuiſſe ferendo
Spes tamē vna mihi:quāq̄ bn̄ cognita & oli
Atrox illa fides vrbem: muroſq̄ :domumq̄
Tangere ſi miſeris licuiſſet corda moueri
Poſſe viro:& veſtro certe miteſcere fletu.
Claudebā ſub corde met⁹ :lachriaſq̄ putabā
Eſſe viro:& noſtrę ſimilem inter triſtia mētē.

Cum tandē patriæ tyberino allabimur amni
Seruabā vultus ducis & prodentia ſenſum
Lumina:& obtutu perſtabam intentus eodē:
Si qua fides vnum puer inter mille labores:
Vnum etiam ī patria.ſeuaq̄ ī agenotis vrbe:
Atq̄ vnum vidi pene:quoq̄ tēpore vultum
Obuia captiuo cunctis ſimul vrbibus ibat
Auſonia:& campū turba vincente propiqui
Implentur colles:ſtrepit altis albula ripis
Ipſi pœnorum proceres immitia corda
Ad patrios certans cultus reuocare:togeq̄
Abdebatur honos:ſtetit illachrymāte ſenatu
Et matrum turba: iuuenūq̄ dolore profuſo
Inter tot gemitus immobilis aggere conſul
Tēdebat dextram:& patria veſtigia primus
Ponentem terra occurſu celebrabat amico.
Collegit greſſum:monituſq̄ recedere conſul
Nec ſummū violare decus:cingēte ſuperba
Pœnorum turba: captiuoq̄ agmine ſeptus
Ibat:& inuidiam cœlo:diuiſq̄ ferebat.
Ecce trahens gemium natorū martia pignus
Infœlix nimia magni virtute mariti
Squalētem crinē:& triſtis lacerabat amictus
Agnoſcis ne diē:an teneris nō hæſit ī annis:
Atq̄ ea poſtq̄ hitu iuxta & velamina pœno
Deformen aſpexit fuſis vlulatibus ægra
Labitur:& gelidos mortis color occupat art⁹
Si qua deis pietas tales carthago videre
Dent tibi ſydonias matres me voce quieta
Affatus iubet:& veſtros:& coniugis vna
Arcere amplexus:patet impenetrabilis ille
Luctibus:& nunquā ſubmiſſus colla dolori
Hic alto iuueīs gemitu:lachrymiſq̄ cohortis
Magne parēs inquit:quo maius numīe nobis
Tarpeia nec in arce ſedet:ſi iura querelis
Sūt conceſſa piis.cur hoc matriq̄ mihiq̄
Solamen: vel cur decus hoc o dure negaſti
Tangere ſacratos vultus.atq̄ oſcula ab ore
Libauiſſe tuo: dextram mihi prędere dextra
Nō licitū: leuiora forēt hæc vulnera quantū
Si ferre ad manes infixos mente daretur

iduerẜ regulū veſte punica. Abdebaẜ honos to
gæ.qm̄ ſup togā īdumētū romanoꝝ iduerẜ ve
ſtē punicā:tāq̄ pœnoꝝ captiuo.Cōſul.L. Ma-
li⁹ collega ipſius reguli:quē ſenatus ex aphrica
reuocauerat:ābo.n.illuc trāſmiſerāt. Celebra-
bat.ornabat occurrēdo illi:cōſul prim⁹ regulū
e naui egredietē āplecti voluit.Collegit greſſū
regul⁹ retroceſſit:monuitq̄ cōſulē : vt recede-
ret:ne violareẜ.Dec⁹ ſūmū.dignitatē cōſularē q̄
videbaẜ violari & īminui ſi captiuo iūgereẜ:&
nō eſſe e dignitate videbatur romana conſulē
ornare:āplectiq̄ captiuū.Ferebat iuidiā cœlo
qm̄ oēs oderāt ſupos ac deteſtabanẜ:q ī tāto:tā
q̄ fido iperatore talia pmittebāt. Martia . erat
vxor reguli.Geminū pign⁹.duos filios : Serra-
nū & Regulū.Poetæ filios pignora parētū ap-
pellāt.Magni mariti.reguli q magna rigidita-
te:atq̄ cōſtātia ī ſua virtute pſtabat:& mētis ꝓ
poſito.Agnoſcis ne diē.vertit Marus verba ad
Seranū:Nō hæſit.nō ē īfix⁹ ille dies:quo patri
obuiā cū mr̄e ꝓdijſti.Si q̄ de eis pietas.ſēt⁹ ē ſi
de⁹ moueẜ aliq̄ pietate ꝑcor vt carthago:q̄ tūc
ī regulū ſæuiebat:& Martiā tāto luctu afficie-
bat:det mihi ſpectādas ſuas matronas . Tales
.i.eo habitu oris & mœrore:quo erat Martia;
cū vidit regulū punica veſte idutū.Seruit poe-
ta affectui mari loquētis:q Martiā ſic affectam
viderat.Impenetrabiľ.q nō mouebaẜ luctu vxo
ris & filioꝝ.Nūq̄ ſubmiſſ⁹ colla dolori.q nunq̄
dolori ſuccūbebat:vt viꝝ fortiſſimū decebat:&
qđdā fidei ſacrū. Hic.tūc.Magne parās . ver-
ba Serrani:ad patrem: quem adora : æquatq̄
Ioui capitolio.iā mot⁹ erat ad lachrymas ver-
bis mari:& q̄riẜ modeſtiſſie tn̄ ſi q̄ri fas eſt filio
de pr̄e:q̄ filio āplex⁹ negauerit.Querelis pijs.
meis q de te q̄ror:ſi iure poſſū de te q̄ri:aut fas
ē.Dec⁹ hoc.tuos āplex⁹:& tāgere vult⁹ tuos ſa
cratos:qđ maxio decori & ſolatio nobis fuiſſet
Dure.q nō mouebaris ad affectū o pr̄. Mente.
mea.i.ſi recolerē te ꝑbuiſſe mihi tūc āplex⁹ tu
os Ad manes.ad iferos.Sedvana recordor:qm̄
īgt erā puer:nec plane recordor:Vana.nō cer-
ta:& rē q̄ſi vanā.Hūana maior.videbaẜ igtSer
ran⁹:ſi vera recordor eē de⁹ & mltū ſupra ho-
minē ei⁹ aſpect⁹:& ſic erat i regulo heroica illa
virt⁹:q̄ trāſcēdit naturā hūanā.Terribiľ decor.
dignitas.q̄ ſua maieſtate alios trebat:& ſic de-
ſcribiẜ i regulo imago ipi⁹ virtutis.pōd⁹ aī.gra
uitatis:prudētia fortitudo·magnitudo aī:q̄ ho
minē ornāt & aīum celſiorē cæteris reb⁹ faciūt
Virt⁹nō hēt aliā formā:q̄ hęc q̄ a poeta regulo
tribuiẜ.devirtute ac voluptate alibi diceẜ.Exci
pit.icipit loq.Inhibēs.phibēs eū flere ne lędret
vulnera.Cōuellere.vexare.Queſtu q̄reẜ. & la-
chrymis.qd cū ꝑteritisverba mari dicētis:qd di

ceres ſi vidiſſes eum pretereuntem domum ſu am:vnde conſul proceſſerat:& vbi erant ſigna triumphi:quem geſſit primo conſulatu domitis nonnullis populis italiæ & audientem verba vxoris immobilem. Præteritis. cum p̄teriiſſet ſuos penates:& ingrederet̃ hoſpitium punicū. Acerbas. crudeles ꝓpter ipſos pœnos acerbos. Magni triumphi. is conſul fuit. M. Regulus ī primo cōſulatu domuit ſalētinos:& quoſdam alios latinos populos:de q̄bus triumphauit. & hæc ſpolia penatibus affixa rettulerat: ſed reuera apud antiquos talia ſpolia nō ſuſpē debant̃:niſi in tēplis:nec reſtituebant̃ vetuſtate labētia:vt poſteri cernētes interire priſtinā ſuoꝝ gloriā nouā ipi cōpararēt:& vt oſtēderet̃ diſcordias tādē ceſſare oportere. Paruis æ dib⁹ domo parua. vt laudet tēperantiam:& modeſtiam reguli:hoc dicit: q non queſierat domū laxā:& magnificā:ſed pauper domi. diues aūt ī repu. eſſe voluit. Quo fers greſſus. verba martiæ ad regulum ſpernentem proprios lares. Patrium larem. genium huius domus. i. hæc ē domus tua īuiolata. Pollutū. erratū:& violatū. Ingens. conſpicuus & cōſul purpura indutus. Oitro. purpura:q̄ conſules vtebantur. Latios faſces. hinc prodiit conſul:qui hēbat duodeci faſces. & totidē ſecures. Fœdera tædæ ſanctæ. inuiolati matrimonij. q̄ſi dicat. nō q̄ro:vt venias tanq̄ maritus:vt velim cōcubitū vt vxor: ſed oro ne damnes domum tuam. Abſiſte. deſine aſpernari proprios lares:qui tibi fuerunt honeſtiſſimi. Fas duc. puta eſſe fas. Seduxit. remouit ſuos pedes e limine tyrio. i. ingreſſ⁹ ē domū punicā relictis q̄relis martiæ. Pœnis. carthaginēſib⁹. q regulū circūſtabāt. Vix dū clara dies. cū illuxiſſet legatis pœnoꝝ ſenat⁹ dat⁹ ē ī tēplo vt moris erat. Oeta. ē mōs iter theſſaliā:& macedoniā:ī quo Hercules cōbuſt⁹ ē:iō dicit illic eē monumēta rogi Herculei cui⁹ numini mōs hic poſtea dicat⁹ fuit. iccirco canit Luca. Si tota ē Hercul' œta:deſcribit igit̃ poeta principiū diei:quo ſol luſtrat mōtiū cacumina: Cōſul. L. Māli⁹. Quæ cōſultata ſenat⁹. ſeſ⁹ ē:regul⁹ ipſe retinet mihi oīa q̄ cōſultata fuerūt:& q d ipe dixerit:& ſic narrarat:q̄ a regulo mar⁹ acceperat Curia mœrens. ipi ſenatores mœſti:q erāt ī curia:quā ædificauit Tullus hoſtilius. Li. ait li. i. Tēplūq; a ſe auctū curiā fecit;q̄ hoſtilia vſq; ad patꝝ nroꝝ ætatē appellata ē. Extremū. in fine orationis. Solitā ſedē. cōſularē:ī q̄ pri⁹ ſederat: quē locū recuſauit:q̄ſi eſſet nefas hoiem captiuū illic ſedere. Nō ſeci⁹. nō min⁹. Prēſare. prēſabant. Ductorem. Regulum tanti nominis: ac famæ. Penſari. permutari cum captiuis. Iuſticiæ rectiq; dator. oratio Reguli in ſenatu ꝑ

Amplexus venerāde tuos:ſed vana recordor
Ni mare:nam primo tūc hærebamus ī æuo:
Humana maior ſpecies erat:horrida cano
Vertice deſcēdēs ingentia colla tegebat
Cæſaries:frontiq; coma ſquallente ſedebat
Terribilis decor:atq; animi venerabile pōd⁹.
Nil poſt hac oculis ſimile incidit: excipit ide
Iā marus:atq; ihibēs cōuellere vulnera q̄ſtu.
Quid cū præteritis inuiſa penatibus inquit
Hoſpitia:& ſedes pœnorū intrauit acerbas?
Affixi clypei:curruſq; & ſpicula nota
Aedibus ī paruis magni monumēta triūphi
Pulſabant oculos:cōiunxq; in limine primo
Clamabat:quo fers greſſus?nō punicus hicē
Regule quem fugias carcer:veſtigia noſtri
Caſta tori domus & patriū ſine crimiē ſeruat
Inuiolata larem ſemel hic:iterūq; quid oro
Pollutū ex nobis:prolem gratante ſenatu
Et patria ſum enixa tibi tua reſpice ſedes
Hæc eſt:vnde igēs humeris fulgētibus oſtro
Vidiſti latios conſul procedere faſces
Vnde ire ī martem:quo capta referre ſolebas
Et victor mecum ſuſpendere poſtibus arma
Non ego cōplexus:& ſanctæ fœdera tædæ
Cōiugiumue peto patrios damnare penates
Abſiſte:ac natis fas duc concedere noctem.
Hos inter fletus iunctus veſtigia pœnis
Limine ſe duxit tyrio:queſtuſq; reliquit.
Vix dū clara dies ſumma luſtrabat in œtha
Herculei monumenta rogi:cum conſul adire
Acciriq; iubet libycos:tum limina templi
Vidimus intrātem:quæ conſultata ſenatus:
Quas ve viri voces extremum curia mœrēs
Audierit placido nobis ipſe ædidit ore.
Intulit vt greſſus:certatim voce:manuq;
Ad ſolitam ſedem & veſtigia nota vocabat
Abnuit antiquūq; loci aſpernatus honorē eſt
At circunfuſi non ſecius vndiq; dextram
Prenſare ac patriæ ductorem nomine tanto
Redderet:orabant:captiua poſſe redemptū
Penſari turba:ac tyrias tum iuſtius arces

Arſura dextra:fueritq; vincta cathenis.
Tum palmas ſimul attollēs:ac lumina cœlo
Iuſtitiæ:rectiq; dator:qui cuncta gubernas:
Nec leuior mihi diua fides:ſerranaq; iuno
Quos reditus teſtes iurata mente vocaui:
Sit mihi fas me digna loqui:latioſq; tueri
Voce focos. ibo ad tyrios non ſegnior inquit
Stante fide reditus. & ſaluo fœdere pœnæ
Sic nobis rerum exitio deſiſtite honorem
Tēdere tot bellis:totq; ānis fregimus æuū.
Nunc etiam vinclis:& longo carcere torpent
Captiuo in ſenio vires:fuit ille:nec vnquam
Dum fuit a duro ceſſauit munere martis
Regulus exangui ſpectatis corpore nomen
At nō carthago fraudū domus inſcia : quātū
E nobis reſtet iuuenes parat aſpera ferro
Pectora captiuos noſtra penſare ſenecta.
Ite dolos contra:genſq; aſtu fallere læta
Diſcat me capto quantum tibi roma ſuperſit.
Nec vero placeat:niſi q̄ de morte parentum
Pax erit:expoſcunt libyci:nobiſq; dedere
Hæc referenda pari libeat ſi pendere bellum
Fœdere:& ex æquo gemias cōſcribere leges.
Sed mihi ſit ſtygios ante intrauiſſe penates
Talia q̄ videam ferientis pacta latinos
Hæc fatus tyriæ ſeſe iam reddidit iræ:
Nec monitus ſpernēte graues:fidoſq; ſenatu
Pœnorū dimiſſa cohors:quæ mœſta repulſa
Ac minitās capto patrias ꝓperabat ad oras
Proſequitur vulgus patres:ac plāctibus igēs
Perſonat:& luctu campis reuocare libebat
Interdum:& iuſto raptū retinere dolore.
At trepida:& ſubito ceu ſtās in funere cōiūx
Vt vidit puppi properantē intrare:tremēdū
Vociferās celerē greſſum referebat ad vndas.
Tollite me libyci comitem:pœnæq; neciſq;
Hoc vnū coniūx vteri per pignora noſtri
Vnum oro:liceat tecum quoſcuuq; ferentem
Terrarum:pelagiq; pati:cœliq; labores.
Non ego amycleū ductorē in prœlia miſi.
Nec noſtris tua ſūt circundata colla cathenis

vtilitate communi:qua diſſuaſit fieri permutationem arguens ab vtili. Dator iuſtitiæ. iuppiter. Nec leuior diua. non minoris numinis:ac venerationis:q̄ ſit iuppiter. Serrana iuno. que ſuperſtitioſe coleris a ſerranis. ideſt carthaginenſibus:& illis faues peroſa nomen æneadum. Saluo fœdere pœnæ. hac conditione: ac pacto venerat:vt ſi re infecta rediret ſupplicio afficeretur. Non ſegnior. non pigrior q̄ huc venerim. Stante. non violata fide reditus mei vt iuraui. Rerum exitio. cum detrimento patriæ:& calamitate reipu. Tot bellis. confirmatio eſt. Fuit ille regulus. q. d. non ſum amplius Regulus:ſed confectus ſenio. & captiuus:cui⁹ membra torpent. Exangui. iam affecto. At nō carthago. ab vtili ſuadet non debere fieri ꝑmutationem. E nobis reſtet. ideſt quam parum ſit victurus confectus iam ſenio. Regulus in ſenatu dixit:datum ſibi a pœnis eſſe venenum non præſentaneum:ſed ad tempus vt paulatim corpus tabeſceret:vt facta permutatione interiret Aſpera ferro. apta bellis. Nec vero placeat. locus eſt ab honeſto. Nō debetis inquit inire pacem cum pœnis : vt ſeruetur decorum veſtrū: niſi ſitis ſuperiores in conditionibus:vt maiores noſtri ſemper conſueuerunt. De more parentum. quoniam romani ſemper percutiebāt fœdera honeſtis conditionibus. vt maieſtas romani nominis ſeruaret̃. Expoſcunt libyci. hæc fuerant mandata pœnorum data Regulo. Pari fœdere. æquis cōditionibus:vt ſint pares vobis : non inferiores quod nullo modo agendū eſt:ne degeneraſſe a maioribus videamur. Ex æquo. vt pari lege ſitis coniuncti. Sed mihi ſit ſtigyos. quaſi dicat. potius volo mori q̄ videre romanos percutiētes talia fœdera:& cum hoc dixiſſet reddidit ſeſe pœnis iratis: quos dimiſit ſenatus:cum non ſperneret monitus. Reguli graues & fidos. Repulſa. propter repulſam quippe neq; permutationem:neq; pacē æquā volebant romani. Capto. Regulo:quem vulgus interdum rapere cogitabat præ dolore: q iuſtus & pius erat. Tollite me. verba Martiæ orantis pœnos:vt ſe vna cum Regulo in naui acciperent:Per pignora. filios noſtros. Liceat tecum. hoc dicebat Regulo marito. Amycleū: Xantippum lacedæmonium. Vſq; ad pœnos. gentem immanem & infidam. Eadem hora. idem exitus & mors. Si ſtat. fixum eſt in animo mori omnino:moriamur hic in patria. En qui ſe iactat. verba Martiæ furentis dolore ac cuſantiſq; Regulum perfidiæ cum violaret fidem cōnubij. fœdera genialia. & ſacras tædas. Perfidæ. qui mihi fidem iugalem violas. Duras. non admittentes præces & lachry-

mas.Ludibrium necis.timēs inquit Marꝰ ignominioſam mortem quæ Regulum manebat: optabam vt tempeſtas nos obrueret:ſed venti ſecundo flatu nos ad carthaginis portum ipulerunt.Horreſcens.timens ego inquit marus. Reuerti.ſcilicet Regulum carthaginem. Dura mercede.acerbiſſimo ſupplicio.Narrator pœnæ.vt narrarem romanis Reguli ſuppliciū remiſſus fui a pœnis romam.Nec tibi nunc ritus ſenſus eſt:non narrarem tibi o Serrane gentē punicam crudeliſſimam ritu ferarum:ſi aliqua virtus dediſſet maius exemplum fidei & conſtantię vt fecit virtus Reguli.q.d.Nunquā fuit audita talis fides & cōſtātia:iō ē hoc exēplū ſingulare.& lausē Reguli a fide cōſtātia & fortitudie.Pygmalioneā.carthaginēſē.pygmaliō fuit frater Didonis:q̄ condidit carthaginem.Pudet addere quæſtus.q.d.pudor eſt deflere ſupplicium Reguli quod ille placito vultu tolerauit:& ob id magnā laudem conſecutus eſt.Tu quoq; care puer:hortatur Serranum marus:vt ſeſe ad imaginem tanti patris effingat.& eam fortitudinem animiq; magnitudinem in aduerſis aſſumat.Præfixo paribus ligno.deſcribit armarium mucronibus circunfixum:in quo Regulus cruciatus eſt.confectum erat ex tabulis ligneis.intus infixi erant acuti ſtimuli:vt neq; iacere neq; ſtare .neq; adherere ſine moleſtia & cruciatu poſſet.& cū defeſſus labore cecidiſſet a tortoribus trahebatur:vt acutis clauis motū corpus figeretur.Tubero ait Regulum a pœnis excruciatum fuiſſe nouis exemplorum modis.In atras inquit & profundiſſimas tenebras eum claudebant:& aduerſus ictus ſolis appoſitum continebant:palpebras quoq; eius ne cōniuere poſſet ſurſum ac deorſum diductas inſuebant.Tuditanus ait ſomno diu prohibitū: atq; ita vita priuatum : idq; vbi Romæ cognitum eſt nobiliſſimos pœnorum captiuos liberis Reguli a ſenatu deditos & ab his in armario muricibus præfixo deſtitutos:eadem que i ſomnia cruciatos interijſſe.Sene. de ſupplicio Reguli loquens ait:figunt cutem claui.& ad vigiliam ſuſpenſa lumina.Mucronibus.clauis acutis.Crates laterū.tabulæ ipſius armarij. Dēſus ſtimulus.denſi mucrones & claui ferrei.Ex ordine.per ordinem.Stantis ferri.extantis & fixi claui.Hac fraude.armarij ſcilicet & clauoꝝ. Perducto tempore.ad poſtremum cum nō poſſet amplius ſtare.Tortor iners.ille cui datum erat hoc negocium:vt Regulum torqueret. Iners.inutilis & turpe miniſterium exercens. Ad viſcera .præcordia.viſcus dicitur quicquid latet ſub cute.Abſiſte lachrymis.inquit marꝰ ſerrano dolenti vicē patris.Dux inclyte.o regule.

Curvſq; ad pęnos miſerā fugis: accipe mecū
Hanc prolem forſan duras carthaginis iras
Flectemus lachrymis:aut ſi p̄cluſerit aures
Vrbs inimica ſuas:eadem tūc hora manebit.
Teq; tuoſq; ſimul:vel ſi ſtat rumpere vitam
In patria moriamur:adeſt comes vltia fati.
Has inter voces vinclis reſoluta moueri
Paulatim:ꝓ ripa cœpit decedere puppis.
Tum vero infœlix mentem furiata dolore
Exclamat feſſas tendens ad ſydera palmas.
En qui ſe iactat libyæ:populiſq; nephandis
Atq; hoſti ſeruare fidē.data fœdera nobis
Ac promiſſa fides thalamis vbi ꝑfide nūc ē:
Vltiavox duras hæc tūc penetrauit ad aures.
Cætera percuſſi vetuerunt noſcere remi.
Tū fluuio raptū ad pelagi deuoluimur oras.
Ac legimus pontum: pinuq; iuuante cauata
Aequor & imēſas curua trabe fidimus vndas
Ludibriū necis horreſcens vis aſpera ponti
Obrueret:ſcopuliſq; ratē furor iprobus euri
Frangeret optabam:moderato flamie lenes
Vexerunt zephiri:tygrioq; dedere furori
Infœlix vidi:patriamq; remiſſus in vrbem
Narrator pœnæ dura mercede reuerti.
Nec tibi nunc ritus imitātem: iraſq; ferarum
Pygmaleoneam tentarē expromere gētem
Si maius quicquam toto vidiſſet in orbe.
Gēs hominū q̄ quod veſtri venerāda parētis
Edidit exēplū virtus:pudet addere quæſtus
Suppliciis quæ ſpectaui placido ore ferentē.
Tu quoq; care puer dignū te ſanguine tanto
Figere ne ceſſa:atq; humentis cōprie fletus:
Præfixo paribus ligno mucronibus omnes.
Armantur laterum crates: denſuſq; per artē
Texitur erecti:ſtantiſq; ex ordine ferri
Infœlix ſtimulus:ſōniſq; hac fraude negatis
Quoſcūq; in flexus producto tēpore tortor
Inclinauit iners fodiunt ad viſcera corpus:
Abſiſte o iuuenis lachrymis.patiētia cunctos
Hos ſuperat caſus.longo reuireſcet in æuo
Gloria dum cœli ſedem:terraſq; tenebit

Caſta fides:dum virtutis venerabile nomen
Viuet:eritq; dies tua quo dux inclyte fata
Audire horrebunt a te calcata minores.
Hęc marus:& mœſta refouebat vulnera cura
Interea rapidas perfuſa cruoribus alas
Sicut ſanguinea traſimeni tixerat vnda
Vera ac ficta ſimul ſpargebat fama ꝑ vrbem
Allia:& infandi ſenones:captæq; recuſat.
Attonitis arcis facies excuſſit harenas:
Luctificus pauor:& tempeſtas aucta timēdo.
Hic raptum ruit in muros vox horrida fertur
Hoſtis adeſt:iaciunt ſudes & inania tela
Aſt alię laceris canentes crinibus alta
Vertunt tecta deum:& ſeris poſt fata ſuorum
Sollicitant precibus requiē tenebræq; dieſq;
Amiſere.iacent portis vlulante dolore
Diſperſum vulgus.remeantūq; ordine longo
Seruat turba gradus:pendēt ex ore loquentū
Nec lætis ſat certa fides:iterūq; morantur
Orando: & vultu interdum ſine voce precati
Qđ rogitāt.audire pauēt.hic fletus vbi aures
Percuſſæ grauiore malo:metus inde negatū
Si ſcire & dubius reſponſi nuncius hæſit.
Iāq; vbi cōſpectu redeūtis viſa propinquo
Corpora ſollicite læti funduntur:& ipſis
Oſcula vulneribus figūt:ſuꝑoſq; fatigant
Hic inter trepidos curę venerandus agebat
Serranū marus :atq; olim poſt fata mariti
Non egreſſa domum uitato martia cœtu.
Et lucem cauſa natorum paſſa ruebat.
In luctum ſimilē antiquo turbata repente.
Agnoſcenſq; marū fidei comes iclyte magnæ
Nūc certe mihi reddis ait.leue vulnus an alte
Vſq; ad noſtra ferus penetrauit viſcera mucro
Quiqd adeſt:dū nō vinctū carthago catenis
Abripiat:pœnęq; inſtauret mōſtra paternæ
Gratū eſt o ſuperi:quotiēs heu nate petebā
Ne patrias iras animoſq; in prelia ferres.
Nec te belligeri ſtimularet in arma parentis
Triſte decus nimium viuacis dura ſenectæ
Supplicia expendi.quęſo iam parcite:ſiqua

Calcata.ſupertata forti animo:qm̄ nihil eſt tolerantius malorum viro forti. Minores poſteri Interea rapidas.dum talia agerentur circa traſimenum.& arua peruſina tante cladis fama peruenerat ad vrbem . & imitat̄ Virgiliū in quarto famam deſcribentē. Allia & infandi ſenones.ai. calamitas accepta ad alliā flu.& vrbis romæ captiuitas.M.Pompo.prętor paulo āte ſolis occaſum e roſtris:vt ait Polibyus:elata voce proclamauit:Quirites magna pugna victi ſumus.Captæ:obſeſſi a gallis capitolij & pene capti. Excuſſit habenas:paſſim vagat̄.Luctificus:nā poſt pauorem ſequit̄ luctus.Tempeſtas:hæc calamitas q̄ timore augebat̄.Hic aliquis:deſcribit trepidationem q̄ in vrbe fuit ad primū nūciū cladis Inania.irrrita.Canentes:canæ.i.matronę ibant ad templum vt pro imperio labanti p̄carentur. Vertunt adeunt tēpla deoruꝫ.Seruāt turba gradus remeantium :poſtridie q̄ clades nunciata ē ac deinceps aliquot diebꝰ ad portas maior mulierum ꝓpe q̄ viroꝝ fuit copia:vt ait liuius:quę aut ſuorū aliquē aut nunciū de his expectabāt: circunfundebant̄ obuijs ſciſcitantes:neq; auelli vndiq; a notis priuſq̄ omnia ordine inqſiſſent poterant inde varios vultus digredientiū ab nūcijs cerneres vt cuiq;:aut læta aut triſtia nūciabant̄.fœminaꝝ p̄cipue & gaudia iſignia erāt & luctus.vnā in ipſa porta ſoſpite filio repēte oblato in cōſpectu eiꝰ expiraſſe ferūt.alterā cui mors filij falſo nūciata erat mœſtā ſedeꝫ domi ad primū cōſpectum redeuntis filij gaudio nimio exanimatā.Sine voce:nā nutu q̄rebāt & expaueſcebant audire id qđ quærebant timētes malū nuncium. Grauiore malo:audita nece ſuoꝝ plorabant.Metus inde.ſ.erat ſi nūcius iterrogatus hęſitabat:dicebat neſcire.Sollicitę læti : q̄ fuerant prius anxiæ timentes mortē eoꝝ q nūc redibāt Fatigant laſſant votis & precationibus qꝛ pepciſſent illis in bello.Venerandus curę:laudādus qm̄ ſerranus fuit illic curæ. Agebat:reducebat romā Cauſa notorum.i.quæ ſolū ꝓpter filios viuebant : nā niſi filios habuiſſet poſt fatū reguli vitam damnaſſet.Lucem:vitā. Antiquo tempore reguli. Fidei comes inclyte verba martiæ ad marum.Fidei comes:reguli qui fuit clarus fide pœnis ſeruata.Hunc:ſerranū filiū. Noſtra viſcera:quaſi dicat : nō penetrauit in viſcera filij ſed mea.Quicquid adeſt:ſenſus:gratū eſt mihi hoc q̄uis magnū malū ſit dūmodo carthago nequeat vincere cathenis filiū vt fecit de regulo patre Monſtra pœnæ quaternæ : horrendū ſuppliciū & monſtro ſimile. Quotiēs heu natæ: vertit ſarmonem ad filium.Animos audientiā ſiue magnanimitatem.Triſte decus:gloria illius & fortitudo atq; laus quæ nobis triſtitiæ fuit: ſed ani

muſreguli nũꝗ ē deiectꝰ Expēdiſupplicia.i.diu
viuēdo hęc ſuppliciapaſſa ſum.at ſenatores igt
poeta hãc cladēaio pollētes pro ſalute patriæ cō
ſultabãt.Feſſis rebꝰ:reipu.labēti & attritis viri-
bꝰ romanoꝝ.Grauiore ꝑiculo:qm̃ maiora iã ti
mebãt patria minãte ruinã. Protēdere tempus:
extēdere & ꝓrogare romanũ iperiũ qđ tũc rue
re videbatur. Albana arce.qm̃ iuppiter latialis
albæ colebatur cuius tēplum autore & ſuaſore
tarquino latini erexerunt & celebritatē in illius
honorē quã quot annis recolebant ferias latias
appellarunt:qm̃ cõuĕniebant latini quibus illic
carnes dabanť.vnde Cicero in oratiōe ꝓplanco
volens oſtendere paucitatē latinoꝝ dicit: Qui-
bus.ſ.municipijs vix iam qui carnem latinis pe
tant inueniuntur. Iouis latialis meminit Luca.
Tumentē:ſuperbientē clade illata romanis. In
muros.ſ.romãos.Haud vnꝗ verba iouis de ãni
bale quem abſentē alloquiť Fas fuerit.eſto igt
ꝙ tibi licuerit romano ſanguine hetruſcas val-
les repleuiſſe.Exire.abundare. Muriſq; aſpiraŕ
veto.i.tangere muros romanos.Meonidũ tellꝰ.
hetruſcorum qui venerunt ex meonia: Mentē.
prudētiam.Tandē.poſt clades acceptas.Habe-
nas.regimen & dictaturã ꝗ reipu.labãti ſaluti fu
it.vnde dicit Ennius:Vnus homo nobis cunctã
do reſtituit rem.Fabius maximus in illa trepi-
datione romanorum creatus eſt dictator a po-
pulo:qđ nunꝗ ante illũ diē acciderat. Non hũc
inquit verba iouis in laudem Fabij.Inuidia.al-
ludit ad illã qđ poſtea fuit.nam ꝓpter iuidiam
populus ęquauit iperium munitio magiſtro eq
tum cum Fabio dictatore:quã inuidiam Fabiꝰ
ciuiliæ quoq; animo tulit.immo cum opus fuit
minutium e manibus hãnibalis eripuit.nec etiã
gloria popularis blãdo fuco eũ corripuit quip-
pe nulla manigloria mouebať. totus erat inten
tus ſaluti patriæ quã ꝓpe collapſam cũctando
reſtituit.paulopoſt dicet.Nec nō patrꝫ ſaturnia
mites inuidiæ ſtimulo fodit & popularibus au-
ris.Blando fuco.coloratis blãditijs.Fucus acci-
pitur pro colore:& fucare colorem addere.Nō
aſtus fallax. qm̃ contra fabium nō valuerũt aſtꝰ
hãnibalis: Alius cupido.alia cupiditas genere
maſculino protulit ſupra.Vetus bellandi.diu in
militia verſatus. Quieta mente.i.qui fortiſſime
ac prudentiſſime aduerſã ꝓſperamq; fortunam
ferebat:magnanimus enim nec aduerſa fortũa
deprimiť:nec ꝓſpera extollitur ſed medium ſē-
per tenet æquo animo ad vtranq; fortunã para
tus.Quieta.tranquilla ſecura conſtanti.& vt de
cet magnum viꝝ & prudentia ſubnixũ. Caſtris
& togæ.domi foriſq;.Circũſpectus.prouidus &
cum ratione mala declinãs:qualē deſcribit Ho-
ratius.in ſermonibus hisverbis.hic fugit omnis

Numina pugnaſtis nobis.hac cladis acerbæ
Diſcuſſa ceu nube patresconquirere feſſis
Iã rebus meditãtur opē ad mũera belli
Certatur pulſuſq; dolor grauiore periclo.
Maxima curarũ rectorem ponere caſtris
Cui latium & moles reꝝ caſſata recũbat
Spectante occaſum patria.iouis illa ruenti
Auſoniæ atq; italis tēpus protēdere regnis
Cura fuit.nã tyrrhenos pœnũq; ſecundis
Albana ſurgens reſpexerat arce tumentem.
Qui ferre in muros victricia ſigna parabat.
Tũc ꝗſſãs caput haudvnꝗ tibi iuppiter īquit
O iuuenis dederit portas tranſcendeŕ romę.
Atq; inferre pedē.tyrrhenas ſternere valles
Cædibus:& ripas fluuiorum exire latino
Sanguine fas fuerit:tarpeium aſcēdere collē:
Muriſq; aſpirare veto.quater inde coruſcum
Contorſit dextra fulmen:quo tota reluxit
Meonidum tellus:atrãq; ꝑ æthera voluēs
Abrupto fregit cælo ſuꝑ agmina nubem.
Nec pœnũ auertiſſe ſatis.dat numīe magno
Aeneadis mētem gremio deponere tuto
Romuleam tandem.fabioq; ſalutishabenas
Credere ductori:cui poſtꝗ tradita belli
Iura videt:non hunc īquit ſuperauit vnꝗ
Inuidia aut libyco popularis gloria fuco.
Non aſtus fallax.non prȩda aliuſue cupido
Bellandi vetus ac laudũ cladũq; quieta
Mente capax.par ingeniũ caſtriſq; togęq;.
Sic genitor diuum.recipitq; ad ſydera greſſũ.
Hic circũſpectus nulli deprenſus in armis.
Laudatuſq; ioui fabius mirabile tantum
Gaudebat reducē patriæ adnũerare reuerſus
Duxerat egrediens quam ſecũ in prȩlia pubē
Nec mēbris qſꝗ natoue pepercit amato.
Acrius aut vidit ſocium per bella cruorem
Triſtior:atq; idē perfuſus ſanguine victor
Hoſtili:plenis repetebat mœnia caſtris.
Stirpe genus clarum cœloq; affinis origo.
Nam remeans longis olim tyrinthius oris:
Et triplicis mōſtri famã:& ſpectacula captas

nſidias:nulliq; malo latꝰ obđit apertũ:cũ genus hoc īter vitę verſetur vbi acris inuidia atq; vigēt vbi crimi-
na.Reuerſus domum.ſcilicet ab ipſa militia.Stirpe clarum genus.repetit celebratq; originem fabiorum.
Affinis cælo.propter Herculem relatum in naturam deorum.Longis oris. hiſpanis vbi gerionem occide
rat cuius armentum in italiã abegit.Triplicis monſtri.gerionis tricorporis.Egit.ductis.Ductor arcadius.
Euander filius mecurij & nicoſtrates quam poſtea carmentē appellauerũt romani propter vaticinia.euan-
der ex arcadia ꝓfugus cum matre in italiã nauigauit.Regiavirgo.vinduna filia euandri:quã aliqui appel
lant launam.ex qua Hercules ſuſcepit Fabium a quo fabiorũ familia ꝓpagata eſt:ꝗuis aliqui teneãt pallã

Mira boues hac qua fulgēt nũc mœnia romę
Egit ouãs.tunc arcadius ſic fama locabat
Inter deſertos fundata palatia dumos.
Paupere ſub populo ductor.cũ regia virgo
Hoſpite victa ſacro fabiæ de crimine læta
Procreat.& magni cōmiſcet ſeminis ortus
Arcas in herculeos mater ventura nepotes.
Tercentũ domus hęc fabios armauit ī hoſtē
Limine progreſſos vno:pulcherrima quorũ
Cunctando fabius ſuperauit facta.ducēq;
Annibalē æquando . tantus nũc pœne fuiſti.
Dũ ſe perculſi renouant in bella latini.
Turbatus ioue:& exuta ſpe mœnia romæ
Pulſandi:colles vmbros atq; arua petebat
Annibal:excelſo ſummum qua vertice mōtis
Deuexum lateri pendet tuder:atq; vbi latis
Proiecta in campis nebulas exhalat inertes:
Et ſedet ingentē paſcens meuania taurum
Dona ioui:tum palladios ſe fundit in agros
Picenum diues prædæ atq; errãtibus aruis.
Quo ſpoliavt mutet trãſfert populãtia ſigna
Donec peſtiferos mitis campania curſus
Tardauit:bellũq; ſinu indefenſa recepit.
Hic dum ſtagnoſi ſpectat tēplumq; domoſq;
Linterni ductor:varia ſplendentia cernit
Pictura belli patribus monumenta prioris
Exhauſti:nã porticibus ſignata manebãt.
Quis inerat longus reꝝ & ſpectabilis ordo.
Primus bella truci ſuadebat regulus ore.
Bella negandaviro ſi noſcere fata daretur.
Ac princeps pœnis indictę more parentum
Appius aſtabat pugnę:lauroq; reuinctus.
Iuſtum ſarrana ducebat cede triumphum.
Aequoreum iuxta decus & nauale tropheũ.
Roſtra gerens niuea ſurgebat mole columna.

tem natũ fuiſſe ex vinduna & hercule:Hoſpite
ſacro.Hercule qui erat deificandus.Læto crimi
ne.concubitu.Seminis.Herculei.Arcas.puella
arcadici euãdri filia Ventura mater.ꝗ erat futu-
ra mater.In nepotes herculeos:fabiorũ familiã
qui erant nepotes & poſteritas herculis & ipſiꝰ
vidunæ.Domus hæc.fabioꝝ.ſenſus eſt Fabius
dictator cũctãdo & a quãdo Annibalem ſuꝑauit
oĩa geſta maiorum ſuoꝝ tãtæ molis erat æquaŕ
ne dum vincere Annibalē quē laudat poeta:vt
maior laus accedat Fabio ꝗ eũ tãto ſucceſſu tu
mentem cunctando fregit.Tercentũ.qui perie-
runt apud cremeram in pugna cōtra veientes
vt dictũ eſt. Pœne . Annibal tanti momēti erat
vt te æquare eſſet ſuperare ꝑ̃clara aliorũ facta.
Dum ſe perculſi.Fabio dictatori datum eſt ne-
gocium:vt muros vrbis turreſq; firmaret:& ꝑ̃ſi
dia diſponeret Annibal interim recto itinere
per vmbriam ſpoletũ vtq; venit: inde cũ popu-
lato agro vrbem adortus eſſet oppugnare cum
magna cæde ſuoꝝ repulſus eſt cōiectãs ex vniꝰ
coloniæ haud nimis ꝓſpere tentatæ viribꝰ quã
ta moles romanę vrbis eſſet:in agrũ picęnũ:ver
tit iter auiditate ꝑ̃dæ:demũ in cãpaniã peruēit
vbi picturã primi belli punici apud linternũ vi-
dit:vt a poeta igenioſe fingiť.Perculſi.cōſterna-
ti.accepta clade.Tuder.adhuc retinet nomē op
pidum vmbriæ porrectũ in dorſo montis:ſupra
meuaniam prope quam eſt clitũnus in plano ē
meuania ꝓpe fulginiam & in valle vmbriæ quę
nunc ſpoletina dicitur cuius lōgitudo eſt a per-
uſia ſpoletum vſq; : dextra læuaq; ſunt mōtes.
Inertes.inutiles obſcuras. Ingentem tauꝝ.qui
mactabatur a triũphantibus ioui capitolino.
Agros palladios.picęnos oliuiferos:inde oliuę
picenæ celebranť a poetis:& cũ traieciſſet An-
nibal truentum:marrucinos & marſos:atq; pe-
lignos depopulatus in campaniã ſe effudit.Er-
rantibus.diſcurrentibus ad predã.Signa popu-
lantia.ſuos milites qui omnia depopulabantur
Mitis .pacifica & fertilis magiſq; apta paci ꝗ
bellis.Indefenſa.quoniam romani nō poterant
ferre opem tribus cladibus iam attriti.Stagno-
ſi linterni.linternum eſt oppidum cãpaniæ cla-
rum exilio aphricani maioris:& ideo poeta fin
xit illic fuiſſe picturam primi belli punici : fuit
ibi Scipionis ſepulchrum auctore ſtrabone:cu-
ius ruinas ſe vidiſſe Liuius teſtatur: in quo tale

fuit epigrãma. Deuicto Annibale capta carthagine:&aucto Imperio hos cineres marmore tectus habes Cui nõ europe nõ obſtitit aphrica quõdam. Aſpice res hominũ q̄ breuisvrna premit:litetnũ eſt prope mare poſt ſinueſſam. Stagnoſi. quoniã prope erãt paludes:vnde dicet poſtea vndoſis ſqualida riuis hinc literna palus:adde ꝙ linternum alluitur fluuio eiuſdem nominis. Templum. hoc fingit poeta quoniam in tẽplis talia pingebantur. vt de hiſtoria troiana fingit Virgilius in templo carthaginis. Exhauſti. finiti:qđ durauerat per. xxiiij. annos. Primus bella truci. Mamertini:de quibus dictum eſt natio cãpana:&tũc meſſanã freto ſiculo incũbentem habitantes implorauerunt opem romanorũ contra hyeronẽ regem. a quo obſidebantur:& poſtvarias ſententias in ſenatu populus cenſuit & plebs ſciuit ſuadente. M. Attilio. Regulo illis implorãtibus opẽ eſſe ferendã. Neganda viro. quæ Regulus debuiſſet negare ac diſſuadere ſi ſciuiſſet fatoꝝ voluntates: quippe in eo bello periturus erat. Indictæ more parentum. quoniam bellum indicebaẽ a romanis per feciales priſco ritu:vt abunde dixi in cõmẽtarijs officiorum. Appius claudius cõtra hyeronem & pœnos in auxilium mamertinorum primus in ſiciliã exercitũ romanum traiecit:& pœnos ſicilia expulit:& appellatꝰ eſt claudius caudex:huiꝰ appij meminit Suetonius in tybero. Reuinctus. coronatus laurea corona vt moris erat triumphantium. Sarrana. punica:qũ pœnos Sicilia expulit. Tropheũ. colũna ĩ qua erãt inſignia victoriæ:naualis:&roſtra nauiuꝫ ſuſpẽſa. C. Cornelius:&. C. Duilius collegę in cõſulatu militauerẽ in ſiciliam:in primo bello punico. terreſtibus copijs prętererat Duilius & Annibal claſſi puuicæ. romane autẽ Cornelius qui fraude punica captꝰ ẽ:& ad Annibalem ꝑductus duilius relicto exercitu tribunis claſſem adijt:& ad mylas nauali prelio pœnos vicit:& .l. naues cœpit :conceſſumqꝫ illi a ſenatu fuit vt reuertẽti a cœna tybicines canerẽt & funale ꝓferreẽ. Alto mari ſiculo. Sacer. quoniam in ſacris vtebanẽ tybicinibus romani. Cantus. ipſorum tybicinum. Læti. iucundi Scipio. L. Cornelius Scipio cõſul in ſardinia & corſica contra ſardos corſos:& hãnonẽ pœnorum ducem ꝓſpere pugnauit:& hãnoni exequias celebrauit. Ciuis. hannonis ciuis carthaginẽſis. Extremos honores:exequias: & funeris põpa : qua eum ſcipio honeſtauit. Videt inde ruentem. videbat Attilium Regulũ appellantem claſſem littoribus libycis& pubẽ romanam diſcurrẽtem ꝑ agmina pœnoꝝ fuſa. Autololes& nomades ſũt populi aphricæ quos in primo bello punico Regulusvexauit:priuſq̄ capereẽ:hammones etiam & garamantes. Bragada. nunc de ſerpente interfecto ad bragadã. Proiectum pupi. carthaginenſes cupientẽ redire in patriam Xantippũ pelago merſerũt fruſtra inuocãtem numina: quippe nõ pepercerũt pœni atqꝫ poeta illũ dediſſe pœnas mortis Reguli ſed ſeras:nã debuit mori priuſq̄ regulꝰ capereẽ. merſerũt Xantippũ pœni redeuntẽ ĩ patriã in medio mari ne gloriã de regulo capto totam ſibi aſſumeret. Rectorem amycleum. Xantippum lacedemonium. Perfida manus. ipſi pœni qui eum in patriam reducere ſimulauerant. Pendebat. perſoluebat. Digni læti. nam merebatur talem mortem propter violatum regulum. Egates. inſulæ duæ ſunt in mari ſiculo apud quas luctatius vicit claſſem punicam. centum &. xx. naues amiſere pœni ad egates. quarum duæ de. l. ſubmerſæ ſunt. luctatius nauibus captis quæ ſupererant redijt ad lilybeum cum quo amilcar pœnorum legatus fœdus percuſſit. Prona aura. proſpero vento:& ferenti. Ad littora. ipſius ſiciliæ prope lilybeum. Legatus amilcar. Poſt victoriam luctatij ad egates carthaginẽſes:vt ſcribit polybius:miſſo ad amilcarem q̄celerrime nuncio poteſtatem illi dedere quicquid e repu. videretur faciendi:& ſic fœdus cum luctatio percuſſit. Ductoris. Annibalis. Verterat ora in ſeſe. omnium oculi relictis alijs imaginibus intuebantur amilcarem. Pacis faciem. conditiones pacis de quibus dictum eſt. Pollutas. violatas propter rupta fœdera Iouem. inuocatum. ſcilicet in fœdere. Dictantes iura. conditiones pacis. Strictas. expeditas & paratas ad ſupplicia nocentium. Horrebat. timebat. Irrita. quæ non ſeruauerunt pœni:excitantes poſtea bellum hoc punicum ſecundum. Hęc eryce e ſummo. fingit poeta illic fuiſſe depictam venerem quæ videbatur omnia ſpectare ex eryce monte ſiciliæ vbi colebatur:vnde erycina dicitur venus:dictus autem eſt eryx mons ab eryce filio veneris & butæ illic ſepulto quem cæſtibꝰ Hercules interemit. Dione. venus poſuit nomẽ matris pro filia. Læta. quoniam romani erant victores in mari ſiculo. Percenſuit contemplatus eſt & oculis

Exuuias marti donum quę duilius alto
Ante omnes merſa pœnorũ claſſe dicebat.
Cui nocturnus honos funalia clara ſacerqꝫ
Poſt ępulas tibicem adeſt:caſtoqꝫ penates
Inſignis læti repetebat murmure cautus.
Cernit & extremos defuncti ciuis honores.
Scipio ductoris celebrabat funera pœni
Sardoa victor terra:videt inde ruentem
Littoribus libycis diſperſa per agmina pubẽ.
Inſtabat criſta fulgens & terga premebat
Regulꝰ autololes nõadeſqꝫ &,maurꝰ & ãmõ
Et garamas poſitis debebant oppida telis.
Lentus arenoſo ſpumabat bragada campo.

perlegit. Lenta ira. quæ paulatim cuncta oculis luſtrando aucta erat. Non leuiora dabis. verba Annibalis ad carthaginem. i. non minora q̄ ſint hæc a romanis depicta in dedecus nr̃m. Captam ſaguntlium. enumerat ſuasvictorias annibal quas vult depingi in tectis carthaginis templiſqꝫ in dedecus romanorum. Da ſpectare. pinge vt ſit ſpectaculum omnibus. Patres. nam vt habuimus ſaguntini ſe inuicem trucidarunt:& neqꝫ pater filijs:neqꝫ filij patribus pepercerunt. Alpes. in acceſſas& ſuperatas a nobis. Exiguus locus:occupabant inquit alpes depictę magnum locum in tẽplo:cum ipæ ſint maximæ. Ardua. iuga alpium ſuperata a nobis. Adde etiaꝫ ticini. i. victoriam partam a nobis ad Ticinum & trebiã. Noſtrũ ideſt nobis fauẽtem. fauit quippe trebia pœnis vt habuimus. Fugiat cõſul. Scipio quem filiꝰ ad ticinum humeris in caſtra vulneratum rettulit: & ſic ſubvno aſpectu Syllius omnia poſuit:quę hactenus Annibal in italia geſſerit : & prius in hiſpania. Hæc. has measvictorias ſparge per orbem. vulgata pictura. Effinges. poteris depingere Facibus libyſſis. incendio a nobis iniecto. Tonãtem. iouem capitolinum. & ſeruat poeta decorũ viri ab omni pietate alieni. Quorũ dextris:captat animos ſuorum quos tãtarum cladũ autores dicit: & iuſſit porticum incendio abſumi:redigiqꝫ in cineres:picturæ initia autore plinio incerta ſunt. & ea inquirere ſuperfluum eſt. ægyptij ſex milibus annorum apud ipſos inuẽtam affirmabant priuſq̄ in gręciam tranſirent: gręcorum aliqui dicunt apud ſicyonem vrbem achaiæ :aliqui apud corynthum repertam oĩs ab vmbra hominis linæis circundata : hæc fuit pria:ſecunda ex ſingulis coloribus:&eo tempore quo Demarathus corinthius in italiam venit abſolutiſſima apud romanos pictura erat. & pictor templi quod erat ardeæ donatus eſt ciuitate:& in pictura tale fuit carmen. Dignus:digna loco picturis condecorauit reginæ iunonis ſupmæ coniugis templum. Mar. ludius ætoles ætolia oriundus. Quem nunc & poſt ſemper ob artem hanc ardea laudat: & hæc erant ſcripta antiquis litteris latinis:honor huic arti maturẽ apđ romanos cõtigit. Siquidem. ex ea cognomia pictorum traxerũt Fabij gentis clariſſimæ & princeps eiuſdem cognominis ædem ſalutis pinxit ãnos vrbis conditæ. ccccl. q̄ pictura durauit ad memoriã Plinij. Troianis tẽporibꝰ pictura non erat:non tamen mirari debemus Vir. ceciniſſe picturam apud carthaginem :poetę quippe ad tempora ſua plerumqꝫ reſpiciũt. Monumenta hoc templum cum tali pictura:monumenta dicũtur oĩa quæ nos alicuiꝰ rei præterite monẽt.

Viperea ſanie: turmiſqꝫ minantibus vltro
Pugnabat ſerpens. & cũ duce bella gerebat.
Nec nõ proiectum puppi fruſtraqꝫ vocantẽ
Numina amyclæũ mergebat perfida ponto
Xantippum mãus:& ſęras tibi regule pœnas
xãtippus digni pendebat in ęquore læti:
Addiderant geminasmedio cõſurgere fluctu
Egates lacerę. circunfragmenta videres
Claſſis : & effuſos fluitare in gurgite pœnos.
Poſſeſſor pelagi pronaqꝫ luctatius aura
Captiuas puppes ad littoravictor agebat.
Hæc inter iuncto legatus in ordine amilcar
Ductoris genitor cunctarum ab imagine reꝝ
Totius in ſeſe vulgi conuerterat ora.
Sed pacis facies &pollutas fœderis ara
Deceptumqꝫ iouẽ:ac dictãtes iura latinos
Cernere erat:ſtrictas trepida ceruice ſecures
Horrebat libys:ac ſubmiſſis ordine palmis
Orantes veniam iurabant irrita pacta.
Hæc eryce e ſummo ſpectabat lęta dione:
Quæ poſtq̄ infeſto percenſuit omnia vultu:
Arridens pœnus lenta proclamat ab ira.
Non leuiora dabis noſtrisinſcribere tectis
Acta meæ dextræ : captã carthago ſagunthũ
Da ſpectare ſimul flamma ferroqꝫ ruentem.
Perfodiãt patres natorum mẽbra:nec alpes
Exiguus domitas capiat locus. ardua celſis
Perſultet iuga victor eqs garamaſqꝫ nomaſqꝫ
Adde etiam ticini ſpumantes ſanguine ripas:
Et noſtrũ trebiã:& traſimeni littora thuſcis
Clauſa cadaueribus:ruat ingẽs corpore & armis
Flaminius fugiat cõſul manãte cruore
Scipio:& ad ſocios nati ceruice vehatur.
Hæc mitte ĩ pplos: &adhuc maiora dabũtur
Flagrantẽ effingẽs facibus carthago libyſſis
Romam:&deiectum tarpeia rupe tonantem.
Interea vos vt dignum eſt iſta ocius ite

Petri marſi interpretatio in ſeptimũ volumen Syllij italici.

INterea trepidis fabius ſpes vnica rebus. Fabius dictator a populo creat⁹ habita in primis cura ſacrorumvotisetiam ędib⁹vt fatales libri monebãt:vt ille.ſ.voueret:cuius maximũ imperiumin ciuitate eſſet de bello atq; repu.rettulit vt quibus quotue legionibus victori hoſti obuiam eundum eſſet pr̃es cenſerent. In ie via flaminia ,pfectus autriculos venit:&cũ acepiſſet Annibalẽver tiſſe iter in apuliam accepto exercitu cõſulis a flacco p agrũ ſabinũ tibur quo die ad conueniendũ nouis militibus edixerat venit. Inde præneſte ac tranſuerſis itineribus in viã latinã tranſgreſſus eſt. Inde itineribus ſũma cura exploratis ad hoſtẽ contendit: nullo loco niſi q̃tum neceſſitas cogeret fortunæ ſe cõmiſiur⁹ & eo aĩo vt cum hoſte tam fauſti martis niſi neceſſario manus non cõſereret:aſſequutuſẽ igitur annibalẽ in apulia:& nõ ,pcul ab arpis cõſedit.annibal cu; Fabiũ ad pugnã allicere nõ poſſet in cãpaniã mouit:&decept⁹errore nois clauſus eſt a Fabio in falernis:euaſit tamẽvir ſolers nouo cõmẽto: Inde fabius romã redijt ſacrorum cauſa relicto exercitu minutio magr̃o ęqtũ :cũ quo poſtea æquatum habuit ĩperium temeritate plebis. Sed Minutius tandem e manibus hoſtis a fabio ereptus ius ſuũ fabio reſtituit:& fabio ſacrificãs eũ patrẽ appellauit. Interea.dum talia agerent̃ ab hoſtibus Rebus trepidis.trepidãti reip.romãæ. Vnica ſola magna laus Fabij Aegrã vulnere.affectã & debilitatã calamitate accepta. Pręceps.feſtinus ſine aliqua cũctatiõe quippe res & tp̃s nõ patiebant̃ morã. Viridi ſenio.adhuc apto laborib⁹ caſtrẽſibus. Mẽs fabij heroica:qa tranſcendebat humanã mentẽ. Fabius quippe ſolus prudẽtia qua erat ſubnixus reprimere annibalẽ in armis furentẽ &iuueniliter exultantẽ videbat̃. Sacra vis.hoc aĩ robur: & ſnĩa. Siſtere.firmare. Fouentẽ aduerſa.i.ipos hoſtes quibus tũc fortuna belli arridebat. ni fabius inqt cũctãdo annibalẽ fregiſſet:actũ penitus fuiſſet de romano noie. Dardanij.romani. fuiſſet deletũ a pœnis nomẽ romanũ. Modũ.finem:qm̃ iuno fauebat pœnis. In punica caſtra ,p carthaginẽſibus. Statuit.finiuit:ſiue firmauit Lẽto moderamine.cũctãdo annibalẽ tot cladibus ſupbientẽ repreſſit. Heſperis.italis. Pœnũ. Annibalẽ. Sũme ducũ:verba poetæ in laudẽ fabij:qui rẽ romanã cũctãdo reſtituit.iterum labentia.hoc dicit ,ppter excidiũ Troianũ. iterum videbatur Troia ruere ſi Roma q̃ inde h̃uit originẽ a pœnis capta fuiſſet. Fluxas res.ipſã rẽpu.labantẽ & ſpectãtẽ occaſũ. Maiorum labores.oĩa quæ maiores nr̃i magnis laboribus cõpararũt. Carmẽtis opes.romãas.a carmẽte mr̃e euãdri. Emerito cœlo.qd̃ tuis reb⁹ geſtis acvirtute mereris. At libyæ ductor. Annibal audito noie dictatoris:optabat ſcire qdnã eẽt dictatura&qua fortuna prius vſus eſſet is qui nũc in tanto rerũ turbine tanq̃ vnicum ſubſidiũ creatus erat:& a cilio quẽ captiuũ habebat oĩa accepit. Vigẽt.celebrant̃ & ſũt in ore oĩum. Quod decus.quã famam gloriãq; haberet:& q̃ maiorum ſtẽmata : & an eẽt p̃ſtãs in re militari:& an fœlici euẽtu pugnauerit:vt ipſum in tãto rerum diſcrimine Anni

O iuuenes quorũ dextris mihi tãta gerũtur:
In cieres mõumẽta date:atq; iuoluite flãmis
INterea trepidis fabius ſpes vnica rebus
Ille quidẽ ſocios:atq; ægrã vulnere pręceps
Auſoniam armabat viridiq; ad dura laborum
Bellator ſenio iam caſtra mouebat in hoſtem
Sed mens humana maior nec tela nec enſem
Nec fortes ſpectabat equos tot milia contra
Pœnorum:inuictũq; ducẽ tot in agmina ſolus
Ibat:& in ſeſe cuncta arma:viroſq; gerebat
Ac ni ſacra ſeni vis impreſſumq; fuiſſet
Siſtere cunctãdo fortunam aduerſa fouentẽ
Vltima dardanij tranſiſſet nominis ætas
Ille modum ſuperis in punica caſtra fauoris
Addidit:& libyę finem inter proſpera bella
Vincendi ſtatuit:tumefactum cladibus ille
Heſperis lento pœnum moderamine luſit.
Summe ducum:qui regna iterum labẽtia troiæ
Et fluxas latij res maiorumq; labores:
Qui carmentis opes:&regna euãdria ſeruas:
Surge age:& emerito ſacrũ caput iſere cœlo.
At libyę ductor poſtq̃ noua nomia læto
Dictatore vigent:raptim mutata latinis (bat
Imperia haud fruſta reputãscognoſcere aue
Quæ fortuna viro:quod nã decus vltia feſſis
Anchora cur fabius:quẽ poſt tot rõa ,pcellas
Annibali putet eſſe parem:feruore calentes
Angebant animi:fraudiq; inaperta ſenectus
Ocius accitum captiuo ex agmine poſcit
Progeniem rituſq; ducis:dextræq; labores
Cilinus arreti tyrrhenis ortus in ortis
Clarũ nomen erat:ſed læua adduxerat hora
Ticini iuuenem ripis:fuſuſq; ruentis

bali victori opponerent. Vltima anchora.vltimũ ſubſidiũ & p̃fugiũ: Procellas.calamitates.perſtat in trãſlatione:qm̃ dixerat anchorã. Inaperta.q̃ nõ poterat decipi ,ppter lõgã rerum experiẽtiã. Ritus ducis.mores fabij:& natales. Labores dextræ.res a Fabio geſtas i bello. Tyrrhenis.hetruſcis:qm̃ arretiũ ẽ in hetruria clarum adhuc Leua hora.mala fortuna:na; fuit captus ad ticinum excuſſus ab equo cuius dorſo inſidebat. Hic.cilinus arretinus. Ardens extrema malis.cupiens mortem propter mala quæ in vinculis patiebat̃. Nõ cum flaminio.verba cilini ad annibalẽ in laudẽ Fabij:quibus ãnibalẽ ad ſuã necẽ ,puocabat poſus vitã i tãtis malis. Feruida cõſulta.temeraria cõſilia:&ipetus ſempronij gracci . Tirynthia.nata ab Hercule:vñ Iuuenalis. Natus in herculeo Fabius lare. Per ſingula.oĩa geſta fabiorum : ſed vno certamie illorũ aĩos:& vires cognoſces . Veientiũ populi. Narrat pugnã fabiorum cum veiẽtibus. Cõſul.conſules erant Cneus Fabius cæſo:& ritusverginius. Delectus vetiti.qm̃ nõ poterat haberi delectus militũ ,ppter inopiã ærarij &alia bella quæ iſtabant:Fabius cõſul in ſenatu ,p gente ſua loquutus eſt:cũ qua paludatus exiuit ad bellũ contra veientes ĩfœlici ſydere :qm̃ ad vnum oĩs cæſi ſunt ad cremerã fluuiũ. Penates hercule.domus fabiorum. Rexiſſes bella.i.fuiſſes optimus ĩperator exercitus quilibet illorum:vnde Oui.ĩ faſtis: Egredit̃caſtris miles generoſ⁹ ab iſdẽ Eqs dux fieri quilibet aptus erat. Dirum omen.malũ:& infœlix.ſ.fuit. Scelerata limina portę.qm̃ infœlici via dextro iano portæ carmẽtalis ,pfecti ad cremerã fluuium puenerunt.ex eo tẽpore porta illa ſcelerata & mali ominis habita eſt. Oui.in faſtis: Carmentis portæ dextra eſt via ,pxima iano Ire p hanc noli quiſqs es omen habet. Illa fama refert fabios exiſſe trecẽtos Porta vacat culpa ſed tamẽ omen habet. dicta eſt porta carmẽtalis a carmente mr̃e euandri :cui matrõæ ſacrificabant ſub capitolio ad portã carmentalẽ:q; ĩ ea ſors generationis eſſe exiſtimabat̃·euandro latini ſacrificabãt ad portã Trigeminã. Maxia ara. arã extẽporalẽ inqt Dionyſius erexit euander Herculi:& ipſe hercules ioui inuentori mactauit iuuẽcum:& populo epulũ dedit:hæc ara fuit in capite circi maximi:vbi ſuperioribus annis effoſſa fuit ſtatua herculis aurea :& alia illi⁹ aræ monumenta: q̃ nunc in capitolio viſuntur. Mortales huic aræ decimas ſoluebãt:&primus qui hanc conſuetudinẽ ĩtroduxit:Hercules fuit qui ex omnipræda decimas ioui dedit. perſuaſum quippe erat ditiſſimos eos fieri:qui herculi decimas ſoluiſſent. hinc opes luculli factę arbitrant̃& ipſe hercules putat̃ theſaurorum de⁹a q buſdã icubo appellatus:qa icubat theſaurijs:& cura ſacrorum herculis demandata fuit potitijs & pinarijs:q̃ familiæ in latio nobiliſſimæ erãt : vñ appius claudio oculis captus eſt : cũ huic ſacro ſeruos publicos p̃poſuiſſet. Aſpera virtus fabiorum nõ permittebat ipſos poſſe numerari nam tanta erat in illis virtus:vt viderent̃ hi pauci exercitus& inumerabilis:& plures iterficiebant q̃ ipſi eſſent:& nullus inter eosvidebatur ſecũdus

Vulnere equi libycis præbebat colla cathenis
Hic ardens extrema malis & rumpere vitam
Non cũ flaminio tibi res : nec feruida gracci
In manibus conſulta inquit: tirynthia gẽs eſt
Quam ſi fata tuis genuiſſent annibal oris
Terrarum imperiũ carthaginis arce videres.
Non ego te longa ſerie per ſingula ducam:
Hoc ſat erit.noſces fabios certamine ab vno
Veientum populi violata pace negabant.
Acceptare iugum : ac vicino marte furebant.
Ad portas bellum:conſulq; ciebat ad arma.
Delectus vetiti:priuataq; caſtra penates
Herculei impleuere domo mirabile ab vna
Patricius iunctis exercitus ibat in armis
Tercentum exilire duces:quocunq; liberet
Vno nõ pauidus rexiſſet bella magiſtro.
Sed dirum egreſſis omen ſcelerata minaci
Stridentis ſonitu tremuerunt limina portæ
Maximaq; herculei mugiuit numinis ara.
Inuaſere hoſtem numeratiq; aſperavirtus
Haud eſt paſſa viros:& plures milite cædes.
Sæpe globo denſi ſæpe:& per deuia paſſim
Diſperſi ſubire vices:meritiq; labore
Equato nulli quiſq̃ virtute ſecundus
Ducere tercentum tarpeia ad tẽpla triũphos
Spes heu fallaces:oblitaq; corda caducum
Mortali quodcũq; datur grex ille virorum
Qui fabia gente incolumi deforme putabat
Publica bella geri:pariter cecidere deorum
Inuidia:ſubitis circunuenientibus armis
Nec tamen occiſos eſt cur lętere ſuperſunt
Quod tibi ſit libyęq; ſatis certaueritvnus:
Tercentum dextris:tã viuida mẽbra laborq;
Prouidus:& cauta ſolertia tecta quiete.
Nec vero calidi nunc tu cui ſanguinis ætas

ſed omnes erant virtute pares. Vices.viciſſitudines pugnæ.Nulli ſecundus ducere triumphos.ſ. quilibet videbatur eſſe primus qui mereretur triumphum.Ad tarpeia templa. iouem capitolinum.illuc eni curru videbantur triumphantes.Spes heu fallaces.exclamat poeta.Caducū.ſ.eſſe:& momentaneū quicquid eſt in rebus humanis:quibus nullo modo fidēdum eſt:cū ſint caducę:& ſpes fallaces:quoniā nihil certi habemus.Publica.a toto populo.Vnus.Fabius dictator certabit pro oībus cōſilio.ſ.& prudentia. Solertia.diligentia Fabij.erat tecta cauta quiete.i.erat ſolertiſſimus cum opus fuiſſet : & cunctator vt tēpus poſcebat.

Nec vero.ſenſus eſt.q̄uis Fabius ſit ſenex o Annibal:tu tamen non es ita expeditus ad pugnā:& concitatus ſuper equum:vt ille eſt:q̄q̄ es iuuenis:& ſanguis in te feruet.Momorderis ora frenis.i.agitaueris & laceraueris ora equi:voluēdo illū frenis huc & illuc.quod dexteritatē quandā & agilitatem requirit.i. tu nō agilius tractas habenas quæ equū mordēt ꝓpter frenū cū cōtrahuntur. Quem.cilinū annibal videns cupidū mortis dixit.Nequicq̄.fruſtra elicis mihi iram:vt te perdam . volo enim te vinculis detineri :vt magis crucieris:cū mors ſit tibi ſolatiū. Hæc iuuenis. Annibal dixit proſpera fortuna elatus. At p̄res latiaſqꝫ nurus .Qu.Fabius dictus a populo dictator:ad ſenatū rettulit peccatū eē a. C.flaminio in auſpicijs iuſſi id inſpicere decē viri:rettulerunt ex fatalibus libris de integro ſoluendum marti votū:& Megaleſia ioui:& veneri ericinę ac menti vouendas ædes & ver ſacꝝ vouendū. Res delegata eſt.M.æmilio p̄tori:quoniā belli cura fabiū tēebat.habita triduo lectiſternia ſūt:& puluinaria ſcā ioui:&iunoni:neptuno mineruę:& marti:&veneri ericinę:appollini:&dianę vulcano:& veſtæ:Fabius veneri ericinæ ædem vouit.Attilius p̄tor marti:matronæ iunoni:veientani in auentiovotū fecere.Latias nurus.matronas romanas:& latinas.Huc ades.p̄ces matronaꝝ ad iunonē:& imitatio eſt Virgilij.Quæcūqꝫ ē.i.oēs matronæ latinę ferimus tibi hoc donū:& hāc pallā:q̄ ē honeſtę mulieris veſtimētū. Sub tegmine fuluo.i.auro.Vir. Pallā ſignis auroqꝫ rigentē. Acu.qm̄ acu erat intextū auꝝ in palla vt nūc fit:qđ phryges īuenire.&ad id poeta alludit ꝓpter romāos a phrygia oriūdos.ſub tegmē ē ī tela dr̄ id qđ ſubijt ſtami.dr̄ ēt trama id .ſ.qđ ꝑ tranſuerſū nauicula illa textoria imittit̄ ſtamē aūt dr̄ longitudo ipſius telæ : & filū licijs innexū.poetæ īterdū iſta cōfūdūt:& ſub tegmē ꝓ filo.aliaue re q̄ pāno ſiue telæ intexit̄ accipiunt. Marmaricā nubē.ipſos pœnos qui oia cōfundunt:& italiā lacerāt : dabimus tibi coronā ex auro & gemmis. Preſſa.ornata:& habēs gēmas inſertas & ipreſſas. Proprio dono.peplo ē eni palladis.velū. Vir. Peplūqꝫ ferebāt ſuppliciter triſtes. Dionē. venerē ericinā. Tāta adeo cū res ſēſus ē.i aduerſis religioſi ſumꝰ & pij.& deū īuocamꝰ.in fœlicitate aūt pietatis obliuiſcimur qm̄ pauci vtrāqꝫ fortunā nouerūt ferre moderate:& aduerſa cōtēptū ſolēt gn̄are : ꝓſpera vero inſolentiā. Fœlicibꝰ.ſ.rebꝰ :qm̄ tūc nō curamus

Foderis in pugnavelocius ilia planta
Bellatoris equi:freniſqꝫ momorderis ora:
Quē cernens auidū læti poſt talia pœnus.
Nequicq̄ noſtras demens ait elicis iras.
Et captiua paras moriendo euadere vincla.
Viuendum eſt : arcta feruētur colla cathena.
Hęc iuuenis.diuiſqꝫ tumēs:auſiſqꝫ ſecundis
At patres latiaſqꝫ nurus raptabat ad aras
Cura deum:mœſto ſuffuſę lumina vultu.
Fœmineꝰ matres graditur chorus ordie lōgo
Iunoni palam conceptaqꝫ vota dicebant.
Huc ades o regia deum gēs caſta precamur
Et ferimus digno quæcunqꝫ eſt nomie turba
Auſonidū pulchrūqꝫ:&acu ſub tegmie fuluo
Qđ noſtræ neuere manus venerabile donū.
At dum decreſcit matrū metus:hoc tibi diua
Interea velamen erit:ſi pellere noſtris
Marmaricā terris nubē dabis:omnis in auro
Preſſa tibi varia fulgebit gemma corona
Nec nō & ꝓprio venerantur pallada dono.
Phœbūqꝫ armigerūqꝫ deū:primāqꝫ dionē.
Tanta adeo cū res trepidę reuerentia diuum
Naſcitur:& raræ fumāt fœlicibus aræ.
Dum romā antiquos templis īdicit honores.
Iam fabius cauto præcedēs agmine &arte
Bellandi lento ſimilis præcluſerat omnis
Fortunæqꝫ hoſtiqꝫ vias:diſcedere ſignis
Haud licitū:ſūmūqꝫ decus quo tollis ad aſtra
Imperii romane caput parere docebat.
Verū vbi prima ſatis cōſpecta ī mōtibus altis
Signa ꝓcul:fulſitqꝫ nouis exercitus armis:
Arrectæ ſpes ſidoniæ:feruetqꝫ ſecundis
Fortunæ iuuenis:vincendi ſola videtur
Quod nōdū ſteterit acies mora:ꝑgite clamat
Ite citi ruite ad portas propellite vallum

numen flatu proſperæ fortunæ euecti.Præcluſerat vias.nam fortuna iā cōtra romanos nihil poterat & hoſtis.tāta erat Fabij prudentia. Vn̄ Iuue.Nullū numē abeſt ſi ſit prudētia:ſed te Nos facimus fortuna deā. Summū decus:qm̄ militaris diſciplina erat ars romana:& romanorum gloria inde orta eſt:qui imperium propagarunt ſeruata diſciplina & parendo ducibus.Ioſephus li.iij.de bello iudaico romanorū militiam deſcribens ait.Siquis romanoꝝ militarē diſciplinā reſpexit:profecto cognoſcet tantum eos īperium non fortunæ munere:ſed ꝓpria virtute cōparaſſe.Maior inquit romanis militibus diligētia ex timore ē. Nāqꝫ leges apud eos etiā minimæ negligētiæ capitales ſunt duceſqꝫ magis q̄ ip̄æ leges terribiles.tāto aūt obſequio rectoribꝰ parēt:vt ī pace ornamēto ſit:& ī acie corpꝰ vnū totiꝰ cōſpiciat̄ exercitꝰ.ſic eorū copulati ſūt ordies:ita circūdici ſūt mobiles·& acutis auribꝰad p̄cepta oculiſqꝫ ad ſigna:& ad opa manibꝰ.qđ miꝝ ſi euphrates ab oriēte: & oceanꝰ ab occidente. itēqꝫ a meridiano tractu libyæ fertiliſſia regio:& ſeptētriōe rhenꝰ atqꝫ iſter ſūt īperij limites:cū minorē eē poſſidentibꝰ poſſeſſionē recte qs dixerit. Torq̄tꝰ certe in bello latino Adueſeri filiū ſuū q̄q̄ victorē ſecuri ꝑcuti iuſſit cū īiuſſu ſuo pugnaſſet ne militaris diſciplia ſolueret̄:quā nūc Fabiꝰ prudētiſſie ſimꝉ & ſeueriſſie regebat. In mōtibꝰ altis : quos ſēp occupabat Fabiꝰ:vt tutior eſſet eiꝰ exercitꝰ.Signa .vexilla rōana & Fabij exercitꝰ. Arrectæ ſpes ſydoniæ:ip̄e Annibal cōcepit magnā ſpē victoriæ viſis caſtris Fabij:q ꝓpe arpos caſtra poſuerat non ꝓcul ab Annibale. Iuuenis. Annibal ardebat pugnā ꝓſpera fortuna ſuperbiens. Clamat Annibal : & ſeruat decorum feruidi ducis:& moræ īpatientis .Ad vmbras. ad mortem:ideſt tantum diſtant milites romani a morte:quantum nos diſtamus ab ipſis: cū primum poterimus conſerere manus actū erit de illis:& ſic oſtendit facilem victoriam . Reſides ad bella vocantur.detrahit Fabio vt oſtendat romanos milites ſub tali duce iam ſenio cōfecto:& pigro in martem facile ſuperatum iri & trahit Fabium in contemptum propter ætatem iam ingraueſcentem. Quis.quibus.Hoc reliquum eſt .hi tantum inquit milites iam romanis ſuperſunt:qui tanq̄ inutiles prius domi remanſerant . Heu vbi nunc gracci .vt magis detraheret Fabio: & ſuos accēderet : ait. vtinā daret̄ nobis vicēdꝰ graccus: & Scipio atqꝫ flaminius:qui victori gloriā afferrēt:nam Fabius īqt:q ē ꝓpe mortē:qđ decoris mihi afferre pōt Scipiadæ. Cneus & publius Scipiones : qui tunc erant in hiſpania.Ad vltima mundi . hiſpaniam quæ eſt vltima ad occaſum. Oceanū. beticum.ſ.& hiſpanum . Noſtris titulis.laudibus & victorijs : quoniam erat bellicoſus vnde illius mors mihi gloria fuit: nulla vero ſupperare ignauuꝫ ſenem:ſeruatū decorū magnanimi ducis : & ardua quæqꝫ appetētis ꝓ decoro ſeruādo.Crudū nomē.t̄ribile ī bello· Quot demere ānos.q d.paucos:cūſit iā ī limine mortis.Faxo.efficiā vt Fabiꝰ poſt hac nō poſſit ar-

Pectoribus:quātū cāpi diſtamus ad vmbras
Tantū hoſti ſuperē:reſides ad bella vocātur
Quis pudeat certare ſenes:quodcūqꝫ videtis
Hoc reliquū ē:primo dānatū & iutile bello.
Heu vbi nūc gracci:aut vbi ſūt nūc fulmia gē
Scipiadæ:ʼ pulſi auſonia nō āte pauēres: (tis
Dimiſere fugam quā terror ad vltima mūdi
Oceanūqꝫ tulit profugus:nunc errat vterqꝫ
Nomina noſtra tremēs:& ripas ſeruat iberi:
Eſt etiam cur flaminio mihi gloria cæſo
Creuerit:& titulis libeat cur figere noſtris
Crudū marte viri nomē:quot demere noſter
Hic ānos fabio gladius valet:& tamē audet.
Audeat:haud vltra ſaxo ſpectetur in armis.
Talia vociferās volucri rapit agmina curſu.
Ac p̄uectus equo nunc dextra ꝓuocat hoſtē
Nūc voce īcrepitat:miſſa nūc eminus haſta
Fertur:ouās pugnęqꝫ agitat ſimꝉacra futurę:
Vt thetidis ꝓles phrygiis vulcania campis
Arma tulit:clypeo āplexus terrāqꝫ polūqꝫ
Maternūqꝫ fretū totūqꝫ ī imagine mundum
Caſſarum ſedet irarum ſpectator:& alti
Celſus colle iugi domat exultantia corda.
Infractaſqꝫ minas dilato marte fatigat.
Sollers cunctandi fabius:ceu nocte ſub atra
Munitis paſtor ſtabulis per ouilia clauſum
Impauidus ſōni ſeruat pecus:effera ſæuit
Atqꝫ ipaſta trucis vlulatus turba luporum
Exercet.muroſqꝫ quatit teſtantia clauſtra.
Irritus incepti mouet inde atqꝫ apula tardo
Arua libys paſſu legit:ac nūc valle reſedit
Conditus occulta:ſi præcipitare ſequentem
Atqꝫ inopinata detur circundare fraude
Nūc nocturna parat cæcæ celātibus vmbris
Furta viæ:retroqꝫ aditum.fictoſqꝫ timores

ma capere. Rapit. rapti ducit in hoſtes quos ad pugnã elicere nõ potuit. Vt thetidis ꝓles. Annibalẽ irritãtẽ
rõanos voce manuqȝ ad pugnã accuſãtẽqȝ illoꝝ ignauiã ꝙ ſe vallo cõtinerẽt cõparat Achilli q̃ i bello Tro
iano cõſpicuꝰ armis a vulcano elaboratis ꝑcibꝰ thetidis magna voce troianos terruit i cuiꝰ clypeo erat dpi
ꝺꝰ mũdꝰ. in clypeo inquit Home. i. xix. iliados inſerebat vulcanꝰ terrã cœlũ mare: & ſolẽ idefeſſũ & plenũ
orbẽ lunæ. Mĩnũ fretũ. qm̃ thetis achillis mr̃ erat maris nympha. In imagine. illa cælatura clypei. Caſſarũ
irarũ: qm̃ in caſſum iraſcebat̃ Annibal. Liuius ait. Vbi geſta oĩa apd̃ hoſtes nec caſtra vllo tumultu mota vi
det: qd tãdẽ icrepãs quos martios aĩos romanis debellatũ & cõceſſũ ꝓpalã de virtute & glia eſſe in caſtra
rediјt ceterum tacita cura ãgebatur. Corda ex
ultantia. ipſum Annibalẽ iuueniliter exultãtẽ
& milites pœnos. Infracta. inſanas minas An-
nibalis. Dilato marte. mora pugnãdi & cũctati
onẽ. Sollers. peritus. ſollers dr̃ in oĩ reprudens.
Ceu nocte ſub atra. Fabiũ eludẽtẽ vanas iras
Annibalis cõparat paſtori q̃ ſic claudit ouilia
vt lupis noctu aſpirare non detur. Munitis. be
ne clauſis & ſeptis. Impauidus ſomni. non ti-
mens etiam ſi dormiret: quoniam ouilia muni
ta ſunt. Effera. crudelis & rapida. Impaſta eſu
riẽs. Truces. vlulatus terrentes ipſa ouilia. Re-
ſtantia. repugnantia lupis volentibus irrũpere
ad oues. Legit arua appula. vagatus eſt per a-
puliam lento tamen paſſu. Dictatoris inquit
Liuius prudentiam & conſtantiam timuit An
nibal: & ſæpe caſtra mouendo agros ſociorum
populabatur mõ cito agmine e cõſpectu abi-
bat mõ repente in aliquo flexu viæ ſi excipere
digreſſũ hoſtẽ poſſet obſidebat. Fabiꝰ ꝑ loca al
ta agmen ducebat modico ab hoſte interuallo
vt neqȝ omitteret eum: neqȝ cõgrederet̃ caſtris
niſi q̃ntum vſus cogeret tenebatur miles pabu
la & ligna nec pauci petebant: nec paſſim. Le
git. pererrat circuit. Præcipitare. trahere in in-
ſidias. Qualis mœnia. flexuoſa & varia Anni-
balis itinera comparat flexuoſis curſibus me-
andri fluminis mœniæ a quo omnes flexio-
nes dicuntur meandri: vnde virgilius. in quin-
to. Quam plurima circum purpura mean-
dro duplici melibea cucurrit. Sicut aquæ ſplẽ-
dor Annibalis mentem vibrantem & varia co-
gitãtẽ comparat fulgori q̃ excitatur radijs ſola
ribꝰ agẽtibꝰ i aquam & diſſultat ꝑ tecta Tremu
la. vibrãti. Et laq̃aria. trabes ipiꝰ tecti. Obuia ſi
primꝰ. verba Annibal̃ qbꝰ q̃rit̃ ſibi eẽ rẽ geren
dam cum Fabio quẽ inuitus laudat inquiens ſi
nobis deſcendentibus ex alpibus romani op-
poſuiſſent Fabiũ nullum locum inſignem cla-
de hoſtili feciſſemus. Liuius ait. Ceterum taci
ta cura animum incenſis ꝙ cum duce non fla-
minio ſempronioqȝ ſimili futura ſibi res eſſet
ac tum demum edocti malis romani parem.
Annibalis ducẽ quæſiſſent. Phaetontiꝰ ãnis. pa
dus in quẽ cecidit phaetõ. hoc dicit ꝓpt cædẽ
ad trebiã qui i padũ emittit. Decolor. infectus
romanorum ſanguine. Inuentum. ſ. ẽ genꝰ vin
cendi cunctando: & mora pugnæ. Diſtinxit.

Aſſimulat: nunc caſtra citus deſerta relicta
Oſtentat præda: atqȝ iuitat prodigus hoſtẽ.
Qualis mẹonia paſſim mẹandrus in ora:
Cũ ſibi gurgitibus flexis reuolutus oberrat.
Nulla vacant icepta dolis ſimul oĩa verſat
Miſcetqȝ exacuens varia ad conomina mẽtẽ:
Sicut aquæ ſplendor radiatus lampade ſolis.
Diſultat per tecta vaga ſub imagine vibrans
Luminis: & tremula laq̃aria verberat vmbra
Iãqȝ dolore furẽs ita ſecum imurmurat ire:
Obuia ſi primus nobis hic tela tuliſſet:
Nulla eẽnt trebiæ & traſimeni nomina: nulli
Ingererent tituli: nunquã phaetõtius amnis
Sãguinea põtũ turbaſſet decolor vnda.
Inuẽtum dũ ſe cohibet: terimurqȝ ſedendo
Vincendi genus: quoties velut obuius iret
Diſcinxit ratiõe dolos: fraudeſqȝ reſoluit.
Hæc ſecũ mediã ſomni cum buccina noctem
Diuideret: iamqȝ excubias ſortitus iniquas
Tertius abrupta vigil iret ad arma quiete.
Vertit iter dauniqȝ retro tellure relicta
Cãpanas remeat notus populator in oras.
Hic vero intrauit poſtq̃ vberis arua phalerni
Diues ea & nũquã tellus mentita colono:
Addũt frugiferis iimica incẽdia ramis. (nores
Haud fas bacche tuos tacitũ tranſmittere ho
Quãq̃ magna icepta vocãt mẽorabere ſacri
Largitor laticis. grauidæ cui nectare vites
Nulli dant prælis nomen præferre falernis.
Maſſica ſulcabat meliore falernus in æuo
Enſibus ignotis ſenior iuga pãpius vmbras
Nondũ vua virides nudo texebat in aruo
Pocula nec norant ſuccis mulcere lyei:
Fonte ſitim & pura ſoliti defendere lympha
Attulit hoſpitio pergẽtem ad littora calpes:

diſſoluit noſtras fraudes. Ratione. prudentia quæ in homine dicit̃ recta ratio. Hæc ſecũ. ſ. dixit & media
nocte mouit caſtra in cãpaniam relicta poſt tergũ apulia: vbi regnauit daunꝰ. Excubias. vigilias. Iniquas.
qm̃ tunc eſt tempus dormiendi. & ſic tertia vigilia mouit inde pœnus. Tertius vigil. ille qui debebat vigi-
lare & facere excubias abrupto ſomno. Notus populator. qm̃ illic iterũ fuerat cum apud linternũ vidit pi-
cturam. Vberis. fertilis. falernus eſt ager campanus vini ferax & tritici. hic Pli. iquit. fœlix illa campania. ad
hoc ſinu incipiunt vitiferi colles: & temulentia nobilis ſucco per omnis terras inclyto: atqȝ vt veteres dixe
re ſummum liberi patris cum venere certamen. Colono. qui inde habuit triticum & vinum. Ramis frugi-
feris. arbuſtis. Annibal icẽdit omnis agros præter agrũ Fabij cui pepercit vt eũ traheret i iuidiam romano
rum: & vt eum eliceret ad pugnam volentem
hanc maculam delere: quod minime aſſecutus
eſt. Haud fas bacche. fingit poeta bacchũ eun
tem in hiſpaniam produxiſſe falernum vinum
& nomen accepiſſe a falerno ſene qui bacchũ
magna ſedulitate hoſpitio exceperat. Sacri la-
ticis. vini falerni. Nectare. optimo vino. prælũ
eſt torcular quo vinũ premitur. Maſſica maſſi-
ci cãpi ſũt in cãpania. In æuo meliore. ætate ar
gẽtea. Pli. ait falernꝰ ager a põte cãpano inci-
pit. fauſtianꝰ autem circiter quatuor miliaria
a vico prope ſinueſſam: nec vlli vino maior au
toritas. tria eius genera: auſterũ: dulce: tenue:
quidam ita diſtingunt. ſummis collibus gaura
num gigni: medijs fauſtianum. imis falernum
Enſibus ingotis. quoniam tunc non erat vſus
armorũ. Nondum vua. cum nondum eſſet vua
& cum nõdũ viridis pampinꝰ texebat vmbras
in aruo. i. cum nondum eſſẽt vites. Succis lyei.
vino. Vir. poculaqȝ inuentis acheloia miſcuit
vuis. Pura. non admixto vino. Defẽdere. repel
lere. Ad littora calpes. ad fretum herculeum
& mare gaditanum. Extremũ diẽ. vltimũ quo
illud nectar produci debebat. Dexter. fœlix.
Nec pigitũ. non piguit bacchum ſubire domũ
falerni. Ritu paupis æui. vt eo tpe cõſueuerãt.
De more parentum: ſecundum conſuetudi-
nem antiquorum & hoſpitalitatem qua pluri-
mum illa antiquitas gaudebat. Inſtabat ſenectæ. pugnabat cũ ætate: & adeo ſedulus erat circa hoſpitẽ
vt iuuenis pœne videretur. Rorantes dapes. hortenſes herbas rore perfuſas. Nullo cruore. quia
non apponebant carnes: primus qui interemit animal fuit hyperbius martis filius. bouem prometheus.
Cerealia dona. triticea: & pultem: qua romani diu vixerunt: vt ſcribit plinius. Honorem veſtæ. ignẽ
veſtæ dicatum. Deterſit. amouit diſſipauit vt poſſet iacere in medium liba: & maſſam triticeam ſiue
hordeaceam admixtis. melle: lacte: & herbis. populus romanus farre tantum & frumento. ccc. an-
nis vſus eſt: & pulte: non pane: longo tempore vixiſſe romanos manifeſtum eſt: quoniam inde pul
mentaria tempore Plinij dicebantur: & ennius antiquiſſimus vates obſidionis famam deſcribens of
fam ereptam fuiſſe plorantibus infantibus commemorat. Libamina. offam ex rebus ſupradictis
compoſitam ſiue placentam. Captus. delectatus diligentia ſenis & hoſpitalitate. Fagina. ex fa-
go arbore facta non enim habebant tunc æra corinthia: immo luxurioſorum furores non vaſa ana-
glipta & cætera id genus quæ mores perdiderunt. Tuos latices. vinum a baccho repertum.
Vilis mulctra. vile vas ex ligno mulctra dicitur vas quo lac mulgetur. Vir. bis venit ad mulctram
binos alit vbere fœtus. Vuis. quas expreſſit in craterem factum ex quercu cauata. Mœro ru-
benti. falerno vino: quoniam falernum dictum eſt quaſi flauernum autore Varrone. En cape. ver-
ba bacchi ad falernũ ſenẽ hoſpitẽqȝ ſuũ Falerni viticolæ: tui q̃ es agricola & iã poteris excolere vites. Haud
vltra latuit deꝰ: ſuũ numẽ oñdit. & deꝰ apparuit. Nitẽtẽ. qm̃ bacchus erat formoſꝰ & hẽbat comas demiſ-
ſas. Mar. ſic dniqȝ nõ ſit Tã lõge bromio q̃ tibi phœbe comẹ. corymbꝰ ẽ fructꝰ hederẹ q̃ bacchi frõs redi-
mit̃. cãtarꝰ erat poculũ bacchi. Scyphꝰ Hercul̃ autore Macrobio: Thyrſꝰ ẽ haſta bacchi pãpis obuoluta.

Extremũqȝ diem pes dexter & hora lyeum
Nec pigitũ paruoſqȝ lares humiliſqȝ ſubire
Limina. celicolam tecti cepere volentem
Fumoſi poſtes: & ritu pauperis æui
Ante focos menſæ: lætus nec ſenſerat hoſpes
Aduenιſſe deũ: ſed enim de more parentum
Grato curſabat ſtudio. inſtabatqȝ ſenectæ
Donec opes feſtas puris nunc corna caniſtris
Cõpoſuit: nunc irriguis citus extulit hortis
Rorantes humore dapes: tum lacte fauiſqȝ
Diſtinxit dulcis epulas: nulloqȝ cruore
Polluta caſtus menſa cerealia dona
Attulit: ac primum veſtæ deterſit honorem
Vndiqȝ: & in mediã iecit libamina flammam
Deeſſe tuos latices hac ſedulitate ſenili
Captus bacche vetas: ſubito mirabile dictu
Fagina pampineo ſpumarunt pocula ſucco.
Pauperis hoſpitij precium viliſqȝ rubenti

habes etiã alligatã ĩſtitã.vnde Papi.in thebaide dicit pallẽtes hederæ nyſeaqꝫ ſerta coronant.Candida pã
pineo ſubnectit̃ ĩſtita pilo.Nyſeo palmite.vitigineo & bacchico a nyſa vrbe baccho ſacra:a q̃ ipe Dionyſi
us dict⁹.Nec facilis certaſſe.i.nõ valẽs certare cum ſapore vini.Læto.quoniam vinũ generat læticiã.Qual
fat⁹ tpa.qm̃ aſcẽdẽs vapor vini ad caput ĩducit ebrietatẽ.Vix itellectis.qm̃ fact⁹ iã ebri⁹ nõ poterat verba
exprimere.Sõn⁹.ẽ comes bacchi qa nimio potu gn̄at̃ ſõn⁹ ꝓpter vaporẽ vini ebetãtẽ cerebrũ:& iõ ebrii ꝓ
fũde dormiũt.Luctãtia.repugnãtia ſõno.Vngula phaetõtia.i.curr⁹ ſolaris & eq phœbei.i.illuceſcente die.
Prio phœbo.matutino ſole.Maſſic⁹.mons.It.ſerpit ĩpa vitis q̃ mõtẽ illũ ornabat.Diues timol⁹.mõs lydiæ
vini ferax de quo ſupra dictũ ẽ.Methymna eſt
vrbs leſbi abũdãsvini copia.Vir.q̃ methymneo
carpit de palmite leſbos & Oui.Gargara quot
ſegetes quot hẽt methymna racemos.Pli.ait
leſbiũ ſponte ſua mare ſapit.Nec.tmolio ꝑ ſe
gr̃a vt vio ſed cui⁹ dulci admixto reliquoꝝ du
ritia ſuauitatẽ accipiat ſimul & ætatẽ:qm̃ vetu
ſtiora ꝓtin⁹ videtur.Diues.ꝓpter vinũ & cro-
cũ vñ Vir.croceos vt tmol⁹ odores:Aruiſiũ eſt
vinũ chiũ.Ambroſijs.dulcib⁹ & p̃cioſis.Hæc
tũ vaſta dabat.Annibal ex arpis ĩ ſãniũ trãſijt
beneuẽtanũqꝫ depopulat⁹ ẽ agrũ.Theleſia ex
pugnata Fabiũ ad pugnã trahere non potuit.
Iñ cãpanoꝝ vaſtatis agris ad vulturnũ caſtra
ponit dimiſſo ad p̃dãdũ falernũ agrũ.Mahar
bale:ſed dictator ꝑ iuga maſſici mõtis ducebat
exercitũ.Dabat vaſta deuaſtabat & populaba
tur.Improba vota caſtris auſonijs.Fabi⁹ non
Annibalẽ magis ĩfeſtũ tã ſanis cõſilijs hẽbat q̃
minutiũ magiſtrũ eqtũ q nil aliud q̃ q̃ nõ ipe-
rabat more ad rẽ pu.p̃cipitãdã hẽbat:ferox ra
piduſqꝫ ĩ cõſilijs ac ligua ĩmodic⁹ prio iter pau
cos deide ꝓpalã ĩ vulg⁹ ꝑ cũctatore ſegnẽ pro
cauto timidũ affigẽsvicia virtutib⁹ vitia cõpel
lebat.Proni deorſũ currẽtes.Mõte.maſſico in
cui⁹ iugis Fabi⁹ caſtra poſuerat.Da famæ da
muſavirꝝ.repetitvotũ poeta Fabij prudẽtiã ma
gnitudinẽ aĩ & cõſtãtiã narratur⁹ quẽ laudat:
qm̃ bia caſtra vicerat ſua.ſ.& hoſtilia:da igt o
muſa famã& nomẽFabio ꝑ totũ orbẽ Gemios
furores.Annibal̃ & rõanoꝝ militũ:q pugnã ar
debãt Feruida ſi nobis.verba Fabij ad milites
pugnã affectãtes:qb⁹ eos hortat̃ vt pugna ab-
ſtineãt arguẽs abvtili & cõfutãs militũ libidinẽ
ait Si p̃res & ſenatores putaſſẽt me feruidũ &
ruẽtẽ i p̃lia ꝓfecto nõ dixiſſẽt me dictatorẽ: ne
qꝫ mãdaſſẽt mihi bellũ iã deploratũ & d̃ quo iã
deſpauerãt vt oñdat illos iniuſſu ſenatoꝝ & cõ-
tra cõe cõmodũ pugnã affectare:& ſe nõ differ
re pugnã.qa timeat:ſed qm̃ tp̃s ita poſcebat &
ĩ rẽ erat cũctari Abruptũ.p̃ceps ad pugnã Mar
tis d̃plorati.deſpatę iã pugnę & victorię Iñ di
cim⁹ corpa d̃plorata.i.mortua Hẽnas.regimẽ
picl̃oſiſſi belli Pẽſata.diligẽt cõſid̃rata Inuitos
q optãdo pugnã ruitis admortẽ:& vrgetisvltia
fata:& ſic arguit ſuos temeritatis Nulli e vobis
captat beiuolẽtiã a militib⁹dicẽſ ſe nũq̃ paſſuꝝ
vt aliqs cadat i pugna ſe autoreSi lucis ſi tedet
vosvite reuocetis ab ĩferis flaminiũ q ſe& ſuos

Fluxit ml̃ctra mero & q̃rcui ĩ cratera cauata
Dulcis odoratis humor ſudauit ab vuis.
En cape bacchus ait nondũ tibi nota:ſed oli
Viticolæ nomen peruulgatura falerni
Munera:& haud vltra latuit deus ĩde nitẽtẽ
Lumine purpureo frõtem cinxere corymbi.
Et fuſæ ꝑ colla comæ:dextraqꝫ pependit
Cantharus:ac vitis thyrſo delapſa virenti
Feſtas niſeo redimiuit palmite menſas.
Nec facilis lęto certaſſe falerne ſapori
Poſtquã iterata tibi ſũt pocula:iã pede riſũ
Iam lingua titubante moues patrioqꝫ lyeo
Tempora caſſatus grates & præmia digna
Vix intellectis conaris reddere verbis.
Donec cõpoſuit luctãtia lumĩa ſõnus (p̃mo
Somnus bacche tibi comes additus: hĩe vbi
Vngula diſperſit rores phaetontia phœbo.
Viniferis late florebat maſſicus aruis
Miratus nemora & rorantis ſole racemos
It montis decus atqꝫ ex illo tempore diues
Tmolus:& ambroſius aruiſia pocula ſuccis.
Ac metymna ferax latiis ceſſere phalernis.
Hæc tum vaſta dabat:terriſqꝫ ĩfeſtus agebat
Annibal:& ſicci ſtimulabant ſanguinis enſes:
Ludificãte ducẽ fabio:iãqꝫ improba caſtris
Auſoniis vota & pugnãdi praua libido
Gliſcebat.ꝓni decurrere monte parabãt.
Da famæ da muſa virum cui vincere bina
Cõceſſũ caſtra:& gemios domitare furores.
Feruida ſi nobis corda abruptũqꝫ putaſſent
Ingenium patres:& ſi clamoribus inquit
Turbari facilẽ mẽtẽ nõ vltima rerum:
Et deplorati inandaſſent martis habenas.
Stat penſata diu belli ſententia:vincam
Seruare inuitos:vrgentiſqꝫ vltima fata.

detrahit incladẽ & taxat ĩprudẽtiã militũ q optabãt id a quo vel maxime cauere debuiſſẽt calamitate p̃te-
rita edocti:Supremis.vltimis ex romanis.i.ſi vultis penitus delere nomẽ romanũ.Sic Horatius in ſermoni
bus:atq licet eẽ beatis:& mihi licet eẽ deſerto dicim⁹.Quib⁹ nõ liceat eẽ ĩgratis inqt Ci.i officijs.Fragore
ruinæ:ſtrepitu & calamitate magna fragor a frãgẽdo dr̃:& ꝓprie i aliq̃ ruia dr̃.Inſignẽ:notabilẽ & mẽora
bilẽ aliq̃ calamitate.Ruẽdi:cadẽdi i p̃lio magna ruia.Properãs:feſtinãs ad p̃liũ ſñi cõſultatiõe:& electione
vt bonũ ĩperatorẽ decet qui debet eſſe prudentiſſimus.Auſpicium principium.Præceps.ideſt præcipitiũ
& ruinam quæ nobis ĩminet.Vicina fata:proximum exitium noſtrũ.Vt debellet:vt expugnet penit⁹ vna

Nulli per fabium e vobis cecidiſſe licebit:
Si lucis piget:& ſupremis eſſe cupido eſt
Nominis auſonii:tedetqꝫ in tempore tali
Nullum clade noua clarẹqꝫ fragore ruinæ
Inſignem feciſſe locum:reuocandus ab atris
Flaminius vobis eſt ſedibus:ille ruendi
Iã dudũ properãs ſignũ auſpiciũqꝫ dediſſet:
An nondũ præceps vicinaqꝫ fata videtis?
Vna vt debellet:ſatis eſt victoria pœno.
State viri:& ſentite ducẽ:cum optabile tẽpus
Depoſcet dextras:tunc iſta ferocia dicta
Sequentur factis:non eſt mihi credite: nõ ẽ
Arduus ĩ pugnas ferri labor:vna recluſis
Omnes iam portis in cãpum effuderit hora.
Magnum illud ſoliſqꝫ datũ quos mitis eũtes
Iuppiter aſpexit:magnũ eſt ex hoſte reuerti.
Fortunæ libys incumbit:flatuqꝫ ſecundo
Figit agẽs puppim dum deſinat aura:ſinuſqꝫ
Deſtituat tumidos ſubducto flamine vẽtus:
In rem cunctari fuerit:non vlla perenni
Amplexu fortuna fouet:iam copia quanto
Arctior eſt nullo tyriis certamine: quantum
Detritum eſt famæ:quin inter cætera noſtra
Haud laude abfuerit:mõ q ſed ꝑcere dictis
Sit melius.iam vos acies & pręlia & hoſtẽ
Poſcitis:o maneat ſuperi fiducia talis.
Interea excluſa maioris ſorte pericl i
Me ſolum quæſo toti me opponite bello.
His dictus fractis furor:& rabida arma q̃erũt
Vt cum turbatis placidũ caput extulit vndis
Neptũnus:totumqꝫ videt:totoqꝫ videtur
Regnator ponto:ſeui fera murmura venti
Dimittũt: nullaſqꝫ mouent in frõtibus alas:
Tum ſenſi infuſa tranquilla ꝑ æquora pace
Languentes tacito lucent in littore fluctus.

victoria inquit ſatis eſt annibali vt ſit domin⁹
vrbis & italiæ & locus eſt ab vtili. Optabile
aptum pugnæ.Non eſt mihi credite: ad illud
minutij reſpondet qui fabium ſegnem & cun
ctatorem pro dictatore appellabat.i.Arduus:
difficilis.immo libenter arma induo ſed nunc
e repu.eſt cunctari.Magnum illud:confutatio
eſt.potuiſſet dici dedecus eſt ſedere ac nume-
rare milites ne aliquis interficiatur.immo ait
fabius hoc magnum eſt & paucis a ioue con-
ceſſum poſſe.ſcilicet ab hoſte reuerti.Fortunę
libys incumbit:ab vtili ſuadet:proponens dif
ficultatem in prælio cum faueat Annibali for
tũa Et illi⁹ humeris vehatur.Libys:Annibal in
cumbit humeris fortunæ Agens puppim.meta
phorice loquitur.Figit:firmat nauim ipſius an
nibalis & agit vt vult.Dum deſinat aura.Ex-
pectemus inquit mutationem fortunæ & tunc
pugnabimus quoniam fortuna nil ſonet per-
petuo amplexu ſed mutabilis eſt.Sinus tumi
dos:vela inflata vento ferenti.loquitur per trãſ
lationem naturarum qui proſpera nauigatiõe
vtũtur.Deſtituat:derelinquat.Subducto:amo
to vento.In rem fuerit:pro derit differre pu-
gnam.Arctior copia:quam fuerit prius.Detri
tum:ablatum.Inter cætera.ideſt alia quæ geſſi
mus non deerit hoc a laude noſtra:& hoc inqt
noſtris titulis aſcribetur.Modo qui:laudi mi-
hi dabitur fregiſſe annibalem nullo certamine
qui paulo ante omnia vexabat.obuios quoſqꝫ
fundebat.& cui nemo poterat obſiſtere.ſed vti
tur fabius reticentia vt deuitet arrogantiã.Sic
Virgilius par.dictis.ideſt vitare arrogantiam
& iacere melius eſt.Interea.dum fortuna fa-
uet pœno.Excluſa remota fortũa & picl̃o tali
cũctatiõe.Me ſolũ.q.d.ſinite me ſolũ regere &
cũctãdo frãgere annibalẽ iuuẽilit exultãtẽ.Vt
cũ turbatis fabiũ cõponẽtẽ furores militũ gra-
uiſſia orõne cõpat neptũo mitigãtivẽtoꝝ iras.
In frõtib⁹: qm̃ alæ vẽtoꝝ ſũt circa tp̃a & frõtẽ
Lãguẽtes:remiſſi.Sẽſit cura ſagax pœni:cũ a
ꝑfugis ãnibali mõſtrat⁹ager dictatoris eẽt oib⁹
vill̃ circa ſolo æq̃tis fabij agello pepcit vt occl̃-
ti alicui⁹ pacti ea merces vid̃ri poſſet.Sagax:a
ſtuta cura ãnibal̃Mẽtes.ſ.rõanoꝝ.i quoꝝ odiũ
atqꝫ inuidiã adducer̃ fabiũ volebat.Auiti:maio
rũ ipſius fabij.Maſſicus addebat noia:nã dice
batur ager maſſicus a maſſico monte.Glebis

vuiſeris:vio fertilibꝰ.Moliri moliebatᷣ pabat.
Placidā peſtē:fraudē q̄ fabio iuidiā faceret.Lo
co:agris fabij intactis ab hoſte.Clandeſtino:oc
culto pacto inter fabium & annibalem . quod
fabius cū eēt prudentiſſius optime intellexit.
At non vacat:nō placet fabio. Egre:grauitᷣ &
moleſte timere inuidiā inter arma:q̄ſi di.nō e-
gre ferebat id quod ānibal moliebatᷣ fretus vir
tute ſua & cōſciētia.Morſus famæ : infamiam
quam illi apud romanos annibal faciebat par
cendo agris.Dubia incerto euentu pugnæ: &
ideo coīutilitati intentus malos per ſe rumo-
res non curabat.Vnde de ipſo ſcripſit ennius.
Non ponebācur.n.rumores ante ſalutem. Do-
nec reptantē clauſo infalernis hānibal dictator
modicis preſidis occupat gallicanum & caſili-
num occupandi fauces verſus terracinam mi-
nutio dat curam . ipſe in via poſuit caſtra qua
pœnus egreſſurus erat.Vbi cum vi exitum tē-
taret hoſtis:reſtitit romana acies:quare eū nō
fefellit ſuis ſe artibus peti:itaq; coactus eſt:ter
ribile quoddam comminiſci.conſilia maturare
propinqua hyems cogebat deficiente comme
atu:quem romanis abunde capua & ſamnium
ſuppeditabant.Scrutantem. inquirentem pu-
gnam Fabius incluſit.Sparſa turma.equitibus
poſitis ad cuſtodiā locoꝝ & vias ne hoſtis exi
ee poſſet.Ad diuortia.vias. Hinc leſtrigoniæ.
formianæ.leſtrigones tenuerunt formias op-
pidum campaniæ:vnde dicit plinius deſcribēs
oppida quæ ſunt in ſinu campano.oppidū for
miæ antiqua leſtrigonum ſedes.Linterna palꝰ
de linterno dictum eſt ſupra:clauſus erat Aan
nibal cum obſtarent a tergo montes formiani
& caietani & ab alia parte linterna palus:& cū
omnium rerum inopia laboraret in terra hoſti
li:tenebatur etiam hyeme quę iam appetebat.
Squalida. īculta propter aquas illic ſtagnātes.
Exactura pœnas.acceptura ſupplicium ex ho
ſte ob euerſam ſagunthum quam obſidione
preſſā deleuerunt.At non ſidonium . nox erat
inquit & omnia quieſcebant:ſed Annibal p̄-
dolore quietem capere non poterat.Dona no
ctis.ſomnum quem nox affert.Fratris . mago
nis.Belligeri ritus.militiæ.nam ipſe quoq; de
litias aſpernabatur:& iacebat ſuper corium bi
bulum.Triſtia.dolorem quem habebat : quo-
niam erat clauſus exercitus . Dira . horrenda.
Telum baleare.funda cuius fuerat maximus
vſus apud baleares inſulas.Pepulere . expule-
runt ſomnum magonis veſtigia hannibalis.
Heus inquit .verba magonis ad hannibalem.
Conſtiterat. e ſtrato ſurrexerat . Ad munera
caſtrorum:ad officia & exercitationes caſtren
ſes Incuſſa plāta.admoto pede:quo dormiētes

Senſit cura ſagax pœni.fraudiſq; veneno
Aggreditur mētes.pauca atq; hæc ruris auiti
Iugera:nec multis fabius vertebat aratris.
Maſſicus vuiſeris addebat noīa glebis
Hinc peſtē placidā moliri.& ſpargere cauſas
In caſtra ambiguas:ferro flāmiſq; pepercit
Suſpectātq; loco pacem dedit arte maligna:
Ceu clandeſtino traheretur fœdere bellum.
Intellectus erat fabio:tyrioſq; videbat
Dictator ſeuire dolos.at non vacat ægre
Inuidiam gladios inter lituoſq; timere.
Et dubia morſus famæ depellere pugna.
Donec reptantem & nequicq̄ ſæpe trahendo
Huc illuc caſtra & ſcrutantē prœlia pœnum
Qua nēoroſa iuga & ſcopuloſi vertice colles
Exurgunt:clauſit ſparſa ad diuortia turma.
Hinc leſtrigoniæ ſaxoſo monte premebant
A tergo rupes:vndoſis ſqualida terris
Hinc linterna palus.nec ferri aut militis vſū
Poſcebat regio:ſeptos ſed fraude locorum
Arcta fames pœnas miſeræ,exactura ſagūthi
Vrgebat:finiſq; aderat carthaginis armis.
Cuncta per & terras & lati ſtagna profundi
Condiderat ſomnus:poſitoq; labore dierum
Pacem nocte datā mortalibus orbis agebat.
At non ſidonium curis flagrantia corda
Ductorem vigileſq; metus haurire ſinebant
Dona ſoporiferæ noctis:iā membra cubili
Erigit.& fului circundat pelle leonis.
Qua ſuper inſtratos proiectus gramine cāpi
Preſſerat ante toros tunc ad tentoria fratris.
Fert greſſus vicina citos:nec degener ille
Belligeri ritus taurino membra iacebat
Effultus tergo : & mulcebat triſtia ſomno.
Haud procul haſta viri terræ defixa ꝓpinq̄.
Et dira e ſumma pendebat cuſpide caſſis.
Et clypeus circa loricaq; & enſis & arcus:
Et telum baleare ſimul tellure quieſcunt.
Iuxta lecta manus iuuenes in marte probati.
Et ſonipes ſtrato carpebat gramina dorſo.
Vt pepulere leuē intrantis veſtigia ſomnum

Heus īquit:pariterq; manus ad tela ferebat.
Quæ te cura vigil feſſum germane fatigat.
Ac iā cōſtiterat:ſocioſq; in ceſpite fuſos.
Incuſſa reuocat caſtrorum ad munera plāta.
Tū libyæ ductor.fabius me noctibus ægris
In curas fabius nos excitat:illa ſenectus
Heu fatiſq; ſola meis currentibus obſtat.
Cernis vt armata circunfundare corona.
Et vallet clauſos collectus miles in orbe.
veꝝ age nūc quoniā res arctę nūc ꝑcipe porro
Quæ meditata mihi.latos correpta ꝑ agros
Armenta aſſueto belli de more ſequuntur.
Cornibus arentes edicam innectere ramos:
Sarmentiq; leues fronti religare maniplos.
Admotus cum feruorem diſperſerit ignis:
Vt paſſim exultēt ſtimulante dolore iuuēci:
Et vaga per collis ceruice incendia iactent.
Tum terrore nouo trepidus laxabit iniquas.
Cuſtos excubias:maioraq; nocte timebit.
Si cordi conſulta moras extrema recurſant:
Accingamur ait.gemino tentoria greſſu
Inde petūt:ingens clypeo ceruice repoſta
Inter equos interq; viros interq; iacebat
Capta manu ſpolia & rorātia cede maraxes:
Ac dirum in ſōno ceu bello capeſſeret amens
Clamorē tum forte dabat: dextraq; tremēte
Arma toro:& notum quærebat feruidus ēſē.
Huic mago īuerſa quatiēs vt diſpulit haſta
Bellātē ſomnum:tenebris fortiſſime ductor
Iras compeſce.atq; in lucē pręlia differ.
Ad fraudē occultāq; fugāt tutoſq; receptus
Nūc nocte vtēdum ē arentis nectere frōdes
Cornibus & latis accēſa īmittere ſyluis
Armēta:oppoſiti reſerēt quo clauſtra maīpli
Germāus parat:atq; obſeſſa euellere caſtra.
Emergamus:& hic fabio perſuadeat aſtus
Non certare dolis nihil hic cunctāte:ſed acris
Incepti læto iuuene.ad tentoria acheræ
Feſtinant q parca quies:minimūq; ſoporis.
Nec notum ſomno noctes æquare:feroci
Peruigil inſeruibat equo:feſſumq; leuabat

excitabat. Fabiꝰ me noctibꝰ. Verba hānibalis
ad fratrē qbꝰ dolet vicē ſuā.oppoſitū ſcilicet eſ
ſe fortunæ ſuæ Fabium cunctatorem & in re
militari prudētiſſimū & ē magna laus Fabij ex
ore hoſtis.Fabiꝰ.fabiꝰ ex ſtomacho loqtur ex
candeſcens q; Fabius iam ſenio confectus eū
opprimat:& obſtet ſuis victorijs:fatiſq; currē-
tibus. Meis fatis.quæ impediūt curſum meæ
fortunæ. In orbe.in circuitu.Verum age . ape-
rit mentem ſuam Hannibal . Res arctæ . ideſt
quoniam in tanta rerum difficultate conſtituti
ſumus.Porro. certe.Innectere ramos. ludibriū
oculorum inquit Liuius ſpecie terribile ad fru
ſtrandum hoſtes commentus eſt:principio no
ctis furtim ſuccedere ad montes ſtatuit: falla-
cis conſilij talis apparatus fuit faces vndiq; ex
agris collectæ faceſq; virgarum atq; arida ſar-
menta præligantur cornibus boum quos do-
mitos indomitoſq; multos inter cæteram agre
ſtem prædam agebat:aſdrubaliq; negociū da-
tum vt primis tenebris noctis:id armentum ac
cenſis cornibus ad montes ageret.Edicam.mā
dabo.Maniplos.faſciculos ſarmentorum. La-
xabit.aperiet viam anguſtam qua nobis eun-
dum eſt ſi volumꝰ euadere.Iniquas excubias:
vigilias nobis aduerſas.Maiora.grauiora peri
cula propter noctem.Si cordi.ſcilicet eſt ideſt
ſi placet conſilium.Extrema conſulta.vltia cō
ſilia & poſtrema neceſſitas nō patitᷣ morā. Ad
tentoria.ipiꝰ maraxis:qui erat dux in exercitu
hannibalis.Vt diſpulit.poſtq̄ dimouit ſomnū ī
quo ille agitabat ſimulacra pugnę . Tenebris
fortiſſime ductor.verba magonis ad maraxem
Tenebris.in nocte.Manipli.milites diſpoſiti a
Fabio ad cuſtodiam viarū. Euellere . liberare
cum ſint obſeſſa.Hic aſtus.quo nunc vtentur
perſuadeat Fabium ſe non poſſe certare nobi
ſcum dolis.Acris.aſtuti conſilij hannibalis. Iu
uene.maraxe.Achere.qui erat alter dux han-
nibalis.Minimum ſoporis.parum quippe dor
miebat:vt decebat ſolertem ducem.ideo dixit
ſupra.Vigili ſtant bella magiſtro. Equare no-
ctes.ideſt non erat ei notum dormire per totā
noctē. Inſeruibat. inſeruiebat & demulcebat
ipſum equum manu:& ipſius ora exagitata re
fouebat .ideſt fracta propter frenum.Leuabat
fouebat mulcebat.Fouebat.curabat aquis aut
vino:vt moris eſt:aut aqua mellita. Dant iras.
exacuunt vt magis ledant hoſtes . Teſſera. eſt
ſignum:& imperium ducis quo militibus præ
cipitur vt arma capiant;aut vt mutant caſtra.
Qđ ducis iperiū q nūciabāt militibꝰ teſſerarij
dicebātur.Pli.ait.Signi dationē.Teſſeras.Vigi
lias īuenit palamedes in bello troiano . Timor
nauꝰ.i.q facit homines īduſtrios ſollertes. Na

uus dicitur ſtrenuus:& diligens inde nauare o
peram .i. ſtrenue facere.nauo autem ignauus
uus opponitur & timor abire cogit. Vir .pedi=
bus timor addidit alas.Rapida peſte . igni oĩa
raptĩ conſumenti.Egra capita.primis tenebris
ſilẽtio mota ſunt hoſtium caſtra boues aliquã=
to ante ſigna acti:vbi ad radices montiũ . viaſ=
qꝫ anguſtas ventum eſt ſignum extemplo da=
tur vt accenſis cornibus armenta in aduerſos
concitentur montes:& metus ipſe relucẽtis flã
mæ ex capite calor que:iam ad viuũ:ad imaqꝫ
cornuum adueniẽs velut ſtimulatos furore a=
gebat boues.id ait Syllius lymphata corpora.
Lues atra.incendium.Adiutæ flammæ.nã cõ=
citatio boum : capitumqꝫ quaſſatio flammam
excitabat:& hominum paſſim diſcurrentium
ſpeciem præbebat.Anhela. curſu defatigata.
Luctantur.conantur mugire:& non poterant
propter ignem.Quã multa affixus . hos ignes
paſſim lucentes cõparat ſtellis & incendijs a=
grorum quibus terræ pingueſcũt garganus eſt
mons apuliæ.Ad pinguia.qm̃ incendio fit ſo=
lũ pinguꝰ : quod Vir.in georgicis cecinit. Hac
facie.tali apparentia ignium.Sorti.per ſortẽ.i.
illi qui cuſtodiebãt & excubabãt viſo incendio
timuerũt.Credere.credebãt.Accẽſo ſulphure.
nã cũ mõtes ſunt cõcaui.& habent ſulphur il=
lic accenditur ignis naturaliter : vt eſt in ętna
ſicula vẽtis.ſ.itus incluſis flãtibus:& flante au=
ſtro ꝓpter humiditates egredit̃ fumus : flante
autem aquilone pura flãma:cum ſit frigidus &
ſiccus:huius rei diligẽtiſſimus obſeruator fuit
eolus:& iõ deus ventoꝝ fingitur a poetis. ipe=
rante Tito Veſuius mons cãpaniæ hoc modo
arſit:qđ ĩcendiũ Pli.qui id tpis claſſi apud mi=
ſenũ præerat ſpectatũ profectus eſt:&·ad villã
põponiani æſtu ſuffocatus.& aqua balneaꝝ ca
lida eſt:qm̃ trãſit per venas ſulphureas. iõdicit
poeta illos dubitaſſe:vnde hũerit originem illi
ignes:Egeſtas.emiſſas.egerere eſt euacuare &
extra gerere.Infœlix.dãnata incẽdijs.Iãqꝫ abe
unt.qui ad trãſitus cuſtodiẽdos locati erãt: vbi
in ſummis mõtibus ac ſupra ſe quoſdam ignes
cõſpexerũt circũuẽtos ſe eſſe rati ꝓſidio exceſ=
ſere:qua ingens emicabat flãma velut tutiſſi=
mum iter petentes ſumma montium iuga fu=
gerunt.Abeunt.diſcedunt ipſi cuſtodes locoꝝ
romani diſpoſiti a Fabio.Fauceſ.ꝑ viæ. Hãni=
bal traducto ꝑ ſaltũ agmie:& quibuſdã in ipo
ſaltu hoſtiũ oppreſſis in agro aliſano caſtra po
ſuit:hũc tumultũ ſenſit Fabius cæteꝝ & iſidi=
as eſſe ratus a nocturno vtiqꝫ abhorrẽs certa=
mine ſuos munimento tenuit:luce prima ſub
iugo montis prelium fuit: Fabiꝰ mouẽs caſtra
trãſgreſſuſqꝫ ſaltũ ſuꝑ aliſas loco alto ac mũito

Tractando:& frenis ora exagitata fouebat
At ſocii renouant tela:arentemqꝫ cruorem
Ferro detergunt:& dant mucronibus iras.
Quid fortuna loci poſcat:quod tẽpus: & ipi
Quænã agitẽt:pãdũt: & ceptis ire miniſtrũ
Haud ſegnẽ hortãtur diſcurrit teſſera caſtris
Intẽtiqꝫ docent:q̃ ſint properanda monẽtqꝫ
Quiſqꝫ ſuos:iſtãt trepidi:ſtimulantqꝫ ruẽtes.
Nauus abire timor dum cæca ſilentia : dũqꝫ
Maiores vmbræ.rapida iam ſubdita peſte
Virgulta atqꝫ altis ſurgunt e cornibus ignes.
Hic vero vt gliſcẽte malo & q̃ſſãtibus ægra
Armentis capita adiutæ pingueſcere flãmæ
Cępere:& vincens fumos erumpere vertex
Per colles dumoſqꝫ lues agit atra per altos
Saxoſi ſcopulos montis lymphata feruntur:
Corpa anhela boũ atqꝫ obſeſſis naribus igni
Luctantur fruſtra rabidi mugire iuuenci.
Per iuga per valles errat vulcania peſtis
Nuſquã ſtante malo:vicinaqꝫ littora fulgẽt:
Quam multa affixus cœlo ſub nocte ſerena
Fluctibus e mediis ſulcator nauita ponti
Aſtra videt.q̃ multa videt feruoribus atris
Cum calabros vrũt ad piguia pabula ſaltus.
Vertice gargani reſidens incendia paſtor.
Hac facie ſubita volitantum in mõtibus altis
Flammarum:quis tunc cecidit cuſtodia ſorti
Horrere:atqꝫ ipſos nullo ſpargente vagati
Credere:& ĩdomitos paſci ſub collibꝰ ignes.
Cœlo ne exciderit:& magna fulmina dextra
Torſerit oĩpotens:an cæcis rupta cauernis
Fuderit egeſtas accenſo ſulfure flammas
Infœlix tellus media in formidine quærunt.
Iãqꝫ abeũt:fauceſqꝫ viæ citus occupat armis
Pœnus:& in patulos exultãs emicat agros.
Huc tamẽ vſqꝫ vigil proceſſerat arte regendi
Dictator trebiã & thuſci poſt ſtagna ꝓfundi
Eſſet vt hannibali fabiũ romanaqꝫ tela
Euaſiſſe ſatis:quin & veſtigia pulſi:
Et greſſus premeret caſtris:ni ſacra vocarent
Ad patrios venerãda deos:tũ verſus ad vrbẽ

Alloquitur iuuenẽ:cui mos trãſmittere ſigna
Et belli ſũmã primaſqꝫ iubebat habenas
Atqꝫ his ꝑformat dictis:fingitqꝫ monẽdo.
Si factis nõdũ minuti te cauta ꝓbare
Erudijt fortuna meis:nec ducere verba
Ad verum decus:ac prauis arcere valebant:
Vidiſti clauſũ Annibalẽ:nil miles & alę
Iuuere:aut denſis legio conferta maniplis.
Teſtor te ſolus clauſi:nec deinde morabor:
Dijs ſine me libare dapem & ſolẽnia ferre.
Nũc iteꝝ atqꝫ iterũ victũ vel mõtibus altis
Amnibꝰ aut rapidis mõ pugna abſiſtite tradã
Interea crede experto non fallimur:ægris
Nil mouiſſe ſalus rebus ſit gloria multis
Et placeat quippe egregiũ proſternere ferro
Hoſtẽ:ſed fabio ſit vos ſeruare triumphus.
Plena tibi caſtra:atqꝫ intactus vulnere miles
Creditur.hos nobis erit hęc tibi gloria redde.
Iam cernes libycũ huic vallo aſſultare leonẽ.
Iam prædas offerre tibi:iam vertere terga.
Reſpectãtẽ adeo:atqꝫ iras cũ fraude coquẽtẽ.
Claude oro caſtra:& cũctas ſpes eripe pugnę
Hæc monuiſſe ſatis:ſed ſi cõpeſcere corda
Nõ datur orãti:magno te iure pioqꝫ
Dictator capere arma veto ſic caſtra relinquẽs
Vallarat monitis ac ſe referebat ad vrbem.
Ecce autẽ flatu claſſis phœniſſa ſecũdo
Littora caietæ leſtrigonioſque receſſus
Sulcabat roſtris:potuſque ĩtrabat apertos.
Ac totus multo ſpumabat remige pontus:
Cum trepidæ fremitu vitreis e ſedibus ãtri
Equoreæ pelago ſimul emerſere ſorores.
Ac poſſeſſa vident ĩfeſtis littora portis.
Tum magno percuſſa metu nereia turba
Attonitæ propere refluũt ad littora nota.
Teleboi medio ſurgũt qua regna profundo.
Pumi ceæque procul ſedes immanis ĩ antro
Conditur abrupto protheus:ac ſpumea late
Cautibus obiectis reiectat cærula vates.
Is poſtquã ſat gnarus eni rerũqꝫ metuſqꝫ
Per varias luſit formas & terruit acri

cõſedit:annibal Romã petere ſe ſimulãs vſqꝫ in
peiignos populabundus redijt:Fabius medijs
ĩtra hoſtiũ agmẽ vrbeqꝫ Romam iugis ducebat
exercitũ:nec abſiſtẽs nec congrediẽs ſacroꝝ cã
Romã reuocatꝰ:ſed iperio mõ: ſed cõſilio ẽt ac
ꝓpe ꝑcibus egit cũ minutio magiſtro eqtum vt
bello abſtineret. Agros.aliſanos.ſ.ab oppido.
Huc vſqꝫ.ad hoc ĩquit puenerat Fabius ſua pru
dentia vt ãnibali tot victorijs elato ſatis eẽt iam
fugere romanos quos priꝰ temeritate ducũ tam
facile ꝓfligabat & inſectabat̃. Pulſi.ãnibalis.
Iuuenẽ.minutiũ magr̃m eqtũ q abſente dictato
re reꝝ habebat habenas Mos.cõſuetudo & priꝰ
ritus.Si factis nondũ minuti.verba Fabij ad mi
nutiũ qbus eũ mõet ſuadẽs ab vtili vt bello abſi
ſtat dicẽs nõ parũ eẽ romanos iã vici deſijſſe ab
hoſte totiẽs victore & ab aſſiduis cladibus reſpi
rare.ſenſus eſt.Si nõdũ es edoctꝰ laudare cũcta
tionẽ meã:nec mea verba voluerũt ducere te ad
verã laudẽ& a prauitate abducere:& ſi mihi nõ
credis operibus crede meis & me abſcente pu
gna abſtineas.Alæ.acies nr̃æ. nã ego ſolus clau
ſi. Teſtor te.voco te huiꝰ rei teſtẽ.Libare dapes
ſacrificare.Solẽnia.i.ſacra.ſolẽnia aũt ſacra dicũ
tur q̃ certis tpibꝰ anniſqꝫ fieri ſolent.Interea.dũ
ego abero. Aegris rebꝰ.afflicto romano iperio.
Eſt ſalus nil mouiſſe.i.nõ cõſerere manꝰ cũ ho=
ſte tali:& locus eſt ab vtili habẽs in ſe cõfutatio
neꝫ.Credit̃.cõmittit̃ tuo iperio.Gloria.reddere
mihi milites ĩtactos.& hæc pars ẽt hẽt cõfutatio
nẽ Iã cernes libycũ.tãq̃ vates Fabiꝰ ꝑdicit futura
minutio cũ eẽt prudẽtiſſimus vt ille magis caue
re poſſet qđ minime fecit. Leonẽ.ipſũ ãnibalẽ.
Adeo.certe.Reſpectãtẽ.reſpiciẽtẽ vt in iſequen
tes ĩpetũ facere poſſit.Coquentẽ.miſcẽtẽ & me
ditantẽ.Orãti.mihi.vero te tãq̃ dictator cape ar
ma.Pio.ſacroſãcto:qm̃ nõ erat ꝓuocatio a dicto
dictatoris & oẽs magr̃atus ceſſabãt tpe dictatu
ræ ꝑter tribunitiã poteſtatẽ : & nõ licebat vltra
ſex menſes ꝓferre dictaturã: ſed hãc diſciplinã
Sylla & Cæſar frãgẽtes ꝑpetui dictatores eẽ vo
luerũt.Vallarat. munierat verbis & prudẽtia.
Ecce aũt flatu.claſſis punica venit ad littꝰ caietę
in ſubſidiũ ãnibalis Vñ poeta fabulat̃ nymphas
tyrrheni maris illa claſſe territas adiuiſſe ꝓtheũ
qui tũc apđ capreas erat vt cauſã huiꝰ nauigatio
nis ſciſcitarent qui etiã huiꝰ belli cauſã euentũ=
qꝫ aperuit.Phœniſſa.pũica.Caieta ciuitas cãpa
niæ ad mare adhuc retinet nomẽ. Leſtrigonios
receſſus ſinus formianos.qm̃ leſtrigones tenue=
runt formias oppidũ. Infeſtis.inimicis libycis.
Ad limia nota.i.ad capreas:vbi protheus habi=
tabat vt fingit poeta ad imitationẽ Virgilij canẽ
tis Ariſteũ ductũ a matre ad protheũ qui tũc pa
triam pallenẽ in theſſalia reuiſerat.Teleboi re

gna.caprearum inſula nō ꝑcul a neapoli:vbi regnauit thelebous. Virgi.ait Theleboum capreas cū regna teneret.iſula caprearum tyberij ſeceſſu celebrata eſt. Taphius:& thelebous fratres fuerūt & reges apd̄ theleboas inſulas & taphias:quæ ſunt inter ætoliā & Achaiā:qui non contenti paterno regno inter ſe pugnarunt ea lege:vt victor regnaret. Taphius vicit:thelebous capreas nauigauit illicq; ſedem poſuit:ideo capreas regna theleboi appellat. Pumiceæ ſedes.antra ex pumice. Abrupto.magno & præcipiti. Sat gnarus.ſciens:cui opponitur ignarus. Formas.protheus trāſmutabat ſe in varias formas. In hoc figmento imitat̄ poeta Vir.in georgicis & Homerū in odyſſea. Mutatus mēbra.i.cum mutaſſet ſe in leonem:hęc eſt loquutio frequēs apud Sylliū ſupra.mutatus tela ſyche⁹.

Dicite ait.verba prothei ad nymphas. Cymothos.nympa.nam cyma dicit̄ vnda.inde cymothos qm̄ maris nymphæ nil aliud ſūt niſi vndę. Noſti noſtros.verba cymodoces ad protheum menelaus apd̄ homerū li.iiij.odyſſeę ſic ꝓtheū alloquit̄. Noſti ſenex cur hæc diſſimulas. Migrantur.transferūtur regna ad carthaginenſes. Rheteia.romāa. Sarranus punicus. atlas ē in finibus mauritanię.calpe aūt in finibus hiſpanię de quibus dictū eſt. Extrema.ī vltima parte terrarū ad occaſū poſita. Ambigu⁹.pplexus & ambagibus vera inuoluens. Laomedōteus.narrat Protheus iudicium Paridis in ida ſylua troiana quod cauſa fuit ruinæ ilij:& bellorū quibus romani ab ænea originē habētes.vexati ſūt vrgēte iunone. Paſtor.paris q fuit paſtor in ida troiana.eſt ei alia ida in creta inſula. Errantes. paſcentes. Arguta canna.ſonora fiſtula harūdinea & paſtorali. Sacræ.diuinæ. Lentus.ocioſus. Niueos olores.qm̄ olores trahebant currum veneris. Coritus.pharetra & ſagittę: Eſt alius.ſcilicet cupido:qm̄ plures erant. Comebat.ornabat. Roſeo.pulchro. Teſtis certiſſima verba veneris ad cupidines filios quos hortatur vt ſuam pietatem erga matrem oſtendāt. Inde cōmemorat omnia q̄ illis tribuit vt ſi hoc neglexerint ingrati atq; impij eſſe videant̄:& poſſibilitatem oſtēdit dicens illos etiam iouem cogere poſſe petere quippe debemus poſſibilia:& q̄ is præſtare poſſit a quo aliquid cōtēdimus. Quis credere ſaluis.mouet illos ad affectum cū hoc dicit.ne matrem reliquiſſe ꝑter decorū & pietatem videantur certantē de forma.cū ipſa ſit dea pulchritudinis & gratiæ. Saluis viuentibus. Forma. pulchritudine totius corporis. Ore vultu. Quid vltra iam ſupereſt rerū.ex rei īdignitate mouet filios Indignū quippe erat venerē formoſiſſimā de forma certare. quaſi dicat.qd mihi ſupeſt ſi vincor in forma. Omnia paruis.beneficia in filios collata venus affert. Tela.amoris ſcilicet. Blando veneno.amore. Auus.Iuppiter pater Veneris. Qui ſancit firmat. Cū vultis. qm̄ oia ſubijciunt̄ amori. Vnde Vir.oia vincit amor.

Cypron qm̄ cyprus erat ſacra veneri. vbi illa primū inſtituit lupanar. Palmas idumeas.victoriā q̄ p palmas ſignificatur:cui⁹ eſt magna copia in idumea regione iudeæ. Vir. Primus idu/

Serpentis ſquamis horrendaq; ſibila torſit:
Aut fremuit toruo mutatus membra leone:
Dicite ait quę cauſa vię:quis ve ora repente
Peruaſit pallor? cur ſcire futura libido?
Ad quę cymodoce nympharū maxima natu
Italidū noſti noſtros pręſage timores.
Quid tyrię claſſes ereptaq; littora nobis
Portēdūt? num migrātur rheteia regna
In libyam ſuperis:aut hos ſarranus habebit
Nauita iam portus? patria num ſede fugatæ
Atlantē & calpen extrēa habitabimus antra?
Tum ſic inuoluens repetita exordia retro
Incipit ambiguus vates:reſerataq; futura
Laomedonteus phrygia cum ſedit ī ida
Paſtor:& errantis dumoſa per auia tauros
Arguta reuocans ad roſcida paſcua canna
Audiuit ſacre lentus certamina formę.
Tum matris currus niueos agitabat olores
Tempora ſollicitus litis ſeruaſſe cupido
Paruulus ex humero coritus & aureus arcus
Fulgebat:nutuq; vetans trepidare parentē
Monſtrabat grauidā telis ſe ferre pharetrā.
Aſt alius niuea comebat fronte capillos
Purpureos:alius veſtis religabat amictus
Cū ſic ſuperans roſeo venus ore decoros
Alloquitur natos teſtī certiſſima veſtrę
Ecce dies pietatis adeſt.quis credere ſaluis
Hoc auſit vobis? de forma atq; ore: qd vltra
Iam ſupereſt:rerū certat venus:omnia paruis
Si mea tela dedi blando medicata veneno:
Si veſter cęlo ac terris qui fœdera ſācit:
Stat ſupplex cū multis auus victoria noſtra
Cypron idumeas referat de pallade palmas
Et iunone paphos centū mihi fumet ī aris
Dūq; hæc aligeris inſtat cytherea:ſonabat

meas referā tibi mātua palmas. Paphos.ē vrbs cypri veneri ſacra.iō canit: Vir. Ipſa paphū ſublimis abit. Aligeris.cupidinibus alatis. Inſtat.iſtādo dicit. Bellica virgo. Pallas q̄ depoſuerat egida.i.ſcutū in quo erat caput meduſæ vt pulchrior & venuſtior videret̄. Pacē.trāquilitatē cū ipſa ſit dea belli:nūc vt mitis videret̄ pacē ocul' nō toruis ſed trāquillis atq; venuſtis oſtēdebat. Cōniſcēs.i.ſignificās pacē iucūdo motu oculorū: cū prius toruo obtutu bella minaret̄ cōniuere eſt oculos mouere:& itē cōniſcere. Luco ꝑdicto.nā cōuenerat iter eas de loco.i.in ida phrygia. Iuſſis ſyluis.in ſyluas vt iuſſerat paris iudex. Iuno putabat ſe omino iudiciū habiturā cū eēt ſoror & cōiūx iouis:& tāto magis a pallade ſpreta excanduit. Phrygis.troiani paridis. Faſt⁹.omnē paridis ſupbiā animi elatione & ſniam quā ferret ꝓ iunone ſine aliquo timore cū maxia ābitiōe vt illā ſibi deuinciret Et idā illud iudiciū qd̄ debebat eē in ida. putabat iqt ſe oia cōmouer̄ poſſe ſua maieſtate. Poſt fratris toros.cū eēt ſoror & cōiūx iouis. Traxerūt odorem.acceperūt odorē q ſpirabat e ſacro vertice ipſius veneris. Vir.diuinū vertice odorē Spirauere pedes veſtis defluxit ad imos. Nec iudex ſediſſe valet:nō poterat reſiſtere tāto ſplēdori & oculi caligabāt tāto ſplēdore victi.lumen qppe mai⁹ offuſcat min⁹. Metuit dubitaſſe videri.i.ſtati iudiciū tulit paris victus pulchritudine venēris:nec volebat videri de ꝑſtātia formę dubitaſſe:cū nulla eēt inter illas cōparatio: q̄ ꝓpter victæ deę cōmouerūt græcos ad excidiū troianū. Tū poſt euerſionē ilij. Itaīa tellure.in latio. Vir.iferretq; deos latio Dū cete inabūt pōto.vaticinat̄ ꝓthe⁹ iperiū.i.romanū fore ppetuū: ſic Vir. His ego nec metas rerū nec tpa pono. Imperiū ſine fine dedi. Cete piſces.ponit cete ꝓ oib⁹ piſcib⁹ Indo littore oriētalie i.dū oriet̄ & occidet ſol. Nullæ metę.nulli termini. At vos o natæ.vertit ſermonē ad nymphas ꝓtheus illiſq; ꝑdicit cladē cānēſem:& huius belli euentū. Immobile filū.fatū imutabile. Infauſtas ifœlices & dānatas cruore futuro:quo vnda ificiet̄:ſaſſon ē inſula iter epyrū & brūduſiū in mari adriaco i qd̄ emittit aufidus in cui⁹ ripis futura erat memorabilis clades. Tumid⁹.repletus ſanguine ac cadaueribus. Per carmina deū.i.carmina ſibyllia q monebāt cauēdū eē ab apulia & cāpis ætolis. Pollybius deſcribēs pugnā cānēſem ait. Affect⁹.n.grauib⁹ ac recētibus cladibus populus romanis nimiū in futura verebat̄.vnuſqſq; itra ſe q̄ futura ciuiū romanorū fortuna eſſet deleto ꝓfligatoq; exercitu cogitabat: quæ libri ſibyllini minabāt̄ in ore oium erāt. Cāpo.appulo:& diomedeo quē ſybilla dānauerat ꝓſpiciēs cladē illā cānenſem. Etolæ vmbrę.diomedeæ.illic.n.cōſedit diomedes. Teucris.romāis oriūdis a Troia p æneā inimicū quōdā diomedis cū quo ſingulari certamie pugnauit. mox poſt pugnā ad cānas annibal cōtēdt ad vrbē:cui⁹ portā aſta pcuſſit:& iaculum itra mœnia cōtorſit. Romuleos. romanos. Metaurus fluui⁹ ſecat appēninū & labitur non procul ad vrbino apud quem interfectus fuit aſdrubal frater annibalis a claudio

Omne nemus gradiēte dea:iā bellica virgo
Egide depoſita:atq; aſſuetū caſſide crinem
Inuoluit tum cōpta tamen:pacemq; ſerenis
Cōniſcēs oculis ibat:lucoq; ferebat
Prædicto ſacræ veſtigia concita plātæ
Parte alia intrabat iuſſis ſaturnia ſyluis
Iudicium phrygis: & faſtus paſtoris & idam
Poſt fratris latura toros:poſtrema nitenti
Affluſit vultu ridens venus:oīa circa
Et nemora & penitus frōdoſis rupibus antra
Spirantē ſacro traxerunt vertice odorem
Nec iudex ſediſſe valet:feſſiq; nitore
Luce cadunt oculi:metuit dubitaſſe videri:
Sed victę feras bella deæ vexere per æquor
Atq; exciſa ſuo pariter cū iudice troia eſt:
Tum pius ęneas terris iactatus & vndis:
Dardanios itala poſuit tellure penates.
Dū cete innabūt ponto:dū ſydera cęlo
Lucebunt:dum ſol indo ſe littore tollet:
Hic regna & nullæ regnis per ſęcula metæ.
At vos o natæ currit dū imobile filum:
Adriaci fugite infauſtas ſaſſonis arenas
Sanguineis tumidus ponto miſcebitur vndis
Aufidus:& rubros impellet ī ęquore fluctus.
Damnatoq; deū quodā per carmia campo
Etolæ rurſus teucris pugnabitis vmbrę.
Punica romuleos quatiēt mox ſpicula muroſ
Multa quoq; aſdrubal' fulgebit ſtrage metau
Hincille e furto gēitus patruiq; piabit: (rus
Idem vltor patriſq; necem:tū littus eliſæ
Implebit flammis:auelletq; itala pœnum
Viſcera torrentē:& propriis ſuperabit ī oris:
Hic carthago armis hic africa nomine cedet.
Hic dabit ex ſeſe qui tertia bella fatiget:
Et cynerē libiæ ferat in capitolia victor.

Nerone:& Liuio ſalinatore cõſulib⁹.Ille.Scipio.Genitus fuit.occulto cõcubitu iouis cũ põponia mře Sci
pionis:q poſtea cognomiatus eſt africanus maior.Scipio natus ẽ ex põponia & ioue mutato ĩ anguẽ & in
partu põponia pijt:q̃ ſic filiũ apud ĩferos alloqř.Sola die caperẽ medio cũ ſorte petitos At requiẽ ſonos:ſu
bitus mihi mẽbra ligauit.Amplexus deĩde ſubiũgit.Vidi crede iouẽ:nec me mutata fefellit Forma dei cꝫ
ſqualẽtẽ cõuerſus in anguẽ Ingenti traxit curuata volumia gyro.Sic etiã cõcept⁹ ẽ Alexander magn⁹.Přis
& patrui.P.Cornelij ſcipionis & Cnei patrui q in hiſpania occubuerũt.Implebit littus eliſę. qm̃ Scipio in
africã traijciẽs ſyphacẽ aſdrubalẽcꝫ vicit incẽſis caſtris quę erãt ex harũdinibus.ideo ait ĩplebit flammis.

Auellet pœnũ. abſtrahet annibalẽ ex italia & reuocabit in africam. Torrentẽ.adurentem viſcera romanorum & totius italię.Proprijs oris. libycis.nã vicit illũ ad zamã magno ꝓlio.Hinc. poſtea ob hanc victoriam. Armis.nã victis pœnis ex cõditionibus a Scipione acceptis naues incenſæ ſunt & arma depoſita vt ſuo loco habebimus.Africa cedet nomine.qm̃ africanus cognomiabitur a deuicta aphrica. Hic dabit ex ſeſe:de Scipione æmiliano ĩtelligit qui fuit adoptatus in familiã corneliorũ filius quippe ſupioris africani valitudinarius &imbecillis Scipionem filiuꝫ Pauli æmilij adoptauit.vnde Scipio æmilianus dict⁹ eſt.hic tertio bello punico carthaginẽ deleuit:& africanus minor cognomiatus ẽ Tertia bella.tertiũ bellũ punicũ Vates protheus.Magiſter.miutius oblitus erat mandatorum Fabij.Paſcere nec pœnus.i.nõ deerat Annibal ad paſcendum nutriendũcꝫ furorẽ prauũ ipſius minutij qui habebat militũ fauorẽ & plebis:qui prauus erat:volebat enim pugnare iniuſſu dictatoris.Non aliter.Annibalẽ ſimulata fuga & parua iactura ſuorum militum& impedimentorũ allicientẽ Minutium ad pugnã cõparat piſcatori q eſca piſces allicit & rete iacto inuoluit trahitcꝫ ad littus.Liquidis penetralib⁹ aquis.Sinuato. rete in ſinum ducto.Fama furit diuulgabař fama rei bene geſtę a Minutio qui cum hoſte abſente Fabi.manus conſeruit. Sex milia hoſtiũ ceſa ſunt:quincꝫ romanorũ: nũciatum eſt tamen,: vt inquit Li.in tam pari prope clade fama egregiæ victorię cum vaniorib⁹ litteris magiſtri equitũ romã plata de his reb⁹ pet ſæpe & in ſenatu & in contione actum eſt. Tũ M.Metellus tribunus plebis in fabiũ inuectus rogationem de imperio æquando tulit.Furit. vulgatur.Virtutem.ipſius minutij. Ditione.imperio ac poteſtate.Repoſtas.paratas & irrogãdas a Fabio cuius iniuſſu minuti⁹ pugnauerat. Ducem.Fabium cum ad exercitum redierit & iuſſurum gladios recondi in vagina.Referri.recondi. Saturnia.iuno quæ romanos dare peſſũ volebat.Popularibus auris.fauoribus populi ĩ minutium.Pœno.hãnibali.Ne penderet .daret pœnas.Patria incõſulta.roma q̃ temeritate quadam minutium Fabio ęquauerat.Partitus ſocias vires.prima & quarta legio minutio ſecũda: & tertia Fabio euenerunt. Itẽ equites pari nũe

Quę dũ arcana deum vates euoluit in antro:
Iã monita & fabiũ bellicꝫ equitũcꝫ magiſter
Exuerat mentẽ ac pręceps tendebat in hoſtẽ
Paſcere nec pœnus prauum ac nutrire fauorẽ
Deerat:& vt paruo maiora ad prælia damno
Elicere: dabat interdum ſimulantia terga:
Non aliter q̃ qui ſparſa ꝑ ſtagna profundi
Euocat eliquidis piſcem penetralibus eſca:
Cumcꝫ leuem ſumma vidit iã nare ſub vnda:
Ducit ſinuato captiuũ ad littora lino.
Fama furit verſos hoſtis pœnũcꝫ ſalutem
Inueniſſe fuga:liceat ſi vincere finem.
Promitti cladum:ſed enim ditione carere
Virtutẽ:& pœnas vincentibus eſſe repoſtas.
Clauſurum iam caſtra ducẽ rurſuſcꝫ referri
Vagina iuſſurum enſes:reddatur in armis
Vt ratio purget miles cur vicerit hoſtem
Hæc vulgus:nec non patrum ſaturnia mẽtes
Inuidię ſtimulo fodit:& popularibus auris.
Tunc indigna fide cenſent optandacꝫ pœno
Quę mox aut paruo luerent damnata ꝑiclo
Diuiditur miles:fabiocꝫ equitũcꝫ magiſtro:
Imperia ęquantur.penitus cernebat&expꝫ
Irarum ſenior magnas ne penderet alti
Erroris pœnas patria inconſulta timebat.
Actũ multa putãs ſecum vt remeauit ab vrbe
Partitus ſocias vires:vicina propinquis
Signa iugis locat:& ſpecula ſublimis ab alta
Non romana minus ſeruat q̃ punica caſtra.
Nec mora diſiecto minuti vecordia vallo
Perdendi ſimul & pereundi ardebat amore:
Quẽ poſt quã rapidũ vidit procedere caſtris
Hinc libys hinc fabius:ſimul accẽdere ſagacis
In ſubitũ curas ꝑpere capere armas maniplis
Edicit: nullocꝫ tenet munimine turmas

ro ſociorum &latini nominis diuiſerunt caſtris ſe quocꝫ ſperare magiſter equitum voluit qđ annibali gau
dio fuit.Nam & liberam minutij temeritatẽ ſe ſuo modo capturum & ſolertiæ Fabij dimidium virium di
ſceſſiſſe videbat.Propinquis iugis.nam loca ædita Fabius ſemper eligebat & tumulus quidã erat inter ca
ſtra minutij & pœnorum. Vecordia minuti.i.ipſe inſanus minutius ſuos emiſit i hoſtem.Diſiecto.ſine ali
qua conſultatione aperto.Perdendi.vt ſuos perderet.Pereundi. vt ipſe periret.In ſubitum.rem repentinã
Auſonius minutius Romanus emiſit in hoſtem ois copias & idẽ fecit Annibal.Dum dictator abeſt.verba
Annibalis hortantis ſuos ad pugnã cũ magna laude Fabij:quo pręſente nil ſe poſſe Annibal plane fatetur

Auſonius torquet totas in prælia vires:
Pœnorum ductor:ꝑpellitcꝫ agmina voces
Dum dictator abeſt rape miles tꝑa pugnæ
Non ſperata diu plano certamina campo
Offert ecce deus:quoniã data copia:longũ
Detergete ſitum ferro:multocꝫ cruore
Exacite viri plenos rubiginis enſes.
Atcꝫ ea cũctator penſabat ab aggere valli:
Reluſtrans cãpos oculis tantocꝫ periclo
Diſcere quis nã eſſet fabius te roma dolebat.
Cui natus.iũcta arma ferẽs dabit iprob⁹ iqt:
Quas dignũ pœnas:qui ꝑ ſuffragia cæca
Inuaſit noſtros hęc ad diſcrimina faſces.
Inſanæ ſpectatæ tribus proh lubrica roſtra
Et nauis fora læta viris:nunc munera martis
Equent imperio:& ſolem cõcedere nocti
Sciſcant.imbelles magnas,mercede piabunt
Erroris rabiem: & noſtrum violaſſe parentẽ.
Tũ ſenior quatiẽs haſtã lachrymiſcꝫ coortis:
Sanguine pœnorum iuuenis tã triſtia dicta
Sunt abolẽda tibi:patiar ne ante ora manuſcꝫ
Ciuem deleri noſtras?aut vincere pœnum
Me ſpectante ſinam?nos ęquauiſſe minori
Soluetur culpa ſi ſint mihi talia corda.
Iamcꝫ hoc ne dubites longæui nate parentis
Accipe:& æterno fixum ſub pectore ſerua.
Succenſere nephas patrię:nec fœdior vlla
Clpa ſub extremas fertur mortalib⁹ vmbras
Si docuere ſenes:quantus qualiſcꝫ fuiſti
Cum pulſus lare:& extortis capitolia curru
Intrares exul tibi copora cæſa camille
Damnata quot ſunt dextra pacata fuiſſent:
Ni conſulta viro menſcꝫ impenetrabilis iræ.
Mutaſſentcꝫ ſolum ſceptris ęneia regna.
Nullacꝫ nunc ſtares terrarũ vertice roma.

Situm.rubiginẽ.Dabit iprobus inquit:loqř filius dictatoris:qui gaudebat Minutiũ dare pœnas ſui errotis.Suffragia cæca.incõſulta&temeraria populi ſuffragia : a qbus æquatũ erat illis ĩperium.Nřos faſces.dignitatẽ &ĩperiũ.Inſanę tribus.q̃ Minutiũ Fabio æquaſtis ſpectare hãc pugnã.& ex ſtomacho loquiř.Proh lubrica roſtra.o leuis & incõſtans multitudo quæ in foro verſatis.Virisvanis.leuiſſimis:&ſine aliqua grauitate aut prudẽtia. Munera martis. officia belli regendi & ius æquũ in caſtris regẽdis. Imbelles nullã in armis pitiã hñtes:& eſt cõceſſio per q̃dã ſtomacationẽ.Sciſcãt.iudicent & ſtatuant. ſcire ẽ iudicare & decernere vnde legimus apđ Liuiũ populus ſciuit.& plebiſcita.plebiſcito minuti⁹ hũerat ĩperiũ Fabio æquatũ:Vñ dicit apđ Liuiũ reſtituens fabio dignitatẽ.plebiſcitũ quo magis oneratus q̃ honorat⁹ ſũ tibi reſtituo& depono.Solẽ cõcedeř nocti.i.iudicẽt Fabiũ přem meũ tãq̃ ſolẽ cedere Miuutio q eſt tãq̃ nox:qppe nullã hẽt prudẽtiã Piabũt pſoluẽt.pugnabũt hunc errorẽ magna calamitate.Sãguine pœnorũ.reſpõdet Fabius q e naturę atcꝫ boni viri ꝑſcripto viuens nũq̃ přię ſuccẽſendũ putauit. Li. ait.Tũc Fabius primo clamore pauẽtiũ audito deide cõſpecta,ꝓcul turbata acie ita eſt ingt.nõ celerius qua timui depħẽdit fortũa temeritatẽ Fabio æquatus ĩperio ãnibalẽ & virtute & fortuna ſupiorẽ videt:ſed aliud iurgãdi ſuccenſendicꝫ tp̃s erit.nũc ſigna extra vallũ ꝓferte. victoriã hoſti extorqueam⁹ cõfeſſionẽ erroris ciuib⁹ relinquam⁹.Iuuenis.o fili cæde hoſtis deleř debes id qđ contra přiam dixiſti. Triſtia di. přiæ triſtitiã afferẽtia. Patiar ne.locus ẽ ab honeſto. nõ.n.decebat Fabiũ pati ante eius oculos deleri acies romanas.Nos ęquauiſſe minori.ſẽſus ẽ ſi pmiſerimus nřos.pire hoc quod romani ĩprudẽter egerũt purgabiř nřa culpa.ergo meli⁹ eſt ſuccurreř nřis ꝓpe opp̃ſſis:vt iure de populi romani incõſtantia & temeritate q̃ri poſſim⁹. Talia corda.eadẽ ſnia q̃ tibi eſt:nolle.ſ.opẽ ferre. Succẽſere nefas přię.verba digna Fabio ſalutis patriæ ſtudioſo : quã ẽt rumoribus de ſe malis ſemp ꝑpoſuit.přia.n. oĩum caritates cõplectiř cui etiã vitã debemus:&nullo mõ ſuccenſendũ eẽ přiæ oſtẽdit exẽplo Camilli:q poſt captos veios a.L. Apuleio accuſatus fuit tribuno. pl.cꝫ apđ euꝫ eẽnt portę æneę:quas tacuiſſet:cũ ꝑdę

bellicæ rōnem redderet pſībus : & q decimā partē mittendā Apollini delphico cēſuiſſet:vn̄ dānatus ardeā in exiliū miſſus eſt. Inde poſtea romanis in capitolio obſeſſis reuocatus pſīam aſſeruit:fugatis trucidatiſq; gallis ſenonibus. Fœdior.turpior:& magis vituperanda:qm̄ pſīę oia debemus ꝑ qua vir bonus nunq̄ dubitauit occūbere:ſi illi ſit ꝓfuturus.Lare.domo.Extorris.extra terrā ꝓpriam.i.romā ſitus.Curru. triūpho.quē egit de gallis. Dānata.i exiliū acta. Viro.Camillo. Pacata.ſine ira.i.ſi fuiſſet iratus pſīæ ob decus acceptū Roma penitus corruiſſet. Iras meas.quas ego habere deberē q ſū lęſ⁹ Claſſica tubæ.iā inqt cōſertæ erāt acies:& manus Poſtes ianuas caſtroꝝ.Nō grauiore mouēt Fabiū magno impetu ī plana decurrentē:vt minutium e faucibus hoſtiū eripet : cōparat vētis qui ſæuo flatu ī diuerſos fluctus mare diſtrahūt Odryſius.threicius:nā odryſæ ſunt populi thraciæ.Pollens.potens. Aequor.vndas. Haud ꝑrſus.ſenſus eſt : Fabius nō eēt aſſecutus maiorē laudem deuicta carthagine:q̄ adeptus ē prelio quo minutianos milites liberauit : nā hānibalē metū:irā:inuidiā:& fortunā vno prælio vicit:& eſt magna laus Fabij.Iniuria:qua romani affecerant Fabiū ob inuidiā. igit hæc iīuria cā fuit vt Fabius animi ſui magnitudinē oſtenderet: q̄ iniurię illatæ nō meminit : proniorq; ē ad ignoſcendum:q̄ vlciſcendum. Si magnanimus fueris:inquit Sene.nūq̄ iudicabis tibi cōtumeliam fieri ab inimico :dices:nō nocuit mihi:ſed animum nocendi habuit : & cum illū in poteſtate tua videris:vindictā putabis vindicare potuiſſe Scito enim honeſtū & magnū genus vindictæ eſſe ignoſcere.Decoris.honoris:& gloriæ.Metus.quoniā nō timuit irruere in hoſtes.Iræ.quoniam depoſita ira:in Minutium hoſtes repreſſit:& ſic vicit inuidiam aliorum in ſe:famā etiā & rumores de ſe in alios. dicebant enim inuidi Fabium ſentire cum Hannibale:vicit etiā fortunam:quoniam fabio ruēti ad pugnā :aut cūctati nihil nocere potuit.pœnus ab excelſo.Annibal viſo Fabio ruēte ad pugnā timuit:cecinitq; receptui ꝓfeſſus minutium quidem ſeviciſſe ſed a fabio ſe eſſe ſuperatum. Orbe corona militum.clauſerat minutium & ſuos. Hauſturus. conſumpturus.Dardanius du.Minutius.Iā ſtyga . inferos apđ quos ē ſtyx palus:iā inquit Minuti⁹ mente mortuus erat:& euꝫ pudebat opē Fabij implorare:quem læſerat. Mente:animo ſuo:iam enim depoſuerat de vita.Gemino cornu.alisvtriq; locatis:Vlteriore corona.i.circunuallauit acies hoſtiles.quæ minutianos milites clauſerant.Claudentis.hoſtis. Extima. vltimas acies ; ideſt ipſos extremos clauſit: ab extra ſit

Pone iras o nate meas:ſocia arma feramus.
Acceleremus opem:iamq; ītermixta ſonabāt
Claſſica:procurſuſq; viros colliſerat acer
Primus clauſtra manu portę dictator &altos
Diſiecit poſtes:rupitq; in prelia curſum.
Non grauiore mouēt venti certamina mole.
Odryſius boreas:& ſvrtim tollere pollens
Africus obnixi cum bella furentia torquent:
Diſtraxere fretū : ac diuerſa ad littora volunt
Aequor quiſqueſuū ſequitur ſtridēte ꝓcella
Nūc huc:nūc illuc rapti mare & ītonat vndis.
Haud ꝓrſus daret vllus honos:telluſq; ſuba
Phœnicū:& carthago ruēs iniuria quātū (cta
Orta ex inudia decoris;tulit:omnia nāq;
Dura ſimul deuicta viro.metus annibal.iræ.
Inuidia atq; vna fama:& fortuna ſubactæ.
Pœnus ab excelſo rapidos decurrere vallo
Vt vidit tremuere iræ:ceciditq; repente
Cum gemitu ſpes haud dubiæ ꝑſūpta ruinę.
Quippe aciem denſo circūuallauerat orbe.
Hauſturus clauſos coniectis vndiq; telis
Atq; hic dardanius prauo certamine ductor
Iam ſtyga& æternas intrarat mēte tenebras.
Nam fabiū:auxiliumq; viri ſperare pudebat:
Cum ſenior gemino cōplexus prelia cornu
Vlteriore ligat pœnorum terga corona.
Et modo claudētes aciem:nūc extima cigēs:
Clauſos ipſe tenet:maiorē ſurgere in arma:
Maioremq; dedit cerni tirynthius altæ
Scintillant criſtę:& mirū velocibus ingens
Perſubitum mēbris venit vigor:īgerit haſtas:
Aduerſumq; premit telorum nubibus hoſtē.
Qualis poſt iuuenem nōdū ſubeūte ſenecta
Rector erat pylius bellis ętate ſecunda.
Inde ruens turin:& buten:& marin:&arſen
Dat lœto:fiſumq; manus conferre maleon:
Cui decus inſigne.&quæſitū cuſpide nomē.
Tū garadū largūq; comæ cōſternit ad herbē
Et geminas acies ſuperantē vertice tylin
Qui ſūmas alto prenſabat in aggere pinnas.
Eminus hos:gladio ſaphaꝝ:gladioq; moneſū

Et morinum pugnas æris ſtridore cientem:
Dexteriore gena ſedit cui lœtifer ictus
Perq; tubā fixe decurrens vulnere malæ.
Extremo fluxit propulſus murmure ſanguis.
Proxim⁹ huic iaculo naſamoni⁹ occidit idmō
Nāq; ſuper tepido lapſantē ſanguine:& ęgra
Lubrica nitentē.nequicq̄ euadere planta
Impacto proſternit equo:trepideq; leuantē
Membra afflicta ſolo: preſſa violentius haſta
Implicuit terræ:telumq; in cæde relinquit.
Hæret humi cornus motu tremefacta iacētis
Et campis ſeruat mandatum affixa cadauer.
Nec non exemplo laudis furiata iuuentus
Sylla ruunt:craſſuſq; ſimul iunctuſq; metello
Fannius ac melior dextræ torquatus inibant
Spectati fabio:miſer hic veſtigia retro
Dum rapit:&molem ſubducto corpore vitat
Intorti bibulus ſaxi:atq; in terga refertur:
Strage ſuper lapſus ſotiū qua fabula morſus.
Loricæ crebro laxata reſoluerat ictu
Accepit lateri:penituſq; in viſcera adegit.
Extabat fixo quod forte cadauere ferrum
Heu ſortem necis euaſit garamantica tela
Marmariduſq; manus:vt inerti cuſpide fuſus
Occideret telo non in ſua vulnera miſſo:
Voluitur exanimis turpatq; decora iuuēta
Ora nouus palor:membris dimiſſa ſolutis
Arma fluūt:erratq; niger per lumina ſomnus.
Venerat ad bellum tyria ſidone nepotum
Excitus prece:& auxilio ſocia arma ferebat
Eoa timidus faretrati militis ala
Gēs cadmi cleadas fulua cui plurima paſſim
Caſſide & aurato fulgebat gemma monili.
Qualis vbi oceani renouatus lucifer vnda
Laudatur veneri:& certat maioribus aſtris.
Oſtro ipſe ac ſoīpes:oſtro totūq; ꝑ agmen
Purpura agenoreis ſaturata micabat ahenis
Hic auidū pugnæ:& tā claꝝ excindere nomē
Brutum exoptantem variæ nūc læuus in orbē
Nunc dexter leuibus flexo per deuia gyris
Ludificatus equo volucrem per terga ſagittā

exterior :inde extim⁹:ideſt vltimus qui eſt extra clauſit igitur hoſtes ab extra qui iā erant med ij inter minutianos milites:& fabianos. Tirynthius.Hercules fabio iam ſeni vires& animum augebat. Ingerit.iacit in hoſtem:tanq̄ in flore ętatis.Nubibus.multitudie.Qualis poſt iuuenem. Fabium iuuenili vigore hoſtes laceſſentē comparat Neſtori in ſecūda ętate. Neſtor filius Nelei fuit ex Clori filia Amphionis Thebani. In prima ætate agrum eleum iuaſit:vt ipſe narrat Patroclo apud Homerum. In media ætate bellum geſſit cum cētauris. In tertia profectus eſt ad bellum troianum:trecentos annos vixit Neſtor ſi Ouidio credimus.Poſt iuuenem poſt primam ætatem. Inde ruens thuryn.deſcribit poeta quos Fabius interfecit. Conferre manus auſum pugnare cuꝫ Fabio.Decus inſigne:quoniā appetit fabium cuſpide quod erat illi magnum decus. Aeris ſtridore.ſono tubæ. Cornus.haſta ex corno arbore.Hic.tunc bibulus cupiens vitare ſaxum reſupinus cecidit: & ferrum quod ex vulnere occiſi extabat : eius lateri infixum eſt: & ſic perijt.Socium.ſociorum. Laxata. aperta. Morſus.coniunctionem:& nexus vbi ligatur lorica cum ipſius fabulis. Adegit.immiſit:impulit.Heu ſortem necis.exclamat poeta in tali ſorte necis. Niger.ſomnus.mors.Venerat ad bellum.canit poeta veniſſe ex Sidone vrbe phœniciæ,Cleadum in auxiliuꝫ annibalis:quē Brutus interemit. Nepotum.carthaginenſiū oriundus ex phœnicia. Ala eoa.militibus quos duxerat ex phœnicia.quę eſt ad orientem. Tumidus.ſuperbiens.Gens cadmi.Cadmus fuit filius Agenoris regis phœniciæ:ad queꝫ hic cleadas ſuos natales & ſtemma referebat. Fulua.aurea.Qualis.vbi oceani:cleadam auro:purpura: & gemmis conſpicuum comparat lucifero :qui eſt ſtella veneris:hāc comparationē ab Homero accepit qui in illiade in hanc ſententiam de Lucifero ſic Qualis phoſphor⁹ nouo ortu fulgēs olympum aſcendit: & Veneri placet. Renouatus.nā videntur reſumere vires & ſplendorem ſtellæ cum tendunt ad oceanum: fictio tamen eſt poetica tantūdeꝫ enim diſtāt ab aquis cum occidūt & cum oriuntur : & cum ſunt in medio cœlo. Maioribus aſtris.ideſt certat ſuo ſplendore cuꝫ ſole & luna.Agenoreis ahenis.vaſis tyrijs:& colore:naꝫ in tyro purpura tingebatur. Tyria purpura inquit Strabo optima omniuꝫ perhibetur ac piſcatio ipſa proxima eſt:& cætera omnia q̄ ad inficiendas veſtes pertinent :abunde habet. & quæque maxima huiuſmodi officinarū multitudo vrbem reddunt paulo grauiorem:tamen ob hanc virtutem locupletior efficitur . & tyrij a regibus & romanis libertate donati ſunt. Mi-

cabat.fulgebat. Tam clarum nomen:quoniam
cleadas significat gloriosum. Ludificatus.cum
elusisset .Per terga.idest emisit sagittam Clea-
das post terga sua q̃ Castam Bruti armigerũ in
teremit. Achemenio ritu.parthico.parthi enim
fugientes post terga emittunt sagittas:quoniã
vt trogus scribit diu in pugna stare ne queũ:ali-
bi canit Syllius Pennaq; citatior ibat: Quæ re-
dit in pugnas fugiẽtis harundine parthi. Ache-
menij dicũt parthi ab Achemene rege & ache
uenide :atq; magi qui honestum quoddam vi-
vendi genus sectabãtur nationes parthorũ erãt
auctore Strabone. Detrectans:vitans:fugiens.
Nec dannata:non fuit irrita:sed ictum intulit.
Hæsit fixa est. Subrecta.sursum erecta ad pala
tum. Vuẽti.humido. Ausum multa virum:Clea
dem ausum appetere Brutũ sagitta. Nodo.amẽ
to. Sũmum.summam partẽ pectoris.i. ꝓpe gut
tur inter monile:& pectus. Laxa.larga. Trãsmit
tit.perforat. Intẽto cornu :arcu parato:ad excu/
tiendam sagittã. Vda.perfusa sanguine. Non tã
tristi:tã aduerso & ifœlici. Phœbei:soractis: nã
soracte vt dictum ẽ apollini dicatum erat:cuius
sacerdotes nudis pedibus per prunas impune
ambulabant. Honor: hoc dicit ꝓpter nomen:
nam charmelus significat pugnacem. Bragada
nomen viri est deductum a flu. Iube po.mauro
rum : nam Iuba Ptolemei pater primus vtriq;
mauritanię imperauit. Eidẽ.ab eodẽ charmelo
Zeuxis.qui erat filius phalãti. Stirps impa. qui
erat turbulentissimus. Amyclei pha.lacedæmo
nij.nam traiecerat in aphricam cũ Xantip.in.i.
bel.pu.& alludit ad illum phalã.quo duce lacæ
monij tarentũ ãpliauerũt. Vnde Hora:in carmi
nib⁹:Et regnata petã lacõi iura phalãto. Mater
phœ.carthaginẽsis. Lacõi.phalanto qui cartha
ginensem duxerat vxorem vt supra etiam ceci-
nit de xãtipo & barce sidonia. Talia.qualia pas
si fuerant braga.& zeuxis:In ho.char. Hũc:nã
psicum interemit hasta qui repserat in quercũ.
Vt qui viscatos. Charmelũ hasta deijcientẽ nã
psicum comparat aucupi deijcienti volucrem
viscata canna. Subtracta meta.superato iam
spatio inter auem & harundinem : tunc subtra
hitur meta cum ad illã peruenitur:& subtrahiť
meta inter auem & harundinem:cum harundo
viscata auem atttingit : & ipsam deijcit visco ir
retitam. Calamo surgente.nũc declarat se.i.ha-
rundine attollente sese versus auẽ erigente ma
nu aucupis:aut auis ĩprouida tangať. Palantes.
fugientes. Terrficus.incutiens terrorẽ mole sua
horrẽda:& nigro colore. Fului cornipedis eq ni
gri. Cõcolor.eiusdẽ coloris qppe oĩa erãt nigra
Arte nouæ formidinis.hoc qppe ad hostiũ for
midinem excogitauit. Liuentia.nigra. Aequa

Fundit achemenio detractans prælia ritu.
Nec damnata manus medio:sed flebile mẽto
Armigeri castæ penetrabilis hæsit harundo
Obliquumq; secans subrecta cuspide vulnus
Vuenti ferrum admouit tepefacta palato:
At brutus diro casu turbatus amici:
Ausũ multa virũ:& spargentẽ ĩvulnera sęuos:
Fraude fuge calamos:iã nullis cursibus ĩstat
Prendere cornipedis:sed totã pectoris iram
Mandat atrox hastæ:telũq; volatile nodo
Excutit:& summũ qua laxa monilia crebro
Nudabãt cursu:transmittit cuspide pectus:
Labitur intento cornu transfixus & vna
Arcum leua cadens dimisit dextra sagittam
At non tam tristi sortitus pręlia marte
Phœbei soractis honor charmelus agebat
Sanguine quippe suo iã bragada tixerat ensẽ
Dux rectorq; iubæ populi iam fusus eidem:
zeuxis amiclei stirps impacata phalanti.
Quem tulerat mater claro phœnissa laconi
Talia dum metui:nec pugnæ fisus in hoste
Tam rapido:nec deinde fugã suadẽte pauore
Per dumos miser & vicina cacumina quercus
Repserat:atq; alta sese occultabat in vmbra
Nãpsicus insistens trẽulis sub pondere ramis
Hunc lõga multa orãtem charmelus & altos
Mutantem saltu ramos:transuerberat hasta.
Vt qui viscatos populatur arundine lucos
Dum nemoris celsi procera cacumina sensim
Subtracta certat tacitus contingere meta
Sublimem calamo sequitur crescẽte volucrẽ
Effudit vitã:atq; alte manante cruore
Membra pepẽderũt curuato exanguia ramo
Iamq; in palantes ac versos terga feroces
Pugnabant itali:subitus cũ mole pauenda
Terrificus nigris prorũpit maurus in armis
Nigra viro mẽbra:& fului iuga celsa trahebãt
Cornipedis:totusq; nouæ formidinis arte
Concolor æquabat liuentia currus equorum
Terga:nec erectis similes imponere cristis
Cessarat pennas:aterq; tegebat amictus.

Ceu quõdã æternæ regnator noctis ad imos
Cum fugeret thalamos:etnea virgine rapta
Egit nigrantem stygia caligine currum.
At cato tum prima sparsus lanugine malas
Quod peperere decus circeo thuscula dorso
Mœnia laerte quondam regnata nepoti:
Quãquã tardatos turbata fronte latinos
Collegisse gradum videt:imperterritus ipse
Ferrata calce:atq; effusa largus habena
Cũtantẽ ĩpellebat equum:negat obuius ire
Et trepidat crassa sonipes exterritus vmbra
Tum celer in pugnam dorso delatus ab alto
Alipedem planta currum premit atq; volãti
Assilit a tergo:cecidere & lora repente
Et stimuli ferumq; super ceruice tremiscens
Palluit infœlix subducto sanguine maurus.
Ora rapit gladio:præfixaq; cuspide portat.
At sæuio mauorte ferox ꝓrumpit anhelum
Dictator cũ cæde globum miserabile visu.
Vulneribus fessum:ac multo labente cruore
Ductorem cernit suprema ac fœda precãtẽ:
Manauere genis lachrymæ : clypeoq; pauẽtẽ
Protegit:& natum stimulans fortissime labẽ
Hanc pellamus ait:pœnoq; ob mitia facta
Quod nullos nostris ignis dispersserit agris.
Dignũ expendamus preciũ:tũc arte paterna
Ac stimulus gaudẽs iuuenis circũdata pœnũ
Agmina deturbat gladio:campũq; relaxat:
Donec sidonius decederet æquore ductor.
Ceu stimulante fame rapuit cũ martius agnũ
Euerso pastore lupus:fretũq; trementem
Ore tenet presso:tum si vestigia cursu
Auditis celeret balatibus obuia pastor.
Iam sibimet metuẽs spirantem dẽtibus imis
Reiectat prædam.& vacuo fugit egere hiatu.
Tum demum terris:quas circũfuderat atra
Tempestas:stygiæ tãdem fugere tenebræ.
Torpebant dextra & sese meruisse negabant
Seruari:subitisq; bonis mẽs ægra natabat
Vt qni collapsa pressi iacuere ruina
Eruta cũ subito membra:& nox atra recessit

bat.in colore:qm̃ curr⁹ erat niger:& pennæ in
galea nigræ erãt. Ater amict⁹.pulla vestis. Ceu
quõdã æternæ.mauꝝ nigrũ:nigroq; curru ve-
ctũ cõparat Plutoni q rapuit ꝓserpinã ex Et-
na sicula. Aeternæ noctis.iferorũ vbi ẽ æterna
caligo. Stygia caligine.iferna:& nigra:talis qp-
pe color dijs iferis dicat⁹ ẽ.vñ i alicui⁹ morte
pullam vestem induimus . At cato .M. Cato
qui postea cẽsorius cognominat⁹ ẽ Tusculan⁹
fuit:& priusq̃ ad rẽpu.atq; militiã se cõferret ĩ
a gro pⁱno circa sabinos vixit: prisc⁹ vocabať:
postea Cato appellat⁹ ẽ:Nã romani eũ in quo
multaꝝ rerũ vs⁹ & experiẽtia esset Catonẽ vo
cabãt:hic fuit quasi viua imago virtutũ & opti
mus orator:optimus agricola: optimus sena-
tor:scripsit etiam origines:& principium nobi
litatis & famæ genti portiæ dedit:ab hoc vti-
censis Cato habuit originem : seriem generis
lege apud Gellium. Circeo dorso. tusculano
colle:quoniam Tusculum oppidum non lon/
ge ab vrbe condidit Telegonus filius Vlyxis
& circes & nepos Laertis patris Vlixis : Pro-
pertius de Tusculo loquens dicit:& eei mœ-
nia Telegoni. Nepoti. Telegono. Turbata frõ
te.quoniam turbati erant omnes latini horrẽ-
do aspectu ipsius mauri. Ferrata calce. calcari
bus. Alipedem currum.velocẽ. Cato ex equo
desiliens saltu currum mauri ascendit : & ipsũ
a tergo occupatum interemit:& caput abscis-
sũ hasta circũtulit. Volãti.mauro celeriter cur-
rẽti:& statĩ maur⁹ amisit lora & stimulũ : quo
equos ipellebat. Ferrũ.mẽ Fabij sup capua su
um timuit maur⁹. Ora rapit:abscidit. Ductorẽ.
Minutiũ. Fœda.q̃ nõ decebat rõanũ iperato-
em. Genis:per genas ipsius Fabij dolentis vi-
cem Minutij. Hanc labem. hoc dedecus:
& infamiam qua nos Annibal affecit: cum
nostris agellis pepercit. vt nos in suspitionem
populi traheret. Ob mitia facta . ironice lo
quitur:quoniam Annibal non tanquam mi-
tis pepercit agris Fabij:sed vt illum faceret su
spectum romanis. Arte paterna .idest obire
præclara. & gaudens verbis:quibus eum Fa/
bis accenderat. Pœnum.pœnorum. Relaxat.
aperit viam ad Minutium. Sidonius ductor.
donec Annibal cessit:qui iam Minutium ha-
bebat sub ictu. Aequore.cãpo . Ceu stimulatẽ
fame. Annibalẽ cedentem:deferenteq; Minu-
tium iam prope captum comparat Lupo qui
superueniente pastore agno reiecto a faucibus
fugit iam sibijpsi timens Martius. marti dica-
tus. Auerso.non aspiciente . Fœtum . agnum.
Spirantẽ.adhuc viuã. Aeger.mœstus ob amis-
sã pdã. Stygiæ tenebræ.i.ipe timor mortis:quo
afficiebat Minuti⁹ circũuallat⁹ a pœnis:q illas

tenebras effūdebāt:cū eēnt tāq̄ tēpeſtas:q̄ tenebras īducit. Torpebāt.ipſi minutiani milites ꝓpter periculū:qđ euaſerāt:& īſperatū bonū adeptitorpētes hēbāt manꝰ q̄ſi attōiti tali euētu: quē nō meruerāt. Aegra.q̄ſi alienata ꝓpter p̄ſētē læticiā. Natabat.ſibiipſi nō cōſtabat.& ita agitabat̄:vt is q natat. Vn̄ ocli dicūtur natare in morte:q̄m cōniuēt.lubrici ſūt:& reuoluūtur natura faciēte vltimū conatū. Vt q collapſa.minutianos milites a morte receptos cōparat his q aliq̄ ruina opp̄ſſit tādē emerſeīt. Eruta . extracta. Nox atra illa obſcuritas. Cōniuēt·cōcutiūt oculoꝝ palpebras. Quis.qbꝰ. Tū q ptitis. Minutiꝰ cū ad caſtra rediſſet cōuocatis militibus orationē habuit:illoſq̄ hortatꝰ ē:vt Fabio parerēt hoī prudētiſſīo.caſtra cū Fabio iūgamus dixit:ad p̄toriū eiꝰ ſigna feramꝰ:vbi ego parētē appellauero q̄ bn̄ficio eiꝰ erga nos:hac maieſtate dignū ē.vos milites eos:quoꝝ vos modo arma dextereq̄ texeīt patronos ſalutabitis & ſi nihil aliud gratoꝝ certe aīoꝝ nobis gloriam dies hæc dederit:īde ꝓfectꝰ ad caſtra dictatoris his verbis vſus:parētibꝰ meis dictator vitā tm̄ debeo tibi cū meā ſalutē:tū oīm hoīm & q̄ tibi mihiq̄ & exercitui cōſeruato:ac conſeruatori ſit fœlix ſub īperio auſpicioq̄ tuo redeo.& ſigna hæc legioneſq̄ reſtituo . Partitis maniplis.diuiſo exercitu. Sācte ait o genitor. verba Minutij ad Fabiū. Reuocati.mei.quē a morte reuocaſti. Sit fas vera q̄ri. modeſtiſſime loqtur:fateturq̄ īgenue ſe nō meruiſſe Fabio æq̄ri:q ſolꝰ milites regere ac gubernare callebat. Hoc munere.tali īperio. Aeternas vmbras mortā. Hic patria ē.magna laus Fabij:ī cuiꝰ humeris p̄ria recūbebat. Tuq̄ dolos.vertit ſermonem ad Annibalē. Munera lyei.vina .i.nō licuit alicui tāgere panē aut vinum priuſq̄ Fabio eēt litatū. In mēſā.i papyriano iure īqt p̄textatꝰ apđ Macro.euidēter relatū ē a re vicē p̄ſtare poſſe mēſam dicatā:vt in tēplo īqt Iunonis populoniæ auguſta mēſa ē libauit etiā īqt Dido ī mēſa triclinari:qa nō erat religioſa: ſed vſurpata libatio.& iō ſola regia libauit:ī cuiꝰ pſōa nulla erat obſeruatiōis neceſſitas.& multa ad vſurpādū ī poteſtate pmiſſio:iō Sylliꝰ Vir. imitatus canit Minutium Fabio in menſam libaſſe ſacrum honorem.

PETRI Marſi interpretatio in octauum volumen Syllij italici.

PRimꝰ agenoridū cedētia rerga videre. Creati ſūt noui cōſules:Paulꝰ Aemiliꝰ:&.M.Terētiꝰ Varro rei militaris penitꝰ ignarꝰ:ſed aura pplari vir temerar[illegible].& lingua venali ad cōſulatū ī medio rerum diſcrimine deuenit:vt eiꝰ furor can-

Conniuent:ſolemq̄ pauēt agnoſcere viſu.
Quis actis ſenior numerato milite lætus.
Collibus:& tuto repetebat in aggere caſtra
Ecce autē e media iam morte renata iuuētus
Clamorem tollens ad ſydera & ordine longo
Ibat ouans:fabiumq̄ decus:fabiūq̄ ſalutem
Certati:& magna memorabat voce parentū.
Tum qui partitis diſceſſerat ante maniplis
Sancte ait o genitor reuocati ad lucis honorē
Si fas vera queri:cur nobis caſtra:viroſq̄
Diuidere eſt licitū:patiens cur arma dediſti
Quæ ſolus rexiſſe vales:hoc munere lapſi
Aeternas multo cū ſāguine vidimus vmbras
Ocius huc aquilas:ſeruataq̄ ſigna referre.
Hic patria ē:muriq̄ vrbis ſtāt pectore i vno:
Tuq̄ dolos pœnæ:atq̄ aſtꝰ tēdē exue notos
Cum ſolo tibi iam fabio ſunt bella gerenda.
Hæc vbi dicta dedit:mille hic venarabile viſu
Ceſpite de viridi ſurgunt ꝓperantius aræ.
Nec prius aut epulas:aut munera grata lyei
Fas cuiquā tetigiſſe fuit:q̄ multa precatus
In menſam fabio ſacrum libauit honorem

PRimus agenoridum cedentia terga videre
Aeneadis dederat fabius romana parentem
Solum caſtra vocant : ſolum vocat annibal hoſtem
Impatiēſq̄ moræ fremit:vt ſit copia martis.
Expectanda viri fata optādumq̄ ſub armis
Parcarum auxilium:nāq̄ hæc ſpirāte ſenecta
Nequicquā ſeſe latium ſperare cruorem.
Iam vero concors miles ſigniſq̄ relatis
Indiuiſus honos:iterumq̄ & rurſus eidem
Soli obluctandum fabio maioribus ægrum
Angebat curis lentando feruida bella
Dictator cum multa adeo:tum miles egenus
Cunctarum vt rerū tyrius foret arte ſedendi
Egerat:& quāquam finis: pugnaq̄ manuq̄:
Haud dū partus erat:iam bello vicerat hoſtē

nas vicū apuliæ noua clade īſigniret. Habitus ē militū delectus p totā Italiam.& etiam īſulas italiæ adiacētes. Tātis agminibus coactis ꝓdigia multa fuerūt:qbꝰ futura clades portēdebat̄:ſed Varronis veſania cœleſtes mōitus neglexit:eoq̄ aīo ī hoſtē cōtēdit:ac ſic oīa ſigna fauſta fuiſſēt.nactus opportunitatem poeta narrat aduētū Annæ ſororis Didonis ī italiā. Terga agenoridū.pœnoꝝ:q a phœnicibꝰ ducūt originē vbi regnauit cadmus. Aeneadis.romanis. Fata viri:mortē Fabij:quo ſpirāte dicebat Annibal ſe fruſtra romanum ſperare ſanguinem . Auxilium parcaꝝ:vt parcæ abrumpant vitā Fabij. Spirante . viuente . Lentando.differēdo:& ꝓducēdo bella:q̄ priꝰ fauebāt: quoniā victorias tres habuerat Annibal. Quin etiam.hoc erat aliud malum annibalis q̄ galli domos iam :cum non eſſet copia pugnæ: repetere cogitabant. Fluxi ingenio.natura inſtabiles & leues. Sed prima. ideſt primo tantum impetu & furore præſtantes:inde deficiunt & fugiunt tanq̄ fœminæ. Vaniloquum . ventoſū & iactabundum. Reſpectare.reſpectabant· Siti.poſiti in ipſis armis & armati:paratiq̄ ad pugnam Hebeſcere.pigras fieri . & nihil facere. His ſuper.vltra hæc. Internæ labes.domeſticū malum.& gentile odium Hannonis . Vulnus. dolorem:quem habebat cum pugnandi copia non eſſet . Leuis contraris conatibus Annibalis : erat enim princeps alterius factionis. Patres.carthaginenſes ſenatores. Extrema.viltimam calamitatem.& pericula. Præſcia cannarum. Iuno tanq̄ numen poterat præſcire calamitatem:quam romani ad cannas paſſuri erant. Vnde animo elata euocauit Annam e numico flu.vt:Annibalem moneret eundum eſſe in apuliam|vbi romanos memorabili clade afficeret . Elata ſuperbiens ob ea quæ futura erant. Stagnis laurentibus.numico flu.in quo latuit fugiens noctu domum æneæ monitu didonis ſororis per nocturnam quietem. Vnde dicit apud Ouidiū i faſtis:Amne peremne latens anna peremna vocor . Sanguine cognato iuuenis.verba Iunonis ad Annam:quam mouet ad affectum arguens ab honeſto.& eſt imitatio Virgilius apud quem Iuno euocat e ſtagnis iuturnam ſororem turni : quam monuit vt fratrem morti eriperet. A noſtro bello.ad quem Annibal ſuam referebat originem . In primo libro dixit:a belo numerabat auos. Inſanos.maximos:Excute fabium. pelle ex aīo ānibalis timorē : quem habet de.Fabio: quoniam creati ſunt noui conſules . Sollicito.anxio annibali . Diſcingitur.priuatur exercitu Fabius qui impediebat tuam victoriam : quamitteres romanos ſub iugum. Iandudum.cito Campum iapyga.apulum. Martius vates autore Liuio cecinerat fore vt rōani ad aufidū apuliæ|vincerētur.hoc idē mlto aн Sibylla p̄dixerat Diua.anna. Cōtermina.vicina. Caſtis lucis.inuiolatis & ſāctis ꝓpter nūina. Indigetis æneæ quē Iouem indigetem appellabāt. Vicina igi-

Quin etiam igenio fluxit:ſed prima feroces
Vaniloquū celtæ genus:ac mutabile mentis
Reſpectare domos:merebant cede ſine vlla
Inſolitum ſibi bella geri:ſiccaſq̄ cruore
Inter tæla ſiti mauortis hebeſcere dextras.
His ſuper internæ labes:& ciuica vulnus
Inuidia angebant.leuis conatibus hanno
Ductoris non vlla domo ſubmittere patres
Auxilia aut vllis opibus iuuiſſe ſinebat.
Quis lacerū curis & rerū extrema pauētem
Ad ſpes armorum:& furialia vota reducit
Præſcia cannarum iuno:atq̄ elata futuris.
Nāq̄ hac accitam ſtagnis laurētibus annam
Affatur voce: & blandis hortatibus implet.
Sanguine cognato iuuenis tibi diua laborat
Annibal a noſtro nomen memorabile belo.
Perge:age.& īſanos curarū cōprime fluctus
Excute ſollicito fabium.ſola illa latinos
Sub iuga mittēdi mora iam diſcigitur armis.
Cum varrone manus:& cum varrone ferēda
Prœlia:ne deſit fatis ad ſigna mouenda.
Ipſa adero. tēdat iādudum ī iapyga campū.
Huc trebiæ rurſū:& thraſimeni fata ſeq̄ntur.
Tum diua indigetis caſtis contermina lucis.
Haud inquit tua vis nobis præcepta morari.
Sed fas ſit cautum quæſo retinere fauorem
Antiquæ patriæ:mandataq̄ magna ſororis.
Quāquā iter latios ānæ ſtet numen honores
Multa retro rerū iacet:atq̄ ambagibus æui
Obtegitur denſa caligine merſa vetuſtas.
Cur ſarrana dicēt œnotri numina templo.
Regniſq̄ æneadum germana colatur eliſæ.
Sed preſſis ſtringā reuocatā ab origine famā
Narrandi metis:breuiterq̄ antiqua reuoluā
Iliaco poſtquā deſerta eſt hoſpite dido

tur erat æneæ:qm̃ eiuſdẽ fluminis ãbo numina habebãtur:erat enĩ ãna nympha numici:i quo æneas ſubmerſus nunq̃ comparuit. Situs eſt inquit Liui.quemcunq; eum dici ius:faſq; eſt ſuper Numicum fluuium Iouem indigetẽ appellat. Haud inquit tua vis .verba Annæ ad iunonem. Antiquæ patriæ.carthaginis . Sororis.didonis:quæ mandauit bellum eſſe gerendum cum æneadis: q̃q̃ inquit color a latinis. Cur dicent.venerentur & colant.Aenotri . latini.Numina ſarrana:punica.Eliſæ.didonis:ſed perſtringam inquit omnia preſſis metis . ideſt paucis repetam hanc antiquitatem . & ſic captat attentionem.Preſſis metis.breui narratione.Iliaco poſtq̃.incipit narrare.Iliaco . Troiano ænea:qui fuit hoſpes didonis.Abrupta.ſublata ſpes cõnubij poſt illius diſceſſum.Penetralibus.ſecretiori parte domus.Deſpectus tædæ.pri⁹ reiect⁹ a matrimonio didonis. Tædæ. ad tædam.ideſt connubium.Regnis ſe imponit.Ouidius.ait in faſtis:Protinus inuadũt Numidæ ſine vindice regnũ & potitur capta maurus hyarba domo.Tepido rogo.quoniam paulo ante illic dido arſerat.Tyranno.hyarba.quaſi dicat quis nobis opem attuliſſet contra hyarbam:qui maximam habebat potentiam . Battus cyrenen . Ouidius canit battum excepiſſe annam apud melitem inſulam:quæ eſt prope coſyram inter Siciliam & Aphricam:de Batto ſic ſcribit Trogus lib.xiij . cyrene condita fuit ab ariſteo:cui nomen Battus propter linguæ obligationem fuit . Ariſteus autem filius fuit Apollinis.& cyrenes nymphæ . Molli.miti & ab omni crudelitate alieno.Facilis dediſſe lachrymas.qui mouebatur ad affectum & miſericordiam erga illos:qui aduerſa fortuna laborant.Supplice.anna quæ opem ſuppliciter implorabat iam profuga.Euentus regum . calamitates:quas poſſunt ſubire reges volente fortuna pulſi regno.& ideo rex regem afflictum miſerari debet:timens & ipſe talem euentum: cum fortuna temeraria ſit & cæca. Bis tondet ariſtas.ideſt fuit hoſpes Batti per duos ãnos: Ouidius ait:Signa recenſebat bis ſol ſua: tertius ibat Annus & exilio terra petenda noua eſt. Docebat.oſtendebat ipſe Battus annæ ad nauigare illuc ex phœnicia pygmalionem. Ouidi.Sed timuit magnas pygmalionis opes. Sibiq;.nam ſeipſam deteſtabatur:q non cum ſorore occubuiſſet. In ſuprema.mortem : quæ eſt vltimum omnium terribilium . Turbo fatalis . vis ventorum:quæ fato quodam ad littus laurentinum nauim annæ impulit.Sidonis anna phœniſſa . Comitatus iulo : Ouidius . dicit achatem fuiſſe tunc æneæ comitem .

Et ſpes abrupta e medio:ĩ penetralibus atrã
Feſtinat furibunda pyrã:tum corripit enſem
Certa necis profugi donum exitiale mariti.
Deſpectus tædæ regnis ſe imponit hyarbas.
Et trepido figit arma rogo:qs rebus egenis
Ferret opẽ nomadum late terrente tyranno
Battus cynerem molli tum forte fouebat
Imperio.mitis battus:lachrymaſq; dediſſe
Caſibus humanis facilis:qui ſupplice viſa
Intremuit regũ euẽtus:dextramq; tetendit.
Atq; ea dum flauas bis tõdet meſſor ariſtas.
Seruata interea ſedes:nec longius vti
His opibus batto q; fuit.nã ferre per æquor
Exitium miſeræ iam pygmaliona docebat.
Ergo agitur pelago diuis inimica:ſibiq;
Quod ſe nõ dederit comitẽ ĩ ſuprema ſorori
Donec iactatam laceris miſerabile velis
Fatalis turbo in laurentis expulit oras.
Non cœli:non illa ſoli.non gnara colentum
Sidonis in latia trepidabat naufraga terra.
Ecce autem æneas ſacro comitatus iulo
Iam regni compos noto ſeſe ore ferebat
Qui terræ defixã oculis:& multa timentem:
Ac deinde ad lapſã genibus lacbrymãtis iuli
Attollit:mitiq; manu intra limina ducit.
Atq; vbi iam caſus:aduerſorumq; pauorem
Hoſpitii leniuit honos:tum diſcere mœſta
Expoſuit cura lætum infœlicis eliſæ
Cui ſic verba trahens largis cum fletibus ãna
Incipit:& blandas addit pro tempore voces.
Nate dea ſolus regni:luciſq; fuiſti
Germane tu cauſa meæ mors teſtis:& ille
Heu cur non idẽ mihi tunc rogus:ora videre
Poſtquã eſt ereptũ miſeræ tua:littore ſedit
Interdum:ſtetit interdũ:ventoſq; ſequuta
Infœlix oculis magno clamore vocabat
Aeneam:comitẽq; tuæ ſe imponere ſolam
Orabat parere rati:mox turbida anhelum
Rettulit ĩ thalamos curſũ:ſubitoq; tremore
Subſtitit:& ſacrum timuit tetigiſſe cubile.
Inde amens nunc ſydeream:iuliq;:tuamq;

Sacro . dicit propter Iulium Cæſarem:& alios ab eo deſcendentes:quaſi ſacri fuerunt:vt ſupra dictum eſt.Noto ore.quoniam agnoſcebatur ab Anna.Hoſpitij honos.quo excepta humaniſſime fuerat ab Aenea.Pro tempore.temporis conditione:adulabatur enim verbis æneæ:quem animo oderat.Nate dea.verba Annæ:quibus captat beniuolentiam .Lucis fuiſti.totum oppoſitum Anna ſentiebat.Aeneas quippe mortis didonis cauſa fuit & euerſionis imperij.Stetit interdum.amatoria inconſtantia exprimitur . Sacrũ cubile.in quo tu iacueras:quod te iam abſente tangere nefas ducebat.Amens.furens amore.Effigiẽ.imaginem cæream:quoniam heroinæ mulieres apud antiquos ſeruabant amantium imagines:vt in illis cum viri abeſſẽt ſe oblectarẽt:vt de laodomia ſcribit Ouidi .Nõ nũquã.i. vnquã amor deponit ſpẽ: ſperat enim ſemper id ſe adepturum:quod cupit.Ad magicas artes.hoc canit Virgili⁹ i quarto.Sacri.execrabiles:ac deteſtabiles . Numina noctis.deos manes & infernos.Eliciunt . euocant.Nouis curis.magno amori. Decepta.quoniam ablegauit Annam Dido:vt canit Virgilius:ſimulãs q̃dã ſacra.Dõa.enſem quo ſe peremit.Tum ſic Aeneas.percuſſus animum amore Aeneas:interrupit ſermonem Annæ. Tellurem hanc iuro.verba annæ ad æneam . Auditam vobis . nam dixerat italiam quæro patriã & italiam nõ ſponte ſequor.Aeger animi mœſtus.Cyllenius . Mercurius Miſſus a Ioue ad æneam.Alto.mari.Nigro forte ioui.verba annæ.Nigro ioui.Plutoni:qui habet tertia regna .i.loca inferna.Iuppiter habet cœlum.Neptunus mare.Laborant.ſeruiunt & parent. Sociæ atri thalami. Proſerpinæ vxori Plutonis.Furuas.nigras :quoniam nigra hoſtia mactabatur diti. Quis. quibus ſacris pelleret amoris ſollicitudinem.Leuaret.ſolueret.Ad viſa pianda expurganda illa:quæ per nocturnam quietem viſa fuerant.Sub lucem.mane:ideſt in aurora. Secundent.proſpera faciant.Antro viuo.aqua viua in antro:quoniam ſacrificantes aqua ſparguntur.aliter ſacra tangere non audebant . apud Virgilium ait Dido ſuæ nutrici de anna: Dic corpus properet fluuiali ſpargere lympha . Magna mole . alta .Phrygiam veſtem. quam æneas muneri dederat.Bacatum monile:margaritis ornatum . Virgilius Colloque monile bacatum. Bacas appellat ipſas margaritas & gemmas monili inſertas.Poſtq̃ illũ infœlix.poſtquam reuocauit in mentem ſuam diem quo te excepit:& conuiuium celebrauit. Munera:quæ tu obtuliſti:reſpiciens littora deos manes precata eſt:vt animam ſuſciperent. Dij longe noctis. hæc fuerunt verba Didonis morituræ : ſed apud Vir.loquitur.Dij noctis.inferoꝝ :quoꝝ numina mihi iã ſũt maiora:cum ſim prope mortẽ Manes:animã meã victã amore.Admittite.recipite.Vlta maritũ. Sycheũ interfectũ a pygmalione:iõ ait apd̃ Vir. Mea mœnia vidi Vlta virum:& pœnas ſceleſto a fratre recepi.Explicat. hic plima Syllij carmina deſiderãtur illi⁹ incuria:vt arbitror: q

Effigiem fouet amplexu:nunc tota repente.
Ad vultus conuerſa tuos ab imagine pẽdet.
Cõqueriturq; tibi:& ſperat reſponſa remitti.
Nonnũquã ſpẽ ponit amor:iã tecta:domũq;
Deſerit:& rurſus portus furibunda reuiſit:
Si qui te referant conuerſo flamine venti.
Ad magicas etiam fallax:atq; improba gẽtis
Maſile leuitas deſcendere compulit artes.
Heu ſacri vatũ errores:dum numina noctis
Eliciunt:ſpondẽtq; nouis medicamina curis.
Quod vidi decepta nefas:congeſſit in atram
Cũcta tui monumẽta pyrã:& nõ ꝓſpa dona
Tum ſic æneas dulci repetitus amore
Tellurẽ hãc iuro vota ĩter noſtra frequenter
Auditam vobis iuro caput anna:tibiq;
Germanæque tuæ dilecti mitis iuli
Reſpiciẽs:ægreq; animi tum regna reliqui
Veſtra nec abſceſſẽ thalano ni magna miatus
Meq; ſua ratibus dextra impoſuiſſet:& alto
Egiſſet rapidis claſſem cyllenius euris.
Sed cur heu ſeri monitus cur tempore tali
Incuſtodito ſæuire dediſtis amori:
Contra ſic infit voluens ſic murmur anhelũ
Inter ſingultus:labiiſq; trementibus anna
Nigro forte ioui:cui tertia regna laborant:
Atq; atri ſociæ thalami noua ſacra parabam
Quis ægrã mẽtẽ:& trepidãtia corda leuaret
Infœlix germana tori:furuaſq; trahebam
Ipſa manũ properãs ad viſa pianda bidẽtes:
Nãq; aſper ſõno dirus me ĩpleuerat horror:
Terq; ſuã dido:ter cũ clamore vocarat.
Et læta exultãs oſtenderat ora ſycheus
Quæ dũ abigo mẽti:& ſub lucẽ:vt viſa ſecũdẽt
Oro cælicolas:ac viuo purgor in antro
Illa cito paſſu peruecta ad littora mutæ.

hoc opus e ſcripſit apud conſtantiam vrbem:galliæ vbi hoc poema iā amiſſū a Pogio viro:id ætatis litteratiſſimo repertū fuit tēpore diui Nicolai pōtificis maximi:cuius fœliciſſimi pōtificat⁹ auſpicijs latina ligua quæ vādalū gothicū que ſapiebat proprium decus reſumere cœpit.deſideratur hic deificatio annæ apd latinos:& oratio quam habuit apud annibalē Iunonis iuſſu:ſuperſūt tātum vltima orationis verba:explicat &c.Haud longe tellus.ſ.eſt inquit anna.Huc.ad hanc tellurem.ideſt apuliam.Suſtulit ora in nubes . ideſt euanuit in auras. Dux.Annibal gaudens promiſſis. Nympha decus.verba annibalis ad annam : aqua beniuolentiam captat.inde ſi victor fuerit diuinos illi honores in patria pollicetur.Generis ſcilicet noſtri. Oblata.quæ te mihi cū proſperis rebus obtuliſti. Aſt ego . pollicetꝛ remuneratione : ſi fuerit compos ꝓmiſſæ pugnæ.Siſtam.locabo. Iuxta ſcilicet te dicabo.Dido.ſororem tuam. Aequatam gemino numine ſimulacri.i.volo vt dido habeat prope te ſimulacrum : tuo ſimile tanquam numen:quamuis non ſit relata adhuc i numerum deoꝝ:ſed tua gr̄a hoc illi preſtabit Dido·eſt accuſādi caſus: Virgilius miſeramq; relinquere dido:hæc nomina non mutātur niſi in genitiuo:cum ſic ad imitationem græcoꝝ placet inclinare:vt dido didus in genitiuo : in alijs caſibus dido ſemper. & ſic de ſimilibus. Dicabo.conſecrabo:& ſic proponit vtile:vt ſit in genere deliberatiuo:in quo hæc verſantur. Gemino duplici:ſine ſimili ſtatua: ſimulacroue.Feſtus.gaudens.Tolle graues curas.verba annibalis ad milites:quos ad futuram pugnā hortatur:& accendit Tormenta ſedendi. dolorem quo ſedendo & ceſſando a pugna afficiebamini.Fatalis latio.qui es italiæ pernicioſus Redeunt.fauent.vt prius.Mutatos faſces:quoniam creati erant non conſules Paulus & Varro.Referro.referat·Numen patrium. anna. Infauſtum.infœlicem romanis oriundis a phœnicibus.i.eamus in campos diomedeos:qui erunt infœlices romanis.Arpos.oppidum apuliæ conditum a Diomede aliter dicitur argiripa .Subnix⁹.elat⁹ & ſupb⁹. Oſtro rapto.i.purpura & dignitate cōſulari:īuidioſo verbo vſ⁹ ē qm̄ Var.rapuit cōſulatū:nō accepit fauore plebis.& munere.Roſtris.romæ.& illis q ſe cōſulē creauerāt:iō dixit alibi:Proh lubrica roſtra & vanis fora læta viris.Gen⁹ ſīn luce.Var. inqt nō hēbat claros natales:ſed patrē laniū.& ipſe mercis pr̄næ aliqn̄ iſtitor fuerat:iñ ad maiorē fortunā aſpirās i foro ꝑ ſordidis hoib⁹ venalē ꝓcacēq; liguā exercuit:fauēſq; plebi: & nomē ſenat⁹ allatrās ad cōſulatū euect⁹ ē:vt rē rōanā peſſūdaret.Surdū.ſīn fama.Procax.petulās : loquax.Hic.ex ꝓcacitate liguæ.Intima vulgi:opiniones vulgariū & ſētētias. Liui⁹ ait : Haud paꝝ callide aurā fauorabilꝭ ppl̄i ex dictatoria iuidia petit:ſicq; plebis gratiā tulit. Quaſſata. attrita tot cladib⁹.Momētū vt reꝝ:vt ipe Var. eſſet iā dn̄s:oiaq; mouere poſſet.& proſternere rempu.& eſſet arbiter.i.iudex:& rector fati ideſt vt oia in ſua poteſtate haberet.ex ſtoma

Oſcula qua ſteteras bis:terq; infixit arenæ.
Deinde amplexa ſinu late veſtigia fouit
Ceu cinerē orbatæ ꝑſſāt ad pectora matres.
Tum rapido ꝑceps curſu reſolutaq; crinem
Euaſit ꝓpere in cellam:quā ſtruxerat ante
Magna mole pyram:cuius de ſede dabatur
Cernere cūcta freta:& totā carthaginis vrbē
Hic phrygiam veſtē:& bacatū īduta monile
Poſtquā illū īfœlix hauſit:quo mūera primū
Sūt conſpecta diē:& conuiuia mēte reduxit
Feſtaſq; aduētu menſas:teq; ordine troiæ
Narrantem longos ſe peruigilante labores:
In portus amens rorantia lumina flexit.
Dii longæ noctis:quorū iam numina nobis
Mors iſtās maiora facit:precor īquit adeſte:
Et placidi victor ardore admittite manes
Aeneæ coniunx veneris nurus vlta maritū.
Explicat haud longe tellus huc dirige ſigna.
Dixit:& in nubes viuentia ſuſtulit ora.
Cui dux ꝓmiſſæ reuireſcēs pignore laudis.
Nīpha decus generis:quo nō ſacratius vllū
Numen ait nobis fœlix oblata ſecundis.
Aſt ego te compos pugnæ carthaginis arce
Marmoreis ſiſtam templis:iuxtaq; dicabo:
Aequatā te gemino ſimꝉachri numine dido.
Hæc fatus ſocios ſtimulat:tā feſtus ouantes
Pone graues curas:tormētaq; lenta ſedendi
Fatalis latio miles.placauimus iras
Cœlicolum:redeunt diui:finita maligno
Hinc fabio īperia:& mutatos conſule faſces.
Nūcio nūc dextraſ mihi qſq;:atq; illa referto
Quæ marte excluſ⁹ ꝓmittere magna ſolebas
En numē patriū ſpōdet maiora peractis.
Vellātur ſigna:ac diua ducente petamus.
Infauſtū phrygiis diomedis noīe campum:

cho loquitur poeta:populūq; latenter imprudētiæ accuſat:qui viꝝ ſordidū & temerariū ad cōſulatum euexerat:a quo noluiſſet Romā cōſeruari propter dedecus. Hunc Fabios inter .ſenſ⁹ eſt. Maximū:dedec⁹ fuit & labes faſtis:in quibus noīa cōſulum ſcribebātur:vt inter clariſſimos principes ciuitatis:& virtutum imagines tam ſordidus:tāq; futilis & incōſultus Var.eſſet aſcriptus.Sacrata marti.ꝓpter rei militaris præſtantiā.& intelligit de.P.& Gneo Scipiōe fratrib⁹:qui i hiſpania occubuerūt:de ſpolijs opimis Marcelli dictū eſt.Suffragia cæca: inconſultus fauor plebis.Ambitus:quo ille cōſulatū fuerat adeptus:prēſando . ſcilicet plebem vt ad cannas nomen romanū pene deleretur.Campus.ſ.martius:in quo erant comitia: vbi magiſtratus creabantur.Aequore graio:campo diomedeo illic enī habitarūt græci.& illa pars italiæ quæ nūc calabria dr̄ olim magna græcia dicebatꝛ.Idē.Varro.Turbarū ſeditionū.Inuidiā: ducere aliquē in inuidiam:vt de fabio fecerat. Prauus toge:vt erat prauus domi:ſic erat ineptus foris.& rei militaris penitus ignar⁹. Dextræ decus.adverā fortitudinis laudē & imperatoriā:quam .ſ. imperator & conſilio & dextra meretur.Eroſtris.e foro:in quo cauſis orandis fuerat verſatus:non autē in caſtris:itaq; cū nullā rei militaris experiētiā haberet: putabat eo pacto geri bella:quo in roſtris declamauerat hoc idē dicit Iuuenalis de Cornelio fuſco: qui perijt apud dacas.Fuſc⁹ marmorea meditat⁹ prælia villa.Ciebat.mouebat e foro:non ex diſciplina militari.q̄ vſum requirit:ideo dixit ſupra:Pubeſcit caſtris miles.Alacer.concitat⁹ ad bellum ſine aliquo cōſilio.Profeſſus.cū palam dixiſſet & decreuiſſet inſectari Fabiū:qui pugnam diſtulerat:priuſq̄ conſules ab vrbe ducerent:Varronis multæ:ac feroces conciones fuerunt denunciantes bellum accerſitum a nobilibus manſurumq; in viſceribus reipu.ſi plures fabios imperatores haberet:ſe quo die hoſtes vidiſſet perfecturū.Ad vulgum.apud plebem.Ouantia.elata & magna:ac ſi victoriam haberet in manibus. Vos quorum imperium eſt.verba Varronis ad patres conſcriptos: apd quos erat ſūma reꝝ.& ex quoꝝ ſententia oīa agebātꝛ etiā a cōſulib⁹.Peto īquit a vobis o patres:quo pacto pugnatur⁹ ſi:& an debeā cūctari:vt fecit Fabi⁹.Aduſt⁹ corpe.niger.Quo cingitis me.armatis.Exaudi bone dictator . ironice vertit ſermonē ad Fabiū.Martia.romana & īclinatꝛ plebes plebei.ſic Luca.Neſcit plebes ieiuna timere.Nū feſtināt.reſpōdet obiectioni: potuiſſet.n.dici nō ē feſtinādū.i.nū feſtināt illi quos iā p tres ānos attriuit hoſtis.Ite igitꝛ . ſeruat decoꝝ viri temerarij & ad ruinā ꝓperantis ſīn aliqua cōſultatiōe.Patrū regna . iuidioſe loqꝛ in optimates quos dicit his bellꝭ q̄rere ſibi regnū & iperiū i plebē quā bellꝭ occupatā exhauriebāt:& ideo dicebat trahi bellum a Fabio vt magis obnoxiā ſenat⁹ haberet plebē.Patrū regna potētia ſenatoꝝ q plebē opprimūt. Portis .rōanis.ſ.Veluti cū carcere rupto Varronē temerariū & icōſilte ruētē i hoſtes cōpat ido

Dūq; arpos tēdunt inſtructi pectora pœni.
Subnixus rapto plebei muneris oſtro
Sæuiciam roſtris varro:ingentiq; ruinæ
Feſtinans aperire locum fata admouet vrbi.
Atq; illi ſine luce genus:ſurdūq; parentum
Nomen:& īmodice vibrabat more canoro.
Ligua ꝓcax.hic auctus opes:larguſq; rapinę.
Intima dū vulgi fouet:oblatratq; ſenatum.
Tantū i quaſſata bellis caput extulit vrbe:
Momētum vt rerū & fati foret arbiter vnus:
Quo cōſeruari latiū victore puderet.
Hūc fabios inter:ſacrataq; nomina marti
Scipiadas:interq; ioui ſpolia alta ferentem.
Marcellum faſtis labem ſuffragia cæca
Addiderant:cannaſq; malū exitiale fouebat
Ambitur & graio funeſtior æquore campus:
Idem vt turbarū ſator:atq; atendere ſolers
Inuidiam prauuſq; togæ:ſic debilis arte
Belligera :martēq; rudis verſare:nec vllo
Spectatus ferro.lingua ſperabat adire
Ad dextræ decus:atq; e roſtirs bella ciebat.
Ergo alacer:fabiūq; moræ īcrepitare ꝓfeſſus
Ad vulgū in patres.& ouantia verba ferebat
Vos quoꝝ īperiū ē cōſul præcepta modūq;
Bellandi poſco ſedeo ne an montibus erro:
Dū mecū garamas:& aduſtus corpe maurus
Diuidit italiā? an ferro quo cingitis vtor?
Exaudi bone dictator.quid martia plebes
Imperitet.bello libyas romamq; leuari
Hoſte iubet:nō feſtināt.quos pluria paſſos:
Tertius exurit lachrymoſis caſibus annus?
Ite igitur capite arma viri.mora ſola triūpho
Paruumiter eſt:q̄ prima dies oſtēderit hoſtē.
Et patrū regna & pœnorum bella reſoluet.
Ite alacris latia deuinctum colla cathena

cilí aurigæ qui effuſis habenis ruit in præceps.Carcere.loco i quo cõtinẽtur priuſq̃ admittanť ad curſum
ſed hunc locũ numero multitudinis appellare ſolemus cũ ꝓprie loqmur.Planta.calcaribus.Impar.quoniã
non poteſt eos retinere.Diſcordia.diſcordantia.Incerto.vaganti.Cernebat.videbat ruinam ad quam feſti
nabat eius collega.Cãpus.i.ipſa comitia quæ erant in campo martio & ſuffragia quibus Paulus æmilius
creatus fuerat cõſul cum Varrone.Siniſtro.contrario & temerario.Peſſũq; dari.in ruinam Varrone ipellẽ-
te.Sed mobilis ira eſt turbati vulgus.i.vulgus mobilis & inconſtans erat ira turbati pauli.i. erat cauſa iræ
& cicatrix.i.ignominia qua fuerat notatus cũ bellum contra illyricos geſſit quibus per id tempus teutana
mulier iperabat:& cũ aliq̃ diu bono euẽtu pu
gnaſſet deceptus domũ inſidijs partẽ exercit⁹
amiſit:& ob hoc a plebe ignominia notatus.
Liuius ait.L.Paul⁹ æmilius q cũ.M.Lelio con
ſul fuerat ex damnatione collegæ & ſua ꝓpe
ambuſtus euaſerat infeſtus plebi diu ac multũ
recuſans ad petitionem cõpulſus iuris ꝓximo
comitiali die concedentibus omnibus qui cũ
Varrone certauerant pars magis aduerſa q̃ col
lega dať cõſuli.Vndantes.magnos eſtuantes.
Nigro ore.inuido & maligno.hic niger eſt.in
quit Hora.hunc tu romane caueto.Ventis ini
quis.malo iudicio & dãnatione.trãſlatio eſt a
naui quæ iniquo vento agitatur.Hic.ex priori
inuidia & liuer plebis.Duræ:iexorabilis.Sed
genus admotũ ſuperis.repetit altius ſtẽma &
genus Pauli æmilij quẽ dicit habuiſſe originẽ
ab amulio rege albanoꝝ qui fuit frater numi-
toris & amulius habebat originem ab aſſaraco
troiano per eneã & aſſaracus a ioue.ergo Pau
lus æmilius ad iouem gen⁹ referebat ſuũ:hoc
tamẽ fingit poeta.aliter enĩ ſcribit Plutarchus
in vita pauli æmilij.Abnueret genus.ideſt nec
aliquis negaret illũ habere originẽ a ioue.qui
illius res ſtrẽnue geſtas vidiſſet.Numa pompi
lius autore Plutarcho quatuor filios habuit:
pomponem:pinum:calpum:mamercum:a põ
pone põponij cognominati ſũt.a pino pinarij:
a calpo calphurnij:a mamerco mamerci:qui
& æmilij dicti ſũt:a ſermonis lepiditate & ſua
uitate quam ille prim⁹ habuit q huic familiæ
cognomẽtum reliquit.Si tibi cum tyrio.verba
Fabij ad paulũ æmilium euntem ad bellũ quẽ
monet vt ſuo exẽplo pugnã fugiat & cunctan-
do rem romanã tueatur quã Varro perdere ꝓ
perabat.Apud Liuium ſic Fabi⁹ loquitur.Er
ras.L.paule ſi tibi mius certaminis cũ Varrõe
q̃ cum Annibale futurũ cenſes:neſcio an infe-
ſtior hic aduerſarius q̃ ille hoſtis maneat:& cũ
illo in acie tantum.cũ hoc oĩbus locis ac tẽpo
ribus certaturus ſis.aduerſus Annibalẽ tibi ſit
pugnandum:Varro dux tuis militibus te ſit op
pugnaturus.Fruſtraris.decipis Aut ego mul
to.ſenſus eſt:ſi Varro vt dicit ex templo cũ ho
ſte pugnauerit aut ego hoc genus belli & ho-
ſtem ignoro:aut alium locum inſignem noua
clade cernemus.q.d.ſcio futurarum eſſe quod
prouideo & ſic prudentia Fabij laudatur quæ

Annibalẽ fabio ducam ſpectãte per vrbem.
Hæc poſtq̃ icrepuit portis arma icitus effert
Impellitq; moras.veluti cum carcere rupto
Auriga indocilis totas effundit habenas:
Et præceps trepida pendens i verbera plãta
Impar fertur equis.fumat male cõcitus axis.
Ac frena incerto fluitant diſcordia curru.
Cernebat paulus:nanq; huic comitia cãpus
Iura atq; arma tulit labi mergente ſiniſtro
Conſule res peſſumq; dari.ſed mobilis ira
Turbati vulgi:ſignataq; mente cicatrix.
Vndantis ægro frenabat corde dolores.
Nã cũ ꝑdomita ẽ armis iuuenilibus olim.
Illyris ora:nigro tunc allatrauerat ore
Victorem inuidia.& ventis iactarat iniquis.
Hic inerat metus & duræ reuerentia plebis.
Sed genus admotũ ſuperis ſummũq; ꝑ altos
Attingebat auos cœlũ numerare parentem.
Aſſaracum retro præſtabat amulius autor.
Aſſaracuſq; iouẽ.nec qui ſpectaſſet in armis
Abnueret genus.huic fabius iã caſtra petẽti
Si tibi cum tyrio credis fore maxima bella
Ductore inuitus vocẽ hãc e pectore rumpã:
Fruſtraris paule.auſoniã te ꝑlia dira (multo
Te que hoſtis caſtris grauior manet:aut ego
Nequicq̃ didici caſus pernoſcere marte.
Spõdẽtẽ audiui:piget heu:tedetq; ſenectæ
Si quas proſpicio reſtat paſſ ura ruinas.
Cũ duce tã fauſti martis qua viderit hora
Sũpturũ pugnam q̃tũ nunc paule ſupremo
Abſumus exitio:vocẽ hanc ſi conſulis ardẽs
Audiuit pœnus:iam latis obuia credo
Stat campis acies.expectaturq; ſub ictu
Alter flamminius.quantos inſane ciebis
Varro viros:tu pro ſupi tu protinus arma

ſine longa reꝝ experientia eſſe nõ poteſt:cuius proprium eſt verum in omni re videre bene cõſulere:& q̃d
ſit agendum imperare.Nequicq̃.furſtra.Multo marte.longa experiẽtia in re militari.Spondentẽ.promit-
tentẽ Varronem plebi ſe ſumpturꝝ pugnã cũ duce tã fauſti martis.i.qui victorioſiſſimus erat & fœliciſſim⁹
in pugna.Quantũ nũc.q.d.ſi ãnibal hoc audiuit actũ eſt de re romana & paꝝ abſumus ab exitio. Ardens
pœnus annibal cõcitatus ad pugnã & furẽs bello.Tu proh ſuperi.orat paulum Fabius vt ſua prudentia rẽ
romanã tueať & caute agat omnia prius explorãdo q̃ pugnã capeſſat.Ritus.mos bellãdi punicus. Copia
reꝝ.cõmeatus & alia exercitui alẽdo neceſſaria.Quæ natura.ne.ſ.pareنť iſidiæ.ſi rimabere.ſi cõſiderabis
cognoſces fortunã eẽ ſup ipſa pœnoꝝ arma.q.
.d.pœni ſunt in armis ſolertiſſimi & vtunť nũc
ſecunda fortuna & ſic abvtili oſtẽdit cũctãdũ eẽ
donec fortuna muteť. Indeuia.q̃ a recto nõ di
ſcedant.i primo dixit.ſed deuius æqui.i.alien⁹
ab equitate:ſic igiť ideui⁹ recti:nõ alienus a re-
cto.i.qui rectũ honeſtũq; ſeqť:noli inquit a re-
cto diſcedere vt bonũ viꝝ decet & ſalutis pĩæ
ſtudioſũ quam nũc Varro peſſundare nitiť & ꝓ-
perat:locus eſt ab honeſto.Cur vni.cõfutatio ẽ
q.d.ſi eſt fas Varroni ꝑdere patriã:mlto magis
fas eſt tibi eã liberare:Eget iprobus arcto victu
ideſt laborat iopia cõmeat⁹. Hoſtis qui eſt i ter
ra hoſtili neq; illi terra neq; mari eſt pax:nullæ
vrbes eum accipũt:in diẽ rapto viuit partẽ vix
tertiaꝫ eius exercitus habet quẽ ab hiſpania du
xit:dubitas ergo quin eum ſedendo ſupaturi ſi
mus qui ſeneſcit in dies nõ ſupplementũ:nõ cõ
meatus:nõ pecuniã habet.pari pube:nouis mi
litibus pro ſupplemẽto miſſis.Mecũ erit.verba
pauli reſpõdentis Fabio.Pietas.ergo.ſ.patriã vt
nitar eam ſeruare cui pietatẽ debemus. Tuam
mentẽ ſniam & inſtitutũ.i.cũctabor vt tu feciſti
q̃tũ in me erit. Qua te graſſante.i.qua te belluꝫ
gerente aduerſus hoſtẽ.Cõſidere.lãgueſcere ac
debilitari.Sed quę nã ira deũ.oſtẽdit ſibi eẽ ma
ximã difficultatẽ ad patriã tutãdã cũ habeat col
legã hoſtẽ:putatq; iratis numinibus illũ eẽ crea
tũ vt rẽ romanã ꝑdat.Pœnis.hoſtibus. Trahit
oĩa ſecũ.i.ipſe tẽdit in p̃ceps & trahit ſe cũ rem
romanã:& metuit eẽ inſanus ne romana reſpu-
blica alio cõſule q̃ ſe ruat:nam cupit eã p̃cipitẽ
dare & cito vellet aſſumere ſibi collegã punicũ
vt citius & facilius nullo aduerſãte quod cupit
efficere poſſit romã.ſ.euertere.Conſortẽ.colle-
gam carthaginenſẽ. Sera ꝓ ſero.i.nõ tarde ſed
cito vellet carthaginẽſem collegã.Accire.aduo
care:eligere & vt exprimat Varronis temeritatẽ
& incõſultã pugnæ auiditatẽ ait nullus equ⁹ ſuf
ficit Varroni iſano qui eũ cito portet in hoſtem
.q.d.adeo ꝓperat vt nõ videať poſſe equus repe
riri qui eius affectui & amentiæ ſeruiat:adde q̃
dolebat incedere tenebras noctis quæ curſũ re-
tardent.Tantũ nõ.quaſi eductis enſibus e vagi
na:hac locutione vſus eſt Trãquillus in tyberio
his verbis.tantũ nõ ſtatĩ a funere ad negociorũ
cõſuetudinẽ redijt iuſtitio longiore inhibito.
Tarpeiæ rupes.vertit ſermonẽ ad rupẽ tarpeiã

Tu campũ noſcas ante exploreſq; trahendo
Quantũ hoſtis ritus valeat:quę copia rerum
Quæ natura locis.quod ſit rimabere ſollers
Armorum genus.& ſtantem ſuper oĩa tela
Fortunam aſpicies.fer paule indeuia recti
Pectora.cur vni patriam ſi affligere fas eſt:
Vni ſit ſeruare nephas:eget improbus arcto
Iam victu libys & belli feruore recluſo.
Laxa fides ſociũ ẽ.nõ hic domus hoſpita tecto
Inuitat patrio.non fide mœnibus vrbes.
Excipiunt:renouantq; pari ſe pube iuuẽtus.
Tertia vix ſupereſt crudo quæ venit ibero
Turba virũ:preſta:& cauti medicamina belli
Lentus ama.ſi qua interea inuitauerit aura
Annueritq; deus velox accede ſecundis.
Cui breuiter mœſto cõſul ſic ore viciſſim.
Mecũ erit hæc prorſus pietas:mẽtẽq; ferem⁹
In pœnos inuicte tuam.non me vnica fallit
Cunctandi ratio qua te graſſante ſeneſcens
Annibal oppreſſum vidit conſidere bellum.
Sed quę nã ira deum:cõſul datus alter opior
Auſonię eſt:alter pœnis trahit oĩa ſecum:
Et metuit demens alio ne conſule roma
Concidat e tyrio conſortem accire ſenatu.
Non iam ſera volet:nullus qui portet i hoſtẽ
Sufficit inſano ſonipes.incedere noctis
Q̃d tardent curſũ tenebras dolet.itq; ſupbus
Tantũ nõ ſtrictis mucronibus vlla retardet
Ne pugnas mora dum vagina ducitur enſis.
Tarpeiæ rupes cognataq; ſanguine nobis
Tecta iouis.quæq; arce ſua nũc ſtãtia linquo
Mœnia fœlicis patriæ.quocunq; vocabit
Summa ſalus teſtor ſpreto diſcrimine iturũ.
Sed ſi ſurda mihi pugnabunt caſtra mouenti
Hand ego vos vltra nati dulcemq; morabor

ideſt capitoliū:pollicet̃ ſe ituꝝ paulus in oē diſcrimē pro patria. Cognata tecta.qm̄ ęmilij referebāt genus ſuum ad iouē per amuliū regem albanū vt dictū eſt. In ſua arce.robore ac dignitate. Mihi.monēti ſurda.i.ſi varro affectans pugnā noluerit audire me monentē. Haud vltra morabor.hypallage eſt in ſēſu.i.patria non morabitur me ideſt non expectabit:qm̄ volo mori. De gente aſſaraci.ad quē genus ſuū referebat paulus. Saucia.calamitatibus affecta. Tumidi.irati. Verſa.diuerſa. Aruis prædictis.appulis vt āna prædixerat: Non alias maiore virum:ait poeta nunq̄ italiā maioribus pugnaſſe viribus q̄ ad cannas.nunq̄ fuiſſe tātum roboris & virorum & equoꝝ.timebant quippe ſuprema:ideo omnis italia in armis fuit:cū nō eſſet aliqua ſpes certādi niſi vno marte. Faunigenę ſocio.deſcribit pop ulos latinos qui ad pugnā cānenſeꝫ milites miſerunt:inde vagatur ꝑ omnē italiā deſcribens nomina etiā imperatoꝝ alludēs vt plurimum ad illos qui poſt a multi nominis.fuerūt aut prius fuerant vt romanorum noia quocūq; modo celebraret.faun⁹ fili⁹ pici filij ſaturni rex aboriginum fuit in latio a quo faunigenę latini dicti ſūt:inter quos erāt rutuli quoꝝ caput ardea erat quæ adhuc extat retinetq; nomen :cōdita a perſeo & danae eius matre filia acryſij vt quibuſdam placuit. Ardeates autore Strabone curā habebāt ſacroꝝ & tēpli veneris qđ erat lauini commune latino nomini:ideo rutulos ſacrā turbā appellat: adde etiā q̄ ardeates ob id ſacrani appellabant̃. Socio ſicano.ſicani fuerūt antiqui habitatores latij venerūtq; ex hiſpania dicti a ſicori amne.inde pulſi traiecerūt in ſiciliam & ſicaniā appellarūt cum prius triquetra a triangulari forma diceret̃. de ſicanis in latio Virgi.meminit dicēs fines ſuꝑ vſq; ſicanos. Daunia regna.ardeam & orā illā vbi regnauit daunus pater turni. Laurentū oppidū fuit latij vbi regnauit latinus ſocer æneę a lauro denominatum. Numicus eſt fluuius ꝑpe laurentū in quē æneas ſubmerſus eſt & ſacratus: cuius fons eſt in ſylua aricina q̄ eſt poſt albanū montē verſus forum appij. Caſtꝝ.fuit oppidū latij colonia deducta a romanis vna cum ſena: & adria poſt

Aſſaraci de gente domum:ſimilḗue videbit.
Varroni paulum redeuntem ſaucia roma.
Sic tumidi verſa turbati mente petebant
Caſtra duces:ac prædictis iam ſederat aruis
Etolos pœnus ſeruans ad prælia campos.
Non alias maiore virum maiore ſub armis
Agmine cornipedum cōcuſſa eſt italia telus.
Quippe extrema ſimul gentiq; vrbiq; time-
Nec ſpes certādi pl⁹ vno marte dabatur. (bāt
Faunigenæ ſocio bella inuaſere ſicano.
Sacra manus rutuli ſeruāt qui daunia regna.
Laurentiq; domo gaudent & fonte numici
Quiq; imite nemus triuiæ:quiq; oſtia thuſci
Amnis amāt tepidoq; fouēt almone cybelē.
Hinc tybur catille tuum ſacriſq; dicatum
Fortunæ pręneſte iugis antemnaq; priſco
Cruſtumio prior atq; habiles ad aratra labici
Nec nō ſceptriferi qui potāt tybridis vndā:
Quiq; anienis habent ripas gelidoq; rigātur
Symbriuio:raſtriſq; domant equicula rura.

triumphū Curij dentati de ſamnitibus. Ardea quondā grauis.i.moleſta·& inimica troianis propter turnū qui cum ænea pugnauit: cauſaq; fuit phrygibus multoꝝ laborum ꝑpter lauiniam ſibi ante aduētū æneæ pactam.vnde dolēs aduenā ſibi ꝑponi acerrimū mouit bellū:& manu æneæ occubuit. Lauinum. oppidum latij in colle ſitum cōditum ab ænea:& a nomine vxoris lauiniæ denominatū. Syllius dicit illic fuiſſe tēplū iunonis:qđ coſmographi non tradunt:ſed dicunt illic fuiſſe templū veneris in quo erat celebritas latinoꝝ atq; cōuentus. Collacia.oppidū fuit latij ꝑpe romā via tyburtina:in quo ſex.Tarquinius Lucretiā violauit cuius dedecus & mortem.M.Brutuſq; ad eū diē ſtultitiā ſimulauerat cū eſſet vir prudentiſſimus & fortis vltus eſt:eoq; autore romāi Tarquinos expulerunt:ideo caſtū appellat Brutum alludēs ad caſtitatē Lucretiæ quā ducē romanæ pudicitiæ Valerius appellauit cui⁹ pater tricipitinus appellatus eſt. Maritus autē Tarquinius Collatinus. Immite nemus triuiæ.i.aricini venerūt ad bellū in quo ſylua erat templū dianæ cū ritu barbarico vt dictum eſt:qm̄ is qui templo preeſſe volebat cū aliis digladiari cogebat:& victori honor per vulnera quæſitus cedebat cum aliis poſtea pugnaturo:& hic dicebat rex aricinus.ideo dicit flacc⁹ Soliq; immitis aritia regi. Triuiæ.Dianæ quæ quondā in triuiis apud græcos colebat:& inde nomen adepta. Oſtia tuſci amnis·ciuitatē hoſtienſem cōditam ab anco martio ꝑpe oſtia tyberina. Tybris aut venit ex hetruria.ideo thuſcum amnē appellat. Tepido almone.i.aqua tepida ipſius almonis qui eſt riuus potius q̄ fluuius ante portam capenā:cuius aqua chorybantes lauabant ſimulachrum cybelis aduectū ex peſſinūte vrbe phrygiæ concedente attalo rege pergami:huius rei meminit etiam lucanus. Catylle.catyllus filius amphiarai cōdidit tybur porrectū in dorſo mōtis adhuc celebre. Horatius:tybur argeo poſitum colono. Tres habuit filios:catyllum:coracem:& tyburtum a quo tybur denominatū & tyburtes dicti:& multo tē-

pore ante conditam vrbē fuerūt quippe amphiaraus vna ætate ante bellum troianū.fuit apud tyburtes inquit Plinius extāt ilices tres etiā tyburto cōditore eoꝝ vetuſtiores apud quas in aguratus traditur. Præneſte.oppidū latij quod adhuc retinet nomen in excelſo monte ſitum : habuit quondaꝫ illuſtre tēplum fortunę.illic etiam repertæ fuerunt ſortes a numerio ſuffuſio autore Cicerōe in.ij.de diuinatione:græca eſt ciuitas quēadmodum & tybur. Antemna.oppidū latij vetuſtiſſimuꝫ:fuit aūt antemna ſub marino oppido quā Romulus coloniā romanoꝝ vna cum cecina & cruſtumero fecit. Cruſtumio.Cruſtumium ſeu cruſtumeꝝ oppidum latij fuit albanorum colonia. Labici.dicti ſunt a labico oppido nō longe a tuſculo qđ nomen dedit viæ labicanę. Sceptriferi.alludit ad amplitudinem & maieſtatē vrbis Romę quę totius pene orbis habuit ſceptrū.i. venerūt in arma oēs accolæ tyberis & anienis q orit̃ in montib⁹ trebulanis & ꝑ deſcenſus Tyburtinos deuoluit̃ in planū & ꝑpe vrbē tyberi miſcet̃. Symbriuio.ſymbriuium flumen eſt apud equiculos qui ſūt ſupra tybur:& adhuc retinet nomen. Gelido.propter regionē montoſam & frigidā horū militūꝫ ductor erat ſcaurus tunc adoleſcens.hic poſtea vir prudens fuit & grauis ac ſępe autor publici conſilij :tantæq; autoritatis : in ſenatu vt ciuitatis princeps diu habitus ſit. ſcauri dicuntur qui habent talos extantes :inde ſcauroꝝ familia cognominata: Horatius in ſermonibus ait : Illum balbutit ſcaurum prauis fultū male talis. Criſpare:mouere. Pila.haſtas graues:piluꝫ erat haſta romanoꝝ. Aere:galea ex ęre cū criſtis quib⁹ agmina ſuorum ſuperabant. Setia:vrbs latij in monte ſita non procul a pomptinis paludibus nobilis vino qđ ab ea ſetinum appellat̃:& id diuus auguſtus cunctis prætulit & tere ſequutus princeps vt inquit plinius propter confeſſa experimenta

His ſcaurus mōitor tenero tūc ſcaurus ī æuo.
Sed iam ſigna dabat naſcens in ſęcula virtus.
Non illis ſolitum criſpare haſtilia campo:
Nec mos pēnigeris faretrā ipleuiſſe ſagittis.
Pila volūt:breuibuſq; habiles mucrōib⁹ ēſes
Aere caput tecti ſurgūt ſuꝑ agmina criſtis.
At quos ipſius menſis ſepoſta lyei
Setia: & incelebri miſerunt valle velitræ:
Quos cora quos ſpumās inimico ſignia mu-
Et quos peſtifera pontini vligine cāpi (ſto:
Qua ſarure nebuloſa palus reſtagnat & atro
Liuentes cano per ſqualida turbidus arua
Cogit aquas vfens:atq; inficit æquore limo.
Ducit auis pollens nec dextra īdignus auoꝝ

ad vetuſtatem perueniebat. Martialis in diſtichis:Pendula pomptinos q̄ ſpectat ſetia campos:Exigua vetulos miſit ab vrbe cados.poeta laudans ſetinum vinum dicit ſetiā eſſe ſepoſitam menſis ipſius lyei. quaſi dicat.adeo præſtans eſt vt nō debeat miſceri niſi baccho· Velitræ:oppidū latij adhuc retinet nomen:ignobile quondam erat & īfrequens:ideo ait valle incelebri. Cora:oppidum latij adhuc retinet nomen & etiam ſigna. Inimico muſto:propter nimiaꝫ auſteritatē:Plinius ait:naꝫ quod ſignie naſcitur auſteritate nimia cōtinendæ vtile aluo inter medicamenta numeratur. Martialis:Potabis liquidum ſignina morantia ventrē: Ne nimium ſiſtant ſit tibi parca ſitis. Pomptini campi:dicūtur a pometia vrbe prope pomptinas paludes ſita:Plinius ait:ꝑpe circeios eſt palus pomptina quem locū.xxiiii.vrbium fuiſſe mutianus ter conſul ꝑdidit. Vligine:humiditate & nebula:vligo aūt ſignificat humorem terræ & in illis paludibus eſt ꝑpetuus humor.hāc paludē efficiūt duo amnes aſtura & vfēs q tandē in mare inferꝝ euoluit̃ multo limo turbidus. Satura fuit vrbs ī pōptinis palludib⁹· Vir·Qua ſatura iacet atra palus. Liuētes aquas:turbidas. Cogit : cōgregat Inficit:maculat pōptinę paludes a cornelio cethego cōſule cui ea ꝓuincia euenerat ſiccatę ſūt agerq; ex his factus eſt. Ducit auis pollēs:alludit ad illū ſceuolā q tꝑe porſenæ manū igni ſacroꝝ iniecit a quo hic originē ducēs illius hiſtoriā ī clypeo cælatā habebat. Pollens:clarus. Dextra auoꝝ laude quā ille comburendo dextrā adeptus eſt & etiam nō indignus dextra auorum.i.cognomine ſcæuolæ qui a ſæua ſcæuola cognominatus eſt:ſcæua ſiniſtra dicitur.cum porſena iuuenem amoueri ab altaribus iuſſiſſet & enſē illi porrigeret.mutius leuam intendit manuꝫ vt enſem caperet & ſcęuola cognominatus eſt:ſiue qa amiſſa dextra manu ſiniſtra vſus eſt.ille qui plus ſiniſtra q̄ dextra valet ſcæuola appellatur:vocabatur ille Iunius gaius mutius cordo.natus.xx.annos cum hoc facinus auſus ē. Diræ laudis:quoniam manū igni iniecit quod martialis appellat ſæuum miraculum. Tyrrhenum:tyrrhenorum.i.hetruſcorum quoniam porſena erat hetruſc⁹ & rex cluſij In ſemet :in ſuam manum deceptum in ſcriba ipſius regis quem occiderat regem arbitratus. Seuit:videtur ſeuire:laus eſt ſculptoris. Virtus fortitudo ipſius mutij qui manum fortiter igni ſacrorū iuſſit. Icti:prouocati & commoti. Specie:tali imagine & apparentia. Ruere:ruebant in prælia. Acri magiſtro: forti duce mutio qui ſuo exemplo & virtute iuuentutem romanam ad præclara facinora prouocabat. Cernitur effugiens:quoniam porſena nō potuit ſpectare ardentem manum mutij. Martialis. Vrere quam potuit contempto mutius igni. Hanc ſpectare manum porſena non potuit. Quis circea iuga:circei quon-

dam inſula mons ad mare quondam finis antiqui latij habitauit illic circe. Theophraſtus ait: circeium eē excelſum promontorium robore lauro myrto refertum tradunt circen in eo habitaſſe: cingitur mari fere paludoſo. Quis: quibus. Anxur: oppidum ſitum quondam in monte aſperſo. aliter dicitur tarracina. Horatius in ſermonibus: Atq; ſubimus impoſitu; ſaxis late candentibus anxur. Hernica ſaxa: hernici populi in latio quorum caput eſt anagnia: fuerunt colonia ſabinorum pinguis dicitur anagnia propter ſoli fertilitatem. Vir. Hernica ſaxa colunt quos diues anagnia paſcit. iulius grecinus ouidij comes ait li. ii. vrbiu; italicaru; hernicos fuiſſe pelaſgos ab hernico duce denomiatos. Putri gleba: reſolubili ac per hoc frugifera. Ferentinos: ferentinū oppidu; adhuc retiet nomen inter anagniam & alatrum Priuernū eſt oppidū volſcoru; nō longe a ſetia a quo priuernates. Sora eſt vrbs vltra verulas quā lyris alluit Scaptia oppidum latij quod tempore plinij interciderat. Fabrateria oppidum non longe ab aquino cui⁹ meminit Iuuenalis: aut fabrateriæ domus: adhuc retinet nomen. Atina oppidum adhuc extat & nomen retinet nō lōge a fabrateria in mōte ſitū q niue obducit̄ cū ſit regio frigida. Sueſſa. oppidū prope venafrum quod bello attritu; dicit alludens ad tempora Tarqnij ſupbi qui hernicis in ſocietatem acceptis & antiatibus tēplū i mōte albano edificauit: et ioui latiali dedicauit: inde cū ſabinos bello viciſſet agrū eo⁊ depopulatus eſt: hinc pometiā & ſueſſā obſedit & vi expugnauit & armatis omnibus trucidatis imbellem turbam fortunaſq; omnis militibus diuiſit. decimam quā ex ea præda recepit ædificando templo ioui deſtinauit. Fruſino adhuc retinet nomen oppidum eſt prope alatrum verſus fundos cuius incolę boni erant milites boni agricole. Fibreno. fibrenus fluuius labitur inter ſorā & arpinum & miſcetur lyri ad villam vbi natus eſt Cicero: quæ nunc dicitur villa ſancti dominici: cuius Cicero meminit in dialogo de legibus. Arpinu; aūt diſtat ab hac villa fere tribus milibus paſſuum. & eſt ſitum in monte. Sulphureū. quoniam aqua lyris ſulphurea eſt. Tacitis vadis. qua non obſtrepenti: quoniam lyris non eſt ſonorus ſed habet aquas & ripas amœnas & potis aptas. Accita. euocata. Venafrum oppidum non longe ab arpino & minturnis in vertice montis ſitum: vnde optimum affertur oleum: Martialis: Hęc tibi campani ſudabit baca venafri: Vnguentum quotiens ſumis & iſtud olet. Larinatum. larinates fuerunt antiqui habitatores latij quorum nulla nunc extat memoria. Hiſpidus. horridus & piloſus. aquinum oppidum inter arpinum & caietem adhuc retinet nomē Iuuenale ſatyro & diuo thoma ſacrarum litterarum interpreti alumnis claru;. Ab alto tullo. tullus fuit antiqu⁹ rex volſcorum ad quem aliq tulliorum familiam referunt i gratia; ciceronis cuius natalibus prope obſcuris aliquod lumen generis & ſtemma maiorum addere volebant. nam ſi id ve⁊ fuiſſet Cicero ventoſus & iactabundus aliquando vſq; ad reprehenſionem minime tacuiſſet cum illi humilitas natalium exprobraretur ac nouitas. Regia progenies. propter tullum volſcorum regē. Pro quāta q̄ ampliſſima virtute. alludit ad. M. Tullium Ciceronem quem ab hoc Tullio habuiſſe originem dicit. Quantum ciuem. q̄tus fuit Cicero fons æloquij vbertimus & omniū diſciplina⁊ deus. Ille ſuper ganges. laudat. Marcū Tulliū romanę eloquentiæ autorem & principem: de quo plinius: Sed quo te. M. Tulli piaculo taceam quoue maxime excellentem inſigni prædicem quo potius q̄ vniuerſi populi & illius gentis ampliſſimo teſtimonio: & tota vita tua: conſulatus tantum operibus electus te orante proſcriptorū liberos honores petere puduit. tuum catilina fugit ingenium. Tu. M. Tulli Antonium proſcripſiſti: Salue prime omnium primæ appellatæ: primę in toga triumphū linguæq; laureā mente & facūdiæ: litterarūq; latina⁊ parens æqueut dictator Cæſar hoſtis quondam tuus de te ſcripſit omnium triumphorum lauream adepte maiorem quanto plus eſt ingenij romani terminos ꝓmouiſſe q̄ imperij. Ganges eſt fluuius indiæ. Voce. eloquentia & fœliciſſima ingenij vbertate. Bella furialia. catilinæ & aliorum coniuratorum. na; Cicero conſul catilinæ furores repreſſi qui romā ad ſeruitutem redigere nitebat̄. Fulmine linguæ. impetu dicendi & vberrimo eloquij fonte. Ecce inter primos. hactenus de latinis: nunc de ſabinis loquitur quos tibris a latinis & thuſcis diuidit: hos ducebat claudius nero. quod ideo poeta fingit: quoniam claudiorum familia habuit originem a ſabinis: & nero lingua ſabina fortis dicitur. Therameno. Sabino. nam lacones mixti fuerunt cum ſabini & theramne vrbs eſt la

Scæuola cui dire celatur laudis honora
Effigie clypeus: flagrant altaribus ignes.
Tyrrhenum valli medio ſtat mutius ira
In ſemet verſa ſeuitq; imagine virtus.
Tunc icti ſpecie ruere acri in bella magiſtro
Cernitur effugiens ardētem porſena dextrā
Quis circea iuga & ſcopuloſi verticis anxur
Hernicaq; impreſſo raduntur vomere ſaxa.
Quis putri pinguis ſulcaris anagnia gleba.
Sylla ferentinos priuernarumq; maniplos.
Ducebat ſimul excitos ſoræq; iuuentus
Addita fulgebat telis: hic ſcaptia pubes.
Hic fabraterie vulgus nec monte niuoſo.

coniæ. Clauſi. actius clauſus qui poſtea claudius dictus eſt ex ſabinia cū cōiugibus liberis omniq; fortuna ſuadente Valerio publicola romam commigrauit: et claudiæ familiæ principium dedit. Virgilius. li. vii. Ecce ſabinorum priſco de ſanguine magnum. Agmen agens clauſus: magniq; ipſe agminis inſtar. claudia nunc a quo diffunditur et tribus et gens Per latium poſtq̄ in partem data roma ſabinis: hæc familia claris viris floruit: inter quos fuit hic claudius nero qui collega Liuij ſalinatotis in conſulatu & annibali oppoſitus in apulia relictis caſtris inſcio Annibale iuuentutis electo robore maximis itineribus in picenum cōtendit: & ad metaurum iūctus collegę aſdrubalem vicit propriaq; manu interemit. inde citato curſu ad caſtra redijt et caput Aſdrubalis ante Annibalis tentorium proijci. iuſſit: ideo dicit poeta Neronem non eſſe imitandum in rapidis auſis. Amiterna cohors. amiternum fuit oppidum ſabinoru; clari ſunt amiterni natalibus criſpi Saluſtij qui primus in romana hiſtoria habetur quam deſideramus. Caſperula. oppidum ſabioru; qđ dixit traxiſſe nomē ab aſtris alludens ad caſpias portas quę ſūt in oriēte vbi ē bactriana regio clauſtra regni parthici dicūtur etiam portę caucaſeæ: quoniam ſūt ad caucaſum hoc finxit poeta propter nomē ſabinię regionis quę habet ſimilitudinem quandam cum ſaba capite arabię vnde thus aduehebatur ſacrificijs aptū: & Sabini autore Plinio a religione ac ſacris dicti ſunt. Foruli oppidum ſabinoru; in rupe ſitum. vnde dicit Strabo: ſabinoru; quoq; ſunt foruli petræ ad rebellandum q̄ ad habitādum aptiores. Reatæ. ciuitas ſabiniæ adhuc retinet nomen: dicata erat quōdam cybeli. & erat vmbilicus Italiæ vt voluit Varro. quēadmodū delphi vmbilic⁹ totius orbis. Nurſia adhuc retinet nomen. ciuitas eſt in montibus ſupra. Spoletum. Vir. quod frigida miſit nurſia: prima fuit ſertorij & gentis flauiæ. A tetrica rupe. tetricus autore ſex. Pōpeio mons ſabinorum aſper/ a quo duri homines & aſperi tetrici dicūtur. Virgilius. qui tetricis horrentis rupes montemq; ſeuerum. Haſta. omnes hi ſabini erant haſtati & clypeum habebant rotundum de haſta non ſine cauſa finxit poeta: quoniam quiris lingua ſabina dicebatur haſta: vnde quirinus Romulus quem haſtatum appellat Oui. in faſtis. Implumes. ſine criſtis quæ fiunt ex pennis ſtrutij: ſed eſt locutio nimium affectata & poetica: imitatur tamen Virgilium de quibuſdam populis ſic canentem. Tegmina quis capitu; raptus de ſubere cortex ærateq; micāt peltæ: ideo hic poeta dixit: clypeus refertur in orbem & omnes erant implumes. Leui tegmine cruris. hoc conuenit cum dicto Ariſtotelis qui in libro de poetis ait: etolos & pelagos dextro pede nudo ſeu crure ac ſiniſtro tecto prodire in aciem ſolitos: pelagi autem mixti fuerūt cum ſabinis: ideo hoc dicit poeta alludēs ad ſabinorum antiquitatem. Canebāt. laudibus celebrabant. ſanctus fuit deus ſabinorum & autor. nam cōdidit cures ſabinorum quondam caput & dicebatur ſanctus fidius ſemper: Oui. in faſtis ait: quærebam nonas ſancto fidio ne referrem: an tibi ſemipater cum mihi ſanctus ait Cuicunq; ex iſtis dederis ego munus habebo Nomina terna fero ſic voluere cures: & reate in porticu cuiuſdam templi in lapide marmoreo de eodem deo ſic tale eſt inſcriptum epigramma: quod Pomponius præceptor meus antiquitatis ſtudioſiſſimus & latinarum litterarum vel maximum decus atq; delitiæ Romam attulit: interfuitq; cum illud marmor effoderetur. De decuma victor tibei Lucius mummius donum moribus antiqueis pro vſura hoc dare ſeſe viſum animo ſuo perfecit tua pace rogans te cogenda diſſoluendei tu vt facilia faxeis, perficias decumam vt faciat veræ rationis propter hoc atq; aliēis doneis des cuncta merenti: & apud Varrone; de antiquitate ſabinorum legitur medium fidiu; condidiſſe cures referēte Dionyſio q̄q̄ apud Dionyſium pro ſidio fabidius legitur: vnde puto illic eſſe mendam ſcriptorum incuria. M. Cato ait nomen eſſe impoſitum ſabinis ex ſabo diui ſagni gentilis filio: quod corruptum eſſe videtur: nam ſagni pro ſancti legitur: & id ſentire videtur Syllius vt ſanctus dederit originem & ſabus filius nomen ipſis ſabinis; Strabo dicit ſabinos eē

Deſcendens atina aberat. detritaq; bellis
Sueſſa. atq; duro fruſino haud ībellis aratro.
At qui fibreno miſcentem flumina lyrim
Sulphureum tacitiſq; vadis ad littora lapſū.
Accollit arpinas accita pube venafro.
Ac larinatum dextris ſocia hiſpidis arma
Commouet: atq; viris ingens exaurit aquinū
Tullius eratas raptabat in agmina turmas
Regia progenies & tullo ſanguis ab alto.
Indole proh quāta iuuenis quātūq; daturus
Auſoniæ populis ventura in ſæcula ciuem.
Ille ſuper gangem ſuper exauditus & indos
Implebit terras voce: & furialia bella
Fulmine cōpeſcit linguæ: nec deinde reliquet
Par decus eloquio cuiq̄ ſperare nepotum.
Ecce inter primos theramneo a ſanguie clauſi
Exultat rapidis nero non imitabilis auſis.
Hūc amiterna cohors & bactris nomina ducēs
Caſperula hunc foruli magnęq; reate dicatū.

indigenas:& a ſabinis eſſe picenos & ſabellos per diminutionem.Quid qui picene.deſcribit nunc picenos qui ſunt ad mare adriacū contermini vmbris orti a ſabinis:voto vere ſacro:vt ſcribit Pli.dicti a pico mar cio:qui vexillum inſedit ſabinorum illuc proficiſcentium ex voto:& ideo poeta alludens ad hiſtoriam di cit picum ſaturni filium demutatum poſtea in auem ſui nominis a circe:amatorio poculo:& medicata vir ga condidiſſe aſculum & picene regioni dediſſe nomen:recuſauerat picus vt eſt in fabulis amorem circes quæ illum ter baculo tetigit:ter carmina dixit:demutauitq; in auem.picenorū ductor erat curio.Squamis lorica ſquamoſa.Equina.ex crinibus æquorum.ex quibus criſtam galleę effinxerat horridamq; effecerat

Cœlicolum matri nec hoc habitata pruinis
Nurſia & a tetrica comitātur rupe cohortes.
Cunctis haſta decus clypeuſq; refertur ī orbē
Deniq; & implumes.at leui tegmine cruris
Ibant:& læti pars ſanctum voce canebant
Autorem gentis:pars laudes ore ferebant
Sabe tuas:qui de patrio cognomine primus.
Dixiſti populos magna ditione ſabinos.
Quid qui picenę ſtimulant telluris alūnos.
Horridus & ſquamis & equina curio criſta
Pars belli ꝙ magna venit:non æquore verſo
Tam creber fractis albeſcit fluctus in vndis:
Nec cętu leuiore:vbi mille per agmina virgo
Lunatis acies imitatur martia peltis:
Perſtrepit:& tellus & amazonius thermodō:
Hic & quos paſcunt ſcopuloſa rura numanę
Et quis littoreæ fumant altaria cuprę.
Quiq; cruētinas ſeruant cum flumine turres
Cernerē erat clypeata procul ſub ſole coruſco
Agmina ſanguinea vibrant innubila luce.
Stat fucare colus nec ſidone vilior ancon.
Murice nec libyco ſtatq; humectata vomano

vt hoſtibus territori eſſet.Non æquore verſo.exercitum qui ſuo curione militabat: comparat fluctibus marinis et etiam amazonibus quæ in ripis Chermodontis fluuij ſeſe bellando exercent.Verſo. commoto a ventis. Leuiore.agiliore ad pugnam Martia virgo bellicoſa amazoni. Thermodon eſt fluuius in ponto in cuius ripis vagabātur amazones.de piceno ſic ſcribit Strabo picenum igitur poſt : vmbriæ ciuitates quę inter ariminum anconemq; iacēt extendit̄ profecti ſunt piceni a ſabinorum terra. Numane. numana oppidum a ſiculis conditum iuxta mare in ſcopulo vt autor ē plinius.Cuprę littoreæ. cupra oppidum ad mare habebat quōdam tēplum iunonis Tuſcorum ędificium qui Iunonem cuprā nominabāt ergo a dea nomen accepit:ideo dicit illuc fumaſſe altaria:quoniam cuprenſes iunonis ſacri operabantur. Quis.quibus. Truentina turres.Truentuꝫ eſt fluuius diuidens picenos amarrucinis qui adhuc retinet nomen:& labitur prope aſculum & vrbs fuit illic eiuſdeꝫ nominis de qua Syllius intelligit dicens turres truentinas cum flumine. Clypeata agmina.Nam omnes ferebant clypeos rotundos ex ere qui ſolis repercuſſu vibrabant. Virgilius .ærataeq; micant peltæ.Luce ſanguinea. radijs ſolaribus. Ancon ciuitas ad mare portu nobilis adhęrens cunero promontorio cōdita a ſyracuſanis fugientibus tyrannidem Dionyſij : habebat quondam in vertice promontorij vbi nunc eſt arx templum veneris:ideo dicit Iuue.rhombum muneri datum Domitiano captum ante domum veneris quam dorica ſuſtinet ancon:eſt hæc ciuitas vini & frugum feraciſſima :poeta dicit illic ſolitam tingi purpuraꝫ quod alij non tradiderunt: tingebat̄ purpura maxime tribus in locis apd̄ phœnices lybicos & lacones.Fucare.colorare.Colus.fila quæ nentur colu. Sydone.i. purpnra tyria & ſidonia.Murice libyco.purpura getulica cuius meminit Pli.ex ſanguine muricis tingit̄ purpura:vnde muricē pro ipſo colore ponit:murices autem ſunt ex genere aquatilium ꝙ teſta integūtur.Vomano.vomanus fluuius agri piceni:labitur prope adriam quæ mari adriatico nomē dedit:colonia fuit hetruſcorum diſtabatq; a mari autore plinio.vii.milibus paſſuum.Aſcli:aſculum picenum adhuc retinet nomen denominatum a pico quod hyrſutum appellat alludens ad plumas pici:cuius auſpicio id oppidum conditum fuit: & denominatum picenum: & illum qui ferebat vexillum appellat inclementem:alludens ad ſeueritatem pici qui ſe circe amanti noluit indulgere. Inclemens:bellicoſus:& aſper.Vepicus paruus picus :quoniam ex homine fuit diminutus in auem:ve particula aliquando auget vt vehemens:aliquando diminuit.vt veiuppiter ideſt paruus iuppiter:& vepicus paruus picus:hic fuit filius ſaturni:cui formam humanam circe ademit. Statuit:dedit nomen aſculo piceno. Fugientis : pici qui fugiebat vi carminis a natura humana ad naturam auis. Honorem croceum : pulchritudinem ipſius pici. Tellus. picena regio poſſeſſa fuerat a pelaſgis quorum rex fuit Eſis qui eſi fluuio nomen dedit:hic fluuius picenos ab vmbris diſterminat labēs inter anconem & ſenogalliam in mare adriacum.quondam erat terminus italiæ poſtea fuit rubico. Popu

los aſilos:hoc fingere poeta videtur cum nulla de hoc mentio ſit apud coſmographos. Sed non ruricolæ: deſcribit nunc vmbros qui vſq; rauennam extendebantur quondam & tiberi dirimuntur a thuſcis appennino & eſi fluuio .a picenis ſita eſt vmbria inter ſabinos.thuſcos & picenos.Vmbrorum gens antiquiſſima exiſtimatur.Inquit Plinius vt quos imbros a græcis putent dictos quod inundatione terrarum imbribus ſuperfuiſſent.habitabant quondam in cauernis montium.ideo poeta dicit illos veniſſe ex cauis montibus alludens ad illorum antiquitatem qua in montibus vitam degebant cum plana aquis natarent Non deteriore robore:non minoribus viribus militum:eſis vt dictum eſt diuidit vmbros a picenis:ſapis eſt fluuius

Adria & inclemens hirſuti ſignifer aſcli.
Vepicus quondā nomē memorabile ab alto
Saturno ſtatuit genitor:quem carmine circe
Exutum formæ volitare per ęthera iuſſit:
Et ſparſit plumis croceum fugiētis honorē.
Ante vt fama docet tellus poſſeſſa pelaſgis:
Quis eſis regnator erat:fluuioq; relinquit
Nomen & a ſeſe populos tum dixit aſilos.
Sed non ruricolæ firmarunt robore caſtra.
Deteriore cauis venientes montibus vmbri
Hos eſis ſapiſq; lauant:rapidaſq; ſonanti
Vertice cōtorquēs vndas per ſaxa metaurus.
Et lauat ingentem ꝓfundens flumine ſacro
Clitumnus taurum:narq; albeſcētibus vndis
In tibri properās:tiniæq; inglorius humor.
Et clanis & rubico & ſenonum de nomīe ſenæ
Sed pater ingenti medios illabitur amne
Albula:& immota perſtringit mœnia ripa.
His vrbes arua & latis meuania pratis
Hiſpellum:& duro mōti per ſaxa recumbēs
Narnia & infeſtum nebulis humentibus olī.
Inginū patuloq; iacens ſine mœnibus aruo.
Fulginia:his populi fortes amerinus & armis
Vel raſtris laudāde camers his ſarſina diues
Lactis & haud parci martē coluiſſe tudertes.
Ductor piſo viros ſpernaces mortis agebat
Ore puer pueriq; habitu:ſed corde ſagaci
Equabat ſenium.atq; aſtu ſupauerat annos
Is primam ante aciē pictis radiabat in armis.

prope rubiconem & ariminum:metaurus fluuius vmbriæ qui labens confragoſus per ſaxa ſecat appenninum & in mare adriaticnm euoluitur clarus cede aſdrubalis.Vertice aqua.Clitūnus:fluuius de quo ſupra.labitur ꝓpe meuaniam & fulginiam cuius aqua quondam loti tauri ioui capitolino mactabantur ab his qui triūphabant.Nar fluuius vmbriæ ſulphureus labitur ꝓpe narniam & interannē:& tyberi miſcet̄. Tiniæ:tinias eſt fluuius ꝓpe meuaniaꝫ & clitūnum : quo vt inquit ſtrabo collectos fructus ex agris deuehebant ſcaphis in tibrim:iō appellat ipſum inglorium quoniā non erat nauigabilis: nec habebat nomen cū eēt potius riuus ꝙ fluuius clanis etiam eſt fluuius vmbriæ.Rubico:eſt fluuius inter ariminū & rauennā quondā finis italiæ:ab eo.n.ciſalpia gallia īcipiebat.Senę:vrbs cōdita fuit a gallis ſenōibus appellataq; ē ſenogallia & adhuc retinet nomen.Albula qui alio nomine diciur tibris vmbros ab hetruſcis diuidit:influūt ī eū tinias & clanis augeturq; alijs poſtea numero.xl.inter quos ſunt nar:& anio ambo nauigabiles labiiur : ex appennino in prio ortu tēuis & mitis ī curſu ꝙuis ſubitis aliquādo incrementis augeat̄ reſtagnat. interdū in vrbe qd̄ cum accidit famē peſtēq; portendit.Perſtrigit:alluit mœnia romana immota ripa:qa lēto pede fluit:& non vexat ripā.Arna:oppiduꝫ vmbrię cuius nulla extat memoria:plinius recēſēs populos vmbrię ponit ēt arnates:Meuania:eſt vrbs ī plano ſita nobilis ciue ſuo ꝓpertio & clitumno fluuio q a poetis celebrat̄ Lętis fertilib9 Hiſpellum eſt oppidū vmbriæ inter aſiſiū & fulginiam ad radicē mōtis ſitum adhuc retinet nomen. Narnia:vrbs vmbriæ in monte ſita nomē accepit a fluuio cū prius nequinū appellaret̄. Inginū:oppidū vmbriæ in loco paluſtri quōdā ſitū iō dicit fuiſſe infeſtū ac peſtilens ꝓpter nebulas:ſtrabo dicit inginuꝫ eſſe montem:hic accipitur pro vrbe:vrbs certe & mōs eiuſdē nominis eſſe debuit.Fulginia:vrbs ſita in medio campi qui eſt inter ſpoletum & peruſinam quondam ſine mœnibus erat :nunc autem muris ægregie cincta & ędificijs ita ornata vt vmbriæ ciuitates facile ſuperet.Amerinus:ab amerio oppido vmbriæ in monte ſito quod adhuc retinet nomen.Camers:camertes ſunt populi vmbriæ in montibus qui vmbros a picenis diuidunt:erant camertes boni agricolę ac boni milites.Sarſina:retinet etiannum nomen.nobilis copia lactis ac plauto alumno. Tudertes:oppidū quod etiā nunc dicitur tuder in montibus vmbriæ ſitum verſus hetruriam a quo tudertes denominantur qui quondaꝫ fuerunt bellicoſi.Piſo:fingit hoc poeta propter illum piſonem qui poſtea fuit:& Marci antonij auſpicio contra parthos ꝓfectus eſt. Arſacidum:parthorum.ar

ſaces vt ſcribit ſtrabo libro.xi. Vir.ſcythiam inuaſit occupauitq̧:& ab eo parthorum reges arſacidæ dicti ſunt. Sagaci:prudenti in ea quippe ætatæ videbatur habere prudentia ſenilem. Ignea gemma:lucidus lapis precioſus. Fuluo.aureo monili:vt moris eſt parthorum. Iamq̧ per hetruſcos:deſcribit hetruſcos.hetruria diuiditur a liguribns amne macra : & extenditur vſq̧ ad oſtia tiberina ex altera parte contingit vmbros & ſabinos.varios habuit quondam habitatores.pelaſgos ſcilicet & tyrrhenos qui ex lydia venerunt. Thuſci appellati ſunt græcorum lingua a ſacrificio ritu. Galbam:alludit ad galbam qui Neroni ſucceſſit in imperio & factus imperator autore tranquillo ſtemma in atrio propoſuit quo paternam originem ad

Arſarcidū & fuluo micat ignea gēma mōili.
Iamq̧ ꝑ hetruſcos legio completa maniplos
Rectorē magno ſpectabat nomine galbā:
Huic genus orditur minos inuiſaq̧ tauro
Peſiphaes:dariq̧ dehinc ſtant ordine patres
Lectos. cere viros lectos cortona ſuperbi
Tarcontis domus & veteres miſere grauiſcæ.
Nec non argolico dilectum littus aleſo
Alſium. & obſeſſę campo ſqualente fregenæ
Affuit & ſacris interpres fulminis alis
Feſula:& antiquus romāis mœnibus horror
Cluſinum vulgus:cū porſena magnę iubebat
Nequicq̄ pulſos romę imperitare ſuperbos.
Tunc quos a niueis exegit luna metallis
Inſignis portu:quo nō ſpacioſior alter
Innumeras cępiſſe rates:& claudere pontū.
Mœniaq̧ decus quondam vetulonia gētis.
Biſſenos hæc prima dedit præcedere faſces.
Et iunxit totidem tacito terrore ſecures.
Hæc altas eboris decorauit honore curules
Et princeps tyrio veſtem prętexuit oſtro.
Hęc eadem pugnas accendere protulit ære.

Iouem maternam ad paſiphaen minois vxorē referebat . ad hanc igitur iactantiam poeta reſpexit. Orditur:inchoat & dat initium. Clari patres : quoniam familia ſergiorum clariſſima fuit :quam galba imperator illuſtriorem reddidit :& ſergius galba conſularis temporum ſuorum eloquentiſſimus. Cere:oppidum hetrurię adhuc retinet nomen : prius vocabatur agilla. Cauſam nominis lege apud Strabonem. Cortona :oppidum hetruriæ domus tharcontis:vt ait poeta:a quo tarquinij oppiduȝ nomē accepit.hic ciuitates.xii.condidit. Venerat enī ex lydia cum tyrrheno.ab ineunte ætate canus fuit:quare illius prudentia ſignificabatur:Cortona non multum diſtat ab aretio & lacu peruſino. Superbi nobilis & clari. Grauiſcæ:oppidum ad mare ſitum quod ab aeris grauitate nomen accepit. Virgilius.imtempeſtas grauiſcas appellat. Alſium: oppidum non longe a pyrgis in ora maritima conditum vt vult poeta ad imitationem.Virgilus.ab haleſco agamēnonis auriga ſeu filio:vt quidam volunt.Virgi. Hinc Agamennonius troiani nominis hoſtis: curru iungit aleſus equos. Argolico: græco. Fregenæ:oppidum prope alſium obſeſſum paludibus: ideo ait campo ſqualente ideſt inculto & paludoſo. Feſula:oppidum in monte ſupra florentiam quondam erat domicilium augurum:ideo dicit ipſam fuiſſe interpretem fulminis ideſt cognouiſſe quid tacta de cælo portenderent per aues. Sacris alis:auibus facientibus augurium. Cluſinū vulgus:cluſium oppidum hetruriæ adhuc retinet nomen vbi regnauit porſena.qui romanis timorem incuſſit cum tarquinos pulſos in regnū reponere vellet:& ianiculū occupauit. Superbos :Tarquinium ſuperbum & filios . Luna.oppidum hetruriæ verſus ligures ampliſſimum habens portum.græci autore Strabone portum & vrbem ſelenes ideſt lunæ appellant : vrbs non ſane magna : portus verọ magn⁹ eſt & pulcherrimus multos intra ſe portus amplectens magnæ profunditatis: vt omnium qui quondam maris imperium tenebant facile receptaculum fieret. Illic effodiuntur marmora candidiſſima & tranſlucida. Niueis metallis : marmore lunenſi albo.metallū ſignificat venam:ex qua exciditur aurum argentum es marmur & cætera: id genus . Exegit:emiſit. Vetulonia:oppidum hetruriæ vnum ex.xii.conditis a tarchonte memoriæ proditum eſt inquit Strabo triumphalia ornamenta inſigniaq̧ conſularia & omnium magiſtratuum.ornamenta romaȝ ex tarquinijs allata eſſe. Virgas.ſæcures.tubas ſacrorumq̧ ritus.auguria & muſicem. Dionyſius quem alij ſequuntur:ſcribit hæc ornamenta totius hetruriæ conſenſu allata fuiſſe tarquinio priſco in ſignum pacis:ornamenta data a thuſcis fuerūt:ceptrum eburnum:in cuius vertice aquila erat.ſella curulis eburna:corona aurea prætexta inſigne magiſtratuuȝ. Veſtis triumphalis quæ picta erat.victi hetruſci regum ſuorum inſignia tarquino attulerunt qbus reges romani vſi ſūt & cōſules & pretores aliqui dicūt hæc inſignia fuiſſe accepta a romulo.poeta nō ſine ratione dicit vetuloniam dediſſe ornamenta.qm̄ erat regia regum hetruſcorum & illarum vrbium caput quæ & populo

nia dicebatur. Virgilius populoniam matrem appellat:ſita erat in promontorio. Meoniæ gentis:hetruſcæ quoniam meonii tenuerunt hetruriam:vt dictum eſt. Tacito terrore:nam ſecures viſæ terrorem omnibus incutiebant quanuis nihil dicerent.præ ferebantur quippe ad terrorem etiam faſces quibus ſupplicio afficiebantur nocentes. Curules ſellas prætorum & ædilium curulium.erant enim ædiles populares & curules qui reddebant iura & de quibuſdam rebus proponebant edicta.vnde eſt ædiliciū edictum in libris digeſtorum.& horum dicebatur maior ædilitas .lege plutarchum in vita Marij.gællius ait libro quarto ſenatores qui curulem magiſtratum geſſiſſent curru in curiam vehebantur honoris gratia.in quo curru ſella eſſet:ſupra quam conſiderent.quæ ob eam cauſam curulis appellaretur. Princeps prima. Oſtro.purpura.quoniam prætexta quæ erat īſigne magiſtratuū dicta eſt quoniam purpura prætexebatur.ideo dicit poeta prætexuit vt ꝓtextam itelligeret: Macrobius ait:tullus hoſtilius debellatis hætruſcis ſellam curulem lictores :& togam pictam atq̧ prætextam:quæ inſignia magiſtratuum hetruſcorum erant : primus vt romæ haberentur inſtituit:ſed prætextam illo ſæculo puerilis non vſurpabat ætas:erat enim vt cætera quæ enumeraui honoris habitus lictores apud antiquos ferebant faſces: apparitores vero ſecures. Aere:tuba ænea quā romani acceperunt ab hetruſcis. Nepeſina.nepe oppidum prope ſutrium:quod adhuc retinet nomen. Equiq̧ faliſci:equum faliſcum oppidum in via flaminia cuius ruinæ adhuc viſūtur:& veſtigia corrupto verbo apud Strabonē habet enim impreſſus codex eaci ſinfaliſcum. Virgilius dicit æquoſq̧ faliſcos. Flauina. oppidum fuit hetruriæ quod intercidit. Sabatia ſtagna ſunt ad mare prope romam quorum meminit Strabo: Lacus cimini & ſylua eſt inter tōcilionem & viterbium:nunc dicitur lacus vici: illam ſyluam Fabius peruiam fecit Romano militi. Virg.& cimini cū monte lacus: Sutrium adhnc retinet nomen oppidum vetuſtiſſimum diſtat ab vrbe.xxiiij.mi.paſſ. Soracte.mōs phœbo ſacer:i cōfinijs ſabinoꝝ:& thuſcoꝝ:iō poeta dicit hetruſcos frequentate ſoracte in ea parte ſcilicet montis quæ vergit ad thuſcos:quoniam in altera habitant ſabini . Codone.pelle.nam codon ſignificat pellem feræ crudam. Lycios arcus . appollineos a lycia vbi appollo colebatur:hi populi habebant haſtas & damnabant arcus . Cautum . munitum & tectum. Marſica pubes .poſt truentum fluuiū aſculi de quo dictū eſt ad meridiē ſūt marrucini:frentani veſtini:peligni:& marſi contermini latinis:qui quondam bellicoſi fuerunt.& a Virgilio inter acies italiæ populos in primis commemorantur his verbis: Hæc genus acre virum marſos pubemq̧ ſabellam. Aduerſabantur etiam ſerpentibus quemadmodum pſyli in aphrica & oblongenes in inſula cypro:callebant etiam vires herbarum quæ plurimæ in marſis montibus gignuntur.nomen acceperunt vt voluit Plinius a marſo circes & vlyxis filio. Syllius dicit denominatos fuiſſe a marſia qui cum appolline certauit:& victus migrauit ad populos quos a ſe marſos appellauit.aliqui volūt appellatos a marſia duce lydorum qui illic cōdidit archippe oppidum hauſtum quondam a fucino lacu. Hiagnis autore apuleio pater fuit marſiæ eumque muſicen docuit:erat marſias vultu ferino trux:hiſpidus multibarbus:ſpinis & pilis obſitus : marſias eſt fluuius phrygiæ apud celenas in cuius ripis optime harundines ad cantum naſcuntur.ideo nata eſt fabula de marſia muſico . Anguitia ſoror fuit circes & medeæ filia æetæ regis colchorum & tenuit loca vicina fucino qui eſt lacus apud marſos : docuit quæ marſos remedia aduerſus ſerpentes :carminibus eos ſopire & tactos carmine : & ſuctu leuare : docuit etiam magicem deducere lunam e cœlo quod in primis exercuerunt theſſalæ mulieres.vnde theſſalicus rhombus apud poetas & atraciam artē ideſt magicen theſſalam apud Papinium in thebaide . Cantare . carmine imittere ſomnum ſerpenti

Hos iuxta nepeſina cohors equiq̧ faliſci
Quiq̧ tuos flauina focos.ſabatia quiq̧
Stagna tenent:ciminiq̧ lacū:qui ſutria tecta
Haud ꝓcl' & ſacrū phœbo ſoracte frequētāt.
Spicula bina gerūt caput his cudone ferino.
Stat cautū lycios damnant haſtilibus arcus.
Hæc bellare acies norant.ac marſica pubes
Et bellare manu:& chelydris cantare ſoporē.
Vipereūq̧ herbis hebetare & carmine dentē.
Aeetæ prolē anguitiā mala gramina primā
Monſtrauiſſe ferūt:tactuq̧ domare venena.
Et lunam excuſſiſſe polo:ſtridoribus amnes.
Frenantē:ac ſyluis montem nudaſſe vocatis.
Sed populis nomē poſuit metuētior hoſpes
Cū frigeret phrygios trās æquora marſia cre
Mygdoniā phœbi ſupatus pectīe lotō. (nos
Marruuiū veteris celebratum nomine marri
Vrbibus eſt illis caput interiorq̧ per vdos.
Alba ſedet campos:pomiſq̧ repēdit ariſtas:

bus. Hebetare. obtuſſum reddere vt nocere non poſſet. Prolem. filiam. Mala gramina. herbas veneficiꝭ a
ptas quas herbas nocentes appellat Horatius. Domare. vincere & liberare læſos tactu. Excuſſiſſe. dedu
xiſſe vt herbas deſpumaret veneficiꝭ præparatas. vnde Iuuenalis notans garrulitatē mulierum ait: Vna
laboranti poterit ſuccurere lunæ: & Papinius. Qualis per nubila phœbes a thracia rubet arte labor: & Ho
ratius in ſermonibus: ſerpentes atq; videres infernas errare canes lunamq; rubentem Ne foret his teſtis
poſt magna latere ſepulchra. Metuentior. metuens comparatiuum pro poſitiuo: nam timebat apollinem.
Phrygios crenos. ideſt locum & vallem phrygiæ in qua victus fuit marſias ab apolline quæ aulocrene di

Cætera in obſcuro famæ & ſine nomīe vulgi
Sed numero caſtella valent: coniugitur acer
Pelignus: gelidoſq; rapit ſulmone cohortes.
Nec cedit ſtudio vicinus ſanguine miles:
Quē genuere cales: nō paruus cōditor vrbi:
Vt fama ē calais boreæ quē rapta per auras
Orithyia vago geticis nutriuit in antris.
Haud illo leuior bellis veſtina iuuentus
Agmina denſauit venatu dura ferarum.
Qui fiſcelle tuas arces pinnamq; virentem
Paſcuaq; haud tarde redeūtia cōdet auellæ:
Marrucina ſimul frentanis ęmula pubes

citur autore Plinio prope vrbem celenas: Pli
nius ait marſias ibi credit̄ ortus ac paulopoſt
conditus. Vbi certauit tybiarum cātu cū Apol
line aulocrene vocatur vallis. Lucanus: & quæ
tua numina pallas Lugent damnate phœbo vi
ctore celene: & Herodotus libro ſeptimo ſcri
bit apud celenas fuiſſe pellem marſiæ detractā
ab Apolline formatam in vtrem. Loton. lotos
arbor ex qua optimæ fiebāt tybiæ Mygdonia
eſt prouincia phrygiæ vbi fuit patria marſiæ:
ideo tybiam marſiæ appellauit loton mydoni
am. Pectine phœbi. plectro: & cythara apolli
nea. Superatus loton. ideſt victus ab Apolline
in certamine muſices. Marruuium. oppidum
marſorum conditum a marro. caput erat mar
ſorum. Alba. vrbs in edito loco ſita: vbi pluri
mæ antiquitatis monumenta extant: pomis a
bundat & propter ſiccitatem ſoli non magnā
vim habet tritici: diſtat nunc a fucino lacu tribus milibus paſſuum quondam erat propinquior cum fuci
nus ad veterem ripam ſe extenderet & anteq̄ agri eſſent deſiccati emiſſario claudij principis. Interior. vet
ſus latinos. V dos. perfuſos aqua fucini qui quondam excreſcebat in campos albenſes: vt vetus ripa ipſius
teſtatur occupabantur vicini agri incrementis aquarum: quæ per. vij. annos fiebant: aliqui ex romanis vo
luerunt effoſſo monte lacum emittere in lyrim amnem: ſi agri ſiccati concederentur: claudius princeps e
miſſarium fecit magis: vt inquit Tranquillus ſpe gloriæ q̄ compendij: ager albenſis cum ſit glareoſus non
multum eſt aptus cereri ſed potius: croco & pomis: alba: quondam numerabatur inter vrbes latinas: Ideo
dicit Strabo alba marſis finitima: oppidum quod ceſas appellant indigenæ meum natale ſolum. quatuor
milibus paſſuum ab alba diſtat: ad radices montis ſitum: in quo dictamnum naſcitur: hæc dixi ne ingra
tus erga patriam viderer meam: qua nil mihi eſt iucundius: nil antiquius. Acer pelignus. peligni ſunt poſt
marſos: quorum caput nunc eſt ſulmo patria Ouidij: ſita eſt ea vrbs in plano circundata montibus: aquis
irrigua qbus locus ille in æſtate amenus efficitus. in hyeme autem frigidiſſim⁹: Ouidius appellat ſulmonē
aquoſum. Acer. bellicoſus. Vicinus miles ſanguine. ideſt qui erat ex caſtello ſanguinis: quod adhuc retinet
nomen & celebre eſt: nundinis quæ illic quot annis celebantur: poeta dicit caſtellum ſanguinis habuiſſe
originem a calibus: quæ ſunt in campania nomenq; ſortitæ ſunt a calai conditore vt canit Syllius: a calib⁹
vinum calenum dictum: vbi etiam autore Catone in re ruſtica fiebant optimi centones: calais fuit filius bo
reæ: & orithiæ filiæ erithei athenienſis: quam rapuit boreas ſiue thraces nomine boreæ. Vnde Ouidius in
heroidibus Nomine cœperunt aquilonis ericthida thraces. & alibi. Tam gelidus cum ſis: nec te tamen im
probe quondam. Ignibus atteis incaluiſſe neges. Geticis. threiciꝭ quoniam getæ mixti fuerunt thracibus
Vago. quoniam venti vagantur. Veſtina iuuentus. veſtini ſunt contermini pelignis: & marrucinis: qui vſq;
ad truentum extenduntur ex alio latere ſunt confines ſamnitibus & campanis: apud veſtinos erat quon
dam copia caſei qui veſtinus appellatur: de quo Martialis. ſi ſine carne voles ientacula ſumere frugi:
Hæc tibi veſtino de grege maſſa venit. fiſcellum fuit oppidum veſtinorum. Pinnam virentem. pinna
adhuc retinet nomen quoniam dicitur ciuitas pinnæ vrbs vetuſtiſſima vltra pelignos verſus mare adria
cum clara oliuetis & olei copia ac paſcuis: ideo pinnam virentem appellauit. Auella. oppidum veſtinoꝝ
a quo auellana dicitur autore Macrobio: habet etiam ea vrbs paſcua viridia: & quæ attonſa ſtatim re
ſurgunt. Marrucina ſimul. marrucini & frentani accolunt oram maris adriaci vſq; ad appulos: &
ab alio latere picenos: a quibus truento fluuio ſeparantur: frentani dicuntur a frentano oppido
quod erat prope theanum appulum. Corfini. corfinium caput aliquando pelignorum fuit quod
ſamnites commune vniuerſis demonſtrantes tranſlato nomine italicam appellantes contra populū roma

num receptaculum propugnaculum que conſtituerūt. Sylli⁹ corfiniū aſcribit marrucinis. Magnum thea
te. theate caput fuit marrucinoꝝ. ideo ait magnū. adhuc retinet nomē. dr̄ enim ciuitas theatis. Sparus. eſt
telum agreſte: habebāt etiam fundas quibus aues ex aere deijciebant. Obit. circundat. Iam vero quos di
ues opum. poſt lyrum amnem eſt campania dicta a capua: quōdā ī cāpania erāt populoſæ vrbes: quæ ca
puam perinde ac earum caput appellarunt: fœlix regio vini p̄ſtātia & tritici. vn̄ Plinius ait hinc fœlix illa
cāpania: quā veteres dixerūt ſūmū liberi patris cum cerere certamen. Toto tractu. tota regione. tract⁹ p̄
prie dicitur conuallis. Oſci. fuerunt populi campaniæ antiquiſſimi & linguam per ſe oſcam habebant ex

Corſini populos magnūq; theate trahebat.
Omnibus in pugna fertur ſparus. oībus alto
Aſſuetę volucrem cœlo dimittere fundæ.
Pectora pellis obit cęſi venatibus vrſi.
Iam vero quos diues opū. quos diues auoꝝ
Et toto dabat ad bellum cāpania tractu.
Ductorum aduentum vicinis ſedibus oſci
Seruabāt: ſinueſſa tepens: fluctuq; ſonorum
Vulturnum. quaſq; euertere ſilentia amiclę.
Fundiq; & regaciata lamo caieta domuſq;
Antiphate cōpreſſa freto: ſtagniſq; paluſtre
Linternū: & quondam fatoꝝ conſcia cumæ.
Illic nuceria & gaurus naualibus apta

qua & quibuſdam aliꝭ facta eſt romana. Sinu
eſſa. adhuc retinet nomen habens aquas cal
lidas voluptati & curandę valitudini aptas. iō
ſinueſſam appellat tepentem. Vulturnum. op
pidum & fluuius eiuſdem nois ī cāpania. Amy
clę. in cāpania deletæ fuerunt a ſerpentib⁹ au
tore Plinio. iō poeta dicit ſilētia illas euertiſſe:
qm̄ nullo clamore hoſtium deletæ ſunt. quare
Virg. tacitas dixerit amiclas ſerui⁹ rationes re
fert. Fundi ciuitas cāpaniæ adhuc retinēt no
men. Caieta appellata eſt a curuitate littoris:
qm̄ lacones q illic habitarunt caieta curua ap
pellant. aliqui volunt denominatam a nutrice
æneæ. illic regnauit Lamus rex leſtrigonum: a
quo lamiarum familia Romæ. Horatius in car
minibus. Heli vetuſto nobilis ab lamo. Dom⁹
antiphatę. i. phormiæ: nam phormiis regnauit
antiphates rex leſtrigonum: phormias Laco
nei cōdiderūt: Plini⁹ ait: poſt Caietā ē oppidū
phormiæ antiqua leſtrigonum ſedes. Com
preſſa freto: quoniam eſt ad mare inferum.
Linternum. oppidum eſt prope ſinueſſam ha
bens ſtagna & paludes. Cumæ. oppidum campaniæ conditum a chalcidenſibus qui ex euboia venerunt
& etiam cumeis a quibus nomen accepit: clarum oraculo ſybillæ quam cumeam appellāt & tēplo Apolli
nis quod dedalus poſuit: ideo Vir. arcem cumeam chalcidicam appellat prope cumas eſt pallinaria ſylua:
aliqui volunt cumas a fluctibus dictas: cymata. n. græce fluctus dicuntur latine. Nuceria. oppidum campa
niæ adhuc retinet nomen. Gaurus. oppidum ad mare cum optima ſtatione nauium eriplea etiam dicitur
ideſt bona nauigantibus: Papinius in ſyluis: & placidum limen numenq; euplea carinis etiam eſt illic gau
rus mōs vitibus cōſitis. Idē papinius. Spectat Icario nēoroſus palmite gaurus. Naualibus: nauale dicitur
proprie locus in quo naues fiunt: & continentur priuſq̄ in aquam deducantur. Prole dicarchea: i. puteola
nis colonis: puteoli pri⁹ vocabantur dicarchia. quoniā ea ciuitas quōdā iuſtiſſime regebatur. Iñ a puteoꝝ
frequētia nomē accepit: vt aliq voluerīt: ab aquarum putore q̄ ſulphureæ per totum illum tractum ſcatent.
Graia parthenope: neapolis quam cumei: ide chalſidēſes icoluerīt & ex pithercuſis atheniſq; veniētes. Vn̄
neapolis. i. noua ciuitas appellata: & iō graiam parthenopē appellauit: hoc nomē a parthenope vna ex ſy
renibus ſortita ē cuius ſepulchrū neapoli oſtēdebatur. Nola: clara ciuitas adhuc nomen retinet quam āni
bal poſt pugnā cannēſē expugnare adortus a Marcello q erat it⁹ a muris pulſ⁹ fugatuſq; ē: tūc primū An
nibal didicit ſe poſſe ī italia vici. nola ē ꝑpe veſuuiū mōte q nūc dicitur mons ſūmæ: vbi naſcit̄ vinum gra
cum: arſit ille mons imperante Tito. in qua conflagratione duo viri clariſſimi deſiderati ſunt. Saleius baſſ⁹
& Plinius qui naturalem ſcripſit hiſtoriam. Poeno: Annibali. Aliphe: oppidulū campaniæ & ēt acerræ q̄s
clanius amnis vndationibus infeſtat. ideo dicit Virgilius: & vacuis clanius non æquus acerris. ſunt acerræ
ꝑpe nolā: & nuceriā. Sarraſtis populos: Sarnus fluuius adhuc retinet nomen a quo ſarraſtes populi: ideo
poeta mitem appellat: ſarnum quoniam non eſt p̄ceps i curſu nec accolas inundationib⁹ vexat. Phlegrei
ſinus: campus phlegre⁹ eſt in campania in quo hercules: vt volunt fabulæ prope acheruſiam paludem de
leuit gigantes & a pompa triumphi pompeios oppidū appellauit quod iō fictū ē autore Strabōe quoniā
terra illa ſuapte virtute p̄lioꝝ cōcitatrix erat. ſulphureus ē ille tractus & iō calidas habet aquas & aliquā
do naturali incendio flagrat. Miſenus: eſt promontorium prope cumas denominatum a miſeno comite
æneæ vt placet Virgilio. Sedes bai: baius ſocius vlyſſis ithacenſis nomen dedit bais vbi erant balneæ ab oī

bus celebratæ fingunt poetæ typheum gigantem fulmine deiectum sub his locis esse sepultum. Ithacesia ab ithaca patria vlyxis. Prochyta:est insula ante ausenum prope quam est inarime quæ & ænaria dicitur a statione nauium æneæ sub qua dicitur sepultus typheus gigas. Insula telonis:capreæ vbi telon vt dictũ est regnauit:saxosa est insula non procul a neapoli. Calacia:oppidum campaniæ prope surrentum. Vnde pocula quondam afferebantur. Martialis. Surrentina bibis:nec myrrhina picta nec aurum. Sume dabunt calices hæc tibi vina suos. Auella oppidum non procul a nuceria que angustos habet campos ad triticũ ferendum. Capua est caput campaniæ vt dictum est quæ fortunæ indulgentia elata post pugnam cannẽsem desciuit ad pœnos. Serenis:prosperis. Modum:mensurã. Prauo tumore:superbia vt habebimus demum romani campanos vi subactos calamitatibus affecerunt:& eorum agros sorte diuiserunt. Scipio:qui postea cognominatus est aphricanus: hos populos formabat ad prelium:& voluit vt pilis.i.hastis vterentur Ferro:thorace ferreo de more parentum.nam campani gerebant tela leuia. Virg. de cãpanis ait. teretes sũt aclides illius tela:sed hæc lento mos est aptare flagello. aclis ẽ telum breue q̃ amẽto iuuatᷣ. Ad rura:ad vsũ ruris & agricultu re ipse Scipio quẽ laudat poeta: Vibrare: vibabat Murales : fossas murorum Vadum:fluuiũ Alite planta:pede celeri.i. cursu superabat equum qui admotis calcaribus impellebatur ad cursum. Præuertit:transit. Virgilius dixit volucremq; fuga preuertitur ebrum. & horatius in sermonibus. illuc preuertamur. idest transeamus. Spatium distantiam quæ erat ab vno latere castrorum ad aliud. Martia:bellicosa & seuera. Faciles:molles non retortæ. Flagrabãt lumina. ad imitationem Virgilij tribuit hoc Scipioni poeta qui de Augusto sic cecinit in octauo. geminas cui tempora flammas Læta vomunt. Suetonius de oculis augusti sic scribit. Oculos habuit claros:& nitidos quibus ẽt existimari volebat inesse quiddam diuini vigoris gaudebatq; siqui sibi acrius intuenti quasi ad fulgorem solis vultum suum submitterent ad quod alludit syllius dicens. gratusq; inerat visentibus horror. Affuit & sãnis:describit nũc samnites qui sũt post campanos orti a sabinis voto vere sacro. inde sabelli dicti per diminutionem opicos qui vicati habitabant eiecerũt sedesq; illic posuere suas. nunc ad bellum venerunt pro romanis sed ignominiæ acceptæ cũ.s.sub iugũ missi sũt illi i mẽtẽ veniebat. post cladẽ ad cãnas defecerũt ad Annibalẽ .L. sylla tãdẽ eos deleuit Veteri ira. sãnites bellũ gerentes cũ rõanis. T. Veturio caluino &. sp. Veturio conss. ad furcas caudinas quæ sunt in samnio exercitum romanum insidijs:& fraude locorum circumuẽtum cum magno romani nominis dedecore sub iugum miserunt:& ipsos consules prope seminudos. Inde papyrius cursor samnites magno prælio vicit. & vt ignominiam acceptam vlcisceretur septem milia hostium sub iugum misit:& adempta signa recuperauit & pontiꝰ herẽnij filiꝰ sãnitũ imperator vt consulum ignominiam expiaret sub iugum cum cæteris missus est. aliqui dicũt non a papyrio sed a. L. Cornelio dictatore samnites sub iugum missos fuisse. hæc autem erat vetus ira quã sãnites habebãt erga romanos. Batalũ mucræ & bouianum fuerunt oppida samnitum.

Prole dicarchea multo cum milite graia
Illic parthenope ac pœno non peruia nola
Alife & clanio contemptæ semper acerræ
Sarrastis etiam populos totasq; videres
Sarni mitis opes:illic quos sulphure pigues
Phlegrei legere sinus misenus & ardens
Ore giganteo sedes rhacesia bai.
Nõ ꝓchyte non ardẽtem sortita typhoea
Inarime non antiqui saxosa telonis
Insula:nec paruis aberat calatia muris
Surrentem & pauper sulci cerealis auella
In primis capua heu rebus seruare serenis.
Inconsulta modũ & prauo peritura tumore.
Lectos rectoris formabat scipio bello.
Ille viris pila & ferro circundare pectus
Addiderat leuiora domo de more parentum
Gestabat tela ãbustas sine cuspide cornos.
Aclidis vsus erat:factęq; ad rura bipennes.
Ipse inter medios venturæ ingentia laudis
Signa dabat:vibrare sudem trãsmittere saltu
Muralis fossas vndosum frangere nando
Indutus thoraca vadum:spectacula tanta
Ante acies virtutis erant:sæpe alite planta
Ilia pfossum & campi per aperta volantem
Ipse pedes præuertit equũ:sæpe arduus idẽ
Castrorũ spatiũ & saxo trãsmisit & hasta.
Martia frõs facilesq; comæ:nec pone retroq;
Cæsaries breuior:flagrabant lumina miti
Aspectu gratusq; inerat visentibus horror.
Affuit & samnis nondum vergẽte fauore

tum. bouianum fuit oppidum caput samnitum opulentissimum armis virisq;. inde bouiania lustra dicit.i. syluas:& pascua. lustra sũt cubilia ferarum:& latebræ. Fatigãt. exercẽt venãdo & colẽdo. Caudinis faucibus. furcæ caudinæ sunt i samnio. saltus duo sunt inquit Liuius alti angusti syluosiq;:montibus circa ppetuis inter se iuncti. iacet inter eos satis patẽs clausꝰ i medio cãpꝰ herbidꝰ aquosusq; per quẽ mediũ est iter sed antequam venias ad eum itrãdæ primæ angustiæ sunt:& aut eadem qua te isinuaueris retro repetenda via est:aut si ire porro pergas per alium saltum arctiorem ipeditorem que euadendũ. Rufre:esernia:& herdonia fuerunt oppida in samnio:samnites nunc dicuntur beneuentani. Bruttius haud dispar animorũ:bruttij sũt post samnites vsq; ad fretũ siculũ ita denominati autore Strabone ad cõtumeliã a lucanis quoꝝ fuerãt pastores a quibus aufugerunt:nam bruttius ligua lucana significat rebellẽ. Trogus tñ dicit denoiatos fuisse a bruttia muliere quæ illis tradidit lucanoꝝ oppidũ lucani sũt finitimi bruttijs:quoꝝ caput erat potilia condita a philoctete. lucani habuerunt originẽ a samnitibus. hirpini sunt finitimi lucanis:qui etiã samnitica gens sũt:& ex luppo nomen acceperunt:qui illis in deducẽda colonia dux oblatus est. Lupũ eni samnites vocãt hirpum. Additur his calaber. calabria dicta ẽ etiã messapia a messapo duce. & peucetia a peucetio fratre œnotri:q veniẽs ex archadia i iapygijs montibus consedit. œnotrus vero in alia parte italiæ:q̃ vergit ad mare tyrrhenũ. & a se denominauit œnotros. Quõdã hæc regio magna græcia dicta ẽ. Salentini sunt post appulos appellatia solo.i. mari. In quo idomeneus veniens excreta cum illyricis amicitiã iniuit. Coaluerunt eni salẽtini ex creta illyrico:& italia Brũdusiũ. est oppidũ in finibus italiæ versꝰ pellopõnesũ. portu nobile. nomẽ accepit a situ & natura loci ac portꝰ:forma eni ipa carnibꝰ ceruinis simillima ẽ. ligua qppe messapioꝝ brũdusiũ dr̃ caput cerui. Cethego audaci. alludit ad illũ cethegũ qui in rempu. cõiurauit vna cũ alijs corruptissimis ciuibus duce catilina. & tãdem in carcere tulliano necatus est. In discreta. indiuisa quoniam erãt oẽs pmixti. Leucosia insula est e regione ad sinũ possidoniatẽ. nomẽ abvna ex syrenibꝰ sortita. Picẽtia. erat caput picentũ q sũt ꝓpe lucanos & sãnites. pestũ oppidũ lucaniæ aliter possidonia dr̃. vbi rosaria bis in anno geminabãt. Vñ Martialis biferiq; rosaria pesti:Cerille. oppidum picentum quod Annibal deleuit cum nimia pertinacia romanorũ amicitiam coleret. & illis fidem seruaret. Sylla rus. est fluuius inter picẽtes & Lucanos:cui ꝓprium illud inesse traditur inquit Strabo:vt in eius aquã demissa virgulta durẽtur in saxum forma tamen coloreq; seruato. Inolescere. idurati salernũ oppidã Paulo supra mare quod pugnax ideo appellãt quoniã romani propter picentes lucanos:& bruttios salernũ custodiæ gratia muniuere. Falcatos curuos istat falci Vir. Falcati quominꝰ enses. Buxẽtũ. est oppidũ lucaniæ:a quo buxẽtia pubes:ipse cethegus. Exertus nudatꝰ. Gentili more. qm̃ cethegi nudo humero ibãt ad bellũ. vñ cĩctuti dicebãtur:hic mos auspiciũ habuit a. L. cethego q i pugna visus ẽ humero exerto. Luca. Exertiq; manꝰ vesana cethegi. Duro. aspero qm̃ nõ timebat frena. Robur iuuẽte:suæ.s. ipe cethegꝰ exercebat i ore eq duro:& nõ parẽte lupatis. Vos etiã attritæ:describit nunc gallos cisalpinos quos dicit bello attritos qm̃ huius regionis populi gallicum antea per-

Ad pœnos:sed nec veteri purgatus ab ira.
Qui batalũ mucrasq; metuit bouiania:quiq;
Fatigant lustra:aut caudinis faucibus hæret.
Et quos aut rufre aut quos esernia:quosue
Obscura incultis herdonia misit ab agris.
Bruttius haud dispar aĩorum:vnaq; iuuẽtus
Lucanis excita iugis:hirpinaq; pubes
Horrebat telis:& tergo hirsuta ferarum.
Hos venatus alit:lustra incoluere sitimq;
Auertunt fluuio:somniq; labore parantur.
Additur his calaber:salentinaq; cohortes.
Nec nõ brundusium quo desinit itala tellus
Parebat legio audaci permissa cethego.
Cui socias vires atq; indiscreta maniplis
Arma recensebant:nunc sese ostendere miles
Leucosie e populis:nũc quem picentia peste
Misit:& exaustæ mox pœno marte carillæ
Nũc silarus quos nutrit aqs quo gurgite tra(dunt
Duriciẽ lapidũ mersis iolescere ramis.
Ille & pugnacis laudauit tela salerni.
Falcatos enses & quæ buxentia pubes.
Aptabat dextris irrasæ robora clauæ.
Ipse humero exertus gentili more parentũ:
Difficili gaudebat equo:roburq; iuuentæ
Flexu cornipedis duro exercebat in ore.
Vos etiam atritæ desolatæq; virorum
Eridani gentes nullo attendente deorum

Votis tunc veſtris:caſura ruiſtis in arma.
Certauit mutinæ quaſſata placentia bello.
Mantua mittenda certauit pube cremonæ.
Mãtua muſarum domus:atqꝫ ad ſydera cãtu
Euecta andino:& ſmyrneis emula plectris.
Tum verona ateſi circũflua:& vndiqꝫ ſollers.
Arua coronãtẽ nutrire fauẽtia pinum.
Vercellæ fuſciqꝫ ferax pollentia villi.
Et quondã teucris comes in laurentia bella
Hocni priſca domus paruiqꝫ bononia rheni.
Quiqꝫ graui remo:limoſis ſegniter vndis
Lenta paludoſæ perſcindunt ſtagna rauennæ
Tũ troiana manus tellure antiquitus orti
Euganea profugiqꝫ ſacris antenoris oris.
Nec nõ cũ venetis aq̃leia ſuperfuit armis:
Tum pernix ligus & ſparſi per ſaxa vageni
In decus annibalis duros miſere nepotes.
Maxima tot populis rector fiducia brutus
Ibat:& hortãdo notum accendebat in hoſtẽ.
Læta viro grauitas.& mentis amabile põdus
Et ſine triſtitia virtus non ille rigoris.

tulerat furorẽ:& i trãſitu Annibal mĩta icõmoda acceperãt.Deſolatæ.deſtitutæ & exauſtæ viris i bello deſideratis.eridanꝰ alio noie dr̃ padꝰ:q vt ſcripſit ſceptiꝰ metrodorꝰ nomẽ accepit a picea arbore q plutima eſt ad ipiꝰ fõtẽ & a gall' pades dr̃. Iñ cũ phaetõ q & eridanꝰ dr̃ ardẽs i ipm decidiſſet eridanꝰ appellatꝰ eſt. Votis.deſiderijs.Placẽtia quaſſata bello:qm̃ ꝑpe placẽtiã Annibal vicit rõanos vt dictũ ẽ.quã expugnare etiã tẽtauit.placẽtia:& mutina retinẽt adhuc nomẽ.Mãtua vrbs iſignis Vir.alũno:iõ dicit ipam eẽ domũ muſaꝝ.Cãtu ãdino.tuba Virgiliana. qm̃ Andes vicꝰ ẽ diſtãs a Mãtua duobꝰ milibꝰ paſſuũ quẽ pletulas nũc appellãt:Vbi natꝰ ẽ Vir.vt ſcribit Valeriꝰ ꝓbꝰ.Plectris ſmyrneis.Homericis verſibꝰ.ſmyrna ẽ ciuitas meoniæ i aſia pr̃ia Homeri quẽ Vir.imitatꝰ ẽ:& æquauit.iõ dicit Iuue.dubiã faciẽtia carmina palmã.æmulꝰ dr̃ eiuſdẽ rei ſtudioſꝰ.Verona ẽ ad radices mõtiũ vltra quos habitẽt germani quã ateſis fluuiꝰ igredit̃:& magnã ipiꝰ partem ãbit.iõ Veronã atheſi circunfluã dicit. Verone adhuc viſit̃ ãphitheatrũ cũ gradibꝰ.Fauẽtia. ẽ vrbs inter forũ Liuij.& forũ Cornelij.i. imolã. In agro fauẽtino quõdã erãt pinꝰ:q̃ agris ornamẽto ſũt.Vercellæ.vrbs adhuc retinet nomen. vbi erãt aurifodinæ.Pollẽtia.vrbs oues nigras & ad lanã optimas hẽbat:iõ ait pollẽtiã eẽ ferace fuſci villi.i.lanæ nigræ.villus ſignificat pilũ. Iñ villoſũ aial piloſũ dicimꝰ.In laurẽtia bella. q̃ fuerũt i agro laurẽti iter Turnũ & ęneã.Hocni priſca domꝰ.hocnꝰ filiꝰ fuit tyberis & mãtus filiæ tyrheſiæ vatis thebani.hitauit priꝰ in his mõtibꝰ i qbꝰ tybris eiꝰ pr̃ orit̃:& hæc erat pr̃ia domꝰ hocni q & bianor dictꝰ ẽ:a quo arbitror denoiatũ eẽ oppidũ bianoꝝ qđ ẽ ꝑpe Bononiam.hocnꝰ cõparata manu ſuoꝝ in ſubſidium æneæ ꝑfectꝰ ẽ.vñ Virg.i decio canit.Qui etiã patrijs agmẽ ciet hocnꝰ ab oris.Fatidicæ manthꝰ & thuſci filiꝰ ãnis:diſcedẽs ex his mõtibus q ſũt iter Bononiã & Florẽtiã hocnꝰ i loco plano vrbẽ cõdidit & a noie matris mãtuã appellauit.iõ dicit Vir.Qui muros matriſqꝫ dedit tibi mãtua nomẽ.Mãtua coaluit ex thuſcis thebanis:& venetis vñ Vir.canit. Gẽs illi triplex. Bononia:olĩ felſina dicebat̃ ad radices appẽnini:eratqꝫ priceps hetruriæ ide facta ẽ rõanoꝝ colonia nomẽ accepiſſe arbitror a bois barbara ligua noie paulũ violato:qm̃ in eo tractu boi hĩtarũt quoꝝ tribꝰ cẽtũ &.xij.fuiſſe ſcripſit Cato i originibus.claris viris Bononia cenſetur. & imprimis Ruffo poeta cuius mortem deplorat Martialis. rhenus eſt fluuius Bononiæ cuius pars vrbem nunc ingreditur in cuius ripis calami naſcuntur ſed ſagittis aptiores q̃ chartis. paruum rhenum bononienſem appellat ad differentiam rheni germanici. Rauenna inter paludes poſita eſt a ſabinis condita·quondam illic erat optima gladiatorũ educatio. Tum troiana manꝰ.nũc de euganeis.& patauinis loqtur:q ab Antenore Troiano habuerũt originẽ q euerſa Troia mare cõſcẽdit:& heneti cũ eo qui occiſo eorum rege philomene ad Troiã Antenoris auſpicia ſequuti ſũt: ſuperato ægeo mari ioniũ igreſſꝰ ad littus ad itimũ maris adriaci ſinũ ꝑuenit & euganeis qui ea loca incolebãt pulſis patauiũ cõdidit:& ab henetis veneti dicti ſũt.v.mutato in.h.conſonũ:vt heneti:veneti:Strabo tamẽ ſuſpicat̃ hortos eẽ hos pp̃los a venetis qui ſunt ad oceanũ gallicũ:euganei ſunt appellati a præſtantia & nobilitate generis.Inde qui honeſtos habet natales eugenius dicitur.Sacris oris.fatalibꝰ. Profugi. a Troia:ſcilicet vnde ad euganeos nauigauit.Aquileia.vrbs vltra fines Venetiæ condita a romanis cõtra iminẽtes barbaros.Tum pernix ligus.nũc deſcribit ligures q ſunt intergalliam & thuſciam quorum caput Genua eſt icolũt mõtes:quõdã vicati habitabãt terrã arantes aſperrimã.fatigantesqꝫ ligonibus:ideo dicit vagenos liguriæ populos eſſe ſparſos per ſaxa:quondam ligures non multum equo militabãt:ſed pedites in tumultuarijs præſertim pugnis optimi erant:ideo poeta ligures pernices appellat.i.veloces in curſu &

Ingratas laudes:nec nubem frontis amabat.
Nec famam leuo quærebat limite vitæ.
Addiderat ter mille viros in marte ſagittæ
Expertos fidus ſicula regnator ab ethna.
Non totidẽ ilua viros ſed lectos cigere ferrũ
Armarat patrio quo nutrit bella metallo.
Ignoſcet quãuis auido committere pugnam
Varroni:quicũqꝫ ſimul tot tela videret.
Tantis agminibus rheteo littore quondam:
Feruere cum magnæ troiã iuaſere micenæ.
Mille rates vidit leandrius helleſpontus.
Vt ventum ad cannas vrbis veſtigia priſcæ
Defigunt diro ſigna infœlicia vallo.
Nec tanta miſeris iamqꝫ impendente ruina
Ceſſarunt ſuperi vicinas prodere clades.
Per ſubitum attonitis pila exarſere maniplis.
Et celſæ toto ceciderunt aggere pinnæ:
Nutãtiqꝫ ruẽs proſtrauit vertice ſiluas
Garganus:fundoqꝫ imo mugiuit anhelans
Aufidus:& magno late diſtantia ponto
Terruerunt pauidos accẽſa ceraunia nautas.
Quæſiuit calaber ſubducta luce repente
Immẽſis tenebris & terram & littora ſipus.
Obſeditqꝫ frequẽs caſtrorum limina bubo.
Nec dẽſæ trepidis abſunt ſe inuoluere nubes
Ceſſarũtqꝫ aquilis:non vnus crine coruſco
Regnorũ euerſor rubuit lætale cometes.
Caſtra quoqꝫ & vallũ rabidæ ſub nocte ſilẽti
Irrupere feræ.raptiqꝫ ante ora pauentum
Adiunctos vigilis ſparſerũt mẽbra ꝑ agros.
Ludificãte etiam terroris imagine ſomnos
Gallorum viſi buſtis rupere nitores.
Terqꝫ quaterqꝫ ſolo penitꝰ tremuer̃ reuulſæ
Tarpeiæ rupes:atqꝫ atro ſanguine flumen
Manauit iouis i templis:lachrymeqꝫ vetuſta

agiles ad ꝑlia vtebãtur æreis parmis. In decꝰ Annibalis.qm̃ ſuperati fuerũt ad cãnas:q victoria Annibalẽ ornauit. Duros.patiẽtes laboꝝ.Vir.dicit. Aſſuetũqꝫ malo igurẽ.Brutꝰ.alludit ad Brutũ nepotẽ Catõis vticẽſis ex ſorore ſeruilia:Virũ grauiſſimũ & i philoſophia ſecũdũ a Cicerone:q autor fuit cædis cæſarianæ. Brutus inquit Plutarchꝰ bonaꝝ artiũ diſciplina:& philoſophiæ ſtudijs imbutꝰ moreſqꝫ ſuos & narura graues:& humiles ciuilibꝰ negocij excitãs ad bonũ & æquũ modeſtiſſime ferri viſus ẽ:& alibi dicit:Brutũ ferũt virtutibꝰ ſuis a pleriſqꝫ amatũ ab amicis deſideratũ etiã maxime clemẽs fuit atqꝫ magnanimus ab oĩ iracundia voluptate auaritiaqꝫ alienꝰ:mẽtẽ etiã rectã & iflexibilẽ ad bonũ & æquũ cõſeruãs maximã ſibi gloriã auxit. Grauitas læta.adiũcta facilitati:& clemẽtiæ.Põdꝰ mẽtis. prudẽtia grauitas fortitudo ſeueritas:magnitudo animi:cũ gratia:& humilitate vt ab oibꝰ amaret̃.Sine triſtitia. nã tanta virtute ꝑditꝰ & grauitate iſita ꝑſeferebat hilaritatẽ:& nolebat laudari a rigiditate:nec amabat frõtẽ obductã:& nubilã ſed ſerenã:& cãdidã.i.nolebat videri grauis:& ſtoicꝰ ſqualore vultus & habitu horrido atqꝫ iculto:næc q̃rebat famã ſimulatiõe ſed mera virtute & talis erat qualis videri volebat.Leuo limite vitæ .i.nõ ſimulatiõe virtutis:ſed vera virtute q̃rebat famã cũ nihil ſimulatũ poſſit eẽ diuturnũ ille q̃rit famã nõ recto limite vitę q ꝑuerſa agit & vult videri bonꝰ atqꝫ laudari vt ſũt philoſophi ficti quos taxat Iuue.& glaucꝰ apđ Platonẽ i.ij.de repu.dicit poſtremã iiuſtitiã eẽ hominẽ malũ bonũ apparere. Fidꝰ regnator ab ætna. hierõ rex ſyracuſanoꝝ miſit hos ſagittarios:& fũditores.Fidꝰ.nã ſeruauit fidẽ rõanis:& i amicitia & officio vſqꝫ ad exitũ vitæ ꝑſeuerauit.Ilua.inſula eſt prope littus tyrrhenũ e regione ad volateras vbi ferꝝ effodit̃ quod redigi non poteſt in maſſam niſi deuehat̃ i cõtinẽtẽ. erat i ilua portꝰ argous dictꝰ ab argonautis q illac.nauigauerãt cũ medea ſororem circen viſere cuperet iluam græci appellant ethaliam. Patrio metallo.ferro quod illic effoditur.Ignoſcet q̃uis auido.ideſt quicunqꝫ vidiſſet tot agmina pepercilſet Varroni q̃tumuis auido pugnæ.Tantis agminibus.exercitum romanum comparat claſſi græcorum qui tranſmiſſo helleſponto troiam inuaſerunt.naues græcorum vt ex Homero colligitur mille.clxxv.fuerunt hominum vero.c.&.xxvj.milia biſcentum additis:vt colligit euſtachius Homeri iterpres. Rheteo.Troiano.Feruere.celebrari & frequẽtari.Helleſpontus.eſt illud mare anguſtum qđ diuidit aſiam ab europa:nomen accepit ab helle ſorore phryxi q̃ illic ſubmerſa ẽ ad helleſpõtũ vrbs callipolis.vnde illud mare appellãt nunc anguſtias callipolis.cum incipit dilatari apellatur ꝑpontis.iterũ cõſtrigit̃ & appellat̃ boſphorꝰ thracius.vbi eſt conſtantinopolis.Inde ẽ mare põticũ vbi ſunt cyaneæ petræ quas ſymplegades appellant.Leandrius:a leandro qui cũ ex abydo ꝑ illud mare ad hero puellam enataret:quæ erat apud ſeſton ſubmerſus eſt.

Diro vallo:ira ſuperum romanis īfœlici qm̄ hoſtes paulo poſt eo ſunt potiti.Nec tanta miſeris : deſcribit
prodigia quæ fuerunt ante pugnam cannenſem priuſq̄ nouæ legiones ab vrbe ſigna mouerent decem vi
ri libros adire ac inſpicere iuſſi ſunt propter territos homines nouis prodigijs.nam & romæ ī auentino &
ariciæ nunciatum erat eodem tempore lapidibus pluiſſe. Prodere prodigijs ſignificare. Maniplis :
militibus.Pinnæ:eminentiæ ac ſumitates caſtrorum.Nutanti.mouenti ſeſe garganus mons eſt apuliæ: au
fidus fluuius in cuius ripis fuit illa pugna.Ceraunia:ſūt mōtes epyri a crebris fulminibus denominati.La
to ponto:mari adriaco.tamen non multū diſtant ab hydrunte ac brundufio.Sipus: oppidum apuliæ de-
nominatum a ſepiis quæ illuc fluctibns impel-
luntur.Bubo: vt inquit Pli.publicis auſpicijs
maxime funebris.eſt volat trāuerſus.vnde de-
uia auis dicitur ab Ouidio.colitq̄ loca auia &
deſerta:nec canit ſed gemit:ſemel intrauit cel
lā iouis capitolini & tota vrbs luſtrata eſt. Aq-
lis:vexilis romanis Rubuit lætale:quia portē-
dit infœlicitatem regnis.Gallorum buſtis:bu-
ſta gallorum erant prope capitolium dicta gal
lis qui cū capitoliū obſiderent & peſte confice
rentur aggerati & cremati ſūt.autor ē Varro :
& Li.li.v.ab vrbe condita.Tēplis iouis:ex æde
capitolina iouis & albana.Quirini patris : ro/
muli vrbis conditoris. Alia:fluuius de quo ſu
pra vbi romani cū gallis infœliciter pugnaue-
runt.Horrificis:incutientibus horrorem Non
ſedere loco:quoniam mouebantur.Aparte li-
byes:quoniā libyci calamitatem tunc romanis
afferebāt:ideo ait veniſſe faces a parte libyes :
& ipſe annibal erat fax quæ italiam adurebat.
Pli.ait emicant & faces non niſi cum decidunt
viſæ.Vultus tonātis:factus eſt cæli hiatus.fit &
cæli hiat⁹ inquit Pli.quem vocant chaſma. Lē
nius.Vulcan⁹ a lemno inſula denominatus: fa
ber eſt iouis in lipare inſula. Ignes . fulmina.
Ethneos.ab ethna monte Siciliæ qui emittit
flammas.Scopulis.pumicibus . Vertex phle-
gre⁹ ſūmas flāme phlegre⁹i.ardēs.Trepidātia
ꝓpt ignē q admouebaᵗ.Ecce iter medios.figit
poeta militē quendā inſanū vaticinantem ro-
manis cladem futuram ad cānas:vbi tūc caſtra
habebant.Præſagus.cognoſcens euentum bel
li ſpiritu:quo erat repletus . Anhelat.anxius ē
præſagiens cladem.Parcite crudeles ſuperi.va
ticinium militis furentis.Ventus. vulturnus q
romanis pugnantibus plurimum nocuit . Ro-
tat.intorquet.Seruilius.qui fuerat collega fla-
minij:& non interfuit pugnæ ad traſimenum.
ſubductus igitur ab ea pugna fruſtra fuit:quo
niam paulopoſt perijt ad cannas.erat.n.p̄fect⁹
legionis in minoribus caſtris.Quo fugis.quo-
niam Var.cum vidiſſet aciem inclinatam cum
.L.equitibus venuſiam ſe recepit Paulus autē
eius collega cum magno impetu fertur in
Annibalem ſaxo in eius caput adacto cecidit.Pons cadentū.qm̄ Annibal ex cadaueribus romanorum pō
tem in aufido fecit.Belua.ideſt ipſi elephanti.Pōpa triūphi.poſt pugnam cannenſem Annibal capua po-
titus magonem fratrem carthaginem miſit qui ad fidem victoriæ quam nunciabat ī veſtibulo curiæ ānu-
los aureos effudit:adiecit inde verbis quo maioris cladis indicium eſſet neminem niſi equitum atq̄ eorū

Effigie patris large fluxere quirini
Maior & horrificis ſeſe extulit allia ripis.
Non alpes ſedere loco:non nocte dieue
Ingentes inter ſtetit appenninus hiatus
Axe ſuper medio libyes a parte coruſcæ.
In latium venere faces:ruptuſq̄ fragore
Horriſono polus & vultus patuere tonantis
Aethneos quoq̄ contorquēs e faucibus ignes
Lemnius intonuit:ſcopuliſq̄ ī nubila iactis
Phlegreus tetigit trepidantia ſydera vertex.
Ecce inter medios belli præſagus & ore
Attonito ſenſuq̄ ſimul clamoribus implet
Miles caſtra feris:& anhelat clade futura.
Parcite crudeles ſuperi:iam ſtragis aceruis.
Deficiunt campi:video per denſa volantem
Agmina ductorem libyæ.curruſq̄ citatos.
Arma virū ſuꝑ atq̄ artus & ſigna trahētem:
Turbinibus furit inſanis & prælia ventus.
Inq̄ oculos inq̄ ora rotat:cadit īmemor æui
Nequicq̄ thraſimene tuis ſeruilius oris
Subduct⁹:quo varro fugis? ꝓh iuppiter ictu
Procumbit ſaxi feſſis ſpes vltima paulus.
Ceſſerit huic trebia exitio pons ecce cadentū
Corpibus ſtruitur:tacituſq̄ cadauera fūdit
Aufidus:ac victrix inſultat belua campis.
Geſtat agenoreus noſtro de more ſecures
Cōſulis:& ſparſos lictor fert ſanguine faſces.
In libyam auſonii portatur pompa triūphi.
O dolor:hoc etiam ſuperi vidiſſe iubetis:
Congeſto læue quocunq̄ auellitur auro
Metitur latias victrix carthago ruinas.

TVrbato monſtris latio cladiq̄ futuræ
Signa per auſoniam prodentibus irrita diuis
Haud ſecus ac ſi fauſta forent & proſpera pugnæ
Oīa venturæ conſul traducere noctem
Eſomnis:telūq̄ manu vibrare per vmbras.
Ac mō ſegniciē paulū īcrepitare :mō acres
Exercere tubas:nocturnaq̄ claſſica velle.
Nec minor in pœno propi certaminis ardor.
Errumpunt vallo fortuna vergente ſiniſtra:
Conſertęq̄ manus:nā ſparſi ad pabula cāpis
Vicinis raptanda macæ fudere volucrem
Telorum nubem:ante omnis inuadere bella
Mancinus gaudēs hoſtiliq̄ vngere primus
Tela cruore cadit:cadit & numeroſa iuuētus
Nec pecudum fibras varo & contraria paulo.
Auſpicia incuſante deum compeſceret arma
Niſors alterni iuris quo caſtra reguntur
Arbitrium pugnę properāti in fata negaſſet.
Quę tamen haud valuit pituris milibus vna
Plus donaſſe die:rediere in caſtra gemente
Haud dubie paulo:qui craſtina iura videret
Amenti ceſſura viro:fruſtraq̄ ſuorum
Seruatas a cede animas : nā turbidus ira
Inſenſuſq̄ more dilata ob prælia ductor:
Siccine nunc inquit grates preciūq̄ repēdis
Paule tui capitis? meruerūt talia qui te
Legibus atq̄ vrnæ dira eripuere minanti
Tradāt īmo hoſti reuocatos illicet ēſes: (tras
Tradāt arma iube:aut pugnantū diripe dex-
Sed vos quoq̄ oculos atq̄ ora humētia vidi
Vertere cū conſul terga & remeare iuberet:
Ne morē & pugnæ ſignū expectate petēdæ
Dux ſibi quiſq̄ viā capito:cū ſpargere prim⁹
Incipiet radijs gargana cacumina phœbus.
Pandā egomet ꝓpe portas:ruite ocius.atq̄
Ereptū reuocate diē:ſic turbidus ægra (hunc
Peſtifero pugnæ caſtra incendebat amore
At paulus iam non idem nec mente nec ore

ipſoruꝫ primores id gerere inſigne: quod falſū
erat:romani enim autore Plinio promiſcue tūc
anulos gerebant: qui dicit tris modios anulorū
miſſos carthaginem ab annibale poſt pugnam
cannenſem.Auellitᷣ leue.anulos intelligit man⁹
inquit Plinius.& prorſus ſiniſtræ maximā auto
ritatem cōciliauere auro Metitur.cōtemplatur
& cōſiderat viſis anulis ademptis illis qui in pu
gna ceciderant.

¶ Petri Marſi interp̄tatio in nonum volumen Syllij Italici.

TVrbato monſtris latio.Deſcribit initium pugnæ cānēſis fingitq̄ numia ad tantū ſpectaculum deſcendiſſe :quorum aliqua pro romanis : aliqua pro pœnis ſtabant.Varroniſq̄ veſania deſcribitᷣ qui vetantibus auſpicijs.& collega intercedente pugnam iniuit vt noua clade romanum nomē afficeret.Monſtris .prodigijs quę futurā cladē portenderant . Prodentibus.manifeſtantibus.Irrita.neglecta a romanis & Varrone īprimis:qui ī hoſtem ita ꝓperabat ac ſi omnia ſigna fœlicia fuiſſent:& ſic eius īprudentia taxatur.Fauſta. fœlicia.Oia.ſigna.Conſul.Varro .Ex ſomnis.vigilans.Traducere.traducebat. Acres .pugnam indicentes & bello aptas. Claſſica.ſigna belli. Velle. pro volebat Mace.populi lybiæ de quibus ſupra.Volucrem nubem.multitudinem ſagittarum.Mancinus.erat ex romanis:& prim⁹ cecidit.Nec pecudū fibras.ſēſus ē & ordo. Var. nō abſtinuiſſe eo die pugna:q̄uis auſpicia eēnt cōtraria niſi paulus timēs inſidias obſtitiſſet:penes queꝫ eo die īperiū erat.alternis quippe diebus imperabāt.paulus ergo accuſabat fibras.i. mala ſigna quæ inextis apparebant & auſpicia quæ vetabant pugnam.nam cum Varro extemplo pugnaturus eſſet & puli nō ederent:Paulus ei nunciari iuſſit vt caueret.Deum.deoꝝ ſigna romanis cōtraria portendebant.enim infœlicitatem. Arbitrium: voluntatem & poteſtatem pugnandi.Properāti ī fata:Varroni temere eūti in apertum diſcrimen.Quę.ſors.Plus vna die quoniā ſequenti die pugnatuꝫ eſt. Amēti.īſano Varroni.Ductor.Varro.Siccine nunc inquit:conuicia Varronis in paulum vociferātis emiſſum hoſtem e manibus debellariq̄ potuiſſe ni ceſſatum eſſet:& paulū īgratitudinis accuſat: & per interrogationem exprobat populi beneficium q.d.cū deberes oībus te p̄iculis exponere ī gratiam po.ro.referres qui te eripuit vrnę.i.iudicio differs nō mō bellū ſed ipſam victoriā. & ſic trahit illū in inuidiā tanq̄ cū ānibale ſētiret & rēpu. ro.ſuperatū iri cuperet. Repēdis. refers grām. Tui capitis.vitæ tibi conceſſę a populo:cū ī bello illyrico male vt dicebatᷣ rē geſſiſſet paul⁹ adeo

vt pene damnaret. Dira.mortem aut exilium. Vrnæ.iudicio quoniam vrna in iudicijs vtebãtur:vt nunc fit in liberis ciuitatibus. Tradãt hoſti.ironice loquitur:& exſtomacho in paulum. Reuocatos.quoniam paulus ſuis volentibꝰ pugnare obſtitit:timens pœnorum inſidias. Sed vos quorum oculos.vertit ſermones ad milites Varro quibus pugnam pollicetur quam affectabant.Conſul.Paulus.ordo eſt.ne expectate morem. & ſignum pugnæ:quod ſolet ab imperatore dari:ſed quiſq; ſit ſibi dux:&viaʒ capiat ad prælium . ſeruat decorum temerari conſulis:qui morem pugnandi ac diſciplinam militarem frangebat.Portas.caſtroruʒ.ſ.Egra caſtra paulopoſt perituros milites.quod videns paulus non alr̃ merebat q̃ parẽs mortuo filio:& boni imperatoris decorum ſeruat poeta. qui militum non ſecus ac filioruʒ curã habere debet.talis erat paulus& eohabitu oris quo fuit poſtea cum vidiſſet cãpũ ſtratum cadaueribus romanorum.Obſeruãte.obijciẽte ſeſe:malũ quippe futuruʒ ꝓuidebat paulus:quẽ laudat Syllius a prudentia.Spe lucis.vitæ. Exanimata.p̃ dolor̃ q̃ſi extra ſeſꝰ & pene mortua. Tepẽtes.pene deſtitutos calore naturali.i.ꝓpe mortẽ.tepidũ qppe eſt inter calidũ & frigidum.Per totiens ingt preces pauli ad Varronem & icipit a calamitatibus acceptis vt arguat ab vtili bello abſtinendum.Totiẽs cõcuſſæ:quaſſatæ bellis & calamitatibus. Nouus miles.ſenſus eſt.Si milites nr̃i: qui paulo ante in militiã nomẽ dederũt: diſcũt ſedendo nõ timere annibalẽ tot victorijs terribilem ſatis eſt. Nec frigidus.nõ timẽs:qm̃ q timet friget.Cũctator& æger.cõfutatio eſt.&ait: Niſi fabius fuiſſet cũctator:qđvos vitiovertitis iam hos milites nõ haberemus:ſed Marte abſumpti iam pridem fuiſſẽt:vt accidit flaminio: & ſuis ad traſimenum. Culpatis.reprehenſis a vobis qui appellatis eũ timidũ & cunctatorem Aeger .timidus:debilis i martẽ.Haud quos flaminius.capeſſunt iquit arma : qui fuerunt ſub Fabio:ſed non illi qui fuerunt ſub Flaminio.

Sed dira auertite diui. hoc adiecit:ne videretur patriæ iprecari. Aures pãde deo.i.ſi nõ credis mihi ſaltẽ crede Sybillæ:quæ cecinit:vt caueremus a campis ætolis:ideo dixit ſupra:Dãnatoq; deũ quondã per carmina campo. Deo. Sybillæ maſculino genere ꝓtulit more Virgiliano ſupra de iunone cecinit: Laude ſuper tanta monitor deus:reſpiciens ad ipſum numẽ.Grynea apollinea.a gryneo nemore:Vbi apollo colebar̃.Grynea eſt ciutas in finibus ęoliæ: & ioniæ.Pli.ait.Gryneũ eſſe ꝓmontorium.regnãte Tarquinio ſuperbo anus quædã romãvenit afferens noueʒ libros.quos diuina oracula eẽ di

Sed qualis ſtratis dilecto milite campis
Poſt pugnã ſtetit ante oculos:atq; ora futuro
Obuerſante malos:ceu iam ſpe lucis adepta:
Cum ſtupet exanimata parẽs:natiq; repẽtes
Nequicq; fouet extremis amplexibus artus.
Per totiens inquit concuſſæ mœnia romæ
Perq; has nox ſtigia qs iã circũuolat vmbra
Inſontis animas cladi parce obuius irę:
Dum tranſit diuum furor:& cõſumitur ira
Fortunæ.nouus annibalis ſat nomina ferre
Si diſcit miles.nec frigidus aſpicit hoſtem.
Nonne vides cum vicinis auditur in aruis:
Quã ſubitus liquat palletia corpora ſãguis:
Quãq; fluã t arma ãtetubas? cũctator& eger
Vt rere in pugnas fabius quoſcũq; ſub illis
Culpatis duxit ſignis:nunc arma capeſſunt.
Haud quos flaminius ſed dira auertite diui.
Sin nr̃is animus mõitis:precibuſq; repugnat
Aures pande deo:cecinit grynea per orbem
Hęc olim vates:& te pręſaga:tuoſq;
Vulgauit terris proauorum ætate furores.
Iamq; alter tibi:nec perplexo carmine coram
Fata cano vates ſiſtis ni craſtina ſigna:
Firmabis noſtro phœbeæ dicta ſybillę
Sanguie.nec graio poſthac diomede feretur.
Sed te ſi pręſtas inſignes conſule campi.
Hæc paulus lachrymęq; oculis ardẽtibꝰ orte.
Necnõ & noctem ſceleratus polluit error
Xantipo captus libycis tolerarat in oris
Seruitium ſatricus:mox inter pręmia regi
Autololum dono datus ob virtutis honorẽ.
Huic domus.& gemini fuerãt ſulmõe relicti
Matris in vberibus nati mancinus:& vna
Nomine rhetęo ſolymus:nam dardana origo
Et phrygio genus a proauo:q ſceptra ſecutus
Aeneę claram muris fundauerat vrbem:
Ex ſeſe dictam ſolymon:celebrata colonis
Mox italis paulatim attrito nomine ſulmo.
Ac tum barbaricis ſatricus cum rege cateruis
Aduectus:quo non ſpretum:ſi poſceret vſus
Noſcere getulis latias interprete voces.

Poſtq̃ poſſe datum peligna reuiſere tecta
Et patrium ſperare larẽ:ad conamina noctẽ
Aduocat:ac furtim caſtris euadit iniquis.
Sed fuga nuda viri.ſumpto nã proder̃ cœpta
Vitabat clypeo:& dextra remeabat inermi.
Exuuias igitur:proſtrataq; corpora campo
Luſtrat:& exutis mancini cingitur armis.
Iamq; metus leuior:verũ cui dẽpta ferebat:
Exangui ſpolia:& cuius nudauerat artus.
Natus erat paulo ãte mace ꝓſtratus ab hoſte.
Ecce ſub aduentũ noctis:primumq; ſoporem
Alter natorum ſolymus veſtigia vallo
Auſonio vigil extulerat:dum ſorte viciſſim
Alternat portæ excubias:fratriſq; petebat
Mancini ſtratum ſparſa inter funera corpus.
Furtiua cupiens miſerum componere terra.
Nec longũ celerarat iter:cũ tendere in armis
Aggere ſydonio venientem conſpicit hoſtẽ.
Quodq; dabat fors i ſubitis:nec opina ſepul
Oetoli condit mẽbra occultata thoãtis.(chro
Inde vbi nulla ſequi ꝓpius pone arma:virũq;
Incomitata videt veſtigia ferre per vmbbas.
Proſiliens tumulo contorquet nuda parentis
In terga.haud fruſtra iaculũ:tyriãq; ſequẽtẽ
Satricus eſſe manũ:& ſydonia vulnera credẽs
Antorẽ cæci trepidus circunſpicit ictus.
Verum vbi victorem iuuenili robore curſus
Attulit:& notis fulſit lux triſtis ab armis:
Fraternuſq; procul luna prodente retexit
Aute oculos ſeſe:& radiauit cominus vmbo:
Exclamat iuuenis ſubita flammatus ab ira:
Non ſũ equidẽ ſulmõe ſatus tua ſatrice ꝓles:
Nec frater mancine tuus:fatearq; nepotem
Pergameo indigum ſolymo:ſi euadere detur
Hinc noſtra te ĩpune manu.tu nobile geſtes
Germani ſpoliũ ante oculos.referaſq; ſupba
Me ſpirante domus pelignæ perfidus arma.
Hæc ribi cara parens apta ad ſolatia luctus
Dona feram nati:vt figas æterna ſepulchro.
Talia vociferans ſtricto mucrone ruebat.
Aſt illi iam tæla manu:iamq; arma fluebant

uina oracula eſſe dicebat: eos dixit ſevendere velle.& magnum pro illis exigebant p̃ciũ repudiata tres igni abſumpſit.& cum idẽ peteret ꝓ reliquis:& obaudiret tres alios cõ buſſit &pro eodem p̃cio inſtabat.Tarquinius eos emit conſultis prius auguribus: non minore p̃cio : q̃ qđ erat petitum ꝓ omnibus.diſceſſit anus &nunq̃ poſtea cõparuit : libri tres in ſacrarium conditi Sybillini ap pellati. Seruata fuerũt hæc carmia diligenter : & iminente aliquo periculo decem viri iuſſu ſe natus illa iſpiciebant:quæ ſeruabãtur in arca lapidea in templo Iouis capitolini. Præcia.Præſcia rerum futurarum. Tuos furores.hoc dicit: vt deterreat Varronem a pugna: ne in ſe carmina ſybillina videãtur dicta.& locꝰ eſt ab honeſto.Aetate proauorũ:regnante Tarquinio ſuperbo.Nec ferentur.non dicẽtur poſt hac campi diomedei:ſed denominabũtur a calamitate:cuius tu conſul autor eris.hæc omnia eo ſpectãt:vt pugnã diſſuadeat ab honeſto&v:ili. Ardẽtibus.accẽſis nimio dolore. Sceleratꝰ error nã ſolymꝰ patrẽ ſuũſatricũ p errorẽi teremit ſatricꝰ ſulmonẽſis erat:cui duo filij fuerũt:Mancinꝰ & Solymus.Captus.in prio bello pũico in libya a Xantippo lacedæmonio &datus fuit regi autololum de quibus dictum eſt.Seruitium. ſeruitutem.Nomine rheteo.Troiano.vocabar̃ enim Solymus a Solymo Troiano:quivenit cũ ænea:hoc idem canit Oui.in faſtis:Huius erat ſolymus phrygia comesvnus ab ida:A quo ſulmonis mœnia nomen habent.Proauo Solymo comite æneæ. Claram vrbeʒ.hoc dicit propter Ouidiũ multi nominis poetã quo ſulmo pluri mum cenſetur & fulget. Attrito.quoniaʒ o mutar̃ in u & y aufer̃.& ſulmo dicitur.Cum rege. ſcilicet autololum.cui dono fuerat datꝰ ob rem bene in prælio geſtam:eratq; interpres Satricꝰ cum iam vtrãq; linguam calleret:ſed cũ noctu fugeret ad romanos a filio per errorem interfectus eſt.Getulis.libycis.ordo eſt:Quo interprete nõ erat ſpretuʒ getulis noſcere latias voces ſi vſus ideſt neceſſitas poſceret. Ad cõamina.ad id quod efficer̃ conabar̃:redire ſcilicet ad ſuos. Iniquis.hoſtibus i quibꝰ ſeruiuerat. Nuda.qm̃ vt expeditior eſſet arma dimiſit: & ſic properabat ad romanos.Armis mancini.qui erat filius Satrici.& priore die in pugna ceciderat.Macę libyco:quoniam mace populi ſunt libyes.Viciſſim.quoniam viciſſim fiebant excubiæ i caſtris & ad portas caſtrorum Cõponere.humare clã. Aggere ſidonio.caſtris punicis. Oetoli thoãtis huius meminit Strabo libro ſexto his verbis: Prima vrbs eſt Temeſa:quam auſonij condiderunt:noſtræ aũt ætatis homines Tempſam vocarunt :poſt illos eam habitauerunt thoãtis co

mites œtoli:quos eiecerẽ Brutij.Pone.poſt ipſũ
ſatricum:qui ſolus veniebat.Triſtis ab effectu:
quoniam Solymo triſtitiã afferebat. Vmbo fra
ternus:clypeus mancini:quem Satricus nũc ha
bebat. Non ſum equidem.verba Solymi indi-
gnantis Satricum:quem putabat geſtare arma
Mancini fratris. & ait ſi hinc euades impugne
fatebor me degeneraſſe a maioribus meis.
Pergameo.Troiano.Nepotez.vnum ex ſucceſ
ſoribus.Nomie quippe nepotum veniunt po-
ſteri.Tu!nobile geſtes:ſic Aeneas apud Virgi-
lium de Turno.Tu ne hinc ſpolijs.indute meo
rum eripere mihi. Spirante.viuo. Superba.
clara. Aſt illi.Satrico cadebant ob nimiuz do/
lorem tæla e manibus auditis verbis ſolymi.
Parce precor:verba ſatrici precantis Solymuz.
ne in ſe vlterius ſæuiat. Ne damnes.ne macu
les tuas manus mea cęde. Ille ſatricus.quẽ
modo nominaſti. Eram pœnus. poteram vi
deri hoſtis:cum ab illis venirem : & me noſſe
non poterat : hoc dicit vt excuſet filium:ti-
mens quod accidit : ne dolore admiſſi ſcele-
ris ſibi mortem inferret. Curarum tibi prima
laus eſt Satrici a pietate in patriam:qui in tan
to rerum diſcrimie.ac limine tam acerbę mor
tis de patriæ ſalute cogitabat:qua viro e natu
ra viuenti nil debet eſſe antiquius. Impel-
lere ſigna.ideſt dicitur cras Varronem datutũ
militibus ſignum pugnæ. Impellere autem di
xit ſigna:ideſt vexilla : vt temeritas Varronis
oſtenderetur. Cardineſine.Rigentis.ſtupidi
iam cognito errore. Attonito. ipſi Solymo
filio attonito. Quis teſtis noſtris.verba Satri
ci nitentis excuſare vulnus illatũ a filio.& inci
pit a confutatiõe:vt res ipſa poſcebat. Nemo
inquit affuit:qui factum prodat:quod tibi ali/
quando poſſit obijci.In fine laborum.in mor-
te. Cõdas:claudas& cõpõas:vt moris erat.vñ
penelope apud Ouidium: Ille meos oculos
comprimat: ille tuos. Siccine te nobis.quæri
moniæ Solymi ad fortunam . Sidonijs imper
citus.ideſt valde concitatus.& iratus ipſis ho-
ſtibus ob mortem fratris. Dediſſe ſigna du-
bia.ideſt ſaltem hoc dediſſes fortuna vt parẽ-
tem non agnouiſſem: quoniam arbitrarer me
ſcelus non ademiſſe. Infauſti.infœlicis. Ini-
quis ſuperis.qui permiſeruntvt tantum ſcelus
admitterem. Pollutæ dextræ. verba Solymi
ad lunam teſtem ſui ſceleris. Dextræ meæ.
quam polui ſauguine paterno. Titania.luna.
Damnato viſu.oculis meis iam damnantis.
quaſi dicat.Iam nõ eſt ęquum me viuere pol
lutum cæde patris& fœderis præcordia enſe.
Scripſit ſanguineis litteris in clypeo hæc ver-
ba: Fuge prælia Varro. Tegmen.clypeum:in

Audita patria:natiſqꝫ coniuge & armis.
Ac mẽbra &ſẽſus gelid⁹ ſtupefecerat horror
Tum vox ſemianimi miſerãda effũditur ora.
Parce precor dextrę: non vt mihi vita ſupſit:
Quippe nephas hocvelle frui:ſed ſãguie nr̃o
Ne damnes nate manus.carthaginis ille
Captiuus patriasnũc primũ aduectus ĩ oras.
Ille eo ſũ ſatricus ſolymi gen⁹: haud tua nate
Fraus vlla ẽ:iaceres inme cum feruidus haſtã:
Pœnus eram.verum caſtris elapſus acerbis
Ad vos:carę ꝓperabam coniugis ora.
Hũc rapui exanimi clypeũ:ſed iã vnice nobis
Hæc fratris tumulis arma excuſata reporta.
Curarũ tibi prima tamen ſit nate referre
Ductori monitus paulo producere bellum
Nitatur:pœnoqꝫ neget certamina martis.
Augurio exultat diuum immẽſãqꝫ ꝓpinqua
Stragem acie ſperat.quęſo prohibete furẽtẽ
Varronem.nãqꝫ hũc fama eſt ĩpellere ſigna.
Sat magnũ hoc miſerę fuerit mihi cardĩe vitę
Solamen cauiſſe meis.nunc vltima nate
Inuẽto ſimul:atqꝫ amiſſo redde parenti
Oſcula:ſic fatus galeã exuit:atqꝫ rigenti
Inuadit nati tremebundis colla lacertis
Attonitoqꝫ timens verbis ſanare pudorem
Vulneris ĩpreſſit tęlum excuſare labora:
Quis teſtis noſtris:qs cõſcius affuit actis?
Non nox errorem nigrãti cõdidit vmbra.
Cur trepidas? da nate magis:da iũgerẽ pectus
Abſoluto ipſe manum:atqꝫ in fine laborum
Hac cõdas oculos dextra precor.at miſer imo
Pectore ſuſpirans iuuenis non verba:viceſqꝫ
Alloquio vocem ue refert:ſed ſanguinis atri
Siſtere feſtinat curſum:laceroqꝫ ligare
Ocius illachrimans altum velamine vulnus.
Tandẽ iter gemitus miſerę erupere querelę.
Siccine te nobis genitor fortuna reducit
In patriam:ſic te nato natumqꝫ parenti
Impia reſtituit:fœlix o terqꝫ:quaterqꝫ
Frater cui fatis genitorẽ agnoſcere ademptũ.
Aſt ego ſidonijs impercitus ecce parentem

Vulnere cognoſco.ſaltem hoc fortuna fuiſſet:
Solamen culpę:dubia vt mihi ſigna dediſſes
Infauſti generis verum linquetur iniquis
Non vltra ſuperis noſtros tolerare labores.
Hæc dum amens queritur:iam deficiẽte cruore
In vacuas ſenior vitam deſperſerat auras.
Tum iuuenis mœſtũ attollens ad ſydera vultũ
Pollutę dextræ:& facti titania teſtis
Infandiqꝫ nocturno mea lumine tæla
Dirigis in patrium corpus non amplius inquit
His oculis & damnato& violabere viſu.
Hæc memorat.ſimul enſe fodit p̃cordia:& atrũ
Suſtentans vulnus mananti ſanguine ſignat
In clypeo mandata patris:fuge prælia varro.
At ſummi tegmen ſuſpendit cuſpide tæli.
Defletumqꝫ ſuper proſternit membra parentẽ.
Talia venturæ mittebant omnia pugnæ
Auſonijs ſuperi:ſenſimqꝫ abeuntibus vmbris
Conſcia nox ſceleris roſeo cedebat eoo.
Ductor in arma ſuos lybis:& romanus ĩ arma
Excibat de more ſuos:pœniſqꝫ ridebat
Qualis nulla dies omni ſurrexerit æuo.
Nec verborum ĩquit ſtimulantũ pœnus egetis.
Herculeis iter a metis ad iapigis agros
Vincendo emenſi nuſq̃ eſt animoſa ſaguntos
Conceſſere alpes.pater ipſe ſuperbus aquarum
Auſonidum eridanus captiuo defluit alueo.
Strage virũ merſus trebia eſt atqꝫ ora ſepulto
Lydia flaminio premitur:latæqꝫ refulgent
Oſſibus:ac nullo ſulcantur vomere campi.
Clarior his titulis plus allatura cruoris
Lux oritur.mihi magna ſatis ſat vero :ſuperqꝫ
Bellandi merces ſit gloria. cętera vobis
Vincantur.quicquid diti deuexit ibero.
Quicquid in ætneis iactauit roma triumphis
Quin etiam libyco:ſi quid de littore raptum
Condidit:in veſtros veniens ſine ſortibus enſes.
Ferte domosq̃ꝫ dextra dabit.nil victor honoris
Ex opibus poſco.raptor per ſęcula longa
Dardanus edomitum vobis ſpoliauerit orbem.
Qui tyria ducit ſarranum ab origine nomen.

quo erãt illa verba ſignata cruore. Roſeo
eoo. ideſt aurorę & crepuſculo matutino.
iã illuceſcebat inquit cũ vterqꝫ ſuas copias
in aciẽ eduxit.Non verboꝝ inquit. oratio
Annibalis hortantis ſuos ad pugnam:qua
ſuadet ab honeſto & vtili totis viribus nũc
enitẽdũ :ne tot labores exhauſti fruſtra ſu
ſcepti videantur:enumeratqꝫ res geſtas ac
difficultates maxio labore ſuperatas:inde
ꝓponit p̃mium:vt fit in genere deliberati
uo: Non opus eſt inquit exhortationibus
meis.ea q̃ a vobis acta ſũt me duce vos hor
tantur.& ꝓuocant ad operã in hac pugna
nauandum qm̃ aliter decoruz noſtrum nõ
ſeruaretur o milites.Pœnus.Annibal.Sti-
mulãtum.eorum qui vos irritẽt verbis ad
pugnam. Herculeis metis a gadibus vſqꝫ
ad apuliam.Animoſa.per hæc epiteta lau
dat ſuos milites:quibus nihil animoſuz &
difficile ſuperatu imperuiũ fuit. Supbus
aquarum auſonidum.ſupans copia aqua-
rum omnis italiæ fluuios.vnde dicit Virg.
Fluuiorum rex eridanus. Captiuo.quem
nos cœpimus & ſuperauimus.Merſus .re
pletus cadaueribus romanoꝝ:quoniã illic
fuit ſecunda pugna. Ora lydia.regio illa
circa traſimenum vbi cecidit flaminius.Ly
dia.hetruſca:quoniam lydi:vt dictum eſt:
eam tenuerũt duce Tyrrheno.Clarior his
clara ſũt inquit quæ geſſimus:ſed nihil ad
ea quæ ſequunẽ.Titulis. laudibus & reb⁹
præclare geſtis. Sit gloria.iperatori ſatis
debet eſſe gloria.pręda militibus diſtribu
enda eſt:vt ſeruet ab ipſo iuſtitia diſtribu/
tiua :q̃ ſine cæteris virtutibus eſſe non po
teſt:Veſtra inqt ſunt omnia:q̃ vincẽdo ca/
pietis.locus ab iuſto & vtili.Diti ibero.ex
hiſpania auri feraciſſima:vt dictum eſt.
Aetneis triũphis.victorijs:quibus romani
ſuperarunt carthaginenſes in Sicilia prio
bello punico. & hoc dicit : vt ſuos ad hoc
dedecus pellendum impellat & recuperã/
dam laudẽ:quã romani extorſerant p̃mẽ-
do carthaginenſes iniquis fœderibus. Ia-
ctauit.ad pompaz oſtendit.De littore liby
co.quoniam.M.Attilius regulus cum col
lega in aphricam traiecerat. Sine ſortib⁹
Non erit opus inquit Annibal ſorte inter
vos diuidere manubias : & prædam:quæ
quiſqꝫ acceperit pugnando ſua ſint. Ra-
ptor dardanus.ipſe pro ro.quem trahit in
odium:atqꝫ inuidiam a tyrannide:ac rapi
nis. Vobis.ad veſtrum commodum.Edo
mitum orbem.ad tẽpora ſua reſpexit poe
ta. Qui ducis nomen ab tyria origine.i.

vobis carthaginenſibus:qui originem habetis a tyrijs:& ſarranis progenitoribus noſtris dabo agros laurẽtes feraciſſimos. Arridet.placet:ſic Hora.Ille terrarum mihi præter omnis angulus ridet. Sigeo colono. Troiano & Romano cui dedit originem æneas ſigeus. Buxentia rura. Buxentum oppidum lucaniæ:quæ eſt regio fertiliſſima prope brutios:ideo ait poeta : Centum fruticantia culmis.Buxentia igitur rura .i.lucana:Pli.ait oppidum buxentum græciæ prius magnæ nunc lucaniæ.Cereri.ad cererem ideſt triticum & fruges.& eſt metonymia figura:q̃ eſt nominis tropus autore Fabio cuius vis eſt pro eo quod dicĩ cauſam propter quam dicitur ponere.hæc figura inuenta ab inuentore& ſubiecta ab obtinentibus ſignificat:vt cererem corruptam vndis.Optare.eligere.ſic Horatius in ſermo. Optaret ſibi quiſq;. Qui vero extremo.i.vos milites:qui nõ eſtis ciues carthaginis donabo ciuitate. Extremo ſanguine. q es mihi ſocius in bello quadam affinitate remota ſcilicet quia ſolummõ cẽſeris ſub ĩperio byrſę.i. carthaginis:imperiũ quippe eſt tanq̃ corpus & ſubditi mẽbra.& carthago erat caput:cui⁹ciues iungebanĩ cum pegrinis & alijs ĩperio ſubditis quadã remota affinitate:prima qppe affinitas ẽ ciuium inter ſe:poſtea alio℞.ſed hæc Sylij locutio ẽ nimis affectata:niſi ſit hic aliqua mẽda :qd̃ ego arbitror.difficile nãq; eſt elicere ſenſum ex his verbis Hic.poſthac.Neu vos garganus.cõfutatio eſt:Non puteris vos inquit eſſe nunc ĩ apulia:ſed ad portas vrbis.parta quippe hac victoria ad vrbem recta properabimus. Ora dauni. apulia: vbi regnauit daunus. Licet auia.i. q̃uis Roma hinc vltimũ diſtet. Ex acie poſt hanc pugnam tendite in capitoliũ: & erit vobis finis laborum.locus eſt ab vtili.Moras foſſa℞.aggerẽ: vallũ:& ipſas foſſas:q̃ impediebant exitum Cõſilio loco℞.qm̃ Annibal pugnaturus ad ripas aufidi habuit rationem loci.romani i meridiẽ:pœni in ſeptentrionem verſi erãt:vt vulturnus eſſet romanis impedimẽto.Accõmodat ripis.Annibal prima luce ꝑmiſſis balearibus ac leui armatura flumẽ traiecit. & quos tranſmiſerat in acie locauit gallos & hiſpanos prope ripam in læuo cornu:fueruntq; in caſtris pœnorum & acie.xl. peditum milia.decem equitum. duces omnib⁹ præerant. ſiniſtrũ aſdrubal.dextruz cornu Maherbal regebat mediam aciez Annibal cum fratre magone : aliter canit poeta q̃ Liui.narret. Naſamon. naſamonij milites. Immanior art⁹ habens vaſta & immania membra.Lætum viuere ferro.quoniaz adrimachidæ populi aphricę ſunt bellicoſiſſimi:q autore Herodoto ab ægypto vſq; ad portum plyren ptingunt:quo℞ vxores armillam:æream vtroq; crure geſtabãt.nupturas virgines regi:in primis offerebant. vt quã vellet virginitate ſpoliaret. Accola nili.ægyptij & æthyopes:quorum corpora ſunt nigra ob nimium ſolis ardorẽ.Quis.qbus neacles imperabat.Parte dextra.dextro cornu.Subiere.ſubditi fuerũt ĩperio magonis ipſi hiſpani.Leues.expediti ad pugnam.Horrida pirenæ. bellicoſa hiſpania & gallia.pyrenen mõtem pro hiſpania& gallia poſuit Effulget.qm̃ vt ait Liui.hiſpani linteis ꝑtextis purpura tunicis candore mire fulgentibus cõſtiterat. Cetra

Seu laureus tibi ſigęo ſulcata colono
Arridet tellus:ſeu ſunt buxentia cordi
Rura magis:centum cereri fruticãtia culmis:
Electos optare dabo inter pręlia campos.
Addã etiam flaua tybris:quas irrigat vnda
Gurgitibus late captiuis paſcere ripas
Qui vero extremo ſocius mihi cardine byrſæ
Signa moues:dextrã auſonia ſi cęde cruentã
Attoles:hinc iam ciuis carthaginis eſto.
Neu vos gargani:dauniq; fefellerit ora.
Ad muros ſtatis romę:licet auia longe
Vrbs agat :& noſtro procul a certamie diſtet:
Hęc hodie ruet:atq; vltra te ad prælia miles
Nulla voco:ex acie tende in capitolia curſum.
Hęc memorat.tum propulſo muniminevalli
Foſſarum rapuere moras:aciemq; locorum
Conſilio curuis accõmodat ordine ripis.
Barbaricus lęuo ſtetit ad certamina cornu
Bellator naſamon:vnaq; immanior artus
Marmarides:tũ maurus atrox:garamaſq;ma
Et maſſylę acies:& ferro viuere lętũ (ceſq;
Vulgus adrimachidę pariter gens accola nili
Corpora ab imodico ſeruãs nigrãtia phœbo.
Quis poſitũ agminib⁹caput:iperiũq; nealces
At parte:dextra ſinuat q̃ flexibus vndam
Aufidus:& curuo circũerrat gurgite ripas:
Magno regit.ſubire leues:quos horrida miſit
Pyrenę populi:varioq; auxere tumultu
Fulmineum latus effulget cetrata iuuentus.
Cantaber ante alios:nec tectus tẽpora vaſco
Ac torto miſcens balearis prælia plumbo:
Betigenęq; viri celſus media ipſe coercet
Agmina:quę patrio firmauit milite.quæque

ta.habenas cetras.i.ſcuta. Flumineũ latus.dextrum cornu robuſtiſſimũ. Vaſco.vaſcones nõ vtebãtur galea ſupra dixit:Vaſco inſuetus galeæ. Tempora.caput. Balearis.baleares milites:qui funda vtebantur. Torto plumbo.nam torquetur in gyrum funda cum emittitur plumbum. Inſtar glandis. Betigenæ.hiſpani geniti ad betim flu.Ipſe. Annibal qui vt dixi mediam aciem regebat. Patrio milite.carthaginenſi ac libyco. Cateruis celtarũ.gallo℞:qui accolebant padum:ideo dixit in primo:per celtica rura. Eridano.pado.& hi erãt boi.Perfuſis.madefactis aqua eridani:quem incolebant. Ille fluuius ſæpe cãpos inundat tranſcendens ripas cũ magna iactura colonorũ.Sed qua ſe fluuius.i.ea parte qua fluui⁹ retro cedebat.&nõ claudebat ſuos munimine.ac ſuis vadis Annibal poſuit elephãtos.Eripit.ſubtrahit ſe: quoniã eſt flexuoſus. Cuneos agmina. Belua.elephas qui i dorſo geſtat turres cum pugnatoribus. domiti militant elephanti.Pl.inquit.& turres armatorũ in dorſis ferunt:magna ex parte oriẽtis bella cõficiũt proſternunt acies.ꝑterunt armatos. Iidẽ inimico ſtridore terrẽtur.vulnerati retro ſemp retrocedunt haud minore partiũ ſuaꝶ pernicie. Sutrius elephasi hac acie cãneſi fortiſſime pugnauit:de quo pli. Certe Cato cũ impatorũ nomia annalibus deſcriberet:eum:qui fortiſſime ꝑliatus in punica acie Sutriũ tradidit vocatũ altero dente mutilato.Nutat.mouet. Mobilis agger. ac ſi eſſet cumulus quidã munitus:q poſſet moueri.& quoddam vallũ: quod poſſet circũferri. Muros.turres dorſo ipoſitas. Cætera.ſ.loca.i. numidis cõceſſit diſcurrere per cætera loca : vt vſus poſceret.Feruere.feruore quodam vagarĩ Dum libys.dum Annibal inquit ſuos iſtrueret ad pugnã:&illis ſe teſtez in ꝑlio fore oſtẽderet. Varro iam copias in aciẽ educebat ſuas temerĩ pugnatur⁹ Exacta.excluſa ecaſtris.Vnda pallẽti.palude ſtygia Laxabat.patefaciebat.portitor charon qui ſua cymba ferruginea vmbras trãſuehebat.portitores dicunĩ illi qui portus cuſtodiunt:& exigunt vectigal.inde portoriũ. Stant primi.illi qui erãt in prima acie videntes ſcutũ Solymi cũ carmine vetãte pugnã ſteterũt nũciauerũtq; Varroni:ſed ille iprudẽs talia neglexit Notæ.litteræ ſanguine notatæ. Omine.tali oſtẽto.& ideo nolebãt ꝑgredi:ſed torpebãt ĩ Martẽ.Facies terribilis:qm̃ filius ſup mortuũ patrẽ exanimis iacebat. & manu tegebat vulnus pr̃is Reuerſus dolor.qm̃ pri⁹ doluerãt de morte mãcini:nũc mortuo fr̃e Solymo ĩnouabaĩ ille dolor Triſte.qd̃ videbaĩ omiari romãis pugnaturis in fœlicitatẽ cũ tali oſtẽto pugnã auſpicarẽĩ.Similes vultus.quoniã filius ſolymus referebat ſatricũ patrẽ i vultu.Ductori.varroni. Arma.clypeũ in quo ſcriptũ erat:Fuge ꝑlia Varro. Ardẽs animi.quodã inſano ardore cõmot⁹ ad pugnã Ferte hæc paulo.obijcit Paulo æmilio timorem.& ignauiã muliebrẽ. Manus.hæ litterę ac notę in clypeo vetãtes pugnã.Nefanda. qm̃ occidit patrẽ Satricũ.Deſcribit. aſſignat cuiq; ſuũ munus ad ꝑliũ:& oppoſuit ſe Nealci: q erat in ſiniſtro cornu. Tẽperat.moderaĩ:&regit. Iapyge.appu

Celtarum eridano perfuſis ſępe cateruis.
Sed qua ſe fluuius retro labentibur vndis
Eripit:& nullo cuneos munimine vallat:
Turritas moles ac propugnacula dorſo
Belua nigranti geſtans:ceu molibus ager
Nutat:& erectos attollit ad æthera muros.
Cætera iam numidis circũuolitare:gyroſq;
Ferre datum curſus :& toto feruere campo.
Dum libys incenſo diſpenſat milite vires:
Hortãdoq; iterũ:atq; iterũ iſatiabilis vrget.
Factis quemq; ſuis:& ſe cognoſcere iactat
Qua dextra veniant ſtridentis ſibila tæli:
Promittitq; viris nulli ſe defore teſtem:
Iam varro exacta vallo legione mouebat
Cladum principia:at pallenti lætus invnda
Laxabat ſedem venturis portitor vmbris.
Stant primi:quos ſanguineę pendẽtevetabãt
Ire notæ clypeo:defixiq; omine torpent.
Iuxta terribilis facies miſeranda iacebant
Corpora ĩ amplexũ:natuſq;in pectore patris
Impoſitavulnus dextra lætale tegebat.
Effuſæ laahrymę:manciniq; inde reuerſus
Fraterna ſub morte dolor. tũ triſte mouebat
Auguriũ:& ſimiles defũcto ĩ corpore vultus.
Otius erroris culpam.deflendaq; fata
Ductori pandunt:atq; armavetantia pugnã.
Ille ardens animi ferte hæc ait omina paulo.
Nanq; illũ:cui fœmineo ſtant corde timores
Mouerit iſta manus:quę cęde ĩbuta nefãda
Cũ furiæ expeterẽt pœnas:fortaſſe paterno
Signauit moriẽs ſceleratum ſanguine carmẽ.
Tũ minitãs ꝑpere deſcribit munera pugnæ.
Quaq; feras ſæuus gentes:aciemq; nealces
Temperat hac ſeſe marſo cum milite:cumq;
Samnitũ opponit ſignis:& iapige alumno.

lo milite ſeruilium aūt oppoſuit annibali:de pi
cētibus dictū eſt ſupra & etiā picenis.hi.n.ſūt ꝓ
pe vmbros.illi aūt in lucania.& calabria:quoꝝ
metropolis eſt picētia.in dextro cornu erat. P.
Aemilius.His ſup ꝑterea iquit Scipionē oppo
ſuit numidis: qb⁹ dederat annibal feruere toto
cāpo vt qua parte opus eēt ferret opē ſuis labo
rātib⁹ ſcipio.Scipiadæ.Scipioni filio.P.Corne
lij Scipiōis.Manū.multitudinē. Doliſq꜡.qm̄ nu
midæ in ipſa pugna dolos cōmiſerūt. Volucrē.
expeditū ad diſcurrendū.Turmæ.nomadum.ſ.
Spargere.paſſimvagari ac pugnare .Agiliq꜡ diſ
curſu.clamore ſublato ꝓcurſū eſt & pugna leui
busprimū armis cōmiſſa.Cęcū murmur.ipſi cę
ci ardore pugnæ & ſtudio murmure quodā oia
cōplebāt & turbabāt:& ꝓbat cōparatiōe maris
qd murmur quoddā & ſonitū emittit futura tē
peſtate.Parturit.more parturiētis videꝛ velle tē
peſtatē emittere:& incluſā rabiē parturire&vel
le pareꝛ.Expirat.expirādo emittit ſonos per ſa
xa & mōtes:reſonat qppe illd murmur in cauis
mōtib⁹:ſic murmur militū incluſū ꝓpter galeas
reſonabat q̄ obſtabant vt libere exiret.Spumāti
vertice.vndis ſpumoſis : vn̄ aqua cōmota alba
videꝛ ꝓpter vndas fractas.Anhelantē. aquā cō
motā ipulſā vi ventoꝝ.Necvero fati.fingit poe
ta in hoc tāto fatoꝝ turbie nō ſolū mortales fu
iſſe ſollicitos verū ēt numina q̄ tāto ſpectaculo
interfuerūt.Diſcordia demēs.ab effectu qm̄ fa
cit hoies demētes.Cœlos.i.ipſos cœlicolas.Sti
mulatus.qm̄ ægre ferebat Hercules:ſolo ęqua
tam fuiſſe ſaguntū a pœnis.Venerāda.qm̄ erat
mater iouis. Indigetes. dei penates de qb⁹ di
ctū eſt.Sator quirinus.Romulus vrbis cōditor.
Alternus.pollux:quoꝝ ſtellę alternismenſibus
lucēt:nā cū caſtor cecidiſſet in pugna quā canit
Ouidius in faſtis.Et pollucivia in cœlū pateret
orauit iouē vt duobus cœlū partireꝛ: vn̄ factū ē
vt alternis mēſib⁹ viuerēt:vn̄ Aeneas Virgilian⁹
Si fratrē pollux alterna morte redemit.ſupradi
cta numia ſtabāt ꝓ romanis:q̄ aūt ſequūꝛ ꝓ āni
bale Edita.nata ad tritonidē paludē.Hammon
patrius. Iuppiter q in libya colebaꝛ ſub effigie
arietis:ideo dicit patrius: Deſerta.a dijs.ſ.q ad
hæc ſpectacula deſcēderāt vn̄ cœlū euacuaue
rant ad terrā deſcendētes.Phlegreis quātas.cla
morē militūpugnā ineuntiū clamoribus gigan
tum & horrendæ voci iouis fulmina poſcentis
cōtra terrigenas.phlegra eſtvallis i macedonia
vbi fuit pugna gigātea cū cœlicolis. Sator æui.
iuppiter pparēſętatis& tēpoꝝ.Cyclopas.mini
ſtrosvulcani ad liparea tabernā fabricātes ioui
fulminia.Necvero.tātus erat ardor bellādi poe
ta inquitvt haſtæ ſimul iacerentur nec dignoſci
poſſet quæ prima fuerit.Procella.impetu & cō

At campi medio:nāq꜡ hac in parte videbat
Stare ducē:libyæ ſeruilius obuia adire
Arma:& picētes vmbroſq꜡ inferre iubetur.
Cętera paulus habet dextro certamia cornu
His ſuper inſidias contra nomadūq꜡ volucrē
Scipiadę datur ire manū quaq꜡ arte doliſq꜡
Scindent ſe turmę prędicit ſpargere bellum.
Iāq꜡ ꝓpinquabant acies:agiliq꜡ virorum
Diſcurſu miſtoq꜡ ſimul calefacta per ora
Cornipedū hinitu & multū trepidātibus ar
Errabat ſecū turbata ꝑ agmia murmur. (mis
Sic vbi prima mouēt pelago certamina vēti:
Incluſam rabiē ac ſparſuras aſtra procellas
Parturit vnda freti:fundoq꜡ emota minaces
Expirat per ſaxa ſonos:atq꜡ acta cauernis
Torquet anhelantē ſpumanti vertice pontū.
Nec vero fati tā ſeuo turbine ſolum
Terrarum fuit ille labor.diſcordia demēs
Intrauit cælos:ſuperoſq꜡ ad bella coegit.
Hinc mauors hinc gradiuū comitatus apollo
Et dōitor tūidi pugnat maris:hic venus amēs
Hinc veſta & captę ſtimulatus cęde ſagūthi
Amphitrioniades pariter venerāda cybele.
Indigeteſq꜡ dei faunuſq꜡ ſatorq꜡ quirinus.
Alternuſq꜡ animę mutato caſtore pollux.
Contra cincta latus ferro ſaturnia iuno:
Et pallas libycis tritonides edita limphis.
Ac patrius flexis per tēpora cornibus āmon
Multaq꜡ prætera diuorum turba minorū.
Quorū vbi mole ſimul veniētū & greſſibus
Intremuit tellus:ꝑs ipleuerꝛ ꝓpinquos (alma
Diuiſi montes:pars ſedem nube ſub alta
Cœperunt.vacuo deſcenſū ad prelia cœlo.
Tollitur immēſus deſerta ad ſydera clamor.
Phlegreis quantas effundit ad ęthera voces
Terrigena in campis exercitus.aut ſator ęui
Quāta cyclopas noua fulmina voce popoſcit
Iuppiter:extructis vidit cum montibus iræ
Magnanimos raptū cęleſtia regna gigantes.
Nec vero prima in tantis concurſibus haſta
Vlla fuit.ſtridens nimbis certante furore

curſu vtrinque hoſtili.Nimbus.multitudo telorum inſtar nimbi.Iacet. proſtrata eſt magna pars pugnantū
enſe cominus:ordo eſt:ea parte qua duciꝛ enſis dextra iacet pars bellantum & ſtabant pugnantes ſuper ca
dauera ſuorū & calcabāt adhuc gemētes.Nec magis aut libyco:pertinaciā militū i pugna & ſtudium ne lo
co cedant:cōparat monti qui fluctib⁹ impactis reſiſtit & loco moueri nō poteſt.Protrudi.retro impelli pu
bes romana conatu hoſtili & econtra.Auerti.cogi vt det terga.Sarrana manus.pœni milites . Suo ordine.
acie & pugna ſtataria. Pontus.mare illiſis fluctibus. calpe mons ad fretum gaditanum. Amiſere ſpacium.
adeo conferta erat ac denſa acies.& pugna vt non eſſet locus & ſpacium ad ict⁹ inferēdos : ſed alter alterū

Telorum ſimul effuſus cupidæq꜡ cruoris
Hinc atq꜡ hic animę gemina cecidere ꝓcella.
Acrius inſanus dextra qua ducitur enſis
Bellantum pars magna iacet ſuper ipſa ſuoꝝ
Corpora.conſiſtunt auidi:calcātq꜡ gemētes.
Nec magis aut libyco ꝓtrudi dardana niſu
Auertive poteſt pubes:aut ordine pelli
Fixa ſuo ſarrana manus q̄vellere ſede
Si tentet calpen impacto gurgite pōtus.
Amiſere ictus ſpatium.nec morte peracta
Arctatis cecidiſſe licet:galea horrida flictu
Aduerſę ardeſcit galeæ.clypeuſq꜡ fatiſcit
Impulſu clypei:atq꜡ enſis contunditur enſe:
Pes pede:virq꜡ viro teritur.telluſq꜡ videri
Sāguie opta nequit: cœlūq꜡ & ſydera pādēs
Abſtulit ingeſtis nox denſa ſub æthere telis.
Quis aſtare loco dederat fortuna ſecundo
Contorū longo & procerę cuſpidis ictu:
Ceu primas agitent acies.certamina miſcent.
At quos deinde tenet retorſū iglorius ordo
Miſſilibus certant pugnas æquare priorū
Vltra clamor agit bellum:mileſq꜡ cupiti

ipellebat nec poſt mortē licebat cadere ad ter
ram.Arctatis:dēſis. Flictu.conflictu . Ardeſcit.
videbatur ardere & ſcitillas emittere ipulſu al
terius galeæ.Fatiſcit. aperiꝛ & frangiꝛ impulſu
alterius clypei.Retūdiꝛ.hebes fit & frāgitur: &
multitudo telorū i aere ſolis radios repellebat.
Mox denſa obſcuritas quā tela iacta faciebāt.
Quis qbus.Secūdo loco. poſt primā aciem pu
gnabāt haſtis:cōti ſūt haſtę lōgiores & obuſtę.
Procerę.lōgę.Ceu primas.i.ac ſi eſſent i prima
acie.At quos.i.tyrones q erāt in vltimo ordine.
inglorius ille diciꝛ qui nōdū gloriā cōſecut⁹ ē.
tyrones cū ſint noui milites ſūt inglorij. Miſſi
libus.telis q̄ mittebāt i hoſtes & nitebanꝛ ęqua
re pugnas eoꝝ qui erāt i prima acie.Vltra.i.illi
q erāt in vlteriore ordine adeo vt nō poſſet te
lis hoſtes cōtingere clamore bellū gerebāt.In
ops cupiti martis.illi q nō poterāt cominus pu
gnare vt cupiebāt ſeuis & horrēdis clamorib⁹
impellebāt hoſtes. Nō deſit. nō deeſt.anuq̄ di
ctū eſt.Vir. Lac mihi nō ęſtate nouū nec frigorꝛ
deſit.Sude.palo obuſto.Pinu flagrātę.tæda ex
pinu ardēte ſeu face.Pili.haſtæ: pilū erat haſta
romāoꝝ.Iactovolucri. veloci.volucre eſt qcqd
volat vnde ſagittā appellamus volucrē.Harū
do.ſagitta harūdiea:de phalarica dictū ē.ſupra
vbi cecinit:vix muris tolerāda lues. Speramus
ne deæ.huius horridæ pugnæ euentū narratu
rus:poeta votū repetit ad Virgilij imitationez
ex Horatij p̄cepto in arte poetica:& vtiꝛ addu
bitatione vt deuitet arrogantiā ; poſſum⁹ ne di
cit ſperare o muſæ vt cōcedaꝛ hāc pugnā mo
numentis litterarum & carminibus poſteritati tradere:fauoremq꜡ muſarum emeretur cum illarum ſe ſa
cra colere dicit. Mortali voce.humano carmine non diuino. Diem.pugnam huius diei ad cannas.
Aperire in ſæcula.mandare litteris vt per omnia ſæcula huius pugnæ memoria habeatur. Datis. conce
ditis ne hoc meæ linguæ vt vno ore canam hoc ꝑlium ad cannas vicum appuliæ . Si gloria vobis. ſi vi
deor vobis dignus hac gloria:& ſi vobis placet adeſte mihi vna cum apolline qui eſt poetarum numen.
Magnis auſis.his meis principijs:quoniam audemus res magnas & quaſi ſupra vires. Parentem. phœ
bus non fuit pater muſarum ſed dicitur ad venerationem:ſic etiam pater poetarum. Verum vtinam poſt
hac.optat poeta vt romani eo animo deinceps ferant proſperitatem fortunæ quo illam calamitatem ad
cannas tulerunt:romani quippe ſecundis rebus elati:potitiq꜡ rerū ad luxum ſe tota mente verterunt & ſic
ceciderꝛ:luxuria rōanoꝝ cœpit euerſa coritho a.L.mūmio:& allata ꝑda ex cypro & Cato.lege Liuiū li.ix.
de cadis belli macedōici:& Pli.Poſthac.poſthoc tp̄s.Aio.tāto.ſ.& tā cōſtāti:qm̄ i reb⁹ ſcdis debem⁹ eē mo
derati nā iperiū vt iqt Salu facile his artib⁹ retinet qb⁹ i iitio ptū ē:vez vbi ꝓ laborꝛ deſidia. ꝓ cōtinēnia at
q꜡ ęqtate libido atq꜡ ſupbia iuaſerꝛ:fortūa ſimul cū morib⁹ imutaꝛ.Scdare . ꝓſperitatē fortūę q̄ ſolet facere
hoiem iſolentē & ignauū.& rectius i malis ſapim⁹ ſecūda vero rectū auferūt.vn̄ dicit Sene.Eſto in aduer
ſis firmus:i ꝓſperis caut⁹ & humilis.nō.n.habuerūt rōani eā cōſtātiā i ſcda fortuna quā i aduerſa hūerāt:
& ideo gloriā & iperiū paulatī amiſere.vn̄ exclamat Iuue.Nūc patimur lōgę pacis mala.ſeuior armis Lu

xuria icubuit victūq; vlciſcit̄ orbē. opto inqt poeta ne deiceps rōani ſimilē calamitatē patiātur. vidēs.n. mollitiē tēpoꝝ ſuoꝝ pſpiciebat illos tale vulnus pati nō poſſe q ludis & cōuiuijs idulgebāt. Troia ꝓles. romani oriūdi a Troia. Tuq; anxia fati. alloquit̄ Romā poeta āxiā & icertā diſpoſitiōis fatoꝝ cū tot calamitatib⁹ premeret̄. nullo inqt tēpore maior eris q̄ eo quo tales calamitates magno aīo pateris. vñ in. iij. officiorū li. Cicero ſcribit poſt hāc pugnā ad cānas fractū fuiſſe animū Annibalis cū romani reb⁹ afflictis tam excelſo aīo fuiſſēt. Mox. poſtea. Labere. cades & rues. Secūdis. ꝓſpitate fortūę. Noīa cladū. calamitatū q̄s accepiſti magno aīo & ab honeſto nunquā diſcedēte. Sola fama. nō re ipſa nō viribus iā effœminatis: ſed ſola fama quā prius hēbas: laudē inqt quā meruiſti o roma ꝓpter animi magnitudinē & robur ciuium tuorū in reb⁹ aduerſis ſola fama tueberis: cum luxus: & vitia mores & optima īſtituta ꝓſtrauerint: vt vix credibile ſit q; de tuoꝝ cōſtantia p̄dicatur. Nup inqt Liui⁹ diuitię auaritiā & abūdantes cupiditates deſideriū p luxū atq; libidinem peundi pdendiq; oīa inuexere. Iāq; inter varias. redit ad narrationē a qua digreſſus fuerat: ſenſus eſt: fortuna belli prio cōgreſſu cōmunis fuit: & nūc pœni viciſſim ſupiores videbantur: īde irruente nealce iclinata eſt romanorū acies. Alternata. q̄ viciſſim mutabat̄. i. cū fortuna viciſſim eluſiſſet iras & impet⁹ viroꝝ. Eluſerat. vanas & irritas fecerat: qm̄ in caſſū vtrique milites ſeuiebāt cū belli fortuna par eſſet. Euētu. exitu pugnę. Pendēte ſpe. dubia & faciente vtroſq; ſuſpenſos. nā dubio marte pugnabatur Flagrabat. ardēbat cū marte ancipiti dimicaretur. Mitia ceu viridis. ęquam romanorū & pœnoꝝ pugnā ſegeti comparat q̄ leui vento ipulſa æqualiter agitatur. Mitia flamina. mites venti. Virides culmos. viridem ſegetem. Nec dum maturas. nondum aptas ad meſſem. ariſta dicitur ab ariditate. Sūma ſeges. ſūma pars ſegetis quæ a ſatu dicitur: interdum accipitur ꝓ terra. Virgi. in georgicis: Illa ſeges demū votis reſpōdet auari Agricolæ. Nutans. mouens ſe per vices. Niteſcit. reſplendet. Tandē. poſt ācipitem belli fortunam. Laxati cunei. patefactæ & relaxatæ romanorum acies. Interualla. p ipſos cuneos iam laxatos vt eſſet inter acies prius denſas quoddam interuallum. Trepidis Romanis ſub ima cuſpide. id eſt nullus cadebat incumbens ſuper imam partem cuſpidis: omnes quippe in pectus excipiebant vulnus & cadebant reſupini: ſi accepiſſent vulnus in tergo ore ad terram cecidiſſent ſup imam cuſpidem quæ extitiſſet ex vulnere accepto poſt tergum. ideo ſubiungit. dum vulnera tergo timet bellator auſonius. id eſt romanus & italus. Arcet dedecus læto. defendit morti ignominiam: nam dedecus eſt vulnera tergo excipere: ergo romani dedecus a morte pellebant generoſe ac fortiter cadentes vt illos decebat qui martem genti inſcribebant & fortiſſimi habebantur & erant. Aſpera ſemper amans. alludit ad illum ſcæuolam qui manum iniecit cremandam igni cum porſenæ ſcribam interfeciſſet. Par periclo. ad omnia pericula promptus. Tanta ſtrage. cum tot romani caderent nolebat amplius viuere ſed honeſte pro patria mortem oppetere. Proauo. illo ſcæuola qui fuit tempore porſenæ ad quem hic originem referebat ſuam. Sub nomine. id eſt volebat mortem cum laude ac fama. id eſt fortiter pugnando cadere: eteni cica tale genus mortis eſt ipſa fortitudo. Extēdamus. quadam velut immortalitate proferam⁹. Plinius i epiſtolis ait: Cum tam anguſtis terminis vita noſtra concludatur ſtudijs memoriam extēdamus. Nā virtus futile nomen. virtutis laus in actione cōſiſtit cū actus ſit pręſtabilior habitu & nomē virtutis ſine actu eſt futile & nullius momēti: & tunc hō habet humanam fœlicitatem: more philoſophorum loquor: cum exercet

Martis inops ſeuis ĩpellit vocibus hoſtem.
Nec vllum deſit teli genus. hi ſude pugnas
Hi pinu flagrante cient. hi pondere pili.
At ſaxis fundaq; alius iaculoq; volucri
Interdumq; ipſis metuenda falarica muris.
Interdum ſtridens per nebula fertur arūdo.
Speramus ne deæ quarū mihi ſacra colūtur:
Mortali totum hunc aperire ĩ ſęcula voce
Poſſe diem: tantum ne datis cōfidere lingue:
Vt cannas vno ore ſonem. ſi gloria vobis
Nr̃a placet neq; vos magnis auertitis auſis.
Huc omis cantus phœbumq; vocate parētē.
Verū vtinā poſt hac animo romane ſecunda
Quāto tunc aduerſa feras. ſitq; hactenus oro
Nec libeat tentare deis an troia proles.
Par bellum tolerare queat: tuq; anxia fati
Pōe p̄cor lachrymas: & adora vulnera laudes
Perpetuas paritura tibi: nam tempore roma
Nullo maior eris. mox ſic labere ſecundis
Vt ſola clade tuearis nomina fama.
Iamq; inter varias fortuna vtrinq; virorum
Alternata vices incerto eluſerat iras

Euentu. mediaque diu pendente per ambas
Spe gētes: paribus mauors flagrabat ĩ armis.
Mitia ceu viridis agitāt cum flamina culmos.
Nec dum maturas impellit ventus ariſtas:
Huc atq; huc it ſūma ſeges: nutāſq; viciſſim
Alterno lente motu incuruata niteſcit.
Tādem barbaricis perfractam viribus acris
Diſſipat ĩcurrens aciem clamore nealces:
Laxati cunei. perq; interualla citatus
Irrupit trepidis hoſtis: tum turbine virgo
Sanguinis exundat torrēs nullumq; ſub ima
Cuſpide procūbit corpus: dū vulnera tergo
Bellator timet auſonius: per pectora ſeuas
Exceptat mortes: & læto dedecus arcet.
Stabat cum primis medię certamina pugnę
Aſpera ſemper amans & par cuicūq; periclo
Scęuola. nec tanta vitam iam ſtrage volebat.
Sed dignū proauo lętū: & ſub nomĩe mortē.
Is poſtq̄ frangi res atque augeſcere vidit
Exitum. breuis hoc vitę quodcūq; relictum
Extendamus ait. nam virtus futile nomen
Ni decoris adſint patiendo tempora læti.
Dixit: & in medios qua dextra concita pœni
Limitem agit: vaſto connixus turbine fertur.
Hic exultantem calarim. atq; erepta volētem
Induere excelſo ceſi geſtamina trunco
Enſe ſubit: capuloq; tenus ferꝝ impulit ira.
Voluitur ille ruens atq; arma hoſtilia morſu
Appetit: & mortis premit in tellure dolores.
Nec gabari ſichæq; virum tenuere furentes
Concordi virtute manus. ſed perdidit acer
Dum ſtat deciſam gabar inter pręlia dextrā.
At ſicha auxilium magno turbante dolore.
Dū temere accelerat calcato iprouidus enſe
Succidit. & nudæ ferro veſtigia plantę
Dānauit. dextraque iacet morientis amici.
Tandem conuertit fatalia tela nealce.
Fulminei gliſcens iuuenis furor. exilit ardens
Nomĩe tā claro ſtimulante ad pręmia cædis.
Tum ſilicē ſcopulo auulſū: quē mōtibus altis
Detulerat torrens: raptum contorquet in ora

virtutē: & aliqd ex illi⁹ p̄ſcripto agit: & fortitudinis nomē futile eſt niſi ille q dicit ſe fortē exerceat fortitudinē vbi oportet: & qñ oportet. & quia fortitudo ꝓprie ē circa mortē q̄ accidit in bello: ideo ſubiūgit niſi adſint tpa. Decoris lethi. clarę mortis honeſtę & in qua q vult fortis hēri decoꝝ ſeruat ſuū. fortis ſi op⁹ ē & vſus exigit nō debet ꝓ patria mortē recuſare aliter nō erat appellād⁹ fortis ſed poti⁹ timid⁹. Futile. vile & fere nulli⁹ p̄cij & eſtimatiōis niſi ponat̄ in actu ĩ quo cōſiſtit laus cū finis eo ſit p̄ſtabilior qđ ē ad finē. Patiēdo. tolerādo incōmoda & aduerſa circa q̄ verſat̄ virt⁹. Limitē agit. i. immiſit ſe in medios ea pte qua dextra pœnoꝝ faciebat limitē & viā iter acies rōanas: ſupra dixit. laxātur cunei & iteralla irrūpit hoſtis. Ferē. ſceuola quadā animi robor̄ ac ipetu i medios hoſtes qui p acies rōanas limitē agebāt. Geſtamia. ſpolia rōanis adēpta q̄ volebat effiger̄ haſtę & circūferre ad pōpā. Subit. ferit. Ten⁹. vſq; ad capulū enſis. ten⁹ iūgit̄ cū ablatiuo ſingulari & genitiuo plurali. Virgili. Et crurū ten⁹ amēto palearia pendēt. Hoſtilia. hoſti adēpta. Cōcordi virtute. pari fortitudine ac robore. Dū ſtat. dū exigitur cōtra ſcæuolā. Succidit. cecidit ſucciſo & vulnerato pede enſe quē calcauerat. Dānauit. maculauit pedē enſe. Amici. gabaris quē ſcęuola enſe cōfoderat. Tādē. poſt hos itereptos furor & ipet⁹ ſcęuolę cōuertit i ſe tela nealce. Fatalia. mortē allatura ſcęuolę. Fulmĩe. fulminantis ipos hoſtes. Exilit. ruit ad pugnā. Ardēs: ipe nealces. Tā claro nomĩe. ſcęuolę. ſ. & alludit ad illū ſcęuolā q dict⁹ eſt. C. muti⁹ cordo: & . xx. annos nat⁹ rē admirabilē auſus ē vt dixi. Ad præmia cędis: qm̄ magnū putabāt p̄miū nealces ſi necē tā clari nominis viro ituliſſet qđ iactu ſilicis aſſequut⁹ ē. Torrēs aufid⁹ q labit̄ ex monte gargano. & eſt quaſi torrens quoniā i æſtate fere deſiccat̄: i hyeme aūt auget̄. Malæ: maxillæ ipſius ſcæuolę. Vult⁹: facies. hæc vocabula poetæ confundunt: nā facies ad corpus. vultus ad aīum refert̄ & avolūtate fingit̄: īde dicimus irato & mœſto vultu: & longa lataq; facie. Sanies cōcreta: ſāguis ipe mixt⁹ cū cerebro iſtar faniei nā ſanies proprie putredo ē & ſanguis putrefactus. Atra obſcura iā i morte. Manāt: decidūt & fluūt. Eliſis orbib⁹. excluſis ocul̄: elider̄ ē excluder̄ extraq; eijcere. Virgi. Ter ſpumā eliſam & rorantia vidim⁹ aſtra. Trunca frōte: priuata oculis. Vnanimo: eiuſdē volūtatis: id eſt amico ſuo caſpro. Metuens ſupeſſe. hic erat ver⁹ amicus qui nolebat viuere mortuo caſpro. Lucis idem auſpiciū. principiū vitæ auſpicium dicit̄ vel a paſtu auiū vel ab auiū inſpectiōe: & quia cōſul capiebat priuſq̄ prelium initet factū ē vt

đicamus auſpicia đuctū atque principiū:&au-
ſpicari non mō auſpiciū capere ſed etiā incipe
re.Sacro prænestе:dicato ſortunæ vt đictū eſt.
Miſcuerant ſtudia.excoluerāt agros ſimul& ſe
minabant in cōiunctis fūdis. Diues cōcordia:
qm̄ cōcordia res augent:diſcordia vero minuū
tur.Paruis rebus:hūili fortuna qm̄ in rebꝰ ma-
gnis rara ē cōcordia ; vnde ait Cicero ī officijs:
Nā qcqd eiuſmodi ē ī quo nō poſſūt plures ex
cellere in eo plerūq; ſit tanta cōtentiovt difficil
limū ſit ſāctā ſeruar̄ ſocietatē.Votisex oibꝰ:qm̄
optauerāt ſimul mori cū pariter viuere cœpiſ-
ſēt.Simetho.hoſti q hos duos amicos īterfecit.
Prio cōſule qm̄ brutꝰ exactis regibꝰ fuit primꝰ
cōſul apud romāos.Fōs:origo & cauſa illiꝰ ca-
lamitatis qm̄ temere pugnā iniuit paulo colle-
ga viro prudētiſſimo ēt diſſuadēte.Mole noua
nouo īpetu Frenaſſet:repſſiſſet agmia rōanoꝶ
q iā ꝓcurrebāt ī pœnos.Sagulo rubēti: paluda
mēto cōſulari qđ erat coccineū.Pōpā: cōſularē
.ſ.ſed pōpa ꝓprie ē ſpectaculū ī ꝓſperis rebꝰ&
ēt ī aduerſis q̄ſis ē ī triūpho & ī funere.& ē pō-
pa ſolēnis qdā apparatꝰ & oſtētatio:Cicero: ſʒ
iam e pōpa ī verā aciē deſcēdamꝰ:& Vir. ſolen
nes ducere pōpas Ad delubra iuuat. Inſignia:
cōſularia.ſ.Heu miſer. ait poeta varronem tūc
fuiſſe miſerꝶ cui nō licuit mori manu ānibalis.
Funere:pari laude mortis: ſed nō merebar̄ qm̄
fortis nō erat ſʒ audax:qđ poſtea oſtēdit fugi-
ens ex acie tanq̄ lepꝰ. Opię cędis:qm̄ ſpolia o-
pima erāt q̄ dux duci detrahebat vt đictū eſt.
Sub hoſte maior̄.ſcipiōe quē poeta varrōi cōſu
li merito p̄ponit.Erepti pr̄is: qm̄ ad ticinū flu-
uiū hūeris patrē vulneratū ī caſtra retulit. Sta-
bāt pati.ſ.ad ſingular̄ certamē ānibal & ſcipio.
Educti.nutriti ī diuerſis regiōibꝰ: Annibal enī
apher:Scipio rōanꝰ erat:tales viros īqt nūq̄ vi-
dit tellꝰ cōcurrer̄.Marte:pitia militari. Dextra
robor̄ ac viribꝰ:ſʒ ſcipionē p̄pōit ānibali ꝓpter
pietatē & fidē cū ānibal eēt īpiꝰ & pfidꝰ. Diſſi-
luer̄ caua:figit poeta martē fauētē rōanis& pal
ladē pœnis deſcēdiſſe ad certamē.Caua: cōca-
ua qm̄ nubes ē corpꝰ raꝶ & dat locū: quē Ari-
ſto.dicit eē vltimā ſupficiē corpis ābiētis locatū
Scipiadę.Scipiōi.Pœno.Annibali:qm̄ ī tritōi-
de pallude repta fuit pallas:& mars fuit pr̄ Ro
muli.Intrepidis đuctoribꝰ.Scipiōe.& Anni.nō
timētibꝰ ābę acies hoſtiles.ſ.& rōanę timuer̄t ī
aduētu martis & palladis: ornat hos duos cla-
riſſios ī toto orbe īpatores poeta ad laudē Sci-
piōis q poſtea vicit Anni.Micat ignis. videbar̄
micar̄ ignis ex ore meduſeo.Aegis.ſcutū palla
dis.Sibyla.qm̄ caput meduſæ qđ erat in ęgide
hēbat capillos ſerpētios ad qđ poeta alludit:&
oculi videbant̄ eē cometes adeo vibrabāt. Ver

Turbidus.incuſſo crepuerūt pondere malæ.
Ablatuſque viro vultus concreta cruento
Per nares cerebro ſanies fluit: atraque manāt
Orbibus eliſis & trunca lumina fronte.
Sternitur vnanimo marius ſuccurrere caſpro
Conatus:metuenſque viro ſupereſſe cadenti
Lucis idē auſpiciū ac patriū & cōmune duo
Paupertas:ſacro iuuenes pręneſte creati (bus
Miſcuerant ſtudia & iuncta tellure ferebant.
Velle ac nolle ambobus idem.ſociataq; toto
Mens ęuo.ac paruis diues concordia rebus.
Occubuere ſimul.votiſque ex omnibus vnū
Id fortuna dedit iunctā inter prælia mortē.
Arma fuere decus victori bina ſimetho.
Sed longum tanto lætari munere caſus
Haud licitū pœnis.aderat terrore minaci
Scipio conuerſæ miſeratus terga cohortis.
Et cuncti fons varro mali. flauuſque comarū
Curio.& a primo deſcendēs conſule brutus.
Atq; his fulta viris acies repararet adeptum.
Mole noua campū: ſubito in turbine pœnus
Agmina frenaſſet et iam procurrentia ductor.
Iſque vt varronem procul inter prælia vidit:
Et iuxta ſagulo circunuolitare rubenti
Lictorē.noſco pompā atque inſignia noſco.
Flamminius modo talis ait. tū feruidus acē
Ingentis clypei tonitru pręnunciat iram.
Heu miſer æquari potuiſti funere paulo
Si tibi non ira ſuperum tunc eſſet ademptū
Annibalis cecidiſſe manu.q̄ ſæpe querere
Varro deis quod ſidonium defugeris enſem.
Nam rapido ſubitam portans ī morte ſalutē
Procurſu incepta ſeſe in diſcrimina vertit
Scipio.nec pœnū quāq̄ eſt ereptus opimę
Cędis honor:mutaſſe piget maiore ſub hoſte
Prælia:& erepti ticina ad flumina patris
Exigere oblato tandem certamine pœnas.
Stabant educti diuerſis orbis ab oris
Quanto non alias vidit concurrere tellus
Marte viri:dextraq; pares.ſed cætera ductor
Anteibat latius melior pietate fideque.

Diſſiluere caua turbati ad prælia nube
Mauors ſcipiadæ metuens:tritonida pœno:
Aduentuque deū ītrepidis ductoribus ābæ
Contremuere acies.ater qua pectora flectit
Pallas:gorgoneo late micat ignis ab ore.
Sibilaque horrificis torquet ſerpētibus egis:
Fulgens ſanguineī geminū vibrare cometen
Vt credas oculi: ſummaque in caſſide largus
Vndantes voluūt flammas ad ſydera vertex:
At mauors moto perturbans aera telo:
Et clypeo campum iuoluens ętneacyclopum
Munere fundentem loricam incendia geſtat.
Ac pulſat fulua conſurgens ęthera criſta.
Ductores pugnę intenti quantumq; viciſſim
Audere& propius menſi:tamen arma ferētis
Senſere aduenisse deos:& lætus vterq;
Spectari ſuperis:addebant mentibus iras:
Iamque ictu valido libratam a pectore pœni
Pallas ī obliquum dextra detorſerat haſtam.
Et gradiuus opem diuæ portare ferocis
Exemplo doctus porgebat protinus enſem
Aetnęum ī pugna iuueni:ac maiora iubebat.
Tum virgo ignęſcens penitus violēta repēte
Suffudit flāmis ora:atque obliqua retorquēs
Lumina turbato ſuperauit gorgona vultu.
Erexere omnes immania membra chelydri
Aegide commota.primique furoris ad ictus
Rettulit ipſe pedē ſenſim a certamie mauors.
Hic dea cōuulſam rapido conamine partem
Vicini montis:ſcopuliſque hęrentia ſaxa
In martem furibunda iacit:longeq; relatos
Expauit ſonitus tremefacto littore ſaſſon.
At non hęc ſuperum fallebant prælia regem.
Demittit:propere ſuccinctam nubibus irim:
Quę nimios frenet motus ac talia fatur.
Idea & œnotris velox allabere terris
Germanęque truces dic pallas mitiget iras.
Nec ſperet fixas parcarum vertere leges.
Dic etiam ni deſiſtit.nam virus & æſtus
Flammiferæ noui mentis:nec colligis iram:
Aegide pręcellāt q̄tū horrida fulmia noſces.

tex.conus galeæ.At mauors.nūc deſcribit mar
tem.ætnea incendia:flammas ætneas. fingunt
poetæ cyclopes vulcani miniſtros elaborare ar
ma ſub ętna monte ꝓpter flāmas quæ exire vi
dentur ex cratere illo ętneo naturaliter.Incen-
dia.ſplendorē cum eſſet ex auro. Fulua. aurea
criſta quæ erat ſup galeam.Mēſi.i. cum cogno
uiſſent quantū quiſque auderet.Viciſſim. mu-
tuo in illa pugna q̄ cominus parabatur .i. alter
menſus eſt quantū alter auderet cum eſſet ꝓpe
hoſtem.tūc enī animi robur cognoſcitur cū ad
manus ventū eſt:qm̄ audaces & timidi fugiūt.
Spectari;videri a dijs: inde ſpectatores dicunt̄
in theatris.In obliquū.Scipionē oppoſitū. Pœ
ni.Annibalis.Ferocis.beillcoſæ pallados.Por-
gebat.porrigebat Scipioni enſem elaboratum
manibus cyclopū ſub ętna. Maiora . q̄ iuſſiſſet
pallas.i.iubebat interficere Annibalē.Suffudit
ora.inflāmata eſt & p̄ſe iram tulit. Gorgona.i.
irata ſuperauit toruitatē vultus ipſiꝰ meduſæ.
Montis.gargani.Saſſon.inſula e regione ad au
fidū de qua dictū eſt.Regē.iouem hæc oīa fin-
gūtur ad imitationē Virgilij.Iris fuit filia thau
mantis vt fabulæ canūt & conuerſa ī arcū cœle
ſtem nūcia eſt iunonis & iouis:alas habet auto
re Homero ex auro:pedes ēt.& qa plerūq; mit
titur ad diſcordiā dicitur iris. Succictā nubibꝰ.
allud it ad rationē naturalem:qm̄ iris non fit ni
ſi in nube:lege Ariſtotelē & Plinium. Motus.
perturbatiōes & diſcordiaſ martis & palladis.
Idea.verba iouis ad irim Oenotris terris.appu
lis & italis ab œnotro fratre peucetij vt dictū ē.
Iras germanæ.iunonis inimicæ romāis. Leges
parcarū.fatū ipſum qđ eratvt roma eſſet caput
orbis.Virus & æſtꝰ. venenatā rabiem & excan
deſcentiā.Aegide precellāt.i.dic palladi q̄ niſi
deſiſtat cognoſcet plꝰ poſſe mea fulmia q̄ ęgis.
id eſt ſcutū quod habet & quo freta ſupbit& tā
tum audet.Abſiſtemꝰ.diſcedemus inqt pallas.
Sed pallade pulſa.ex affectu quē hēbat erga ſu
os loquit̄ pallas.& ſeruat decoꝶ pſonę poeta.i
troducit.n.illā dubitātē de euētu pugnę& timē
tē an ſe iuppiter pmitteret ſpectare acies ex al
to cœlo cū parendū eſſet ioui.Nū auertet fata.
an auertet hāc calamitatē a rōanis qua ſe p̄ſen
te haud dubie iam quaſi illatā cernebat pallas.
Arua gargani.appulia vbi ē mōs garganꝰ. Pœ
nū Annibalē.hoc figit poeta ad imitationē Vir
gilij.Diuerſa.i diuerſā ptē .i. abſtulit Annibalē
a cōſpectu Scipiōis.Furor.q fūdebat.Aequor.
cāpos.Manu. globo rōanoꝶ iſtaurat pugnam
mauors.Signa.aqlas q̄ iā retro cedebāt. Verſa.
qm̄ iā pœni timebāt. Cū vētis poſitꝰ cuſtos . id
eſt ęolus q p̄cibus iunonis emiſit vulturnū affe
rentē maximas calamitates romanis.Cui.ęolo

custodi carcer tenet compreſſos ventos. Ruentes cœlum. eruentes ac omnia per auras verrētes: ſi eolus permitteret: & ponit nomina ventorum. Campis ęolijs. planis ac expoſitis vento cui ęolus imperat: vnde Martialis balnea vētoſa lupi: ęolam appellat ęolijs ergo campis .i. vento obnoxijs. nam propter planitiem vulturnus in apulia maxime regnat: quippe non opponitur aliquis mons flanti vulturno: inde ſine impedimento tanquam rex totam perflat apuliam: de hoc vēto Liuius ait. Romanis in meridiem verſis pœnis ī ſeptētrionē vētus quē vulturnum incolæ regionis vocāt aduerſus romanos coortꝰ multo puluere ī ipa ora voluēdo ꝓſpectū ademit. Effrenat. emittit & freno ſoluit. loquitor ꝑ tranſlationē. Hic vltor. ventus. Iræ. ipſius iunonis quæ nunquā romanorū calamitatibus ſatiabatur. Barathro ętnę. in craterē illū profundū qui eſt in ſummitate ętnæ montis Siciliæ barathrū eſt vorago profū da: vn̄ Martialis imā partē ſtomachi baratrū appellat: dicēs extremo ructus cum venit a baratro. Concepit ignes. in ipſo baratro: qm̄ niſi in illā voraginem ventus ingrederetur nō generaretur illic ignis. Flammea. inflāmata igni quē cōceperat. Daunia regna. apuliam. Cæcā nubem. ab effectu qa obcæcare videtur hoies: ideo ait eripuere oculos auræ. Agens. impellēs: Globos cādentes. ardētes cumulos harenę. Vertice harenoſo. cumulo harenę: Iuſſa. ꝑcepta: & mādata bellādi ſoluunt rabie vulturni: qm̄ nō poterāt iuſſa ducū exeq milites ipediti flamīe vulturni. Occurſāte. īpediēte ſuo curſu: retorq̄bat haſtas romanorū vulturnꝰ. Irritꝰ. vanꝰ ipediēte vēto. Rutulis. romanis. Secūdāt. adiuuāt. Turbo. īpetꝰ ipſiꝰ. vulturni adiuuabat haſtas pœnoꝝ tanquā amēto quodā. amētū ē ligula qua iaculū validiꝰ emittimꝰ. Ignauā mortē. turpē: nā turpe erat puluere ſuffocari: cōtra quē fortitudo nō pōt extēdi. Męret. dolet ꝙ tā ignaua morte cadat. Hiatu. ore clauſo. Ipe. vulturnꝰ. Agit. impellit īpos romanos verſos ī fugā. Clamāte. ſtridēte. Ferentes. romāos īferētes ferrū iugulo hoſtium quos vulturnꝰ auertebat: nec ſinebat pœnos vulnerari. Vomit. vomēdo emittit. Vibrauit. concuſſit. Aeoliꝰ furor. īpe vulturnꝰ q ꝑebat æolo. Virgo pallas. Quātos gradiuꝰ. verba palladis ad iouē qbꝰ modeſtiā ſeruat & martē ī iuidiā trahit. Fluctꝰ. motꝰ: & ruinas mouet mars. Se cędibꝰ īplet ex ſtomacho loqꝛ & martē ī odiū trahit a crudelitate. Nūc q̄ſo modeſte q̄rꝛ de ioue q ꝑ irim reuocauerat palladē a pugna. Quāquā ego. cōfutatio ē: nō parabā īqt delere rōanos: ſed ſubtrahere Annibalē fato. Nr̄o cū pignore. probatio eſt cōfutatiōis: & ait: nō odit romāos qppe

Quæ poſtq̄ accepit dubitans tritonia virgo
Nec ſat certa diu patrijs an cederet armis.
Abſiſtemus ait campo. ſed pallade pulſa
Num fata auertet: cœloque arcebit ab alto
Cernere gargani feruentia cædibus arua.
Hęc effata caua pœnum in certamina nube.
Sublatum diuerſa tulit: terraſque reliquit.
At gradiuus atrox remeantis in æthera diuæ
Abſceſſu reuocat mētes. fuſorque ꝑ æquor.
Ipſe manu magna nebula circundatus atra
Reſtituit pugnā: cōuertunt ſigna: nouamqꝫ
Inſtaurant itali verſa formidine cædem.
Tum vētis poſitus cuſtos qui flamina carcer
Imperio compreſſa tenet: cœlumqꝫ ruentes
Eurique & borcę parent chorique notique
Iunonis precibus promiſſa haud ꝑua ferētis
Regnantem ęolus vulturnū in prælia cāpis
Effrenat: placet hic ire exitiabilis vltor.
Qui ſe poſtq̄ etnæ merſit candente barathro:
Concepitque ignes & flammea ꝓtulit ora:
Euolat horrendo ſtridore: ac daunia regna
Perflat agens cæcā glomerato puluere nubē.
Eripuere oculos auræ vocemque manuſque
Vertice harenoſo candentes: flebile dictu.
Torquet in ora globos italū: bellare māipſis
Iuſſa lacerantur rabie tum mole ruinę
Sternuntur tellure & miles & arma tubæqꝫ
Atque omnis retro flatu occurſante refertur
Lancea: & interdū rutulis cadit irritus ictus.
Atque idem flatus pœnorum tela ſecundat.
Et velut amento contorta haſtilia turbo
Adiuuat: ac tiryas impellit ſtridulus haſtas.
Tum denſo fauces pręcluſus puluere miles
Ignauam mortem compreſſo mœret hiatu.
Ipſe caput flauum caligine conditus atra
Vulturnus: multaqꝫ comam perfuſus arena
Nunc verſos agitat tergo ſtridentibus alis.
Nunc mediā ī frōtem veniēs clamāte ꝓcella
Obuius arma quatit patuloqꝫ inſibilat ore.
Interdū ītentos pugnę: & iā iamque ferētes
Hoſtili iugulo ferrum conamine & ictu

Auertit: dextramque ipſo de vulnere vellit.
Nec ſatis auſonias paſſim fœdare cohortes:
In martem vomit imixtas mugitibus auras.
Biſque dei ſummas vibrauit turbine criſtas.
Quæ dum romuleis exercet prælia turmis
Aeolius furor & martem ſuccendit in iras:
Affatur virgo ſocia iunone parentem.
Quantos gradiuus fluctus in punica caſtra
Reſpice agit: quātiſqꝫ furēs ſe cædibus īplet:
Nunc quæſo terris deſcēdere nō placet irim
Quāq̄ ego nō teucros nr̄o cū pignore regnet
Roma & palladio ſedes hac vrbe locarim.
Non teucros delere aderā: ſed lumē alūnæ
Hannibalē libyæ pelli florētibus annis
Vita atqꝫ extingui primordia tāta negabam.
Excipit hęc iuno: longiqꝫ laboris ab ira
Immo ait vt noſcant gentes immania q̄tum
Regna iouis valeant: cunctiſque potentia q̄tū
Antiſtet coniunx ſuperis tua: diſcute telo
Flagranti: nil oramus: carthaginis arces:
Sidoniamque aciem vaſto telluris hiatu
Tartareis immerge vadis: aut obrue ponto.
Contra quæ miti reſpondet iuppiter ore.
Certatis fatis: & ſpes extenditis ægras.
Ille o nata libens cui tela inimica ferebas
Contendet tyrios iuuenis: ac nomina gentis
Induetꝫ. & libycam feret in capitolia laurum.
At cui tu coniunx: cui das animoſque decuſqꝫ
Fata cano. vertet populis laurentibus arma
Nec longe cladis metæ: venit hora: dieſque
Qua nullas nunq̄ tranſiſſe optauerit alpes.
Sic ait. atque irim propere demittit olympo
Quę reuocet martē: iubeatqꝫ abſcederꝫ pugna
Nec vetitis luctatus abit gradiuus in altas
Cū fremitu nubes: quāq̄ lituiqꝫ tubæqꝫ
Vulneraqꝫ & ſāguis & clamor & arma iuuarēt
Vt patuit liber ſuperū certamīe tandem
Laxatuſque deo campus: ruit ęquore ab imo.
Pœnus quo ſenſim cæleſtia fugerat arma.
Magna voce trahens equitēqꝫ viroſque feręqꝫ
Turrigerę molē: tormentorumqꝫ labores.

roma regnat cum noſtra imagine. id eſt palladio: quod diomedes æneæ reſtituit: & tam diu duraturum erat imperium quandiu in vrbe eſſet palladium. Lumen. ipſum Annibalem. Alūnæ libyæ. quæ me aluit: locus eſt ab honeſto. Excipit hæc iuno. introducit poeta iunonem loquentem: & concedentem per quandam ironiam ioui vt euertat arces carthaginis: tamen id negat quod concedere videtur. Excipit. ſubiungit ad hæc verba palladis. Immo ait. conceſſio per ironiam tamen arguit ab honeſto iouem non debere in pœnos ſeuire: cuꝫ ait vt noſcant gentes quantum valeant regna iouis immania. quaſi dicat. ſi hoc feceris omnes dicent te eſſe immanem: & facere præter decorum quod alienum a ioue eſſe debebat: artificioſe loquitur iuno vt iouem ex ſententia deijciat. Antiſtet. antecellat. quaſi dicat. non debes hoc facere vt oſtendas q̄ ſit ꝑ̄ſtantior tua potētia cęterorum viribus cum omnia ſint ſub tuo nutu videris qppe moueri affectibus quibus iuppiter penitus vacare debet. & eſt locus ab honeſto. Telo flagranti fulmine. Nil oramus. negat quod cōcedere videtur & ſeruit poeta affectui iunonis quæ irata erat. Certatis fatis. verba iouis ad iunonem & palladem quas carpit tanquam imprudentes cum vellent repugnare fatis quibus etiam ipe iuppiter ſubijcitur. Spes ægras. debiles: nam ſperatis impoſſibilia. Ille. Scipio. O nata. vertit ſermonē iuppiter ad palladā filiam: cui prædicit victoriam Scipiōis: quē pallas delere parauerat. Nomina gētis. quoniā appellabitur aphricanus. Libycam laurum. triumphauit de libya lauro coronatus. At cui tu coniunx. prædicit Annibalis exitium iunoni. Vertet arma. reuertetur in aphricam & auertet ſua arma a populis latinis: & optabit tandem nunquam tranſcendiſſe alpes. Metæ. termini. Nec luctatus. non repugnauit mars iuſſis. Iuuarent. delectarent. id eſt diſceſſit quāuis gauderent illa pugna: & clangore tubarum. Deo. marte. Cæleſtia. martis ſcilicet. Feræ turrigeræ. elephāti qui dorſo fert turrim cum pugnatoribus. Labores. id eſt tormenta & inſtrumenta bellica. Quo. vt. Senſim. paulatim. Leuiores cateruas. milites leuioris armaturæ. Iuuenem. minutium. cęſi fuerunt in eo prælio quæſtores conſulum. L. Acilius. & L. Furius. & xx. de tribunis militum: conſulares quidam & ædilitij: inter eos Gneus ſeruiliꝰ: & hic. C. Minutius q magiſter equitū Fabij dictatoris fuerat: quem vt ſupradictū ē Fabius Annibali eripuit: cum æquatum haberēt imperium quod nūc Annibal obijcit Minutio. Cruentis. cruore ſuffuſis propter iram. Scintillauit. accenſa eſt.

Quæ nam furiæ.verba Annibalis increpantis
Minutium.Genitor Fabius. quem Minutius
genitorem appellauit.Murali.qui murum po
tuiſſet ſternere.Appellitur . adiungitur. Fera.
elephantus.Componitnr.obijcitur . Lucaſbo-
ues.elephantos:qui tempore pyrrhi primum
viſi fuerũt in lucania:inde elephãtus lucabos ẽ
appellatus.Lybicarum ferarum . elephantorũ
Vulnere.verbere ac pulſatione.Liuenti.ſubni-
gro.Sedet .locata eſt turris in dorſo elephanti
Grando.nimbus ac multitudo ſaxorum.Agge
re.currente elephanto qui habebat aggerem
ac turrim in dorſo.Celſus.quoniam erat ſuper
elephantum.Lybis.pœnus miles. Stat vallum
elephanti erant tanquam vallum inter ipſa ag
mina condenſa.Præfixa haſta ebori præfixa e-
rat haſta in molem elephanti.cuius cuſpis ob-
uios conficiebat .Ebori.elephanto ex cuiꝰ dẽ
tibus fit ebur.Cominus.prope.Deiecta. deor-
ſum miſſa. Ab incuruo cacumine.a curuitate
dorſi ipſius elephanti. Hic. tunc elephantus
exigit dẽtem:inter toracem & membra Vfen-
tis quem ſublimem portabat.Radio.illo inſtru
mento quo textores vtuntur ad telam conficiẽ
dam:eo quippe tramam inter ſtamina immit-
tunt:quemadmodum radius penetrat ſtamina
& non frangit:ſic dens elephanti penetrauit i-
ter toracem & membra corpore nõ leſo.Haud
excuſſa.i.non excidit virtus Vfenti in tanto pe
riculo:ſed cum portaretur a belua oculis illius
vicinus eos enſe fodit:ideo ait vicinus. fronti;
quoniam portabat eũ belua dente.Citato en-
ſe.celeriter adacto in oculum beluæ quæ tur-
bata vulnere turrim e dorſo excuſſit:& propu
gnatores ſtrauit.Spargere . iuſſit vfens victor
tunc illius beluæ immitti tedas ardentes in ma
chinas quas ſupra dorſũ habebant beluæ. Mõ
ſtra.ipſas beluas monſtroſas:& machinas ĩ dor
ſo earum.Muros:tabulata & turres inſtar mu-
rorum.Edax.qui omnia conſumit. Partus. cõ-
paratus & auctus.Non aliter pindo . incendiũ
immiſſum per propugnacula comparat incen
dio ſyluarum:& montium immiſſo a paſtori-
bus.pindus eſt mons theſſaliæ: rhodope mõs
thraciæ.Peſtis.incendium . It. currit elephas.
Candenti bithumine. bithumen eſt acer ſua-
pte natura liquor.& ſparſo aceto cõcreſcit:na-
ſcitur in aſpaltite lacu iudeæ certo anni tem-
pore:quod ardet.ideo dixit Virgilius in buco-
licis Incende bithumine lauros:faces nunc im
miſſæ in feras & machinas erant circumlitæ bi
thumine.Candenti.accenſo.Torrente.aduren
te.Diducit.diuidit.Laxo limite:ãpla via . Flu-
minis.aufidi in cuius ripis pugna erat . Mauru
ſia peſtis.ideſt ea parte qua non erãt elephãti

Atq; vbi turbãtem leuiores enſe cateruas
Agnouit iuuenem:ſcintillauitq; cruentis
Ita genis:quæ nam furiæ: quiſue egit ĩ hoſtẽ
En minuti deus vt rurſum te credere nobis
Auderes inquit: genitor tibi natus ab armis
Ille meis vbi nunc fabius: ſemel ĩprobe nr̃as
Sit ſatis euaſiſſe manus.atq; inde ſuperbis
Haſta comes dictis murali turbine pectus
Transforat:& voces venturas occupat ictu.
Nec ferro ſeuire ſat eſt:appellitur atra
Mole fera:& mõſtris cõponitur itala pubes.
Nã ꝓuectus equo moderãtẽ cuſpide lucas.
Maurũ in bella boues ſtimulis maioribus ire
Ac raptare iubet libycarũ armenta ferarum.
Immane ſtridens agitur crebroq; coacta
Vulnere bellatrix ꝓperos fert belua greſſus.
Liuenti dorſo turris flammaq; viriſq;
Et iaculis armata ſedet:procul aſpera grando
Saxorum ſuper arma ruit:paſſimq; volanti
Celſus telorũ fundit lybis aggere nimbum.
Stat niueis longũ ſcipata per agmina vallum
Dentibus atq; ebori præfixa cominus haſta
Fulget ab ĩcuruo deiecta cacumine cuſpis.
Hic inter trepidos rerũ per mẽbra per arma
Exigit vfentis ſceleratum belua dentẽ.
Clamantẽq; ferens calcata ꝑ agmina portat.
Nec leuius radio leuum qua tegmine thorax
Multiplicis lini claudit latus improba ſẽſim
Corpore non læſo penetrarunt ſpicula dẽtis.
Et ſublime virum clypeo reſonante tulerunt.
Haud excuſſa noui virtus terrore pericli
Vtitur ad laudem caſu:geminumq; citato
Vicinus fronti lumen tranſuerberat enſe.
Extimulata graui ſeſe fera tollit ad auras
Vulnere:& erectis excuſſam cruribns alte
Pene iacit voluens reflexo pondere turrim.
Arma viriq; ſimul ſpoliataq; belua viſu
Sternuntur ſubita miſerandum mixta ruina.
Spargere flagrantes contra bellantia mõſtra
Dardanius tædas victor iubet:& facis atræ
Quos fera circũfert cõpleri ſulphure muros

Nec iuſſo mora collectis fumantia lucent
Terga elephãtorum flammis:raptuſq; ſonoro
Ignis edax vento per propugnacula fertur.
Non aliter pindo rhodope ue incendia paſtor
Cum iacit:& ſyluis ſpaciatur feruida peſtis.
Frondoſi igneſcunt ſcopuli:ſubitoq; per arua
Collucet iuga,diſſultans vulcanius ardor.
It fera candenti torrente bitumine corpus
Amens & laxo diducit limite turmas.
Nec cuiq̃ virtus propiora capeſſere bella.
Longinquis audent iaculis & arundinis ictu.
Vritur impatiens & magni corporis ictu
Donec vicini tandem ſe fluminis vndis
Præcipitem dedit:& tenui decepta liquore
Stagnatis per plana vadi tulit incita longis.
Extantẽ ripis flammam.tum deniq; ſeſe
Gurgitis immerſit molem capiente profundo.
At qua pugna datur nec dũ mauruſia peſtis
Igne calet circunfuſi rheteia pubes:
Nunc iaculis.& nunc ſaxis:nunc alite plumbo
Eminus inceſſunt:vt qui caſtella per altos.
Oppugnat munita locos atq; obſidet arces
Auſus digna viro,fortuna digna ſecunda
Extulerat dextrã atq; aduerſum cominus enſẽ
Mnicius infœlix auſi.ſed ſtridula anhelum
Feruorẽ effundens mõſtri manus abſtulit acri
Implicitum nexu.diroq; ligamine torſit
Et ſuperas alte miſerum iaculata per auras
Tellure eliſit:ac flexit flebile membris.
Has inter clades viſo varrone ſub armis
Increpitans paulus : quin imus cominus inquit
Ductori tyrio quem victum colla cathenis
Daturum ante tuos currus promiſimus vrbi.
Heu patria heu plebes ſcelerata & praua fauoris
Haud vnq̃ expedies tam dira forte malorum
Quem tibi non naſci fuerit per vota petendum
Varronẽ:annibalemue magis.dũ talia paulus
Vrget precipitãs libys atq; in terga ruentum
Ante oculos cunctas ductoris cõcitat haſtas.
Pulſatur galea:& quatiuntur conſulis arma
Acrius hoc paulus medios ruit aſper in hoſtes.

ex Mauritania dicti qui portabant incen
dium. Rheteia pubes:iuuentus romana.
Alite plumbo:glandibus quas e funda
emittebant. Manus mõſtri.ipſa promu
ſcis qua vtitur elephas vt manu. Ariſtote-
les libro primo de hiſtoria animaliũ ait.
Naſus bipartito diſtinctus eſt tramite ele-
phantis prolixa validaq; naris augetur
eiuſq; vſus idem qui manus:ea nanque ci-
bos tam ſiccos q̃ humidos colligunt capi-
unt : & ad os admouent ſoli animantium
omnium. Quin imus cominus inquit.ver
ba pauli increpãtis Varronem qui vinctũ
Annibalem plebi promiſerat. Quin.
cur non imus ad ipſum Annibalem. Ple
bes. ſic Lucanus . Neſcit plebes ieiuna ti
mere. Haud vnquam expedies. ideſt nõ
poteris affirmare : & cum vterq; tibi eſſet
noxius. Conſulis. Varronis. Exceſſus
mentem.ideſt iam deſperans & animo cõ
ſternatus. Das patria pœnas. incuſat amẽ
tiam ſuam Varro & patriam quæ ſe conſu
lem creauerat. Et quo ſæuius.quoniam
non potuiſſet concipere Varro maius de-
decus q̃ fugere cum timidi ſit in diſcrimi-
ne fugam arripere & Annibal nil crudeli-
us potuiſſet optare Varroni ipſa fuga qua
nihil eſt fœdius. Egere. impulere ad fu-
gam . & cũ quinquaginta equitibus venu-
ſiã ſe recepit:quæ eſt inter Appulos & Lu-
canos: vnde Horatius venuſinus in ſermo
nibus ait. Lucanus an Appulus anceps.
Nam venuſinus arat finem ſub vtrũque co
lonus. Rapuit.raptum abſtulit conſpectu
hoſtium fugiẽs effuſis & relaxatis haben-
tis:& ſic Varronis ignauia notatur ſuos in
diſcrimen relinquẽtis:cuius ipſe cauſa fue
rat. & ſibi fuga præter romani imperato-
ris decorum ſalutem comparantis.

PETRI MARCI interpræta-
tio in decimum volumen
Sylĳ Italici.

PAulus vt aduerſam. Poſt fugã Varronis Paulus æmilius collega fortitudinem & magnanimitateȝ oſtendit ſuã vt bonum imperatorem & vere ciuẽ romanũ decebat: qui pugnãdo mori maluit q̃ turpiter fugiẽdo viuere: vt ignauus Varro fecerat: celebrat̃ igit̃ in hoc volumie fortis aius pauli & decori ſtudioſus: qui cum vidiſſet ſuos hoſtili furore ac rabie vrgeri ſuum corpus opponens in enſes ruebat hoſtiles vt fera vndiqȝ telis circundata cecidit tãdem & romanæ acies fuſę Annibal q̃uis pœnus & ipiꝰ pauli virtutẽ põpa funeris ac laudatione honeſtauit. mẽtes romanoꝝ tantę cladis nũcio cõſternatas Fabius maximus erexit ꝑtextos ꝓ cõi ſalute armauit: & Varroni cõſuli romã redeũti ab oibus ordinibꝰ obuiã itũ eſt: & grãe actæ ꝙ in tãto reꝝ turbine de republica & noie romão nõ deſperaſſet paulus æmilius autore Liuio q̃uis primo ſtati congreſſu funda grauiter ictus fuiſſet: tamẽ occurrit ſæpe annibali & aliquot locis: ꝑliũ reſtituit: ꝓtegẽtibus eũ eqtibus romanis omiſſis poſtremo eqs quia cõſulẽ ad regẽdum equũ vires deficiebant. pœni tandẽ romanos ſuperatos pepulerunt: labore ac vulneribus feſſos: inde diſſipati omnes ſunt equoſqȝ ad fugam qui poterãt repetebant. Increbreſcere. augeri. Aſſilit ſaltat & ruit. Per vulnera. qm̃ ab vnoquoqȝ vulneratur. Globos. acies hoſtiles. Ingerit. exponit obijcit. Molitur. quęrit & cupit vulnerari ab omni enſe vt honeſtius caderet Perſtate & fortiter oro: verba pauli ad ſuos quos orat: vt pectore nõ tergo vulnera excipiãt: vt romanos fortes viros decet ne laudem veræ fortitudinis amitterent. Ad manes. ad iferos: Niſi gloria mortis. locus eſt ab honeſto: & ait: nil ſupereſt nobis niſi vt gloriã claram & honeſta morte cõſequamur: ad quod ingt paulus erit vobis dux. Imas ſedes. inferos. Inde. cũ talia dixiſſet paucis: qm̃ tẽpus ꝓlixã orationem nõ patiebat̃: irruit in hoſtes velocior vẽto & ſagittis. Hemonio borea. qui ſpirat a thracia cui cõtermina eſt hemonia q̃ & theſſalia dicitur. Quæ reddit in pugnas. parthi qui ſunt vltra euphratẽ arcu vtũt̃ vt alij fere oẽs populi ad orientẽ: & fugiendo ſagittas ex equis in hoſtes inſequẽtes emittũt. ideo ait. q̃ reddit in pugnas. nam cum ipſe videat̃ fugere pẽna. i. ſagitta pẽnata reuertit̃ i pugnã: Immemor ęui. qm̃ ſupra vires ætatis pugnabat videbat̃qȝ eſſe alter mars mẽte: ac animi robore: hũc a cantabris: & vaſconibus circũuentũ Paulus liberauit Peti dicũtur qui habẽt oculos leuiter declinatos ad laſciuiã: vnde oculi veneris dicunt̃ peti: ideo ſcribit Horatius in pmo ſermonũ: Strabonẽ appellat petum pater. Strabo eni is dicit̃ qui habet oculos

Tũ vero excuſſus mentẽ in certamina paulo
Auia deducto conuertit varro: manuqȝ
Cornipedẽ iflectens das inquit patria pœnas
Quę fabio incolũi varronẽ ad bella vocaſti.
Quę nã aũt mentis vel quæ diſcordia fati?
Parcarũqȝ latens fraus eſt abrũpere cuncta
Iãdudum cum luce libet: ſed cõprimit enſẽ.
Neſcio qs deꝰ: & me me ad grauiora reſeruat
Viuã ne: & fractos ſparſoſqȝ cruore meorum
Hos referã populo faces? atqȝ ora ꝑ vrbes
Iratas ſpectanda dabo? & quo ſeuius ipſe
Annibal aut poſcat: fugiã & te roma videbo.
Plura indignãtem telis propioribus hoſtes
Egere. & ſonipes rapuit laxatus habenas.

Sillii italici liber decimus

PAulus vt aduerſam videt icrebreſcere pugnam
Ceu fera quę telis circũcingẽtibus vltro
Aſſilit in ferrum & per vulnera colligit hoſtem
In medios fert arma globos: ſeſeqȝ piclis
Ingerit: atqȝ oi lætum mollitur ab enſe
Increpat horrendũ perſtate & fortiter oro
Pectoribus ferrũ accipite: ac ſine vulnerẽ terga
Ad manes deferte viri: niſi gloria mortis
Nil ſupereſt: idem ſedes adeuntibus imas
Hic vobis dux paulus erit: velocius inde
Hemonio borea dux: pennaqȝ citatior ibat
Quæ rediti pugnas fugientis arũdine pthi.
Atqȝ vbi certamen primi ciet immemor æui
Petus gradiuus mente cito fertur in hoſtes.
Ac iuuenẽ quẽ vaſco leuis quẽ ſpicula dẽſus
Cantaber vrgebat lætalibus eripit armis.
Abſceſſere retro pauidiqȝ in terga relatos
Abduxere gradus: vt lætus valle remota
Cum caprea venator agit: feſſamqȝ ꝓpinquo
Inſequitur curſu: & ſperat iam tãgere dextra.
Si ferus aduerſo ſubitum ſe protulit antro:
Et ſtetit ante oculos frendens leo: deſerit vna
Et color & ſanguis & tela minora periclo

Nec iam ſperatæ cura eſt in pectore prędæ.
Nunc inteſtantes mucronẽ cominus vrget.
Nunc trepidos ac terga mala formidi everſos
Aſſequitur telis: furere ac decorare labores
Et ſęuire iuuat: cadit ingens nominis expers
Vni turba viro: alter ſi detur in armis
Paulus dardanius: amittant nomina cannę.
Tandem inclinato cornu ſine more ruebat
Prima acies: nõ parca fugę. labienus & acres
Sternuntur læto atqȝ opiter: quos ſetia colle
Vitifero celſis labienum cingula ſaxa
Miſerunt muris: iunxit fera tempora lęti
Sidonius nõ cõſimili diſcrimine miles.
Nam labienus obit penetrante per ilia cornu
Fratres hic numero cecidere. hic poplite ceſi
Oppetis & tyrio ſuper inguina fixe veruto
Męcenas cui meonia venerabile terra
Et ſceptris olim celebratum nomen etruſcis.
Per medios agitur proiecto lucis amore
Annibalem luſtrans paulus ſors vna videtur
Aſpera ſi occumbat ductore ſuperſtite pœno
Quã metuens molẽ: neqȝ eni certamie ſũpto
Tempeſtas tanta & rabies impune fuiſſet.
In faciem pauidi iuno conuerſa metelli
Quid vanos inquit latio ſpes vnica conſul
In caſſum renouas fato ruente furores?
Si ſupereſt paulus reſtant eneia regna:
Si ſecus auſoniam tecum trahis. ire tumẽtem
Tu cõtra iuuenẽ. & caput hoc abſcidere rebus
Turbatis o paule paras? nunc annibal ipſi
Tam lætus bello eſt auſit certare tonanti.
Et iam: conuerſis vidi nam flectere habenis:
Euaſit varro: ac ſeſe ad meliora reſeruat
Sit ſpacium fatis: & dum datur eripe lęto
Hãc noſtris maiorẽ aiam: mox bella capeſſes.
Ad q̃ ſuſpirãs ductor mortem ne ſub armis
Cur poſcam cauſa iſta parũ eſt quod talia nr̃ę
Pertulerint aures ſuadentẽ monſtra metellũ?
I demens: i carpe fugam: non hoſtica tela
Excipias tergo: ſuperos precor integer oro
Intactuſqȝ habeas: atqȝ intres mœnia romę.

diſtortos Plinius loquens de oculis ait vni aialium homini deprauant̃: vnde cognomina Strabonum & petorũ. Leuis. agilis ad pugnã: & ſine gallea vt ſupra dictũ eſt. Lætalibus. q̃ lætum ipi peto afferebant. Vt lætus valle remota. paulum eripientẽ petũ hoſtibꝰ cõparat leoni qui ſuo occurſu venatori iam ꝓpe captã eripit prædam. Ferus. terribilis: & crudelis. Tela minora. qm̃ nihil valẽt contra leoneȝ a quo periculum iminet & ſibi iam timens fugit ac deſerit prædam. Vrget. inijcit. Nũc interduȝ in illos q paulo reſiſtebant. Mala. turpi & q̃ eſt citra decorum. Decorare. ornare: qm̃ i aduerſis virtus nitet: ſi fuiſſet inquit illic alter paulus nõ fuiſſet illa clades illata romanis. q̃ a vico cannenſis dicta eſt. Cornu. acie romana. Sine more. ſine aliqua ratiõe: & ritu militari romanoruȝ: quoniã romanę acies nõ cõſueuerãt fugere: ſed ẽt illuc alacri animo contendere vnde ſe nõ redituros ſciebant pro decoro ſeruando. Non parca. i. effuſa in fugaȝ: ocres & opiter erant ſetini: de ſetia & eius vino dictũ eſt. Cingula alludit. ad labienuȝ qui fuit tpe Iulij cæſaris & ſub eo meruit ꝓpriaqȝ pecunia cigulum oppidũ in piceno ædificauit. Cornu. haſta cornea. Fratres ocres & opiter. Mecenas. alludit ad mecenatẽ qui fuit tpe Auguſti Cæſaris & habuit originẽ a regibus hetruſcis: vnde Horatius: Mecenas atauis edite regibus. & in ſermonibus. Nõ qa mecenas lydoꝝ quicqd hetruſcos Incoluit, fines nemo generoſior ẽ te. Meonia terra. hetruſca: qm̃ meonij vt dictũ eſt hetruriam tenuerunt. Sceptris. regibus hetruſcorum ad quos referebat ſuos natales mecenas. Amore lucis. vitæ. i. cum non curaret vitam paulꝰ vt honeſte caderet: annibalem oculis luſtrabat: vt cum eo cõgrederet̃: videbat̃ enim Paulo mors dura ſuperſtite Annibale. Quam molem. fortitudinem Pauli. Impune. i. non fuiſſet fruſtra. Quid vanos iquit. verba iunonis verſæ in fomã metelli hoc fingit ad imitationem Virgilij & ſeruat poeta decorũ pſonæ: quippe nõ decebat aliter loqui metellum pauidum niſi ſuadere fugã nulla habita ratione decori. captat beniuolẽtiã metellus. ſuadetqȝ ab vtili fortunæ cedendũ: & etiã ab honeſto cum ſit imprudẽtis fato pugnare. Si ſecus. ideſt ſi Paulus cadet: ruet imperiuȝ ro. Tumentẽ. ſuperbientem proſpero flatu fortunæ. Rebus turbatis. re romana labante & nutanti imperio. Tonanti. ideſt auderet pugnare cum ioue. Sit ſpatium fatis. permittamus vt ſpatiũ habebãt ipſa fata: & ipſis cedamus: quæ poſtea mutabunt̃: & nobis arridebũt. Mox. poſtea pugnabis meliore fato. Mortem ne ſub armis. ſenſus eſt. Si nulla alia cauſa eſſet cur deberem nunc mortem oppetere hęc eſſet maxima: ꝙ te

fugam ſuadentem audiui:& non ſum auerſatus. Monſtra.fugam & ea quę ſunt contra honeſtatem : ac decorum. Sub armis.armatus i acie.I demẽs.verba digna paulo:q pro patria mori non recuſabat. Pulchra. honeſta & digna viro forti ac magno.Pœnus. Annibal Proh degener.exclamat Paulus i metellum qui tantuȝ a ſuis maioribus degenerauerat. Componere.opponere ac pugnare cum illo qui & victus& victor erit mihi honori. Aufertur.equo ſcilicet præcipiti & obtruncauit Aceram fugientem ad ſuos. Conferta.dẽſa. Belgicus.gallicus:belgæ ſũt in gallia.Paulum inueſtigantem Annibaleȝ comparat cani qui nare ſagaci inueſtigat feram. Errores.ipſam feram errantem. Sollers.diligens:& ſagax.Merſa.inclinata ad terram & demiſſa vt melius ſagiat. Tacito roſtro. rictu ſine latratu:ſic enim canis tacitus currit per veſtigia vt feram citius aſſequatur quæ velocius fugeret audito latratu. Inacceſſos.difficiles: & dumoſos mõtes & ſyluas. Indagine.inueſtigatione.

Arcana cubilia. ſecreta luſtra vbi feræ degunt & cubant. At coniunx iouis. iuno ſumpſit formam gelaſtæ qui venerat ex mauritania & monuit Annibalem vt ſuis opem ferret quod facile perſuaſit cum diceret paulum æmylium illic omnia ferro vaſtare.Non deſinit. non ceſſat ire in Annibalem : quem vel maxime appetebat. Pœnum.Annibalem. Stagnantes.repletas iam cadaueribus vt aqua non poſſet fluere. Flumineo libycam : canit poeta criſtam tudertem cum ſex filijs in ripis aufidi fortiter pugnantem ab Annibale vna cum filijs fuiſſe interfectum. Pauper penatum.habens rem domeſticam anguſtam:ſed patria erat clara. tuder ſcilicet oppidum in montibus vmbriæ de quo dictum eſt. Crudo magiſtro .patre acri bellatore feram elephantum quem ſtrauerunt cũ ipſis hominibus qui turrim aſcenderant.

Cum varrone ſimul:talin pauidiſſime dignum
Me vita pulchraq; indignum morte putaſti?
Quippe ſinit pœnus qui nunc contraria bella
Ipſi ferre ioui valeat:proh degener altæ
Virtutis patrum quando certamen inire
Cui ne viro mallem memet componere:q̄ qui
Et victus dabit & victor per ſæcula nomen?
Talibus increpitat:medioſq; aufertur in hoſtis:
Ac retro curſum tendentem ad crebra ſuorum
Agmina: &indenſis furantem membra maniplis
Per conferta virum & ſtipata vmbonibus arma
Conſequitur melior planta : atq; obtrũcat aceram.
Vt canis occultos agitat cum belgicus apros
Erroreſq; feræ ſolers per deuia merſa
Nare legit.tacitoq; premens veſtigia roſtro
Luſtrat inacceſſos venantum indagine ſaltus.
Nec ſiſtit niſi conceptum ſectatus odorem
Deprendit ſpiſſis arcana cubilia dumis.
At coniunx iouis vt paulum depellere dictis
Nequicquam fuit:& conſul non deſinit ire
In faciem mauri : rurſus mutata geleſte
Aduocat ignauum ſęua ad certamina pœnum.
Huc tela huc inquit dextram implorantibus affer
O decus æternum carthaginis:horrida iuxta
Stagnantes conſul molitur prælia ripas.
Et laus haud alio maior datur hoſte perempto:
Hęc ait:& iuuenem diuerſa ad prēlia raptat.
Flumineo libycam turbabat in aggere pubem
Criſtę nomen erat:bis terni iuncta ferebant
Arma ſenem circa nati:pauperq; penatum
Sed domus haud obſcura tuder:notuſq; p vmbros
Bellator populos factis & cede docebat
Natorum armigeram pugnas tractare cohortem.
Vnanima inde phalanx crudo ducente magiſtro
Poſtquā hominū ſatiata necem proſtrauerat ictu
Innumero cum turre feram facibuſq; ſequuta.
Ardentem monſtri ſpectabat lęta ruinam.
Cum ſubitus galeæ fulgor conoq; coruſcæ
Maiore intremuere iubę:nec tarda ſenectus
Agnouit hac luce virum:rapit agmine natos
Sęua parens vltro in certamina:& addere paſſim

Tela iubet: nec manantes ex ore feroci
Aut quę flagrarent galea exhorreſcere flammas.
Armiger haud aliter magni iouis anxia nido
Cum dignos nutrit geſtanda ad fulmina fœtus.
Obuerſam ſpectans ora ad phaetontia prolem
Explorat dubios phœbęa lampade natos.
Iamq; ſuis daret vt pugnę documenta vocatis
Et medias haſta velox præteruolat auras.
Hęſit multiplici non altę cuſpis in auro.
Atq; ſenem inualido dependens prodidit ictu.
Cui pœnus.qui nam ad caſſos furor impulit ictus
Exãguem dextram ſenio? vix prima momordit
Tegmina callaici cornus tremebunda metalli.
Et reddo tua tela tibi:memorabilis iſta
A nobis melius dicet bellare iuuentus:
Sic propria miſeri tranſfigit pectora cornu.
At contra horrendum bis terna ſpicula dextra
Torta volant:paribuſq; ruunt conatibus haſtæ.
Haud ſecus ac libyca fœtam tellure leęnam
Inuadunt rapidi iam dudum:& inania tentant
Nondum ſat firmo catuli certamina dente.
Conſumit clypeo tela:& collectus in arma
Suſtinet ingentes crepitantibus ictibus haſtas
Sydonius ductor:nec iam per vulnera credit
Aut per tot cędes actum ſatis:iraq; anhelat
Ni læto det cuncta virum iungatq; parenti
Corpora:& excidat miſeros cum ſtirpe penates.
Tunc abarim affatur:nanq; vna hic armiger ira
Flãmabat martem:atq; omniscomes ibat in actus.
Suppedita mihi tela vadis liuentis auerni.
Demitti globus ille cupit:qui noſtra laceſſat
Tegmina:iam ſtultę fructus pietatis habebit.
Hęc fatus iaculo lucam qui maximus æui
Tranſegit preſſa iuuenis cum cuſpide labens
Arma ſuper fratrum reſupino concidit ore.
Mortiferum inde manu properãtem velle re errũ
Pilo volſonem.namq; hoc de ſtrage iacẽtem
Fors dabat:affixa ſternit per tegmina nare.
Tumveſulum calido lapſantem in ſanguine fratrũ
Enſe metit rapido:plenamq; heu barbara virtus.
Abſciſi galeam capitis ceu miſſile telum

Cono:ſummitate galeæ. Virũ:annibalem cognouit Iuppiter ſenex & illico filios ad pugnam hortatus eſt. Monuitq; ne galeæ ardorem timerent. Armiger haud aliter: criſtam filiorum indolem explorantem comparat aquilæ pullos explorãti ad ſolis radios. Pli.ait li.x. haliettus tantum implumes pullos percutiens ſubinde cogit aduerſos intueri ſolis radios:& ſi conniuentem flentemque animaduertit præcipitat e nido velut adulterinũ& degenerem. illum cuius acies firma contra ſteterit educat.haliettus eſt de genere aquilarum clariſſima oculorum acie. dicitur aquilla miniſtrare fulmina ioui.non ſine ratione.quoniam vt ait Plinius fulmine non tangitur. Dignos:non degeneres. Ora ad phaetõtia:ad ipſum ſolem qui vt fabulæ volunt pater fuit phaetontis. Obuerſam expoſitam radijs ſolaribus. Auro:clypeo Annibalis. Qui nam ad caſſos: verba annibalis ad ſenem. Caſſos futiles & vanos. Calaici:quoniam habuerat annibal arma a callaicis populis vt dictũ eſt. Propria cornu:haſta quam ſenex torſerat in Annibalem. Haud ſecus: filios chriſtæ irruentes in Annibalem comparat catulis leonum pugnantibꝰ pro matre obſeſſa. Iam dudum:ſtatim.ſic Virgilius. Iam dudum ſumite pœnas. Conſumit:excipit Annibal tela illorum clypeo ſuo. Collectus: ideſt colligens ſe ac tegens clypeo. Aut per tot cædes ideſt q̄uis tot cędes peregiſſet Annibal:tamen putauit nihil actum eſſe niſi ſex illos trucidaret: quod effecit. Suppedita : ſubminiſtra.ſuggere. Vadis auerni :ideſt demittant hos fratres ad aquas ſtygias. Pietatis:quam illi patriæ patriq; præſtabant:quæ ſtulta videbatur eſſe cum tantum appeterent ducem. Reſupino:reuoluto ad aerem. Pilo:haſta.

Strage iacentem.corporibus eorum qui ceciderant pilo confoſſi. Heu barbara virtus:deteſtatur poeta crudelitatem Annibalis Conuerſis:fugientibus.

Spina.quæ eſt in medio dorſi & cõnectit artus Annibal illiſit ſaxũ dorſo fugientis:& fregit ſpinam lumboꝝ. Interſtruit:diuidit & connectit. Fũda:plumbũ qđ fũda voluta ſupra caput emiſerat. Sopierat:occiderat qm̃ mors eſt ꝑpetuus ſopor. Vnde Oui. Stulte quid eſt ſomnus gelidæ niſi mortis imago. Non certa membra:qm̃ erat vulneratus. Armiger:abaris armiger Annibalis. Libyci mõſtri.elephanti paulo ante ſtrati. Quercu:haſta ex quercu obuſta. Stygius feruor:ipſa haſta accenſa ĩpleuit os ipſius theleſini & ignis penetrauit vſqꝫ ad pulmonẽ. Proauis cognita:annoſa quercus cũ multis armis. Ethereo ſulphure:fulmĩe. Deo:fulmine dei. Prolẽ: ramos & ſtolones. aptiſſima cõparatio.nã p̃ris ruina traxit ẽt filios vt quercus trahit ſuã ſoboleꝫ. Atqꝫ ea dũ:nũc redit ad paulum æmylium ſuæ mortis piacula preſumentẽ atqꝫ inferias. Phorcus fuit pater meduſæ rex mauritãię ſiue phorcinus vt dictũ eſt in primo volumine. ibi. phorcinidos antra meduſæ. Antris ex mauritania vbi eſt calpe mons ad fretum gadatinũ licꝫ calpe ſit in europa.illuc ꝑuenit hercules: & poſuit ibi columnas quaſi terminos laboris & expeditionis:de columnis herculis alibi dictũ eſt. Celatus gorgone parmam:.habẽs ſcutũ in quo erat cælatũ caput gorgonis.i.meduſæ. Triſtis: ab effectu qm̃ conuertebat aſpicientes in ſaxa. adde ẽt ꝙ ipſa fuit cæſa a perſeo.hunc phorcũ paulus ĩteremit. Tumentẽ:ſupbientẽ : propter nomen meduſæ ad quã ſuã referebat origineꝫ hic phorcus. ſed nimis dure dixit & affectate: tumentem antiqua nomina cũ dicendũ fuiſſet antiquo nomine. Saxificę:vertẽtis homines in ſaxa.& monſtroſa ſtirpe:quoniam meduſa capillos habuit ſerpentinos. Paulus hũc phorcũ cœpit per conũ galeæ terræqꝫ affixũ atqꝫ illiſũ premẽs ẽſe vulnerauit inter balteum & coxam ideſt in inguine. Sinuat̃:curuat̃ in ſinũ.i.in ima parte balthei. Munimen:tegmen. Accola atlãticus:phorcus qui venerat ex mauritania vbi ẽ atlas. Subit campos ætolos apuliã.i.cecidit in campis diomedeis phorcus maurus. Has inter ſtrages:de numidis qui romanã aciẽ fraude punica a tergo adorti ſunt:ſic ait Liuius.quingẽti ferme milites numidæ pręter cõſueta arma telaqꝫ.gladios ac cultros ſub loricis habebãt ſpecie quadã trãſfugarum cũ ab ſuis parmas poſt terga habentes adequitaſſent: repẽte ex equis diſiliunt parmiſqꝫ & iaculis ante pedes hoſtiuꝫ proiectis in mediam aciem accepti ductiqꝫ ad vltimos cõſidere a tergo iubentur ac dum prælium ab omni parte cõſeritur quieti manſerũt: poſtq̃ omniũ oculos aiumqꝫ occupauerat certamẽtum arreptis ſcutis q̃ paſſim iter aceruos cę

Conuerſis in terga iacit:teleſinus ad oſſa.
Illiſo ſaxo qua ſpina interſtruit artus
Occumbit.fratriſqꝫ videt labentia membra
Quærentis quẽ funda procul ꝑ inane voluta
Sopierat:dum ſupremã teleſinus in auras
Exalat lucem:& dubitantia lumina cõdit.
At feſſus mœrore ſimul curſuqꝫ metuqꝫ
Et tamen haud irę vacuus non certa ꝑ ęquor
Interdum inſiſtẽs peruſinus mẽbra ferebat:
Hunc ſude quã libyci raptam ꝑ terga iacẽtis
Armiger obtulerat mõſtri ſuꝑ inguina fixũ
Obtruncat:quercuqꝫ premit violẽtus obuſta.
Tentarat precibus ſæuum lenire furorem:
Sed ſtygius primos impleuit feruor hiatus
Et pulmõe tenus depreſſit anhelitus ignem.
Tantũ cũ toto cecidit grege nomẽ ĩ vmbro
Clarum criſta diu populo ceu fulmine celſa
Eſculus aut ꝓauis ab origĩe cognita quercus
Cum fumat ꝑcuſſa ioui:ſacroſqꝫ per æuũ
Aethereo ramos populãtur ſulfure flammæ.
Donec victa deo late procumbit:& omnem
Collabens operit ſpacioſo ſtipite prolem.
Atqꝫ ea dũ iuxta tyrius ſtagna aufida ductor
Molitur paulus numeroſa cæde futuram
Vltus iã mortẽ ceu victor bella gerebat.
Inter mille viros iacet ingẽs phorcus ab ãtris
Herculeæ calpes celatus gorgone parmam.
Vnde genus triſtiſqꝫ deæ manabat origo.
Hunc obiectante ſeſe:atqꝫ antiqua tumentẽ
Nomĩa ſaxificę mõſtroſa ex ſtirpe meduſæ:
Dum leuum petit incũbens violẽtius inguẽ
Detrahit excelſi correptum vertice coni.
Afflictũqꝫ premẽs tergo qua baltheus imo
Sinuatur coxaqꝫ ſedet munimen vtraqꝫ
Coniecto fodit enſe.ſuperuenit ille calentem
Sanguineis effundens per hiãtia viſcera riuũ.
Et ſubit ætolos atlanticus accola campos.
Has inter ſtrages rapido terrore cohorti
Inuadunt terga : atqꝫ auerſo turbine miſcent
Bella inopina viri:tyrius quos fallere doctos
Hanc ipſam pugnæ rector formarat ad artẽ:

Succinctiqꝫ dolis fugerẽt.ceu punica caſtra
Dediderant dextras:tum totis mẽtibus actã
In cedes aciẽ pone atqꝫ in terga ruentes
Pręcipitant:non haſta viro:non deficit enſis
E ſtrage eſt ferrũ.atqꝫ auulſa cadauere tela.
Raptũ galba procul.neqꝫ enĩ virtutis amorẽ
Aduerſa exemiſſe valent:vt vidit ab hoſte
Auferri ſignum cõnixus corpore toto
Victorem aſſequitur:lætaliqꝫ occupat ictu
Ac dum comprẽſam cęſo de corpore prædã
Auellit:tardeqꝫ manus moribunda remittit
Trãſfixus gladio propere occurrẽtis amorgi
Occidit immoriens magnis nõ ꝓſper in auſis
Hæc inter veluti non dum ſatiaſſet enio
Iras ſeua truces:ſublatum puluere campum
Vulturnus rotat:& candẽtis torquet harenas
Iamqꝫ reluctantes ſtridens immane procella
Per longum tulit ad campi ſuprema.cauiſqꝫ
Afflictos ripis tumidum demerſit in amnẽ:
Hic tibi finis erat metas:hic aufidus ęui
Seruabat tacito non fœlix curio lęto.
Nanqꝫ furens animi dũ cõſternata moratur
Agmina:& oppoſitu membroꝝ ſiſter̃ certat:
In pręceps magna propulſus mole ruentum
Turbatis hauritur aquis:fundoqꝫ volutus
Adriaca iacuit ſine nomine mortis harena.
Ingens ferre mala & fortunæ ſubdere colla
Neſcius aduerſa fronte incurrebat in arma
Vincentem conſul:pereundi martius ardor
Atqꝫ animos iam ſola dabat fiducia mortis:
Cum viriatus agens telis regnator iberę
Magnanimus terrę iuxta atqꝫ añ ora furentis
Obtruncat pauli feſſũ certaminis hoſtem.
Heu dolor heu lachrymę ſeruilius optĩa belli
Poſt paulum:belli pars optima corruit ictu
Barbarico:magnãqꝫ cadens lęto addidit vno
Inuidiam cannis:triſtem non pertulit iram
Conſul.& inſani q̃q̃ contraria venti
Exarmat vis atqꝫ obtendit puluere lucem
Squalentem rũpens ingeſtę toruus harenæ
Ingreditur nimbum ac ritu iam moris iberi

ſorum corporum ſtrata erant verſam adoriunt̃ romanam aciem. tergaqꝫ ferientes ac poplites cædentes ſtragem ingentẽ dederũt:ac maioreꝫ aliqñ pauorẽ ac tumultũ fecerũt: cũ alibi terror ac fuga.alibi pertinax mala iã ſpe præliũ eſſet. Strages. cædes quas romani faciebant:& maxime paulus. Viri:numidę Rector:annibal inſtruxerat eos ad inſidias. Aciem:romanam intentam prælio. Viro:numidæ. Eſtrage :nam ſcuta & tela ex aceruis cæſorum accipiebant numidæ. Raptum galba procul:cũ galba vidiſſet ab hoſte auferri vexillum romanorum irruit ĩ euꝫ qui abſtulerat:nec aduerſa fortuna galbę virtus imminuta eſt. Aduerſa res aduerſæ.nã explorant aduerſa viros. exemiſſe:abſtuliſſe.i.non frãgebat̃ aduerſis:& nitebat̃ ad virtutem per oĩa pericula vt decebat ciuem romanum. ſed dum galba eriperet vexillũ e manu hoſtis morientis ab amorgo fuit interfectus. Prædã:vexillũ. Tarde remittit.nã ægre poterat euelli e manu. Nõ proſperus: cui non proſpere ceſſit id qđ facere eſt auſus. Enio: furor belli.& ponitur pro ipſa bellona. deſcribit poeta calamitatẽ illatam romanis a vulturno q torquendo harenas ad aufidum ſtãtes in ripa demerſit in amnẽ iter quos fuit curio.qui iacuit inſepultus in harenis adriacis. Candentes.calidas. Tumidum:repletum iã cadaueribus. Tacito lætho inglorια morte ac ignaua. Conſternata :territa & verſa in fugã quæ curio retinebat hortabaturqꝫ ad pugnaꝫ & decorum ſeruandum. Oppoſitu:oppoſitione.i. opponendo ſua membra ſuos fugientes ſiſtere nitebatur. Sine nomine mortis:ſine fama quoniam non potuit oſtendere fortitudinem ſuam contra aquas. Ingens ferre mala:ideſt paulꝰ cõſul fortis ad tollerandos labores neſciens cædere fortunæ:ſed ſuis fugiẽtibus ipſe frõte aduerſa ruebat in arma. Martius:bellicoſus ardor cadendi in pugna. Animos:audaciam. Fiducia mortis:libenter quippe cadebat pro patria. vñ ſenes animoſiores ſunt decurſo iam ſpacio vitæ ac morte propinqua. vnde interrogatus ſolon a piſiſtrato tyranno athenienſi qua tandẽ ſpe fretus ſibi tam audacter obſiſteret : reſpondiſſe dicit̃ ſenectute. Viriatus.de hoc dictũ eſt ſupra: qui fuit luſitanus & occidit Seruiliũ. In cuiꝰ decus laudat viriatum ne videret̃ cæſus a futili hoſte.dicit etiã ſeruilium pugnando fuiſſe iã feſſũ & ideo ſuperatum. hic fuerat collega flãminij vt dictũ eſt. Triſtem irã:quaꝫ cõceperat ex morte ſeruilij. Exarmat debilitat cõtrario flatu. Obtendit:obnubilat ſolem atqꝫ offuſcat. Toruus: horrendus ipſe paulus. Nimbum:vim pulueris Ritu moris iberi:de hoc ritu dictum eſt ſupra: vbi poeta de his cecinit. Ad numerum reſonas

gaudentem plaudere cetras. Viriatus poſt mortē ſeruilij in ſignum læticiæ pulſabat clypeum: ac barbara carmina canebat. quē ſic geſtientez paulus vulnerauit. Vitalia læuæ. i. vulnerauit cor in quo vita conſiſtit. Vitales partes dicunẗ illæ quibus læſis non eſt ſpes vitæ. in læua parte pectoris iacet cor. ideo dicit vitalia læuæ mā mæ. Saxum ingens: ictus fuit paulus autore liuio funda: ſed aliter canit poeta. Cęca manu: q̄ non videbaẗ & occulta atq; inſidioſa: magna laus pauli contra, quem nemo audebat aperto marte pugnare. Imitatio eſt Virgilij canētis vulneratum fuiſſe æneaz ſagitta incerto autore: neminemq; fuiſſe qui ſe autorem vulneris pfiteretur. tantæ molis erat æneam vulnerare. Terribilis: forti animo & magno. ſeruat decoruz fortis & magnanimi ducis. Immanis ceu: leoni vulnerato comparat paulum. Patiens teli: non curans vulnus aut dolorem. Vnda: copia ſanguinis. Tum vero. Annibal inſtabat romanis cadentibus. Flatus: ipſe vulturnus. Perui⁹ qui viam faciebat. Belua elephantus qui dente obuios conficit. Piſo: qui fuerat obrutus telis vt vidit Annibalem ferri ſuper cadauera citato equo haſta tranſfixit ilia equi quo ille vehebatur & fruſtra in ipſum ruentem piſo tentauit irruere deficientibus viribus. Subrecta: in altum erecta. Super collapſo: Annibale qui dorſo equi ruentis ferebatur: ſed Annibal collegit ſe. Cernuus ſonipes: equus procumbens ad terram. Armo: dorſo inclinato. Vmbræ ne auſoniæ: verba Annibalis ad piſonem. Rediuiua: renouata. rediuiuum dicitur ex vetuſto renouatuz: & hæc Annibalis verba in laudem romanorum ſunt: qui etiaz mortui pugnare videbatur. vnde interrogatiue ſimul ac admiratiue dicit. Vmbræ ne auſoniæ. Permiſcuit enſem: immiſit & adegit totum enſem piſoni volenti attollere corpus debile. Virgilius capulo tenus abdidit enſem. Cydonea: cretenſi. Toruo obtutu: terribili aſpectu. Tunc: ſcilicet paulo viſo qui iam erat prope mortē. & eſt magna laus pauli cuius morte videbatur roma cremari: vt ſolus paulus videretur obſtare hoſtibus. Cruentos hoſtes: perfuſos ſāguine cæſorum. Campi ſorbentes latium. i. campus ille appulus qui clade tali latium ſorbere videbatur: ideſt illa ruina & clades videbatur ſorbere romā: cum tot romani caderent

Quid deinde relictum: quaſi dicat mortuo Paulo nil obſtat pœno quin tendat in capitolium. Deſertis in tantis: verba Lentuli ad Paulum ſic loquitur apud Liuium Leuiuz æmyli quem vnum inſontem culpæ cladis ho

Carmina pulſata fundentem barbara cætra
Inuadit: leuæq; fodit vitalia mammæ.
Hic fuit extremus cædū labor addere bello.
Haud vltra licuit dextram: nec tanta relictū.
Vti roma tibi poſthac ad prælia paulo.
Saxum ingens vaſto libratum pondere cæca.
Venit i ora manu & perfractę caſſidis æra
Oſſibus infodiens compleuit ſanguīe vult⁹:
Inde pedem referens labentia mēbra ppiquo
Impoſuit ſcopulo: atq; vndāti pulueꝛ āhelās
Sedit terribilis clypeum ſuper ore cruento.
Immanis ceu depulſis leuioribus haſtis
Accepit leo cum tandem per pectora ferrum
Stat teli patiens media tremebūdus harena:
Ac manante iubis rictuq; & naribus vnda
Sanguinis: iterdū lāguētia murmura torquēs
Effundit patulo ſpumantem ex ore cruorē.
Tum vero incubuit libyes ſup ipſe citato
Ductor equo: qua flatus agit: qua puius enſis
Qua ſonipes: qua belligero fera belua dente.
Obrutus hic telis ferri per corpora piſo
Rectorem vt vidit libyæ: connixus in haſtam
Ilia cornipedis ſubrecta cuſpide tranſit.
Collapſoq; ſuper nequicq̄ incumbere ceptat
Cum pœnus propere collecto corpore queq̄
Cernuus inflexo ſonipes effunderat armo:
Vmbræ ne auſoniæ rediuiua i bella retractāt
Poſt obitū dextras? nec i ipa morte quieſcūt?
Sic ait: atq; ægrum ceptanti attollere corpus
Arduus inſurgens totum permiſcuit enſem.
Ecce cydonea violatus arundine plantam
Lentulus effuſis cāpum linquebat habenis:
Cum videt in ſcopulo rotantem ſaxa cruore
Toruoq; obtutu labentem in tartara paulū.
Mens abijt: puduitq; fugæ: tum viſa cremare
Roma viro: tunc ad portas iam ſtare cruentas
Annibal: & toti tum primum ante ora fuere
Sorbētes latiū campi. quid deide relictū eſt:
Craſtina cur tyrios lux non deducat ad vrbē?
Deſeris in tantis puppim ſic paule procellis?

Teſtor cęlicolas inquit ni damna gubernas
Crudelis belli: viuiſque in turbine tanto
Inuitus plus paule: dolor verba aſpera dictat
Plus varrone noces: cape q̄ſo hunc vnice rerū
Feſſarū: cape cornipedem: languentia mēbra
Ipſe leuabo humeris & dorſo tuta locabo.
Hęc inter lacero manantem ex ore cruorem
Eiectans conſul. macte o virtute paterna:
Nec vero ſpes anguſtę: cum talia reſtent
Pectora romuleo regno: calcaribus aufer
Qua vuln⁹ pmittit equū: atq; hic ocius vrbis
Claudantur portę: ruet hęc ad mœnia peſtis.
Dic oro rerum fabio: tardantur habenę:
Noſtris pugnauit mōitis furor: amplius acta
Quid ſupereſt vita niſi cæcæ oſtēdere plebi
Paulum ſcire mori? ferar an cōſumptus eidē
Vulneribus? quāti ve ēptū velit ānibal vt nos
Vertentes terga aſpiciat: nec talia paulo
Pectora: nec manes tā parua itramus imago
Ille ego: ſed vario quid eni de moror ægre
Lētule cōqueſtu? pge atq; hinc cuſpide feſſū
Eripe quadrupedē propere tū lētulus vrbē
Magna ferens mādata petit: nec paulus iultū
Quod ſupeſt de luce ſinit: ceu vulnere tigris
Lætifero cedens tandem proiectaq; corpus
Luctatur morti: & languentē pandit hiatum
In vanos morſus: nec ſufficientibus ire
Ictibus extrema lambit venabula lingua.
Iamque coruſcāti telum ppiuſque ferenti
Greſſum exultantem: & ſecuro cędis inerti
Non expectatum ſurgens defixerat enſem:
Sidoniumque ducem circunſpectabat in illa
Exoptans animam certantem ponere dextra.
Sed vicere viꝝ coeūtibus vndiq; telis (aſtur.
Et nomas & garamas & celte & maurus &
Hic finis paulo. iacet altum pectus: & ingens
Dextra: quem ſoli ſi bella agitanda darentur:
Aequares forſan fabio. mors additur vrbi
Pulchra decus. miſitq; viri iter ſydera nomē.
Poſtquā ſpes italū. mēteſq; i cōſule lapſę
Ceu truncus capitis ſæuis exercitus armis

diernæ dij reſpicere debent cape hunc equum dum & tibi virium aliquid ſupereſt & comes ego te tollere poſſum & protegere. ne funeſtam hanc pugnam morte conſulis feceris: etiam ſine hoc lachrymarū ſatis eſt luctuſq;. Puppim: loquitur per tranſlationem: & pro puppi rem romanā intelligit: & inquit. ni gubernas hęc dāna & rē romanā labentē plus noces romanis q̄ Varro: & locus eſt ab honeſto. Dolor dictat: reijcit omnia in dolorē lentulus cum paulo talia dicat. Macte o virtute paterna: verba pauli ad lentulū: ſic loquiẗ apud Liuium. Tu quidē Corneli macte virtute eſto: ſed caue fruſtra miſerādo exiguū tempus e manibus hoſtium euadendi abſumas: abi nuncia publice patribus vrbez romam muniant ac priuſq̄ hoſtis victor adueniat præſidijs firment: priuatimq;. Qu. Fabio æmylium præceptorum eius memorem extitiſſe & vixiſſe. Macte: magis aucte. Qua: id eſt eatenus accelera q̄tenus pmittit vulnus: q̄d lentulus exceperat Peſtis Annibal cum exercitu. Pugnauit: obſtitit meis mōitis furor Varronis collegæ. Cæce: iprudēti cū talē elegit cōſulem. Ferar an: ſeruat decoꝝ pauli ſyllius: q volebat potius mori q̄ in vrbem cōfoſſus redire nūcius calamitatis: & ait. hoc magno Annibal mercareẗ vt ego fugerē quod p̄ter meū decoꝝ eſſet. Vir. Hoc ithacus velit & magno mercenẗ atridæ. Nec talia pectora. ſ. ſunt mihi. q. d. Varro fugiat timidus. ego āt fortiter reſiſtendo aduerſis oppetā mortē ac deſcendam ad manes. Ille ego: reticētia vtitur: vt apd Vir. i qnto. Quāq̄. o. ſed ſupent quib⁹ hoc neptune dediſti. quaſi dicat ille ego ſum paulus. qui i ſenatu profeſſus ſū ſi fortuna vrgeret me āpli⁹ nō viſuꝝ romā: ſic eni fabio monēti reſpōdit: at ſi quid aduerſi acciderit hoſtium ſe telis potiuſq̄ ſuffragijs iratorum ciuiū caput obiecturum. Nec paulus inultum. i. priuſq̄ paulus caderet fortitudinē ſuā oſtentauit ne inultus caderet: quem tygridi cōparat q̄ læthifero vulnere percuſſa ſæuit in percuſſorem ac venabula. Luctatur: pugnat cum morte q̄ eſt vltimum omnium terribiliū: & quā omne animal fugit quoad eius fieri poteſt. Iāq; coruſcāti. paul⁹ e ſaxo ſurgēs vulnerauit quēdam in ſe irruentē & Annibalem luſtrabat oculis: vt illius dextra caderet. Coruſcanti: hoſti: iā vibranti telum & ferenti propius greſſum exultantem. Securo necis: q iam videbaẗ eſſe certus de nece paulo vulnere affecto inferenda. Inerti: ignauo. Defixerat: adegerat atque ifixerat enſem ſuum paulus non expectatū: q̄m ille erat quaſi ſecur⁹ de nece pauli vulnerati. ordo ē. ſurgēs. ſ. paul⁹ defixerat enſem hoſti. ſ. coruſcanti telū: & ferēti greſſum ſecuro cędis. Ducē

Annibalē inueſtigabat oculis. Certātē: reluctā-
tem mori. Sed vicere virū: ornat paulū ſyllius
dicens illū fuiſſe oppreſſum tot telis ſimul coe-
untibus vt oſtēderet maximę difficultatis fuiſ-
ſe paulū ſuperare. Liuiꝰ ait. hæc exigentē prius
turba fugientiū ciuium: deinde hoſtes opp̄ſſe-
re conſulē ignorātes quis eēt: obruuntq; telis: lē
tulū in tumulū abripuit equus. Altū pectus: for
te ac magnū. Si ſoli: ſi nō habuiſſet Varronē col
legā potuiſſet ęquari Fabio: q putabat neminē
ſibi ęq̄ri poſſe i bello. Pulchra: hōeſta: & digna
impatore fortiſſimo. iō dicit Hora. Aiæq; ma-
gnę ꝓdigū paulum ſuperante pœno. hęc mors
fuit quoddā decus vrbi: q̄ tales tamq; fortes hē
bat viros. Ignauia vero Varronis dedecori fuit
romano nomini. & iō hęc tam clara mors i bel-
lo Paulū hōeſtauit: eiuſq; nomē ad ſidera miſit.
Trūcꝰ capitis: priuatꝰ capite. i. duce. Hic picētū
acies. deſcribit cædis varietatē: de his populis
dictū ē ſupra. Martiꝰ. bellicoſꝰ miles ex vmbria
Sicana: : ſicula miſſa a Hyerōe. Sarraſtes: acco
lę ſarni fluminis cāpanię. Sāguineꝰ: repletꝰ ca-
daueribꝰ: ac ſāguie romāoꝝ. Sic lagea ratis: Au
fidū reiſciētē cadauera ad ripas cōpat naui ipa
ctę ſcopulo & naufragiis: i qbꝰ oia diſſipāt̄. &
nautæ aquā vomūt. Lagea ratis: ægyptia. nā da
naꝰ auto. Pli. nauē primꝰ i gręciā ex gypto duxit
añ. n. ratibꝰ nauigabat̄ iuētis i rubro mari iter i
ſulas a rege erithra Lagꝰ fuit pr̄ ptolęmei regis
ęgypti: īde lagea ratis. & ſic poeta alluſit ad na
uis iuētorē danaū: Velut iſula. ita magna vt ē i-
ſula ivaſto mari. Illiſit: ipulit ip̄os nautas: q ip̄a
naui vehūt̄: cū eurꝰ mari icūbit & ip̄m cōcitat.
Trāſtra: ſedilia nauis. aplustria: vt igt Sextꝰ Pō
ſūt nauiū ornamēta q̄ qa erāt āpliꝰ q̄ eſſet neceſ
ſaria vſui aplustria dicta ſūt. Mali: arbores na-
uis. At pœnꝰ: nunc redit ad Annibalē. Inſignē:
diē notabilē calamitate rōanoꝝ. Tādē: poſt lō/
gos labores Annibal ſuos i caſtra reduxit. Sed
mēs iuigilat: cogitabat pœnꝰ de aduētu ad vr-
bē. Liui ait Annibali victori cū cæteri circūfuſi
gratularēt̄: ſuaderētq; vt tāto ꝑfunctꝰ bello di-
ei: quod reliquum eſſet: noctiſque inſequētis q
etem & ip̄e ſibi ſumeret & feſſis daret militibꝰ.
Portas quirini: id eſt romanas Mœnia: roma-
na. Occupat: mente ac cogitatione capit. Can-
nis: pugnæ cannenſi & ſtragi. Cōiunx ſaturnia.
Iuno filia Saturni cōiunx iouis. Fati: vt ſcilicet
roma imperaret. Ad futile votum: inane deſi-
deriū. Regnantem tenebris: id eſt noctu. nam
tunc dormitur: & ſomnus regnat. Fratris: Io-
uis. Nō te maioribus inquit: verba Iunonis ad
ſomnū quibꝰ oſtēdit facile id poſſe præſtari qđ
petitura erat. Diue: ſomne. Mollibus. ſuaui-
bus. quoniam ſomnus eſt ſuauis: & vires repa-

Sternitur: & victrix toto furit aphrica cāpo.
Hic picentum acies: hic vmber martius: illic
Sicana procumbit pubes: hic hernica turma.
Paſſi ſigna iacent: quę ſamnis belliger. & quæ
Sarraſtes populi: marſæque tulere cohortes.
Tranſfixi clypei: galeęque: & inutile ferrum:
Fractaque conflictu parmarū tegmia: & ore
Cornipedem direpta fero ſpumantia frena.
Sanguineus tumidas in cāpos aufidus vndas
Eiectat: reditque furens ſua corpora ripis.
Sic lagea ratis vaſto velut inſula ponto
Conſpecta illiſit ſcopulis: vbi nubifer eurus
Naufragiū ſpargēs operit freta. iāq; ꝑ vndas
Et tranſtra: & mali: laceroq; aplustria velo
Ac miſeri fluitant reuomētes æquora nautæ:
At pœnus per longa diem certamina ſęuis
Cedibus emenſus: poſtquam eripuere furori
Inſignem tenebræ lucem: tum deniq; martē.
Dimiſit: tandemque ſuis in cæde pepercit.
Sed mens inuigilat curis: noctiſque quietem
Ferre nequit: ſtimulat dona inter tanta deoꝝ.
Hortatur dudum portas intraſſe quirini.
Proxia lux placet. hic ſtrictos ferre otius ēſes
Dum feruet cruor: & perfuſę cęde cohortes
Deſtinat. ac iā clauſtra manu: iā mœnia flāma
Occupat: & iungit tarpeia incendia cannis.
Quo turbata viri coniunx ſaturnia cœpto
Irarumque iouis: latiique haud neſcia fati:
Incautū ardorem: atque auidas ad futile votū
Spes iuuenis frenare parat. ciet inde quietis
Regnantē tenebris ſomnū: quo ſępe miniſtro
Edomita inuicti componit lumina fratris.
Atque huic arridens: non te maioribus inquit
Auſis diue voto: nec poſco vt mollibus alis
Des victū mihi ſomne iouē: nō mille ꝑmēdi
Sunt oculi tibi: nec ſp̄nens tua numina cuſtos
Inachię multa ſuperandus nocte iuuencę.
Ductori precor immittas noua ſomnia pœno
Ne romā: & vetitos cupiat nūc viſere muros:
Quos intrare dabit nūquā regnator olympi.
Imperium celer exequitur: curuoq; volucris

Per tenebras portat medicata papauera cornu
Aſt vbi per tacitum allapſus tentoria prima
Barcei petiit iuuenis: quatit inde ſoporas
Deuexo capiti pennas: oculiſque quietem
Irrorat tangens lęthea tempora virga.
Exercent rabidam truculenta inſomnia mētē:
Iamque videbatur multo ſibi milite tybrim
Cingere: & inſultans aſtare ad mœnia romę.
Ipſe refulgebat tarpię culmine rupis
Elata torquens flagrantia fulmina dextra
Iuppiter: & lati fumabunt ſulphure campi.
Ac gelidis anio trepidabat cęrulus vndis.
Et dēſi ante oculos: iterūq; : iterūq; tremēdū:
Vibrabant ignes: tunc vox effuſa per auras.
Sat magna o iuuenis prenſa eſt tibi gl'ia cānis.
Siſte gradū. neq; enim ſacris irrūpere muris
Pene magis dabitur noſtrum q̄ ſcīdere cœlū.
Attonitum viſis: maioraque bella pauentem
Poſt confecta ſopor iunonia iuſſa reliquit.
Nec lux terribili purgauit imagine mentem.
Quos iter motus ſomni. varioſque tumultus
Dedita per noctem reliquo cum milite caſtra
Nunciat: & prædā pleno trahit agmie mago.
Huic ductor lętas tarpeio in vertice menſas
Spondenti: cum quinta diē nox orbe tuliſſet
Celatis ſuperum monitis: clauſoq; pauore
Vulnera: & exhauſtas ſæuo certamie vires
Ac nimium lętis excuſat fidere rebus.
Tum ſpe deiectus iuuenis: ceu vertere ab ip̄is
Terga iuberetur muris: ac ſigna referre:
Tanta mole inquit: nō romā vt credidit ipſa:
Sed varro victus. quo nā tā proſpera martis
Munera deſtituis fato: patriamq; moraris.
Mecū exultet eq̄s: iuro caput hoc: accipe mu
Iliacos: portaſq; tibi ſine marte patētes: (ros
Dūq; ea mago fremit cauto nō credita fratri:
Iam latius ſeſe canuſia in mœnia miles
Colligere: & profugos vicino cingere vallo
Cœperat: heu rebus facies ihonorata ſiniſtris
Non aquilę: non ſigna viris: nō cōſulis altū
Imperium: non ſubnixæ lictore ſecures.

rat. Non mille oculi. i. nō petā vt immitas ſopo
rē mille oculis: aut argo cētoculo: q̄ cuſtodiebat
Iocōuerſatꝰ i vaccā datus cuſtoſa Iunone argū
ſopitū e ſaxo p̄cipitauit Mercuriꝰ iuſſu Iouis.
Propertiꝰ. Sed ſic itētis hęrebā fixꝰ ocellis. Ar-
gus vt ignotis cornibꝰ inachidos. Sp̄nēs tua nu
mina. quoniam ſemper vigilabat. Medicata pa
pauera: papauer' nigrū iducit ſomnū: inde pa-
pauera læthā dicunt̄. a poetis ſomnꝰ pingebat̄
cum cornu: nō ſine ratione. nā cornu attenuatū
tranſlucidū eſt ꝓpter ſui raritatem. Somnia q̄
erant vera cornea dicebantur. Barcei iuuenis
Annibalis: qui a barca comite Didonis habe-
bat originē Soporas: afferētes ſomnū. Læthea
virga: ſomnifera & papauera. Iamque videba-
tur: hoc erat inſomnium Annibalis. Ipſe
refulgebat: hoc poſtea fuit: vt habebimus.

Anio: fluuius in cuius ripis Annibal caſtra
metatus eſt. Ignes: flumina. Sat magna.
id eſt ſatis magnam adeptus es gloriam in pu-
gna cannenſi: non enim potes ingredi Romā.
Muris: romanis: quos nefas eſt tangere ho-
ſtiliter. Dedita caſtra: romana ſcilicet dedi-
diſſe ſe hoſtibus: Liuius ait. ſpoliis ad multum
diei lectis Annibal ad minora ducit caſtra op-
pugnanda. & omnium primum brachio flu-
minis obiecto eos excludit. Cæterorum matu-
rior ipſorum ſpe deditio facta eſt: poſtea ma-
iora caſtra a ſauciis: qui remanſerant: & timi-
dis tradita ſunt. Mago: frater ipſius Anni-
balis. Huic: Magoni. Liuius ait Maharbalem
talia ſuaſiſſe. Maharbal inquit præfectus equi
tum minime ceſſandum ratus. immo vt quid
hac pugna ſit actum ſcias die quinto inquit vi-
ctor i capitolio epulaberis. Sequere cum equi-
te vt prius tenuiſſe q̄ venturum ſciant. & cum
Annibal recuſaret dixit: Non omnia eidem
dii dederunt. Vincere ſcis Annibal victoria
vti neſcius. Celatis monitis: his quæ per no-
cturnam quietem monuerat illa vox audita.
Clauſo: quoniam occultabat pauorem: quem
ex illa voce conceperat. Timebat quippe bella
maiora: cum ſuperis ſcilicet: & vulnera mili-
tum cauſabatur. Lætis: ad voluptatem flu-
entibus: cum fortuna ſit inuida viris fortibus.
Tanta mole: verba Magonis q̄bus fratrē accu-
ſat: quod tam fauſto tp̄e iter ad vrbem differat:
q̄ ſtatim vires reparabit. Patriā moraris. id eſt
tua cunctatione fraudas iperio iam prope cō-
parato. Exultet: veniat celeriter: ſi Romam
ibimus inq̄t ilico eā capiemus. patent. n. portæ
vrbis tot cladibus exhauſtæ. locus eſt ab vtili.
Fremit: dum fremitu atq; ira dicit ea: quę An-
nibal cautus nō credebat. Iam latius miles: dū
in oppugnandis minoribus caſtris tempus

ab hoſte tereref ex maioribus caſtris ad quattuor milia hominū:&.xx.eqtes alij i agmine: alij palati paſſī pagros.P.Sēpro.Tuditāo tribuno militū eos icrepāte:hortāteq; vt euaderēt canuſiū pfugerūt: quos paula frugi mulier clara diuitijs frumēto:veſte viatico ēt iuuit: pro qua munificētia ei poſtea bello pfecto honores a ſenatu habiti ſūt Tuditāus apud Liuiū ſic milites alloquit:Capi ergo mauultis ab auariſſio & crudeliſſimo hoſte:æſtimari capita veſtra exquiri precio ab iterrogātibus roman⁹ ciuis ſis an latius ſocius:vt ex tua contumelia & miſeria alteri honos quæraf.Canuſiū:oppidū ē apuliæ.Colligere colligebat ſe.Facies ihonora:apparētia turpis:& ignominioſa romanoꝝ militū:quoniā nō habebāt vexilla:nō alia ornamēta:qbus prius cēſebanf.Subnixæ:ipoſitæ hūeris lictoꝝ.Trūca.milites ſine duce.iam attritos clade accepta cōparat corpibus eliſis aliq̄ ruina: q̄ tñ ingredi nitunf. Trūca:mutilata.Eliſa: obruta attrita. Repēs:repētia vociferatio erat Martis honores: oīa ornamēta militaria depoſuerūt i ſignū mœroris& luct⁹.Torax:munimētū pectoris.Mauruſia:hoſtica emiſſa.ſ. a mauro hoſte.Interdū mœſto:imitatiōe.Vir. canētis Amiſſo lōgo ſocios ſermōe reqrūt.& recēſet p̄ſtātiores poeta:q in pugna ceciderāt.Inerti læꝫtho:ignaua morte qm̄ ſubmerſus eſt in aufidū. Hos paſſim:vulgo & gn̄aliter reqrebāt:ſed maxime deplorabāt caſum Pauli Aemilij. Cāere: p̄dicere & reprimere furorē Varronis:& laus ē Pauli a prudētia.Neqcq̄: fruſtra. qm̄ nō potuit auertere hāc calamitatē ab vrbe.Dextra virib⁹ & animi robore i bello.Cura futuri: illi q futuris reb⁹ pſpiciebāt.cœperūt ſeſe munir apd canuſiū.Vt reꝝ ē copia: vt poterāt p tēpis cōditiōe: qm̄ fere oium reꝝ iopia i tāto reꝝ turbine laborabāt.Imitātes cornua.i. occulūf furcæ ex ramis āmbuſtis:qb⁹lęderēf hoſtes i pedib⁹.& ipi eq.nūc iaciūf tribuli ferrei habētes vndiq; aculeos:ſup quos icedere piculoſū ē.Sil⁹:vt ait ſextus Pōpei⁹:appellaf naſ⁹ ſurſū verſ⁹ & repād⁹: vñ galeę quoq; aſilę dictæ ſūt. Sil⁹ ergo ē tælū: qd̄ i terra defixū aciē ſurſū verſā habet:qua icedētes lędanf. Ecce ſup clades:cū eſſent canuſij quattuor tribuni militū.Fabi⁹ Fabij dictatoris filius.Bibulus.P.Scipio.& Appi⁹ pulcher oīm cōſēſu: vt iqt Liui⁹ ad Scipionē & Appiū Claudiū ſūma iperij delata ē qb⁹ cōſultātib⁹ de ſumma reꝝ iter paucos.P.Furi⁹ nūciauit.Nequicq̄ eos cōſultare dicēs. Nobiles iuuenes pricipe .L.Metello mare ac naues ſpectare: vt deſerta italia ad regū aliquē trāſfugiāt: qd̄ malū pręter quam quod atrox ſuper tot clades etiā nouum cū ſtupore:ac miraculo trepidos defixiſſet:& q aderāt cōciliū aduocādum de eo cēſerēt:negat cōcilij rē eē Scipio:agēdū:atq; audēdū:nō conſultandū eſſe in tāto malo ait. Inde ire perrexit ad hoſpitiū Metelli: & cū ibi cōciliū iuuenū inueniſſet.de quib⁹ allatū erat:Stricto ſup capita cōſultātiū gladio etiā iurare cogit ſe patriā nō deſerturos.Reliquias:milites relictos ab hoſtibus i pręlio.Imperdita:nō interfecta ab hoſte. Nam Canuſium ſe receperunt:vt dictum eſt.

Trūca:atq; ægra metu:ceu magna eliſa ruīa.
Corpora debilibus nitūtur ſiſtere membris:
Clamor ſæpe repens:& ſæpe ſilentia fixis
In telurem oculis:nudę pleriſque ſiniſtrę
Detrito clypeo deſunt pugnacibus enſes.
Saucius omnis eques galeis carpſere ſuperbū
Criſtarū decus:& damnarūt martis honores.
At multa torax perfoſſus cuſpide:& hęrens
Loricæ interdum mauruſia pendet harundo.
Interdum mœſto ſocios clamore requirunt
Hic galba:hic piſo:& lęto non dignus inerti
Curio defletur:grauis illic ſceuola bello.
Hos paſſim.at pauli pariter:ceu dira parētis
Fata gemunt:vt vera mali pręſentia nunquā
Ceſſarit canere:& varronis ſiſtere mentem.
Atq; idē hunc toties nequicq̄ auerterit vrbi
Atque idem quantus dextra.ſed cura futuri
Quos premit:aut foſſas iſtāt pducef muris:
Aut portarum aditu.vt rerū eſt copia ſimāt:
Quaq; patet cāpus planis igreſſibus hoſtis
Ceruorum ambuſtis imitātes cornua ramis:
Et ſilus occulitur cęcum in veſtigia tælum
Ecce ſuper clades:& non medicabile vulnus
Reliquias belli:atq; iperdita corpora pœnis.
Impia formido:ac maior iactabat erynnis
Trans ęquor tyrios enſes.atq; arma parabāt
Punica:& annibalem mutato euadere cœlo.
Dux erat exilio collectis marte metellis
Sed ſtirpe haud pui cognomis is noua bello
Pectora:degenerēq; manū ad deformia age(bat
Cōſulta:atq; alio poſitas ſpectabat i orbe
Quis ſeſe occulerent terras:quo nomia nulla
Pœnorū:aut patriæ penetraret fama relictę.
Quę poſtquā accepit flammata ſcipio mēte
Quantus ſydoneū cōtra fera prælia miſcens

Exilio:fugæ militum:qui illic de fuga conſultabant.Stirpe:familia metellorum:quæ clariſſima erat.Degeneremvilē.Stetit i campis.namvoluit ſingulari certamine congredi cum Annibale:vt habuimus: ſed Mars & pallas vetuerunt.Vbi:in hoſpitio Metelli. Coquebant:conſultabant.Extrema:allatura finem romano imperio.Viri:Metellus & ſocij.Tarpeia pater:inuocat magna numina Scipio:per quæ iurat. & caput paterni:ſe nūquā deſerturum patriam:nec permiſſurum:vt alij deſerant.verba Scipione digna iuuene fatali & duce:atque futuro victore illius belli:incipit a Ioue.poſtea inuocat Iunonem:inde Palladem: poſtea penates.Tandē per caput patris:quod apud Scipionē nullo numine inferius erat.Tarpeia:capitolina. Secūdam ſedem :laus Romę ac capitolij:qd̄ dicit eē ſecundam ſedem Iouis:cum prima ſit in cœlo. Saturnia:Iuno nōdū mutata calamitate romanorū:q ab ilio habuerunt originem. Nondum erat mitigata iuno:aut ſatiata tot cædib⁹.Aſpera pectus:pallas habens pectus horrendū propter ęgida : id eſt ſcutum in quo erat celatū caput Gorgonis Meduſæ.Furores.i.capillos ſerpētinos. Indigetes dei :penates quos æneas aduexit ex phrygia iō dicit ſpōte iter nuīa noſtra quoniam erāt prius numia externa:idigetes pprie vt iqt Sextus Pom.dicuntur dii:quorū nomina vulgari non licet. Liuius nullo numine:quod caput nullo numine mihi eſt inferius. Ocius en teſtare deos:imperat Metello vt iuret ſe nō diſceſſurum: apud Leuium ſic loquitur:Ex mei animi ſentētia iuro vt ego rempublicam nō deſeram:neq; alium ciuem romanum deſerere patiar:ſi ſciens fallo tū me iuppiter optime maxime domum:familiam:remque meā peſſim⁹ leo afficiat.i hæc verba.L. Celi iures poſtulo:cæteriq; q adeſtis.q nō iurauerit in ſe hūc gladium ſtrictum eſſe ſciat:haud ſec⁹ pauidi:q̄ ſi victorem Annibalē cernerent iurāt omnes cuſtodiēdoſque ſemetipſos contra Annibaſem Scipioni tradunt.Ni ſancis:ni iuras in hęc verba ego ero tibi Annibal:quem tremis. Nec vllo: quaſi dicat: Niſi iuraueris te iterficiā: qd̄ erit mihi maiori gloriæ:q̄ ſi aliquem ex hoſtibus interfeciſſem.Excuſſa incepta: timore Scipionis depoſuit Metell⁹ cōciliū diſcedēdi:Ordine iuſſo.vt Scipio iuſſerat.Dictata:a Scipiōe .ſ.nam dixit i hęc verba iures poſtulo. Culpa: qua tenebanf cogitātes patriam deſerere.Atq; ea dū rutulis:dū talia agerenf a romāis Canuſij Annibal ſtragē cōtēplatus ē & viſit. Poſtero die iquit Liui⁹: vbi primū illuxit ad ſpolia legēda:fœdāque etiā hoſtib⁹ ſpectādā ſtragē iſiſtūt iacebant tot Romanorū milia pedites & eqtes paſſim.Recēſebat.recognoſcebat:Dulcia:iucūda: qm̄ cū eſſent crudeles tali ſpectaculo delectabāf.& i primis Annibal q erat crudeliſſim⁹. Trucib⁹.crudelib⁹.Quas ſtrages inter. hoc qd̄ de clelio: & ipſi⁹ equo poeta canit fictio q̄dā ē: vt nact⁹ oportunitatē cleliæ facin⁹ celebret : vt ſupra de Mutio Sceuola fecit.Extremo munere : morte q̄ ē vltimū mun⁹ naturę:quāuis ipſa mors non ſit finis noſter: verū poti⁹ impedimētū finis.Aegro niſu:debili conatu.Dubia: nutā

Ductorē ſtetit cāpis.rapit ocius enſem.
Atq; vbi turpe malū:latioq; extrēa coq̄bāt
Cœpta viri.ruptis foribus ſeſe arduus i fert
Tum quatiēs ſtrictū cū voce añ ora parētū
Mucronē trapeia pater:qui tēpla ſecūdam
Incolis a cœlo ſedem:& ſaturnia nondum
Iliacis mutata malis:tuq; aſpera pectus
Aegide gorgoneos virgo ſuccincta furores:
Indigeteſque dei ſpōte inter numia noſtra:
Perq; caput nullo leuius mihi numie patris:
Magnanimiq; iuro nūquam lauinia regna
Linquā.nec linqui patiar dum vita manebit.
Otius en teſtare deos.ſi mœnia tædis
Flagrabūt libycis:nullas te ferre metelle
Auſurum in terras greſſus:ni talia ſancis:
Quē tremis.& cuius ſomnos formidie rūpis:
Annibal hic armatus adeſt:moriere:nec vllo
Pœnorum melior parietur gloria cæſo.
His excuſſa icepta minis: iamq; ordine iuſſo
Obſtrigunt animas patriæ.dictataque iurāt
Sacramenta deis:& purgant pectora culpa.
Atq; ea dum rutulis turbata mente gerūtur:
Luſtrabat campos:& ſæuę triſtia dextræ
Facta recenſebat pertractans vulnera viſu
Annibal:& magna circunſtipante caterua
Dulcia pręebebat trucibus ſpectacula pœnis.
Quas ſtrages inter confoſſus pectora tælis
Seminecem extremo vitā exhalarat in auras
Munere deficiens iam clelius ora:niſuque
Languida vix ęgro:& dubia ceruice leuabat
Agnouit ſonipes:arrectiſque auribus acrem
Hinnitum effundens ſternit tellure vageſū.
Quē tunc captiuo portabat in agmia dorſo
Hic rapidū glomerans curſū p lubrica piguis
Stante cruore ſoli mutata cadauera cęde

ti collo.Vageſū:q eius dorſo iſidebat.Captiuo:quoniā fuerat ab illo captus cū Clelius cecidiſſet.Stāte cruore:nōdū deſiccato.Soli:terræ pīguis ſanguine recēs fuſo.Mutata:q̄ amiſerāt ſpeciē i morte. Domini: clelij Collo.i.cum collū inclinaſſet.& armos.vt Clelius aſcēderet flectebat crura.Trepidabat.quodam tremore & affectu equus videbatur Clelio blandiri:& illi timere: vt de cane ſcribit Plinius: qui domino in gradº genitorios abiecto cibum afferebat.Milite non illo.laudat Clelium a peritia equitandi : dicitque illum ſuperaſſe omnis:alludens ad Cleliam virginem:quæ a romanis ſtatua equeſtri honeſtata fuit:quā i ſacra via ſtatuerūt.vnde dicit Seneca.Clelia equeſtri inſidēs ſtatuæ in ſacra via celeberrimo loco exprobrat iuuenibus noſtris plurimum aſcēdentibus in ea vrbe illos ſic igredi:in qua etiam fœminas equo donauimus.Acri.forti & bellicoſo. Proiectus dorſo membra reſupina.id eſt habēs membra ſua inclinata i dorſum equi.& hoc faciebat:vt agilitatem oſtenderet ſuam:atque peritiam. reſupinus dicitur i tergum reuolutus.Nudo tergo. ſine ephippio.Tranſigeret.tranſgrederet̄:percurreret.Certamia cāpi.ſpatium cāpi:iquo certatur.curſu.At libys.Annibal plurimum miratus ē equū habentem prope ſenſus humanos. & quæſiuit a Cynna:Quis nam eſſet ille iuuenis cui equus ſic blandiebat̄. Depugnet morti. q luctet̄ adhuc morti.ideo repugnet: qm̄ nōdū plane mortuº erat.Cōpēdia læthi .i. mortem q̄ clelio laboranti videbatur eſſe ſalus: itaq; Annibal miſeratus ſortem iuuenis iuſſit illum conſici:vt tali pœna ſolueretur.compendium dicit̄ breue iter:inde compendium mortis dicit̄ ipā acceleratio mortis.Credulus aduerſi.qui putauit aduerſam illā fortunā nō receſſurā amplius a romanis ideo vertit ſe ad Annibalē: qui tunc fortunæ incumbebat.Ouāti.Annibali : qui tūc ſecunda fortuna vtebat̄.Auribus huic iquit.repetit altius Cynna originē Clelij: a clelia ſcilicet virgine:quę cū obſes data eſſet Porſenæ ad ſuos enatauit.Renuit frenos libycos . q̄ recuſat ſeruire carthagini.paruit aliquando regibus:q ſeptem fuerūt:Romulus.T.Tatiº:qui ſimul regnauerunt.Numa Pōpilius:Tulliº hoſtiliº.Ancus Martius.Targnius Priſcº.Serui.Tulliº : & Tarquinius ſupbus:qui Roma pulſus Porſenę opem implorauit:q infeſto agmine Romam p̄perans ianiculum occupauit.In ipſo primo aduentu pons ſublicius iter in vrbem pene hoſtibus dedit:niſi vnus vir obſtitiſſet Hora.cocles. Id munimentū in illa die fortuna vrbis Romæ habuit.impetū quippe ſuſtinuit hoſtilē quoad pōs icideret̄.īde armatº i tybri deſiliēs ad ſuos enatauit.Rem auſus inqt Liui. plº famæ habiturā ad poſterosq̄ fidei.ſtatua Cocliti icomitio poſita fuit.Coclites dicunt̄ autor̄ Plinio: q altero lumīe cęci naſcunt̄.vn̄ ſcribit Plautº i curgulione de coclitū p̄ſapia te eē arbitror . nā hi ſūt vnoculi.Solium.ſceptrū & regimē:ſiue domiationem Targnij ſuperbi : quē expulit. Exegit. eiecit illū e regno.Fādo.ſic Virg. Fādo aliqd ſi forte tuas peruenit ad aures:& talia agentis &

Euolat:ac domini conſiſtit in ora iacentis
Inde inclinatus colla:& ſubnixus in armos
De more inflexis prębebat ſcandere terga
Cruribus:ac p̄prio quodā trepidabat amor̄.
Milite non illo quiſquam fœlicius acri
Inſultarat equo:vel ſi reſupina citato
Proiectus dorſo ferret cum membra:vel idē
Si nudo ſtaret tergo.cum rapta volucris
Tranſigeret curſu ſonipes certamina campi.
At libys humanos æquantem pectore ſenſus
Haud parce miratus equū q nam ille ſiniſtrę
Depugnet morti iuuenis:nomenque.decuſq;
Erogitat : læthique ſimul compendia donat.
Hic cynna:ad tyrios nāq; is ſua verterat arma
Credulus aduerſi: & tum comes ibat ouanti:
Auribus huic iquit ductor fortiſſime origo ē
Non digna tuis quondam ſub regibus illa
Quę libycos renuit frenos ſub regibus olim
Roma fuit : ſed enim ſolium indignata ſupbi
Vt ſceptra exegit confeſtim ingentia bella
Cluſina venere domo:ſi porſena fando
Auditus tibi:ſi cocles:ſi lydia caſtra
Ille ope meonia:& pp̄lo ſuccinctus hetruſco
Certabat pulſos per bella reponere reges.
Multa adeo nequicq̄ auſi: preſſitq; tyrannus
Ianiculū incumbēs vbi mox iam pace p̄bata
Cōpreſſere odia:& poſitū tum fœdere bellū:
Obſidibuſq; obſtricta fides:māſueſcer̄ corda
Neſcia proh ſuperis:& nil non immite parata
Gens italum pro laude pati.bis cleliaſenos
Nondum complerat primæui corporis ānos
Vna puellarum laurentum : & pignora pacis
Inter virgineas regi tranſmiſſa cateruas
Facta virum ſileo:rege hec:fœdere:& annis
Et fluuio ſpretis mirantem interrita tybrim.

patientis habent ſignificationem:vt cantando rumpitur anguis.id eſt dum incantatur:& vrit videndo fœmina.id eſt dum videtur.& fando aliquid dum dicitur:Quis talia fando actiuam habet ſignificationē. Fādo.id eſt dum aliquid dicebatur de romāis hiſtorijs.Lydia caſtra.hetruſca.Ope meonia. auxilio hetruſco Ille.porſena.Succinctus.armatus.Reponere. reſtituere in regnum. Adeo.certe.Nequicquam.fruſtra.Preſſit.inſedit fixis illic tentorijs.Pace probata.ſancita:& conſtituta:vt pacis conditiones inquit Liu. vltro ferret romanis iactatum in conditionibus:nequicquam de Tarquinijs i regnum reſtituendis magis: quia id negare ipſe nequierat Tarquinijs:quam quod negatum iri ſibi a romanis ignoraret de agro veientibus reſtituēdo impetraturum fuit: expreſſaque neceſſitas obſides dandi romanis:ſi ianiculo p̄ſidium deduci vellent. his conditionibus compoſita pace exercitū ab ianiculo abduxit.Porſena ex agro romano exceſſit.Fœdere.pacto.Poſitum. depoſitum. Fides. vt fœdus ſeruaretur. Obſes eſt qui traditur imperio alterius ea conditione:vt ſi dator obſidis a fide recedat recipienti ius ſit in corpus:& vitam obſidis.Pro laude pati.celebrat romanorū virtutē poeta & cōſtantiā: quorū agere ac pati fortia erat. Clelia. Liuius ait. Et clelia virgo vna ex obſidibus cū caſtra hetruſcorum forte haud p̄cul a ripa tyberis locata eſſēt fruſtrata cuſtodes dux agminis virginū iter tela hoſtiū tyberi trāſnauit.Soſpiteſq; omnis Romā ad p̄pinquos reduxit: atque reſtituit. romani nouam in fœmina virtutem nouo genere honoris ſtatua equeſtri donauere.In ſumma ſacra via fuit poſita virgo inſidens equo. Iuueni. Clelio eſt nomen a virgine Clelia. Talia dum pandit.Iam canet poeta funus Pauli : cuius cadauer repertum fuit a pœnis eruentibus cadauera ſuorum vt cremarentur. Liuius ait : Tum ſepeliendi cauſa in vnum corpora ſuorum conferri iuſſit . ad octo milia fuiſſe dicuntur fortiſſimorum virorum. conſulem romanum conquiſitum : ſepultumq; quidam autores ſunt quos poeta nunc ſequitur:affirmans crematum fuiſſe ab hoſtibus cadauer Pauli : qui ob ingentem virtutem viſus eſt id mereri etiam hoſtibus : & crudeliſſimis pœnis . Clamor . eruentium cadauera ſuorum:& ſic laudat paulum:qui cecidit inter confertiſſimas acies : vt etiam de Catilina legitur apud Saluſtium. Heu quis erat.deplorat poeta mortem & ſqualorem conſulis ad imitationem Virgilij: apud quem Aeneas de Hectore dicit:Hei michi qualis erat:quantum mutatus ab illo Hectore : qui redit exuuias indutus Achillis. Modo.paulo ante. Taulantia.illyrica . huius victoriæ ſupra meminit poeta. nam cum perdomita eſt illyris ora . Taulantij dicti ſunt a Taulantio filio illyrij : a quo illyria denominata eſt . Tyranno illyrico . demetrio: qui tunc regnabat in illyria. Trogus ait:Demetrius rex illyriorum nuper a paulo romanorum conſule victus ſupplicibus precibus aggreditur iniuriam romanorum quærens.

Tranauit frangens vndā puerilibus vlnis:
Cui ſi mutaſſet ſexum natura reuerti
Forſan tyrrhenas tibi non licuiſſet in oras
Porſena:ſed iuueni ne ſim tibi longior:huc
Et genus:& clara memorādū a virgine nomē
Talia dū pandit vicinus parte ſiniſtra
Per ſubitū erumpit clamor permiſta ruina
Inter & arma virū:& lacerata cadauera pauli
Eruerāt corpus.media de ſtrage iacentum
Heu quis erat:q̄ nō ſimilis mō punica tælis
Agmina turbanti:vel cum taulantia regna
Vertit:& illyrico ſunt addita vincla tyranno
Puluere canicies atro:arentique cruore
Squalebat barba:& perfracti turbine dentes
Muralis ſaxi:tum toto corpore vulnus:
Quē poſtquā aſpexit gemiatº gaudia ductor
Sidonius.fuge varro inqt.fugevarro ſup̄ſtes:
Dum iaceat paulus:patribus fabioq; ſedēti
Et populo conſul totas ediſſere cannas.
Concedam hanc iterum ſi lucis tāta cupido ē:
Concedā tibi varro fugā:at cui fortia & hoſte
Me digna haud paruo caluerunt corda vigor̄
Funere ſupremo & tumuli decoretur honor̄.
Quātus paule iaces:q tot mihi milibus vnus
Maior lęticiæ cauſa es:cum fata vocabunt
Tale precor nobis ſalua carthagine læthum.
Hęc ait:& ſocium mandari corpora terrę
Poſtera cum thalamis aurora ruebat apertis
Imperat:armorūque iubet cōſurger̄ aceruos
Arſuros gradiue tibi tum munera iuſſa
Defeſſi q̄q̄ accelerant ſparſoſque p̄piquos
Agmine proſternunt lucos ſonat acta bipēni
Frondoſis ſylua alta iugis:hinc ornus & altæ
Populus alba comę validis acciſa lacertis
Sciditur:hinc ilex proauorum condita ſęclo

Squalebat.ſqualida & ſordida erat.Muralis ſa
xi.magni quod potuiſſet deijcere muros:vt nō
ſit mirum ſi paulum ſtrauerit. Geminatus gau
dia.qui geminata gaudia ſuſcepit.tanti fecerat
paulum:& nunc eius mortem.Sedenti.cūctato
ri.Ediſſere.manifeſta canenſem ſtragē ſenatui.
Quantus.q̄ fortis omnique virtute decorꝰ cuiꝰ
morte magis lætor q̄ tot milium romanoruꝫ &
optat pœnus ſic mori:ſed icolumi carthagine:
& in hoc laudat Annibalem patriæ ſtudioſum
ſuæ.At ferale decus.extruuntur pyræ a pœnis
vt cadauera crementur.Mœſtas cupreſſos.qm̄
erant dicatæ pyris & ante ianuā in ſignum lu-
ctus ponebantur.Officium infœlix.Virgili.ait
Triſte miniſterium.Inane. quod mortuum ca-
dauer nō ſentit.Tarteſia. occidua. quoniā apd̄
tarteſſum videtur ſol equos ſuos ſoluere:ſupra
dixit tarteſſum eſſe conſciam ſtabulanti phœ-
bo.Titania orbita.ſemita & curſus ipſius ſolis
orbita proprie eſt veſtigium currus & phœbꝰ
dicitur habere currus & equos.Poſt vbi. illuce
ſcente ſequenti die.Phaetontia frena.phœbea
nam phœbus pater fuit phaetontis. Sui. ꝓprij
colores.Supponunt.incendūt pyras.Subit hor
rida mentem . cogitabat de euentu fortunæ &
illorum qui ceciderāt caſu.Tabo.ſanguine pu
trefacto.Ita hoc modo vt illi ceciderant ſit etiā
ipſis moriendum in terra hoſtili ac ſede inimi-
ca.Aſt tibi bellipotēs. imitatio eſt Virgilij apd̄
quem æneas tropheum marti erexit ſuperato
mezentio.Mons.aceruus & cumulus.Coman-
tem.emittentem flammam inſtar comæ.Liba-
mina.deguſtatiōes & principia.De nomine au
ſonio.de gente romana.Electa.p̄cioſiora. Spi-
rantum.viuentium.Tum.poſt talia verba An-
nibal coniecit facem in rogum.Populatur.con
ficit conſumit.Molem.pyram.Actus. emiſſus ī
aerem.Rupta caligine.diſcuſſo fumo qui eſt in
principio poſtea emicat flamma.Apex.ſummi
tas flammæ. Hic citus.peracto funere ſuorum
properauit Annibal ad funus pauli celebran-
dum.Donata. conceſſa ab Annibale qui pauli
virtutē pōpa funeris dignatꝰ ē & iactabat ſe ꝙ
hoſti paret funꝰ.Molles toros.ſtratū molle ſup
gramina virentia:& ornat̄ rogus pauli enſe cly
peo ſecuribus & faſcibus.Expertis. vulneratis
a Paulo . Terror. quoniam ſecures conſulares
præferebātur ad terrorem.Modo. paulo ante.
Inſigne.quoniā faſces & ſecures erant inſigne
conſulis.Superbum.nobile. Non cōiunx nati-
ue aderant.poeta querit̄ non interfuiſſe funeri
ipſius conſulis filios vxores & alios ꝓpinquos
qui funus ornaſſent corpuſque rogo intuliſſēt.
Celſis feretris.eleuatis ſuper humeros ferentiū
feretrum:vt dixi:dicitur quicquid ſuſtinet. vn-

Deuoluunt quercus & amātem littora pinū.
At ferale decus mœſtas ad buſta cupreſſos
Funereas: tum deinde pyras certamine texūt
Officium infœlix & munus inane peremptis
Donec anhelātes ſtagna in tarteſſia phœbus
Merſit equos:fugienſque polo titania cæcam
Orbita nigranti traxit caligine noctem
Poſt vbi fulſerunt primis phaetontia frena
Ignibus atque ſui terræ rediere colores:
Supponūt flammam: & manātia corꝑa tabo
Hoſtili tellure cremant . ſubit horrida mentē
Formido:incerti caſus tacituſque pererrat
Intima corda pauor:ſi fors ita martis iniqui
Mox ferat ac ipſis inimica ſede iacendum.
Aſt tibi bellipotens ſacrū conſtructus aceruo
Ingenti mons armorum ſurgebat ad aſtra.
Ipſe manu celſam pinum flammaqꝫ comātē
Attollens ductor gradiuum in vota ciebat.
Primitias pugnæ & lęti libamina belli
Annibal auſonio cremat hęc de noīe victor.
Et tibi mars genitor votoꝝ haud ſurde meoꝝ
Arma electa dicat ſpirantum turba virorum.
Tum face coniecta populatur feruidus ignis
Flagrantem molem:& rupta caligine ī auras
Actus apex claro perfudit lumine campos
Hic citus ad tumulū donataqꝫ funera paulo
Ibat & hoſtilis læti iactabat honorem
Sublimem eduxere pyram molleſque virēti
Stramine cōpoſuere toros ſuperaddita dona
Funereum decus expertis inuiſus:& enſis
Et clypeus terrorqꝫ modo atqꝫ inſigne ſuꝑbū
Tum lateri faſces:captęque in marte ſecures
Nō coniunx natiue aderāt non iūcta ꝓpiquo
Sāguine turba viꝝ:aut celſis de more feretris
Pręcedens priſca exequias decorabat imago.
Omnibus exequijs nudo : iamqꝫ annibal vnꝰ
Sat decoris laudator erat fulgentia pingui
Murice ſuſpirans inijcit velamina:& auro
Intextam chlamydē ac ſuꝑmo affatur honor̄.
I decus auſoniæ quo fas eſt ire ſuperbas
Virtute & factis animas.tibi gloria lęto

de ea quibus imagines ſuſtinebantur cum circūferretur feretra appellat Imago.omnia ſtēmata & imagi-
nes maiorum præferebātur apud antiquos in funere gentilitio.Priſca dicunt̄ ea quæ ſuperioribus ſæculis
aut ſuperiore ætate fuerunt:vt priſca tēpora.priſtina vero q̄ fuerunt ſuꝑioribus annis menſibus diebus:&
quæ noſtra memoria fuerūt.vt priſtina noſtra amicitia.Nudo.Paulo priuato & nudo omni honore ac pō
pa gentilitia:ſed Annibal paulum celebrabat cui maior laus accedebat a ꝑſona hoſtili q̄ honore gētilitio.
Ille enim ſola virtute ad paulum celebrandum ducebat̄.Pingui murice.purpura tincta ſanguine muricis.
I decus auſoniæ.laudatio annibalis in funere pauli.Suꝑbas.claras virtute.Quo.ad cāpos heliſeos.Inſigni

Iam parta inſigni:noſtros fortuna labores
Verſat adhuc:caſuſqꝫ iubet neſcire futuros.
Hæc libys:atqꝫ repēs crepitātibus vndiqꝫ flā(mis
Aethereas anima exultās euaſit in auras.
Fama dehinc gliſcēte ſono iam ſydera adibat
Iam maria ac terras:primāqꝫ intrauerat vrbē.
Diffidunt muris.ſolam pauidātibus arcem
Sperauiſſe ſat eſt: nec enim ſupereſſe tumētē
Ac ſtare auſonium vacuū ſine corpore nomē.
Quodqꝫ adeo nōdum portis irruperit hoſtis
Contēptu ceſſare putant.iam recta cremari
Ac delubra rapi:cædeſqꝫ ante ora nefandę
Natorum:ſeptēqꝫ arces fumare videntur.
Lux vna euerſas bis centum inſtare curules
Ac iuuenum bis tricenos orbata gemebat
Milibus exhauſtæ nutantia mœnia romę.
Atqꝫ ea poſt trebiā:poſt thuſci ſtagna ꝓfūdi
Nec ſocium nūero pariter leuiore ꝑempto.
Sed vero ſed enim reliqui pia turba ſenatus
Munera ſortito inuadunt.celer omnia luſtrās
Clamittat attonitus fabius:non vlla relicta
Credite cūctādi rō:approperemus vt hoſtis
Nequicq̄ armatos auſit ſuccedere muros.
Dura inter pauidos alitur fortuna ſedendo.
Et gliſcunt aduerſa metu:ite ite ocius arma
Diripite o pubes templis:vos atria raptim
Nudate:& clypeos in bella refigite captos
Sat patriæ ſumus e nūero:ſi ad pręlia noſtræ
Nil minuit pauor:ī patulis illa horrida cāpis
Sit metuenda lues:muros haud fregerit vnq̄
Exultare leuis nudato corpore maurus.
Dum fabius lapſas acuit formidine mentes
Varronem aduentare vagus ꝑ mœnia rumor
Spargit : & occulto perfundit pectora motu.
Haud ſecus ac fractę rector ſi forte carinæ

læto.clara morte ac dingna principe magnani-
mo.Fama dehinc.nullas reliquias eſſe ciuiū ſo
ciorumqꝫ:ſed cęſos cum duobus exercitibus cō
ſules deletaſqꝫ eſſe copias allatuꝫ fuerat Romā
vnde magnus pauor & tumultus intra mœnia
romana fuit.Gliſcente ſono.qm̄ fama vires ag-
ri eūdo.Vrbē.Romam. Arcē.capitolinā.ſ.vt fe
cerant tpe gallorū.Sine corpore. qm̄ dicebatur
neminem in pugna relictū eſſe. Conceptu. di
cebant nulla alia eſt cauſa quare nonduꝫ hoſtis
inuaſit romā niſi q̄a nos & vrbē contēnit. Rapi.
ſpoliari.Septem arces.montes quos roma com
plexa eſt capitolium:palatium:auentinum:cœ
lium:exquilias: viminalem:& quirinalem.Lux
vna euerſas.ſenſus eſt:clades vnius diei ad can
nas deplorabat caſum multoꝝ qui magiſtratus
geſſerant:& augebat̄ romam amiſiſſe ſexcenta
milia iuuenum & magnum numeꝝ ſociorum.
Lux vna.vnius diei calamitas.Bis centum curu
les.i.eos qui magiſtratu aliquo inſigneſ erāt.de
ſella curuli & ædilibus curulibus dictum eſt ſu-
pra.Nutantia.trepidantia.Exhauſtæ.euacuatę
tanto robore viroꝝ.Atqꝫ ea.ſcilicet dies geme-
bat tot ſocios romani nominis periſſe.Poſt tre-
biam .poſt cladem acceptam ad trebiam vbi
alij ceciderant.Thuſci profundi ſtagna.i. traſi
menum vbi ceciderunt.xv. milia hominū & fla
minius.Socium.ſocorum. Nec leuiore.non mi
nore numero q̄ eſſet numerus romanorū. Sed
vero.ſed enim.cōduplicatio eſt ad oſtendendā
romanorum ſollertiam in aduerſis.P. Furiꝰ phi
lo &.M.pōpo.prætores ſenatum in curiā hoſti
liam vocauerunt vt de vrbis cuſtodia cōſulerēt.
neqꝫ enim dubitabant inquit Liuius deletis ex-
ercitibus hoſtē ad oppugnādam romam quod
vnum opus belli reſtaret venturū.Reliqui ſena
tus.qui cladi ſuperfuerat. Sortito.ꝑ ſortes offi-
cia cuſtodiendę vrbis accipientes.Luſtrans ani
mo.ſ.circunſpiciens cum eſſet prudentiſſimus.
Non vlla relicta.Verba digna fabio.non eſt cū-
ctandum inq̄t ſed ꝓperandū antequā hoſtis ve
niat.Attonitus:tanta clade perculſus.Nequicq̄
fruſtra.Armatos.bene a nobis munitos. Dura.
aduerſa quę metu augetur:ſed illi occurrēdum
eſt animo forti prudentiqꝫ.vnde dicit Ouidius
Audaces fortuna iuuat timidoſqꝫ repellit.&Se
neca:Vincit nos fortuna niſi rota vīcatur.Iuue
nalis etiam de fortuna dicit: Nullum nomē ha

bes ſi ſit prudentiã. Alitur.nutritur. Sedendo.nihil agendo contra temeritatem fortunæ cui obſtandũ eſt cum nihil poſſit contra prudentiam. Gliſcũt. creſcunt res aduerſæ in metu. Templis: Liuius ait. Item ad ſocios: latinumq; nomen ad milites ex formula accipiendos mittũt. arma. tela alia parari iubent. & hoſtiũ veterum ſpolia detrahunt templis porticibus. Atria. in quibus etiam defigebantur ſpolia hoſtium: atrium eſt prima pars domus. Refigite. euellite ex atrijs & templis porticibuſq;. ſatis inquit Fabius ſumus ad defenſionem patriæ ſi non timemus: timor inquit Ariſtoteles in rhetoricis facit homines cõſolatiuos. Lues. Annibal cum exercitu tanq̃ lues & peſtis. Exultare leuis. agilis ad exultandum non mœnia expugnanda: & hoc dicit vt minuat pauorem romanis & hoſtes in cõtemptum trahat. Lapſas. conſternatas timore. Varronem aduentare. cum patres in vrbe tumultum ſedarent litteræ a. M. Varrone cõſule allatæ ſunt quibus mortem pauli ac cædeȝ exercitus patribus aperuit. Motu. animi affectu & ira. Haud ſecus. romanos odio habẽtes Varronem cladis autoreȝ & ſuperſtitem comparat illis qui nauis rectorem naufragum quaſi auerſãtur & oderũt amiſſis nautis q̃bus ipſe cõſulere debuiſſet. Trepidãt. dubitant. Iactato. naufrago. Superantis. ſuperſtitis. Quã labẽ. maculã & notam infamiæ: hæc omnia rumor vagus ſpargebat reſtare Varroni labẽ qui audeat romam redire amiſſo eius temeritate exercitu: & ſic romanis timentibus malũ omen. Iraſci cladibus fracto animo pati clades: q̃m explorãt aduerſa viros vt ſupra cecinit. Calamitas inquit Seneca eſt virtutis occaſio Deforme. turpe & idecoꝝ fortibus viris. Qui martem inſcribant gẽti. i. romanorũ qui originẽ ſuã referũt ad martẽ belli numen: nõ debẽt frãgi aduerſis. romani iq̃t qui parentẽ appellãt martẽ. vñ ait Liuius: Et ſi cui populo licere oportet cõſecrare origies ſuas & ad deos referre autores ea belli gloria pp̃lo romão vt cũ ſuum conditoriſq; ſui parentẽ martẽ potiſſimum ferat. Condere. diſſimulare: Quærere ſolatia luctus ex pœna. i. ſupplicio alterius. verba digna Fabio: nam vir fortis & magnanimus pronus eſt ad ignoſcendum & clementiã: & ſic locus eſt ab honeſto. Si vero. ſi permittis inquit me exprobrare atq; obijcere culpam veſtram vobis o romani vos cauſa eſtis huius calamitatis q Varronem temerariũ feciſtis cõſulẽ: & ille dies quo ad caſtra profectus eſt magis eſt vobis plorandus q̃ hic quo redit ſine armis & cæſo excercitu & ſic fabius modeſte tamen obiecit Varronem plebi. His dictis. verbis Fabij: ex cuius perſona oſtendit quid valeat auctoritas: grauitas & eloquentia quę imperitam multitudinem ita tumultuantem circũegit & flexit. unde Cicero in oratore dicit: Neq; vero mihi quicq̃ pręſtabiliꝰ videtur q̃ poſſe dicendo tenere hominũ cœtus mentes allicere: voluntates ĩpellere quo velit: vnde aũt nolit deducere. Cõuerſa. mota ad affectum verbis Fabij. Nunc. interduȝ. Fati calamitatis ipſius Varonis. Gratãtum. Liuius ait quo in tp̃e adeo magno animo ciuitas vt fuit con-

Littoribus ſolus vacuis ex equore ſoſpes
Adnatet: incerti trepidant tendãt ne negẽt ue
Iactato dextras. ipſãq; odere ſalutem
Vnius amiſſa ſuperantis puppe magiſtri.
Quam reſtare viro labẽ qui accedere portis
Audeat: ac dirum veniat pauitantibus omen.
Hos mulcens q̃ſtus fabius deforme docebat
Cladibus iraſci: vulgumq; arcebat ab ira
Aduerſis & enim frangi non eſſe virorum
Qui martẽ inſcribant gẽti: nõ poſſe dolores
Condere: & ex pœna ſolatia poſcere luctus
Si vero exprobrare ſinant ſibi triſtius illum
Illuxiſſe diem quo caſtris viderit ire
Varronem q̃ quo videat remeare ſine armis.
His dictis ſedere minę: & conuerſa repente
Pectora: nunc fati miſeret: nũc gaudia pœno
Conſulibus repetant cęſis erepta duobus.
Ergo omne effundit lõgo iã ſe agmie vulgus
Gratantum magnaq; actum ſe credere mẽte
Teſtãtur quod ſiſus auis. ſceptriſq; ſuperbis
Laomedontiadum non deſperauerit vrbi.
Nec minus infœlix culpæ: grãdiq; pudore
Turbatus cõſul titubãtem ad mœnia greſſũ
Portabat lachrymãs. deiectũ attollerẽ vultũ.
Ac patriã aſpicerẽ: & luctus reucoare pigebat.
Quod vero reduci tũ ſe populuſq; patreſq;
Offerrent. nõ gratari ſed poſcere natos
Quiſq; ſuos: frẽſq; ſimul. miſerę q; parentes
Ire videbantur laceranda ad conſulis ora.
Sic igitur muto lictore inuectus in vrbem
Damnatum ſuperis aſpernabatur honorem.
At patres fabiuſq; ſimul mœrore remoto
Præcipitant curas raptim delecta iuuenta
Seruitia armantur: nec claudit caſtra ſaluti
Poſtpoſitus pudor infixum æneia regna

ſuli Vatroni ex tanta clade cuius ipſe maxime cauſa fuiſſet redeunti & obuiam itum frequenter ab oĩbus ordinibus ſit: & gratiæ actæ q̃ de repu. non deſperaſſet: qui ſi carthaginẽſium ductor fuiſſet nihil recuſandum ſupplicij foret. adde etiam q̃ romani dictaturã Varroni obtulerũt: plena exẽplorum inquit Cicero in tertio de officijs: Eſt noſtra reſpu. tũ ſæpe tũ maxime bello punico ſecundo q̃ cannenſi calamitate accepta maiores animos habuit q̃ vnq̃ rebus ſecundis: nulla timoris ſignificatio: nulla mẽtio pacis. Magna mẽte animi magnitudine. Auis. maioribus romanis & romanorum animo inuicto qui malis minime ſuccũbebant. Sceptris ſuperbis. potenti & claro impero romanoꝝ. Vrbi romæ quę habuit originem a laomedonteis ideſt troianis. Reduci. liberato a periculis Non gratari. i. videbantur non ire gratulatum Varroni ſed repetitum illos qui ſua culpa ceciderant. gratulari & gratari eſt verbo teſtari læticiam qua afficimur de alicuius ſalute aut fœlicitate. Conſulis. varronis. Muto. non prę ſe ferente aliquod ſignũ læticiæ & ipſe aſpernabat̃ honorem a ſuperis damnatum. At patres. clade nunciata romanis dictator ex auctoritate ſenatus Iunius dictus eſt & T. ſempronius magiſter equitũ. delectu edicto iuniores ab annis xvii. & quoſdam prætextatos ſcribũt. quatuor ex his legiões & mile equites effecti. Iteȝ ad ſocios latinumq; nomẽ ad milites ex formula accipiẽdos mittunt. formam noui delectus ĩopia liberorum capitum atq; neceſſitas dedit octo milia iuuenum validoruȝ ex ſeruitijs: prius ſciſcitantes ſingulos vellẽt ne militare empta publice armauerũt. Seruitia. ſerui quos elegerũt fortes & robuſtos. Pudor. non puduit romanos armare ſeruos pro ſalute patriæ: quoniam nõ militabant niſi liberi & nobiles quorum ars militia erat. Infixum. ſcilicet erat romanis reuocãte in priſtinam dignitatem quacũq; dextra romanum imperium. in leges parcarum. in priſtinum fœlicitatis curſum vt parcę volebant: quoniam fatum erat romanos imperare. Vel. etiam armare ſeruos. Prætexto velamine. ipſa prætexta qua vſq; ad. xiiii. annum vtebantur: nunc autem prætextatos armauerunt præter antiquum patriæ inſtitutum. Cæde hoſtis. i. pubeſcere cedendo hoſtes. Iſdem obſecrantes. Annibal poſt cladem ad cannas copiam fecit redimendi captiuos: decem elegerunt ipſi captiui qui romam ad ſenatum venere. ſenatus autem captiuos redimere noluit. Penſarent. redimerent delectum ex omni ætate haberi: Inquit. M. Iunius captiuorum legatus apud Liuium. octo milia ſeruorum armari audio. non minor numerus noſter eſt. nec maiori precio redimi poſſumus q̃ hi emuntur. Durarunt. paſſi ſunt & ſuſtinuerũt reddere pœno ideſt Annibali qui tantam romanorum conſtantiam mirabatur: & ob id illius animus fractus eſt. Cuncta adeo ſcelera. affert rationem quare ſenatus captiuos redimendos non cenſuit: quia ſcilicet ſuperauerũt omnia ſcelera & omnem culpam cũ permiſerũt ſe armatos capi: nam potius erat moriendũ fortiter q̃ turpiter viuendum. Damnatis. ipſis qui verterant terga hoſti & ex pugna fugerant fuit impoſitum a ſenatu vt militarent in ſicilia vſq; ad finem belli. Damnatis. quos ſenatus damnauit: quoniam terga vertiſſent hoſtibus pręter decorum romani nominis. Meritare. militare. Donec. ſcilicet Annibal eſſet in italia Talis inquit erat ſtatus reipu. romanæ taleſq; erant mores & tanta ſeueritate res romana regebat̃. ſed euerſa tandem cartagine in tertio bello punico luxuria vrbeȝ inuaſit. vnde exclamat Iuuenalis: Nunc patimur longæ pacis mala ſæuior armis. Luxuria incubuit victumq; vlciſcitur orbem. Optat poeta cartaginem nõ fuiſſe ſublatam e medio ſi romani mutaturi erant mores quibus reſpu. eorum ſteterat. vnde cecinit Ennius. Moribus antiquis res ſtat romana viriſq;. ſtãte quippe cartagine æmula romani imperij armorum ſtudia quibus plurimum valebant nõ omiſiſſent: & id cenſebat Scipio naſica cum Cato in omni ſenatu ſecuritatis nepotũ ãxius delẽdam carthaginẽ clamaret. Poſt te. tuam euerſionem carthago. Cui. romæ. Si ſtabat fatis. ſi placebat fatis romanos mores mutatũ iri poſt carthaginem funditus deletam vtinam maneres inquit poeta: q̃m talẽ in moribus iacturaȝ nõ feciſſemus. Initiũ tertij belli punici fuit altero & ſexcẽteſimo ab vrbe cõdita anno: & intra quintũ annũ q̃ erat ceptum conſũmatum eſt Scipionis æmiliani auſpicijs qui minor aphricanus appellatus eſt.

Parcarum in leges quacũq; reducere dextra.
Procq; arce: & ſceptris & libertatis honore
Vel famulas armare manus. primæua ſuorũ
Corpora prætexto ſpoliãt velamine: & armis
Inſolitis cingunt: puerilis caſſide vultus
Clauditur: atq; hoſtis pubeſcerẽ cede iubetur.
Idem obſecrantes captiuum vulgus vt auro.
Penſarent paruo: nec pauca fuere precantum
Milia miranti durarunt prodere pœno
Cũcta adeo ſcelera & noxã ſuperauerat oẽm
Armatum potuiſſe capi: tunc terga dediſſe
Damnatis ſiculas longe meritare per oras.
Impoſitum donec latio decederet hoſtis.
Hæc tum roma fuit: poſt te cui vertere mores
Si ſtabat fatis. potius carthago maneres.

PETRI Marſi interpretatio in vndecimum volumen Syllij italici.

NVnc age quos clades. Acceptæ cladi ad cannas defectio ſociorum acceſſit quod magno animo tulerunt romani. non enim hæ clades defectioneſq; ſociorum eos mouerunt vt aliqua mentio pacis fieret: Populos qui defecerunt poeta deſcribit campanos in primis qui quadã proauorũ affinitate romanis coniũcti erant. inde conuiuia ipſius Annibalis quem Teuthras ſono citharę & heroum laudationibus delectauit: magonemq; carthaginem a fratre miſſum cuius petitionibus Anno princeps alterius factionis aduerſatus eſt. Nunc age. hortantis eſt: expediam inquit & canam quos populos verteret ad libyam clades cannẽſis. Inſignis magna. Iapyge. appulo. Sarrana. pũica. de ſarra dictũ eſt: aliqui tamen autore Gellio tyrũ ante uiſſe appellatam ſarram volunt. Titubante. nutante & cũ mutatur. Certauere palam. aperte ſine aliqua diſſimulatione iunxerũt ſe pœnis nec vllã romanorum habuere rationem. Rumpenti fœdera. trahit Annibalem in odium vt illos taxet qui ad hominem infidum ac infœdifragum defecerũt. Læſis rebus. aduerſæ fortũæ. Faciles & leues incõſtãtes in aduerſa fortuna q̃ viros explorat. Ferox ſamnis. bellicoſus: de ira ſamnitũ in romanos dictum eſt. In tẽpore. occaſione tẽporis cum ſcilicet romani laborarẽt accepta clade. Odium. quo romanos proſequebant̃ ſero inquit pudebit eos hoc feciſſe. nam deleti fuerũt. Facta defectionem hanc ad pœnos. Ambiguis dubia fortuna. Hirpini. populi lucani oriundi a ſamnitibus. Indocilis. ideſt minime idonea ad quietem. Indigna. dolet poeta hirpinos rupiſſe fidem cum antea fuerint in officio. Cõtagia. qm̃ vno populo deficiẽte alij deficiebant. contagiũ eſt morbus qui tactu contrahitur: ide per trãſlationem malum exemplum cõtagionẽ dicim⁹. Cicero in ſecundo officiorum ait: Nec vero ſolum ipſa cecidit ſed etiam reliquam gręciam euertit cõtagionibus malorum quæ a lacedemonijs ꝑfectæ manarunt latius. Attella & galatia

NVnc age quos clades inſignis iapyge campo
Verterit ad libyam populos: ſarranaq; caſtra
Expediam. ſtat nulla diu mortalibus vſq̃
Fortuna titubante fides. adiungere dextras
Certauere palam rumpenti fœdera pœno.
Heu nimium faciles læſis diffidere rebus.
Sæuior ante alios iras ſeruaſſe repoſcas
Atq; odium renouare ferox in tpe. ſamnis
Mox leuis: & ſero preſſurus facta pudore.
Bruttius ãbiguis fallax: mox appulus armis.
Tum gens hirpini vana indociliſq; quietem
Et rupiſſe indigna fidem: ceu dira per omnis
Manarent populos fœdi contagia morbi
Iamq; attella ſuas: iamq; & galatia ab egit
Fas ſuperãte metu pœnoꝝ i caſtra cohortes:
Inde phalanteo leuitas animoſa tarento

vrbes campaniæ. Fas ſuperante metu. nam fas erat has vrbes eſſe in officio ac ſeruare fidẽ romanis in quacunq; fortuna. ſed metus ſuperabat illud fas: deſperare enim cœperant de iperio: vt ait Liuius: nulla alia remoti ad defectionẽ niſi metu. Leuitas animoſa. quæ leuiter auſa eſt remouere a ſe iugum ideſt imperiũ romanum. Phalantheo. tarentum vt ait Strabo nomen accepit a quodam heroe: phalantus autẽ poſtea ampliauit qui fuit ſextus ab Hercule. Taras neptuni filius lacedemon ex ſaturia minois regis cretenſium filia genuit tarenrum qui delatus in italiam vrbem condidit: & a nomine matris ſaturiam appellauit: & alteram ex ſe tarẽtum vnde ſatureianum caballum appulum & calabrum appellat Hora. i ſermonibus: Nõ ego circum me ſaturieana vectari rura caballo. Laxare. reijcere. Alta croton vrbs in ædito loco ſita in magna græcia condita a myſcello achiuo autore Strabone auxilio archiæ qui ſyracuſas condidit: ciuitas fuit quondam reipu. peritiſſima nec paruam exercẽdis athletis operam dedit: ex hac fuit athletarum celeberrimus milo crotonias. Ad barba iuſſa. mandata barbarorum & ſic carpit crotoniates & eorum leuitatem q cum eſſent quaſi oriũdi ab hercule q oẽs barbaros mores ꝑ virili parte ſuſtulit & monſtra barbaris parere ſuſtinuerint. croton nomen accepit a crotone latrone quem olim Hercules interfecit: & ideo iſtos appellat nepotes theſpiadum ideſt filiorum Herculis Theſpis habuit quinquaginta filias ex quibus .l. filios Hercules ſuſcepit: & dicti ſunt Theſpiadæ ſed nimis affectate loquitur poeta. Locri. populi in magna græcia venerunt: ex græcia in italiam pulſi propter mortem aiacis. Virgilius. Hic & naritij poſuerunt mœnia locri. Vadoſi. habentis vada. Curuata. propter ſinus quos habet. Lætas res. proſperam fortunam Annibalis. Marti tyrio. ipſis pœnis. Sua prælia. ideſt miſit milites ad pœnos: Iam vero eridani. nunc deſcribit gallos ciſalpinos qui ad Annibalem defecerunt. Celtæ ipſi galli qui accolebant padum. Malis. defectioni. Iterum. quia prius rebellauerant. Veteris doloris. concepti cum romani deduxiſſent nouas colo

nias in agrum gallicum. Tota mole. omnibus viribus. Sed fas id celtis. eſto inquit poeta concedatur gallis hæc defectio & bois: ſed capuæ nunquam concedetur quæ romam affinitate quadam contingebat. Referre. tractare ac remoliri. Ne. an eſt fas placuiſſe capuæ furorem deficiendi ad pœnos: quem furorem fas fuit propter veterem iram placuiſſe gallis. Mœnia. ſcilicet campana. Dardana ab ortu. quæ originem habuerunt a troianis: nam vt quibuſdam placet a capi Troiano Capua eſt appellata. Tyranno. Annibali barbaro. Tẽpore. conditione temporis clade ſcilicet romanis illata Luxus & inſanis. deſcribit luxuriam campanorum: inde capuam flexit iter inquit Liuius luxuriantem longa fœlicitate ac indulgentia fortunæ maxime tamen inter corrupta omnia licentia plebis ſine modo libertatem exercentis. Luſtris. locis vbi gulæ indulgetur & ventri. Luſtra inquit Sextus Pompeius ſunt latebræ lucanæ ideſt cubilia ferarum qua ſimilitudine hi qui in locis abditis & ſordidis ventri & deſidiæ operam dant: dicuntur in luſtris vitã agere. vnde Plautus in caſſina. vbi in luſtra iacuiſti. & Horatius in ſermonibus: Si neq; auaritiam neque ſordes ac mala luſtra obijciet vere quiſquam mihi. Ignauia. inertia & vita ocioſa. Vnis. ſolis diuitijs habebatur honor nec erat aliqua ratio virtutis. Probroſus. turpis & cum dedecore. honor enim debet eſſe pmium virtutis: non diuitiarum quæ nullius precij ſunt comparatione virtutis. honoratis in vrbe diuitijs: inquit Plato in. viij. de repu. atq; diuitibus boni atq; virtus in primis negliguntur. exerceturq; continuo quod in honore eſt: iacẽtq; ea quæ apud quoſq; improbantur: hanc ſententiam Cicero in principio tuſculanarum diſputationuꝫ poſuit. In tertio libro ſcribit idẽ plato: Tum demum vrbem eſſe perituram cum eas aut ferrum continget eas cuſtodire. Lacerabat. vexabat: hic luxus & molem reddebat. Hiantẽ. oſcitantem pigrum inertem ignauuꝫ & delitijs deditum atq; voluptati. Reſolutam. ideſt ſine legibus: erat enim illic licentia qua omnes deteriores ſumus & contemnebantur leges & magiſtratus. Truculenta quæ facit homines truces: habebant inſuper campani vitia & opes quæ eſſent inſtrumenta voluptatis & luxus & vitijs adderent maiores vires. Exitio. ad exitium impellebat eos ſuperbia & diuitiæ voluptatum miniſtræ. Modus. menſura copia. Veneno pur pura aſſyria. Manibus. veſtes campanorum erant manicatæ quod apud ãtiquos probro dabatur. vnde Vir. ait: Et tunicæ manicas & habẽt redimicula mithrę: lege Gelliũ. Illita turpata maclata. oi Nõ nulla macla oi ſcelerẽ ac flagitio Sæui. irati: erat ingt ſeditio iter patres & plebẽ. Collidens. concutiens. Diſſona. diſcordia & cõ

Auſonium laxare iugum. patefecit amicas
Alta croton portas. aphriſq; ad barbara iuſſa
Theſpiadũ docuit ſubmittere colla nepotes.
Idem etiam locros habuit furor: ora vadoſi
Littoris: argiuos maior qua gręcia muros
Seruat. & ionio luitur curuata profundo:
Lætus res libyę & fortuna in morte ſequuta
Iurauit pauitans tyrio ſua pręlia marti.
Iam vero eridani tumidiſſimus accola celtæ
Incubuere malis iterum: veteriſq; doloris
Tota ſe ſocios properarunt iungere mole.
Sed fas id celtis. fas impia bella referre
Boiorum fuerit populis. capuę ne furorẽ (tu
Quẽ ſenonũ gẽti placuiſſe & dardana ab ortu
Mœnia barbarico nondum ſociata tyranno?
Quis nam mutato tantũ nunc tẽpore credat
Luxus. & inſanis nutrita ignauia luſtris:
Cõſumptuſq; pudor peccando vniſq; relict⁹
Diuitijs probroſus honor? lacerabat hiantẽ
Deſidia ĩ populum. ac reſolutã legibus vrbẽ.
Inſuper exitio truculenta ſuperbia agebat.
Nec vitijs dederant vires. non largior vlli
Auſoniæ populo. ſic tum fortuna fouebat
Auri argentiq; modus madefacta veneno
Aſſyrio manibus veſtis medioq; dierum
Regales epulę atq; ortu conuiuia ſolis
Deprenſa. & nulla macula non illita vita.
Tum populo ſęui patres plebeſq; ſenatus
Inuidia & lacera collidens diſſona corda
Seditio. ſed enim interea temeraria pubes

traria inuicem. Pubes. campana iuuentus. Pollutior. magis polluta q̃ eſſent iuuenes. Origo lucis. obſcuri & ignobiles natales. Habenas. regimen capuæ perituræ. Cæde. nam adhibebant gladiatores cõuiuijs qui ſe mutuis vulneribus conficiebant. ideo ait ſpectacula dira. Has mentes. cãpanorum: dicit poeta pacullonem campanum fuiſſe cauſam defectionis: quippe in illa temporis difficultate ſuaſit petendum eſſe a romanis vt alter ex conſulibus eſſet campanus. Quo. vt. Acrius vehementius & celerius. Egras. dubias & iam de defectione cogitantes. Nulla ſorte. nullo modo. Temperata ideſt excedebat modum in votis &

petitione:non enim erāt temperata quæ petebantur. Crimine. quia eo ſcelere effectū eſt clarum nomen patullonis. Sūmi iuris. conſulatus. Liuius ait. Romam legatos miſſos a cāpanis in quibuſdam annalibus inuenio poſtulantes vt alter conſulum campanus fieret ſi rem romanam adiuuari vellent : indignatione orta e curia pulſos: miſſumqꝫ lictorem qui ex vrbe eos educeret atqꝫ eo die manere extra fines romanorū iuberet quia nimis compar poſtulationi latinorum erat. Curuli. ſede cōſulari. Equatum decus parem honorem conſulatus. Geminas. diuiſas romano conſule & campano. Vltorem. Annibalem. Electa manus. legati campanorū miſſi romā vt talia peterent. Antiſtat. antecellit oībus eloquentia. Ore. eloquio. Furore. inſania. Liuius ait Virrium īpuliſſe plebem ad defectionem dicētem tempus veniſſe quo campani nō ſolum agrum quondam romanis per iniuriam ademptum recuperare: ſed imperio italiæ potiri poſſint. Profudit. dixit vt oſtenderet virrij loquacitatem. Tumidis. inflatis & ſuperbis. Incēdit. commouit aures romanorum ad iram. Fatigat. carpit virrium talia petentem. Templum. in quo ſenatus habebatur. Hic torquatus auū. latini ſuadente annio petierunt vt alter conſulū eſſet ex latinis: dicebat annius ſi quādo vnq̃ cōſociandi imperij: vſurpandæ libertatis tempus optaſtis: en hoc tempus adeſt: & virtute veſtra & deum benignitate vobis datum: dixitqꝫ in ſenatu romano annius conſulem alterū ex roma: alterum ex latio creari oportet×. Senatus partē æquam ex vtraqꝫ gente eſſe: Tum Manlius torquatus iram non tenuit inquiēs. Si tanta demētia. P. conſcriptis cepiſſet vt ab ſetino homine leges acciperent gladio cinctum in ſenatum vēturum ſe eſſe diceret & quēcunqꝫ latinum in curia exiſtentem ſua manu interempturū. Annius prætor ira commotus cum ſe a veſtibulo templi citato gradu proriperet lapſus per gradus capite grauiter offenſo impactus immo ita ē ſaxo vt ſopiretur: torquatus miſſus a ſenatu ad dimittendos legatos cum iacentem animum viſiſſet exclamauit bene habet: dij pium mouere bellum: lege hiſtoriam apud liuium libro octauo primæ decadis. Hic. tunc. Equauiſſe. quoniam ille torquatus de quo dixi fuit ſeueriſſimus. Duraſtis. paſſi eſtis ingredi romam hos legatos campanos. Nunq̃ ne per aures. exemplo mouet pellendos campanos ne a maiorum grauitate ac ſeueritate degeneraſſe viderentur: locus eſt ab honeſto. Tarpeia. capitolina. Paria. parem honorem in conſulatu. Acri dextra. Liuius dicit annium lapſuꝫ fuiſſe. non impulſū dextra. Qui. annius prætor. Piaret. expur

Delicta augebat pollutior ipſa ſenectus.
Nec quos ville genus deſpectaqꝫ lucis origo
Fœdabat ſperare ſibi depoſcere primi
Deerant imperio ac patrię pereūtis habenas.
Quin etiam exhilarare viris conuiuia cæde
Mos olim: & miſcere epulis ſpectacula dira
Certantum ferro ſæpe & ſuper ipſa cadentū
Pocula: reſperſis non parco ſanguine menſis.
Has aſtu aggreſſus quo verteret acrius ęgras
Ad tyrios mentes: quæ nulla ſorte daturam
Certus erat romā: neqꝫ enī tēperata volebat
Pactulo fuit haut obſcurum crimine nomen
Hortatur ſumni partem depoſcere iuris
Atqꝫ alternatos ſociato conſule faſces:
Et ſi partita renuant ſediſſe curuli
Equatumqꝫ decus geminaſqꝫ videre ſecure:
Vltorē ante oculos atqꝫ ora aſtare repulſæ.
Ergo electa manus greſſu fert dicta citato
Antiſtat cunctis præcellens virrius ore.
Sed genus obſcurum: nulliqꝫ furore ſecūdus.
Impia dementis vulgi & vix tota profudit
Conſulta tumidis incendit vocibus aures.
Concordi fremitu renuētum effūditur aſper
Toto e concilio clamor: tum quiſqꝫ fatigat
Increpitans: vocūqꝫ tremit certamie templū.
Hic torquatis auum fronte æquauiſſe ſeuera
Nobilis heu capua portantes talia dicta
Romuleis duraſtis ait ſuccedere muris:
Ad quos nō auſi carthago atqꝫ annibal arma
Poſt cannas afferre ſuas: nunq̃ ne per aures
It veſtras. in tarpeia cum ſede latini
Orarēt paria: haud verbis: haud voce: ſed acri
Propulſum dextra: qui tum mādata ſuperbo
Ore aſportabat: tanto per limina templi
Turbine præcipitem reuoluti corporis actū
Vt ſęuo afflictus ſaxo ſpectante piaret
Triſtia dicta ioue: & lueret verba ipia lętho.
En ego progenies eius qui ſede tonantis
Expulit orantem & nuda capitolia cōſul
Defendit dextra: rabidū hūc: palmaſqꝫ virorꝫ
Intentantē oculis proauitaqꝫ facta parantem

Vt vidit maiore adeo crudeſcere motu
Excipit his frēdēs fabius: proh cūcta pudēdi
Sedes ecce vacat belli viduata procella
Quē quęſo e vobis huic īpoſuiſſe paratis?
Inqꝫ locum pauli quēnam datis? an tua virri
Prima atqꝫ ante alios ſors concedente ſenatu
Te citat. ac noſtris ęquat iā purpura brutis?
I demens: quo tēdis ait. tibi perfida faſces
Det carthago ſuos. medio feruore loquētis
Impatiens vltra gemitu cohibere furorem
Fulminea torum exclamat marcellus ab ira.
Quę tandē & q̃ lēta tenet patientia mentem
O confuſe nimis gradiui turbine varro:
Vt perferre queas furibūda inſomnia cōſul?
Non ne exturbatos iamdudum limine tēpli
Præcipites agis ad portas: & diſcere cogis
Semiuiros quod ſit noſtro de more creati
Conſulis imperiū? non vnq̃ ſobria pubes
Et peritura breui moneo ocius vrbe faceſſe.
Muros ante tuos: vt par eſt: debita ductor
Armatus reſponſa dabit. conſurgere cuncti
Hic pariter: magnoqꝫ viros clamore p̄mebāt.
Nec non & foribus propere campana iuuēt.
Extulit ipſa gradum: tantęqꝫ dolore repulſę
Cōcitus annibalem voluebat virrius ore.
Fuluius: huic iam ſpōdebant præſagia mētis
Venturum decus: & capuæ pereūtis imago
Iam tū erat ante oculos: nō ſi carthaginis īq̃t
Ductorem veſtris deuictū colla cathenis
Romam victor agas: poſthac intrare quirini
Sacratas dabitur ſedes: tende ocius oro
Quo mens ęgra vocat. referūt hęc inde citati
Mixta minis & torua trucis reſpōſa ſenatus.
Tanta ne omnipotens caligine merſa latere
Fata placet? veniet quondam fœlicior ætas
Cum pia campano gaudebit conſule roma:
Et per bella diu faces perqꝫ arma negatos
Vltro ad magnanimos referat ſecura nepotes
Pœna ſuperborū tamen hęc durabit auorū
Quod nō āte ſuos capua ad ſuffragia mittet
Quā carthago ſuos: poſtq̃ nūc dicta ſenatus

garet: exclamat Torquatus apud Liuiū es iuppiter magne aut fruſtra te patrem deum hominumqꝫ hac ſede ſacrauimus. Progenies eius. ab illo Torquato ducens originem qui latinos expulit. Palmas manus inijcientem in oculos campanorum. Proauita facta. volebat imitari torquatum proauum qui vt canit poeta manu propria Annium e capitolio deterruit. Proh cuncta pudendi. verba Fabij obijcientis impudentiam campanis talia petentibus. o campani inquit omnium ex parte impudētes: vacat nūc ſedes conſulis cæſi in bello : quem nam ex veſtris in locum demortui ſubrogari vultis. commotus erat Fabius: & ideo crebris vtitur interrogationibus. An tua virri : vertit ſermonem ad virrium an inquit es tu primus eligendus conſul? Citat: vocat ad conſulatum. Brutis: conſulibus. nam primus conſul fuit Brutus. Faſces ſuos: ſuffetes vocabantur conſules apd̄ carthaginem. Quæ tandem verba marcelli quibus varronem carpit animo conſtet natum calamitate cannenſi. Inſomnia poſtulata campanorum. Exturbatos: eiectos & extra limen tēpli compulſos. Semiuiros: effœminatos & luxui ſeruientes campanos. Faceſſe: diſcede abi. Conſurgere : conſurgebant romani in campanos. Fuluius ingenioſe verba hæc fuluio tribuit Syllius quoniam paulopoſt cum appio claudio collega capuam obſedit: ideo ait p̄ſagia ſpondebant futurum decus. Non ſi verba fuluij dicentis. o virri non ingredieris poſthac romam etiam ſi Annibalem victum duceres. Sacratas ſedes: romam: Ouidius in faſtis. Dignus roma locus quo deus omnis eat. Tāta caligine: ignoratione futurorum. Fata: diſputationes fatorum. Vltro : ſponte datos faſces id eſt conſulatum. Secura: nihil timens. Nepotes: ipſis campanis poſteris: roma inquit vltro dabit faſces nepotibus iſtorum quibus nunc tanto furore dederunt repulſam: tamen hanc pœnam habebunt campani qꝫ non ante habebunt ius latij & conſulatum q̃ ipſa carthago quę nunc erat inimica. ignoramus aūt hunc primum conſulem campanum Annalium inopia. poſtq̃ expoſuit ſcilicet Virrius ipſis campanis ad quos redierat dicta ac facta romani ſenatus. Annibalem in vrbem vocarunt a Romaniſqꝫ defecere. Fatale ſignum : quod attulit fatum & calamitarem ipſis campanis. Ingentia facta. in comtemptum romanoruꝫ campani geſta Annibalis extollebant. Herculei decoris: laudis quam meruit hercules alpes tranſcendens. Diuis: cælo eiectas. Vada eridani propter pugnam ad Ticinum qui emittit in padū Lydia ſtagna: traſimenuꝫ. Proceres rerum: im-

peratores & conſules qui habebant habenas rerum. Parentis : Amilcaris qui Annibalem nouem annos
natum iurare coegit bellum contra romanos. Vnum : ſolum Annibalem. Exanguis populi.romani ſci⸗
licet iam prope conſumpti quē trahit in contemptum. Prorſus enim tanto. Ironice & ex ſtomacho dicebāt
hoc campani poſt repulſam digniorem eſſe Varronem nomine conſulari qui oſtro effulgens fugit ex acie
vt fœmina: quaſi dicerent nos eſſemus longe digniores & ſic ex rei indignitate mouētur ad defectionem.
Inuictum robur: fortitudinem & magnitudinem. laudat poeta robur animi & officium ipſius decij. de quo
Liuius ea ne fierent neue legatio mitteretur ad pœnum ſumma ope decius Magius vir cui ad ſūmam au⸗
ctoritatem niſhil præter ſanam ciuium mentem
defuit: reſtiterat. Itis ait ciues: oratio decij ad
campanos qua eos accuſat pluribus rationibus
cum violarent fœdera quibus romanis iungebā
tur & Annibalem fœderis violatorem in odius
trahit. Caput: Annibalis damnati a ſuperis quo
niam fœdera rupit. Obliuio recti: locus eſt ab
honeſto adeo ne inquit eſtis obliti iuſticiæ: & of
ficij vt tantam turpitudinem non fugiatis. Ru⸗
tulis: romanis. Res tepidæ: loquitur per tranſla⸗
tionem. nam dum vulnus adhuc eſt tepidum de
bemus adhibere fomenta: ſic recens calamitas
romanorum ſubſidium efflagitabat. Is locus
officio: optima ſentētia quoniā in aduerſis ami
ci cognoſcuntur & officium eſt p̄ſtandum ami
cis aliqua calamitate laborantibus. vnde Ouidi
us ait: Scilicet vt fuluum ſpectatur ī ignibus au
rum: Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides.
Dum iuuat & vultu ridet fortuna ſereno: Inde
libatas cuncta ſequuntur opes. hæc eadem ſen
tentia eſt apud Plautū in ſticho. Fouere læta: eē
in officio erga illos qui ſecunda vtuntur fortūa
non eſt opus & decus viri magnanimi quiverſa
tur circa magna & ardua laboribus difficultati⸗
buſqꝫ plena. Animas. romanorum. Nunq̄ an⸗
guſta: laudat fortitudinem romanorum quorū
pectora nunq̄ erant anguſta malis quoniam qc
quid aduerſi accidiſſet erecto animo tolerabāt
& ſuſcipiebant: nec frangebātur aduerſis. Iccir
co inquit Horatius in ſermonibus: Viuite for⸗
tes fortiaqꝫ aduerſis opponite pectora rebus. pe
ctora dicuntur anguſta malis⁊ quæ mala ſuſci⸗
pere ac tolerare non poſſunt: vt ſunt ignaui &
molles: fortes autem malo fruuntur. Capi⸗
unt: delectant romanos ipſæ calamitates quæ
ſūt virtutis occaſio. capio interdū ſignificat dele
cto. Mar. Te fortaſſe magis capiet de virgie por
ca Me materna graui de ſue vulnera capit. Can
nę pugna cannenſis & ad traſimenum & mors
pauli æmilij. tantum abeſt inquit vt ſint con⸗
ſternati Romani cladibus acceptis vt etiam ma
iores animos ſumant. Hi ſunt qui veſtris: com
memorat beneficia Romanorum in campa⸗
nos vt oſtendat eſſe ingratos ſi a Romanis ad
pœnos defecerint Hoſtem: ipſos ſamnites ſu⸗
pra dixit. Vos & cāpana tueri mœnia depulſo
ſamnitū robore dignū Sigeis duxiſtis auis.

Nunc fata expoſuit tū veris falſa per artem
Virrius admiſcens cecinit fatale cruenti
Turbati ſignum belli: furiata iuuentus
Arma annibalēqꝫ volūt: ruit vndiqꝫ vulgus:
Et pœnos incerta vocant ingentia facta.
Sidonij iuuenis celebrant vt vicerit alpes
Herculei ſocius decoris diuiſqꝫ propinquas
Tranſierit curſu rupes: vt cede refecta
Clauſerit eridani victor vada: victor vt idem
Lydia romano turbati ſtagna cruore:
Et trebiæ ripas æterno nomine famæ
Tradiderit: paulumqꝫ idē inter prelia: & idē
Flaminium proceres rerū demiſerit vmbris.
His ſuper exciſam primori marte ſagūthum:
Et iuga pyrenes: & iberum: & ſacra parentis
Iuratumqꝫ viro bellum puerilibus annis.
Accumulat vnum ducibus tot cęde perēptis
Tot fuſis acie ſtare inter prælia nullis
Attactum telis ſuperum: cum munere detur
Huic ſociare viro dextras: & fœdera iungi
Faſtus: & exanguis populi vanūqꝫ tumorem.
Nimirū capua & dominatū perferat vrbis
Ceu famulis faſces æquataqꝫ iura negantis.
Prorſus enim tanto potiorē nomīe habendū
Varronē vt fugiat conſul fulgentior oſtro.
Talia iactantes iam lectam ſorte parabant
Mittere quę tyrios adiūgat fœdere pubem.
Sed non inuictum ponebat pectore robur
Tum ſolū decius capuę decus: iſqꝫ receptus
Im medios cœtus: neqꝫ enī differre dabatur.
Itis ait ciues violanda ad iura parentum:
Damnatumqꝫ caput temerati fœderis aris
Iungitis hoſpitio: quę tanta obliuio recti
Magna: atqꝫ ī magnis rebus populiſqꝫ viriſqꝫ
Aduerſam oſtentare fidem: nūc tempus inire

Prelia pro rutulis: nunc ſigna aciēqꝫ mouere
Dum tepidę res et medicinā vulnera poſcūt.
Is locus officio cum ceſſant proſpera: cumqꝫ
Dura ad opem fortuna vocat: nā lęta fauore
Haud q̄q̄ magni ē aī decus: hic age adeſſe
Noui dijs animas ſimiles & pectora magnis
Nūq̄ anguſta malis: capiūt mihi credite cānæ
Et traſimena vada & pauli meōrabile lęthū.
Hi ſunt qui veſtris infixū mœnibus hoſtem
Deiecere manu: & capuā eripere ſuperbis
Samnitum iuſſis: hi ſunt qui iura dedere
Terrore expulſo: ſidiciaqꝫ bella remorūt:
Quos fugitis ſocios odiis quo ſue additis ille
Dardanus cui ſacra pater cui nomina liquit
A ioue ducta capis magno cognatus iulo:
Ille ego ſemi hoīnes inter naſamonas: & ī ter
Seuum atqꝫ ęquātem rictū garamāta ferarū
Marmarico ponā tentoria mixtus alūno:
Ductorēqꝫ ferā cui nūc pro fœdere. proqꝫ
Iuſticia eſt enſis: ſoleqꝫ e ſanguine laudes?
Non ita non decio permixtū faſqꝫ nefaſqꝫ
Hæc vt velle queat. nullo vos īuida tanto
Armauit natura bono q̄ ianua mortis
Quod patet e vita non equa exire poteſtas.
Hęc vana auerſas decius iactauit ad aures.
Aſt delecta manus iungebat fœdera pœno
Iāqꝫ aderat præmiſſa duci turbante tumultu
Autololes nuērosa cohors: īpe agmīe magno
Feſtinata citus ꝑ cāpos ſigna mouebat.
Et decius nunc hora viri: nūc tēpus adeſte
Dū capua dignū: dū me duce dextera vindex
Molitur facinus: ꝓcūbat barbara pubes / dire
Pro ſe qſqꝫ alacres rapite hoc decuis hoſtis a/
Si parat obſtructas præbete cadauere portas
Et ferro purgate nefas: hic denique ſolus
Eluerit ſanguis maculatas crimine mentes.
Dumqꝫ ea nequicquam non vlla læta ꝓfatur
Audita aſperitate viri. cœptoque feroci
Multa fœta gerens ira præcordia pœnus
Aſtabat muris: propereque accerſere lectos
Immitē caſtris decium iubet horrida virtus

Iura. i. qui reſtituerūt nobis libertatē prope adē
ptā a ſamnitibus Remorunt: propulſarunt bel⸗
la quæ inferebant nobis ſamnites propter ſidi⸗
cinos qui ad opem campanorum confugerāt.
ſamnites omiſſis ſidicinis omnem belli molem
in campanos verterunt quos romani liberarūt
pulſo robore Samnitum. Quos ſocios: impru⸗
dentiæ accuſat campanos deficientes a roma⸗
nis viris clariſſimis & optimis ad pœnos fœdi⸗
fragos & barbaros. Additis: adiungitis vobis
pœnos crudeles & infidos: Dardanius: troia
nus. de capua & eius nomine dictum eſt: Sueto
nius in cæſare idem ſentit quod poeta dicens:
in monumento tabula ænea inuenta eſt in quo
dicebatur capis conditor capuæ ſepultus con⸗
ſcripta litteris verbiſque græcis in hāc ſniam.
Quandocunqꝫ oſſa capys detecta eſſent fore vt
Iulo prognatus manu conſanguineorum neca
retur. A Ioue ducta. quoniam reges troiani
a ioue habuerunt originem. Cognatus iulo:
& ſic oſtendit campanos eſſe cōiunctos ſangui
ne cum romanis quibus dedit originem.
Magno iulo: alludit ad magnitudinem romāi
imperij. Sæuum: crudelem ritu ferarum.
Rictum. os ferinum. Marmarico: libyco.
E ſolo ſanguine. crudelitate non iuſticia cæte⸗
riſque virtutibus Non ita decio: ego inquit nō
ſum talis vt nullum diſcrimen faciam inter fas
& nefas. Hæc. defectionem ad pœnos. Nullo
vos inuida tanto. ſenſus. potius eſt moriendum
q̄ admittendum tantum ſcelus. Inuida natura:
quæ creauit nos mortales. Tanto bono: & ſic in
telligit mortem eſſe bonum quoddam & mun⁹
naturæ: fortes viri ſtoicique potiſſimū habent
mortē ꝓ validiſſimo telo quo aduerſus hoſtes
vtantur vt fecit cato vticēſis. Non æqua: iniqua
& moleſta quæ non placet quoniam patet ia⸗
nua mortis & ptās exire e vita nō ęqua. Aſt de⸗
lecta manus: ideſt legati campanorum miſſi ad
Annibalem vt cum eo fœdus percuterent. Liui
us ait. legati ad Annibalem venerunt pacemqꝫ
cum eo his cōditionibus fecere. Ne quis īpera
tor magiſtratuſue pœnorum vllum ius ī ciuem
campanum haberet ne ve ciuis campanus īui⸗
tus militaret munuſue faceret: vt ſuę leges: ſui
magiſtratus cāpanis eſſent: vt. ccc. ex romanis
captiuos pœnus daret cāpanis quos ipi elegiſ
ſent cū quibus ęqtum cāpanorū qui ī Sicilia ſti
pendia facerēt ꝑmutatio fieret. Autololes: po⸗
puli aphricæ de quib⁹ dictū eſt. Ipſe: Annibal
ſequebať cohorte autololū: & decius iterū hor
tatus eſt ad egregiū facinus cāpanos: ſed nihil
profecit. Vindex: quæ vlciſcetur clades illatas
romanis: Liui. ait. Vt vero præſidium mitti ab
Annibale audiuit primo ne reciperetur voci

feratus ē:deinde vt receptū aut reijceretur: aut ſi malum facin⁹ ꝙ a vetuſtiſſimis ſocijs cōſanguineiſq; defeciſſēt purgare vellēt:forti ac memorabili facinore vt īterfecto punico pręſidio reſtituerēt ſe rōanis. Eluerit : purgabit mentes noſtras maculatas crimie iam admiſſo. Profatur:palā loquiť palam īquit Liui⁹ vociferatus eſt deci⁹. Fœta:plena. Pœnus: Annibal. Acceſſere deciū iubet:hæc cū eſſent relata Annibali qui vocarēt decium ad ſe in caſtra primū miſit vt ait Liuius:deinde cū eis ferociter negaſſet ſe iturū nec Annibali ius eſſe diceret in ciuē campanū concitat⁹ ira pœnus cōprehēdi; hominēq; vinctūq; ad ſe trahi iuſſit:miſſitq; nūciū ad Marium bloſiū ꝑtorem cāpanum poſtera die ſe capuę futurū. Aliter cāit poeta. Inceſſebat : taxabat aſperis verbis . Deci⁹ in ſenatu cām dicere iuſſus ē q cū manēte ferocia ai negaret lege fœderis id cogi poſſe tū iiectę cathenę: ducique ī caſtra ē iuſſus:q cōcionabūdus iceſſit ad circūfuſā vndiq; multitudinē vociferans:hētis libertatē quā petiſtis cāpani foro medio luce clara vidētibus vobis.nulli cāpanorū ſecūdus victus ad mortē rapior:Poſt paulū vociferatio Annibalis in deciū.poſt mortē īqt pauli ęmilij clariſſimi ducis & flaminij cędē ē michi pugnādū cū decio vecordi quē deridet. Cōpōimur: opponimur & pugnādū ē nobis. Mecū certaſſe volēti. q.d.vult mecū certare vt a me īterficiať :& gloriā ob id ſibi cōpet. Libet:placet decio mouēti noua bella expiri me cui patuere alpes q̄ ad cęlum erigūtur. Deo:herculi. Iratū procellas:maximas iras. Nō clauſi penates: Annibal inqt liuius ingreſſus vrbem ſenatum extemplo poſtulat:precantibuſque inde primoribus ciuitatis ne quid eo die gereret:diemque vt ipſe aduentu ſuo feſtum lætus ac libens celebraret q̄q̄ pręceps ingenio in iram erat:tamen neqd in principio negaret viſendovrbem magnam diei partem conſumpſit. decius Annibali vrbem ingredienti obuiam prodire noluit : ſeque tenuit in foro cum filio clientibuſque paucis ocioſe inambulauit Globus:milites miſſi ab Annibale. Solus ne ruentem:verba Anmibalis ad decium. Illatus ueluti: Hannibalem ſpuentem idecium comparat leoni mandenti iuuencum. Illatus cum ſeſe intulit armentis . Anhelantem: timentem mugientem . Sanguine humano alludit ad ritum punicum : illic enim numina ſanguine humano placabantur:romę vt inquit Plinius Herculi qui erat in pantheo pœni quot annis humana victima ſacrificabant. En dextra:capit Hannibalis perfidiam et crudelitatem non dum inquit patet tibi curia campana & panditur carcer: Apud Liuium ſic loqui-

Armatumq; fide pectus rectiq; cupido
Et maior capua mens imperterrita mole
Inuicta ſtabat toruoque minantia vultu
Iuſſa ducis verbiſque etiā īceſſebat amaris.
Quē libyæ rector tot ſigna tot arma ferentis
Spernētē īcrepitās magno clamore ꝓfatur:
Poſt paulū poſt flaminiū cōpōimur heu heu
Vecordi decio mecum certaſſe volenti.
In decus & famam læthi rapite:ite citati
Signa duces:pateatq; mihi cāpana vetante
Vrbs decio explorar libet noua bella mouēti
Cui patuere alpes ſaxa impellentia cœlum
Atque vni calcata deo.ſuffuderat ora
Sāguis:& a toruo ſurgebāt lumine flammæ.
Tum rictu ſpumas & anhelis faucibus acta
Verſabant penitus dirum ſuſpiria murmur:
Sic vrbem inuectus tanto comitante ſenatu
Et vulgo ad ſpectata ducis ſimul ora ruente
Effundit cūctam rabiem irarumq; ꝓcellas
Necnō & decio propiora pericula mentem
Flāmarāt:tempuſq; adeo cernebat adeſſe
Quo laudes ducis inuicti ſuperaret inermis
Non illum fuga nō clauſi occulere penates.
Sed liber ueluti nullus penetraſſet in vrbem
Annibal intrepido ſeruauerat ocia vultu:
Cum iuuenē ſęuis hortendū cōcitus armis
Inuadit globus & pedibus ſublime ſedentis
Ductoris ſiſtit:tonat inde ferocibus alte
Inceſſens victor dictis:ſolus ne ruentem
Fulcire ac reuocare paras a funere romam
Odemens:en qui diuum mihi munera tanta
Eripiat decio prorſus ſeruabat inerti
Vincendus decio imbelli cui fœmina nulla
Orta in agenoreis noſtrę carthaginis oris
Ceſſerit . huic agedū:nā cur īdigna feramus
Magnanimo miles mæritas innecte cathenas
Dixerat: hęc nondū finem conuicia norant
Illatus velut armentis ſuper ardua colla
Cum ſeſe īpoſuit victorq; immane ſub ira
Infremuit leo:& īmerſis grauis vnguib⁹ hęſit
Mandit anhelantē pendens ceruice iuuencū

tur.quid violentius.capua capta ficret ire obuiam annibali.exornate vrbem diemq; aduentus eius conſecrate vt hūc triumphum de ciue veſtro ſpectetis:hæc eo vociferātę cū moueri videretur vulgus obuelatuq; caput ē ociuſq; rapi extra portam iuſſus eſt. Obnubitur:velatur nigra veſte caput decij. Ferox:decius animi atrocis:& inuicti trahebatur vi ante oculos campanorum. Exin victor: Annibal compos voti ſui vinctoq; decio luſtrat vrbem ac templa. Serenos:placidos benignos: Quis ſator:conditor capuę. Acies frenata.equeſtris.ſeruat decorum bellicoſiſſimi ducis qui non quærebat quot eſſent ī vrbe tēpla:ſed quo t acies armatæ.& quot ad bellum fouendum talenta. Capitolia:erat.n.capuę aliud capitolium. Stellates campos:cāpi ſtellates erant in agro campano fertiliſſimi: campum ſtellatem maioribus conſecratum autore Tranquillo agrumq; campanum ad ſubſidia reipu.vectigalem relictū cęſar diuiſit extra ſortem.xxv.milibus ciuium qbus terni plures ve liberi eſſent. Cererem benignam:cāpos fertiles & magnam vim frumenti. Iamque diē ad metas:deſcribit occaſum ſolis. Heſperus:ſtella quę ſubſequitur ſolem occidentem: heſperum luciferum eſſe anaximander primus inueſtigauit. Inſtituunt æpulas. deſcribit conuiuium qđ campani pararūt Annibali. De more:conſueto luxu. Feſtā: ornatā & lętam aduētu Annibalis.

At decius dum vincla ligant necte ocius īqt
Nā ſic annibalem decet intrauiſſe cathenas
Fœderis infauſti precium:ſic victima prorſus
Digna cadit decius:nec enim te ſanguine lętū
Humano ſit fas cęſis placaſſe iuuencis.
En dextra:en fœdus:nōdum tibi curia nec dū
Templorū intranti poſtes iam panditur acri
Imperio carcer:perge ac primordia tanta
Accumula ꝑibus factis mihi fama ſub vmbris
Te feret oppreſſum capuę cecidiſſe ruinis.
Nec plura effari conceſſum:obnubitur atra
Veſte caput:trahiturq; ferox añ ora ſuorum.
Exin victor ouans ſedato pectore tandem
Spectandis vrbis tectis:templiſque ſerenos
Lętus circum fert oculos & ſingula diſcit
Qui muris ſator:& pubes ſit quāta ſub armis
Quotq; auri pateant bello argentiq; talenta
Nūc qualis frenata acies nūc deīde pedeſtris
Copia quanta viris monſtrant capitolia celſa
Stellateſque docent cāpos:cererēq; benignā.
Iāque diē ad metas defeſſis phœbus olympo
Impellebat equis: fuſcabat & heſꝑus vmbra
Paulatim infuſa properātem ad littora curꝛ.
Inſtituunt de more epulas feſtāq; per vrbem
Regifice extructis celebrāt cōuiuia menſis.
Ipſe deum cultu & ſacro dignatus honore
Pręcipuis multoq; procul ſplēdētibus oſtro
Accipitur ſublime toris:non vna miniſtri
Turba gregis:poſuiſſe dapes his addita cura
His adolere focos:his ordine pocula ferre
Nec nō & certis ſtruitur penus:aſpera menſa
Pondera celati fulgent antiquitus auri.
Eripiunt flāmæ noctē:ſtrepituq; mouentum
Murmurat alta domus:ſtupet īcōſuetus opi
Sidonius mēſę miles:faciemq; ſuperbi (mæ

Regifice: regio luxu: Virgil . Regales inter menſas. diuerſatus eſt Annibal : inquit Liuius apud Munos celeres ſcenium pacuuiumque īclytos nobilitate ac diuitijs. Dignatus:quem dignum iudicauerunt. Oſtro purpura. Virg. ſtratoque ſuper diſcumbitur oſtro. Toris:lectis diſcubitorijs. Sublime : in ſublimi loco. ſic æneas accipitur a didone. ideo Virg. ait. Inde toto pater æneas ſic orſus ab alto . Adolere:incendere adolere inquit Nonius proprie ē verbum ſacra reddentium quod ſignificat votis. vel ſupplicationibus numen auctius facere. Papinius in thebaide deſcribens conuiuium adraſti ſic canit. Canis etiam altaribus ignes Sopitum cinerem & tepidi libamina ſacri Seruabant adolere focos:epulaſque recentes Inſtaurare iubet . Penus:inquit ſceuola eſt quicquid reconditur ad annuum vſum:& dicuntur penora eo ꝙ non in promptu ſint:ſed intus & penitus habeantur . penus apud antiquos autore gellio varijs generibus dictum : & varie declinatum eſt . nam & hoc penus & hæc penus : & huius peni & peniris:& penitiris:& penoris veteres dictitarunt . Aſpera pondera : vaſa argentea:& aurea cælata. Antiquitus: id eſt vaſa archetipa. Stupet. admiratur propter diſſuetudinem. Opimæ: luxurioſæ & magnifico apparatu ſtructæ. Haurit:accipit videt luxum campanum. Ipſe: Annibal. Damnat: accuſat cum fuiſſet in victu ad eam diem parciſſimus. Faciles:quæ faciles eſſe debent ex rebus non comparatis ad luxum . parabile eni eſt & facile quod natura deſiderat .
Tanto agmine : tanro luxu & apparatu cum

ſeruorum ſtrepitu. Epicurus dicebat naturales
diuitias faciles eſſe atq₃ parabiles: q paruo eſ=
ſet natura contenta. Laxarunt: exhylararunt ſe
ueram & voluptatibus prius rebellem Anniba
lis mentē. horatius ait in ſermōibus. Explicuit
vino contractæ ſeria frontis. Perſonat euboica:
hoc fingit ad imitationem Vir. & ex veteri in=
ſtituto. quoniam tunc poetæ canebant in cōui
uijs laudes heroū. Cymes. i. cumarum. dr̄. n. cy=
me cymes & cume cumarū oppidū cāpanię pa
tria theutrantis. Teſtudine: cythara. Euboica:
cumea. nam ex chalcide oppido euboiæ vene=
runt q in italia cumas cōdiderūt. vnde Vir. ait.
Chalcidicaq₃ leuis tādē ſupaſtitit. Iamq₃ iouē:
theutras vult oſtendere capyn capuæ condito
rem habuiſſe originem a ioue. Athlas. vij. filias
habuit quæ in cælo plyades dicuntur. harū ele
ctra ex ioue genuit iaſium & dardanum. Iaſius
celebs manſit. dardanus duxit chryſen pallātis
filiam. Vnde nati ideus & dymas: q regnaue=
runt in arcadia. Dardan⁹ nauigauit in aſiam &
ibi poſuit ſedem. Ideus cum parte copiarū ſe=
dit in montibus qui ab eo idei dicuntur cybeli
extructo templo initiandi modum inſtituit: &
orgia. Dardan⁹ accepto agro a teucro rege lo=
ci teucriam vrbē ſui nominis cōdidit. phano=
demus ait ex attica profectum dardanum qui
mortua chryſe duxit batheam filiam teucri: ex
qua genuit erichthoniūqfuit fortunatiſſim⁹. ex
erichthonio & calliroe filia ſcamādri nat⁹ ē tros
ex troe & callanide heumedis filia aſſarac⁹: ex
quo & clitodore Laomedontis filia natus eſt
capys: cuius & nymphæ naidis anchiſes filius
fuit. anchiſæ ac veneris æneas. Furta. concubi=
tus. Atlantidos: filiæ athlantis. Oui. i faſtis. Dar
danon electra quis neſcit atlantide natum. Sci
licet electrā cōcubuiſſe ioui. Magna ſtirpe: di
uina a ioue. Ilus: filius aſſaraci condidit ilium.
Muris: capuæ: Honori nominis: ad honorē ca
pys cōditoris. Auguſto: ſacrificio Carcheſia: po
cula. Libat: ſacrificat. Irrorat menſis. ſacrificat
ſuper menſas. de hoc ritu dictum eſt ſupra. Ar
deſcit: calet vino hauſto poſt libationem in ho
norem capys. Interea tyrio: dum Annibal epu
lis operam daret perolla filius eum confodere
deſtinauit: ſed pater non permiſit lege patris&
filij verba apud Liuium. Iuuenis: perolla. Vna
mens: vnus inquit Liuius nec dominorum inui
tatione: nec ipſius interdum Annibalis perolla
vinci potuit. Venenis: vino quod appellat vene
num. Plinius ait li. xiiij. Androcides ſapientia
clarus ad alexandrum magnum ſcripſit intem
perantiam eius cohibens vinū potaturus. Rex
memēto te bibere ſāguiem terrę ſicuti venenū
ē homini cicuta ita & vinū. Necis ſidōię: mortis

Ignotam luxus oculis mirantibus haurit.
Veſcitur ipſe ſilens: & tātos damnat honores
Ipſe epulis facileſque coli tanto agmīe mēſas
Donec pulſa fames: & bacchi munera duram
Laxarunt mentem: cum fronti reddita demū
Lætitia: & poſitę grauiores pectore curæ.
Perſonat euboica teuthras teſtudine cymes
Incola: & obtuſas immiti murmure ſæuę
Inter bella tubę permulcet cantibus aures:
Iamq₃ iouem & lętos p furta canebat amores
Electręque toros atlantidos. vnde creatus
Proles digna deū tum dardanus: iſq₃ tonanti
Vt det erichthoniū magna de ſtirpe nepotem
Hinc tros: hinc ilus generis tunc ordine lōgo
Aſſaracus: nulloque minor famaue manuue
Tum capis vt primus dederit ſua noīa muris.
Concelebrant plauſu pariter ſidonia pubes
Cāpanęq₃ manus ante oēs ductor honori
Nominis auguſto libat carcheſia ritu
Cętera quē ſequitur bacchiq₃ ex more liquorē
Irrorat menſis turba ardeſcitque lyeo.
Interea tyrio reſoluta in gaudia cœtu
Conuerſo: neque enim iuuenis nō digne ſileri
Tranſmittā tua cepta libens: famāq₃ negabo
Quanq̄ īperfectis magnæ tamē idolis auſis.
Mens vna inuiolata mero nulliſque venenis
Potando exarmata: decus pugnęque neciſq₃
Sidonię tacito voluebat pectore molem
Quoq₃ eſſet miranda magis tū ſacra libido
Pactulo genitus patrias damnauerat artes.
Is varijs oneratum epulis: atque atria tardo
Linquentem greſſu comitatus pone parentē:
Poſtq̄ poſſe datum meditata apire: nouoſq₃
Pandere conatus: & liber parte relicta
Tectorum a tergo patuit locus: accipe digna
Et capua: & nobis inquit conſulta togaque
Armatum amota nudat latus: hoc ego bellū
Cōficere enſe paro: atq₃ auulſum ferre tonāti
Rectoris libyci victor caput. hic erit ille
Cui polluta dolis iam fœdera ſanciet enſis
Si perferre nequit ſpectacula tanta ſenectus

Et tremit inceptis laſſo maioribus ęuo:
Et tu ſecuris concede penatibus: & me
Linque meæ mēti: ſummū tu credis & æquas
Annibalem ſuperis: o quantū nomine maior
Iam pœno tibi natus erit: vibrabat ab ore
Ignis atrox: animuſq₃ viri iam bella gerebat
Cum ſenior tanti pondus conaminis ægra
Iam dudū vix aure ferens tremebūdus ibidē
Sternitur: & pedibus crebro pauida oſcl'afigēs
Per ſiquid ſupereſt vitæ: per iura parentis
Perque tuam noſtra potiorem nate ſalutem
Abſiſte inceptis oro: ne ſanguine cernam
Polluta hoſpitia: ac tabo repleta cruento
Pocula: & euerſas pugnę certamine menſas.
Tu ne illū quē non acies: nec mœnia & vrbes
Ferre valēt: cū frons propior: lumēq₃ coruſco
Igne micat? tu ne illa viri quæ vertice fundi
Fulmina pertuleris: ſi viſo intorſerit enſe
Diram qua vertit per campos agmina vocē?
Fallit te menſas inter quod credis inermem.
Tot bellis quæſita viro: tot cędibus armat
Maieſtas æterna ducem: ſi admoueris ora
Cānas & trebiā āte oculos traſimenaq₃ buſta
Et pauli ſtare ingentem miraberis vmbram.
Quid tanto in caſu comitūq; iuxtaque iacentū
Torpebunt dextræ? parce oro: & deſine velle
Cui nequeas victor ſupeſſe: an triſta vincla
Et decius non erudiunt componere mentē?
Talia commemorans famę maioris amore
Flagrātem vt vidit iuuenem: ſurdūq₃ timori
Nil vltra poſco: refer in conuiuia greſſum
Approperemus ait: non iā tibi pectora pubis
Sidonię fodienda manu tutantia regem.
Hoc iugulo dextrā explora: nāq₃ hoc tibi fer
Si pœnū iuaſiſſe paras: p viſcera ferꝝ (rū
Noſtra eſt ducendū: tardam ne ſpne ſenectā.
Opponā mēbra: atq₃ enſem extorq̄re negatū
Morte mea eripiā. lachrymę tunc ore pfuſæ:
Et magna ſuperum cura ſeruatus in arma
Scipiadę pœnus: nec tantum fata dederunt
Externa peragi dextra: pulcherrimus iræ

Annibalis ſidonij. Sacra libido: laudabilis volū
tas perollę. Patrias artes qm̄ pacuuius ſiue pa=
ctulus ſuaſerat defectionem ad pœnos. Po=
ne: poſt patrem inquit Liuius ex cōuiuio egreſ
ſum ſequutus filius vbi in ſecretum hort⁹ erat.
conſilium inquit perolla affero pater: quo non
veniam ſolum peccati impetraturi a romanis
ſed in multo maiore honore & gratia ſimus cā
pani q̄ fuimus vnquam. A tergo: in poſticis
ædium. Meæ menti: ſine me perficere id qđ
meditor. Erit maior: quoniam ſuperabo An
nibalem. Per ſiquid ſupereſt vitæ: verba pa=
cuuij ad filium: apud Liuium ait. Per ego
te fili quæcumque iura liberos parentibus iun
gunt precor quæſoque ne ante oculos patris fa
cere & pati omnia infanda velis. Potiorem:
cariorem. Viſo enſe: tuo ſcilicet inquit Pacu
uius. Fallit te menſas. confutatio eſt Su=
pereſſe: ſuperuiuere etiam ſi Annibalem vice=
ris: quoniam illius comites te conficient. apud
Liuium ait. vnus aggreſſurus es Annibalem:
quid illa turba tot libertorū ſeruorumq₃. quid
in vnum intenti omnium oculi: quid tot dextrę
torpeſcent vultum ipſius Annibalis: quem ar=
mati exercitus tremunt: quem horret populus
romanus tu ſuſtinebis? tali auxilia deſunt.
Scipiadæ: Scipioni qui de Annibale triumpha
uit. Externa dextra: campana. fata noluerunt
Annibalem cadere manu externa. Serenant
fronte: id eſt celant triſtitiam: & dolorem ſimu
lata lætitia. Et iuuenis mago. dum hæc in
italia agerentur mago ad carthaginem miſſus
eſt nuncius victoriæ: cum anulis qui dimidium
ſuper tres modios impleuerunt. Exuuiæ: a=
nuli & cætera ſpolia. Libamina ſuperis: pro
his inquit Liuius tot tantiſque victorijs rerum
ſacrum dijs immortalibus agi haberiq₃ manda
uit. Libycis oris: nam ex templo impoſitus
fuit in nauem & carthaginem deſtinatus: na=
uim cyrenas impulit tempeſtas quæ tum ī di=
tione regum ægyptiorum erat. vbi cum decius
ad ſtatuam ptolemæi confugiſſet deportatus
a cuſtodibus ad ptolemæum cum eum docuiſ
ſet contra ius fœderis vinctum ſe ab Annibale
eſſe: vinculis liberatur: & ibi remanſit cum re=
dire poſſet permittente ptolemæo vindice ſuę
libertatis. Reduci: reuerſo Annibali in patri=
am. Lentas iras: vt eum puniret cum maxi=
ma voluptate animi. ſupra dixit lentæ manda=
uerat iræ. Vrbem batti: cyrenas de quibus di
ctum eſt. Pellea ſceptra: ptolemæus rex egy
pti & alexandriæ denominatæ ab alexandro
pelleo id eſt macedone: pella eni fuit vrbs ma=
cedoniæ. vn̄ alexander pelle⁹. Iuue. Vn⁹ pelleo
iuueni nō ſufficit orbis. Minis vehentum: eorū

qui decimũ vehebãt naui carthaginẽ. Nec venerem iterea;imitatio ẽ Virgilij apud quẽ Venus cupidinis opera didonẽ amoris ſagitta cõſauciauit:nũc mẽtes pœnorum emollire parat. Exitio:amore. Importũa:rigida bellicoſa. Natis:cupidinibus. Flãmas:occultũ amorẽ. Virgi. Occultũ iſpires ignẽ fallaſq; veneno. Eat iproba iuno:verba veneris ad filios i contẽptũ iunonis:q̄ nõ poterat cladibꝰ romãorũ ſatiari. Acta:elata rebꝰ illi ad voluptatẽ fluẽtibus. Profligãda:debellãda quã nõ potuit ſternere romanus ẽſis. Gradiuꝰ: q pugnauit ad cãnas ꝓ romanis.

Amomo:vnguento aduecto ex ſyria. Amomum eſt frutex:naſcitur in ſyria & armenia. odorem habet optimum ſomnoſque ſuauificat. Madenti:ebrio Numine:amore. Liquefacta:quadam ſuauitate cãtata. Pieria: Phœbea.

Lymphæ:aquæ igni calefactæ. Miſeris bonis. voluptatibus quæ homines faciunt miſeros. Liuius ait. Itaq; quos nulla mali vicerat vis perdidere nimia bona:ac voluptates immodicæ:& eo impenſius quo auidius ex inſolentia i eas ſe immiſerat. Somnus enim & vinum & epulæ.& ſcorta & balnea & ocium conſuetudine indies ita eneruauit corpora animoſque vt magis deinde victoriæ eos q̄ præſentes tutarẽtur vires. Patrias artes:duros ritus bellandi Sagitta:cupidinea inficiente mentem ipſius Annibalis. Secundæ:proſperæ. Quaſſant. concutiunt emolliunt. Merſæ: demerſæ in libidinem & addebant campani ludos ſcenicos ad maiorem oblectationem. Vt ſtrepit aſſidue:luxam luſuſque cãpanorum comparat luxui quo diffluebant ægyptij ad canopum : canopus autore Stra..c. &.xx.ſtad. diſtat ab Alexandria pedeſtri itinere euntibus dicta a canobo rectore claſſis menelai.ideo ait canopo amycleo id eſt lacedęmone quoniam menelaus regnauit apd̄ lacedæmonios vbi ſunt amyclæ. Menelaus in ægyptum nauigauit poſt euerſum ilium ad ꝓteũ vt canit homerꝰ i odyſſea canobꝰ illic mortuꝰ ẽ &.b.mutat̃.in.p.& dicit̃ canopꝰ. in ea ẽ ſerapidis templum inquit Strabo cultu ac religione excellens:ſed ante omnia ingens eſt eorũ turba qui ad ſolennia per foſſam paſſim ab alexandria deſcẽdũt.nã iterdiu noctuq; plena eſt virorũ ac mulierũ impudenter canẽtiũ & ſaltãtiũ cũ omni diſſolutiõe:& his ꝑterea q diuerſoria habẽt foſſæ impoſita ad huiuſmodi relaxationẽ ac celebritatẽ idonea. Vt ſtrepit:ſaltatiõibus vacat. Mẽphis nilotica:ægyptia. Mẽphis erat regia regũ ægyptiorũ:quã ꝓ ægyptijs ponit. Ad phrygiã lotõ:ad tibiam quã iuenit marſias i phrygia apud celenas : & tibia optia ẽ ex loto arbore. ſupradixit de marſia. Mygdoniã phœbi ſupatus pectine loton. Superbas: cla-

Et dignus fieri compos memorabilis auſi.
Amiſit quantã poſito conamĩe laudem:
Cui tantũ eſt voluiſſe decus:tũ reddere ſeſe
Feſtinant epulis:& triſtia frõde ſerenant:
Donec lęta virum ſoluit cõuiuia ſomnus.
Poſtera lux phaetõtis equos ꝓferr̃ parabat
Iam rapidos:oĩ curru ſplendente ſub vndis
Et iuuenis magno generatus amilcare duras
Iam dudum exercet curas:carthagis arces
Ire ferox mago:& patribus portare iubetur
Nuncia facta ducis:præda & captiua legũtur
Corpora:direptęq; viris ſub marte cruento
Exuuiæ fauſti ſuperis libamina belli.
Altera curarum libycis demittitur oris
Heu decius:reduci lentas ſeruatus ad iras:
Ni pœnę iuuenem indignæ miſeratus ab alto
Iuppiter antiquam batti vertiſſet ad vrbem.
Hic pellea virum ptolemęi ſceptra vehentum
Eripuere minis:reſolutaque vincula collo:
Atq; eadem vitæ cuſtos:mox deinde quieto
Accepit tellus oſſa inuiolata ſepulchro.
Nec venerem interea fugit exoptabile tẽpus
Pœnorum mentes cæco per læta premendi
Exitio:& luxu corda importuna domandi.
Spargere tela manu paſſim fallentia natis
Imperat:& tacitas in pectora mittere flãmas
Tum pueris dulce arridẽs.eat improba iuno
Et nos:nec mirꝫ:qd eni ſumus?acta ſecundis
Deſpiciat:valet illa manu:valet illa lacertis:
Paruula nos arcu puerili ſpicula ſenſim
Fũdimus:& nullus noſtro de vulnere ſãguis.
Verũ agite o mea turba ꝑcor:nunc tp̄s:adeſte
Et tyriam pubem tacitis exurite telis:
Amplexu:multoq; mero:ſomnoq; virorum
Profliganda acies:quã non ꝑfregerit enſis
Non ignes:non immiſis gradiuus habenis:
Combibat illapſos ductor per viſcera luxus:
Nec pudeat picto fulctum iacuiſſe cubili.
Nec crimẽ aſſyrio ꝑfũdere pugnet amomo
Illle ſub hyberno ſomnos educere telo
Iactator tectis malit conſumere noctes.

Ac ponat ritus veſcendi ſæpe citato
Dum reſidet ſub caſſide equo:diſcatq; lyeo
In bellum donare diem:tũ deinde madenti
Poſt epulas ſit grata chelys: ſegniſq; ſopores
Aut noſtro vigiles ducat ſub numĩe noctes.
Hæc poſtq̄ venus:applaudit laſciuus:& alto
Mittit ſę elo niueis exercitus alis:
Sẽtit flãmiferas pubes mauruſia pennas:
Et pariter fuſis tepuerũt pectora telis:
Bacchi dona volũt:epulaſq; & carmĩa rurſus
Pieria liquefacta lyra.non acer aperto
Deſudat campo ſonipes:non vlla per auras
Lancea nudatos exercet torta lacertos.
Mollite flammis lymphæ lãguẽtia ſomno
Mẽbra fouẽt: miſeriſq; bonis ꝑit horrida vir
Ipſe ẽt afflatus fallente cupidine ductor(tus
Inſtaurat mẽſas dapibus:repetitq; volẽtũ
Hoſpitia:& patrias paulati decolor artes
Exuit:occulta mẽtem vitiante ſagitta.
Altera iã patria:atq; ęquo ſub honor̃ vocatur
Altera carthago capua:intactũq; ſecundę
Fortunę ingeniũ vitia adlatrantia quaſſat.
Nec luxus vllus merſę q; libidine vitę
Cãpanis modus:accumulant variaſq; ꝑ artes
Scenarum certant epulas diſtinguere ludo:
Vt ſtrepit aſſidue phrygiam ad nilotica loton
Memphis amycleo paſſim laſciua canopo.
Imprimis dulcem pœno lætante per auras
Nũc voce ifũdit teuthras:nũc pectĩe cãtum.
Iſque vbi mirantem reſonantia pollice fila
Ductorem vidit libyæ:canere inde ſupbas
Aoniæ laudes ſenſim teſtudinis orſus
Concordẽ citharæ mouit ꝑ carmĩa linguam
Vincere linquentes vitam q̄ poſſit olores.
Atque hæc ex multis carpſit molliſſia mẽſæ
Argolicis quondam populis mirabile dictu
Exaudita chelys:lapidem teſtudine fœlix
Ducere:& in muros poſuiſſe volãtia ſaxa.
Hęc amphionio vallauit pectine thebas
Ac ſilice aggeribus per ſe ſcandente vocatis
Iuſſit in immenſum cantatas ſurgere turres.

ras & inclytas. Aonię teſtudinis : lyrę ãphionis thebani de quo horatiꝰ in arte poetica. Dictus & ãphion thebanę cõditor vrbis. Saxa mouere ſono teſtudinis:& ꝑce blanda Ducere quo vellet. Orſus:icipiẽs inde exordia. Mouit liguã.i.cepit canere ad ſonũ tibiæ vt ſonꝰ cõueniret cũ voce. Olores cygnos:q in morte dicunt̃ canere amœne. Martialis. Cãtator cygnꝰ funeris ipſe ſui.& Oui.i heroidibꝰ. Sic vbi fata vocãt vdis abiectus i herbis Ad vada meãdri cõcinit albꝰ olor. Carpſit:delegit ad oblectationẽ audiẽtiũ. Molliſſia:aptiſſia Argolicis:græcis : argolicos ponit ꝓ thebãis. Ducere:ad extruẽdos muros thebãos. Papiniꝰ. i thebaide. Penituſq; ſequar quo carmĩe muris iuſſerit ãphiõ tyrios accederẽ mõtes. Chelys:lyra. Vallauit:muniuit muris:& circũdedit. Cãtatas:cãtu ędificatas. altera turba tũ:nũc de lyra. Ariõis methymnei. Ariõ citharedꝰ optius ex mẽthimna vrbe leſbi pitia ſuę artis & gr̃a piãdro corithio gratꝰ fuit. poſtea i ſicilia italiaq; diuitijs cõpatis ad patriã ꝓperans cũ nautę q eũ vehebãt vt diuitijs potirent̃ pder̃ vellẽt lyra canẽs delphinũ exciuit cuiꝰ dorſo exceptꝰ ad tenarꝫ lacõię ꝓmõtoriũ delatꝰ ẽ. & corithũ cõceſſit. Vbi oia recupauit nautis ſupplicio affectis. Pectĩe:plectro quo fides tãgũt̃. Moderata:q̄ mitigauit vitulos marios. In o iforma qm̄ ꝓtheꝰ vt dictũ ẽvertebat ſe i varias formas Portauit. effecit vt portaret̃ a delphino. Martialis. Sic methimneo gauiſꝰ ariõe delphi. Nanq; peliaca.nũc de lyra chirõis cẽtauri.chirõ fuit filiꝰ ſaturni ex phyllira.vñ phylliridescognominat̃. Magiſter fuit achyll̃ & lyra eũ cãer̃ docuit laudes heroũ: Iuue. cui nõ ẽliceret riſũ citharœdi cauda magiſtri. apd Valeriũ Flaccũ peleꝰ nauigaturꝰ cũ argonautis ſic chironẽ alloquit̃. Sub te puerilia tela magiſtro. Venator ferat:& noſtrã feſtinat ad haſtã. chiron nõ mõ cẽtauros ſed ois hoies ſuę ętatis bõitate ac iuſtitia ſupauit. Peliaca rupe.i pelio mõte. Cẽtauro. chirõi. Fide.corda. Triſtis auerni.iferorꝫ.i.cõpeſcebat mitigabatq; ſuauitate cãtꝰ mare ac iferos. Nãq; chaos. canebat chirõ pricipia rerũ de qbus tractat natural̃ phũs:ſed omiſſis pluriũ philoſophãtiũ opinionibꝰ de pricipijs rerꝫ varijs: atq; diuerſis eas opiniões in mediũ adducã q̄ ad pſentẽ iterpretationẽ ſpectãt:& faciũt. Ariſtotelis opinio de pricipijs rerꝫ hęc fuit:ad quã q̄q; opinio relata vera eſſe aliq̄ ex pte cõprobat̃. quatuor pricipia rerꝫ poſuit. Mareriã vt ſubiectum ad omnẽ mutationẽ ſuſcipiẽdã. formã:q̄ ex ipa emergit. effectricẽ cauſã vñ eſt pricipiu motus ꝓductionis:& gñationis. finem ob quẽ natura agit:ſiue ille ſit forma:ſiue qd̄ a tota re compoſita fieri emergereq; per formaꝫ videt̃:

omitto priuationem:quā ipſe cum materia cōnexā generationis nec omnium principium eſſe dixit. Pla-
to philoſophiæ princeps & ſi in nonnullis locis eadem principia poſuit quæ poſt euꝫ Ariſtoteles:& īſuper
īſtrumētalē cauſā atqꝫ exemplarē.nōuunq̄ tamē paruum & magnū atqꝫ vnū dicit principia rerum eſſe . per
magnū & paruū materiā.per vnū formā ītelligebat.in quibus maxime ſequutus eſt pythagoreos aſſerētes
in dualitatis.vniuſqꝫ rōne pricipia reꝝ cōſiſtere:quoꝝ rationē dualitatis inq̄ atqꝫ vnius ad idea : formaſqꝫ
reꝝ ipſe accōmodauit:& quæ cōditiones materiæ tribuēdæ ſunt.eadē paruo magnoqꝫ tribui poſſunt . qđ
ſi materia oīum reꝝ formas ſuſcipere poteſt & nūc parua:nūc magna eſſe videt̄.& definitæ q̄titatis per in
definitam ſuā molē ſuſceptrix eſt.cōſtat ꝑ ma-
gnū atqꝫ paruū accōmodatiſſime materiei na-
turā Platonē inuiſſe . Heſiodus vero ante Ari-
ſtotelem poetice loquens cum trāſlationibus ī
q̄ quas poetæ ſibi ꝓfeſſione ſua nō iniuria vē-
dicant.principiū reꝝ chaos eſſe dixit:quo ma-
teria īdicat̄.chaos.n.a capacitate capiēdoqꝫ de
ſcēdit.quod officiū materię videt̄ eſſe.Materia
.n .prima nihil eſt reꝝ ſed oēs res ſuſcipere at-
qꝫ capere poteſt.ad quā omnes hæ cōditiones
accōmodant̄ quas Syllius ad ipſum chaos aſſi-
gnat.chaos vt ait.Sex.Pōpeius appellat heſio-
dus cōfuſam quandā ab initio vnitatē hiantē.
patentemqꝫ in ꝓfundū vnde nos hiare dicimꝰ:
& ianus detracta.h.nominat̄ eo q̄ fuerit primꝰ
oīum cui primo ſupplicabāt velut patenti:& a
quo reꝝ oīum factū putabāt initium.Vnde ait
apud Oui.li.i.faſtoꝝ . Me chaos antiqui : nam
ſum res priſca:vocabāt.Cæcam molem. obſcu
ram quādam cōgeriē reꝝ & globū.Sine ſydere.ſine lumine.Mundū ſine luce.q̄m tenebræ erant vbiqꝫ. Di
ſcuſſit.Diuiſit.Deus.& ſic concordat cū libris moſaicis & intelligit mētē diuinā effectricē cauſā.Anaximan
der putauit vnum eſſe principium ex quo omnia orirentur ſequeſtratione.Anaxagoras clazomenius po-
ſuit principium cōgeriem rei in qua ſunt infinitæ partes.& omnia permixta atqꝫ indiſcreta . Empedocles
aggrigētinus poſuit globum vnum in quo eſſent.iiij.elemēta.Ignis:aer: aqua:terra . ex quo globo omnia
orirentur.In congerie illa dicebat Anaxagoras eſſe res ſimilium partium ex quibus orirentur res diſſimi-
les:& dicebat hoc fieri ſemper:& quodlibet eſſe in quolibet:& omnia eſſe in omnibus:ſed videri talia : q̄a
in vno plura inſint a quibus denominatur.vt caro:quia ibi eſt plurimum carnis:& ſic de ſingulis & ex ſeq-
ſtratione dicebat omnia oriri.& poſuit mentem quæ intelligeret omnia confuſa & ſegregaret per ſuā ope
rationē & ītelletiōe & dicebat aliq̄n mētē cepiſſe ſequeſtrare.Empedocles dicebat non incepiſſe cōcordiā
atqꝫ diſcordiam:ſed fuiſſe ſemper vt nunc ſit concordia nunc diſcordia.Naturales philoſophi ante Plato-
nem partim vnum partim plura principia rerum eſſe ponentes:vt aerem:aut aquā:aut ignem : aut vnū qđ
inter īpā:& præter hæc aut quatuor elementa vel congeriem rerum aut infinita corpuſcula per hæc mate
riale principium omnes innuebaut.hanc eandem rationem ſententiamque de principijs productionis cre
ationiſque rerum noſtra religio fideſque clariſſima ſanctiſſimaque amplectitur.deū namqꝫ vniuerſa & ma
teriam ipſam ex nihilo produxiſſe atque ob finem aliquem creaſſe tenet.Nam deus glorioſus omnia crea
uit omnibus locum præſcripſit.globum terræ in medio vniuerſi librauit.ſupra hāc aquā & aerem & ignē
ſuper aerem collocauit.omniaque hæc cæli nobiliſſimo corpore complexus eſt:in quo ſolem lunam: ſtel-
las poſuit:animalia in terris volucres & reptilia produxit.piſces in aquis.demum formauit hominē: cuius
poteſtati omnia ſubiecit:hæc quę dixit libri geneſeos vere copioſeque explicant.Stagna profunda.maria.
congregationes quippe aquarum maria appellauit.Ligaſſet.quodam libramento in medium vniuerſi col
locaſſet.Globum.ipſam terram globoſam.Media compage.media mundi machina.Caſta ſæcula.auream
ætatem quæ fuit ſub Saturno.quo tempore pudicitia in terris degebat: Iuuenalis. Credo pudicitiam Sa-
turno rege moratem in terris viſamque diu.Sed quos pulſabat.nunc de lyra Otphei loquitur: qui fuit filiꝰ
œagri & calliopes muſæ.hic doctrina & ſuauitate cantus cæteris viris memoriæ illius antecelluit: cytharā
ab Apolline accepit ad ſimilitudinem teſtudinis factam a Mercurio:cuius dulcedine nō ſolum homines
verum & ſyluas:& lapides alliciebat.Mortua eurydice vxore ad inferos deſcendit quam recuperatam ite
rum amiſit.Ad ſtrymona rhypheum.id eſt threicium.Strymon eſt fluuius thraciæ quā a macedonia diui-
dit.labitur ex rheno mōte.rhyphei ſunt montes ſcythiæ contermini thraciæ . Manibus. dijs inferis & vm-

Altera turbatū plectro moderata profūdū
Et tenuit phocas:& in oī protheta forma
Traxit: et equoreo pottauit arriona dorſo.
Nanqꝫ peliaca frenabat rupe cauendo
Heroum mentes:et magni pectora achilis
Centauro deicta chelis cōpeſſere iras
Percuſſa fide vel pelagi vel triſtis auerni.
Nanqꝫ chaos cæcā quondā ſine ſydere molē
Non ſurgente die:ac mūdū ſine luce canebat.
Tū deus vt liquidi diſcuſſit ſtana profūdi.
Telluriſqꝫ globū media cōpage ligaſſet:
Vt celſum ſuperis habitare dediſſet olimpū:
Caſtaqꝫ ſaturni monſtrabat ſecula patris.

Sed quos pulſabat rhypheū ad ſtrimōia nerui
Auditus ſuperis:auditus manibus orpheus
Emerito fulgent clara īter ſidera plectro.
Hunc etiam mater tota comitante.ſororum
Aonidum turba.mater mirata canentem
Non illo pangea iuga:aut mauortiꝰ hęmus:
Nō illo modulāte ſonos ſtetit vltima thrace
Cum ſyluis venere feræ:cū mōtibus amnes.
Immemor & dulcis nidi:poſitoqꝫ volatu
Non mota volucris captiua pepēdit ī æthra.
Quin etiā pagaſea ratis cū cęrula nondum
Cognita terrigenis:pontoqꝫ intrare negaret
Ad puppim ſacrę cithara eliciente carinæ
Adductū cantu venit mare pallida regna
Biſtonius vates:flāmiſqꝫ acheronta ſonantē
Placauit plectro & fixit reuolubile ſaxum.
O dirę ciconum matres:geticiqꝫ furores:
Et damnata deis rhodope.tulit ora reuulſa
In pontum ripis vtrinqꝫ ſequētibus hebrus.
Tū quoqꝫ cum rapidi caput a ceruice reciſū
Portarent fluctus:ſubito emicuere per vndas
Ad murmur cetæ toto exultantia ponto.
Sic tum pierius bellis durata virorum
Pectora caſtalio frangebat carmine teutras.
Interea placida attulerāt iam flamina terris.
Magonem libycis lauro redimita ſubibat
Optatos puppis portus.pelagoqꝫ micabant
Captiua arma procul celſa fulgentia prora.
At patulo ſurgens iamdudū : & æquore late
Nauticus īplebat reſonātia littora clamor.
Et ſimul adductis percuſſa ad pectora tōſis
Centeno fractus ſpumabat verbere pontus.
Nec lētū ī medios rapiēda ad gaudia vulgus
Procurrit fluctus:elataqꝫ turba fauore
Certati ingenti celebrāt noua gaudia plauſu.
Aequatur rector diuis.illū vndiqꝫ matres
Illum turba minor.moniti gaudere nepotes:
Et ſenior manus:& iuxta:populuſqꝫ:patreſqꝫ
Mactatis ſuperum dignātur honore iuuēcis.
Sic patriam mago:& portas ingreſſus ouātes
Fraternę laudis fama.ruit inde ſenatus.

bris.Emerito.quod meruit cælum. Sororū.mu
ſarum.Aones fuerunt antiqui habitatores bæo
tię vbi eſt helicō muſis ſacer. vnde aonides mu
ſæ. Vltima thrace.ideſt illi qui habitant in vl-
tima ora thraciæ . In æthra non mota . in aere
quieto ſed æthra proprie eſt ſplendor aeris vt
dixi. Captiua.captā & illecta ſuauitate cātus.
Quin etiam pagaſea ratis. argonauis. pheræ
inquit Stra.emporium habent pagaſas quo ex
loco pelias Iaſonem & nauem argo foras emi-
ſit.Orpheus cantu & pulſu lyræ magna ex par
te leuauit argonautarum laborem:& cum diffi
cile eſſet viribus hominum trahi nauim ipſe cā
tu traxit quo modulante ſyluæ montes ac flu-
mina ſequebantur.Val.Fla.ait. Non clamor
anhelis nauticus.aut blandus teſtudine defuit
orphe. Pallida regna. inferos. Vates. or-
pheus. Getici. threicij. Siſyphi ſaxum.ſi-
ſyphus ęoli.filius iſthmum latrocinijs infeſtās
a theſeo interfectus eſt & hac pœna vrgetur
apud inferos vt ſaxum ingens ad montis cacu-
men erigat quod ſtatim ad ima deuoluitur.
Ouidius Aut petis aut vrges rediturum ſiſy-
phe ſaxum Lucre .ait. ſub perſona ſiſyphi am-
bitioſos intelligi. O diræ ciconum manus.de
teſtatur Theuthras cicones mulieres quæ or-
pheum diſcerpſerunt.cicones ſunt in thracia.
mulieres poſt amiſſam euridicem ſpreuit Or-
pheus.& illud genus nefandiſſimæ libidinis a-
pud thraces excogitauit . Vnde Ouidius.Ille
etiam thracum populis fuit autor amorem In
teneros transferre mares:citraqꝫ iuuentam Ae
tatis breue ver : & primos capere flores. Vnde
mulieres furore accenſæ inter orgia bacchi ab
ipſo orpheo inſtituta lacerarunt:& caput in he
brum deiecerunt. Damnata.propter mortē
Orphei. Sequentibus. referentibus vocem
ipſius Orphei.Virgilius. Eurydicen toto refe-
rebant flumine ripæ. Pierius.muſicus & pie-
ridum ſacra colens. Caſtalio.phœbeo. Fran
gebat.mollia reddebat. Lauro.quæ eſt ſignum
victoriæ. Tonſis .remis . exprimit morem
remigantium. Verbere. percuſſione remo-
rum. Dignatur. dignum iudicat Anniba-
lem ſacrificio. Martem ait egregium .ora-
tio magonis in ſenatu punico cum ſenatus Ma
goni datus eſſet:res geſtas in italia a fratre ex-
ponit:ſæpenumero acie conflexiſſe : occidiſſe
ſupra ducenta milia : ſupra quinquaginta mi-
lia cœpiſſe. Secundis. proſperis & fauentibꝰ
ad votum.

Eſt locus. deſcribit locum in quo fu
it pugna cannenſis. Oetoli regis. Dio-
medis. Dauno. qui regnauit in apu-
lia. & eius filiam Diomedes duxit vxo-
rem. Intercipit. occupat reſtagnans
per agros cum augetur pluuijs. Fe-
rit. percutit: quoniam in mare adriacũ
emittit. Surgentis eoi. auroræ. Ac-
cendunt. ſplendore ſcilicet armorum.

Acer. vehemens Mugit. expulſu
vngularum & clamoribus pugnantium:
vlulatuq́ꝫ cadentium. & ſonitu armorũ
cœlum videbatur mugire. Abſcon-
dit fluuium. quoniam aufidus repletus
fuit cadaueribus. Degener. ignauus &
vilis. Egates. calamitatem acceptam
a patribus noſtris ad egates in primo
bello punico. Fœdera ſeruilia: qui-
bus erant aſtricti tanquam ſerui. de his
fœderibus dictum eſt. Dexter pro-
pitius & fauens. Teſtes hi ſtragis: ad
fidem inquit Liuius. Tam lætarum re-
rum effundi iuſſit in veſtibulo curiæ a-
nulos aureos: quorum tantus fuit acer
uus vt metientibus viſum fuerit dimi-
dium ſuper tris modios expleſſe. Tri-
modia anulorũ miſſa ab Annibale car
thaginem ex cannenſi clade ſcribit Pli-
nius. Superbis. nobilibus. nam quo
maioris cladis indiciũ eſſet: neminem
niſi ex primoribus equitum id gerere in
ſigne: ſed hoc non erat verum: quoni-
am tunc promiſcue geſtabant Romani
anulos. Pateant æraria. dentur pe-
cuniæ. Dextris. manibus noſtris: vt
pugnando meruimus. Belua. Elephas.
qui romanis terrorem incutit. Alimen
ta. commeatus: quorum inopia labora-
mus. Quem. Annonem torqueat cre-
ſcens gloria Annibalis. Acerbo. ſtu-
dio: praua voluntate. Anne iterum.
nam prius cenſuerat dandum eſſe An-
nibalem Romanis ad ſupplicium: Vn
dantia. plena. Titulis. victorijs & lau-
dibus. Tropheis. victorijs. Littora. ma
ris adriaci infecta ſanguine: quem illic
euoluebat aufidus. Amnes. trebiam
ticinum & aufidum.

Et multo patrum ſtipatur curia cœtu.
Tum diuos veneratus auũ de more vetuſto
Martem ait egregiũ: & fractas qs itala tellus
Nitebatur opes: pars ipſe haud parua laborũ
Nuncio pugnatũ ſuperis in vota ſecundis.
Eſt locus: œtoli ſignat quem gloria regis:
Poſſeſſus quondam priſca inter ſęcula dauno.
Humẽtis rapido circundat gurgite campos
Aufidus: & ſtagnis intercipit arua refuſis.
Mox fluctus ferit adriacos: magnoq́ꝫ fragore
Cedentem impellit retrorſum in æquora pontũ.
Hic varro: & magnum latia inter nomina paulus
Nomen: quis rerum ducibus permiſſa poteſtas:
Vix dum depulſa nigræ caligine noctis
Inuadunt campum: & late fulgentibus armis
Accẽdunt vltro lucem ſurgentis eoi.
Nos contra. nam germanum furor acer agebat
Optatæ pugnæ: caſtris cita ſigna mouemus.
Intremuit tellus: & pulſus mugit olympus.
Hic fluuium & campos abſcondit cæde virorum
Ductor: quo nunq̃ maiorem ad bella tulerunt
Rectorem terrę. vidi cum turbine ſæuo
Auſonia: & ſonitu bellantis fuſa per agros
Vni terga daret. vidi cum varro citato
Auferretur equo proiectis degener armis.
Quin & magnanimum perfoſſo corpore tælis
Stare ſuper ſocium vidi te paule cadentem.
Egatis ille & ſeruilia fœdera larga
Vltus cede dies: non plus optaſſe liberet
Quantum conceſſit dexter deus. altera iam lux
Si redeat: populis certe ſis omnibus vna
Tum carthago caput: terraſq́ꝫ colere per omnes.
Teſtes hi ſtragis: quos ſignum illuſtre ſuperbis
Mos leua geſtare viris. tum funditur ante
Ora admirantum pręfulgens annulus auro.
Datq́ꝫ fidem verbis: haud paruo inſignis aceruo:
Hinc iterum repetens. reſtat nunc ſedibus imis
Vertenda: atq́ꝫ ęquanda ſolo iam ſubruta roma.
Adnitamur ait. vires refouete tot hauſtas
Caſibus: & pateant non parca æraria dextris:
Quas eminus bellis. deſit iam belua triſtis

Auſonijs terror: necnon alimenta fatigant.
Atq́ꝫ ea dum memorat toruo conuerſus in ora
Annonis vultu: quem gliſcens gloria prauum
Ductoris ſtudio iamdudum agitabat acerbo:
Iamq́ꝫ tibi dextras: inceptaq́ꝫ noſtra probamus.
Iam fas dardanio me non ſeruire colono.
Anne iterum annibalem dedi placet? atra veneno
Inuidię: nigroq́ꝫ vndantia pectora felle
Tandem tot titulis: totq́ꝫ exornata tropheis
Infœlix muta. dextra hęc en dextera quam tu
Aeneadis lacerare dabas: & littora: & amnes
Et ſtagna: & latos impleuit ſanguine campos.
Hęc mago: atq́ꝫ animos fauor haud obſcurꝰ hẽbat.
Cui ſimul inuidia: atq́ꝫ ira ſtumulantibus hãno.
Talia veſani iuuenis conuitia miror:
Haud equidem tumet ingenio: fraternaq́ꝫ corda
Non tarde agnoſcas: & virus futile linguæ
Qui ne mutatum vanis abſiſtere credas:
Nũc pacem orandam: nũc improba fœdere rupto
Arma reponenda: & bellum exitiale cauendum
Autor ego: atq́ꝫ adeo voſmet perpendite quęſo
Quid ferat. haud aliud vobis cenſere relictum eſt.
Tęla viros: aurum: claſſis: alimenta precatur.
Belligeramq́ꝫ feram. victus non plura dediſſem.
Sanguine dardanio rutulos ſaturauimus agros.
Et iacet in campis latium. deponere curas
Tandem ergo bone da victor: liceatq́ꝫ ſedere
In patria liceat non exhaurire rapacis
Impenſis belli vacuatos ſæpe penatis.
Nunc en nunc inquam falſa vt pręſagia noſtra
Sint oro: menſq́ꝫ augurio laudatur inani.
Haud procul eſt funeſta dies. atrocia noui
Corda: ac proſpicio natas e cladibus iras.
Vos ego vos metuo cannæ: ſubmittite ſigna:
Atq́ꝫ adeo tentate agendum: & depoſcite pacem.
Non dabitur. parat ille dolor mihi credite maius
Exitium accepto: citiuſq́ꝫ hęc fœdera victor
Quam victus dabit. atq́ꝫ adeo qui tanta ſuperbo
Facta ſonas ore: & ſpumanti turbine perflas.
Ignorantum aures: dic en germanus in armis
Ille tuus par gradiuo per ſęcula: tellus

Talia veſani. oratio annonis: qua pri
us Magonem inſanię accuſat: inde illi-
us dicta refellit: docens ab vtili non eſſe
mittendum Annibali ſupplementum.

Haud tumet ingenio. non ſuperbit
Mago: quia habebat ingenium & vir-
tutes: ſed quoniam hæc maledicentia
illi eſt ingenita. Virtus futile. conui-
cia vana. ex ipſis verbis inquit iſtorum
corda poſſumus cognoſcere. Qui ne
credas. ideſt vt ne credas o Mago me
mutatum vanis tuis conuicijs. & rebus:
quas narraſti. dico & contendo nunc:
vel maxime petendam eſſe pacem a ro-
manis. Autor ego cenſeo ſic eſſe agẽ
dum. Feram. elephantum. Fune-
ſta dies. allatura nobis calamitatem.

Atrocia. fortia inuicta: & non ceden-
tia malis. vnde Horatius animum Ca-
tonis atrocem appellat. Cladibus. quas
acceperunt. & ob id magis iraſcuntur
nobis. Metuo inquit victoriam noſtram
ad cannas. Submittite ſigna. cedamus
romanis: inclinemus vexilla ad pacem.

Hæc fœdera. quæ dico petenda a ro
manis: quos a fortitudine: animiq́ꝫ ma-
gnitudine laudat. Perflas aures. qui
tonas in aures iſtorum & influis: qui
ignorant te mendacia dicere. Rapia
mus. raptim mittamus contra Roma-
nos. Proroget. dilatet: producat.

Tempora fati. vſque ad mortem.

Dulces domos. propter filios: qui dul
ces ſunt parentibus: qui erant mittendi
ad Annibalem: vt Mago petebat. San
cite. conſtituite: imponite. Modum.
finem: nam aliter efficietur Tyrannus
Annibal. locus eſt ab vtili: & laudat pa
cem: qua nihil eſt in vita melius. Aequa
re: vt pari & æquo iure viuant: in bello
enim ſunt factiones. & emergunt tyran
ni. & omnis equabilitas inter ciues per-
uertitur. Reuocetur. ipſa pax in vr-
bem noſtram. Tandem. poſt tot diſ-
cordias: & bella contra fœdus. Et fa-
ma perfidiæ ignominia. qua notamur
ex perfidia: quoniam fœdera violamus
locus eſt ab honeſto. Phœniſſa: Di-
do quam ideo inuocat: quoniam mori
otius voluit: q̃ violare fidem datam Sy
cheo. Libido. effrenata cupiditas.

Libyæ decus.ſic dicebant diuerſa volētes laudando annibalē. Eſt tibi iræ.facit tibi irā gloria Annibalis & virtus o Anno. Deſtituemus.relinquemus.q.d. Debemus ne dimittere Annibalē iā ꝑperantē ad metas & victoriā. Vnius.ānonis Sceptra.patra.iperiū iam ꝑpe cōparatū. Tribuunt.ipſi ſenatores ea: q̄ mago petebat ad vſum belli. Sub teſte. Magone ingēti cōſenſu:vt inqt Liuius fit ſenatuſcōſultū :vt ānibali.xl.numidarum milia:&.xl.elephāti in ſupplementū mitteref.& argēti multa talēta: Dictatorq; cū Magōe in hiſpaniā ꝑmiſſus eſt ad cōducēda.xxx.milia peditū.q̄tuor milia eqtū:qbus exercit⁹:q in italia qppe in hiſpania erāt ſupplerētur. Traducere.tranſmitter in hiſpaniā. Liuor.ipſius ānonis inuidia deprimit facta Annibalis: nec ſinit eius laudes adiutas creſcere.

¶PETRI Marſi interpretatio in duodecimū volumen Syllij Italici.

IAm terra glaciale caput. Dū talia a pœnis agerent romani minime cunctabant. Cōſul qppe Varro nulli rei deerat:q̄ p eū agenda eēt. & dictator M. Iunius rebus diuinis rite pactis. & equo illi auctoritate ſenat⁹ cōceſſo:auios capitalē fraudē armauit.& viclis detentos & ſic cū.xxv.milibus armatoꝝ ex vrbe ꝓficiſcit: Annibal ineūte vere neapolitanoꝝ aios parti ſpe:parti metu cū fruſtra tentaſſet in agrū nolanū exercitū traduxit. & cū vrbē oppugnaret:a Marcello pulſus eſt: Torquatus in Sardinia rē ſtrenue gerit. Capua tandē obſeſſa Annibal infeſto agmie Romā venit.& irritus incepti magnis itineribus i brutios contēdit. Iā terra. deſcribit initiū veris:quo hyems ſub terra cōdit: qm̄ adueniente calore frigus ad viſcera terræ pellit : & iō in æſtate aquę puteoꝝ ſūt frigidæ:quoniā frigus ad ima cōtrario ſuo deprimit :in hyeme aūt calidę. Fœcūda plena vētis.nimbus eſt vis vēti cū pluuia. Auſtri fero.vētoſo auſtꝝ ponit pro quocūq; vēto. Vertice.capite. Blādis zephiris.miti fauonio: q ver inchoat.ſic dictus &:quoniā faueat ſatis.zephiri ver inchoāt. Vn̄ Vir. in geor. Vere nouo gelidus canis cū montibus humor Liquit.& zephiro putris ſe gleba reſoluit. Pœnus. Annibal cū exercitu. Præmiſſo terrore.ꝑmiſſis militibus leuis armaturę:qui populos terrerēt. Nā vbi fines neapolitanoꝝ i:rauit Numidas in iſidijs occultos diſpoſuit.alios prę ſe actā ꝑdā oſtētātes portis obeqtare iuſſit. Ceu.cōdita bruma. Annibalem ſerpenti cōparat:q̄ hyeme ſub terra latuit: Vere aūt ineūte īgredit: micatq; ad ſolē poſitis exuuijs. Rhyphea flamina.venti ſeptētrionales flātes rhypheis mōtib⁹ :q ſūt i ſcythia. Nou⁹.depoſita pelle. Saniē.virus. Fluctus meonios.tra-

Cui ſimilem nūq̄ ductorem in bella creauit:
Mœnia romulæ cur nondum viderit vrbis?
Scilicet e gremio matrum rapiamus in hoſtē
Nondū portandis habiles grauioribus armis
Eratas iuſſu taxamus mille carinas.
Atq; omnis libyæ quæratur belua terris:
Vt lōga imperia:atq; armatus proroget ānos
Annibal:& regnū trahat vſq; in tēpora fati.
Vos vero:neq; eni occulto circūdamur aſtu:
Ne dulcis ſpoliate domos :caſtriſq; potentū:
Atq; opibus ſācite modū.pax optima reꝝ.
Quas hoīni nouiſſe datū ē.pax vna triūphis
Innumeris potior.pax cuſtodire ſalutem
Et ciues æquare potens.reuocetur in arces
Tandem ſidonias:& fama fugetur ab vrbe
Perfidię phœniſſa tuæ:ſi tanta libido
Armorū tenet : aq; enſes nō reddere perſtat
Poſcenti patriæ:nil ſuppeditare furori
Hortor.& hęc fratri magonem dicta referre.
Plura adnectentem:neq; enim ſatiauerat iras
Dicendo:clamor turbat diuerſa volentum.
Si libyæ decus:haud vlli ſuperabilis armis
Annibal eſt iræ tibi:deſtituemus ad ipſas
Victorē metas:nec opū adiumēta feremus?
Inuidia vnius ſceptra vt iam parta retardet.
Inde alacres tribuunt:q̄ belli poſceret vſus.
Abſentiq; ſuum iactant ſub teſte fauorem.
Mox eadem terris placitum traducere iberis
Dum malus obtrectat facta īmortalia liuor.
Nec ſinit adiutas ductoris creſcere laudes.

Liber duodecimus.

IAm terra glaciale caput :fœcundaq; nimbis
Tempora:& auſtrifero nebuloſam vertice frontem
Immitis cōdebat hyems:blādiſq; ſalubre
Ver zephiris tepido mulcebat rura ſereno.
Prorumpit capua pœnus:vicinaq; late
Permiſſa terrore quatit.ceu condita bruma
Dum ryhphea rigent aquilonis flamia tandē

ſimenū lacū hetruriæ. Fluebāt. mittebāt.i.nō erāt robuſta mēbra:ſed fluida luxu cāpano effœmiata. Ioue nō æquo.aere niboſo & frigido. Pro mē.ar.qm̄ nō alī ferebāt arma:q̄ mēbra.adeo erāt aſſueti armis geſtādis. i ſcđa tuſcula.dicit:Nā ſcutū:gladiū:galeā i onere nr̄i milites nō plus nūerāt q̄ humeros:lacertos:manus.arma.n. membra militis eē dicūt:q̄ qdē ita gerūt apte:vt ſi vſus foret abiectis onerib⁹ expeditis armis & mēbris pugnare poſſint. Prima inſtau.a Liuio diſſētit poeta ſcribēte Annibalē cōceſſiſſe pthenopē:priuſq̄ Capua potiret:& poſt Capuā receptā iteꝝ neapolitanoꝝ aios tētaſſe. Iꝑe igt p agrū cāpanū mare iferum petit neapoli oppugnaturus :vt vrbem maritimam hr̄et. Inſtaurātē: Annibalē renouātē bella ineunte

Euoluit ſerpens arcano mēbra cubili.
Et ſplēdente die nouus emicat:atq; coruſcū
Fert caput:& ſaniē ſublatis faucibus efflat.
At libyci ducis vt fulſerūt ſigna per agros
Deſolata metu cuncta:& ſuadente pauore
Vallo ſe clauſere ſimul.trepidiq; ſalutis
Expectāt ipſis metuētes mœnibus hoſtem.
Sed non ille vigor:qui ruptis alpibus arma
Intulerat:dederatq; vias:trebiaq; potitus:
Męonios italo ſcelerauit ſanguine fluctus
Tunc inerat.molli luxu madefacta: meroq;
Illecebris ſomni:torpentia mēbra fluebant.
Quis gelidas ſuetū noctes thorace grauatis
Sub ioue nō æquo trahere:& tentoria ſępe
Spnere vbi hyberna ruerēt cū grādinę nimbi
Ac ne noctē q̄dā clypei enſes ve repoſti (ere.
Nō pharetræ:aut iacula.& ꝑ mēbris arma fu
Tunc graue caſſis onus maioraq; pōdera viſa
Parmarum.ac nullis fuſę ſtridoribus haſtę.
Prima inſtaurantem ſenſit certamina mitis
Parthenope nō diues opū:nō ſpreta vigoris.
Sed portus traxere ducē.ſecura volentem
Aequora:q̄ peteret veniēs carthagie puppis
Nunc molles vrbi ritus :atq; hoſpita muſis
Ocia:& exemptum curis grauioribus ęuum.
Sirenū dedit vna ſuum memorabile nomē
Parthenope muris acheloia.æquore cuius
Regnauere diu cantus:cum dulce per vndas
Exitium miſeris caneret non ꝓſpera nautis.
Hæc pōe aggreſſus.nā frōtē clauſerat ęquor
Mœnia:non vllas valuit perfringere pœnus
Tota molle vias:fruſtraq; inglorius auſi.
Pulſauit quatiens obſtructas ariete portas.
Stabat cannarum graia ad munimina victor
Nequicq̄.& cautæ mētis cōſulta probabat.

vere. Mitis.nō belli ſtudioſa:ſed apta ocio eoꝝ qui litteraꝝ ſacra colebāt. Nō ſpreta vigoris:nō habebat igt magnas opes:tn̄ nō erat ſine vigore portus trahebat Annibalē:ad quē naues punicæ appellerēt. Molles.dulces.& ſine ſtrepitu armorū. Hoſpita muſis. Stra.li.v.ait Pluresvero e Roma Neapoli ſecedētes grępo viuūt ritu getis aut ocij cā: ꝑſerti q eruditiōi dant operā:aut remiſſioris vitæ deſiderio:iō ait poeta: Exēptū curis grauiorib⁹ æuū. Maxime inqt Stra. quos ſenectus affligit: vl' aduerſa valitudo pleriq; ēt romani eodē viuēdi generē delectari :cū tātā mortaliū multitudinē in ſimili degērē īſtituto i ciuitate verſari cōtēplent ſtudioſe:ac libēter vrbē incolūt ibi ætatē agētes.& Vir. in geor. Illo Virgiliū me tpe dulcis alebat Parthenope. ſtudio florentē ignobilis oci. dicta eſt parthenope:vt etiā Strabo .dicit a parthenope vna ex ſirenibus: cui⁹ ſepulchrū illic oſtēdebat:tres fuerūt ſyrēes parthenope:leucoſia & ligia filiæ acheloi.& calliopes muſæ tenuerūt iſulas ꝑpe peloꝝ: & e regiōe ad ſurrētū:vt dictū ē. Acheloias.filia acheloi. ſyrenes caut⁹ ſuauitate eos alliciebāt.& naufragio pdebāt:q ꝑteruehebant: ſic iuitāt Vlixē apđ Homeꝝ:O decus argolicū quin puppi flectis Vlixe. Aurib⁹ vt noſtros poſſis cognoſcere cātus. Nā nemo hæc vnq̄ ē trāſuect⁹ cærula curſu: Quin prius aſtiterit vocū dulcedine capt⁹. Poſt varijs auido ſacrat⁹ pectora muſis. Doctior ad patrias lapſus pueнerit oras. Nūc graue certamen belli :cladēq; canem⁹. Græcia quā troię diuino nomie vexit. Oīaq; elatis regū veſtigia terris. Aequor.qm̄ neapolis mari alluit Inglorius. nō expugnata neapoli. Graia ad munimia.muros parthenopes quā græci chalcidēſes icoluerūt.& ex pythecuſis atheniſq; veniētes. Vn̄ neapolis verbo græco.i.noua ciuitas appellata:Iō ait graia munimia.adde ēt q; illa munimia nō erāt ſimilia romāis:& iō cū ānibal vrbē minime belli coſā expugnare nō poſſet:multo minus expugnaſſet Romā tātis viribus ſubnixā.& armorū matrē:græcari erat molliter viuere.qm̄ vt autor eſt Plu.in q̄ſtionib⁹:nō aliđ ſeruitutē ac mollicię attulit græcis: q̄ gymnaſia & paleſtræ:qb⁹ relāgueſcūt adoleſcētiū animi:& penit⁹ effœminant.hic amores gignūt:hinc ſōno & deābulationib⁹ iuuenū corpora corrūpi neceſſe eſt. Vn̄ ſcribit Hora.in ſer.vel ſi Roma fatigat militia.

Aſſuetū græcari:iō Syllius mollia munimia & paꝶ valida parthenopes mitis & ocioſæ vrbis graia appellauit. Euentu. fine & tali exitu. Dauni regna. appuliā. En qui nos ſegnes. verba Annibalis ad milites. Ovos inquit qui me ſegnē vocabatis:& neſcientē vti victoria expugnetis neapoli:quā graia manus ꝓtegit. Sede tonantis. capitolio. Graia manus. mollis non bellicoſa:vt eſt romæ. Fraudibus. qm̄ noctu clā tētauit ſcalis admotis tranſilire in vrbem:ſed neapolitani ſe tutati ſūt: vt aquila defēdit pullos ſuos a ſerpentibus repētibus ad nidos. Ales fulua. aquila. fuluus color inqt Gellius videt̄ de ruffo:atq; viridi mixtus. in alijs plus viridis:in alijs plus ruffi habere. Sic poeta verborū diligētiſſimus fuluā aquilā dicit. & iaſpidē fuluos galeros & fuluū auꝶ. & harenā fuluā & fuluū leonē:ſic Qu. Ennius in annalib⁹ ære fuluo dixit. Fulmina. qm̄ aquila miniſtrat Ioui fulmina. Inceſſēs laceſſens:ipetēs circuit nidū:ſic parthenopei videntes hoſtē ſcādere muros circūibāt vrbē. Tādem ad vicinos. Annibal irritus īcepti caſilinū ꝓfectus eſt. & obſidiōe ad vltimā inopiā adduxit. Poeta canit cōtendiſſe cumas vbi erat graccus magiſter eqtū Iunij dictatoris. Subigit. cogit milites ire cumas. Sed cuſtos vrbi graccus Liui. ait. Caſtris romanis tunc Sēpronius p̄erat dictatore auſpicioꝶ repetēdoꝶ cauſa iā ꝓfecto Romā:caſilinum defendere nō potuit:non enī iniuſſu dictatoris pugnandū erat:tñ ad eos qui obſidebant̄ per fluuiū vulturnū noctu dolia frumenti miſit:qđ cū pœni cognouiſſēt, ꝓhibuerūt cuſtodia. & ſic caſilinum Annibali portas aperuit. Dictator i ſenatu cū magiſtratu abiret pauca de ſe locutus in magiſtrum equitū. T. Sēpronium Graccum magnam partem vertit. Vel. etiam certior ipſis muris. Luſtrat. circuit vrbem Annibal inops cōſilij. Alite veloci. Infit. loquit̄: vt agitet ſuos. Proh dij. verba annibalis ad ſuos quos hortat̄ ad opē nauādam:ne laus tātis parta laboribus amittat̄:locus ab honeſto. Vrbes graias habitatas a græcis. & viuētibus græco ritu & has vrbes graias quaſi molles. & litteris potius q̄ armis aptas appellat. Alpibus aſtat. ironice loquitur. q. d. pudor eſt poſt ſuperatas alpes cūctari ad mœnia græca Nō iubeo inquit nunc aſcendere alpes ad cœlū erectas:ſed muros eorum qui viuunt græco ritu. Hiantē. oſcitantē & ignauum. Agger. ipſe murus cumanus. Gracchuſq;. ſ. te militē nō auſum moueri portis. i. ad portas non ſolū ad muros impetu deijciendos Paruo diſcrimine cerno an vobis gētes. ſēſus ē. In hoc paruo piculo qđ timetis oſtenditis oib⁹ gentibus ea:quæ a vobis geſta ſunt caſu quodā ac fortuna contigiſſe:nō aūt noſtris viribus :qđ credibile eſt:ſi hoc paruum diſcrimen vos retardat. & vnus graccus : quos hactenus non alpes non Scipio:nō flaminius:nō paulus:nō tot Romanorū milia ad cannas cæſa terruerūt. & ſic p has victorias milites obteſtat̄ ſuos : hortaturq; ad vrbis oppugnationē decorūq; ꝑſtandū. locus eſt ab honeſto. Stagna. traſimenū. Fauentū deū deoꝶ qui nobis fauerūt : qm̄ numen traſimeni lacus fauit pœno:vt dictum eſt. Dignos fama.

Euentu qui poſt dauni ſtagnantia regna
Sanguine tarpeias ire abſtinuiſſet ad arces
En qui nos ſegnes:& neſcire addere curſum
Fatis iactaſtis:quod vobis ſcandere nuper
Non acie ex ipſa conceſſum mœnia romæ
Intrate:atq; epulas promiſſas ſede tonantis
His quæ graia manus defēdit reddite tectis.
Talia iactabat:famæq; pudore futuræ
Irritus incepta primus ſi abſiſteret vrbe
Audebat cūcta:atq; acuebat fraudibus enſes.
Sed ſubitæ muris flammæ:totoq; fluebant
Aggeris anfractu tela improuiſa per auras
Haud ſecus occuluit ſaxi:quos vertice fœtus
Ales fulua ioui tacito ſi ad culmina niſu
Euaſit ſerpens:terretq; propinquus hiatu:
Illa hoſtē roſtro:atq; aſſuetis fulmina ferre
Vnguibus iceſſens nidi circumuolat orbem:
Tandem advicinos cumarū vertere portus.
Defeſſus ſubigit:varioq; laceſſere motu
Fortunā:& famæ turbādo obſtare ſiniſtræ.
Sed cuſtos vrbi graccus tutela vel ipſis
Certior arcebat muris:iterūq; ſedere
Portis:atq; aditus iterum ſperare vetabat
Luſtrat inops animi rimatur omnia circum
Alite vectus equo:rurſuſq; hortatibus infit
Laudū agitare ſuos.proh dij: q terminus iq̄t
Ante vrbes ſtandi graias oblite tuorum
Factorum miles:qs erit modus? alpibus aſtat
Nimirum maior moles:& ſcandere cœlum
Pulſantis iubeo ſcopulos:quā q̄ altera detur
Si ſimilis tellus:aliq; repente ſub aſtra
Exurgant rupes:non ibis:& arduus arma
Me ducente feres? tenet heu cumanus hiantē
Agger adhuc:muruſq; tēet. graccuſq; moue
Non auſū portis:paruo in diſcrimie cerno (ri

non decebat milites tot victorijs claros paruo diſcrimine retineri:ideō annibal honeſti ac decori ſtudioſus ait:Teſtor me reddere vos dignos veſtra fama:quā poſt vos trahitis. & hactenus cōparaſtis. Si operā mihi nauare ſtudueritis efficiam:vt digni ea fama videamini:quā vobis tot præterite victoriæ compararunt. totus hic locus eſt ab honeſto. Siſtere. cōfirmare ad pugnam milites effœminatos luxu. & illecebris cāpanorum. Templa. appollinis ſcilicet poſita a dędalo :vt canit Vir. in. vi. Redditus his primum terris tibi phœbe ſacrauit remigium alaꝶ. Alte. ab initio:ideſt altius repetit principium tēplorum. Immitis. ſuperbiētis tunc ſecūda fortuna:de hoc Virrio ſupra habuimus. Suſpicis. admiraris. Maiores manus. dędaleæ. Dictęi regis. cretenſis minois nota eſt hiſtoria fabuloſa de dędalo & icaro apud poetas : & Diodorū ſiculum. Librans. ſuſtinens alis. Vidit. dedalus icarum plaudentē. i. percutientē ſuo caſu & corpore mare cui dedit nomen. icarium quippe dictum eſt. Irrita tecta. cumana q̄ nō expugnauerat defendente gracco. Vrbe dicarchea. puteolis. ſupra dixit prole dicarchea. Defenſantū. eorum qui puteolos defendebant Obſepta. munita. Tepentes baię. propter aquas calidas quę illic ſcatent:Strabo dicit baias habere aquas calidas & ad voluptatē & ad ſanādos morbos aptiſſimas:baiæ nomen habuerūt a baio vlyxis ſocio. Dulichiæ puppis. vlyxis dulichij :dulichiū enim eſt prope ithacā vlyxis natale ſolum. Aſt hic. alius campanus: lacus lucrinus quē Cæſar dictator muro circundedit ingenti īpenſa olim ſtagnū erat & appellabat̄ cocytus a ꝓpiqua aq̄ quæ in eum ſinum ſcatebat : cuius fontem apđ inferos credidere quidā. græci appellarūt acheruſiam paludem:quidam auernum:ſed tamen iſta loca ſeperata ſunt a lucrino. cum difficilem tranſitum pedibus p̄beret ferūt Herculē in traducendis bubus hiſpanis duxiſſe per cocytū aggerem longitudinis mille paſſuum : latitudinis q̄tum currus occuparet. Diſcidit. diuiſit:erat. n. agger conſtructus inter mare & ipſum lucrinū. Ille alius campanus. Nominē verſo. quoniā prius dicebatur ſtyx poſtea auernus qui eſt lacus i ſinu baiano. Supcilia quędam inquit Strabo ardua auernum vndiq; cingunt p̄ter oſtium:olim autem referta nemoribus & proceris arboribus inuia quæ vmbris obſcurum ſinum reddebant. aues ſuperuolantes odor exhalās exanimabat: fons vero ibi fluuialibus ſcatens aquis excurrit in mare. ab eius vſu abſtinebant omnes ſtygias opinātes eſſe aquas:& hæc loca Plutoni dicata opinabātur. Nūc celebrem. quoniam. M. agrippa vt inquit Strabo auernum purgauit & lucos qui obſcuris vmbris locum dirum reddebāt ſuccidit:locūq; illum pulchris ædificijs ornauit celebremq; reddidit foſſamq; ſubterraneam inde cumas vſq; effodit:quod op⁹ aliqui cocceio neruæ aſcribunt cuius meminit Horati⁹. in ſer. Nunc mitia:cum prius eſſent horroris plena propter vmbras obſcuras & quandam ſuperſtitionem. Tum. cum ſtyx diceretur & non eſſet purgatus ab aggrippa. Triſti. obſcuro & triſti

An vobis gentes quęcūq; labore paraſtis
Caſu geſta patent per vos tyrrhena fauentū
Stagna deū ꝑ ego & trebiā: cinereſq; ſagūthi
Obteſtor:dignos iam voſmet redditeveſtra
Quā trahitis fama:& reuocate in pectora cā
Sic ductor feſſas luxu. attritaſq; ſecūdis (nas.
Erigere:& verbis tenttabat ſiſtere mentem.
Atq; hic perluſtrans aditus fulgentia cernit
Arcis tēpla iugo:quorum tum virrius altæ
Immitis ductor capuę primordia pandit.
Non eſt hoc inqt noſtri quod ſuſpicis æui
Maiores fecere manus:cum regna teneret
Dictęi regis:ſic fama eſt linquere terras
Dędalus inuenit:nec toto ſigna ſequenti
Orbe dare:ætherias aliena tollere in auras
Auſus ſe pēna:atq; homini mōſtrare volatus.
Suſpenſū hic librās media iter nubila corpus
Enauit:ſuperoſq; nouus conterruit ales.
Natū etiā docuit falſę ſub imagine plumæ
Attentare vias volucrū:lapſumq; ſolutis
Pennarum remis & non fœlicibus alis
Turbida plaudentē vidit freta. dūq; dolori
Indulget ſubito motis ad pectora palmis:
Neſcius heu plāctu duxit moderāte volatus.
Hic pro nubiuago gratus pia templa meatu
Inſtituit phœbo:atq; audaces exuit alas.
Virrius hæc :ſedeni ductor numerabat iertes
Atq; actos ſine marte dies:ac ſtare pudebat.
Ingemit aduerſis. reſpectāſq; irrita tecta
Vrbe dicarchea parat exatiare dolorem.
Hic quoq; nūc pelagus nūc muri ſaxea moles
Officit audenti:defenſatumq; labores
Dumq; tenet ſocios duraq; obſepta viarum
Rūpere nitētis lentus labor:ipſe propinqua
Stagnorū terræq; ſimul miracula luſtrat.

ciam atq; horrorem ingredientibus incutiẽti. Horrens.terribilis & horrorem faciens ipſe lucrinus.Formi
datus volucri.quoniam auernus dicitur auibus contrarius. Suffuſo.iſecto peſtifera exalatione quę erat
tanq̃ virus ipſis maxime auibus.Stygia religione.euocatione maniũ & vmbrarum quæ illic fiebat.in auerno
autem inquit Strabo maiores noſtri homerica defunctorum vaticinia fuiſſe credidere:illucq; vlyxẽ naui-
gaſſe tanq̃ ad ſtygiũ oraculum placatiſq; prius per ſacrificia dijs manibus eo intrabaꝰ aderãt ſacerdotes ad
id duces locorum fructus percipiẽtes:ideo dicit poeta auernũ fuiſſe ſacrum ſtygia religiõe.Seuũ honorẽ.crude
lem:qm̃ mactabanꝰ homines & tali victima euocabanꝰ manes.Vicina palus.acheruſia dicta ab acheronte
fluuio.illic erat deſcenſus ad inferos.Cęcas fau
ces occultum igreſſum.Laxat.aperit. Nouo.qm̃
illic eſt perpetua caligo & ipſa palus aliq̃n hia
tu ſolis lumẽ tranſmittit ad manesquod eſt illis
nouum.Situ.ſquallore offuſcante occultanteq;
domos cymmerias. ephorus aũt quidam ĩquit
Strabo vicin⁹ cymmerijs habitãs i ſubterraneis
eos habitare domicilijs cõmemorauit : eoſq; p
foſſas quaſdã inter ſe cõmeare & aduenas ad o
raculũ veniẽtes admittere.cymmerij nõ aſpicie
bãt ſolẽ.noctu egrediebanꝰ:de quibus ſic ſcribit
homerus in odyſſea.eos ſol phaetõ nullo ituetꝰ
in tpe.Per longũ ęuũ.fuerũt qppe illi meat⁹ ſub
terranei detecti tempore Agrippę : Strabo.ait.
his autem annis cum auerni lucum ſucciderit
agrippa : effoſſaq; cumas vſq; ſubterranea foſſa
omnia de cymmeris figmenta apta ſũt : Cicero
i academicis ait : & cymmerijs quidem quibus
aſpectus ſolis ſiue deus aliquis aſpeſiue natura
ademerat ſiue eius loci quem incolebant ſitus
ignes tamen aderant. Tartareæ : ſubterra-
neæ. Sulphure.qm̃ in tractu illo ſinuq; cãpano
ſulphuris & aquarum calidarũ plena ſunt oĩa.An
helãtes.ęſtuãtes Vapore.fumo.Stygios.graues
& male olentes propter ſulphur. Medullis.ter-
ræ viſceribus.Parturit.imergit ipſa tellus & tre
mit.Cauas ſedes.qm̃ ignis cõceptus in ſubterra
neis meatib⁹ q̃rit maiorẽ locũ & luctaꝰ exire:cũ
aũt nõ poteſt egredi generat magnũ murmur.
Fretis.mari qm̃ aqua igni cõtraria opponitur.
Mulciber.ignis q eſt validiſſimũ elementũ:qm̃
oĩa cõuertit i ſui naturã :vñ futura eſt reſolutio
huius vniuerſi p ignẽ:qđ & ſacrę litteræ atteſtã
tur & nõnulli philoſophãtes maxĩe Heraclit⁹:
fore tñ aliq̃n ingt Cice.in academicis vt omnis
hic mundus ardore deflagret. vnde Parmeni-
des:principium rerum dixit eſſe ignem. Man
dit conſumit quia domat omnia ignis. Tra-
dunt herculea.campus eſt inquit Strabo nomi-
ne phlegreus in quo res a gigantibus geſtæ fa-
bulæ diuulgant nullam aliam ob cauſam:vt cre-
di fas eſt: q̃ q; terra ipſa ſuapte virtute pręlio-
rum concitatrix eſt : poeta fingit gigantes illic
ſepultos ſubter anhelare:ſed eſt ratio naturalis
nam cum omnis ille tractus ſit ſulphureus &
cauernoſus impulſu ventorum illic cauſatur ig
nis qui quęrens maiorem locum ingredi luctaꝰ
& cum habebat obſtaculum fit murmur & mo

Primores adſunt capuæ.docet ille tepentes
Vnde ferant nomen baiæ:comitẽq; dediſſe
Dulichię puppis ſtagno ſua noĩa monſtrat.
Aſt hic lucrino manſiſſe vocabula quondam
Cocyti memorat:medioq; in gurgite ponti
Herculeum cõmẽdat iter:qua diſcidit æquor
Amphytrioniades armenti vector iberi.
Ille olim populis dictũ ſtygia nomine verſo
Stagna iter celebrẽ nũc mitia mõſtrat auernũ
Tũ triſti nemore atq; ũbris nigrãtibus horrẽs
Et formidatus volucri lœtale vomebat
Suffuſo virus cœlo ſtygiaq; per vrbes.
Religione ſacer ſæuum retinebat honorem.
Hic vicina palus fama eſt acherõtis ad vndas
Pandere iter:cæcas ſtagnãte voragine fauces
Laxat:& horrendos aperit telluris hiatus
Interdũq; nouo perturbat lumine manes.
Ac iuxta caligante ſitu longũq; per æuum
Infernis preſſas nebulis pallente ſub vmbra
Cymmerias iacuiſſe domos:noctẽq; ꝓfundã
Tartareæ narrant vrbis:tum ſulphure & igni
Semper anhelantes coctoq; bitumine cãpos
Oſtentat tellus atro exundante vapore
Suſpirans:vſtiſq; diu calefacta medullis
Eſtuat:& ſtygios exalat in aera flatus.
Parturit:& tremulis metuẽdũ exibilat antris.
Interdumq; cauas luctatus rumpere ſedes
Aut exire foras ſonitu lugubre minaci
Mulciber immugit:laceratq; viſcera terræ
Mãdit.& exeſos labefactat murmure mõtis.
Tradũt herculea ꝓſtratos mole gigantes
Tellurẽ iiectã quatere:& ſpiramine anhelo
Torreri late campos:quotieſq; minãtur
Rũpere cõpagẽ ĩpoſitã expalleſcere cœlum.
Apparet prochyte ſęuum ſortita numanta.

Apparet procul inarime quæ turbine nigro
Fumantem premit iapetũ :flãmaſq; rebelli
Ore eiectantem:& ſiq̃n euadere detur
Bella ioui rurſus ſuperiſq; iterare volentem.
Monſtrantur veſeua iuga.atq; i vertice ſũmo
Depaſti flãmis ſcopuli:fractuſq; ruina
Mons circum:atq; ætnæ fatis certantia ſaxa.
Nec non miſcenũ ſeruantem idea ſepulchro
Noĩa:& herculeos videt ipſo i littore baulos.
Miratur pelagiq; minas terręq; labores.
Quæ poſtq̃ ꝑſpecta viro regreſſus ad altos
Inde pherecyadũ muros & frondentia læto
Palmite deuaſtat nyſea cacumina gauri.
Hinc ad chalcidicã trãſfert citus agmia nolã.
Campo nola ſedet crebris circundata in orbẽ
Turribus.& celſo facilem tutatur adiri
Planiciem vallo.ſed qui non turribus arma
Defẽdẽda daret:verũ vltro mœnia dextra
Protegeret marcellus opẽ auxiliũq; ferebat.
Iſque vbi agenoreã ꝓcul aduentare ꝑ æquor:
Et ferre ad muros nubẽ videt :arma cruentus
Hoſtis adeſt:rapite arma viri clamatq; capit
Circũſtãt rapidi iuuenes:aptãtq; fremẽti (q;
Sanguineas de more iubas:ſonat inde citato
Agmina diſponẽs paſſu.tu limina dextræ
Seruabis portę nero:tu conuerte cohortes
Ad leuam patrias & larinatia ſigna
Clarum volſcorum tulli decus.aſt ubi iuſſo
Per tacitum ruptis ſubita vi fundite portis
Telorum i campos nimbũ.ferar ipſe reuulſa
In medios:equitũque trahã certamina porta
Dũq; ea marcellus:iã clauſtra euellere pœni
Et ſcalis ſpretos tentabãt rumpere muros:
Inſonuere tubę paſſim:clamorq; virorum:
Tinnituſque ſimul litui:raucoque tumultu
Cornua:& in mẽbris cõcuſſa furẽtibus arma.
Fertur acerba lues diiectis incita telis
Effuſęque ruunt inopino turbine turmæ
Improbus vt fractis exũdat mollibus amnis:
Propulſum vt borea ſcopulis ĩpigitur ęquor:
Vt rupto terras inuadunt carcere venti.

tus terrę:vt eſt in aere cũ ignis conceptus cõfli-
ctu vẽtorum in corpore nubium erũpens facit to
nitruũ & coruſcationes.ex modico aere multũ
gignitꝰ ignis pp extẽuationẽ:iõ poetę fingũt vul
canũ habere ſuã officinã i lipare inſula & gigã-
tes fulmine deiectos & flagrãtes ſuppoſitos mõ
tibus & iſulę cãpanię & ſicilię: quoniã ignis na
turaliter cõcept⁹ inde egreditꝰ.Torreri.cõburi.
Cõpagem terrã ſup impoſitã.Expaleſceꝰ. fieri
pallidũ egrediẽte fumo. prius .n. egreditꝰ fum⁹
ide pura flãma.Prochyte.ante miſcuũ: prochy
ta.iacet iſula a pythecuſis quãdoq; diuulſa.vn-
de nomẽ accepit ſub qua fingit poeta vrgeri &
cõprimi numãta gigãtẽ.Inaryme inſula eſt cã-
panię ſub qua iacet iapetus.Veſeua iuga.veſe-
uus mons cãpanię q Tito cęſare iperãte cõfla-
grauit.Strabo ait his locis ĩcũbit mõs veſuuius
amœniſſimis habitat⁹ agris excepto cacumine
id magna ex parte planiciem habet nullũ fru-
ctum ferẽtem.habet cineres cauernoſaq; mon
ſtrat antra cõbuſtis ex petris vt color indicat q̄s
ignis abroſerit:dicitꝰ veſęu⁹ veſbius & veſuui⁹:
de cuius cõflagratione Martia.extat epigrãma
Hic ẽ pãpineis viridis mõ veſbi⁹ vmbris.Saxa
certãtia.pumices q etiã ex ętna euomũtꝰ. Fatis
ętnę:ſaxis & pumicibus quos appellat fata ęt-
nę : quoniam cum ille mons cõburitur & pu-
mices emittit videtur conſumi & fato quodã af
fici.i.interitu.inde fatũ appellamus interitum.
Martia.Hanc mortẽ fatis magni pręferre cato
nis Fama põt.certo tibi dicimus & tecũ.Miſę-
nũ.eſt ꝓmontorium ꝓpe cumas denominatũ a
miſęno troião illic ſepulto vt canit.V. Idea tro
iana.Baulos.bauli oppidũ cãpanię conditũ ab
hercule ac denomiatũ a bub⁹.Muros pherecia
dũ.cumanorum neapolitanorũq; a pherecide du
ce eorũ q i italiã nauigãtes ea loca incoluerũt.
Gauri.gaur⁹ mõs cãpanię ſupra nolã vitib⁹ cõ
ſitus:iõ ait.Nyſea cacũina.i.bacchica:qm̃ a ny-
ſa vrbe bacch⁹ appellat⁹ ẽ dionyſi⁹.Nolã chal-
cidicã.quã tenuerũt chalcidẽſes q ſũt i euboia.
Cãpo nola ſedet.deſcribit ſitũ nolę. Celſo val-
lo.alto muro.Sed q nõ turrib⁹.i. aderat marcel
lus ꝑtor q dextra nõ muris tutari nolã audebat
erupit.n.e portis iſtructa acie.ac hoſtes ifugam
vertit.Agenoreã.punicã.Aequor.planiciẽ. Nu
bẽ.globũ militũ.Hoſtis.annibal.Fremẽti.mar
cello hoſtib⁹ irato.Nero.de hoc nerõe habebi
mus i morte aſdrubalis.ad tres portas i hoſtes
verſas inquit Liui⁹ tripartito exercitũ iſtruxit.
media porta robora legionũ : ac romãos eqtes
duab⁹ alijs portis nouos milites leuẽq; armatu
rã ac ſociorum eqtes ſtatuit:& ita iſtructi itra por
tas ſtabãt.Larinatia ſigna.larinates ſũt ppli in
latio de qbus dictũ eſt.Tulli de hoc tullio rege
volſcorum ſupra habuim⁹ a quo habuit originẽ.

M.T.Ci.Iuſſo.iubeo ſiue iuſſero iuſitatũ ē ver
bũ iuſſo:ſed imitatᷣ Vir.apud quē ęneas ait.Cę
tera qua iuſſo mecũ manus inferat ardēs.Inſo=
nuere tubę.ſucceſſit ad muros acies punica in
quit Liuius patefacta repēte porta marcellꝰ ſi=
gna canere clamorēqꝫtolli ac pedites primũ de
inde eqtes quāto maxīe poſſent impetu in ho=
ſtem erũpere iubet ſatis terroris tumultuſqꝫ in
aciē mediā ītulerũt.Lues cõcita.ipi milites mo
ti ad irā erũpebāt afferētes luē & dãnũ hoſtibꝰ.
Ruũt.cũ duabus circa portis.ingt Liuius.P.Va
lerius flaccus.& C.aurelius legati ī cornua ho=
ſtiũ erupere addidere clamorē lixę caloneſqꝫ&
alia turba cuſtodiæ īpedimentũ appoſita . duo
milia&.cc.hoſtiũ cęſa.qdam autores ſũt nõ plꝰ
vno romanos amiſiſſe:ānibal ſpe potiũdę nolę
adēpta cũ accerras receſſiſſet marcellꝰ ex tēplo
clauſis portis cuſtodibuſqꝫ diſpoſitis neqꝫ egre
deretur q̄ſtionē in foro de his q clā ī colloquijs
hoſtiũ fuerāt habuit ſupra.lxx.dãnatos ꝓditio
nis ſecuri pcuſſit bonaqꝫ eorũ publicauit:& ſũ=
ma reꝝ ſenatui tradita cũ oī exercitu ꝓfectꝰ ſu
pra ſueſſulā caſtris poſitis cõſedit.Improbis vt
fractis.marcellũ magno īpetu erũpētē ī pœnos
cõparat fluuio trāſcendēti ripas & mari vento
īpacto in ſcopulos.Molibꝰ.aggere & ripis. Im
probus.noxiꝰ & inũdatiõe agros deuaſtās . De
iectionē.i.nõ poterat annibal deijcere romãos
ac reprimere q inſtabant vrgēte marcello.Dux
dardanus.marcellus romanus.Attonito. currē
ti.perge age.verba marcelli hortātis ſuos.Dex
ter ꝓpitius.Sta.verba marcelli ꝓuocātis anni=
balē fugiētē ad ſingulare certamen.Iuueni bar
ceo.ānibali q hēbat originē a barca: adde ēt qꝫ
eiꝰ pr̄ amilcar barca cognomiabatᷣ.Honor:erat
qppe honor cõgredi cũ marcello & p̄ciũ piculi
magnũ erat victoria .ſ. de marcello q retulerat
ſpolia opima ioui feretrio:& erat vir fortiſſimꝰ
& mīti nois.Sup̄ma fata.mortē.Siſtere.retinerᷣ
Perculſos.aio cõſternatos & vertētes terga.Si=
niſtris.ifœlicibꝰ nobis:qm̄ nimia capuę bona
& luxus vires noſtras pdiderũt.Eſt decori. qm̄
fugiendo amittitis gloriā partā.Nil fidũ. rex aſ
ſyrioꝝ adhortās ſuos ad pugnā vt ē apđ xeno=
phõtē li.iij.dixit.Stultꝰ ē ſiqs vitę appetēs ſe fu
gę cõmiſerit cũ nõ ſit ignarꝰ victoria pari ſalu=
tē:ac mortē fugiētes magiſq̄ manētes oppeterᷣ.
Meruiſtis.ſ.opa vr̄a& rebꝰ fortiter geſtis:vt oīs
italia in nos irrueret & ita romãos attriuiſtis vt
nullā ſpē pacis habeatis:& locꝰ eſt ab vtili ergo
fortiter pugnãdũ ē qa fugiētibꝰnullũ ē tutũ pfu
giũ.Pacis.ſ.faciēdę cũ romanis.Iuuenis pedia=
nus.alludit ad pedianũ aſconiũ q patauinꝰ fuit
& originē ducebat a polydamāte troião. is ha=
bitus ē orõnũ Ciceronis veriſſimus interpres.
& Virgiliani opis acerrimꝰ defenſor . Anteno=

Nec terrente libys viſu armorũque virũque
Deiectum ſperare valet.dux dardanus inſtat
Attonito progreſſus equo tergiſque ruētum
Incũbens haſta.ſocios nunc voce fatigat (ē
Perge age fer greſſus:dexter deus horaqꝫ nra
Hac iter ī muros capuæ.nunc rurſus in hoſtē
Conuerſus ſta.quo raperis? non terga tuorũ
Te ductor libyę increpito.ſtat cãpus & arma
Et mars in manibus dimitto a cede cohortes
Spectemur ſoli:marcellus prælia poſco.
Sic rector latius:iuueniqꝫ inuadere pugnā
Barceo ſuadebat honor:preciumque pericli.
Sed non hæc placido cernebat pectore iuno.
Ceptoque auertit ſuprema in fata ruentem
Siſtere perculſos ille & reuocare laborat.
Tales ne e gremio capuæ tectiſqꝫ ſiniſtris
Egredimur? ſtate o miſeri quis gloria ſumma
Dedecori eſt:nil vos hodie mihi credite terga
Vertentes fidum expectat.meruiſtis vt omīs
Ingruat auſonia:& ſęuo mauorte paraſtis
Nequa ſpes fuſos pacis vitæqꝫ maneret.
Vincebat clamore tubas:vociſque vigore
Quãuis obſtructas ſęuus penetrabat in aures
Polydamanteis iuuenis pedianus in armis
Bella agitabat atrox:troianaqꝫ ſemia & ortus
Atque antenorea ſeſe de ſtirpe ferebat.
Haud leuior generis fama:ſacroqꝫ timauo
Gloria & euganeis dilectum nomen in oris.
Huic pater eridanus venetæqꝫ ex ordie gētes
Atqꝫ apono gaudēs populus ſeu bella cieret
Seu muſas placidus doctęqꝫ ſilentia vitę
Mallet:& aonios plectro mulcere labores.
Non vllũ dixere parem:nec notior alter.
Qui poſtq̄ effuſis vrgens veſtigia frenis
Pœnorũ iuxta galeā atque inſigne perempti
Agnouit ſpoliũ pauli:puer illa gerebat
Non paruo lętus ductoris munere cinyps.
Dilectus pœno cinyps.quo gratior ora
Non fuit:ac nulla nituit plus fronte decoris.
Quale micat ſempqꝫ nouũ ē qđ tyburis aura
Paſcit ebur:vel qui miro candoris honore

Lucet in aure lapis rubris aduectus ab indis.
Quē poſtq̄ egregiũ criſtis & caſſide nota
Fulgentē extremo pedianus in agmīe viidit
Cũ ſubita ante oculos pauli emerſiſſet imago
Sedibus infernis.amiſſaqꝫ poſceret arma:
Inuadit frendens tu ne ignauiſſime ſacri
Portabis capitis:quę nõ ſine crimīe veſtri:
Inuidiaqꝫ deũ geſtaret tegmia ductor?
En paulus.vocat ide viri ad ſpectacula manes.
Et fugiētis agit coſtis penetrabile telum.
Tum delapſus equo galeā atqꝫ inſignia magni
Conſulis abrumpit dextra:ſpoliatque videtē.
Soluitur omne decus lœto:niueoſqꝫ per artus
It ſtigius color:& formę populatur honores.
Ambroſię cecidere comę.violataqꝫ ceruix
Marmoreum in iugulũ collo labente recũbit.
Haud ſecus oceano rediens cytherēius ignis
Cum ſeſe veneri iactat ſplendore refecto
Si ſubita inuadat nubes hebetatur & atris
Decreſcens tenebris languentia lumīa cõdit.
Ipſe etiā capta pedianus caſſide nudos
Attonitus ſtupet ad vultus.iraſqꝫ coercet.
Tum galeā magno ſociũ clamore reportans
Immitem quatiebat equum ſpumantia ſeuo
Frena cruentātem morſu:cui turbidus armis
Obuia marcellus rapido tulit ora tumultu.
Agnoſcenſque decus:macte o virtutis auitę
Macte antenoride nunc inquit rapta petamus
Quod ſupeſt libyci ductoris tegmīa: & ardēs
Terrificis ſęuam fundit ſtridoribus haſtam.
Nec forſan voti vanus foret:obuia ni vis
Geſtaris oppoſito tenuiſſet corpore telum:
Qui dum vicinis ductorem protegit armis
Tranſabijt nõ hunc ſitiēs grauis haſta cruorē.
Ingenteſqꝫ minas mutata morte peregit
Auehitur raptim ductor diſcriminę lœti
Turbatus:curſũqꝫ ferens ad caſtra capeſſit
Iamqꝫ fugę īmodicus tendit certamīe greſſũ
Pręcipitem verſis pœnorum exercitus armis.
Aſſequitur telis hoſtis:longaſqꝫ viritim
Exaciant iras cladum:cœloqꝫ cruentos

rea. quoniā antenor cõdidit patauiũ . Haud le=
uior.q.d. gloria ipiuſpediani reſpõdebat famę
maioꝝ ſuoꝝ q clari fuerũt. Timauus naſcitᷣ in
noricoꝝ alpibus ſecat deinde agleienſes agros
quē vſurpãt poetæ pro prenteſia fluuio pãtaui
no.Sacro. ꝓpter troianos qui ptimauũ ingreſſi
ſunt eā orā italiæ ſacraqꝫ itulerunt . euganei di=
cũtur genere p̄ſtãtes de gbus dictu ē.aponus fõs
ī agro patauino.Martialis.Cēſetᷣ aponi liuio ſuo
tellus:& Lucanus.colle ſedens aponus. Silentia
ipa ſtudia & ocia litteraꝝ:quoniā valebat inge=
nio ac dextra alludens vt dixi ad pedianũ aſco=
niũ viꝝ litteratiſſimũ.Aonios labores.cãtus pie
rios & verſus.Ductoris.annibalis qui cynipi ga=
leā æmilij pauli donauerat.Quale micat. huius
pulchritudinē ac venuſtatē cõpat ebori ac mar=
garitis.Tyburis aura.quoniā fiehat cãdidiꝰ ebur
aura tyburtina.Martialis.Tybur ī herculeũ mi=
grauit nigra liquoris.Oīa dũ fieri cãdida credit
ibi.Miro honore cãdoris.quoniā margaritarum
omnis dos eſt ī candore vt ſcribit plinius . Sunt
aũt partus cõchaꝝ.vt idē dicit pro qualitate ro=
ris accepti.vnio& margarita idem:quoniā vt ait
Plinius ī vna concha nulli duo reperiuntur indi
ſcreti nomen vnionum romanæ impoſuere deli
tiæ.impoſitum autē fuit hoc nomē magnis.mar
garitis romę bello iugurtino:vt Helius ſtilo ſcri
ptũ reliquit.In aure quoniam mulieres quondā
īauribus ſuſpendebant ad luxũ &, magnificētiæ
oſtētationem:& procerioribus īquit Pli.ſua gra
tia elēchos appellãt faſtigiata lõgitudine hos bi
nos ac ternos auribus ſuſpendere fœminaꝝ glā
ē.vñ dicit Hor.in ſer.filium eſopi diluiſſe aceto
inſignē bacā detractā ex aure metellę:& de cleo
patra hoc idē ſcribit Pli. Rubris vndis:a mari ru
bro præcipue inquit Pli.laudãtur margaritę cir
ca arabiā in perſico ſinu maris rubri.Caſſide no
ta:quoniam fuerat pauli æmilij.Extremo ī mar
gine:ī vltimo ordine vbi cinyps puer erat tyro:
hoc nomē ſũptum eſt a cinyphi flumi . aphricæ.
Veſter ductor.i.nõ mõ tu īdignus es galea pau=
li :ſed etiā ānibal niſi cũ magno crimīe ac iuidia
deorũ.En paulꝰ ironice & ex ſtomacho.ecce in=
quit qui videtᷣ dignꝰ ſpolijs.pauli.Manes. aīam
pauli.Fugiētis:cyniphis.Stygius:niger quia mo
riebatur.Ambroſię.diuinę:ſic Virgi.de venere.
Ambroſięqꝫ comę diuinũ vertice odorē ſpiraue
re.Ambroſia ſumitᷣ a poetis ꝓ poculo diuino. ē
etiā frutex dēſum ac ramoſũ.Haud ſecꝰ:morien
tē pueꝝ & decꝰ formę lętho amittentē cõparat
lucifero cuius fulgor nubiũ oppoſitiõe hebetatᷣ
Cythereiꝰ ignis : lucifer qui dicitᷣ ſtella veneris.
Cui:pediano.Macte o virtutis auitę:verba mar
celli ī laudē pediani. Antenoride : patauine & q
habes originē ab antenore. Feraꝫ:elephantum

Sub cuſpide ictu.quoniam viderunt annibalẽ fugientem.Ingens eo die . inquit Liuius res ac neſcio an maxima illo bello geſta ſit:non vinci .n.ab annibale vinci ſolitis difficilius fuit q̃ po ſtea vincere.Decori martis.i.dicebant marcel lum eſſe ſimilẽ marti.Q uanto hanc. querimo nia:& indignatio annibalis de turpi fuga.Elu erim.purgaueris hoc dedecus. Statuis.iudicas me dignũ tã turpi morte poſtvictorias mihi ha ctenꝰ cõpatas.Voſq;. vertit ſermonẽ ad milites effœminatos campano luxu.Non degener ip ſe iquit annibal ego non degeneraui a meis ge ſtis & non verti ſigna victricia romãis:nec illis dedi terga ſed vobis quos pręliũ fugerevidebã præter decorum.Priſci martis. victoriæ & ani mi quem prius ĩ marte habuiſti o miles. Euen tus graues.clades:nam in cęteris pręlijs romãi ſuccubuerãt.Primo munere victoria quę vide batur eẽ munus dei. Tollit. erigit aĩos & bene ſperare incipit.Ante oĩs.illi dederunt pœnas q ſe abſconderant ne ad bellum mitterẽtur. Dul cedine vitę.tangit hiſtoriam de captiuis in pu gna cãnenſi a quibus ſcribit Liuius miſſos fuiſ ſe legatos romãvt redimerentur:quod cum re nuiſſent patres vnus ex his domũ abijt ꝙ falla ci reditu in caſtra iureiurando ſe exoluiſſet:qđ vbi innotuit relatũq; eſt ſenatui oẽs cenſuerunt cõphẽdẽdũ & cuſtodibꝰ publice datis deducẽ dum ad annibalem.alia fama eſt inquit decem remanſiſſe ꝙ per cauſam recognoſcendi nomi na captiuorum ad annibalẽ ex itinere regreſſi religione exoluiſſent ſeſe de his dedendis ma gna contentione actum in ſenatu eſſe victoſq; paucis ſententijs &c.meminit etiã Cicero huiꝰ rei in.iij.de officijs.Iurata.quoniã iurauerãt ſe redituros.Gentem.ſ.romanam:qm̃ illos ad pœ num remiſerũt qui iuſiurandũ violauerãt fue re etiã puniti milites q cogitauerãt patriã deſe rere ſuaſu metelli.Decꝰ capitis.i. oĩa ornamen ta muliebria vt ãnulos armillas & cętera id ge nus.Haud tãta feciſſeviros.ſẽſus ẽ:viri nõ ęgre ferebãt ſe ĩ tali tẽporis cõditiõe ſuperari a mu lieribꝰ q̃ ꝓ cõi ſalute ꝓpria cõferebãt ornamẽ ta ad vſum belli:& iõ ait bellaq; miniſtrãt. Sor te laudis.nã maiorẽ laudẽ ſortitę videbanť mu lieres q̃ hoĩes.Lętanť.ſ.romãi ceſſiſſe facto mu lierũ ituro ĩ ſæcula.In mediũ.in cõe & ad belli vſum quẽadmodũ fecerãt mulieres.Vitę meli oris.lautioris nil relinq̃bãt domi quo lautiꝰ vi uerẽt:cõis qppe ſalꝰ priuata voluptate & lau tia erat illis ãtigor q etiã vitã ꝓpriã effundere cupiebãt.Sine nomĩe .i. ignobiles & vulgares. Addũt ſpem miſeris. Liuiꝰ ait.Qu.Fabiꝰ p̃tor legatus a delphis Romã redijt: reſpõſumq; ex ſcripto recitauit:diuiꝶq;:q̃ ĩ eo erãt:qbꝰ quotq;

Certatim oſtentant & diis vltoribus enſes.
Ille dies primo docuit quod cedere nemo
Auderet ſuperis martis certamĩe ſiſti
Poſſe ducẽ libyæ.raptant curruſq; viroſq;
Maſſylaq; feram:& viuis auulſa reportant
Tegmia bellãtũ atq;abeũt ſub cuſpide terga
Cõtenti vidiſſe ducis.tũ martis adęquant
Marcellũ decori:graditur comitãte triũpho
Maior q̃ ferret cum victor opima tonanti.
Inde fures poſtq̃ vallo vix depulit hoſtem
Ductor ageoreus:quãdo hãc q̃toq; cruore
Hoſtili labẽ eluerim:mea terga videre
Cõtigit auſoniæ:me ne iquit ſumme deorũ
Poſt trebiã ſtatuis iam triſti funere dignũ:
Voſq; iuicta diu nũc heu ſine marte iuuẽtus
Debellata bonis capuę:nõ degener ipſe
Geſtorum auſoniis verti victricia ſigna.
Vobis terga dedi:vidi cum ad bella vocarẽ:
Nõ ſecus atq; italo fugere a ductore pauẽtes
Quid reliquũ priſci martis tibi:q̃ dare terga
Me reuocãte potes: fũdebat talia pœnus:
Et latiæ ſeſe nolana ad mœnia turmæ
Portantes ſpolia in ſigni clamore ferebant.
At cõſueta graues per longũ audire ſuorũ
Euẽtus roma:& nũq̃ recreare ſecundis.
Allato tandem fauſtæ certamine pugnę
Erigitur:primoq; deum ſe munere tollit.
Ante oẽs pigra in martẽ fugieſq; laborum
Dum bellũ tonat:& ſeſe furata iuuentus
Dat pœnas latebrę:tũ qui dulcedine vitæ:
Inuenere dolos:itaq; fœdera pœno
Corruperenotant:& purgant crimie gentem
Punitur patriã meditandũ linquere terrã
Cõſiliũ infœlix.ſceleratq; culpa metelli.
Talia corda virũ:ſedeni nõ fœmia ceſſit
Mente æquare viros.& laudis poſcere partẽ
Oĩs præ ſeſe portans capitiſq; manuſq;
Antiquũ decus:ac direpta monilia collo
Certatim matrona ruit:belloq; miniſtrant:
Haud tanta ceſſiſſe viros in tempore tali
Laudis ſorte piget:factoq; ĩ ſęcula ituro

Letantur tribuiſſe locũ.tum celſa ſenatus
Subſequitur turba ĩ mediũ certamie magno.
Priuatę cumulãtur opes:nudare penates
Ac nihil arcanos vitę melioris & vſus
Sepoſuiſſe iuuat.coit & ſine noĩe vulgus
Corpore ſic toto ac mẽbris roma oĩbus vſa
Exangues rurſus tollebat ad ęthera vultus.
Addũt ſpẽ miſeris dulcẽ parnaſia cyrrha
Portantes reſponſa viri.nam lęta ferebant
Exaudiſſe adytis ſacra cum vocetonaret
Antrũ:& mugiret phœbo iã itrata ſacerdos
Soluite gẽs veneris grauiores corde timores
Aduerſa:& quicq̃d duri ſub marte manebat
Exauſtũ ẽ vobis.reſtant leuiora laborum.
Et ſine pernicie terror .diis vota: preceſq;
Ferte modo:& tepidos aris libate cruores
Neu date terga malis.aderit gradiuus:& ipſe
Delius auertet propiora pericula vates.
Troianos notus ſemper minuiſſe labores.
Sed vero :ſed enim ante oẽs altaria fument
Centum feſta iouí centũ cadat hoſtia cultris.
Ille trucem belli nubem : ſeuaſque procellas
In libyam violenter aget.ſpectabitis ipſi
Egida turbato quatientẽ in prælia mundo.
Aſt ea parnaſi poſtquã clamata ſub antris
Allatum.vulgique deus peruenit ad aures:
In capitolinas certatim ſcanditur arces.
Sternũturq; ioui:& delubrũ ſãguie honorãt.
Tum peana canũt . reſpõſaq; fida precantur.
Interea aſſuetis ſenior torquatus in armis
Sardinas patrio quatiebat milite terras.
Nanque ortũ iliaca iactans ab origine nomẽ
In bella hãpſagoras tyrios renouata vocarat.
Proles pulchra viro:nec tali digna parente.
Oſcus erat:cuius fretus fulgente iuuenta
Ipſe aſper paci crudos ſine viribus annos
Barbarici ſtudio ritus refouebat in armis.
Iſque vbi torquatum rapti properata ferẽtẽ
Signa videt:pugneq; auidas accedere d̃xtras
Fraude loci nota latebroſa per auia ſaltus
Euolat:& profuſa fugę cõpendia carpens

modis ſupplicaretur. Tũ ſi ita facitis romanive ſtrę res meliores:fortioreſq; erũt:magiſq; ex ſẽ tentia reſpu.veſtra ꝓcedet:victor:aq; duelli po puli romãi erit.apollini donũ mittitote:deq; p̃ da manubijs:ac ſpolijs honores habetote. hæc vbi ex gręco carmine interp̃tata recitauit:ſena tus decreuit:vt hæ res diuinę: ſupplicationeſq; prio quoq; tẽpore fierent. Antrũ. Strabo loq̃ns de templo apollinis delphici ait. Autores certi memorant diuinũ ipſũ domiciliũ ꝓfundam & curuã eſſe ſpeluncam: nõ admodũ lato ore pa tentẽ. vñ aura refertur ſacro efflante numine. Intrata phœbo.i.hauſto diuinandi ſpiritu . Sol uite gens veneris.oraculũ datũ romãis ab apol line delphico.Exhauſtum.finitũ. Libate.i. ma ctate oues ad aras apollinis.Sternũtur.fiunt le ctiſternia in tẽplo Iouis capitolini: & apolinis. Peana.laudesapollinis.Interea aſſuetis.tranſit nunc poeta ad bellũ ſardoum cũ nũciatũ eſſet punico ſenatui in hiſpania rẽ male geſtã:oĩſq; ferme hiſpanos ad romanos defeciſſe:erant: q Magonẽ cũ claſſe cõpata:&copijſomiſſa italia ĩ hiſpaniã auerterẽt:cũ ſardinię recuperãdę re pẽtina ſpes iniecta eſt.paruũ ibi exercitũ roma nũ eſſe.nã diſcedebat Cornelius prætor:& feſ ſi animi ſardoꝝ erãt diuturnitate ĩperij.nã gra ui tributo:& iniqua frumenti collatione oppri mebantur.clãdeſtina legatio ad pœnos per pri cipes ſardinię miſſa fuerat maxime eam rẽ mo liẽte hãpſagora:qui tũ auctoritate atq; opibꝰlõ ge primꝰ erat : his nũcijs ꝓpe vno tp̃e turbati: erectiq;Magonẽ cũ claſſe ſua:copijſq; in hiſpa niã mittunt.in ſardinia Aſdrubalẽ cognomẽto caluũ eligũt ducem.&tantũ ferme copiarũ quã tum Magoni decernunt . Cũ romã eſſet allatũ ſardos ad defectionẽ ſpectare miſſus eſt eo Ti tus Manlius Torquatus qui bis cõſul:cenſorq; fuerat:ſubegeratq; in conſulatu ſardos:ideo di cit poeta aſſuetis armis.Interea.dũ talia ĩ italia geruntur.Patrio milite.romão & italo.Nãq; ortũ iliaca.narrat poeta quẽadmodũ hampſagoras miſſa legatiõe vocauerat carthaginẽſes. Iliaca. qm̃ quidã iliẽſes ſardinię partẽ habitarẽt. cele berrimi inq̃t pli.ĩ ea populoꝝ ilienſes.Reuoca ta.renouata:qm̃ prius fuerat bellũ:amiſerãt.n. carthaginẽſes ſardiniã &Siciliã.Proles pulchra viro.ipi hãpſagorę filiꝰ erat nomĩe oſcꝰ . Cuiꝰ. oſci.ſ.iuunili ętate ac robore fretꝰ pater.Aſper paci.inimicꝰ paci.Studio barbarici ritꝰ.vt bar bari faciũt.Stra.ait cũ peſtilẽtibꝰ in locis exer citũ aſſidue nutrire minie cõducat.reliquũ aũt eſt illis ĩperatoribꝰ:vt exercitus ductẽt artibus quibuſdã:& qdẽ barbaroꝝ morẽ obſeruantes. nam hi poſt latrociniũ dies complurimos præ dæ nundinas celebrant tum incurſant : mul

toſq; mortales in manus retrahunt. Compendia.breue iter. Inſula fluctiſono: deſcribit ſardiniā. Profundo.mari ſardoo. Enormes.viles: & interdū peſtilētes. Sub imagine plātæ.nā ſardinia eſt ad ſimilitudinē humani veſtigij: & ideo ichnuſa dicta ē: ichnos.n.grecę latine ſignificat veſtigiū. vnde ſardiniā ſandaliotim appellauit Timeus ab effigie ſoleæ. Myrſilus aūt ichnuſā. ſardinia a ſardo filio herculis.q e libya veniens iſulā occupauit: & nomē dedit. Inde.ex hoc:q̄a habet formā veſtigij. Libyci herculis.quoniam ſex fuerūt hercules: vt ſcribit Ci.i li.de na. deo. Secūdus fuit ægypti⁹ nilo natus: quē aiūt phrygias lr̄as cōſcripſiſſe: de hoc itelligit poeta. Teucri.troiani: q i ſardinia dicti ſunt ilieſes. Claſſe paterna.memorię ꝑditū ē inqt Stra. Iolaū pleroſq; adducētē herculis filios huc applicuiſſe: & cum iſulæ accolis barbaris cohabitaſſe: q na tiōe tuſci erāt.ide ioleſes vocati ſunt. Theſpiadū.filioꝝ herculis: de qb⁹ dictū ē.illic teſpiadū docuit ſubmitter̄ colla nepotes. Fama eſt: nūc dicit ariſteū veniſſe i ſardiniā filiū cyrenes nymphæ & apollinis. Actęō fuit filius Ariſtei ex autonoe filia cadmi: q cū vidiſſet dianā nudā cōuerſus ē ab ea i ceruū: & a proprijs laceratus ē canibus.vt canit Oui. Spectatæ.viſæ a ſe i fonte.Oui. Inſcius actęon vidit ſine fraude dianā. Nouitate mali.quoniā actęonē verſum i formā cerui canes lacerarīt. Sardoos receſſ⁹: ſeceſſiſſe i ſardiniā. Pura ſerpētū.nō ſūt ſerpētes i ſardinia Triſtis cęlo.ꝑs ſardinię nō modica aſꝑa ē: minimeq; trāqlla i q̄t Stra. Magna quoq; ꝑs agrū hēt rebus oib⁹ fœlicē ꝑcipue tritico.locoꝝ quoq; virtuti malignitas q̄dā obſtat. Inſula.n.ęſtiuo tp̄e morboſa ē in locis maxīe fœcūdis. Vitiata. corrupta ꝓpter paludes: quaꝝ exhalatio iſulā īficit. Torrida.ſicca i ea pte q̄ vergit ad italiam. Pallida.ꝓp nimios æſt⁹ ſole cācrū aſcēdēte.& flāte auſtro: q ē calid⁹ & hūid⁹. Cętera.ſ. ꝑs ē cereri docilis. Hoc habitu. qualitate ac natura ſoli. Hoſtis.hāpſagoras: & fili⁹ oſcus. Sidonia tæla. ſubſidiū punicū. Iberos.hiſpāos: q cū veniſſent aīos hāpſagorę auxerīt.& iā apto marte pugnare cupiebat: cū pri⁹ ꝑ iuia & ſalt⁹ latuiſſet. Longū.videbat̄ hāpſagorę lōgū illd̄ tp̄s: quo tendebat i hoſtē tātus erat ardor pugnę. Coire.ſimul ire.i hoſtē coim⁹. Exptos.quos i alijs ꝑlijs fuerāt expti: cū torquat⁹ iſulā ſubegiſſet i cōſulatu Inde.poſtq̄ vētū ē ad ēſes. Sed vos calliope. repetit votū Sylli⁹ narraturus laudē Ennij: q ꝑ id tp̄s i ſardinia ſub Torquato militabat cēturio. Facta viri. Ennij.meſſapus fuit rex apulię & calabriæ: a quo meſſapia. Latiæ vitis.erat centurio Ennius. centuriones vitem pro inſigni geſtabant. Hiſpida.inculta. Rudię. oppidum ca-

Occulta tegitur valle: & frōdētibus vmbris.
Inſula fluctiſono circūuallata profundo
Caſtigatur aquis: cōpreſſaq; gurgite terris
Enormes cohibet nudę ſub margine plantę.
Inde ichnuſa prius grais memorata colonis.
Mox libyci ſardus generoſo ſanguine fidens
Herculis ex ſeſe mutauit nomina terræ.
Affluxere etiam: & ſedes poſuere coactas
Diſperſi pelago poſt eruta pergama teucri.
Nec paruū decus aduecto cū claſſe paterna
Agmīe teſpiadum terris iole dediſti.
Fama eſt cū laceris actęon flebile membris
Suppliciū lueret ſpectatę in fonte dianę
Attonitū nouitate mali fugiſſe parentem
Per freta ariſteum: & ſardoos iſſe receſſus.
Cyrenē mōſtraſſe ferunt noua littora matrē.
Serpentum tellus pura ac viduata venenis.
Sed triſtis cœlo: & multa vitiata palude.
Qua videt italiam: ſaxoſo torrida dorſo
Exercet ſcopulis late freta: pallidaq; intus
Arua coquit nimiū cācro fumātibus auſtris:
Cætera propenſæ cereris nutrita fauore.
Hoc habitu terræ nemoroſa per inuia] crebro
Torquatum eludens hoſtis ſidonia pugnæ
Tęla expectabat: ſocioſq; laboris iberos:
Qui poſtq̄ appulſis animos auxere carinis:
Haud mora prorūpit latebris: aduerſaq; late
Agmina ihorreſcūt: longūq; coire videtur.
Et cōferre gradum media iteualla patentis.
Corripiunt campi properatis eminus haſtis.
Donec ad expertos enſes fidiſſima tæla
Peruentum. dura inde lues. cedūtq;: cadūtq;
Alterniq; animas ſęua i mucrone relinquūt.
Nō eqdē inumeras cędes: totoq; horrida ſcā
Sperarim tanto digne pro nomine rerum
Pandere: nec dictis bellantum ęquare calorē.
Sed vos calliope noſtro donate labori
Nota parum magni longo tradantur in æuo
Facta viri: & meritū vati ſacremus honorem.
Ennius antiqua maſſappi ab origine regis
Miſcebat primas acies: latiæque ſuperbum

labriæ patria Ennij: vt etiam Strabo. Scribit: Cato cēſorius didicit literras græcas ab Ennio: qui ſcripſit annales: quos per cōpita vrbis. Qui. Vargunteius pronunciare ſolebat: huius Ennij meminit Lucre. libro primo. Ennius vt noſter cecinit: qui primus amœnam Detulit ex helicone perēni flore coronam. Vates vt thracius. Orpheus tempore quo nauigauit cum argonautis. Cyzicus rex in propontide: a quo cyzicus nomen accepit. inſula duobus pontibus quondam iuncta continenti. hoſpitio excepit argonautas: vt canit. V. Flaccus: in quos profectionem parentes: cum nondum ſoluiſſent e portu cyziceni furore impulſi: cum arbitrarentur adeſſe hoſtes: qui ꝓpinqui erant ipetū feceīt: quo ꝓlio cyzicus rex cecidit dolentibus poſtq̄ res cognita eſt argonautis ferunt orpheum ea nocte pugnaſſe fortiter. Argo ipſos argonautas. Pectine.ipſa lyra & plectro. Sperans fore æternum.id eſt magna laude dignum: ſi enniū interficeret. Sacer hic.laus ennij ex ore Apollinis. Bella itala.q̄ annalibus celebrauit ſuis: quos deſideramus.pli.in.vij.ait. Sed & noſtrorum gloriam percenſeamus prior Aphricanus. Qui. Ennij ſtatuam ſepulchro ſuo imponi iuſſit: clarūq; illud nomen: immo vero ſpolium ex tertia orbis parte raptum in cinere ſupremo cū poetæ titulo legi. Nec cedet honore. maieſtate.ſcilicet carminis: vt in illo ſæculo: quo poeſis nitorem latinę linguę non habebat: fuerunt quippe poſt Ennium limatiores: politioreſq;. & magis ex arte: qua enni⁹ caruit poeticam excoluerunt: vt ennium tanq̄ quercum annoſaꝫ: vt inqt Fabi. religionis tantum cauſa miremur & antiquitatis. Ennius primus apud latinos carmen exametrum fecit. Aſcreo ſeni.heſiodo. Aſcra vicus ad heliconem patria heſiodi: quam ipſe patri illic commoranti his verbis exprobrauit: Aſcra rus miſerū pene hic helicona colebat.hiberno diꝛ triſte ęſtu. Optabile nūq̄ helicō mōs eſt boetiæ phocidi vicinus: apollini ac muſis ſacer. Latis modis. ſonoro carmine ac heroo pede: cantuq; pierio: & ſagitta tranſfixit caput Oſci: quo mortuo ſardi terga verterunt. Barbaricum. nomen pro aduerbio. id eſt barbare

Vitis adornabat dextra decus. hiſpida tellus
Miſerunt calabri rudię genuere vetuſtæ.
Nunc rudię ſolo memorabile nomē alumno.
Is prima in pugna vates: vt thracius olim
Infeſtam bello quateret cum cizicus argo
Spicula depoſito rhodopeia pectore torſit.
Spectandum ſeſe non parua ſtrage virorum
Fecerat. & dextræ gliſcebat cedibus ardor.
Aduolat ęternum ſperās fore pelleret oſcus
Si tantam labem: ac perlibrat viribus haſtam
Riſit nube ſedens vani conamina cœpti:
Et tælum procul inuentos dimiſit apollo.
Ac ſuper his nimium iuuēis!: nimiūq; ſuperbi
Sperata hauſiſti ſacer hic: ac magna ſororum
Aonidum cura: & dignus apolline vates
Hic canet illuſtri primus bella itala verſu.
Attolletque duces cœlo. reſonare docebit
Hic latis helicona modis: nec cedet honore
Aſcreo fama ve ſeni. ſic phœbus: & oſco
Vltrix per geminū tranſcurrit tēpus arundo

ac immane gemens mortem ſibi conſciuit. Anhelum.æſtuans dolore. Vrget.ſequitur. At libyę ductor. nunc redit ad Annibalem & Marcellum. Acerras. acerræ ſunt in campania quas clanius alluit. vnde Virgiliu⁹ Et vacuis clanius non æquus acerris. conatus eſt Annibal acerranos ad deditionem allicere. Poſtq̄ vero obſtinatos vidit oppugnationem parauit. Acerrani plus animi q̄ virium habentes deſperata tutela vrbis per intermiſſa munimenta: neglectaſq; cuſtodias ſilentio noctis dilapſi per vias: inuiaq; vt terror. ducebat in vrbes campaniæ: quas in fide & officio eſſe ſciebant confugerunt. Annibal acerras incendit: atq; diripuit. Non æqui martis: quoniam parum virium habebant acerrani contra tot Annibalis copias.

Incuſſit ſeſe nuceriæ id eſt quodam impetu nuceriam inuaſit: cuius præda militi data eſt: vrbſq; direpta atq; incenſa. Caſilina. caſilinum oppidum campaniæ: quod annibal obſedit: quo præneſtini milites & cohors peruſina confugerant audita cannenſi ſtrage. Peruſini erant. cccc. & .lx. qui ad tantam cōpulſi ſunt inopiam annonæ: vt lora detractaſq; ſcutis pelles: vbi feruida molliſſent aqua mandere conarētur: nec muribus alioue animali abſtinerent: & omne herbarum radicūq; genus aggeribus infimis muri eruerint: & cū hoſtes obaraſſent quicquid herbidi terreni extra murum erat raporum ſemen iniecerunt: vt Annibal: ego ne vſq; dū ea naſcantur ad caſilinū ſeſſurus ſum exclamaret: q nullā antea pactionem auribus admiſerat tū demū ſecū agi paſſus ē de redemptione liberorum capitum. Obluctatus. ipſe Annibal cū diu obluctatus eſſet his qui defendebāt. obluctor tibi dicimus.i. pugno ſiue conor cōtra te. V. Genibuſq; aduerſę obluctor harenę. Iniqs. imparibus: quoniā pauci erāt itus cōparatiōe hoſtiū. admouerat Anni. vrbi vineas: cuniculoſq; fieri iuſſit: ſed q caſilinū defēdebāt trāſuerſis cuniculis hoſtiū cuniculos iterrupere. Aegre. cū diffi-

cultate. Aſtu. aſtutia:qm̄ auro eos dimiſit. vagos cāpos:diffuſos & āplos. Petilia. vrbs cōdita a philoctete. Virgi. Parua philoctete ſubnixa petilia muro. Liui. ait petilia in brutis aliquot poſt mēſibus q̄ cœpta oppugnari erat ab himilcone p̄fecto annibalis expugnata ē:multorūq; ſanguine ac vulnerib⁹ea pœnis victoria fuit:nec vlla magis vis obſeſſos q̄ fames expugnauit:abſumptis.n.alimētis:carnibuſq; oīs generis quadrupedū:ſcutorūq; poſtremo corijs:herbiſq; & radicibus & corticibus teneris veſcebātur:iō ait poeta. Infœlix fidei:quoniā ꝓpter fidē id paſſi ſunt petiliani:vt ſagūthini. Herculeā. pharetrā. ꝓpter philoctetē conditorē:q habuit ſagittas herculis tinctas ſanguinæ hydræ. Supba. nobilis & clara. Verterat & mentē. nunc de tarētinis agit:q ad annibalē defecert. Philomenus & nicō tarentini ꝓditores fuerūt: & cū portæ ānibal appropinquaret: editus ex cōpoſito ignis ab ānibale ē. ide ē redditū a Nicōe ſignū. extīctæ deinde vtrinq; flāmæ ſunt. Annibal ſilētio agmen ducebat ad portā. Nicon ex iprouiſo ſopitos vigiles in cubilibus ſuis obtrūcat:portāq; aperit. Annibal cū peditum agmine īgredit̄. Equites ſubſiſtere iubet: vt quo res poſtularet occurrere libero cāpo poſſent. Arce coruſca. alta. Manus. multitudo. arx tarentina i modū peninſulæ maiori parte circūluit̄ præaltis rupibus ab īpa vrbe muro & foſſa ingēti ſeparat̄. Salinator vrbis præfectus primo exercitus tumultu ī portā effugit. inde acceptus ſcapha in arcē confugit. & romani oēs q cædibus ſupfuerāt in arcē ſe receperunt. Poſtea Fabius Maximus Tarētum recuperauit:cui cū ſalinator diceret:vt autor ē Ci. in Catōe maiore mea opera. Qu. Fa. Tarentū recepiſti: certe inqt ridens. nam niſi tu amiſiſſes nunq̄ recuperaſſem. Hic mirāda mouēs. naues tarentinorum i ſinu exiguo intercluſæ erāt. clauſtra quippe romani tenebāt:qui ī arcē cōfugerāt:nec ide euadere poterāt:quas annibal plauſtris trāſuexit:cōtracta.n. extēplo vndiq; plauſtra:iunctaq; inter ſeſe:& machinæ ad ſubducēdas naues admotæ:munitūq; iter:quo faciliora plauſtra:minorq; moles in tranſitu eſſet inuenta inde. ac hoīes cōtracti & opus impigre cœptū:paucoſq; poſt dies claſſis īſtructa:atq; parata circūuehit̄ arcē & ante īpm portum ancoras iacit. Mirāda. res mirā. Faucibus. clauſtris īpius portus: vbi erat arx. Receſſu patulo. amplo receptaculo & ſinu Pontum ſecretum. aquā diuiſam. Errare. exire in mare vltra fauces:quibus arx imminebat. Portat⁹. plauſtrum ſiue vehiculū tulit naues p oppoſitū montē. Subſtramina. dicunt̄ oīa: quæ alicui rei ſubſternuntur. Lubrica ſubſtramina. rotæ & lapſus. Vir. Pedibuſq; rotarū ſubijciūt lapſus. Nūcius interea. dum hæc tarenti agerētur. Nunciatū eſt ānibali: qui terebat maria nauibus vectis:nō more. i. præter conſuetudinem:obſeſſam eſſe Capuam a romanis. Dum procul œbalios. hæc fuerunt verba nuncij. Oebalios. Tarentinos:qui habuerūt origines ab œbalijs. i. lacedæmonijs. Oebali dicti ſunt lacedæmonij ab œbalo puero: & Tarentus: colonia lacedæmoniorum fuit. Haud ſecus. annibalis ferociam & celeritatē cōparat tygridi cōmotæ raptis catulis. tygris eſt velocitatis tremendæ lege Plinū: & Ariſtotelē. Emicet. ſaltet & currat. Ganges: fluuius indiæ. Centenius. hic octomilia hoīum accepit a ſenatu & ī lucaniā ꝓfectus eſt: & ab annibale oppreſſus. Prauus audendi. audax ſine prudentia. Facilis pe

Vertuntur iuuenis caſu perculſa per agros
Agmina:& effuſę pariter dant terga cateruę.
Dum pater audita nati nece turbidus iræ
Barbaricū:atq; imane gemēs:trāſfigit āhelū
Pectus:& ad manes vrget veſtigia nati.
At libyę ductor marcello fractus:& acri
Contuſus pugna:campos damnarat:& arma
Verterat ad miſeras nō equi martis acerras.
Inde vbi permiſit flammis:atq; ēſibus vrbē
Nucerię nihilo leuior nec parcior ira
Incuſſit ſeſe:atq; ęquauit mœnia terrē.
Poſticaſilina ſibi multū obluctatus iniquis
Defendentū armis ęgere reſeruauerat aſtu
Limina:& obſeſſis vitam penſauerat auro.
Iamq; in dauniuagos pfundēs agmia cāpos
Flectebat rabiem:quo præda vel ira vocaſſet
Fumabat verſis incenſa petilia tectis.
Infœlix fidei:miſerq; ſecunda ſagūtho:
At quondā herculeā ſeruare ſupba pharetrā
Verterat & mentem tyria ad conata tarētus.
Portiſq; intrarāt pœni:ſed eni arce coruſca
Fiſa loco manus auſonię:ſtipata ſedebat.
Hic miranda mouēs claſſē:quę cōdita portu
Aſtabat:nanq; anguſtis e faucibus æquor
Erumpit ſcopulos inter:patuloq; receſſu
Effundit campis ſecretū gurgite pontum.
Incluſas igitur:qbus haud enare dabātur
Arce ſuper poſita clauſtris maris extulit aſtu.
Perq; auerſa tulit portatus arua carinas.
Lubrica roboreis aderāt ſubſtramia plauſtris:

Atq; reçens cęſi tergo prolapſa iuuenci
Aequoreā rota ducit per gramina puppim.
Et iam per colles:dumoſq; ad littus:adacta
Innabat pelago veniēs ſine remige claſſis.
Nuncius interea vectis non more carinis
Terrentem freta curarum feruoribus īplet.
Dū ꝓcul œbalios amet expugnare nepotes
Et primus roſtris ſulcet naualibus arua:
Obſeſſos capuæ muros:clauſtra ipſa reuelli
Portarum. ac totum miſeris īcurrere bellū.
Linquit cœpta ferox pennaſq; addēte pudore
Atq; ira ſimul:īmani per proxima motu
Euolat:& minitans auida ad certamia fertur.
Haud ſecus amiſſo tygris ſi concita fœtu
Emicet:attonitę paucis luſtratur in horis
Caucaſus:& ſaltu tranſmittitur alite ganges.
Donec fulmineo partus veſtigia curſu
Colligit & rabiem prenſo conſumit in hoſte
Obuius huic ſparſo cētenius agmine raptim
Funditur:audendi prauus faciliſq; periclis.
Sed paruum decus annibali: nā vitis honore
Perfunctus latiæ ſubito ſtimularet agreſtis
Semermēq; manū ſternēdā obiecerat hoſti.
Bis ſeptem demiſſa neci nec ſubſtitit agmē.
Milia bis ſeptem quæ nō ſolertior enſe:
Sed genus inſignis iuſtis ducebat in armis
Fuluius:aſt ęque per corpora fuſa iacentum
Raptū iter eſt:victorq; morā nō paſſus ſeūtis
Exequiæ tantū famā nomenq; volentem
Horrificę mentis tenuerunt funere lęto.
Nāq; per inſidias infādū & ab hoſpite cęſus
Colloquiū & ꝓmiſſa peti:dū perfida gētis
Lucanę graccus cęco circundatus aſtu
Occiderat. laudēq; libys rapiebat humandi.
Sed nō vt ſcitū celerare ad mœnia pœnum:
Aſtabat res vlla loco:iam conſul vterq;
Pręcipites aderant:nola vis omnis & arpis.
Aeui floridior fabius rapida arma ferebant.
Hinc nero & hic volucres ſyluan⁹ nocte dieq;
Impellebat agens ꝓperata ad bella cohortes
Vndiq; cōueniunt pariterq; opponet̄ cūctos

ri periclis. qui ſeſe facile p̄iculis expōebat. M. centenius cui penula cognomen fuit: & centurio militauerat inter primipili centuriones inſignis & magnitudine corporis: & animi perfūctus militia per. P. Cornelium prætorem in ſenatum introductus petijt: vt ſibi exercitus daretur. pollicituſq; eſt ſi hoc impetraſſet de annibale victoriam. Agreſtis. cum data eſſet centenio pro quiq; milibus octo milia militū pars dimidia ciues: pars ſocij & ipſe aliquantum voluntariorum intereundus ex agris aſciuit ac ꝓpe duplicato exercitu in lucanos peruenit: vbi Annibal nequicquam claudium ſequutus ſubſtiterat. Honore vitis. quoniam fuerat cēturio. Nec ſubſtitit agmen. i. Annibal victor cum ſuo agmine non ſubſtitit: ſed celerrime ad alios opprimendos aduolauit. Milia bis ſeptem. hæc fuit clades altera quam in curſu annibal rapti peregit. Gneus Fuluius prætor male aduerſus annibalem pugnauit in quo pręlio. vt ait. Liui⁹ xx. milia hominum ceciderunt ipſe cum equitibus ducentis aufugit. Non ſolertior enſe. nō clarior & prudentior centenio in re militari. nā male acies īſtruxit: etenim cum annibal prima luce in aciem copias eduxiſſet fuluius nō tam ſua ſpe q̄ īpetu militū fortuito tractus pugnā nō detrectauit. itaq; eadem temeritate qua ꝓceſſum in aciem eſt inſtruitur ipſa acies ad libidinem militum forte procurrentium conſiſtentiumq; quo loco ipſorum tuliſſet animus. deinde per libidinem: aut metum deſerentium locum dux ſtultitia: & temeritate cētenio par. animo nequaquam comparandus. Vbi & rē inclinatam ac trepidantes ſuos vidit equo arrepto effugit. In armis iuſtis. quoniam erat prætor. Inſignis genus. habens claros natales: & maiorum ſtemmata. Aeq;. ſimiliter vt ferat centenio fuſo. Exequię tantum. T. Sempronius graccus ab hoſpite ſuo lucano deceptus a magone interfectus eſt: hoſpes autem erat Flauius Lucanus. Liuius ait. Flauius mutata repente voluntate locum gratiæ apud pœnum quęrens neq; tranſire ipſe: neq; trahere ad defectionem Lucanos ſatis habuit niſi imperatoris & eiuſdem hoſpitis proditi capite: ac ſanguine fœdus cū hoſte ſanxiſſet: funeris gracci varia ē fama autore liuio. alij in caſtris romanis ſepultū a ſuis tradūt: alij ab annibale: & ea vulgatior fama ē: quam poeta ſequitur. In veſtibulo punicorum caſtrorum rogus extructus fuit. & armatus exercitus accurrit: cum tripudijs hiſpanorū motuq; armorum & corporū ſuę cuiq; genti aſſuetis ipſo annibale omni rerum verborumq; honore exequias celebrante. Horrificæ mentis. i. quærebat laudem humanitatis: & pietatis ex

ga mortuos q̄uis haberet mentem horrificam & quaſi ab omni humanitate alienā. Læto funere:quoniam cum tripudijs:&motibus militū Annibal funus gracci celebrauit. Hoſpite. Flauio lucano. Cęſus ductus ad locum inſidiarum vbi cęſus fuit .nam flauius nō interficit graccū ſolus. imo graccus in hoſpitē irruit cognita fraude:cui parci ſine multorū ſanguine non potuit: lege Liuium. Cæco aſtu. iſidijs:naꝫ mago pedites:eqteſq; armatos in latebras occuluit monitus a flauio. Libys. annibal. Ad mœnia. capuā. Vterq; conſul. conſules erant Fuluius Flaccus: &Appius claudius a quibus capua obſeſſa eſt. Prætores aūt Gneus·Fuluius Flaccus: & claudius Nero. M. Iulius ſyllanus. P. Cornelius. Vis omnis. omnes milites qui nolle erant ad conſulemvenerunt. Aeui floridior Fabius:filius fabij maxime dictatoris qui filio conſuli legatus fuit. Arpis: ex apulia vbi conſul pugnauerat. Huicnero:claudiū Neronem prætorem a ſueſſula ex claudianis caſtris exciuerunt:nam claudio neroni prætori ſueſſula obuenit. M. Iunius ſyllanus prætor prouinciam habebat inter conſules:vt quo vſusvocaret pręſto eſſet. Ductores conſules & prætores. Vni iuueni: Annibali tantæ molis erat eo tempore Annibal. Arduus:id eſt Annibal locum arduum occupauit:tifata. ſ. collem prope capuam. Obſtantum:romanorū. Auia conſilia:varia &diuerſa. Arctatis:obſeſſis Quo mens ægravocas:dubitabat annibal quidnam faceret:& ipſiꝰ mens dubia &mœſta erat: inopſq; conſilij. Pericula. debeo ne iterum ſubire pericula in hac locorum difficultate vt feci ad nolam cum dedecore? Non æquus. impar quoniam romani iuuantur loci oportunitate. Non ita me experti:ab eo quod fecit tempore Fabij ſumit animos annibal qui ab illo clauſus euaſit. vt dictuꝫ eſt. Magiſter:minutius qui fuit magiſter equitum fabio dictatori. Turbarū expertor : qui meas perturbationes eſt expertus turba hic ſignificat pertubationem:vt apud Terentium. Tum ille turbæ fient: inde pertubare: expertor eſt deductum ab experior: vt amator ab amo:& ſequitor a ſequor:ſed inuſitatum eſt & poeta interdum nimis affectate loqtur. Colles:. ad caſilinum ſcilicet & campum ſtellatęm Victor: compos voti. In agmen: concionem & vnam multitudinemvt mentem aperiret ſuam. Perge age. verba annibalis hortātisſuos ad iter quo romam petituri erant:præmium laborum & cuius cauſa tranſcenderant alpes. Iliacis:romanis modo romā videamus : & capiamus de ruina capuę curandum non eſt:ſic Martialis. Nunc & damna iuuant. ſunt ipſa pericula tanti Stantia non poterant tecta probare deos :non

Vni ductores iuueni placet:arduus ipſe
Tifata inuadit propior:qua mœnibus inſtat
Collis :& e tumulis ſubiectam deſpicit vrbē.
Verum vbi tot ſeſe circunfundentibus armis
Vallatas ſocium portas:vnamq; negari
Intrauiſſe ſibi:capuæq; erumpere cernit
Anxius aduentus : nunc ferro frangere cœtū
Obſlutum meditatur:&huic nūc auia cœpto
Conſilia:atq; aſtu querit tot milia portis
Abſtrahere arctatis:cūctoſq; reſoluer̄ muros.
Sic igitur ſecum curaſq; ita corde fatigat.
Quo mens ægra vocas:rurſuſne p̄icula ſumā
Non ęquus regione loci? capuaq; vidente
Terga dabo? an reſidens vicini vertice mōtis
Excindi ante oculos patiar ſocialia tecta?
Non ita me experti fabius fabioq; magiſter
Turbarum expertor cū clauſos milite colles
Euaſi victor:ſparſoſq; per arua iuuencos
Iactare accenſis ſtimulaui cornibus ignes:
Haud dū omnes abiere doli: defender̄ nobis
Sic capuā ereptū eſt:dabitur circūdare romā:
Hæc poſtq̄ placita:& tenuit ſententia mentē
Non expectato titan dum gurgite lucem
Spirantes proferret equos impellit in agmen
Voce manuq; viros:&cœpta immania pādit.
Perge age:vince omnem miles virtute laborē
Et quantū humani poſſūt ſe tēdere paſſus.
Arduus accelera. romam petis. hoc iter alpes
Hoc cannę ſtatuere tibi:eia incute muris
Vmbonem iliacis:capuęq; repende ruinas:
Quam tanti fuerit cadere:vt palatia cernas:
Et demigrantem tarpeia ſede tonantem (ret
Inſtructi glomerāt greſſus:roma auribus hæ
Roma oculis:credūtq; ducis ſolertibus actis
Aptius id cœptum:q̄ ſi dixiſſet ab ipſo
Fatali æneadis campo. vulturna citata
Trāſmittunt aluo vada poſtremi relinquūt
Tardandis italis corruptas igne carinas.
Tum ſidicina legunt p̄nicibus arua maniplis.
Threiciamq; calen:veſtras a nomine nati
Orithya domos:hinc aliſanus iaccho

Haud inaratus ager:nymphiſq; habitata caſini
Rura euaſtantur:mox & vicinus aquinas
Et quę fumantem texere giganta fregellę
Agmine carpuntur volucri:fert concitus inde
Per iuga celſa gradum:duris qua rupibus hęret
Bellator fruſino &ſurgit ſuſpenſa tumenti
Dorſo:frugiferis cerealis anagnia glebis.
Iamq; adeo eſt campo ingreſſus & arua labici
Linquens telegoni pulſatos ariete muros.
Haud dignam inter tāta morā :nec amœna retētāt
Algida:nec iuxta iunonis tecta gabinę.
Præceps ad ripas immani turbine fertur:
Sulphureis gelidus qua ſerpit leniter vndis
Ad genitorem anio labens ſine murmure tybrim.
Hic vt ſigna ferox dimenſaq; caſtra locauit:
Et ripas ttemefecit eques:perterrita pulſis
Ilia prima vadis ſacro ſe coniugis antro
Condidit:& cunctæ fugerunt gurgite nymphę.
At matres latiæ ceu mœnia nulla ſuperſint:
Attonitę paſſim furibundis greſſibus errant.
Ante oculos aſtant lacerę trepidantibus vmbræ
Quæq; grauē ad trebiam quæq; ad ticicina fluenta
Oppetiere necem paulus graccuſq; cruenti
Flaminiuſq; ſimul miſeris ante oravagantur.
Clauſit turba vias:ſtat celſus & aſper ab ira.
Ingentemq; metum toruo domat ore ſenatus.
Interdum tamen erumpunt ſub caſſide fuſę
Per tacitū lachrymæ. quid nam fortuna minetur.
Quid ve parent ſuperi. pubes diſperſa per altas
Stat turres:atq; huc ventū ſub corde volutat.
Vt iam roma ſatis credat defendere muros.
Pœnus vt ad ſomnos vix totam curſibus actæ
Indulſit pubi noctem vigil ille:nec vllam
Ad requiem facilis:credenſq; abſcedere vitæ
Quod ſopor eripiat tempus. radiantibus armis
Induitur. nomadumq; iubet prorumpere turmas.
Inde leuis frenis circum pauitantia fertur
Quadrupedante ſono perculſę mœnia romę.
Nunc aditus luſtrat:clauſas nunc cuſpide pulſat
Infeſta portas:fruiturq; timore pauentum.
Nunc lętus celſis aſtans in collibus intrat

enim poſſumus ad magna præmia ſine laboribus & incommodis peruenire : & quocunq; periculo res diu optata bene emitur:cadat igitur iquit capua dum roma potiamur . Aptius id cœptum:commodius eſſe inſtitutum hoc iter ad vrbē nunc q̄ ſtatim poſt pugnam cannenſem. Solertibus actis :rebus ab ānibale geſtis magno cōſilio:& ſecundo euentu. Fatali. p̄nicioſo romanis. Vulturna vada:vulturnus fluuius non longe a capua qui caſilinum alluit :quem annibal ratibus in in ipſo fluuio comprehēſis traiecit. Corruptas igne. Liuius ait fuluium romam properātē vulturnus tenuerat amnis nauibus ab annibale incenſis Sidicini populi campaniæ de quibus dictum eſt. Legunt:prætereunt velocibus maniplis. calen threijcam: conditam a zeto : & calai filijs boreæ:& orithiæ qui poſt reditū argonautarum venerunt in italiam : & boreas flat ex thracia:ideo threijciam calē appellat. Aliſe oppidum campaniæ cuius ager vitibus cōſitus eſt : ideo dicit ipſum baccho haud inaratum:Caſinū oppidum campaniæ ſub caſinū biduo ſtatiua habuit annibal et paſſiꝫ populationes factę:vt iqt Liuius. Fregellę oppidū nō p̄cul ab aquino:quod fingit poeta denominatū fuiſſe a fregello gigante illic ab hercule interfecto ac ſepulto. Cerealis. frugifera anagnia eſt i ædito loco ſita labicū oppidū fuit via præneſtina via labicana incipiebat ad portā ſancti laurentij. & picti ſcuta labici. Thelegōi muros tuſculū cōdituꝫ a thelegono filio vlyxis. Pulſatos ariete. quoniam annibal tuſculum conceſſit vt vrbe potiretur quod cū non ſucceſſiſſet gabios deſcendit. Algida amœna ſylua p̄pe aricinā algidū eſt ſylua amœna inter tuſculuꝫ & ariciam. Mar. & quod cum iacet ſubvrbe frigus. Gabinæ iunonis. quoniam iuno a gabijs colebatur. Sulphureisvndis. quoniam in agro tyburtino aqua eſt ſulphurea. Ad genitoreꝫ. tyberim. ſupra dixit. Qua propter acceptis amœnis ditior vndis in pōtum flauo deſcendit gurgite tybris. Ilia perterrita pulſisvadis. ilia rhea mater romuli nupſit amœni. vt poetę fabulantur ſed non ſine cauſa fictum eſt. naꝫ demerſa fuit i amœnē ilia iuſſu amulij:vt ſcripſit ęnnius. autore porphyrio horatiōe interprete. At matres latiæ. Liuius ait ploratus mulierum nō ex priuatis ſolū do

mibus exaudiebantur ſed vndiq; matronæ in publicum effuſæ circa deum delubra diſcurrunt crinibus paſſis aras verrētes nixæ genibus. ſupinas manus ad cœlum ad deos tendentes orantesq; vt vrbem romanam e manibus hoſtiuꝫ eriperēt matreſq; romanas: ac liberos inuiolatos ſeruarent. Stat celſus. erecto animo & magno in tantis periculis. Toruo ore feroci aſpectu ſupabat timorem. Stat per turres. Iuue. ac ſtantes collina turre mariti. Senatus inquit Liuius magiſtratibus præſto eſt: ſiquid conſulere vellent. Pubi actæ curſibus. militibus defatigatis celeri curſu a capua romam. Abſcindere vitę putabat annibal illud tempus amitti: qđ ſomno tribuitur. Nomadum turmas. Liuius ait quo propi⁹ hoſtis accedebat maior cędes fiebat fugientum p̄cedentibus numidis. pluresq; omniū generum atq; ætatum capiebantur. Circunfertur. annibal ſtatiuis poſitis ad anienem cum duobus milibus equitum a porta collina vſq; ad templum hęrculis progreſſus eſt atq; vnde maxime poterat ſitum vrbis contēplatur. Portas. nam pulſauit portam collinam & haſtam: vt ait plinius in vrbem: primus hoſtium intorſit. Cauſas locorū. vnde. ſ. nomina accepiſſent ſingula vrbis loca: & in primis colles. Fuluius. cum nūciaretur. Qu. fuluium flaccum proconſulem romam aduentare poſt annibalē ne minueret imperiū ſi in vrbē veniſſet decreuit ſenat⁹ vt. Qu. fuluio par īperiū cōſulibus eēt cū tumult⁹ romæ eſſet fuluius porta capena romā ingreſſus media vrbe ꝑ carinas in exqlias cōtendit: inde digreſſus iter exquilinā collinā portā caſtra poſuit, cōſules ſenatuſq; in caſtra venerunt. Haud relicta obſidiōe. nam remanſerūt duces: ac militum magna vis ad obſidionem capuæ elegit fuluius. xv. milia peditum & mile eqtes. Turmas ouantes: ſuos milites gaudentes tali ſpectaculo reduxit in caſtra. Effundit rupto. poſtero die tranſgreſſus anienem Annibal in aciem copias omnis eduxit pugnatur⁹. nec flaccus conſuleſue pugnam detractauere. inquit Liuius. inſtructis vtrinq; exercitibus in eius pugnæ caſum in qua vrbs roma præmium victori eſſet. Per plurima noſtra. hortatur Annibal ſuos ad pugnam & præmium: cuius cauſa tot labores difficultateſq; ſuperauerant. Milibus ſenonum. quos non gloria belli non cura im-

Vrbem oculis: diſcitq; locos: cauſaſq; locorū
Ac legeret viſu cuncta & penetraret in omnis
Spectando partes: ni magno turbine adeſſet
Fuluius: haud tota capuæ obſidione relicta
Tum demum caſtris turmas infœlix ouātes
Spectata ductor ſatiatus pectora roma.
Atq; vbi nox depulſat polo primaq; rubeſcit
Lāpade neptūnus reuocatq; aurora labores:
Effundit rupto perſultans agmina vallo:
Et quantū clamare valet: per plurima noſtra
O ſocii decora: & ſacras in ſanguine dextras
Vobis ite pares: & tantum audete ſub armis
Quantum roma timet: reliquā hāc excindite
Nil quod vicatis toto reſtabit in orbe. (molē.
Neu populi vos martigenæ tardarit origo.
Intratam ſenonum capietis milibus vrbem:
Aſſuetamq; capi. fortaſſe curulibus altis
Iam vos exemplo proauorum ac nobile lætū
Expectant de more ſenes: mortiq; parātur.
Talibus hic pœnus: ſed cōtra œnotria pubes
Non vllas voces ducis aut præcepta requirit.
Sat matres ſtimulant: natiq; & cara ſupinas
Tendentū palmas lachrymātiaq; ora parētū
Oſtentant paruos: vagituq; incita pulſant
Corda virū: armatis infigunt oſcula dextris.
Ire volunt: & pro muris opponere denſi
Pectora: reſpectantq; ſuos: fletūq; reſorbent.
Vt vero impulſo patefactæ cardine portæ:
Et ſimul erupit iunctis exercitus armis:
Fūditur imixtus gemitu precibuſq; per altos
Ad celum muros clangor: ſparſæq; ſolutis
Crinibus exultāt matres: atq; vbera nudāt.
Fuluius anteuolans agmen. quis neſciat inq̄t
Nō ſpōte ad noſtros pœnū veniſſe penates?
A portis fugit capuę: ſubnectere plura
Conantem triſtis cœli cum murmure vaſto
Turbauit fragor: & ſubita de nube procellæ:
Iuppiter ęthyopum remeans tellure minātē
Romuleo pœnum vt vidit ſuccedere vallo:
Cœlicolis raptim excitis defendere tecta
Dardana: & in ſeptē diſcurrere iuſſerat arces.

Ipſe tarpeio ſublimis vertice cuncta
Et ventos ſimul & nubes & grandinis iras
Fulminaq; & tonitrus & nimbos conciet atros.
Concuſſu tremuere poli: cœlumq; tenebris
Clauditur: & terras cæco nox condit amictu.
Inſtat tempeſtas oculis: hoſtiq; propinquo
Roma latet. iactæ in turmas per nubila flammæ
Stridorem ſeruant: membris inſibilat ignis
Hinc notus: hinc boreas: hinc fuſcis africus alis
Bella mouent: quantis animos & pectora poſſint
Irati ſatiare iouis: fluit agmen aquarum
Turbine confuſum piceo & nigrante procella.
Atq; omnis circa campos ſpumantibus vndis
Inuoluit: celſus ſummo de culmine montis
Regnator ſuperum ſublata fulmina dextra
Librauit: clypeoq; ducis non cedere certi
Incuſſit: ſumma liquefacta eſt cuſpis in haſta.
Et fluxit ceu correptus fornacibus enſis
Ambuſtis ſed enim ductor ſidonius armis
Siſtebat ſocios. & cęcum e nubibus ignem
Murmuraq; a ventis miſceri vana docebat.
Tandem poſt clades ſocium cœliq; ruinam
Non hoſte in nimbis viſo: non hoſte referri
Signa iubet caſtris: mœſtaſq; reſuſcitat iras.
Ventis debebis nimirum hyemiſq; procellis
Vnum roma diem: ſed non te craſtina nobis
Lux vnq̄ eripiet: deſcendat iuppiter ipſe
In terras licet infrendens. dum talia fatur
Ecce ſerenato clarum iubar emicat axe.
Purgatuſq; nitet diſcuſſis nubibus æther.
Aeneadę ſenſere deum: teliſq; repoſtis
Summiſſas tendunt alta ad capitolia dextras
Et feſta cingunt montis penetralia lauro.
Tum vultus modo non paruo ſudore madentes:
Nunc lætos iouis aſpectant: da ſumme deorum
Da pater vt ſacro libys inter pręlia telo
Cōcidat: haud alia potis eſt occumbere dextra.
Sic adeo orantes preſſere ſilentia: poſtq̄
Abſtulerat terras nigrantibus heſperus vmbris.
Quem ſimul attollens rutilantem lampada titan
Obruit: & vitæ redijt mortalibus vſus:

perij propagandi: ſed carice ac dulcia vina in italiam duxerunt Fortaſſe curulibus. hiſtoriam tāgit. gallis properantibus ad vrbem ſenes relicti ſunt in domib⁹ cum iuuenes in arcem confugiſſent. qui eorum. inquit Liuius curules geſſerant magiſtratus vt in fortunę priſtinę honorumq;: aut virtutis inſignibus caderent in medio ædium curulibus ſellis ſederunt: quos tandem ad vnum galli trucidarunt. Oenotria pubes. iuuentus romana non expectabat ducum exhortatiōes. Arces. ſeptem colles vrbis de quib⁹ dictum eſt. Senſere deum. Iouem fauentem Romanis penetralia montis. templum iouis capitolini. Sacro telo. fulmine tuo cum non poſſit mortali manu ſiſti. Obruit. priuat ſplendore ipſe ſol exoriens. Lampada. ſuum ſplēdorem cum oritur poſtero die Annibal iterum ſe ad pugnam expediuit. Vſus vitæ: dies quo mortales ſe exercent ad vſum vitæ. Oenotria. romana. Hebeſcere. fieri nigrum. Dies ſplendor diei. Regna cœleſtia cognouit bella Iouis tanq̄ expertus. nam fulmine gigantes deiecit Iuppiter. Notus. auſter qui coegit Annibalem caſtra repetere: poſtero die eodeꝫ loco inquit Liuius acies inſtructas eadem tempeſtas diremit vbi recepiſſent ſeſe in caſtra ſerenitas cum tranquillitate oriebatur: in religionem ea res apud pœnos verſa eſt.

Tyrrhena ſtagna .traſi-menus. Clypeoq́ꝫ tremendum increpat. concutiebat clypeum vocans ſuos ad pugnam & collidebat arma ad ſtrepitum faciendum:vt imitaretur iouem tonantem.
Vt vero accepit.dum annibal ad mœnia vrbis armat⁹ ſederet milites ſub vexillis ſupplementum his qui erāt in hiſpania profectos audiuit. Oras betis. hiſpaniam. Vincula.quoniam ponte traiecit padum. Lacus. traſimenum. Flagitat ignem.quoniam Annibal volebat imitari Iouem ſonitu armorum : & poſcebat iam ignes:vt fulmina imitaretur vt de ſalmoneo canit Virgilius. Vecors. imprudens qui id audes quod mortalibus non conceditur. Regi parthaſio. euandro qui fuit arcas:& arcadia parrhaſia dicitur:& palatium dictū eſt a phalanto vrbe arcadiæ vt alias opiniões omittam⁹.

Pœnus adeſt.nec ſeſe caſtris œnotria pubes
Continet.haud dum enſes ſtricti mediūq́ꝫ iacebat
Tantum ad bella loci:quantum tranſmittere iactæ
Sufficerent haſtæ:cum fulgor hebeſcere cœli
Per ſubitum cœpit:denſæq́ꝫ ſubire tenebræ:
Atq́ꝫ dies fugere:atq́ꝫ armari ad pręlia rurſus
Iuppiter:incumbunt venti.craſſuſq́ꝫ rotante
Auſtro nimborum feruet globus.intonat ipſe
Quo tremat & rhodope tauruſq́ꝫ & pīdus & atlas
Audiuere lacus herebi:merſuſq́ꝫ profundis
Agnouit tenebris cœleſtia bella typheus
Inuadit notus.ac piceam cum grandine multa
Intorquens nubem cuntantem & vana minantem
Circūagit.caſtriſq́ꝫ ducem ſuccedere cogit
Verum vbi depoſitis ſepſit ſeſe aggere telis
Lęta ſerenati facies aperitur olympi.
Nullaq́ꝫ tam mitem credas habuiſſe tonantem
Fulmina:nec placido commota tonitrua cœlo
Dura: & affirmans non vltra ſpondet in ipſos
Venturam crebroq́ꝫ diem:modo patria virtus
In dextras redeat:nec romam excindere pœni
Credant eſſe nephas. vbi nam tunc fulmina tandē
Inuicti iacuiſſe iouis cum ſterneret enſis
Aetolos campos:vbi cum tyrrhena natarent
Stagna cruore virum? pugnat pro mœnibus inq̄t
Si rector ſuperum tot iactis fulmine telis
Inter tot motus cur me contra arma ferentem
Afflixiſſe piget ventis hyemiq́ꝫ fugaces
Terga damus.remeet queſo:mens illa :vigorq́ꝫ
Qua nobis cum pacta patrū cū fœdera adeſſent
Integrare acies placitum. ſic pectora flammat
Donec equum titan ſpumantia frena reſoluit:
Nec nox compoſuit curas ſomnus ve frementem
Auſus adire virum:& redeunt cum luce furores.
Rurſus in arma vocat trepidos:clypeoq́ꝫ tremēdū
Increpat :atq́ꝫ armis imitatur murmura cœli
Vt vero accepit tantum cōſidere diuis
Auſonios patres ſummiſſaq́ꝫ betis ad oras
Auxilia:& noctu progreſſum mœnibus agmen
Sic agitate fremens obſeſſos ocia:iamq́ꝫ
Securam annibalis romam.violentior inſtat.

Iamq́ꝫ ꝓpiquabat muro:cum iuppiter ægrā
Iunonē alloquitur curis mulcetq́ꝫ monēdo
Nulla ne ſidonio iuueni coniunxq́ꝫ ſororq́ꝫ
Cara mihi:non vlla vnq̄ ſine fine feroci
Addes frena viro? fuerit delere ſagunthum.
Fxæquare alpes:imponere vincula ſacro
Eridano:fœdare lacus:etiam ne parabit
Noſtras ille domos noſtras ꝓrūpeř in arces?
Siſte virum.nāq́ꝫ vt cernis iā flagitat ignes.
Et parat accenſis imitari fulmina flammis.
His dictis grates agit:ac turbata per auras
Deuolat:& prenſa iuuenis ſaturnia dextra.
Quo ruis o vecors? maioraq́ꝫ bella capeſſis
Mortali q̄ ferre datur? iuno inquit:& atram
Dimouit nubem:veroq́ꝫ apparuit ore.
Non tibi cum phrygio res laurētiue colono.
En age.nāq́ꝫ oculis amota nube parumper
Cernere cūcta dabo:ſurgit q̄ celſus ad auras
Aſpice montis apex vocitata palatia regi
Parrhaſio plena tenet & reſonante pharetra
Intenditq́ꝫ arcū:& pugna meditatur apollo:
At qui vicinis tollit ſe collibus altæ
Mollis auentinus.viden vt latonia virgo
Accenſas quatiat phlægetōtis gurgite tædas
Exertos auidæ pugnę nudata lacertos.
Parte alia cerne vt ſęuus gradiuus in armis
Implerit dictum proprio de nomīe campū.
Hic ianus mouet arma māu:mouet īde qrin⁹
Quiſq́ꝫ ſuo de colle deus.ſedeni aſpice quātū
Aegida cōmoueat nimbos flammaſq́ꝫ vomētē
Iuppiter:& quātis paſcat ferus ignibus iras.
Huc vultus flecte: atq́ꝫ aude ſpectare tonātē
Quas hyemes quantos cōcuſſo vertice cernis
Sub nutu tonitrus oculis qui fulgeret ignis.
Cede deis tandē:& titania deſine bella.
Sic effata virum indocilem paciſq́ꝫ modiq́ꝫ
Mirantem ſuperum vultus & flāmea mēbra
Abſtrahit.ac pacem terris cœloq́ꝫ reponit.
Reſpectans abijt:& caſtris auulſa moueri
Signa iubet ductor:remeaturūq́ꝫ minatur.
Redditur extemplo flagrātior æthere lāpas:

Latonia virgo.diana cui⁹ templum erat in auentino. Hinc.ex ianiculo. Inde.ex colle quirinali. Titania.gigantea.i. noli pugnare cum ſuperis more gigātum.Modi.moderationis: & menſuræ. Terris & cœlo. hominibus & ſuperis : nam romani pacem adepti ſunt profectione annibalis. & ſuperi etiā qui vrbem defendebant. Hammon.ideſt ipſi naſamones milites. Luſtratis.viſis circumluſtrare hic ſignificat circum ire : ſic Virgilius Et dum luſtrabimus agros.

¶Petri marſij interpretatio in xiij.volumen Syllij italici.

Segne iter emenſo. Annibal depoſita ſpe vrbis potiundæ ad templuz feroniæ illa tempeſtte diuitijs inclytuz profectus eſt:capenates id templum accolebãt diuitias eo aliaq̧ dona pro facultate portãtes: hoc templum Annibal ſpoliauit:inde in brutios magnis itineribus ſe recepit. Romani capua potiti ſunt.duo fulmia belli ſcipiones.P.&gneus in hiſpania ceciderunt: quorum caſu Scipio.P.ſcipionis filius:vt par erat:& filij pietatem decebat: concuſſus ad inferos deſcendit vt patris patruiq̧ vmbram aſpiceret: tandem ad ſuperas rediens oras portum ſocioſq̧ reuiſit. Segne iter.quoniam Annibal reſpiciebat ad vrbem.

Et tremula infuſo reſplendent cærula phœbo.
At procul e muris videre vt ſigna reuelli
Aeneadę:verſumq̧ ducem tacita ora viciſſim
Oſtentant:nutuq̧ docent quod credere magno
Non audent hęrente metu:nec abire volentis
Sed fraudem inſidiaſq̧ putant:& punica corda
Ac tacitæ natis infigunt oſcula matres:
Donec procedens oculis ſeſe abſtulit agmen
Suſpectoſq̧ dolos dempto terrore reſoluit.
Tum vero paſſim ſacra in capitolia pergunt.
Inq̧ vicem amplexi permixta voce triumphum
Tarpeij clamant iouis:ac delubra decorant.
Iamq̧ omnes pandunt portas:ruit vndiq̧ lectum
Non ſperata petens dudum ſibi gaudia vulgus.
Hi ſpectant quo fixa loco tentoria regis
Aſtiterint:hi qua celſus de ſede vacatas
Affatus fuerit turmas : vbi belliger aſtur
Atq̧ vbi atrox garamas ſęuuſq̧ tetenderit hãmon
Corpora nunc viua ſparguntur gurgitis vnda.
Nunc anienicolis ſtatuunt altaria nymphis.
Tum feſta repetunt luſtratis mœnibus vrbem

Liber decimuſtertius.

Segne iter emenſovix dum tarpeia videri
Culmina deſierant:toruos cum verſus ad vrbem
Ductor agenoreus vultus remeare parabat.
Caſtra locans nulla ledens vbi gramina ripa.
Tutia deducit tenuem ſine nomine riuum.
Et tacite tuſcis inglorius affluit vndis.
Hic modo primores ſocium:modo iuſſa deorum.
Nunc ſeſe increpitat.dic o cui lydia cęde
Creuerunt ſtagna.& concuſſa eſt daunia tellus
Armorum tonitru:quas exanimatus in oras
Signa refers? qui mucro tuum:quæ lancea tandem
Intrauit pectus? ſi nunc exiſteret alma
Carthago ante oculos turrita celſa figura:
Quas abitus miles cauſas illeſe dediſſes?
Himbres o patria& mixtos cum ſanguine nimbos:
Et tonitrus fugio:procul hanc expellite gentis

Fœmineam tyrię labem:niſi luce ſerena
Nec ſcire ac liqda mauortẽ agitare ſub ęthra:
Terror adhuc ierat ſupũ:ac redolẽtia ĩ armis
Fulmia:& ante oculos irati pugna tonantis.
Parendi tamen:&cuicũq̧ incumbere iuſſo
Durabat vigor :ac ſenſim diffuſus ad aures:
Signa reportãdi creſcebat in agmine feruor.
Sic vbi perrũpit ſtagnantẽ calculus vndam
Exiguos format per prima volumina gyros.
Mox tremulũ vibrans motu gliſcẽte liquorẽ
Multiplicat;crebros ſinuati gurgitis orbes:
Donec poſtremo laxatis circulus oris
Contigat geminas patulo curuamine ripas.
At cõtra agrippę haud paruũ dec⁹.iclita nãq̧
Semia ab ęnei ductoris ſtirpe trahebat
Oetolidas interfuit:haud ignobile nomen:
Lætus opũ:ſed clauda fides.ſeſeq̧ calenti
Addiderat pœno latię diffiſus habenæ.
Is voluens veterũ memorata antiqua parẽtũ
Longo miles ait quateret cũ teucria bello
Pergama:&ad muros ſtaret ſie ſãguie mauors
Sollicitis calchas:nã ſic fortiſſimus heros.
Poſcenti ſocero ſępe inter pocula dauno
Narrabat memori diomedes condita mente.
Sed calchas danais:niſi clauſũ e ſedibus arcis
Armiſonę curent ſimulachrũ auellere diuæ
Nonnũquã affirmant theramneis ilio armis
Ceſſurũ:aut ledę rediturum nomen amiclas
Quippe deis viſũ:ne cui prũpere detur
Effigies ea quas vnq̃ poſſederit vrbes
Tum meus adiuncto monſtratã euaſit ĩ arcẽ
Tydides itacho: & dextra mollitus in ipſo
Cuſtodes aditu templi cœleſte reportat
Palladiũ ac noſtris aperit mala ꝑgama fatis.
Nã poſtq̃ œnotris fundauit finibus vrbem.
Aeger dilecti phrygium placare colendo
Numen:& iliacos parat exorare penates:
Ingens iam templum celſa ſurgebat in arce.
Laomedontęę ſedes ingrata mineruæ.
Cum medios inter ſomnos:altamq̧ quietẽ:
Nec celata deam:& minitans tritonia virgo:

Tutia. eſt riuulus via apia qui diſtat ab vrbe ſex milibus paſſuum. Tuſcis vndis.tyberinis. Iuſſa deorum.ipſius iunonis quæ monuit annibalem vt nõ ſperaret. id qđ non eſſet fas homini. Primores ſocium.ipſos duces.

Lydia ſtagna.traſimenus. Creuerunt.ſanguine cæſorum ſcʒ. Turrita figura.quoniam ẽ in ędito loco ſita &in ſummitate habet byrſiã.

Abitus.diſceſſus. Illeſæ.intactę vulneribus.

Labem.dedecus fœmineum. Liquida æthra.puro ac ſereno aere. Cuicumq̧ iuſſo. i. parere annibali optabant in omnibus:quæ ille iuſſiſſet:quamuis ad huc timerent fulmina Iouis

Sic vbi perrumpit.feruorem militum paulatim diffuſum per oĩa caſtra:comparat circulo qui fit iacto lapide ĩ aquã:& dilatat ſeſe quouſq̧ ad extremũ perueniat marginem. Calculus.lapillus. Gyros.circulos. Vibrans.commouens aquam. Sinuati.aquæ voluentis ſeſe in ſinum.Laxatis oris.diffuſis extremitatib⁹ nã dilatant ſeſe circuli vſq̧ ad ipſum marginẽ.

A ſtirpe æneí ductoris.Diomedis filij Aeneí ſupra dixit. Aeneæ miſeræ domus œtolaq̧ tydæ.Oetolidas.appulos:quibus imperauit Diomedes œtolus.hic Agrippa docuit ãnibalem romã nõ poſſe capi ꝑpter palladiũ.Pœno Annibali.q tũc proſpa fortuna vtebatur deſperans de romano imperio. & narrat militibus hiſtoriam de Palladio. Heros. Diomedes Socero.Dauno.Inter pocula.in ipſa menſa. E ſedibus arcis. varia eſt opinio de palladio.

Calliſtratus & Satyrus dicũt autore Dionyſio palladium accepiſſe dardanũ a chryſe filia pallãtis:quã duxit vxorem.& ex ſamothracia ſecũ in phrygiã aſportauit:iſq̧ oraculo accepit vrbẽ illam in æternum duraturã: in qua palladium ſeruaretur. poſtea ilienſes ilium traduxerunt: & in arce locauerunt.capto ilio ferunt æneam ex adytis ſuſtuliſſe.aliqui ſcribũt noctu a Diomede ac Vlyxe furto ablatum. Arretinus ait palladium datum fuiſſe Dardano a ioue. ac locatũ ĩ loco inacceſſibili:ſed fabricata alia ĩ ei⁹ ſimilitudinẽ: & ꝑpoſita in aperto: & hoc græcos eripuiſſe. Illud accepiſſe æneã.quod Romæ virgines veſtales cuſtodiebant: & ignem troianum. Diuæ.dianæ deæ belli. Teramneis. lacedæmonijs:quorũ tũc reges erãt Agamemnon: & Menelaus. Nomen ledæ.helenam filiam Ledæ. Amyclas. vrbem laconiæ: ex qua rapta fuit Helena a paride.Papinius. Soluerat œbalio claſſem de littore paſtor.Dardanus incautas blande popular⁹ amyclas.Meus tydides. Diomedes :a quo eſt mea origo inquit agrippa . Molitus.cum interfeciſſet.Vir.Cæſis ſummæ cuſtodibus arcis.

Non hæc tydide tantæ pro laudis honore
Digna paras non garganus:nec daunia tellus
Debentur nobis:quære in laurentibus aruis:
Qui nunc prima locant melioris mœnia troię:
Huc intra captumque refer penetrale parentum.
Quis trepidus monitis ſaturnia regna capeſſit.
Iam phryx condebat lauinia pergama victor:
Armaque laurenti figebat troia luco:
Verum vbi tyrrheni peruentum ad fluminis vndas:
Caſtraque tydides poſuit fulgentia ripa
Priamidę intremuere metu tũ pignora pacis
Prætendens dextra ramum canentis oliuæ
Sic orſus.dauni gener inter murmura teucrum
Pone anchiſiadę memores :iraſque:metuſque.
Quicquid ad idęos xanthum:ſimoentaque nobis
Sanguine ſudatum:ſceęque ad limina portę.
Haud noſtrum eſt:egere dei:duręque ſorores.
Nunc age quod ſupereſt cur non melioribus ęui
Ducimus auſpicijs? dextras iungamus inertes.
Fœderis en hęc teſtis erit:veniamque precatus
Troianam oſtentat trepidis de puppe mineruam.
Hæc auſos celtas irrumpere mœnia romæ
Corripuit læto:neque tot de milibus vnum
Ingentis populi patrias dimiſit ad oras.
His fractus du[illegible]tor conuelli ſigna maniplis:
Optato lętis abitu iubet.itur in agros
Diues vbi ante omnis colitur feronia luco.
Et ſacer humectat fluuialia rura capenas.
Fama eſt intactas longæui ab origine fauni
Creuiſſe in medium congeſtis vndique donis.
Immenſum per tempus opes:luſtriſque relictum
Innumeris aurum ſolo ſeruante pauore.
Hęc auidas mentes:& barbara corda rapina
Polluit: atque armat contemptu pectora diuum.
Auia tunc longinqua placent:quæ ſulcat aratro
Ad freta porrectis trinacria bruttius aruis.
Dum libys:haud lætus rhegina ad littora tendit
Victor ſummoto patrijs a finibus hoſte,
Fuluius infauſtam campana ad mœnia clauſis
Portabat famam:miſerique extrema mouebat.
Dum prenſans paſſim cuicunqꝫ eſt nomen in armis

Noſtris fatis. diſpoſitioni fatoꝝ: quæ græci expectabant: noſtris autem dicit quoniam ipſe agrippa : ꝓpter Diomedem græcum ſe profitebatur. Nam poſtq̄ narrat agrippa vt diomedes palladiũ æneæ reſtituerit. Vrbem.agiripam. Aeger delecti.mœſtus ꝙ palladium rapuerit. Phrygium numen. palladium troianis datum. & ipſam palladem.

Ingrata.quoniam illic noluit pallas locari palladium. Troiæ.quaꝫ Aeneas cœpit ædificare in agro laurenti. Penetrale. palladium quod in penetrali ſeruabatur. Saturnia regna.latium vbi latuit Saturnus.

Phryx victor. æneas ſuperatis rutulis ac mezentio. Fluminis tyrrheni.tyberis. Pignora pacis.ramum oliuæ:quæ erat ſignum pacis. Canentis.albicantis. Pone anchiſiadæ.verbum Diomedis ad æneam. Sceæ portæ . hæc erat vna ex portis troianis. Vir.Sceas ſęuiſſima portas prima tenet. Haud noſtrum.ſ.fuit quaſi dicat.pugnauimus ad Troiaꝫ volentibus dijs : nunc autem tempꝰ eſt pacis:& ſic reijcit illđ bellum ad deos & ſorores duras . id eſt parcas inexorabiles.Aegre. impulerũt nos fata. Auſpicijs.pace q̄ eſt bello melior : quoniam ad pacem & concordiam nati ſumus. Celtas.gallos ſenones:quos tandem deleuit Camillus. His.verbis agrippe commotus annibal diſceſſit. Feronia. tẽplum feronię erat vltra pontinas paludes prope Tarracinaꝫ:circa quod capenates habitabant . Horatius in ſermonibus deſcribens iter ſuum a Roma brunduſium dicit . Ora manuſqꝫ tua lauimus feronia lympha. Sacer.cuſtos & accola ipſius templi

Fauni.antiquiſſimi regis in latio.

Pauore.reuerentia numinis.

Auia longinqua.regiões ab vrbe remotæ. Porrectis.ſe extendentibꝰ vſque ad fretum ſiculum:vbi eſt rhegium.inde littora rhegina.

Dedecus hoc defende manu.cur perfida & vrbi
Altera carthago noſtræ poſt fœdera rupta
Et miſſum ad portas pœnum poſt iura petita
Conſulis alterni ſtat adhuc:& turribus altis
Annibalem ac libycas expectat lenta cohortes:
Miſcebat dictis facta:& nunc robore celſas
Educi turres:quis vinceret ardua muri
Cogebat? nunc coniunctas adſtringere nodis
Inſtabat:ferroque trabes:quo frangeret altos
Portarum poſtes:quateretque morantia clauſtra.
Hic latera intextus ſtellatis axibus agger.
Hic grauida armato ſurgebat vinea dorſo.
Ac poſtq̄ properata ſatis:quę commonet vſus:
Dat ſignum:atque alacer ſcalis tranſcendere muros
Imperat:ac ſęuis vrbem terroribus implet:
Cum ſubito dextrum effulſit conatibus omen.
Cerua fuit raro terris ſpectata colore:
Quæ candore niuem:candore anteiret olores:
Hanc agreſte capis donum cum mœnia ſulco
Signaret:grato paruæ mollitus amore
Nutrierat.ſenſuſque hominis donarat alendo.
Inde exuta feram:dociliſque accedere menſis.
Atque vltro blanda attactu gaudebat herili.
Aurato matres aſſuetæ pectinę mitem
Comere:& humenti fluuio reuocare colorem.
Numen erat iam cerua loci:famulamque dianæ
Credebat: ac thura deum de more dabantur.
Hęc ęui:vitęque tenax:fœlixque ſenectam
Mille indefeſſos viridem duxiſſe per annos.
Sæclorum numero troianis condita tecta
Aequabat:ſed iam longo mors venerat ęuo.
Nam ſubito incurſu ſæuorum agitata luporum:
Qui noctis tenebris vrbem miſerabile bello
Prodigium intrarant:primos ad luminis ortus.
Extulerat ſeſe portis:pauidaque petebat
Conſternata fuga poſitos ad mœnia campos.
Exceptam lęto iuuenum certamine ductor
Mactat diua tibi:tibi enim hæc gratiſſima ſacra
Fuluius:atque adſis orat latonia cœptis
Inde alacer:fidenſque dea circundata clauſis
Arma mouet:quaque obliquo curuantur in ore

Fuluius. Capua inquit Liuius & ſi nichil ſegnius oppreſſa per eos dies fuerat:tamen aduentum Flacci ſenſit: & admiratio orta eſt ; non ſimul regreſſum Annibalem.inde per colloquia ſe derelictos intellexerunt.Fuluius omnis qui in caſtris romanis erant alicuiusnominis in bello pręſabat : & ad capuæ euerſionem prouocabat. Iura conſulis. nam petierant vt alter conſulum eſſet cãpanus. Lenta.ocioſa : & nihil timens. Educi. erigi quæ vrbis muros æquarent. Ferro. clauis ferreis parabat arietem Fuluius ad deijciendas portas.

Stellatis. affixis: vt ſtellæ. Agger.vallum.vinea erat inſtrumentum militare ex tabulis connexum: cuius dorſum erat adeo munitum:vt noceri nõ poſſet illis : qui intus pugnaſſent. Dextrum omen. fœlix oſtentum. Tenax æui.quoniam cerua diu vixit . Vita inquit Plinius in conceſſio longa eſt. Troianis.a capi troiano qui cõdidit Capuam. Poſitos ad mœnia . vicinos muris.

Ductor. fuluius mactauit ceruam Dianæ.

Taurea. iubelius taurea Campanus ſingulari certamine cum Claudio aſello romano pugnauit: ſʒ tauream fugientem Claudius per mediam vrbem ē inſectatus: perque alteram portam intactus euaſit. Ductor. Annibal præponebat tauream cæteris. Autololes & mauri erant cum Annibale. Aeneade. Claudio aſello romano. Daret auſpicium. faceret fuluius poteſtatem pugnandi: & pugnam auſpicaretur. Vetitum enim ante fuerat: ne aliquis iniuſſu ducis pugnaret ſub pœna capitis. Soluit imperio. quoniaʒ poterat pugnare cum ductor, auſpicium dediſſet. Nudis. nullo amento adiutis. Rutulo. Claudio romano.

Ferrata calce. admotis calcaribus. Nec pronum cuiquam. non erat facile alicui poſſe alios ſuperare quoniam vnuſquiſque volebat eſſe primꝰ: & iræ equarunt dextras: quibus ferebantur in campanos.

Dictęa harundo. ſagitta cretenſis.

Mœnia flexa ſinu ſpiſſa vallata corona
Alligat:& tælis in mortem indaginis ambit:
Dum pauitant ſpumantis equi fera corda fatigans
Euehitur porta ſublimis taurea criſtis
Bellator:cui ſidonius ſuperare lacerto
Ductor:& autololas dedit:& maurufia tæla:
Is trepido alitum tinnitu ſtare neganti
Imperitans violenter equo poſtq̄ auribus hoſtis
Vicinum ſeſe videt:ac clamore propinquo
Claudius:huic inquit præſtabat claudius arte
Bellandi:& merita mille inter pręlia fama:
Huic inquit ſolum:ſiqua eſt fiducia dextrę
Det ſeſe campo:atque ineat certamina mecum.
Vna mora æneadę:poſtq̄ vox attigit aures.
Dum daret auſpicium:viquein certamina ductor.
Pręuetitum nanque capiti committere martem
Sponte viris:erumpit ouans vt fuluius arma
Imperio ſoluit:paulumque inuectus in ęquor
Erigit vndantem glomerato puluere nubem.
Indignatus opem amenti:ſocioque iuuare
Expulſum modo iaculum:atque acceſſere vires
Taurea vibrabat nudis conatibus haſtam.
Inde ruens ira tælum contorquet in auras.
At non idem animus rutulo ſpectatur:& omni
Corpore perluſtrat:qua ſit certiſſima ferro
In vulnus via nunc vibrat:nunc comprimit haſtam:
Mentiturque minas:mediam nunc tranſigit ictu
Parmam:ſed grato fraudata eſt ſanguine cuſpis.
Tum ſtrictum propere vagina detegit enſem:
Et iam ferrata rapiebat calce volantem.
Taurea cornipedem fugiens minitantia fata.
Nęc rutulus leuior cedentis perdere terga.
Nam profugo rapidus fuſis inſtabat habenis.
Vtque metus victum ſic ira & gloria portis
Victorem immiſit:meritique cupido cruoris.
Ac dum vix oculis:vix credunt mentibus hoſtem
Confiſum nullo comitante irrumpere tectis
Per mediam propere trepidantum interritus vrbē
Egit equum:aduerſaque euaſit ad agmina porta.
Hinc ardore pari:niſuque incurrere muris
Igneſcunt animi:penetrataque tecta ſubire.

Tæla ſimul:flammæq; micant:tunc ſaxeus hymber
Ingruit.& ſummis aſcendunt turribus haſtæ.
Nec pronum audendi virtutem excellere cuiq̄.
Aequarunt irę dextras:dictea per auras
Tranat:& in medium perlabitur vrbis arundo.
Lętatur non hortandi:non plura monendi
Fuluius eſſe locum:rapiunt ſibi quiſque laborem.
Quos vbi tam erectos animi videt:& ſupereſſe
Fortunam ſibi quenque ducem ruit impete vaſto
Ad portam:magnęque optat diſcrimina famę.
Tres clauſtra ęquæuo ſeruabant corpore fratres.
Quis delecta manus centeni cuique ferebant
Excubias:vnaque locum ſtatione tenebant.
Forma ex his numitor:curſu plantaque volucri
Præſtabat laurens:membrorum mole laburnus.
Sed non vna viris tęla:hic mirabilis arcu.
Ille haſtam quatere:ac medicatæ cuſpidis ictu
Pręlia moliri:& nudo non credere ferro.
Tertius aptabat flammis ac ſulfure tędas.
Qualis atlantiaco memoratur littore quondam
Monſtrum geryones immane tibi corporis irę:
Cui tres in pugna dextrę varia arma gerebant.
Vna ignes ſæuos.aſt altera pone ſagittas
Fundebat.validam torquebat tertia cornum.
Atque vno diuerſa dabat tria vulnera niſu.
Hos vbi non æquis variantes pręlia conſul.
Conſpexit tælis:& portę limina circum
Stragem:& perfuſos ſubeuntum ſanguine poſtes:
Concitat intortam furiatis viribus haſtam.
Lętum triſte ferens auras ſecat itala taxus.
Et qua nudarat dum fundit ſpicula ab alto
Arcum protendens numitor latus:ilia tranſit.
At non obſepto contentus limine martem
Exercere leuis bello:ſed turbidus auſi
Virrius incauto feruore eruperat amens
Recluſa in campum porta:miſeramque furori
Vincentum obtulerat pubem:ruit obuia in arma
Scipio:& oblatum metit inſatiabilis agmen:
Tifata vmbrifero generatum monte calenum
Nutrierant audere trucem:nec corpore magno
Mens erat inferior:ſubſidere ſępe leonem:

Tres clauſtra æqueuo. nūc cahit de numitore laurente: ac Laburno fratribꝰ cuſtodientibus portam cāpanam: hi erant tergemini & quiſque habebat ſub ſe centum homines. Mēbrorū mole. magnitudine corporis apta ad pugnam ſtatariam. Medicatæ. carminibus & veneno imbutæ. Qualis atlantiaco. hos tergeminos comparat gerioni: quem Hercules interemit: vt dictum ē. Cornum. haſtam ex corno arbore. Conſul. fuluius: ꝗ erat illic cum conſulari poteſtate. Tifata. monticulus iuxta Capuam: vt dictum eſt in quo hic Calenus fuerat educatus: qui exiens cum Virrio ſine lorica cum interfeciſſet Veliternum & marium ſociū Scipionis ab ipſo in vltionem amici interfectus eſt. Audere. ad audendum terribilem. Subſidere. ſternere. Nudus caput. ſine galea. Anhelos. romanos defatigatos curſu. Palantes. effuſe fugientes. Perculerat. vulnerauerat.

Scopulus.id eſt ſaxum. Quanta eſt vis agili.haſtā Scipionis velociter perforentem pectus Caleni:cōparat liburnicis nauibus: quæ ſunt velociſſimæ:tale genus nauium inuentum fuit a liburnis populis:qui ſunt mixti ilyricis. Tonſæ.remi. Ictu. impulſu remorum.Non pariter ceſſere. quoniā romani ſine pauore dormiebāt: campani autem timore concutiebātur Muſſat.dubitat. Muſſare proprie eſt velle loqui & non audere. Qui cordi.apud Liuium ait: Itaq; quibus veſtrum ante fato cedere q̄ hæc tot tāq; acerba videant in animo ē his apud me hodie epulæ inſtructæ paratæque ſunt ſaciatis vino ciboque poculum quod mihi datum fuerit circunferetur ea potio corpus a cruciatu animuꝫ a contumeliis:oculos: aures a videndis audiendiſque omnibus acerbis indignis quæ manent victos vindicabit: & ſic virrium ſequuti ſunt.vij.&.xx.ſenatores & cum eo epulati & alienatis mentibus vino venenum ſumpſerunt. Necis morſu.dolore mortis amoto propter vinum.

Placidis.placide ac ſine dolore necantibus.

Nudus inire caput pugnas certare iuuenco:
Atque obliqua trucis deducere cornua tauri
Aſſuerat:crudoque oblique ſe attollere fato.
Is dum pręcipites expellit virrius vrbe
Seu ſpreto:ſeu ne fieret mora:nudus in ęquor
Thorace exierat:leuiorque pręmebat anhelos
Pondere loricę:& palantes victor agebat
Iamque veliternum media tranſegerat aluo:
Iam ſolitum æquali ludo committere equęſtris
Scipiadæ pugnas marium tellure reuulſo
Perculerat ſaxo.miſer implorabat amicum
Cum gemitu expirans:ſcopuluſq; premebat hiantē
Sed validas ſæuo vires duplicante dolore
Effundit lachrymas pariter: cornumque ſonantem
Scipio ſolamen properans optabile in armis
Hoſtem proſtrato morientem oſtendere amico
Tranauit liquidas volucris ceu ſcinderet auras:
Haſta viri pectus:rupitque immania membra.
Quanta eſt vis agili per cęrula ſumma liburnę:
Quæ pariter quotiens reuocatę ad pectora tonſę
Percuſſere fretum ventis fugit ocior:& ſe
Quam longa eſt vno remorum pręterit ictu.
Aſcanium voleſus proiectis ocius armis:
Quo leuior peteret muros per aperta volantem
Aſſequitur planta deiectum protinus enſe
Ante pedes domini iacuit caput.ipſe ſecutus
Corruit vlterior procurſus impete truncus.
Nec ſpes obſeſſis vltra.reſerata tueri
Mœnia conuertunt greſſus:recipique petentes
Infandum excludunt ſocios:tum cardine verſo
Obnixi torquent obices munimina ſerę.
Acrius hoc inſtant itali:clauſoſque fatigant
Et ni cæca ſinu terras nox conderet atro:
Perfractę rabido patuiſſent milite portæ.
Sed non in requiem pariter ceſſere tenebræ.
Hinc ſopor impauidus:qualem victoria nouit.
Ac capua:aut mœſtis vlulantum flebile matrum
Queſtibus:aut gemitu trepidātum exterrita patꝝ
Tormentis finem:metamque laboribus orat.
Muſſat perfidię ductor:caputque ſenatus
Virrius,a pœno nullam docet eſſe ſalutem:

Vociferans pulſis viuendi e pectore curis.
Speraui ſceptra auſonię:pepigiq; ſub armis:
Si dexter pœnis deus:& fortuna fuiſſet:
Vt capuam iliaci migrarent regna quirini.
Qui quaterent muros:tarpeiaq; mœnia miſi.
Hoc michi poſcendi vigor affuit:alter vt æquos
Portaret faſces noſtro de nomine conſul.
Hactenus eſt vixiſſe ſatis. dum copia noctis
Qui cordi comes:æterna eſt acherontis ad vndam
Libertas:petat ille meas menſaſq; dapeſq;.
Et victus mentem fuſo per membra lyeo
Sopitoq; necis morſu medicamina cladis
Hauriat:& placidis exarmet fata venenis.
Hęc ait:& turba repetit comitante penates.
Aedibus in mediis conſurgens ilice multa
Extruitur rogus hoſpitium commune peremptis.
Nec vulgum ceſſat furiare dolorq; pauorq;
Nunc menti feræ decius redit:& bona virtus
Exilio punita truci:deſpectat ab alto
Sacra fides agitatq; virum fallacia corda
Vox occulta ſubit paſſim diffuſa per aures.
Fœdera mortales ne ſæuo rumpite ferro:
Sed caſtam ſeruate fidem:fulgentibus oſtro
Hæc potior regnis:dubio qui frangere rerum.
Gaudebit pacta:ac tenues ſpes liquet amici
Non illi domus aut coniunx aut vita manebit.
Vnq̄ expers luctus lachrimęq;:aget ęquore ſeper
Ac tellure premens.aget ægrum nocte dieq;.
Deſpecta ac violata fides:adit omnia iamq;
Conſilia ac menſas contingit & abdita nube.
Accumbitq; totis epulaturq; improba erinnys
Ipſa etiam ſtygio ſpumantis pocula tabo
Porrigit:& large pœnas lætumq; miniſtrat.
Virrius interea dum dat penetrare medullas
Exitio:aſcenditq; pyram:atq; amplexibus hæret.
Iungere tum fata & ſubiici iubet ocius ignes:
Stingebant tenebræ metas:victorq; ruebat.
Iamq; ſuperſtantem muro ſocioſq; milonem
Voce attollentem pubes campana videbat.
Pandunt attoniti portas:trepidoq; capeſſunt
Caſtra inimica gradu.quis lęto auertere pœnas

Sacra fides.fingit poeta fidei numen corda perfida campanorum agitaſſe.

Fœdera mortales.vox fidei ad mortales. Potior. melior & antiquior regnis ac diuitiis. Erynnis. furia ibat ad menſas eorum qui ebrij volebant mori.

Stygio tabo. veneno accepto ex ſtyge palude. Iungere fata.impletæ vino: vt ait Liuius:cibiſque venæ minus efficacem in maturanda morte vim veneni fecerunt:itaq; noctez totam pleriq; eorum & diei inſequētis p rtem cum animam egiſſent: omnes tamen priuſq̄ aperirentur hoſtibus portę expirarunt.Stringebāt metas.iam ſurgebat aurora. Pandunt portas. maior ꝑs ſenatus autore Liuio multis ſępe bellis expertam populi ro. clementiam haud diffidentes ſibi quoque placabilem fore legatos ad dedēdam romanis Capuam decreuerunt: miſerūtq; poſtero die. porta iouis quæ aduerſus caſtra romana erat iuſſu pro conſulis aperta eſt. ea intromiſſa legio vna & duæ aliæ cum. Qu. fuluio legato.Nulli lachrymabile:indignuꝫ aliqua cō miſeratione propter defectionem ad pœnos. Indociles. qui neſciebant aſſueti delitiis æquo animo ferre vtranque fortunam.hęc virtus tunc romanorum erat: deſcribit igitur muliebrem animum campanorum.

Deꝰ.fingit poeta iouem miſiſſe pana qui eſt deus paſtorum cuius habitum & effigiem deſcribit.

Tecti troia.campana condita a troianis. Cor⸗
nu.vngula pedis.Tegeatide capra.arcadica:te
gea vrbs arcadię vbi pan colebatur.Verbera lę
ta. nam luperci verberabant manus matrona⸗
rum volentium concipere ac parere pelle hirci
ſiue zona ex tali pelle.vnde Iuuenalis: Nec ꝓ⸗
deſt agili palmas præbere luperco.Pinus.coro
na pinea quā gerit pan.Stant.erectæ ſunt.Prę⸗
ciſa.præerupta & ſcrupuloſa Rabiē.qua roma⸗
ni ferebantur ad incendium Capuæ . Menala.
montem arcadiæ vbi colebatur.Egeritur præ⸗
da.C.fuluiuslegatus cum omnium primum tę
la quæ capuæ erant ad ſe conferenda curaſſet
cuſtodijs autore Liuio ad omnis portas diſpo⸗
ſitis ne quis exire aut emitti poſſet præſidium
punicum comprehendit: ſenatum campanum
ire in caſtra iuſſit:quo cum veniſſent: his omni
bus ex templo cathenæ iniectæ:iuſſique ad q̄⸗
ſtores deferri:quod auri argētique haberēt.au
ri pondo.lx.argenti tria milia pōdo.cc. ſenato⸗
res.v.&.xx.cales in cuſtodiā duo de.xxx. thea
nū miſſi quorum de ſententia maxime deſtituꝫ
a romanis conſtabat . Superbi victus. vitæ lau
tioris & luxurioſæ.Alia tellure.id eſt menſæ ci
treæ aduectæ ex athlante monte mauritaniæ.
Eoa gemma.aduecta ex oriente: quoniam in⸗
dia:vt ſcribit Pli. maxime gemmifera eſt gem⸗
mis antiqui vtebantur in poculis ad luxum:vn
de Iuuenalis:cum pocula ſumis gemmata & p̄
clara illic laudatur iaſpis.nam virro vt multi gē
mas ad pocula tranſfert. Nec modus. non erat
menſura.Celata.ſculpta. Tantum epulis.ſoluꝫ
comparata ad gulæ menſarūq; vſum. Deprom
pta.accepta.Lōginquum.diuturnū : tanta erat
vis pecuniæ.Ere belligero.turba ænea. Sugge
ſtu.toro & loco edito.Non futilis.id eſt prudēs
& ornatus.virtutē pro meritis donauit fuluius.
milonem murali corona.quoniam primus aſcē
derat mœnia:& alludit poeta ad illum milonē
qui in ſylua aricina clodium ī̄terfecit & fuit ex
lauino:ſupra dixit milonem ſtantem ſuper mu
rum pubes campana videbat.Soſpita iuno.qm̄
lauini erat templum iunonis ſoſpitæ.Tempo⸗
ra turrita. quoniam vt ſcribit Gellius : muralis
corona qua donabatur ab imperatore is q pri⸗
mus murum ſubijſſet aut ī oppidum hoſtium
per vim aſcendiſſet quaſi muri pinnis decora⸗
ta erat & ideo caput tali corona cinctum Sylli⁹
appellat turritum. Tum ſontes procerum. ful⸗
uius autore Liuio theanum profectus quo cā⸗
panos premiſerat prima luce portam intrauit
atpue in forum perrexit cōcurſuq; ad primū e
quitum ingreſſum facto magiſtratum ſidicinū
citari iuſſit īperauitque vt produceret cāpa⸗
nos quos in cuſtodia haberet:producti omnes

Defuerant animi: patet vrbs confeſſa furorē:
Et referat tyrio maculatas hoſpite ſedes.
Matronę puerique ruunt: mœſtumq; ſenatus
Cōciliū nulliq; hoīum lachrymabile vulgus.
Stabant innixi pilis exercitus omnes.
Spectabantque viros: & lęta & triſtia ferre
Indociles: nunc propexis in pectora barbis
Verrere humū. nūc fœdātes in puluere crinē
Canētē: & turpi lachryma precibuſq; pudēdis
Fœmineum tenues vlulatum fūdere ī auras.
Atque ea dum miles miratur: inertia facta:
Expectatque ferox ſternendi mœnia ſignum:
Ecce repens tacito percurrit pectora ſenſu
Relligio: & ſęuas componit numine mentes:
Ne flammam tedaſq; velint: ne tēpla ſub vno
In cinerem tranſiſſe rogo ſubit intima corda
Perlabens ſenſim mitis deus ille ſuperbę
Fundamenta capyn poſuiſſe antiquitus vrbi.
Non cuiq̄ viſus paſſim monet ille refuſis
In ſpaciū immenſum cāpis habitāda relinqui
Vtile tecta docet: paulatim atrocibus ire
Langueſcunt animis: & vis mollita ſeneſcit.
Pan ioue miſſus erat ſeruari tecta volente
Troia. pendenti ſimilis pan ſemper: & vno
Vix vlla inſcribens terrę veſtigia cornu.
Dextera laſciui cęſa tegeatide capra
Verbera lęta mouens feſta per cōpita cauda.
Cingit acuta comas & opaca tempora pinnus
Ac parua erumpunt rubicūda cornua frōte.
Stant aures: ſūmoq; cadit barba hiſpida mēto
Paſtorale deo baculum: pelliſque ſiniſtrum
Velat grata latus tenerę de corpore damæ.
Nulla in prę̄ruptū tā ꝓna & ihoſpita cautes:
In qua non librans corpus ſimiliſque volanti
Cornipedem tulerit præciſa per auia plātā.
Interdum inflexus medio naſcentia tergo
Reſpicit arridens hirtæ ludibria caudę.
Obtendenſq; manum ſolē inferueſcere frōti
Arcet: & vmbrato perluſtrat paſcua viſu.
Hic poſtq̄ mandata dei perfecta malamque
Sedauit rabiem: & permulſit corda furētum:

Arcadię volucris ſaltus & amata reuiſit
Menala: vbi argutis longe de vertice ſacro
Dulce ſonat calamis: ducit ſtabula oia cantu.
At legio auſonidū flammas ductore iubente
Arceri portis: ſtanteſq; relinquere muros.
Mite decus mentis: condūt enſeſq; faceſq;
Multa deū tēplis domibuſq; nitētibus auro
Egeritur prę̄da: & victus alimenta ſuperbi.
Quiſq; bonis pariere virū de corpore veſtes
Fœmineæ menſęq; alia tellure petitę
Poculaq; eoa luxum irritantia gemma.
Nec modus argento. celataq; pondera facti
Tātum epulis auri: tū paſſi corpora longo
Ordine captiua & domibus de prōpta talēta
Paſcere longinquū nō deficientia bellum.
Immēſiſq; greges. famulę ad cōmunia turbe.
Fuluius vt finem ſpoliandis ędibus ęre
Belligero reuocante dedit: ſublimis ab alto
Suggeſtu magnis fautor nō futilis auſis.
Lauino generate inquit quem ſoſpita iuno
Dat nobis milo: gradiui cape victor honorem
Tempora murali cunctis turrita corona.
Tū ſontes procerū meritoſq; piacula prima
Accit: & interea punit commiſſa ſecuri.
Hic atrox virtus. nec enī occuluiſſe precatur
Spectatum vel in hoſte decus: clamore feroci
Taurea tūc inquit ferro ſpoliabis inultus
Te maiorem aīam? & iuſſo lictore reciſa
Ignauos cadet ante pedes fortiſſima ceruix?
Haud vnq̄ hoc nobis dederit deus. iñ minaci
Obtutu toruū contra & furiale renidens
Bellatorem alacer per pectora tranſigit enſē:
Cui ductor patriam moriēs comitare cadētē:
Qui nobis animus: quę dextra: quid ve viritī
Decernet mauors tibi ſi rebare pudendum
Iuſſa pati: licuit pugnandi occūbere lætum.
Dū capua īfauſtā luit haud ſine ſāguie culpā
Interea gemios terra crudelis ibera
Fortuna abſtulerat permiſcēs triſtia lętis
Scipiadas: magnūq; decus magnūq; dolorē.
Forte dicarchea iuuenis conſedit in vrbe

virgis cæſi ac ſecuri percuſſi ſunt : & ſic de
alijs quos tales premiſerat ſupplicium ſum
ptum eſt. Sontes. nocentes & autores defe⸗
ctionis ad pœnos. Hic atrox virtus. deſcri⸗
bit fortitudinē ipſius taureæ de quo Li. cō⸗
ſurgentem iam fuluium taurea campanus
per mediam vadens vrbem turbam nomi⸗
ne iclamauit: & cum mirabundus quidnā
vellet inquireret reſidens flaccus: me quo⸗
q; inquit iube occidi vt gloriari poſſis mul⸗
to fortiorem q̄ ipſe es virum abſte occiſum
eſſe. Atrox. horrida & fortis: nā ſpernebat
mortē & fuluium. Vel etiam in hoſte. Spe⸗
ctatum. clarum. Renidens. reſpendens ocu
lis ira ſcintillantibus gladio inquit Li. quem
veſte texerat per aduerſum pectus tranſfi⸗
xus ante pedes imperatoris procubuit mo
ribundus: Decernet mauors . diiudicabit in
quit fuluius bellum & pugna qui nobis ſit
animus quæ manus: & qd viritim valeam⁹.
ideſt ad ſingulare certamen. Interea gemi⸗
nos. dum hæc in italia agerentur in hiſpa⸗
nia duo fratres clariſſimi duces. P. & Gne⁹
Scipiones ceciderunt vt in principio dictū
eſt. Iuuenis. Scipio filius. P. Scipionis.
Dicarchea. puteolana. Poſt belli extre
ma. poſt finem belli campani ſiue Capua
recepta & de ſontibus pœna ſumpta: Huc
puteolos vbi tum forte erat Scipio repetēs
Romam. Non vllus pudor honorum.
non habeat rationem honorum nec vide⸗
batur decorum ſeruare: quoniam vir for⸗
tis non debet frangi aduerſis. Siniſtris.
infœlicibus. Furit. furore quodam luct⁹
ob pietatem corripitur. Excire. euocare
ab inferis. Vicina paluſ. acheruſia quæ eſt
prope puteolos & cumas dicta ab acheron
te fluuio inferno: cuius aquis videtur refun
di: ideo humorem acheruſium appellat ip⸗
ſius paludis. Squalentem introitum a⸗
uerni. quoniam ad auernum lacum eſt pa⸗
lus acheruſia alto cœno referta vt inquit
Strabo . Squalentem. incultum & cœnoſū
auernus clauditur arduis ſuperciliis vno
oſtio aditur quod reſtagnat palus acheru⸗
ſia. Mens Scipionis volebat prænoſcere
futura & ſuos euentus & huius deniq; bel⸗
li quod italiam quaſſabat. Ad gryneam
autonoen. ſacerdotem phœbi: gryneum eſt
nemus phrygiæ vbi appollo colebatur. iñ
grynea vates. tripodes erāt ſacri phœbo &
tripodem foramini delphico ſuper impo⸗
ſitum phœbi ſacerdos aſcendens vaticina⸗
batur: factitauere iquit Ply. ex ære cortinas
tripodum nomine delphicas: quoniam do

nis maxime appollinis delphici dicabantur. Egri. mœſti. Conſulta. ſententias & voluntatem. Patrum. p. & gn. Scipionum. Repoſtis. ſubterraneis & a nobis remotis. Sub lucem. in aurora. Suos populos. vmbras defunctorum. Cętera. ſcilicet quæ futura ſunt. nam Scipio futuros annos cognoſcere auebat. Maiori vate. ſybilla. Eliciam. euocabo vmbrã ſibyllæ a campis heliſijs. Phœbei. apollinei & vaticinantis. Fauces. ingreſſũ & oſtium Caſtus. purificatus. Diti. plutoni. Promiſſæ vatis. ſibyllæ quam autonoe promiſerat euocare ab inferis.

Occulto cœpto. ſocijs ignarantibus.

Acerbam. diram & grauem propter fœrorem. Laxo ore. patulo meatu. cocytus eſt fluuius inferorum qui luctum ſignificat. Suſpirans. emittens. Arcanum murmur. magicum carmen quo manes euocabat. Operto regi. Plutoni: mactatur taurus plutoni & iuuenca proſerpinæ. Fundunt mella. ſic circe monet vlixem apud Homerum ſparges inquit libationem primum melle: deinde dulci vino: tertio aqua & immiſcebis farinam. Omni herebo. toto inferorum tractu: verba ſunt autonoes momentis. Scipionem ne vmbratum aduentum timeat. Ab imo chao. a prima mundi origine cum mens diuina confuſionem illam ſegregauit. Equos. ſcilicet Diomedis threiicij quos ille humano viſcere pauit. Contende. conare illuc aſpicere. Interea cerne vt greſſus. prima venit vmbra Appij Claudij: de quo Liuius. mortuum appium claudium ſub deditionem Capuę quidam tradunt: Appius Claudius cum obſideretur Capua vulneratus fuit: ex quo vulnere vt quidam aiunt interijt ſub Capuæ deditionem: vt quidam poſt controuerſiam quæ fuit inter eum & Fuluium de ſupplicio campanorum: quidam ante Capuæ deditionem. Cui datur. conceditur anteq̃ ſit corpus crematum emittere voces vt prius. quippe Appius adhuc iacebat inſepultus. Atros ignes. rogi. ſcilicet per quos corpus cremabatur. Non tacto. non epoto ſanguine hic infoſſo. Auertit equos. ademit mihi ſolem & gratam vitam dies proxima illi in qua me vidiſti. Atris aquis. infernis & ſtygiæ plaudi: dum mei inquit ceſſant meũ corpus comburere! non datur mihi tra-

Scipio poſt belli repetẽs extrema penates.
Huc triſtis lachrymas & funera acerba ſuorum
Fama tulit: durit q̃q̃ non cedere ſuetus:
Pulſato lacerat violenter pectore amictus.
Non comites tenuiſſe valent: non vllus honorũ.
Militię ve pudor: pietas irata ſiniſtris
Cœlicolis furit: atq; odit ſolatia luctus.
Iamq; dies iterumq; dies abſumpta querelis.
Verſatur ſpecies ante ora oculoſq; parentis.
Ergo excire parat manes: animaſq; ſuorum
Alloquioq; virum tantos mulcere dolores.
Hortatur vicina palus: vbi ſignat auerni
Squalentẽ introitum ſtagnãs acheruſius humor
Noſcere venturos agitat mens protinus ãnos.
Sic & gryneam quæ tum ſub nomine phœbi
Autonœ tripodas ſacrum antrumq; tenebat:
Fert greſſus iuuenis: conſultaq; pectoris ægri
Pandit: & aſpectus orat contingere patrum.
Nec cunctata diu vates mactare repoſtis
Nox vmbris inquit conſueta piacula. nigras
Sub lucem pecudes: recluſæq; abdere terræ
Manantem iugulis ſpirantum cede cruorem:
Tunc populos tibi regna ſuos pallantia mittẽt.
Cętera quæ poſcis maiori vate canentur.
Nanq; tibi elyſio repetita oracula campo
Eliciam: veteriſq; dabo inter ſacra ſibyllæ
Cernere fatidicam phœbei pectoris vmbram.
Vade age & a medio cum ſe nox humida curſu
Flexerit: ad fauces vicini caſtus auerni
Duc prędicta ſacris duro placamina diti.
Mella ſimul tecum & puri fer dona lyei.
Hoc alacer monitu & promiſſę nomine vatis
Apparet occulto monſtrata piacula cœpto.
Inde vbi nox iuſſam procedens contigit horã:
Et ſpatia æquarunt tenebras tranſacta futuras:
Conſurgit ſtratis. pergitq; ad turbida portę
Hoſtia tartareæ penitus quis abdita vates
Promiſſa impleratː ſtigioq; ſedebat in antro.
Tum qua ſeptimum rupta tellure recludit
Inuiſum cœlo ſpecus atq; eructat acerbam
Cocyti laxo ſuſpirans ore paludem.

Inducit iuuenem: ferroq; cauare refoſſam
Ocius vrget humũ: atq; arcanũ murmur ãhelãs
Ordine mactari pecudes iubet: acer aperto
Ante omnes taurus regi: tum proxima diuæ.
Ceditur enneæ caſta ceruice iuuenca.
Inde tibi allecto tibi nunquam læta megęra
Corpora lanigerum procumbunt lecta bidentũ
Fundunt mella ſuper: bachiq; & lactis honorem
Stat iuuenis: faciemq; e rebo quæ ſurgit ab oĩ
Exclamat vates. patere accedentia cerno
Tartara: & ante oculos aſſiſtere tertia regna.
Ecce ruunt varię ſpecies: & quicquid ab imo
Natũ hominũ extictũq; chao eſt: iã cũcta videbat
Cyclopas ſcyllãq; & paſtos membra virorum
Odryſię telluris equos: contende tueri:
Eductumq; tene vagina interitus enſem.
Quęcũq; ante animę tendũt potare cruorem
Diſijce: dum caſtę procedat imago ſibyllę.
Interea cerne vt greſſus inhumata citatos
Fert vmbra: & properat tecum couiungere dicta:
Cui datur ante atros abſumpti corporis ignes
Sanguine non tacto ſolitas effundere voces.
Aſpicit: & ſubito turbatur ſcipio viſu.
Qui nam te qui caſus ait: dux maxime feſſæ
Eripuit patriæ? cum tales horrida poſcant
Bella viros: nec enim dextra conceſſerit vlli
Appius: aut aſtu: decimum lux rettulit ortum
Vt tecum capua remearem vulnera vidi
Mulcentem hoc vno mœſtum ꝙ adire nequires
Saucius ad muros & martis honore careres.
Contra quę ductor: feſſo mihi proxima tandem
Lux gratos phaetontis equos auertit. & atris
Aeternum demiſit aquis. ſed lenta meorum
Dum vanos ritus curat: & ſolennia vulgi
Exequitur: ceſſat flammis imponere corpus.
Vt portet tumulis per lõgum membra paternis.
Quod te per noſtri martis precor ęmula facta
Arcé quę patrijs artus medicamina ſeruant.
Daq; vago portas quam primum acherõtis adire.
Tum iuuenis. gens o veteris pulcherrima claudi
Haud vlla ante tuam q̃q̃ non parua fatigent

nare ſtigiam paludem. Vanos ritus: morem referendi cadauer ad auita ſepulchra qui mos eſt vanus & nihil prodeſt vmbris: & ideo talem ritum vanũ appellat & vulgare ſolemne: quoniam vndecunque ad inferos tantũdem viæ eſt & non refert vbi cremetur corpus ſed opinio vulgaris gẽtilicia ſepulchra poſcit & repetit. Longum. per longã diſtantiam a Capua Romam. Arce: remoue medicamina quibus meum corpus perfuſum ſeruatur ne putreſcat vt poſſit in patriam referri. Patrijs: ſcilicet ſepulchris. Vago: mihi errãti. Veteris claudij illius appij claudij ſabini de quo dictum eſt. Ante tuam: prima mea cura inquit erit tuus funus. Diſcrimen: varietatem. Diſcors ſententia cinerum: varius mos ſepeliendi. Obſcœnus: quia cadauera ſectatur & comedit. Probatum. iam receptum in vſum adhibere canes qui deuorent membra regia qui apud illos canes ſepulchrales appellantur. Odorato: perfuſo aromatibus. Stantia poſt funus. durantia poſt mortem. Et a menſis: habent inquit ægyptij ipſa corpora condita aromatibus ad mẽſas vbi comedunt. Pontus: prouincia vbi regnauit mitridates: extrahebant illic cerebrum e capitibus mortuorum. Myrrhara: myrrha condita quæ præſeruat a putrefactione. garamantes infodiunt harenis: naſamones in mare abijciunt: celtæ faciebãt pocula ex capitibꝰ mortuorum addito auro. Sermonibus alternis: cum appio ſcilicet. Globo tuorum. ſocijs tuis qui mihi faueant ad ſacra peragenda. Cymes anus: cumea ſibylla Egregiæ iuuentæ: ſcipionis. cecini inquit ſibylla quõdam geſta tua: ſed romãi cõtempſerunt meos libros. nam vt dictum eſt venit ad Tarquinium ſuperbum & attulit nouem libros quos eſſe dicebat diuina oracala. ſex cõbuſtis tres emit rex: & in ſacrario poſuit: appellauitq; ſunt ſibyllini. ad hos inquit gellius quaſi ad oraculum. xv. viri adibant cum dij immortales publice conſulendi eſſent. Proauis veſtris: Tarquinio ſuperbo. Fata dardana: romana quæ pendent a tuis fatis: magna laus Scipiõis a quo tota res romana pẽdere videbatur cum eſſet illum ſuperaturus qui rem romanam prope ad interit.

ritum perduxerat. Armifero victor. vaticinatur ſybilla ventura fata romanorum: & Scipionis. Armifero: bellicoſa hiſpania. Ante annos: nam vt ait Liuius: natus erat ferme. xxiiij. annos cũ in hiſpaniam miſſus eſt vbi patris & patrui mortem ſtrage hoſtium piauit. Creditus marti. miſſus ad bellum hiſpanuꝫ. Miſſum omen: auſpicium quoniam expugnata noua carthagine ĩ hiſpania carthaginem libycam & Romani æmulam imperij ad tributum rediges. Hiberiacis: hiſpanis. Maius imperium: conſulatum. Scipio ex hiſpania victor rediens non triumphauit: quoniam ſine imperio rem geſſerat: ſed magno centuriarum cõſenſu creatus fuit conſul cum. P. Licinio craſſo põtifice maximo. Rectorem: Annibalem quem vicit ad zamam magno prælio. Pudetvrbis iniquę: p̃dicit nunc ſibylla Scipioni exilium. Hoc decus: poſt liberatam italiam & carthaginem ad tributum redactam victo Annibale Liui. li. viij. decadis belli macedonici ait: vitã linterni egit ſine deſiderio vrbis morientem ruri eo ipſo loco ſepeliri ſe iuſſiſſe ferunt: monumentumq; illic ędificari: ne funus ſibi in ingrata patria fieret. vir memorabilis bellicis tamen q̃ pacis artibus memorabilior linterni inquit monumentum vidimus monumentoq; ſtatua ſuperimpoſita fuit quam tempeſtate diiectam nupervidimus ipſi. Atros lacus infernos. Tum iuuenis: reſpõdet Scipio: cuius hæc eſt magna laus q; ſine audito non ceſſauit vir magnus ꝓ patria pugnare cuius ingratitudines iam cognouerat & ait: modo egovacem culpa patiar libẽter & erecto animo quicqd duri imminet Obnitemur: patiemur oĩa dura & reſiſtã oĩbus difficultatibus. Cauſa vitę. i. q̃n vo luiſti diu viuere non tibi ſedvt prodeſſes mortalibns: & ſic animũ ſibyllæ emereſ. Inane: vacuũ. deſcribit inferos: huc inqt deſcendit omne quod conſtat ex quattuor elemẽtis: ſed tria ponit: terrã: aquã: & aerem: ſed cum dicit igneus aer intelligit vtrũq; elementum: ignis. ſ. ſiue ætheris & aeris: qui eſt inter ignẽ & aquam. & aer ſpiſſior fit aqua ſpiſſior fit terra. & econtra: rarefacta terra fit aqua. & aqua aer. & aer rarefactus ignis. ſpiſſior aer: iõ ai ariſtoteles primo phyſicorum: Aliqui ex raritate: & denſitate omnia procreant ideſt proceari dicunt. Mundi regni geni

Curarum prior extiterit. namq; iſta per omnis
Diſcrimen ſeruat populos: variatq; iacentum
Exequias. tumuli & cinerum ſententia diſcors.
Tellure vt perhibentis mos antiquus ibera
Ex anima obſcœnus conſumit corpora vultur.
Regia cum lucem poſuerũt membra: probatũ eſt
Hyrcanus adhibere canes. ægyptia tellus
Claudit odorato poſt funus ſtantia ſaxo
Corpora: & a mẽſis exãguẽ haud ſeparat vmbrã.
Exhauſto inſtituit pontus vacuare cerebro
Ora virum: & longum myrrhata reponit in ęuũ.
Quid qui recluſa nudos garamantes harena
Infodiunt? quid qui ſeuo ſepelire profundo
Exanimes mandant libycis naſomones in oris?
At celtæ vacui capitis circundare gaudent
Oſſa nephas auro: & menſis ea pocula ſeruant.
Cecropidę ad patriam mauortis ſorte perẽptos
Decreuere ſimul communibus vrere flammis.
At gente in ſcythica ſuffixa cadauera truncis
Lenta dies ſepelit putri liquentia tabo.
Talia dum memorantvmbra veniente ſybillę:
Autonoe finem hic inquit ſermonibus adde
Alternis: hæc hæc veri fœcunda ſacerdos.
Cui tantũ patuit rerum: quantum ipſe negarit
Plus nouiſſe deus: me iam comitante tuorum
Tẽpus abſere globo: & pecudes ĩponere flãmis.
At grauida arcanis cymes anus attigit ore
Poſtq̃ ſacrificum delibauitque cruorem
Indecus egregium vultus intenta iuuentæ
Aetherea fruerer cum haud ſegniter inquit
Cymeo populis vox noſtra ſonabat in antro
Tum te per mixtũ ſęclis rebuſq; futuris
Aeneadum cecini: ſed non ſat digna mearum
Cura tuis vocum: nec enim conquirere dicta
Aut ſeruare fuit proauis ſollertia veſtris.
Verũ age diſce puer: quando cognoſcere cordi
Iam tua deq; tuis pendentia dardana fatis.
Nanq; tibi cerno properantum oracula vitæ
Hinc petere: & patrios viſu contingere manes.
Armifero victor patrem vlciſceris ibero:
Creditus ante annos marti: ferroq; reſolues

Gaudia pœnorũ: & miſſum lætabere bello
Omen hiberiacis victa carthagine terris.
Maius ad imperium poſt hęc capiere: nec ante
Iuppiter abſiſtet cura: q̃ cuncta fugarit
In libyam bella: & vincendum duxerit ipſe
Sidonium tibi rectorem: pudet vrbis iniquæ:
Quod tu poſt decus hoc priaq; domoq; carebis
Sic vates greſſumq; lacus vertebat ad atros.
Tum iuuenis quæcunq; datur ſors durior ęui
Obnitemur ait: culpa modo pectora ceſſent.
Sed te oro: quando vitæ tibi cauſa labores
Humanos iuuiſſe fuit: ſiſte inclyta virgo
Pauliſper greſſum: & nobis: maneſq; ſilentum
Enumera: ſtygięq; aperi formidinis aulam.
Annuit illa quidẽ: ſed non optanda recludis
Regna ait: hic tenebras agitãt: volitãtq; perũbras
Innumeri quõdam populi: domus oĩbus vna
In medio vaſtum late ſe tendit inane.
Huc quicquid terrę: qcq̨d freta: & igneus æther
Nutriuit primo mundi genitalis ab ęuo:
Mors communis agit: deſcẽdũt cũcta: capitq;
Campus iners quantũ interijt: reſtatq; futurũ
Cingunt regna decẽ portæ: quarũ vna receptat
Belligeros dura gradiui ſorte creatos.
Altera qui leges poſuere atq; inclyta iura
Gẽtibus & primas fundarunt mœnibus vrbes.
Tertia ruricolas ceteris iuſtiſſima turba:
Quæ venit ad manes: & fraudũ illeſa veneno.
Exin qui lętas artes: vitæque colendę
Inuenere viam: nec dedignanda parenti
Carmina fuderunt phœbo: ſua limina ſeruant.
Proxima quos venti: ſęuęq; hauſere procellę
Naufraga porta rapit. ſic illam nomine dicunt.
Finitia huic noxa grauido: & peccaſſe fatenti
Vaſta patet populo: pœnas rhadamantus ĩ ipſo
Expetit introitu: mortẽq; exercet inanem.
Septima fœmineis reſeratur porta cateruis:
Liuentes vbi caſta fouet proſerpina lucos.
Infantum hinc gregibus: verſas ad funera tędas
Paſſim virginibus: turbęq; in limine lucis
Eſt iter extinctę: & vagitu ianua nota:

talis ideſt a prima origine mortalium. Iners: inutilis: & ſine aliqua voluptate. Receptat: recipit. deſcribit deceꝫ portas inferorum: quarum prima recipit in bello cæſos: ac ꝑ hoc fortes & magnos quot alijs p̃ponit: quoniam fortitudo ꝓprievt placet Ariſtoteli verſatur circa mortem: quæ eſt in bello. Qui leges: quoniam ſunt fundamenta rerũpu. & ad bene beateq; viuendum: & ideo tales homines cõ modis humanis conſulentes in ſecundo loco ponuntur: ſed Cice. in officijs conſilia vrbana & leges gloriæ bellicæ p̃ponit Illeſa veneno fraudum: quoniam agricolæ non ſunt fraudulenti. Vitæ colendæ: ornandę. quoniam artes fuerunt inuẽtę: vt adiuuarent naturam & artium diſpli narumq; inuentores de humano genere benemeriti ſũt: & ipſi etiam poetę: qui & delectant & proſunt. Exercet mortem inanem: vexat tormentis ipſas vmbras. Liuẽtes: nigros. Virginibus paſſis tædas verſas ad futura ideſt illisvirginibus quę paſſe matrimonium & tædas iugales in ipſo partu periere. ſic enim tædæ vertuntur ad funus. In limine lucis: in ipſo prio ortu: & principiovitæ. Tum ſeducta loco: nũc deſcribit campos elyſios: quos a tenebris infernis ſecretos ait. Laxata nocte: diſſolutis tenebris: & inſula luce.

Nec ſtygio in regno. campos elyſeos dicit non eſſe apud inferos: nec ſub axe cœli: ſed extra anni ſoliſq; vias: vt poetice loquar: ad oceanũ: vbi erãt fortunatæ inſulæ: de campis elyſijs ſic cecinit Homerus in quarto odiſ. Elyſium in campũ terrarumq; vltima tandem. Dij te transmittent: ſtat flauus vbi Rhadamantus: Exiſtitq; viris vbi vita facillima durans. Non hyemis vis multa niues: non ingruit imber. Stridula ſed ſemper zephirorum flamina mittit. Ingens oceanus lenimina grata virorum. Aeris enim inqt Stra. ſalubritas & ſuauis zephyri ſpiritus eius regionis peculiaris eſt: quæ ĩ occaſũ vergens nunq̃ tepore caret: nominatim q; inſulas quaſdam celebrant fortunatas quas in pręſentia mõſtratas nouimus nõ longe admodum a mauritaniæ promontorijs diſiunctas: quæ gadibus oppoſita ſunt. Nec ſub axe cœli: poetice loquitur: nihil enim poteſt eſſe etiam vltra oceanum: quod non ſit ab axe cœli quod omnia ambit. ſic locutus eſt Vir. Iacet extra ſydera tellus: extra anni ſoliſq; vias.

Lætheos latices:aquam inducentē obli/
uionē:ideo ait Vir. Animas redituras ad
corpora potare aquam lætheam:vt obli
tæ malorum velint iterum redire ad no=
ua corpora. Certamina appoſitio eſt:
turba priorum certamina fonti ſacro po
tat latices.nam certatim bibunt. Hac: p
hanc viam.& decimam portam Obli
te ditem:plutonem.& inferos.Mille lu=
ſtris:mille annis. nam ſol ſingulis annis
luſtrat ſuum curſum.Imitatio eſt Vir.ca
nentis in ſexto.Has omnis vbi mille ro=
tam voluere pannos Lætheum ad fluui/
um deus euocat agmine magno.affecta
te loquitur poeta:ſiue luſtrum intelligit
ſpatium quinq; annorum. Lurida:tur=
pis ab effectu : quoniam mors facit cor=
pora lurida & putrida. Omnibus por
tis:quoniam omnes moriũtur qui in mũ
do ſunt hac lege nati. Pigra limoſa &
cœnoſa. Sine corpore : aliqua effigie
corporis hoc dicit propter mortez.phle=
geton fluuius habet aquas ignitas.Pal⁹:
ſtyx per quam non licebat peierare dijs
qui iurabant per ſtygiam paludē.Ache=
ron ſignificat ſollicitudinez magnam:iō
ipſum appellat triſtem.Non vno ore:tri
plici.tenuit tria cerberus ora inquit Vir.
cerberus ſignificat canem: qui vorat oīa
minutatim inciſa.& eſt ipſa terra. Tiſi=
phone.allecto.& megera ſunt furiæ. Lu
ctus edax : deſcribit omnia quæ ſunt ad
limina īferorum. Edax : conficiens lu=
gentem.luctus eſt ægritudo ex eius:qui
carus fuerit interitu acerbo. Comes ad
dita :nā maciescomitatur morbos:&oīa
hæc quæ dicit naturalia ſũt:& præcedũt
mortem. Paſtus fletu : quoniam mœſti
plorant.nam mœror eſt ægritudo flebi=
lis Queribunda: quoniam ſenio confe
cti querull ſunt:cum etiam ipſa ſenectus
morbus ſit:vt inquit Teren., Liuor inui
dia:quę eſt dolor ſuſceptus ex alienisbo
nis. Angens comprimens.angor enim
eſt ægritudo premens.Deforme:ab effe
ctu:quia facit homines deformes. Scele
ri procliuis:quoniam inopia interdũ ad
ſcelera pauperes impellit. Briareus:fuit
Titani & terræ filius numinum contem
ptor:habens cētum manus.Virgilius ait
Et centumgeminus briareus. Horatius:
Nec ſi reſurgat cētiman⁹ gigas·Sphynx
monſtrum habens os virgineum prope
Thebas olim propōebat enigma : quod
Oedipus ſoluit. Scylla fuit filia Phorci

Tum ſeducta loco.& laxata lucida nocte
Clauſtra nitent:quæ ſecreti per limitis vmbrā
Elyſios ducunt campos.hic turba piorum.
Nec ſtygio in regno cœli:nec poſta ſub axe.
Verum vltra oceanum ſacro certamina fonti
Lætheos potat latices obliuia mentis.
Extrema hinc auro fulgens iam lucis honorem
Sentit:& ad moto ſplendet ceu ſydere lunę.
Hac animę cęlum repetunt.ac mille peractis
Oblitę ditem redeunt incorpora luſtris.
Has paſſim nigrũ pandens non lurida rictum
Itq; reditq; vias.& portis omnibus errat.
Tum iacet ī ſpatium ſine corpore pigra vorago.
Limoſiq; lacus late exundantibus vrit
Ripas ſęuus aquis phlegetō:& turbine anhelo
Flammarum reſonas ſaxoſa incendia torquet.
Parte alia torrens cocytos ſanguinis atri
Vorticibus furit:& ſpumanti gurgite fertur.
At magnis ſemper diuis:regiq; deorum
Iurari dignata palus.picis horrida riuo
Fumiferum voluit ſtyx inter ſulphura limum
Triſtior his acheron ſanie:craſſoq; veneno
Aeſtuat:& gelidam eructās cũ murmure harenā
Deſcendit nigra lentus per ſtagna palude.
Hanc optat ſaniem non vno cerberus ore.
Hęc & teſſiphōes ſunt pocula:& atra megera
Hic ſitit:ac nullo rabies extinguitur hauſtu.
Vltimus erumpit lachrymarum fōtibus amnis.
Ante aulam:atq; aditus:& inexorabile limen
Quarta cohors omni ſtabulante per auia mōſtro
Excubat:& manes permixto murmure terret
Luctus edax:macieſq; malis cōes addita morbis
Et mœror paſtus fletu :& ſine ſanguine pallor
Curęq;:inſidięq;:atq; hinc queribunda ſenectus.
Hinc angens vtraq; manu ſua guttura liuor.
Ft deforme malum ac ſceleri procliuis egeſtas.
Errorq; infido greſſu:& diſcordia gaudens
Permiſcere fretum cœlo:ſed & hoſtia ditis
Centenis ſuetus briareus recludere palmis:
Et ſphynx virgineos rictus infecta cruore
Scyllaq; centauriq; truces:vmbręq; gygantum.

Cerberus hic ruptis peragrat cũ tartara viclis
Non ipſa allecto:nec fœta furore megera
Audet adire ferum:dũ fractis mille cathenis
Viperea latrans circunligat ilia cauda.
Dextrē vaſta comas:nemoroſaq; brachia fũdit
Taxus cocyti rigua frondoſior vnda
Hic diræ volucres:paſtuſq; cadauere vultur:
Et multus bubo ac ſparſis ſtrix ſanguīe pennis
Harpygiæq; fouent nidos:atq; oibus hærent
Condenſæ folijs:ſæuit ſtridoribus ardor.
Has inter formas cōiunx iunonis auernę
Suggeſtu reſidens cognoſcit crimina regum:
Stant vincti:ſeroq; piget ſub iudice culpę.
Circumerrant furiæ:pœnarũq; omnis imago:
Quā vellēt nunq̄ ſceptrix fulſiſſe ſuperbis.
Inſultant duro imperio:non digna nec æqua
Ad ſuperos paſſi manes:quæq; aū profari
Non licitũ viuis:tandem permiſſa querũtur.
Tunc alius ſęuis religatur rupe cathenis.
Aſt alius ſubigit ſaxũ:perq; ardua montis.
Vipereo domat hunc æterno megera flagello.
Talia lętiferis reſtant patienda tyrannis.
Sed te maternos tempus cognoſcere vultus:
Cuius primo venit non tardis paſſibus vmbra:
Aſtabat:fœcunda iouis pomponia furto.
Nanq; vbi cognouit latio ſurgentia bella
Pœnorum venus inſidias ante ire laborans
Iunonis fuſa ſenſim per pectora patrem
Implicuit flamma:quę improuiſa fuiſſent:
Sydonia iliacas nunc virgo accenderet aras:
Ergo vbi guſtatus cruor:ammonuitq; ſybilla
Et dedit alternos ambobus noſcere vultus:
Sic iuuenis prior:o magni mihi numinis inſtar
Cara parens:quā te vt nobis vidiſſe liceret
Optaſſem ſtygias:vel lætho intrare tenebras:
Quæ ſors noſtra fuit:cui te cũ prima ſubiret:
Eripuit ſine honore dies:& funere carpſit:
Excipit his mater:nullos o nate labores
Mors habuit noſtra:ęthereo dũ pōdere partũ
Exoluor:miti dextra cyllenia proles
Imperio iouis eliſias deduxit ad oras.

verſa in mōſtrum marinũ. Ferum:ipſum cer
berum. ſic Virgilius ſubſtantiue. In latus in=
que feri curuā compagibus aluũ. Taxus:eſt
arbor funebris & dira. Diræ volucres: mali
omnis:vt bubo.& cæteræ aues dirę. Stryx:a
uis fantium.harpyæ tres fuerunt Aello:occi
pete:& celeno. tenuerunt ſtrophadas iſulas.
Coniunx: Pluto maritus Proſerpinæ quæ
dicitur ad differentiam Iuno inferna. Sug=
geſtu: pulpito ſiue toro: vt decet regem.
Quam vellēt:inſultat regibus:quos dicit
optare apud inferos nunquam habuiſſe re=
gna cum tot tormēta patiatur:& ipſe vmbrę
regibus inſultant:quæ in vita paſſæ ſunt ab
ipſis iniuſtitiam. Manes: ipſæ vmbræ.
Ad ſuperos:ſub hoc cœlo diu viuerēt ſub
regibus. Religatus rupe:hic eſt prome=
theus:qui fuit ligat⁹ caucaſo. Aſt alius:hic
eſt ſiſyphus:qui ſaxũ aduerſo monte voluit
Maternos vultus:pomponiam matrem.
Furto:occulto concubitu. Furta dicunt
adulteria.vnde Iuuenalis. Me nemo mi=
niſtro fur erit.& dulcia furta canunt poetæ.
Namque vbi cognouit:fictio poetæ inlau
dem. Scipionis. Patrem. Iouem. erat
enim filia iouis venus. Flamma. amoris
ſcilicet:niſi hæc inquit prouiſa fuiſſent a ve=
nere iam virgines punicæ in aris romanis ſa
crificarent: ideſt iam carthaginenſes roma=
no imperio potiti eſſent. O magni. verba.
Scipionis ad vmbram maternam apud Ho=
merum in odiſſea:mater Vlyxis prior allo=
quitur filium his verbis: Fili mi quomodo
tenebras ſubiſti cum tu ſis viuus:difficile eſt
enim hæc in ſpici aviuentibus. Inſtar ma=
gni numinis:quam veneror:vt magnum nu/
men optaſſem inquit mori mater:vt te vide/
re licuiſſet. Vel:etiam morte huc venire.
Pietas laudatur ac pionis erga matrem.
Quæ ſors.noſtra fuit:quæ fortuna:vt pri
ma dies qua natus ſum eriperet te mihi. nā
in partu periſt pomponia. & cæſa matre ho
mines auſpicatius naſcuntur:autore Plinio.
Aethero pondere:diuina prole. ideſt te
quieras filius Iouis. Cyllenia proles mer=
curius qui deducebat animas ad loca infero
rum Genitrix alcidæ Alcmena mater her=
culis. Læda mater: Caſtoris & pollucis re
gina laconũ. Sola dicaperē:aperit pōponia
quō ex iouerſo in anguē cōceperit Scipionē
ſic olympias cōcepit alexādrũ magnũ Diſceſ
ſit in auras : ante inquit mortua ſum.quam/
potuerim tibi aperire te eſſe iouis filium.
Ter fruſtra: ſic virgilius. Ter fruſtra com
prenſa manus effugit imago.&Vlyxes apud

Homerꝰ de matre inqt: Sed ego ſcupidus volui vmbram mortuæ matris capere ter conatꝰ erã. animus hortabaẗ ter ex manibus ſimilis vmbrę euolauit. Simulacra: vmbræ. P. Gn. Scipionum. Virum: virorum. Campo manortis: campo martio: tali ſepulcro ornabantur hi: qui pro patria ſine magiſtratu: aut in magiſtratu mortui eẽnt quem admodũ his ſcipionibus acciderat. Ipſa quidem virtus: verba Scipionis ad filium. & loquitur maxime ex ſententia ſtoicorum: qui dicebant virtutem ſe ipſa contentam eſſe & cõtemnere caſus humanos: culpaq; omni vacantem præter ſeipſã nihil ad ſe ptinere Virtus eſt ſibi mercespulcherrima: quoniam expetenda ẽ propter ſe. & ipſum honeſtum etiam ſi a nullo laudetur: tamen natura ſua laudabile eſt. Honeſtum inquit Seneca ob nullam aliam cauſam: quã quia honeſtũ ſit colitur. & alibi dicit: Recte facti feciſſe merces eſt. Dulce tamẽ: quãuis inquit Scipio virtus ſit contenta ſe ipſa: & non pendeat a laude populari: tamen dulce eſt cum remanet apud ſuperos gloria. & gratia defunctorum. & nec memoria illorum venit in obliuionem. Per cauſas noſtri lœthi: ideſt oro te per omne id quod fuit cauſa noſtrę mortis: ideſt per ardores belli. & cupiditatẽ moriendi pro patria: & ꝓductiones. q̄ nos in cladem traxerunt. ergo inqt moderare furori bellico: ne & tu idem patiaris. Furori martis: noli nimiũ indulgere bellico furori: ne cadas vt nos: Adhibe inqt modũ ꝑlijs ineundis. Tarteſſia tellus. hiſpania a Trateſſo oppido. de quo dictũ eſt & nos etiã inqt fecimꝰ ne ſaguthini eſſent ãpliꝰ ſub hoſte. Miſeræ: ꝓpter incendium: quod ab Annibale perpeſſa ẽ. Germanus: Aſdrubal. Peterẽ cũ victor P. & Gn. Scipiones ex hybernis profecti copias cõiunxerunt: conſiliumq; iniere: vt aſdrubalẽ tendentem in italiam retinerent. Tres hoſtium exercitus erãt: & imperatores Aſdrubal giſgonis filius. Mago. & Aſdrubal frater ãnibalis. Gneus cũ quarta parte veteris exercitus celtiberis adiunctis cum Aſdrubale bellũ gerebat. P. Scipio aduerſus magonem: & alterũ Aſdrubalem. aſdrubal cum exiguũ ex-

Attribuitq; pares ſedes: vbi magna moratur
Alcidę genitrix: vbi ſacro munere lęda.
Verum age nate tuos ortus: ne bella paueſcas
Vlla: nec in cælum dubites te tollere factis:
Quando aperire datur nobis: nunc deniq; diſce.
Sola die caperem media cum forte petitos
An requiem ſomnos: ſubitus mihi membra ligauit
Amplexus: non ille meo veniente marito
Aſſuetus: faciliſq; mihi: tum luce coruſca
Implebat quanq̄ languentia lumina ſomnus:
Vidi crede iouem: nec me mutata fefellit
Forma dei: quod ſqualentem conuerſus in anguẽ
Ingenti traxit curuata volumina gyro.
Sed mihi poſt partum non vltra ducere vitam
Conceſſum: heu q̄tum gemini: quod ſpiritus ante
Hęc tibi q̄ noſcenda darem diſceſſit in auras.
His alacer colla amplexu materna petebat.
Vmbraq; ter fruſtra per inane petita fefellit.
Succedunt ſimulacra virum concordia patris:
Vnanimiq; ſimul patrui: ruit ipſe per vmbram
Oſcula vana petens iuuenis: fumoq; volucri.
Et nebulis ſimiles animas apprendere certat.
Quis te chare pater: quo ſtabant itala regna:
Exoſus latio deus abſtulit? hei mihi nam cur
Vlla fuere adeo: quibus a te ſæuus abeſſem
Momenta? oppoſito mutaſſem pectore mortem
Quantos funeribus noſtris gens itala paſſim
Dat gemitus? tumulus vobis cenſente ſenatu
Mauortis gemitus ſurgit per gramina campo.
Nec paſſi plura in medio ſermone loquentis.
Sic adeo incipiunt: prior hęc genitoris imago.
Ipſa quidem virtus ſibimet pulcherrima merces.
Dulce tamen venit ad manes: cum gloria vitę
Durat apud ſuperos: nec edunt obliuia laudem.
Verum age fare decus noſtrum te q̄ta fatiget
Militia: heus quotiens intrat mea pectora terror:
Cum repeto q̄ ſęuus eas: vbi magna pericla
Contingunt tibi: per noſtri fortiſſime læti
Obteſtor cauſas martis moderare furori.
Stat tibi ſunt documenta domus octaua terebat
Arentem culmis meſſem crepitantibus ęſtas:

Exquo cuncta mihi calcata: meoq; ſubibat
Germano deuexa iugum tartheſia tellus.
Nos miſere muros & tecta regnata ſaguntho
Nos dedimus betim nullo potare ſub hoſte.
Nobis indomitus conuertit: terq; quaterq;
Germanus terga annibalis. proh barbara nunq̄
Impolluta fides: peterem cum victor adeſum
Cladibus aſdrubalem: ſubitoq; venale cohortes
Hiſpanę vulgus: libyco quas fecerat auro
Aſdrubal: abrupto liquerunt agmine ſigna.
Tunc hoſtis ſocio deſertos milite multum
Ditior ipſe viris ſpiſſo circundedit orbe:
Non ſegnis nobis: nec inultis nate peracta
Illa ſupræma dies: & aude nidiſſimus æuum.
Excipit inde ſuos frater coniungere caſus.
Excelſę turris poſt vltima rebus in arctis
Subſidium optaram: ſupremaq; bella ciebam.
Fumantes tædas: ac lata incendia paſſim
Et mille iniecere faces: nil nomĩe læthi
De ſupis queror: haud ꝓuo data mẽbra ſepulcro
Noſtra cremauerunt in morte hærẽtibus armis.
Sed me luctus habet: geminę ne clade ruinæ
Ceſſerit affuſis oppreſſa hiſpania pœnis.
Contra quę iuuenis turdato fletibus ore.
Dij quæſo vt merita eſt dignas pro talibus vſis
Carthago expendat pœnas: ſed continet acres
Pyrenes populos: qui veſtro marte probatus
Excepit feſſos. & notis martius armis
Succeſſit bello: fuſos quoq; fama ferebat
Victores acie: atq; exacta piacula cędis.
His lęti rediere duces loca amœna piorum:
Proſequiturque oculis puer aduenerat euntes:
Iamq; aderat multa vix agnoſcendus in vmbra.
Paulus: & epoto fundebat ſanguine verba.
Lux italum: cuius ſpectaui martia facta
Multum vno maiora viro: deſcendere nunc te:
Atq; habitanda ſemel ſubigit quis viſere regna?
Quem contra tales effundit ſcipio voces.
Armipotens ductor: q̄ ſunt tua fata per vrbem
Lamentata diu: q̄ pene ruentia tecum
Traxiſti ad ſtigyas œnotria tecta tenebras.

ercitum in caſtris romanorum vidiſſet & ſpem omnem in celtiberorum auxilijs eſſe: peritus omnis barbaricę perfidiæ facili linguæ commertio: cũ vtraq; caſtra plena hiſpanorum eſſent: per occulta colloquia paciſciẗ magna mercede cum celtiberorũ principibus: vt copias ab exercitu romano abducerẽt ſignis repente ſublatis celtiberi abeũt: nil aliud reſpondentes romanis quærẽtibus cauſam diſceſſus q̄ domeſtico ſe auocari bello. P. ſcipio pari terrore cõcutiebaẗ. nam aderat Maſiniſſa amicꝰ carthaginenſium: & tunc nouus hoſtis qui caſtra romana obequitabat. tandẽ cumventum eſſet ad pugnam: Scipionis ſuos hortantis & offerentis ſe vbi plurimus labor eſſet latus dextrum lãcea traijcitur. Gneus poſtea cecidit in quadam turri obſeſſus vt in principio dictum eſt. Cohortes hiſpanę: celtiberi milites. Venale vulgus: nam preciũ & mercedem acceperunt pro diſceſſu. Excipit: ſubſequutus eſt Gneus ſcipio qui fuerat obſeſſus in turri. Poſt vltima iam acie noſtra verſa in fugam. Nil nomine læthi: non queror de tali genere mortis: quod forte videtur ignauum: quoniam fui crematus in ipſa turri armatus. Sed me luctus habet laus eſt. Gnei a pietate patriæ. Affuſis: ſparſis poſt noſtram cędem per omnẽ hiſpaniam. Martius: poſt mortem Scipionum cum deletus exercitus: amiſſæq; hiſpaniæ viderentur: vir vnus has reſtituit. erat in exercitu. L. Martius ſeptimi filius eques romanus impiger iuuenis Gnei per tot annos diſciplina edoctus: qui iunctus cum. T. Fonteio. P. Scipionis legato rem romanam vſq; ad Scipionis aduentum tutatus eſt. Ferebat. dicebat. Ductores. Aſdrubalem & Magonem ſuos eſſe a Martio: & fama etiam ferebat Martium ſũpſiſſe piaculum veſtræ cædis. Exacta. ſumpta. Lux italum: verba Pauli ad Scipionem.

Oenotria:romana.Flaminius ceci
dit ad Traſimenũ.Graccus in Luca-
nia.Seruilius in pugna cannenſi.Pri-
ſcos manes:vmbras priſcorũ.Brutus
primus cõſul ſecuri filios percuti iuſ
ſit: cum de reducẽdis tarquinijs age
rent cũ aquilijs: & vitellijs. Filij Bru
ti erant:Titus& tyberius. Seua:cru
deli in necẽ filiorꝫ. Camillum:qui re
cuperauit romã captã a gallis: vñ lau
de æquabat ſuperos. Curium : Ma-
nius Curius de Pyrrho & ſamniti-
bus triũphauit: cui ad focum ſeden-
ti cum magnũ auri põdus attuliſſẽt
ſamnites repudiati ab eo ſunt.nõ enĩ
aurum habere ſibi videri preclarũ di
xit:ſed habentibus aurum imperare
ideo dicit poeta curiũ nũq̃ fuiſſe ami
cum auro.Orbus viſus:cæcus.Appiꝰ
Claudius cæcus pacem inire cũ pyr-
rho grauiſſima oratione diſſuaſit. ad
Appij Claudij ſenectutẽ inquit Cice.
Accidit etiam vt eſſet cæcus: tamẽ is
cũ ſententia ſenatus inclinaret ad pa-
cem: & fœdus faciendũ cum Pyrrho
non dubitauit dicere:Quo vobis mẽ-
tes rectę quæ ſtare ſolebant.Antehac
dementi ſeſe flexere ruina.quibusver
bis perſuaſit non eſſe ineũdam pacẽ
cum pyrrho. Tulit ille: Horatius co
cles de quo ſupra. Regẽ:Porſenam:
qui romam obſedit poſitis in ianicu-
lo caſtris:vt redduceret tarquiios. Po
ne:poſt ſe reſciſſo ponte ſublitio.tan-
dem deſilijt in aquam:& ad ſuos ena
uit redeuntia regna.tarquinios cupiẽ
tes redire in regnum. Luctatius :vicit
pœnos nauali pugna apud egates.&
triumphauit:de fœdere tunc icto cũ
Amilcare dictum eſt. Eluctatus:co
natus trãſcẽdere.Amnes:Ticius Tre
bia aufidus. Decimum modo : verba
Amilcaris. Maior: q̃ venerat:audito
bello quo Annibal romãos vrgebat.
Qui iura ſub armis:de decemuiris lo
quitur.Romani.P.poſthumiũ album
M.Manliũ .P.Sulpitiũ camerinũ le-
gatos athẽas miſerũt: vt iclytas leges
deſcriberent.& aliarum græciæ ciui-
tatũ inſtituta mores: iuraq; noſcerẽt:
quibus romã reuerſis decemuiri cre-
ati fuerũt : Appius Claudius.T.Ge-
nutius.P.Sextius.L.Vetrurius.C.Iu-
lius.A.Mãlius.P.Sulpitius.P. Curia
tius.T.Romuleus. Sp. Poſthumius.

Tum tibi defuncto tumulum ſydonius hoſtis
Conſtituit:laudemq; tuo quæſiuit honore.
Dumq; audit lachrymans hoſtilia funera paulus
Ante oculos iam flaminius:iam graccus:& ęgro
Abſumptus cannis ſtabat ſeruilius ore.
Appellare viros erat ardor:& addere verba:
Sed raptabat amor priſcos cognoſcere manes.
Nunc meritum ſęua brutum immortale ſecuri
Nomen:nunc ſuperis æquantem laude camillum.
Nunc auro curium:nonnunq̃ cernit amicum:
Ora ſybilla docet venientum:& nomina pandit.
Hic fraudes pacis:pyrrheumq; a limine portæ
Deiecit viſus orbus:tulit ille ruentem
Tybridis in ripas regem.ſoluſq; reuulſo
Pone ferox ponte excluſit redeuntia regna.
Si tibi dulce virum:primo qui fœdera bello
Phœnicum pepigit vidiſſe:hic medius ille
Aequoreis victor cum claſſe luctatius armis.
Si ſtudium:& ſæuam cognoſcere amilcaris vmbrã:
Illa eſt cerne procul.cui frons nec morte remiſſa
Irarum ſeruat rabiem:ſi iungere cordi eſt
Colloquium:ſine guſtato det ſanguine vocem.
Atq; vbi permiſſum:& ſitiens ſe impleuit imago.
Sic prior increpitat:non miti ſcipio vultu:
Talia ne o fraudum genitor ſunt fœdera vobis?
Aut hęc ſicania pepigiſti captus in ora?
Bella tuus toto natus contra omnia pacta
Exercet latio:& perruptis mollibus alpes
Eluctatus adeſt.feruet gens italia marte
Barbarico:& refluunt obſtructi ſtragibus amnes
Poſt quę pœnus ait:decimũ modo cœpera tannũ
Exceſſiſſe puer noſtro cum bella latinis
Concepit iuſſu.licitum nec fallere diuos
Iuratos patri:quod ſi laurentia vaſtat
Nunc igni regna.& phrygias res vertere temptat
O pietas:o ſancta fides:o vera propago:
Atq; vtinam amiſſum reparet decus.inde citato
Celſus abit greſſu:maiorq; receſſit imago.
Exin deſignat vates:qui iura ſub armis
Poſcenti dederint populo:primiq; petitas
Miſcuerint italis pyreo littore leges.

Lætatur:ſpectatq; virum inſatiabilis ora
Scipio:& appellet cunctos:ni magna ſacerdos
Ammoneat turpe innumerę: quot milia toto
Credis in orbe puer luſtras cum ſingula viſu
Dęſcendiſſe herebo:nullo non tempore abundans
Vmbrarum huc agitur torrens:vectatq; capaci
Agmia mole charon:& ſufficit improba puppis.
Poſt hæc oſtendens iuueni ſic virgo profatur.
Hic ille eſt tellure vagus:qui victor in omni
Curſu ſigna tulit:cui peruia bactra dachæq;:
Qui gangem bibit & pelleo ponte nyphaten
Adſtrinxit:cui ſtant ſacro ſua mœnia nilo.
Incipit æneades.libyci certiſſima proles
Ammonis quanto exuperat tua gloria cunctos
Indubitata duces? ſimiliq; cupidine rerum
Pectora noſtra calent quæ te via ſcire ſuperbum
Ad decus & ſummas laudum perduxerit artes.
Ille ſub hæc:turpis lenti ſollertia martis
Audendo bella expedias:pigra extulit aſtris
Haud vnq̃ ſeſe virtus:tu magna gerendi.
Precipita tempus:mors atra impendet agenti
Hęc effatus abit:creſi mox aduolat vmbra.
Atq; hic elyſio tendentem limite cernens
Effigiem iuuenis caſtę cui vitta ligabat
Purpurea effuſos per colla nitentia crines
Dic ait hic quinam virgo :nam luce refulget
Præcipua frons ſacra viro:multæq; ſequuntur
Mirantes animę:& læto clamore frequentant.
Qui vultus quem ſi ſtygia non eſſet in vmbra
Dixiſſem facile eſſe deum:non falleris inquit
Docta comes triuiæ:meruit deus eſſe videri.
Et fuit in tanto non paruum pectore numen.
Carmine complexus terram:mare:ſydera:manes:
Et cantu muſas.& phœbum ęquauit honore.
Atq; hęc cuncta priuſq̃ cerneret ordine terris
Prodidit:& veſtram tulit vſq; ad ſydera troiam:
Scipio perluſtrans oculis lętantibus vmbram
Si nunc fata darentur romula facta per orbem
Hi canerent vates quanto maiora futuros. s
Facta eadem intrarent hoc inquit teſte nepote:
Fœlix ęacide cui tali contingit ore

Pyreo littore: athenienſi : eſt enim
pyreus portus athenarum.Iura ſub ar
mis:quoniam decem viri gubernabãt
rem publicam. & habebant habenas
rerum.&ideo dicit ipſos ſub armis de
diſſe iura populo. Charon : portitor
ad ſtygem paludem Improba inſa-
tiabilis. Hic eſt ille. Alexander ma
gnus ſcilicet. Bactra magna ciuitas:
quæ nomen dedit Bactrianæ regioni
ſupra perſidem Dachæq;.dachę ſũt
populi orientis ſupra bactrianos qui
ſe. Alexandro dederunt cæſo eorum
duce Spitamene vt ſcribit Curtius li.
xij.ab vxore perempto capiteq; eius
Alexandro oblato.ganges eſt fluuius
indię. Niphatem:fluuium armenię.
Pelleo:conſtructo ab Alexandro pel-
leo ad ipſum niphatem. Sua mœ-
nia:alexandria ęgyptia alia erat ad ra
dices caucaſi. Sacro:omnia flumina
magna appellantur ſacra a poetis.
Aeneades. Scipio. Lybici certiſſi-
ma proles: verba Scipionis ad Alexã
drum qui habiturus eſt filius Iouis
Ammonis. Turpis. reſpondet ale-
xander. Lenti:pigri. Turpis infa-
mis quoniam decet imperatorem eſſe
diligentem & ſolertem ne circunue-
niatur: ſed armis & conſilio hoſtibus
præualeat. pigra virtus inquit nunq̃
cœlum petijt : ſed ardens & ſolers.
Præcipita tempus :accelera quaſi di
cat propera ad gloriam ſine aliqua cũ
ctatione priuſq̃ mors impediat quæ le
ge naturæ ſinguls horarum momen-
tis impendet. Crœſus:rex lydorum
ditiſſimus fuit ſed apud inferos æqua
tus erat pauperibus. Vita purpurea:
quoniam vates erant phœbi ſacerdo-
tes : vnde Papinius in Achille : Nec
mea nunc primis albeſcunt tempora
vittis. deſcribitur vmbra Homeri. Sa
cra: dicata phœbo & diuina. Comes
triuiæ:Sybilla comes Proſerpinæ.

Non paruum numen: ſpiritus
ille diuinus & furor poeticus. Hæc
cuncta: loca inferorum quæ cecinit Ho
merus in.xi.odyſſeæ: Veſtram troiam:
a qua Romani ducunt originem. Fœlix
ęacide: hæc eadem fuerãt verba alexãdri
magni cũ veniſſet ad ſepulchrũ achillis i
ſigeo promontorio: dixit enim o fortũa
te adoleſcens qui geſtorum tuorum præ
conem homerũ habuiſti. Aeacide: achil
le. Aiacis: thelamonij: ſcilicet qui fuit
heros fortiſſimus & ſecundus ab Achille.
Atridas: agamemnona & menelaum.
Ithacum: Vlixem. Corde: ſapientia &
prudentia. Peleia facta: geſta achillis
filij Pelei. Alternam lucem: quoniam
alternis menſibus viuunt. Victuram:
paulo poſt. Lauinia: vxor æneæ filia
latini regis aboriginum. Lux: dies ſu=
perueniens: herſilia fuit vxor Romuli &
nurus Martis. Gens vicina: Sabini cæ
terique finitimi ſpernebant affinitates
Romanorum quos tunc latrones appel=
labant. Hirſutos procos horridos &
paſtorales. Reuocauit ab armis: nam
procedens in mediam aciem cum alijs
mulieribus pręlium diremit: Plutarchus
ait: cum vtrinqꝫ acies conſtitiſſent ſabi
næ mulieres cum gemitu & vlulatu ha=
bentes in vlnis infantulos inter media te
la prouolant clamantes vt ſanguini par=
cerent quo ſpectaculo fœdus ictum fuit.
Carmentis: aliter dicitur Nicoſtrate ma
ter fuit euandri fatidica & a carmine ap
pellata eſt: ideo præſaga ideſt vaticina=
trix. Tanaquil: fuit vxor Tarquinij pri
ſci & ipſa vates. Ventura regna: nam
cum lucumo maritus comitante vxore
Romam migraret ex tarquinijs vrbe he
truriæ & ad ianiculum perueniſſet aqui=
la cœlo lapſa pileum ex capite lucumo=
nis eripuit ac deinde repoſuit vxor tana
quil regnum vrbis marito portendi tali
augurio dixit: quod poſtea ſequutum
eſt: & ipſe lucumo tarquinius priſcus ap
pellatus eſt. In alite: aquila. Dextros.
propitios. Lucretia vxor collatini pudi=
ciſſima & per vim atqꝫ fraudem ſtuprata
a Sexto tarquinio ſibi mortem conſciuit
quã principẽ romãę pudictię appellat Va
lerius. Non datur heu tibi Roma: ex=
clamat cum dolore poeta ꝙ roma non
habeat mulieres talis pudicitiæ tempo=
re ſuo Hanc laudem: ſcilicet pudicitiæ:
quoniam luxuria iã irrepſerat in locũ pu

Gentibus oſtendi: creuit tua carmine virtus.
Sed quę tanta adeo gratantum turba requirens
Heroum effigies maioreſqꝫ accidit vmbras.
Inde viro; ſtupet ęacide: ſtupet hectore magno:
Aiaciſqꝫ gradum: venerandaqꝫ neſtoris ora
Miratur geminos aſpectans lætus atridas
Iamqꝫ ithacum corde ęquantem peleia facta.
Victuram hinc cernit lędei caſtoris vmbram
Alternam lucem peragebat in æthere pollux.
Sed ſubito vultus monſtrata lauinia traxit.
Nam virgo admonuit tempus cognoſcere manes
Fœmineos ne cunctantem lux alma vocaret
Fœlix hæc inquit veneris nurus ordine longo
Troiugenas iunxit ſociata prole latinis.
Vis & martigenę thalamos ſpectare quirini?
Herſiliam cerne: hirſutos cum ſperneret olim
Gens vicina procos paſtori rapta marito
Inſtrauit caſę culmiqꝫ e ſtramine fultum
Preſſit læta torum: & ſoceros reuocauit ab armis.
Aſpice carmentis greſſus euandria mater
Hęc fuit. & veſtros tetigit præſaga labores:
Vis & quos tanaquil vultus gerat? hęc quoqꝫ caſtę
Augurio valuit mentis: venturaqꝫ dixit
Regna viro: & dextros agnouit in alite diuos.
Ecce pudicicię latium decus inclyta læti
Fert frontem: atqꝫ oculos terrę lucretia fixos.
Nõ datur heu tibi roma: nec ẽ quod male deceret
Hanc laudem retinere diu. virginia iuxta
Cerne cruentato vulnus ſub pectore ſeruat
Triſtia defenſi ferro monumenta pudoris.
Et patriã laudat miſerando in vulnere dextram
Illa eſt quæ tybrim quę fregit lydia bella.
Nondum paſſa marem. quales optabat habere
Quondã roma viros cõtẽptrix clęlia ſexus:
Cum ſubito aſpectu turbatus ſcipio poſcit
Quæ pœnę cauſa: & qui ſint in crimine manes.
Tũ virgo patrios fregit quæ curribus artus:
Et ſtetit adductis ſuper ora trementia frenis.
Tullia non vllos ſatis exhauſtura labores
Ardenti flegetonte natat fornacibus atris.
Fons rapidus furit: atqꝫ vſtas ſub gurgite cautes

Egerit: & ſcopuli pulſat flagrãtibus ora.
Illa autẽ quę tondetur pręcordia roſtro
Alitis: en quantum reſonat plagentibus alis
Armiger ad paſtus rediẽs iouis: hoſtibꝰ arcẽ
Virgo ĩmane nephas adamato prodidit auro
Tarpeia: & pactis reſerauit clauſtra ſabinis.
Iuxta nonne vides? neqꝫ eni leuiora domãtur
Delicta: illatrat ieiunis faucibus orcus.
Armenti quondam cuſtos ĩmanis iberi
Et morſu petit: & polluto euiſcerat vngue.
Nec par pœna tamen ſceleri: ſacraria veſtæ
Polluit exuta ſibi virginitate ſacerdos.
Sed ſatis hæc vidiſſe ſatis: mox, deĩde videnti.
Nunc aĩas tibi quæ potant obliuia paucas
In fine enumerare paro: & remeare tenebris.
Hic marius: nec multa dies iam reſtat ituro
Etheriã in lucem: veniet tibi origine parua
In logũ imperiũ conſul: nec ſylla morari
Iuſſa poteſt: aut amne diu potare ſoporo.
Lux vocat: nulli diuũ mutabile fatum
Imperiũ hic primus rapiet: ſed gloria culpę
Quod reddet ſolus: nec tãto in nomĩe quiſquã
Exiſtet ſyllæ qui ſe velit eſſe ſecundum.
Ille hirta cui ſubrigitur coma frõte decorum
Et gratum terris magnus caput: ille deum gẽs
Stelligerũ attollens apicem troianus iulo
Cæſar auo: quãtas moles cum ſede recluſa
Hac tãdẽ erũpẽt: terraqꝫ mariqꝫ mouebunt:
Heu miſeri quotiẽs toto pugnabitur orbe.
Nec leuiora lues ꝙ victus crimina victor.
Tũ iuuenis lachrimãs reſtare hęc ordine duro
Lamentor rebus latijs ſed luce remota
Si nulla eſt venia & merito mors ipſa laborat:
Perfidiæ: pœnus quibus aut flegetõtis invndis
Exuret ductor fœdus: aut quę digna renatos
Ales in æternũ laniabit morſibus artus?
Ne metue exclamat vates: non vita ſequetur
Inuiolata virum: partia non oſſa quieſcent.
Nanqꝫ vbi factus opũ magnę certamĩe pugnæ
Pertulerit vinci turpenqꝫ orare ſalutem.
Rurſus bella volet macetũ ĩſtaurare ſub armis.

dicitiæ. Virginia: quam appius decemuir
ardẽs claudio libidinis miniſtro pro tributra
li vt ſerua natã adiudicauit: pater virginiꝰ ab
algido accitus alanio cultro abrepto pectus
filiæ confodit pudicæqꝫ interemptor inquit
Valerius ꝙ corruptæ pater eẽ maluit: & ſic
alienæ libidini filiam eripuit. Illa eſt: clelia ẽ
hæc de qua dictum eſt. Lydia. porſenæ he=
truſci. Tullia. filia Seruij Tullij fuit ſuper
cuius interempti corpus carpentum egit. vn
de ſcelerata dicta eſt & etiam vicus vbi id fu
it ſceleratus dictus. Adductis. contractis:
& ſic atrocitas immo feritas tulliæ deſcribi=
tur quæ contrahebat habenas equorum vt
ſuper paternum cadauer diutius immorare
tur: in vndis ergo phlegetontis dabat huius
impietatis pœnas. Furit. feruet æſtuat:
quoniam bulit aqua. Egerit. emittit ſa=
xa ignita. Pulſat. verberat & tundit ora ip
ſius tulliæ. Tarpeia. prodidit arcem Sabinis
tempore Romuli capta armillis quas illi in
brachijs geſtabant: & illic obruta hoſtium
ſcutis nomen loco dedit: nam capitolina arx
& rupes denominata eſt tarpeia ab hac virgi
ne. poſtea capitolium nomen accepit a capi
te humano illic effoſſo cum fundamenta ia=
cerentur. Cuſtos armentis hiberi. Gerion ce
ſus ab Hercule de quo ſupra. hunc appel=
lat orcum qui & morſu & vnguibus lacerat
inceſtas. ideſt ſacerdotes veſtæ quæ virgini=
tatem non ſeruarunt. Tria igitur ſunt ſuppli
cia tarpeiæ & ſacerdotis inceſtæ. Ieiunis.
rabidis. Euiſcerat. laniat Polluit. violauit
depoſita virginitate. inceſtæ quondam viuæ
defodiebantur Marius. arpinas fuit & ſep
ties conſul. Origine parua. obſcuris nata=
libus & municipio arpinati. In longum.
quoniam fuit ſepties conſul. Iuſſa. leges fa
torum quibus cogitur redire ad ſuperas o=
ras. L. Cornelius ſylla vbi victor Marianos
oppreſſit dictaturam inuaſit: & ſic a rebus
geſtis fœlicem appellauit. Quod reddet
ſolus. quoniam ſylla tandem depoſuit dicta
turam dicens ſe velle reddere rationem ad=
miniſtratę reipu. poterit inquit gloriari ꝙ ip
ſe ſolus reſtituit imperiuꝫ: non enim habuit
ſecundum. Cæſar poſt ipſum voluit eſſe per
petuus dictator & gladius ciuium illi dicta=
turam eripuit. In tanto nomine. dictato=
ria poteſtate. Magnus. Pompeius: qui a de
uicta aphrica magnus cognominatus eſt: tã
dem victus a Cæſare in theſſalia ægyptum
malis auibus cõtendens ab achila & photio
iuſſu Ptolemęi obtrũcatꝰ eſt. Ille deũ gẽs. Iu
lius Cæſar q originẽ hẽbat a iulo veneris ne

pote. Stelligerum apicem.hoc dicit propter cometem qui erat in fronte Cæſaris ſtatuæ:apparuit autẽ cometes in ludis funebribus.C.Cæſaris quos celebrabat auguſtus in patris honorẽ. Quantas moles.bella ciuilia& pluſquam ciuilia quæ fuerunt inter Cæſarem & pompeium. Hac ſede. inferna ſcilicet:ideſt cum ibunt ad ſuperos pugnabunt terra mariqꝫ.Nec leuiora lues.quaſi dicat. Pompeius victus a te Cæſar interficietur & tu interficieris. Victor.Cæſar.Tum iuuenis.ægreferebat Scipio futura bella ciuilia. Laſtijs rebus .romano imperio.Remota luce.Poſt mortem.Laborat.dat pœnasvt meruit.Mors ipſa.ideſt vmbra mortuorum ſi ita eſt inquit vt nulla ſceleris venia ſit apud inferos Annibal crudelis ac ꝑfidus quas dabit pœnas. Renatos. renaſcentes vt dixit de vmbra tarpeiæ & de titio fingitur. Ne metue. vaticinatur ſibylla Annibalis fatum. Magnę pugnæ. quæ fuit ad zamam cum Scipione.

Rurſus bella.tentauit Annibal ſuſcitare bellum pollicens auxilia macedonum: ob quam rem exilio mulctatꝰ eſt vnica naue vt ſcribit Aemylius probus prius cretam deinde in ciliciam peruenit:hinc in ſyriam profectus hæſit antiocho & bellum contra romanos mollitus eſt: quidam volunt ſtatim a Scipione victum conſcendiſſe nauim & nauigaſſe ad antiochum.verior fama tenet factum exulem.Plutarchus dicit cum ſatis conſtet eum deſperatis iam rebus in aſiam profectum exilio mulctatum ad antiochum perueniſſe. Coniuge.himilce. Nato. aſpare. Cilicis tauri. quoniam cilicia eſt pars Aſiæ minoris ad taurum montem & Annibal profectus eſt ad antiochum regem ſyriæ quem hoſtem fecit populo romano. Proh quanto leuius.accuſat Annibalem poeta qui dulcedine vitæ potius ſeruire q̃ mori voluit quod præter decorum tanti imperatoris erat quippe non tanti facere vitam debebat vt ſeruitium toleraret. Aſſyrio regi.antiocho. Falſus cupit.deceptus voti:non enim res ei ex ſententia ſucceſſerat & voto.ſuccubuit quippe antiochus. & Annibal repetitus eſt a romanis. Cupiti motus auſoniæ.belli illati romanis ab antiocho Annibalis ſuaſu. Petet æquora·nauigauit ad pruſiam regem bithynniæ Dubio.incerto quo tendat & quem portum petat. Perſtantibus. perſeuerantibus in repoſcendo Annibalem Romani. T.Quintium flaminium ad pruſiam regem bithynniæ miſerunt cum Annibal euadere non poſſet venenum iam ante ꝑparatum popoſcit liberemus inquiens diuturna cura populum romanum quando mortem ſenis expectare longũ cẽſent nec magnã nec memorabilẽ ex iermi ꝓditiqꝫ flaminius victoriã feret:deide pruſiam execratus venenũ hauſit. Furtiuo. clã ꝑparato ad tales caſus ne in manus romanoꝝ veniret

¶Petri marſi iterꝑtatio i.xiiij.volumẽ Syl.Ita.

Lectite nũc vr̃os. Romani cum bellum nequaq̃ contemnendum in Sicilia oriretur:morſqꝫ tyranni duces magis impigros dediſſet Syracuſanos quam cauſam aut animos mutaſſet Marco marcello

Dãnatuſqꝫ doli deſertis coniuge fida
Et dulci nato linquet carthaginis arces.
Atqꝫ vna profugus luſtrabit cęrula puppe
Hinc cilicis tauri ſaxoſa cacumina viſet.
Proh quanto leuius mortalibus ęgra ſubire
Seruitia:atqꝫhyemes:ęſtus:fugamqꝫ:fretũqꝫ:
Atqꝫ famem:q̃ poſſe mori:ʼ poſt itala bella
Aſſyrio famulus regi:falſuſqꝫ cupiti
Auſonię motus dubio petet æquoravelo:
Donec pruſiacas delatus ſegniter oras
Altera ſeruitia imbellis patiatur in æuo.
Et latebram munus regni : perſtantibus inde
Aeneadis reddiqꝫ ſibi poſcentibus hoſtem:
Pocula furtiuo rapiet properata veneno.
Ac tandem terras longa formidine ſoluet.
Hæc vates. erebiqꝫ cauis ſe rettulit vmbris.
Tum lætos ſocios iuuenis portumqꝫ reuiſit

Liber decimuſquartus.

Electite nunc veſtros heliconis numina cantus
Ortygiæ pelagus ſiculiqꝫ ad littoris vrbes.
Muneris hic noſtri labor eſt: modo daunia regna;
Aeneadũ :modo ſic animos accedere portus.
Aut macetũ luſtrare domos:& achaica rura.
Aut vaga ſardoo veſtigia cingere fluctu.
Vel tyrię quondam regnata mapalia genti.
Extremũqꝫ diem & terrarum iuiſere metas.
Sic poſcit ſparſis mauors agitatus in oris.
Ergo age qua litui qua ducunt bella:ſeq̃mur.
Auſonię pars magna iacet trinacria tellus.
Vt ſemel expugnãte noto &vaſtãtibusvndis
Accepit freta cęruleo propulſa tridente.
Nanqꝫ per occultum cęca vi turbinis olim

Siciliã decernunt:nam poſt Hieronymi tyranni cędem primo tumultuatũ in leõtinis apd̃ milites fuerat vociferatumqꝫ parentãdum regi ſanguine coniuratorum eſſe. Marcellus in Siciliã ꝓfectus ſyracuſas tãdẽ expugnauit.poeta in hoc principio tãgit capita reꝝ quas narraturus eſt:& deſcribit ſitũ & fortunã Siciliæ vrbeſqꝫ etiã q̃ milites ad bellũ miſerũt:repetitqꝫ vota ꝓpter difficultatẽ &variũ martẽ quẽ romani tũc exercuerunt vt patebit.Numina heliconis.muſæ quaꝝ ſedes eſt helicon mons boetiæ. Vir.Pãdite nũc heliconã deæ cantuſqꝫ mouere. Ortigyæ pelagus.enũerat ea circa q̃ muſæ debẽt iã verſari vt poſſit canere.ſ.bellum ſiculũ:appulũ:macedonicũ:ſardoũ:achaicũ:hiſpanũ:& poſtremo libycũ ortigya eſt parua iſula añ ſyracuſas i q̃ fõs eſt arethuſa.Muneris.officij:qm̃ deſcripturꝰ eſt bellũ ſiculũ & Siciliæ vrbes &antiquitatem. Daunia regna.bellum appulum & italum quod erat cum Annibale poſt pugnam cannenſem dum hæc in Sicilia agerentur.

Domos macetum. bellũ geſtum cũ philippo rege macedonũ:miſerũt.n.romani qui tũ cũ ætolis erant milites ad tutãdã maritimã orã cõtra philippũ vt poſtea narrabit.hæc.n.eſt ꝓpoſitio reꝝ narrandaꝝvſqꝫ ad calcẽ opis.Achaica rura.bellũ achaicũ & ætolũ. Regnata mapalia. bellũ libycũ cũ Scipio in aphricã traiecit.Tyrię gẽti.qm̃ tyrij cõdiderũt carthaginẽ & nõnullas alias vrbes in libya.mapalia:& magalia lingua punica dicunt viles domus & paſtorales.Extremũ diẽ.i.hiſpaniã q̃ eſt ad ſolẽ occidentẽ vbi ſcipio vltus eſt mortẽ patris & patrui. Metas.finẽ quoniã vltra hiſpanias & gades eſt oceanꝰ Sic poſcit.ſic reqrit ipſũ bellũ quod varijs regiõibꝰ a romanis geſtũ eſt. Auſoniæ pars magna iacet deſcribit ſiciliã quæ italiæ quondã iuncta erat inde vi ventoꝝ & terremotus mare ſupauit:fecitqꝫ inſulã a qua diuiſiõe oppidũ regiũ nomẽ accepit.ambitus inſulævt placuit thucydidi nõ multo minor eſt nauigatiõe.viij.dieꝝ.poſſidonius ait circuitum eius eſſe .iiij. milia .&.ccc. ſtadi. Agrippa terminauit autore Plinio . dc. & .xviij. milibus paſſuum : Triquetra dicta & trinacria a forma triangulari quam habet cum tribus promontorijs Peloro :Pachino:& Lilibeo : inde Sicania dicta eſt a ſicanis populis poſtea ſicilia quondam inquit Pli .Arutio agro cohærebat:mox interfuſo mari auulſa Noto.vento ſæuiente. Vaſtantibus.irrumpentibus per medium. Accepit:ipſa terra vbi nunc eſt fretum ſiculum. Propulſa.diuiſa & ſũmota neptuni ſceptro.Semel·quoniam poſt illa non potuit coniungi. Cæca vi turbinis occulto impetu.Impactum.immiſſum fretum qđ italiam a ſicilia diuidit.Diſcidit.diuiſit. Medio profundo.aquis per mediũ immiſſis.Tranſtulit.ſegregauit.Rapidus nereus.illud fretum quod diuidit.nereus eſt numen maris quem ponit pro ipſo freto quod habet fluxum & refluxum:& ideo rapiduꝫ nereum appellat. Diuortia.ſegregationem & diuiſionem. Diuiduos. populos ſemel diuiſos non ſinit coniungi. Seuo æſtu.illo freto quod æſtuat fluitqꝫ& refluit.Lucre.ait.Quam fluitans circum magnis anfractibus æquor Ionium glaucis aſpergit virus invndis:Italiæ terrarum oras a finibus eius:Anguſtoqꝫ freto rapidum mare diuidit vndis. Fama eſt.adeo iquit anguſtum eſt fretum vt ex italia latratus canum cantuſqꝫ gallorum exaudiantur.Multa ſolo virtus.deſcribit ſiciliæ dotes quas etiam Strabo·celebrãt:Lucretius ait.li.i.Rebus opima bonis multa munita virum vi. Virtus.fertilitas agrorum.prouentus oleaꝝ & copia vini. Bacho.vino.Strabo loquens de mamertinis ait·cumqꝫ feraciſſimus vini ager ipſe ſit vinũ ipſum mamertinum nuncupauit quod contra italica cuncta & quidem pręſtantiſſima æmulatione certat.

Cornipedem.equum. Virgilius: Arduus inde aggregas oſtentat maxima longæ Mœnia magnanimum quondam genarator equorum.ideo ait Syllius lituis ferendis:quoniam equi aggrigẽti erant apti bellis & clangoribus tubarum. Hybleo nectare.dulci melle:hybla mons ſiciliæ in quo apes optime mellificant vnde mel hybleum dicitur certare cum melle cecropio ideſt hymeto & attico ab hymeto monte atticæ terræ. Accendere.dixit propter flauum colorem ipſius mellis. Cecropias atticas.a cecrope rege attico.

Impactum pelagus lacerata viſcera terræ
Diſcidit:& medio perrumpãs arua ꝓfũdo
Cũ populis pariter cõuulſas trãſtulit vrbes.
Ex illo ſeruãs rapidus diuortia nereus.
Sæuo diuiduos cõiũgi pernegat ęſtu.
Sed ſpatium quod diſſociat cõſortia terræ:
Latratus fama eſt ſic arcta interuenit vnda:
Et matutinos volucrum tranſmittere cãtus
Multa ſolo virtus iam reddere ſemẽ aratris
Iã mõtes vmbrare olea dare nomina bacho·
Cornipedẽqꝫ citum lituis generaſſe ferẽdis
Nectare cecropias hybleo accendere cæras.
Hic & pœnios arcano ſulphure fontes.
Hic phœbo digna & miſſis venerabile vatũ
Ora excellentum:ſacra qui carmine ſyluas
Quiqꝫ ſyracuſia reſonant helicona camœna.
Prõptę gens linguæ:aſt eadẽ cũ bella cieret

Pœnios fontes.remedia afferentes.i.aquas calidas ſanantes morbos vt fecit Peon medicus. Vir.dixit peonijs reuocatns herbis.Strabo ait.calidarum aquarum ſcaturigines habet inſula multis in locis e quib⁹ ſelenũtiæ ad hymerã ſalſæ ſunt.egeſtanæ vero potabiles. Hic phœbo digna ora·hoc dicit in laudẽ theocriti ſyracuſij qui bucolica ſcripſit:quẽ Vir.imitatus eſt.vnde dixit.Prima ſyracuſio dignata eſt ludere verſu. Ora.eloquia vatũ digna phœbo.Helicona.i.ipſam poeticen.Gens.ſicula eſt prõptæ linguæ ac potẽs bello nauali Aequoreis tropheis.victorijs naualibus. Poſt diꝝ ſceptrum.deſcribit ſiciliæ habitatores:leſtrigones & cyclopes in quadã inſulæ parte quæ vergit ad pelopõneſuꝫ habitauerũt. & leſtrigonũ rex fuit antiphates crudelis: ĩde ſicani gẽs hiſpana ſicaniam appellarũt:cum trinacria prius diceretur inde ligures duce ſiculo ſiciliam dixerũt. phœnices etiã plurima loca incoluerũt:græciq; quorum primi cretẽſes:qui minois auſpicia ſequuti ſunt:quoꝝ duce apud cocalũ calidis aqs necato illic ſedes poſuere ſuas. Dirũ ĩperiũ crudele quoniã leſtrigones & cyclopes carnibus humanis veſcebantur.Pyrenæ.hiſpania quæ eſt vltra pyreneos mõtes. Ab amne fluuio hiſpano. Terræ vacãti.ſiciliæ vacuæ habitatoribus. Ligurũ pubes.philiſtusſyracuſanus ait.xx.annis añ bellum troianũ traieciſſe in inſulã ligures duce ſiculo filio dedali & feciſſe nomen inſulæ.Dionyſius ait li.i.ſiculi abſumptis facultatibus peragrata inferiori italia per mõtana cũ vndiq; pellerentur traiecere in ꝓximã inſulã ſicaniã quẽ ſicani gens hiſpana pulſi a liguribus obtinebant antea dictã trinacriã a forma : & ſiciliã dixere. ſed philiſtũ ſeqꝛ Syllius. Nec res dedecori fuit. hic deſideratur aliquod carmẽ:nullus quippe ĩ his verbis eſt ſenſus. Actos mœnibus eteretuꝫ. cretenſiũ.eteretes eni fuerũt primi habitatores cretæ:minos cum dedalũ inſectareꝛ cretẽſes duxit ſecũ qui minoe vita functo in ſicilia remãſerunt.Non fruſtra. iſœlicia quoniã perijt minos

Portus æquoreis ſueta inſignire tropheis
Poſt dirũ ãtiphate ſceptꝝ & cyclopeia regna
Vomere verterũt primũ noua rura ſicano
Pyrenæ miſit populos.qui nomẽ ab amne
Aſcitum patrio terræ impoſuere vacãti.
Mox ligurum pubes ſiculo ductore nouauit
Poſſeſſis bello mutata vocabula regnis
Nec res dedecori fuit:accolla duxerat actos
Mœnibus eteretũ nõ fauſta ad prẹlia minos
Dedaleã repetens pœnã:q fraude nephãda
Poſtq̃ ꝑpetuas iudex cõceſſit ad vmbras
Cocalidum inſidijs feſſo minoia turba
Bellandi ſtudio ſiculis ſubſedit in oris.
Miſcuerũt phrygiã prolẽ troianus aceſtes
Troianuſq; helimus ſtructis q pube ſequuta
In longũ ex ſeſe donarunt nomina muris.
Nec zanclea gerũt obſcurã mœnia famam
Dextera quam tribuit poſito ſaturnia telo:

fraude cocali ſed poeta dicit periſſe inſidijs cocalidum.Ouidius in ibim:Vel tua maturet ſicut minoia fata Per caput infuſæ feruidus humor aquæ.Aceſtes. capto ilio aceſte ſiue ſegeſto & helymo ducibus pleriq; troiani in ſiciliam nauigarunt & helymi omnes dicti ſunt quorum vrbes fuerunt eryx & egeſta:ideo dixit poſuiſſe nomina ſuis muris. Nec zanclea gerunt.meſſanam intelligit:lege Strabonẽ.li.vi.zancle cumanorum opicorum opus chalcidenſibus deinde aduenientibus ex euboea duces fuerũt prieres & craſſimenes qui nomen loco non mutauerũt qui a falce dictus eſt:quam zanclen ſiculi dicebant.prius inqt Strabo zanclevocabaꝛ cũ curua eſſẽt loca.anaxilas theginoꝝ tyrãn⁹ eiectis a zancle ſamijs qui cumanos expulerant:& ab antiqua patria ſua meſſenia quæ eſt in pelopõneſo meſſanã appellauit.Strabo ait.Meſſenios peloponeſiacos meſſanæ ſiculæ nomen dediſſe.ab hac vrbe meſſala coruinus traxit cognomen cum eam viciſſet:ſed prius meſſana inde vulgo permutãte lr̃as:vt ſcribit Seneca ad Paulinũ de breuitatevitæ.meſſala dictus.Oui.in faſtis:Hũc numidæ faciũt illũ meſſana ſuperbũ; inde mamertini natio cãpana meſſanaꝫ habitauerunt:& ideo vinũ meſſeniũ mamertinũ dicimus:lege Strabonẽ.Dextra ſaturnia.qm̃ falx dicata ẽ Saturno:vnde falcifer deus dr̃. Telo.falce Sed decus enneis.nũc de ſyracuſis quasvt autor eſt ſtrabo archias cõdidit e coritho ꝓfectus q̃ ẽ in iſthmovbi regnauit ſiſyphus corithus prius dicta ẽ ephyre ide ẹra ephyrea celebrata a poetis.ſyracuſæ vt inquit Stra.ad tantũ culmẽ diuitiarũ puenerũt vt iam in ꝓuerbio eẽt cũ de locupletibus ſermo eſſet:vobis ne decima quidẽ ſyracuſanoꝝ adeſt.Enneis.ſiculis ab enna. Ab iſthmo ſiſyphio. A corintho vbi regnauit ſiſyphus:eſt corinthus in faucibus iſthmi pelopõneſiaci.Ephyreis. corinthijs.arethuſa vt dixi fons eſt in ortygia inſula ante ſyracuſas ex quo manat alpheus labens ex pelopõneſo per ſubterraneos meatus in ſiciliã & portat ſigna coronæ:quoniã prope piſam & elinvrbes pelopõneſi labitur vbi olympia quinquẽnalia celebrabaꝛ & victores coronabantur oleaſtro:talibus de rebus inquit Strabo coniecturam faciunt:quoniam poculum quoddam in ludis olympicis in amneꝫ ipſum decidẽs ex arethuſa demũ emerſit.Non æquus.non ꝓpitius:quoniam emittit ignem ipſe vulcanus quo plurima loca

æſtuant.Lipare.inſula ꝓpe ſiciliã vbi fuit officina vulcani dicta a liparo rege q ẹolo ſucceſſit monteq; hẽt inſtar etnæ ignes euomentẽ etna mons a poetis celebratus maxime habet in vertice craterẽ ex quo flãmã erũpit & pumices in illum craterẽ empedocles agrigentinus famã anhelãs præcipitem ſe dedit. Incluſi gemitus.rẽ naturalẽ tãgit:nã vi ventorum ſeuiẽte ſub ẹtna monte cauernoſo ac ſulphureo ignis generaꝛ & ſonitus. Cæcos.ſubterraneos & occultos:qm̃ ignis quærens maiorẽ locũ exire luctaꝛ. Vt.ſicut e phlegetõte q habet aquas ardentes.Picea ꝓcella.nigro fumo egrediente cũ ĩpetu. Liq̃factis.calore reſolutis in pumices:ſed q̃q̃ inqt etna euomit aſſiduos ignes tamen in cacumie habet niues:quod mirabile eſt. Cana. niuibus obducta. Cohibet.detinet & cõſtringit. Horrẽt.rigeſcũt ꝓpter niues. Eolio noĩe regnatas terras.i.ẹolias iſulas quæ ſeptẽ ſũt.Clauſtra carcerẽ quo ẹolus vẽtos coercebat. Hic verſi penitus.deſcribit formã ſiciliæ cũ tribus ꝓmontorijs.Hic.in ſicilia.ad regna pelopeia.ad pelopõneſum vergit pachynus.pelopõneſus dicta ẽ a pelope tantali filio q illic regnauit ducta vxore hippodamia filia œnomai. Reſpondẽt.ſũt e regione ſic Vir.Cõtra elata mari reſpõdet gnoſia tellus.& ſupra dixit:reſpõdet imagine flammæ æquor.Ionio ꝓfundo.mare ionio:qd incipit tarẽto:& extenditur vſq; ad pelopõneſum & Siciliã:exciditq; ſinu adriatico. Hic cõtra. ex alia parte inſulæ:quæ vergit ad aphricã. eſt lilybeum.Cauros.ventos occidẽtales.& chaurũ ꝓ alijs ponit. Nobile.ſublime. Deuexas celas.ſignũ cœleſte.chelæ.n.ſũt brachia ſcorpij: & faciunt librã:quæ videꝛ ſuſtinere circulũ eq̃noctialẽ reliquũ corp⁹ ſcorpij ſubiacet pedib⁹ ophiuchi :quẽ latini appellãt ſerpentariũ. Deuexas.accliues:& q̃ſi pendentes:ſiue chelæ oppidũ fuit deuexũ ĩ dorſo libybei:cui⁹ nõ meminerũt coſmagraphi:qd gdẽ legeri.itellligo ego ſignum cœleſte:cui ſubiacet aphrica:quã reſpicit lilybeũ. Atq̃ diuerſi.nũc deſcribit eã partẽ:q̃ vergit ad italiã:vbi eſt pelor⁹.Terræ. Siciliæ. Prolato dorſo. peloro extẽſo ĩ aquã ſiculi freti. His lõgo mitis. laudat hieronẽ pacis ſtudioſũ: q ĩ ſicilia regnauit magna comitate ĩ ſubditos. T.Sẽpronio iteꝝ Qu.Fabio.iij.cõſ.Hierõ morit anno q̃rto hui⁹ ſcdi belli punici:cui Hierony⁹ nepos ex filio gelone q viuo hierone deceſſerat ſucceſſit.xv.ãnos natus ſub tutoribus quoꝝ aius erat omia turbare:Lõgo ẹuo lxxxx ãnis.Sereno miti&pacifico vt decebat optimũ pricipem.Paretũ.eoꝝ qui parebãt ipſi⁹iperio. Pacta per aras.quã iuraſſet ad aras inſedere.amicitia hieroĩs ſeruata ẽ cũ romaĩs ãnis.l.&moriẽs mãdauit:vt amicitia pſeueraret : qd neq̃ factũ ẽ.Auſonijs.romanis. Caſta.iuiolata.Fragili ſeneeta. ætate decrepita: qm̃ vixit:lxxxx. annos.Nepoti Hieronymo ex gelone filio hieronis.Exitiale.qm̃ ipſe Hieronym⁹ cæſ⁹ fuit. & ſyracuſæ ĩcenſæ.Placida.prius.ſ.tpe hieroĩs q iuſte ac legitime ĩperabat. Hieronym⁹ autẽ tyrãnice.Indomitos.feros.& tyrãnidẽ ſapiẽtes Caligare.caligabat qm̃ ꝓpter annos non habe

Sed decus enneis haud vllũ pulchrius oris:
Quã quẹ ſiſyphio fũdauit nomẽ ab iſthmo
Et multum ante alias: ephyreis fulget alũnis.
Hic arethuſa ſuũ piſcoſo fonte receptat
Alpheõ ſacrẹ portantem ſigna coronæ:
At non æquus amat trinacria mulciber antra
Nam lipare vaſtis ſubter depaſta caminis
Sulphureũ vomit exeſo de vertice fumum.
Aſt ẹtna eructat tremefactis cautibus ignes:
Incluſi gemitus pelagiq; imitata furorem
Murmure per cẹcos tonat ĩrequieta fragores
Nocte dieq; ſimul:fonte ephegetõtis vt atro
Flamarũ exũdat torrẽs piceaq; procella
Semiambuſta rotat liq̃factis ſaxa cauernis.
Sed q̃q̃ largo flãmarum exeſtuat intus
Turbine:&aſſidue ſubnaſcens profluit ignis:
Summo cana iugo cohibet mirabile dictu.
Vicinam flãmis glaciem æternoq; rigore
Ardentes horrent ſcopuli ſtat vertice celſi
Collis hyẽs.calidaq; niuẽ tegit atra fauilla.
Quid referam ẹolio regnatas nomie terras?
Vẽtoꝝq; domos atq; addita clauſtra ꝓcellis?
Hic verſi penitus pelopeia ad regna pachyni
Pulſata ionio reſpondẽt ſaxa profundo.
Hic cõtra.libycãq; ſitũ:cauroſq; furentes
Cernit deuexas lilybeon nobile chelas.
At qua diuerſi lateris frons tertia terris
Vergit in italiam prolato ad littora dorſo
Celſus harenoſa tollit ſe molle pelorus
His longo mitis placide domiatur in ẹuo
Prẹfuerat terris hieron:tractare ſereno
Imperio vulgũ pollens:& pectora nullo
Parentũ exagitare metu: pactamq; per aras
Haud facilis temerare fidem:ſocialia iura
Auſonijs multos ſeruarat caſta per annos.

Verū vbi fatavirū fragili ſoluere ſenecta
Primęuo ceſſit ſceptrū exitiale nepoti:
Et placida indomitos accepit regia mores.
Nāqꝫ bis octonis nōdū rex preditus annis:
Caligare alto in ſolio: nec pondera regni
Poſſe pati:& nimiū fluxis confidere rebus
Iāqꝫ breui nullū delicta tuentibus armis
Fas notū:ignotūqꝫ nephas. viliſſima regi
Cura pudor:tā pręcipiti materna furori
Pyrrhꝰ origo dabat ſtimulos.ꝓauiqꝫ ſupbū
Aeacidę genus:atqꝫ ęternus carmie achilles.
Ergo ador ſubitus pœnorū incepta fouēdi.
Nec ſceleri mora iungit noua fœdera pacto
Cederet vt ſiculis victor ſidonius oris.
Sed ſtabāt pœnę:tumulūqꝫ negabat erynnis
Qua mō pactus erat ſociū nō cernere terra.
Sæuos: nāqꝫ pati faſtus:iuuenēqꝫ cruento
Flagrantē luxu :& miſcentē turpia duris
Haud vltra faciles:quos ira:metuſqꝫ coq̄bat
Iurati obtrūcāt: nec iā modū ēſibus addūt.
Fœmineā cędē :atqꝫ inſontū rapta ſororum
Corpora ꝓſternūt ferro:noua ſæuit in armis
Libertas:iactatqꝫ iugū:pars punica caſtra
Pars italos:& nota volūt nec turba furētum
Defit:quę neutro ſociari fœdere malit.
Tali trinacriæ motu:rebuſqꝫ ſicanis
Exitio regis trepidis ſublimis honore.
Tertia nā latios renouarat purpura faſces
Marcellus claſſē zancleis appulit oris.
Atqꝫ vbi cūcta viro: cædeſqꝫ expoſta tyrāni
Ambiguæqꝫ hoim mētes carthaginis arma
Quos teneāt:& q̄te locos: qd̄ vulgus amicū
Duret troiugenis quātos arethuſa tumores
Concipiat:perſtetqꝫ ſuas nō pādere portas.
Incumbit bello:ac totā perproxima raptim
Armorū effundit flammato pectore peſtē.
Nō aliter boreas rhodopes a vertice p̄ceps
Cum ſeſe immiſit:decimoqꝫ volumie pōtū
Expulit i terras ſeqtur cū murmure molē
Eiecti maris:& ſtridentibus affremit alis.
Prima leontinos vaſtarunt pręlia campos.

bat prudentiā:q̄ maxime decet principē: vt ſcribit ariſtoteles:hic aūt caligine quadā erat obductus:nec qd eēt agendū optio pricipi cognoſcebat:nullo modo regꝫ pōderi ſufficiēs:nō.n. habebat oculū animæ ipreſſū.i.prudentiā:qua & ſe& alios regere ſciret.& iō in regio ſolio caligabat. vn̄ Dioclitianus Auguſtus dicere ſolebat nil eē difficiliꝰ q̄ bene ipare & Pla.vt ē in qnto de rep. dicebat beatā fore ciuitatē ſi gubernetur aphiloſophis:aut a regibus : qui philoſophentur : & ſi ciuilis potentia cum philoſophia congruerit: & ideo Hieronymus non poterat pati pondera regni:cum regno eſſet ineptus. Fluxis rebus:luxu labētibus.gaudebat inquit luxu:& oia fiebant apud ipꝫ per nefas:& delicta nō puniebāt̄. Tuētibꝰ armis:ſatellitibꝰ armatis:qui defenſores ſcelerū erant.ita curantibus tutoribus: quorꝫ vitia regnū illd̄ p̄cipitabāt Viliſſima.minima q̄ debuiſſet eē pria in illa ætate:quā pudor decet:q nil aliud eſt niſi color virtutis & ē timor iuſtę rep̄hēſionis adoleſcēte igit̄ ſine pudore nihil eſt turpiꝰ. Ho. in ſermo.appellat pudicitiā pris honorē virtutis Pudicū inqt:qui primꝰ virtutis honor ſeruauerit ab oī:nō ſolū facto:verū opprobrio quoqꝫ turpi Materna origo hieron vt dixi fuit pater gelonis ex de marata.gelonis ex hermione:q̄ habebat originē a regibus epyri filiꝰ fuit Hieronymꝰ.& ſic maternū genꝰ Hieronymi ab achille erat & Pirrho.Eacidę.Pyrrhi filij Achillis nepotis Eaci.Aeternꝰ carmie adeptꝰ imortalitatē carmie Homeri.Ergo ardor ſubitꝰ.iprudētia Hieronymi notatur:q ſine aliq̄ cōſultatiōe fœdꝰ cū pœnis pcutere feſtinauit. Miſit hieronymꝰ legatos carthaginē ad fœdꝰ pcutiēdū his cōditionibꝰ vt pulſis ex Sicilia romanis himera flu.finis eēt regni ſyracuſani ac punici. Victor ſydoniꝰ.carthaginēſis cederet tota Sicilia:hoc popoſcit Hieronymꝰ in ſcda legatione vt.ſ.ois Sicilia eēt ſua.Stabāt fixa erāt ſupplicia ipſiꝰ Hieronymi.nā cæſꝰ iacuit i ſepultꝰ:nec habuit tumulū i ſicula terra:quā ſibi totā poſcebat.Erynnis.furia.Nō cerne ſociū qm̄ ſolꝰ volebat oēm iſulā. Relata iquit Li .tyrāni fœda ſcelera:fœdioreſqꝫ libidines adeo mutauerūt aimos:vt iſepultū iacere corpꝰ pauloan̄ deſiderati regis nō paterēt̄.obtrūcatus eſt ab illis: q eiꝰ iſolentiā pati nō poterāt:duce indigimene.Duris crudelitatibꝰ.Coq̄bat.ſtimulabat vexabat Fœmineā cædē vt deleret̄ ois regia ꝓgenies etiā in mulieres ſęuitū ē.Demaratā.ſ.heracliā:& harmodiā Liui.ait.Miſſiqꝫ a p̄toribꝰ demaratā hieronis & harmoniā gelonis filiā cōiuges andrenodari. & Themiſtij iterfecerūt. heraclia erat filia hieronis vxor Zoſippi:qui cū legatꝰ ab Hieronymo miſſus ad Ptolemęū eēt ſpōte exulauit. Iactat iugū reiicit ſeruitutē.Neutro fœdere.nec romano

Regnatā duro quōdā leſtrigone terram.
Inſtabat ductor:cui tarde vincere graias
Par erat:ac vinci turmas:ruit æquore toto
Fœmineū credas maribus cōcurrere vulgū.
Et cereri placitos fœcūdat ſanguine cāpos.
Sternūtur paſſim:pedibuſqꝫ euadere lætū
Eripuit rapidus mauors:vt cuiqꝫ ſalutem
Promiſit fuga:præueniēs dux occupat enſe
Ite gregē merite imbellē:ac ſuccidite ferro
Clamat cunctantes vrgēs vmbone cateruas
Pigro luctandi ſtudio certamē in vmbra
Molle pati docta:& gaudēs ſplēdeſcer̄ oliuo
Stat mediocre decus vicētū ignaua iuuētus
Hæc laus ſola datur:ſi viſo vincitis hoſte
Ingruit audito ductore:exercitus omnis:
Solaqꝫ quod ſupereſt ſecū certamia norunt.
Quis dextra ātiſtet:ſpolijſqꝫ excellat opiis
Euboici nō per ſcopulos illiſa caphareo
Eurypi magis vnda furit:pontū ve ſonātē
Eijcit auguſto violentius ore propōtis:
Nec feruet maiore fretū :rapiturqꝫ tumultu
Quod ferit herculeas extrēo ſole colūnas.
Mite tamē dextrę decus inter p̄lia tanta
Enituit:fama miles tyrrhenus:aſylo
Nomē erat:captꝰ quōdā ad traſimena fluēta
Seruitiū facile:& dominātis mollia iuſſa
Expertus berræ patrias remeabat ad oras
Spōte fauētis heri:repetitiſqꝫ īpiger armis
Tū veteres ſiculo caſus mauorte piabat:
Atqꝫ is dū medios inter fera pręlia miſcet
Illatus berræ:cui pacta ad regia miſſo
Pœnorū a populis:ſociataqꝫ bella gerenti
Erato caſſis munimine clauſerat ora:
Inuadit iuuenē ferro:trepideqꝫ ferentem
Inſtabiles retro greſſus proſternit harena.
Ac miſer audita victoris voce tremētem:
Cūctātēqꝫ aiam ſtygia tūc ſede reducens
Caſſidis amēto malefidæ vīcula rupit:
Iūgebatqꝫ p̄ces:atqꝫ addere verba parabat:
Sed ſubito aſpectu:& noto conterritus ore
Tyrrhenus:ferrūqꝫ manu reuocauit & vltro

rū:nec pœnorꝫ. Tertia purpura. Qu.Fa.maxio.iiij.M.Claudio Marcello.iij.cōſu.āno qnto huius ſcd̄i belli punici Sicilia Marcello decernitur cū iā tāti motꝰ in ea inſula poſt cædē Hieronymi pararētur:aliq.n.romanos:aliq pœnos appetebāt:aliq neutros.Purpura.qm̄ cōſules erāt purpurati.Zācleis oris ad meſſanā:q̄ freto ſiculo incūbit claſſē appulit Marcellꝰ. Ambiguæ.dubiæ quos potiſſimum ſocios aſciſcerēt. Troiugenis.romanis.ideſt vbi cognouit:qui eſſent amici romanis:quoſue iā haberēt carthaginēſes. Arethuſa.ſyracuſiæ:ꝓpe quas eſt arethuſa.Tumores.ſupbiā & aī elationē cæſo iā tyranno:& parta q̄ſi libertate.Perſtet. perſeueret nolle aperire portas romanis bis cū Marcello de pace ſyracuſani egere:reſqꝫ trāq̄llæ fore videbāt̄:vt iqt Liui. Hypocrates ſyracuſanꝰ finitima ꝓuīciæ romanæ depopulat̄:ſuccutit̄ ab Appio & Marcello:cōſul etiā de rupta pace q̄rit̄:afferēs nō quieturā ſulam donec hipocrates& epicides i Sicilia eēnt:q p id tp̄s p̄tores ſyracuſarꝫ erāt.Proxia.loca vicina ſyracuſanis.Peſtē.bellū cyracuſanis peſtiferꝫ.Nō aliter boreas.ipetū Marcelli cōparat boreæ ſæuo flatu agitāti marinos fluctus.boreas ſpirat e regiōe ad thraciā vbi ē boreas.Decio.magna reuolutione vndarū.decumanꝰ fluctꝰ dicit̄ maximus:& oua decumana magna.Pontū.aquā.Molē.magnitudinē fluctꝰ.Eiecti.ipulſi.Affremit.ſtridet. Leōtinos.Marcellꝰ cū oī exercitu leontinos iuaſit:& tātꝰ ardor militū fuit:vt prio ipetu leōtiorū vrbs expugnaret̄. Hipocrates & epicides clam noctu ex arce herbeſſum perfugerūt.leontios naxij indigenæ cōdiderūt.Diro.efferato.qm̄ leſtrigones veſcebāt̄:vt dictū ē:humanis carnibus. Cui tarde vincere.ſenſꝰ:putabat Marcellus idē eē tarde vicer̄ imbelles & gręcos origine leōtinos:& vinci qm̄ nulla laus eſt molles vicer̄:niſi celeriter vincātur.Graias turmas:leōtinos.qm̄ chalcidēſes. viſ.poſt cōditas ſyracuſas āno leōtinos icoluerūt.Aequor̄.cāpo.Vulgū.ipſos leōtinos effœminatos. Placitos cæteri qm̄ agri leōtini tritici copia abūdāt.Fœcūdat.fertiliores facit.Rapidus mauors.repētina icurſio romanorū:q aſſecuti ſūt leōtios fugiētes.Ite gregē.verba Marcelli ad ſuos milites.Vmbone clypeo.Pigro luctādi ſtudio deſcribit ſtudia leōtinorū:q cū eēnt ibelles nō magnaꝫ laudē afferebāt victoribꝰ.Exercebāt paleſtrā vngentes ſe oleo:vt lubrica eēnt mēbra.vnde Papi in thebaide appellat vnctā palen.Si viſo hoſte.i.ſi ſtatī vicitis: aliter nulla eſt laus tarde vincer̄ ibelles.Ingruit.irruit.Antiſtet.præſtātior ſit cæſo hoſtiū duce:vt referat opima.ſpolia:hoc ſolum reſtabat certamē.Euboici nō per ſcopulos.triplici cōparatione impetum probat romanorū militum.Caphareꝰ eſt promōtorium eubœæ inſulæ:

quā nūc Nigropōtū appellamus: & illic eſt ēryp⁹ habēsfluxū & refluxū iter eubeā & boetiā. Propōtis ē vltra anguſtias heleſpōti: vbi mare dilatať. iñ iterū cōſtringiť prope Cōſtātinopoli. Eſt igř propōtis iter duas anguſtias: per quas admittit: & eijcit mare magno impetu. Extremo ſole occidente ad fretum gaditanus: per qđ oceanus mediterraneū ingrediť mare & ſic tria poſuit freta. Mite tamen q̄uis inqt romani magno furore ruerēt in leontinos tamē Aſylus gloriā adeptus eſt: qm̄ fuit imberrā: cui ſeruierat mitis. Tyrrhen⁹. hetruſcus & ad lacū peruſinū captus a pœnis. Mollia. lenia: & facilia. Remeabat. redibat in hetruriam per mittente berra. Repetitis. reſumptis anteq̄ ex Sicilia diſcederet. Veteres caſus. ſuā captiuitatem ac ſeruitutem. volebat expiař bello & vlcici. Ad pacta regia. ad fœdera cū Hieronymo firmanda miſſo a carthaginenſib⁹. Sociata. cōiuncta cū ſyracuſanis & leontinis. Ora ipius berræ nō cognoſcebāť ab Aſylo propter galeā. Iuuenē. berraȝ inuaſit Aſylus: & eū proſtratū ac cognitū vita donauit bñficij ſuſcepti memor. Amēto barba ſiue rictu: Vicula. ligulā caſſidis: quæ ē ſub mēto. Tyrrhenus. Aſyl⁹ hetruſcus. Ne q̄ſo. verba Aſyli ad Berram. Lucem. vitam. Poſtremū. vltimū. & primū. vltima cui eſt & pria cura ſeruař fidem. Ego inqt a te ſeruatus te ſeruo. Haud equidē. ſenſus non negabo me indinū reuolui iterum in ſeruitutē: ſi tibi nō parcerē: q me ſeruaſti: nondū a me ſeruatus. In peiora. peiorē ſeruitutē: ac ſortem. Vita. ſ. cōceſſa Berræ æquauit munera vitæ acceptæ ab eo: & ſic par pari relatū ē: cū turpe ſi officio vinci: & nō reſpōdeř illis in amore a quibus fueris ꝓuocatus. At cōpos ſicula. victis leontinis Marcellus caſtra ad ſyracuſas mouit: ſed cupiens irā ſyracuſanorum monēdo ſedare legatos miſit q extra vrbē auditi ſūt: & cum romanos nō bellum ſed opem ſyracuſanis ferre docuiſſent: nec velle pati iultaȝ cædē ſociorū. ferociter ab hypocrate & epicide reſponſon eſt Marcellus igř his auditis terra: mariq; oppugnare ſyracuſas cepit. Quieto. qm̄ volebat experiri ſi poſſet reuocare ſyracuſanos ad officium. Ephyrea mœnia. ſyracuſas conditas a corinthijs duce archia vt dictū ē. & corinthus ephire dicebať. Aces. quæ erāt quatuor. Ceca. improuida. Mitia malle. ideſt ſi putarant met⁹ cā Marcellum velle eos mitigare potiuſq̄ aggredi armis: ordo eſt. Nec obſidio omiſſa ſeruaťſaxis clauſtris: qm̄ terra mari obſidebat ſyracuſanos. ſi forte renuant ea quæ monebat Marcellus. mitius įquit agebat cum eis nō tñ omittebat obſidionē nec relaxabat clauſtra quæ occupauerat. ne ſyracuſani arbitrarētur Marcellum timere cū mitius ageret & monendo eos ad fidē. atq; officium reuocare tentaret. Quin. imo inqt inuigilabat Marcell⁹ & omnia ad bellum cōficiēdū neceſſaria parabat Arcanā cura ſecreta. moliebatur Marcellus ea quæ ſyracuſani non opinabātur: ſed clam agebat vt facit cygnus q pedibus remigat cum corpus non videatur moueri & ſic ſollers prudēia ducis Marcelli laudatur. Eridari. padi. cai-

Talia cum gemitu lachrymis effudit abortis.
Nec queſo ſuplex lucem: dubiuſq; precare
Fas hoſtem ſeruare mihi: multo optimus ille
Militię: cui poſtremum eſt: primūq; tueri
Inter bella fidē: tu lętum euadere nobis
Das: prior: & ſeruas nōdū ſeruatus ab hoſte.
Haud equidē idignū memet: q̄ triſtia vidi
Abnuerim: digni. q̄ iteꝝ i peiora reuolui.
Si tibi per medios ignes: medioſq; per enſes.
Nō dederit mea dextra viā: ſic fatur & vltro
Attollit vitaq; exequat munera vitę.
At compos ſicula primū certaminis ora
Marcellus cepti victricia ſigna quieto
Agmie ꝓgrediēs ephyrea ad mœnia vertit.
Inde ſyracuſias caſtris circūdedit arces.
Sed ferri languebat amor ſedare monendo
Pectora cæca virū: atq; iras auellere auebat.
Nec renouāt ſi forte ſibi: & ſi mitia malle
Credāt eſſe metū laxis ſeruatur omiſſa
Obſidio clauſtris: quī contra intentior ipſe
Inuigilat cautis fronte imperterrius armis.
Et ſtruit arcana nec opima pericula cura.
Haud ſecus eridani ſtagnis ripa ve cayſtri
Innatat albus olor: pronoq; imobile corpus
Dat fluuio: & pedibus tacitas eremigat ūdas.
Interea dū incerta labat ſententia clauſis
Fxciti populi: atq; vrbes ſocia arma ferebāt.
Incūbēs meſſana freto minimūq; reuulſa:
Diſcreta italia atq; oſco memorabilis ortu.
Tum catine nimiū ardēti vicina typheo:
Et generaſſe pios quodā celeberria fratres:
Et cui non licitum fatis camarina moueri.
Tumq; nectareis vocat ad certamē hymeton
Audax hybla fauis. palmis quoq; onuſta ſely
Et iuſtiquondā portus nunc littore ſolo (nis

ſter eſt fluuius phrygiæ. Mar. Sic niger in ripis errat cum forte caiſtri Inter lædos ridetur coruus olores. Prono. labenti. Clauſis. obſceſſis ſyracuſanis. i. dum ſpes pacis traheretur. Exciti. euocati ad bellum a Marcello: deſcribit vrbes quæ milites in caſtra miſerunt: & vrbium antiquitatem euoluit. Meſſana. vrbs ad fretum ſiculum iacet ad orientem flexa. prius zancle dicebatur loc⁹ vt dictum eſt: Ouidius. Quiq; locus curuæ nomina falcis habet. meſſe nij ex pelopōneſo ſuam fecere coloniam. poſt mamertini natio campana ob peſtilentiam pulſi ita monente oraculo Apollinis in Siciliam traiecerunt & prius conſedere in tauro minitano agro. Inde implorantibus Meſſenjis auxilio fuere. & ob id beneficium i ciuitatem recepti. ſub vno titulo deinde vtraq; gēs fuit. mamertini appellātur: & vinum meſſenium mamertinū tantum autem inquit Strabo in meſſana inualueř mamertini vt in eorum manu ciuitas conſiſteret: potiuſq; mamertinos q̄ meſſenios vocant omnes. Mamertini appellati ſunt a marte qui linga oſcoꝝ mamers dicitur. Oſci aūt fuerūt cāpani. Diſcreta. diuiſa quoniam parū diſtat meſſana a columella quæ eſt ad italiam & regium diſtantia ē fere. v. mil. paſſ. Oſco ortu. mamertino: quoniam mamertini fuerunt oſci. Catane vrbs ædificium Naxiorum: cui imminet etna. chalcidenſes condiderunt. naxum naxij in radicibus etnæ montis catinam. eam hierō renouatis colonis etnā appellauit poſt cui⁹ obitum priſtinum reſumpſit nomē: autor eſt Strabo. Typheo. etnæ ſub qua ſepultus eſt typheus gigas euomit ignes & pumices etna per illū craterem vt dictum eſt. Pios fratres. Amphimō & Anapias: vt autor eſt Strabo cum clades inferretur. ſic enim neptuno viſum erat: parētes humeris incolumes eduxerunt: & ideo eoꝝ pietas laudata eſt. Quęq; inquit. loquens de catina de filiorum in parentes pietate fama diſſeminat amphimonis: & anapiæ hic geſta ſunt. Camarina. colonia fuit ſyracuſanoruȝ Virgili⁹. Et fatis nunquam conceſſa moueri apparet camarina procul. Syracuſani ducibus daſcone & menecolo camarinam condiderunt: qui ob defectionem paulopoſt deiecti ſunt. Inde hyppocrates reſtituit: & hi ſedibus moti. tertio agelone colonia deducta eſt. Non licitum moueri. quoniā ſæpi⁹ inſtaurata fuit. nec fata patiebantur vt vrbs illa penitus moueretur. Hybla ꝑua vrbs megara dicta a dorienſibus q eā tenuerūt de melle hybleo atq; hymetro dictū ē. Audax. ꝓpter mellis hyblei ꝑſtātiā. Silynisvrbs iuxta lilybeuȝ a copia palmarum dicta vnde Virgil. Palmoſam ſelinyn appellauit in tertio. Myle. vrbs ſiciliæ littoralis cum portu: ſed tempore Sillij ſolo littore dabat īfidum ſubſidium maria fugientibus. Mylas & hymeram zanclei condiderunt. Mylis nomen eſt a myla fluuio qui portum faciebat: de quo Ouidius. in faſtis. Sacratumque mylam paſcua læta boum. Ervx. collis eſt ſiciliæ habitans inquo veneris templuȝ quondā fuitvt autor eſt Strabo frequentia inſignium mulierum vndiq; conuenientium illuſtre. inde ven⁹ erycina celebratur apoetis dictus eſt erix ab eryce filio veneris colonia fuit troianorum. erycinæ veneris ſimulacrum extra portam collinam cum templo poſitum fuit: in quo pulcherrima porticus erat. Centuripæ. ſupra catinam iacent ignibus etneis propinquæ: & ſymeto amni qui per catinenſem agrum labitur: Auguſtus centuripas inſtaurauit Entella. vrbs nomen ſortita eſt ab entello qui ceſtibus pugnauit cum darete hortante a ceſte aquo plurimum diligebatur: vt i quinto Virg. cecinit. Lyeo. vino quod laudatum habet entella. Hectoreo. Troiano. Tapſus. vrbs in humili loco ſita: ex q̄ miſſi coloni in aphricam condidere

Subſidiū infidū fugientibus æquora mille.
Nec nō altus eryx. nec non e vertice celſo
Centuripæ. largoq; virens entella lyeo.
Entella hectoreo dilectum nomē aceſte.
Nō tapſos non e tumulis glacialibus acre
Defuerūt. agathyrna manus. gemioq; lacōe
Tindaris attollens ſeſe: affuit altus equorum
Mille rapit turmas atq; hīnitib⁹ aera flāmat
Puluereā voluēs agragas ad mœnia nubem.
Ductor groſphus erat cuius celata gerebat
Tauꝝ pma trucē pœne monumēta netuſtę
Ille vbi torreret ſubiectis corpora flammis
Mutabat gemitus mugitibus actaq; veras
Credere erat ſtabulis armēta effūdere voces.
Haud impune quidē: nā dire cōditor artis
Ipſe ſuo moriens immugit flebile tauro.
Venit ab āne trahēs nomē gela. venit & heſa:
Et qui ꝑſēti domitant periura palici
Pectora ſupplicio: troianaq; venit aceſta.
Quiq; per etneos acys petit ęquorafines:
Et dulci gratam nereida perluit vnda:
Emulus ille tuo quōdā polypheme calori
Dū fugit agreſtē violenti pectoris iram:
In tenues liquefactus aquas euaſit. & hoſtem
Et tibi victricem galathea imiſcuit vndam
Nec nō qui potāt hyſpāq; alabynq; ſonoros

Et per lucentem ſplendenti gurgite achaten:
Qui fontes vagedruſa tuos & pauperis aluei
Hypaten:ac facilem ſuperari gurgite parco
Pantagyã rapidiq; colũt vada flaua ſimethi
Littora thermarum priſca dotata camœna
Armauere ſuos qua mergitur hymera ponto
Eolio:nam diuiduas ſe ſcindit in oras:
Nec min⁹ occaſus petit ĩcita qua petit ortus.
Nebrodes gemini nutrit diuortia fontis
Quo mons ſicania non ſurgit ditior vmbra.
Enna deum lucis ſacram dedit ardua dextrã.
Hic ſpecus ingentem laxans telluris hiatum
Cæcũ iter ad manes tenebroſo limite pãdit.
Qua nouus ignotas hymeneus venit in oras.
Hac ſtygnus quõdã ſtimulãte cupidĩe rector

aliam tapſum clade romana inclitam:de qua ſupra.&vberior rutulorum ſanguine tapſus:Virgil.Tapſum iacentem appellauit:Acræ.oppidum in montibus niuoſis ſitum.acre.conditæ fuerũt a ſyracuſanis ĩ collib⁹ lxx.ãno poſt conditas ſyracuſas. & caſmene.lxxx.in plano. Agathirnum oppidum prope ſoleuntem:a quo manus agathirna.Tyndaris.oppidum conditum a laconibus denominatum a tindaro patre lędę matris caſtoris & pollucis:ideo tindaris cẽſetur gemino lacone.i.caſtore & polluce geminis.nam eodem ouo vt eſt in fabulis prognati ſunt.Agragas.nunc dicitur agrigentum in ædito loco ſitum nobilitatum empedocle philoſopho &ſeuiſſimo tyranno phalaride notũ.optimos gignebat equos ad olimpicą certamina: vt ait pindarus ex agrigẽtino grege cappadoces emptis ad miſſarijs equinam prolem reparauerunt:quæ pene defecerat iubente oraculo delphico.geleoi poſtq̃ gela alidijs qui ex rhodo venerunt condita eſt agragantem incoluerunt:appellaueruntq; ab Agragãte fluuio autoribus colonie Ariſtono & piſcilo.Altus.in edito loco ſitus. vnde arduum appellat Virgili. Puluercam nubem.excitatam vngulis equorum agrigentorum.Ad mœnia ſiracuſana.ſ.quæ obſidebantur.Trucem.crudelem. Monumenta pœnæ vetuſtæ.perillus faber ſtatuarius vt phalaridis tyranni ſeuitiæ morem gereret in pœnas noxiorum æneum taurum excogitauit:vt ſuppoſito igni qui intus erãt mugitum bouis edere viderentur.primus perillus in illo dedit pœnas: &ipſum taurum ꝓprio ſupplicio inbuere coactus a tyranno eſt.Corpora.eorum qui ĩtus clauſi adurebantur.Gela.Anthiphemus ex lindo vrbe rhodi:& eucinius e creta vna cum ſuis cõdiderunt gelam:anno.xlv.poſt conditas ſyracuſas aſcito a vicino fluuio nomine. Heſa.oppidum fuit ſub ditione catinentium. Palici .i. ipſi habitatores palicarum:quæ vrbs eſt poſita ab oraculi palicorum celebritate. breui coaluit.breui perijt vt Diodorus.li.xi.antiquitatum meminit.Ducecius ſiculorum dux condidit. C.Nautio rutilio.L. Minutio carutiano conſ.Templum palicorum illic fuit vetuſta religione ac miraculis horrendum in quo periuri ſtatim obeſcabantur:ideo iuriſiurandi trutina illic poſita erat:palicorum fabula ſic narratur autore Macrobio.Thalia nympha ioue grauida metu iunonis optauit:vt ſibi terra dehiſceret factũ ẽ:ſed vbi venit tempus maturitatis ĩfantium:quos aluo illa geſtauerat recluſa terra eſt:& duo fratres de aluo Thaliæ emiſerunt:appellatiq; ſunt palici:quoniam prius in terrã merſi denuo inde regreſſi ſunt.aliqui dicũt etnam poſt concubitum a ioue commendatã terræ:& illic enixã. Aceſta.vbrs ab aceſto troiano denominata. æneas ſenes ac debiles in ſicilia relinquens vrbem eis condidit: commendauitque aceſtæ troiano hoſpiti ſuo:& vrbem in illius gratiam dixit aceſtam. Acys. fluuius labitur prope etnam nomẽ accepit ab Acy puero in ipſum demutato :quem amauit galathea nympha.puer cum vrgeretᷣ a Poliphemo in aquã verſus eſt de dulci aqua nympham perijt:ideſt ipſam galatheam maris nympham.Gratam nereida.galatheã ſe amatã. Perluit.lauat. Calori .amori. Agreſtem.duram & immitem iram Poliphemi. Et hoſtem ipſum Poliphemum. Victricem. adeptam id quod cupiebat perluere. ſcilicet Galatheam & illi admiſceri. Nec non qui portant : deſcribit nunc accolas fluuiorum : vt natus opportunitatem Siciliæ flumina celebret : quæ ſunt ſimerus. plemmirius .gela : helotus : Acis: Alabis : hiſpa : A chates: vagedruſa :hippates :pantagia: himera. Perlucẽtem achatem:alludit ad achãtem lapidem precioſum qui in hui⁹ fluuij ripis primum repertus ab eo nomen accepit. Achates inquit Pli. in magna fuit auctoritate nunc in noſtra reperta primum in ſicilia iuxta flumen eiuſdem nominis. Simetus : fluuius rapido curſu labens per agrum cathinenſem fertur in æquor.Ouidius.Quaq; ſymete tuas accipit æquor aquas. Littora thermarum:therme oppidum ad mare colonia romanorum:vbi comœdia primum reperta fuiſſet traditur autore ſolino his verbis.Quicquid ſicilia gignit proximum eſt his quæ optima iudicantur hinc primum inuenta comœdia.Hinc & cauillatio inimica in ſcæna ſtetit:& ideo poeta dicit littora thermarum dotata fuiſſe priſca camœna:ideſt priſca comœdia. Himera:fluuius & oppidum eiuſdem nominis. vrbem zanclei condiderunt ducibus euclide & ſacone : eo etiam venere multi chalcidenſes & exules ſyracuſani lin-

Auſus adire diẽ:mœſtoq; acherõte relicto
Illicitas egit currũ per inania terras.
Tũ rapta pręceps ennea virgine ceſſit.
Attonitos cæli viſu lucemq; cauentes
In ſtyga rurſus equos & p̃dã cõdidit vmbris.
Romanos petrea duces romana petiuit
Fœdera callipſos:lapidoſiq; eugion artus
Hadranũ hergentũq; ſimul telaq; ſuperba
Lanigera melite & littus piſcoſa melacte
Queq; procelloſo cephaledias ora profundo
Cæruleis horret campis paſcentia cete
Et qui correptas ſorbentẽ verticis hauſtu:
Atq; iterũ e fũdo iaculãtẽ ad ſydera puppes.
Taurominitana cernunt de ſedecharybdim

gua vbi peculiaris fuit mixta vbi euboica & dorica : ſed iura chalcidenſia habuere.nomen a flumie impoſitum eſt quod in duas partes diuiditur:&ſingulę pari feruntur impetu.hęc in hortum:illa in occaſuſ.A eolio: ad occaſum vbi ſunt ęoliæ inſulæ. Diuiduas oras:diuerſas regiones ortum. ſ.occaſum.Incita: rapido curſu.Nebrodes:mõticulus ex quo oritur himera:quę poſtea geminatᷣ.N.brodes ſiluoſus eſt et a copia hinulorum qui nebrides dicitur nomen accepit autore ſolino. Diuortia:diuiſiones.Enna deum lucis. in excelſoloco ac prærupto vndiq; ſita eſt in media inſula vrbs enna quæ vmbilicus ſiciliæ vocatur. Poſſidoni⁹ dixit autore Strabone duas quaſi maris arces ſitas eẽ ſyracuſasvidelicet & erycem. mediam vero ennã imminere circunſtantibus campis.ſedes fuit ceteris:& proſerpinæ inſigne naturæ monumẽtum cuius pręcipuæ meminit Liuius in decade belli macedonici planitiẽ habet fertilem & varietate florum conſpicuam.adeoq; odorib⁹ fragrantem vt canes illic obtuſas nares haberẽ credantur:vnde a plutone raptam proſerpinã ſcribunt:campi ennenſes omni tempore verni ſunt.Oui.in faſtis.Grata domus cereri multas ea poſſidet vrbes:In quibus ẽ culto fertilis enna ſolo noſtro tempore dicitur caſtrum ennæ: vbi totius inſulę conſilium a præſide habetur. ſpelunca illic erat per quam plutonem aſportaſſe proſerpinam fabulantur.quoniam igitur etna ſacra erat cereri & proſerpinæ:ideo dicit dextram ennenſium fuiſſe ſacram lucis dearum. Lucus quippe eſt ad venerationem & alicui dicatus numini. Ardua: in arduo loco ſita. Laxans:aperiens. Cæcum:occultum & obſcurum. Limite:via obſcura. Nou⁹ hymenæus:pluto qui rapuit proſerpinam. Ignotas:ſuperas cum ſoleat ipſe latere apud inferos. Rector:pluto. Diem:ſuperas oras:& ſub ſole. Inania: loca ſuper terram.Ennea:proſerpina ab enna illi ſacra & inde rapta In ſtyga:ad inferos. Petrea:vrbs ſiciliæ & colonia fuit theſſalorum qui in petreis habitabant campis. In agro petrenſi ſtagnum eſt ſerpentibus noxium homini ſalubre.callipolis oppidum conditum a naxijs. Eugion:leontini condiderunt. Ouidius libro quinto faſtorum. Hinc camarinam adit tapſonq; euge aquę tempe. agros habet amœniſſimos.prope fuit cocali regia:vbi minos perijt :a cuius militibus minoia condita eſt quæ vt Liuius ait heraclea eſt appellata.in ſaxoſo monte ſitum eſt oppidum:ideo dicit ipſum habere artus lapidoſos. Hadranũ & hergetum oppida fueruut:vnde hadrani & hergetani apud plinium .Milite inſula ſiculi maris eſt verſus aphricam optimum gignit leuconicum ideo ſuperbam id eſt nobilem tela dicit:inde etiam catelli ad mulierum delicias afferebantur melitei dicti.Ouidius ĩ faſtis.Fertilis eſt melite ſterili vicina coſiræ Inſula quam libyci verberat vnda freti. Melacte:maritimum ſitum eſt oppidum piſcationes habebat. Piſcoſa littus:ideſt habens littus piſcoſum. Ora ephaledicas.cephaledium oppidum ad mare inter lilybeum:&pelorum in quo iactu etiam ſunt:haleſa:tyndaris : agathyrna : egeſta & omnium nobiliſſima panormus. Proceſſo:tempeſtatibus & fluctibus agitato.vnd e campi prope cephaledium aquis marinis obruũtur:& cete piſces depaſcuntur campos: Horret:timet tanquam rem monſtroſam:ſiue in campis ceruleis.i. in mari Verticis:aquæ gurgitis. Taurominitana. Taurominium oppidum inter pelorum & pachinum iacet vbi & meſſana:in ædito loco ſitum.Naxum vetuſtas appellauit.Thucydides ait chalcidenſes duce. Theocle incoluiſſe naxon & extra vrbem poſuiſſe aram apollini archigeto : cui nauigaturi ſacrificabant. Strabo dicit zancleos exhybla condidiſſe taurominium.colonia deinde fuit romanorum:ante taurominium inquit Strabo & Meſſanam charybdis oſtenditur profundum immenſum quo inundationes freti mirum in modum nauigia trahunt:magnas per circunductiones ac vortices precipitãs.quibus abſorptis ac diſſolutis naufragiorum fragmenta ac tauriminitanum littus attrahuntur. Hæc manus:hi populi ſupradicti romana ſigna ſequebantur:reliqui fauebant pœnis.Eliſeis:carthaginenſibus. Strongylos:inſula ẽ vna ex ęoliis in qua vt inquit Strabo æoli domicilium fuiſſe memoriæ proditum eſt.qui fuit rexvẽtorum:ideo dicit:ſtrongylon perflatam auſtris:quos ponit pro alijs ventis.quos:vt fabuloſe loquar : illic ęolus carcere coercebat. Sedes facillima diuæ:id monumentum teſtatur adnauigaſſe oreſtem cum iphigenia. &pylade in ſiciliam expiationis gratia cuius meminit probus in commentario bucolicorũ. Lucili⁹.iij.ſatyrarũ

Et ſæpe quod ante optaſti freta Meſſanam Regina videbis mœnia tū liparas: faſcelitis templa dianæ faſcellis dicta eſt diana quoniam eius ſimulacrum in faſce a taurice regiōe tranſtulit oreſtes. Vbi iphigenia & thoas rex lemni templo præerant: & ſacris inde ad Aricinum lacum ventum eſt. de rege aricino & ritu ſacrorum dictum eſt. Thoanteæ: tauricæ dianæ: cuius templo præfuit thoas. Tergemino numero: tribus milibus militum. Fœcunda: colonorum copia abundans vnde cum alia oppida dediſſent mile ipſa tria dedit milia: phœnices negociandi gratia in ſiciliā nauigauerunt & incoluerunt aliqua oppida inter que panormum. quæ deinde fuit grecorum colonia. poſtea romanorum. clara ē ciuitas etiam noſtro tempore: & piſcatu: venatu: aucupio: & harundineo melle inſignis: hæc omnia ſyllius tangit & celebrat. Herbeſos: oppidum prope hyblā non longe etiam eſt naulocha: herbeſos inqt non ſedit iners: & naulocha nō ſedit pigra periculi: id eſt non diſtulit mittere milites propter periculum. Morgentia: oppidum conditum a morgetibus gente itala: ſed tempore Strabonis non extabat: ſiculi ſicani morgetes ſiculi incoluerunt. Marte infido: bello pro carthaginenſibus qui ſunt infidi. Amaſtra: & Nemeæ grecæ ſunt vrbes Achei & archades poſuerunt Amaſtra colonia eſt ponticæ regionis vbi eſt amaſtris vrbs in peninſula hn̄s portus ex vtraq; parte. quā cōdidit & cui nomē dedit Amaſtris oxiartis filia vxor dioniſij heraclienſis. Nemeæ colonia fuit argiuoꝝ: apđ quos in pelopōneſo ē Nemeę ſylua inter cleonas: & philyuntem. Vbi hercules interemit leonem. amaſtra igitur erat comitata viris nemeis. Thiſſe: oppidum fuit conditum a ſiculis: a quo thiſſimenſes apud Pli. Netum oppidum adhuc retinet nomē mutata vna littera. dicitur enim notum Mycite: oppidum: a quo micitenſes quorum meminit Plinius. Acheti: Achetum oppidum ſub claro cælo & ſereno. Liquentis: puri aeris. & alludit ad achatem fluuiū & lapidem de quibus dictum eſt. Drepane: ſiue drepanum. nomen impoſitum videtur a curuo ſitu. greci ſic appellāt fela curua. ſcribūt aliqui inditū nomen cū ſaturnus cœlo patri amputaſſet virilia proieciſſe telum hoc eſt nouaculam: & cecidiſſe vbi poſtea drepane fuit condita: imminet de prano mons eryx. clarum eſt oppidum etiam noſtro tempore. Helorus: fluuius labitur e pachyno inter ſaxa: & ideo clamoſus. Triocala: in agro triocalino bellum ſeruile maxime. fuit: quod ſiciliam crudelius attriuit quam punica certamina. fugitiui duce ſyro libertatem petebant. mox fractis ergaſtulis ad .lx. milia conuenerunt. prætorum caſtra expugnata. Manlij piſonis lentuli hipſei. M. perperna vicit & obſeſſos ænnæ conſumpſit. hinc ouans vrbem ingreſſus eſt paulo poſt idem incendium excitatum eſt. Themio cylix paſtor interfecto domino ergaſtula aperuit. prætoriana caſtra ſeruilij Luculli ſuccubuere. M. Aquilius exemplo perpernæ bellum confecit: & famæ maceratos: cœpiſſet omnis ne metus ſupplicij fuiſſet. itaq; magna ex parte mortem ſibi conſciuerunt dux aufugit. Cicero in .vij. actione in verrem ait In triocalino quem locum fugitiui ante tenuerunt.

Arabeia: oppidum ſiciliæ fuit. Ferox: bellicoſa. Letas: oppidum in edito loco ſitum cuius meminit Plynius. Tabas: oppidum. Coſyra: parua inſula prope melitam. Ouidius in faſtis. fertilis eſt melite ſterili vicina coſyrę: eſt etiam coſyra oppidum in ſicilia: de quo intelligit. Megara oppidum inter catinā & ſyracuſas. Mute nomen eſt oppidi. Gaulum: inſula. Strato ponto: tranquillo mari. Cum ſonat halcyones cantu: halcyon vt ſcribit pli. auis eſt paulo amplior paſſere calore cyaneo. alterum eſt halcyonum genus: magnitudine diſtinguitur: & cantu. minor in harundinetis canit. nidificat hyeme mari tranquillo. quartodecimo die edit pulos. nidus inſtar pilæ eſt. ore eminet anguſto. ferro reſiſtit: ictu valido frāgitur ra

Hęc latiū manus & laurētia ſigna mouebat.
Cętera elyſeis aderat gens ſicana votis.
Mille agathyrna dedit ꝑlataq; ſtrōgilos auſtris.
Nille thoanteæ ſedes faſcellia diuæ.
Tergemio venit numero fœcūda panormos
Seu ſiluis ſectare feras: ſeu retibus ęquor
Vertere: ſeu cælo libeat traxiſſe volucrem.
Nō herbeſos iners: nō naulocha pigra picli
Sederunt: nō frōdoſis morgentia campis
Abſtinuit marte infido. comitata nemeis
Venit amaſtra viris: & paruo noīe thiſſe:
Et netum & micite pubeſq; liquentis acheti.
Sidōias drepane: atq; vnde clamoſus helorus
Et mox ſeruili vaſtata triochala bello
Sidonios arabeia ferox: & celſus ietas:
Et bellare tabas docilis coſyraque parua
Nec maior megara mute concordibus auſis.
Iuuere: & ſtrato caulum ſpectabile ponto
Cū ſonat halcyones cantu nidoſq; natantes
Immota geſtat ſopitis fluctibus vnda:
Ipſa ſyracuſę patulos vrbs inclyta muros
Millite collecto varijſq; impleuerat armis.

ro ſe conſpici ſinit. dies ab ea halcyonij vocantur tranquillitatem nidificantes portendunt ſiculo ꝑferti mari. halcionij dies incipiunt .vii. calē. Martij. tunc in atlantico mari trāquillitas nota eſt. ſi aliquando fluctu agitatur nidus ſuperuolat halcyon & ſuaui cantu gemere videtur. & īclinatur. hæc halcyon. & hęc halcyones. Ipſa ſyracuſę: anno primo poſtq̄ chalcidenſes condidere naxum archias corinthius pronepos Herculis condidit ſyracuſas. Patulos muros: quoniam ambitus vrbis .xx. milia paſſuum finiebatur. Ductores: impellebant ipſos ſyracuſios iactantia quadam verborum & commemoratione priſtinæ victoriæ quā habuerant de athenienſibus bello nauali: dicebantq; nunq̄ captas ſyracuſas: & ſpectatum ab antiquis eſſe ccc. triremes athenieſiū merſas in mari. vt oſtēderet facile poſſe romanos pelli lōge ipſis athenienſibus gloria nauali inferiores. Facilē impelli: aptam vt moueatur: cum nouitate gaudeat imperita multitudo: & nullam habeat conſtantiam. Vaniloquo ore: iactabundis verbis.

Nunquam hoſte intratos muros: ſcilicet dicebant ipſi ductores impellentes plebem ad reſiſtendum Romanis. maiores noſtri dicebant ꝑ̄lio nauali vicerunt Athenienſes claros: & ſuperbientes victoria nauali & prælio quo xerxē vicerunt apud ſalamina duce Themiſtocle. Quattuor arces: quas ſyracuſæ habebant. Salaminiacis: Athenienſes bis auxilio fuerunt catinenſibus contra Syracuſanos: qui duce Gilippo Lacedæmone terreſtri prælio vicerunt athenienſes. mari tentauere fortunam quæ nō minus aduerſa fuit: c.xxx. naues amiſere in portu ſyracuſano Demoſtenes dedecus voluntaria morte fugit. Nicias captus contumelia carceris cladem auxit omnes naues demerſę ſunt in mari ſuadente gilippo: Salaminiacis tropheis: ipſis Athenienſibus ſubnixis clade illata barbaris apud ſalamina. Aeois: quoniam xerxes ab oriente irruit in græciam. Ingenio: natura ipſius portus de quo in vltima actione in verrem ſic ſcribit Cicero. Non enim portu illud oppidum clauditur. ſed vrbe portus ipſe cingitur vt non abluantur a mari mœnia extrema: ſed influat in vrbis ſinum portus. In hoc portu inquit Cicero Athenienſium claſſis ſola poſt hominum memoriam: ccc. nauibus vi ac multitudine inuaſit: quæ in eo ipſo portu: loci ipſius: portuſq; natura victa: atque ſuperata eſt. in hoc portu athenienſium nobilitatis imperij gloriæ naufragium factum exiſtimatur. Vrbs inuia: ipſæ ſyracuſæ inuiæ Athenienſibus multiplici victoria claris. Vmbram: quam ſua amplitudine portus effundebat. victa fuit claſſis athenienſium in portu cuius fauces occupauerat naues hoſtiles & etiam piſcatoriæ cymbæ pueris complectæ: vt nullo modo athenienſes euadere poſſent: vt ſcribit Plutarchus in Nicia. Proauis: priſcis Scyracuſijs qui ſpectarunt naues illas demergi ita ſuadente gilippo.

Ductores facilem impelli lętamq; tumultus
Vaniloquo pubem furiabant inſuper ore.
Nūq̄ hoſte ītratos muros: & quattuor arces:
Et ſalaminiacis quantam ęoiſq; tropheis
Ingenio portus vrbs inuia fecerit vmbram.
Spectatū proauis tercentū āte ora triremes.
Vnum naufragiū merſaſq; impune ꝑfūdo
Clade pharetrigeri ſubnixas regis athenas.
Flāmabant vulgū geniti carthagine fratres
Pœni matre genus. ſed quos ſub crimīe pulſꝰ
Vrbe ſyracuſia libycis eduxerat oris
Trinacrius genitor. geminaq; a ſtirpe parētū
Aſtus miſcebant tyrios leuitate ſicana.
Quę cernēs ductor: poſtq̄ īmedicabile viſum
Seditio: atq; vltro bellum ſurgebat ab hoſte:
Teſtatus diuos ſiculorum amneſq; lacuſq;
Et fontes arhetuſa tuos: ad bella vocari
Inuitum qui ſponte diu non ſumpſerit hoſtē
Induere arma ſibi: telorum turbine vaſto
Aggreditur muros: atq; armis intonat vrbi.
Par omnis ſimul ira rapit: certantq; ruuntq;.
Turris multiplici ſurgens ad ſydera tecto
Exibat tabulata decem cui creſcere graius
Fecerat: & multas nemoꝝ cōſūpſerat vmbras.
Armatam hinc igni molem & deuoluere ſaxa
Certabant: calidęq; picis diffundere peſtem.
Hic procul ardentē iaculatus lāpada cimber
Conijcit & lateri telum exitiale figit.
Paſcitur adiuto vulcanus turbine venti:
Gliſcentemq; trahēs turris per viſcera labē:
Perq; altam molem: & turris naſcentia tecta
Scādit ouās: rapidiſq; vorat trepidātia flāmis
Robora: & ingenti ſimul exundante vapore
Ad cælum victor nitentia culmina lambit
Implentur fumo & nebula caliginis atræ

Impune: ſine aliquo damno ſyracuſanorum. Athenas ſubnixas clade regis pharetrigeri: ideſt ipſos athenienſes elatos clade quam xerxi intulerant ad ſalaminem. Pharetrigeri: xerxis quoniā perſæ & alij qui ſunt ad orientem arcu vtuntur. Geniti carthagine fratres: hippocrates & epicides. Liuius ait arcadia quoq; primo impetu capitur prætoreſq; niſi qui inter tumultum effugerunt omnes interficiuntur. noxque cædibus finem fecit. poſtero die ſerui ad pileum vocati: & carcere vincti emiſſi confuſaque omnis multi‑tudo hippocratem atque epicidem prætores creant. Iſti ergo inflammabant vulgum: repetitq; poeta ho‑rum originē de qbus ſic ait Liuius. Hipporates & epicides nati carthagie. ſed oriūdi a ſyracuſis exule auo. pœni ipſi materno genere p hos iun‑cta fuit amicitia Annibalis & Hieronymi tyrā‑ni. nec inuito Annibale apud tyrannum reman‑ſerunt. Sub crimine: quoniam fuit actus in exilium. Eduxerat: nutriuerat. Trinacrius: ſiculus. Leuitate ſicana. quoniam ſiculi le‑ues ſunt. pœni autem aſtuti. Ductor. marcel‑lus. Diuos ſiculorum: proſerpinam cererem: mineruam: dianam palicos: & cætera numina ſicanorum. Turris multiplici: deſcribit tur‑rim conſtructam ingenio archimedis geome‑tria: & ſcientia ſolidorum incliti. qui tot mili‑bus romanorum arte obſtitit ſua: terra mariq; ſimul romani oppugnare ſyracuſas cœperunt. illinc hexapylo hinc acradine: cuius murus flu‑ctu alluitur: & tanto ardore irruerunt vt primo impetu cepiſſent niſi fuiſſet ingenium archi‑medis. Multiplici tecto: frequenti contigna‑tione. Grauis: archimedes. Multas vmbras: arbores vt turri erigeret. Armatā molē igni: pha‑laricam de qua dictum eſt. Cymber. nomen militis Romani. Telum: ardentem lampa‑da. Labem: incendium: & ſic turris eſt abſū‑pta igni. Par contra pelago: ex altera parte vrbis qua mari alluitur. nam Acradinæ murum qui mari alluitur ex quinqueremibus Marcel‑lus oppugnabat & ſagittarij funditores. & veli‑tes quorum telum inhabile ad remittendum impetus eſt vix quenq̄ ſine vulnere conſiſtere in muris patiebantur: naues: turres contabula‑tas: machinamentaque alia quatiendis muris portabant. Nouo aſtu: quoniam Archime‑des illud inſtrumētum inauditum excogitaue‑rat. quod poeta deſcribit. Liuius ait. Aduerſus hunc naualem apparatū archimedes variæ ma‑gnitudinis tormenta in muris diſpoſuit. in eas quæ procul erant naues ſaxa ingenti pondere mittebant. Fabre: ingenioſe & per artem. Manus: Liuius ait. quæ propius quidem ſubi‑bant naues quo interiores ictibus tormentorū eſſent in eas tollendas deſuper emittētem mu‑rum ferrea manus firmæ cathenæ illigata cuminiecta proræ eſſet grauiq; libramento plumbi recede‑ret ad ſolum ſuſpenſa prora nauem in puppim ſtatuebat. deinde ſubito velut ex muro remiſſa caden‑tem nauem cum ingenti trepidatione nautarum ita vndæ affligebat vt etiam ſi recta recideret aliquantū aquæ acciperet. ita maritima oppugnatio eſt eluſa: oiſq; vis eſt verſa: vt totis viribus terra aggrederentur.

Ne cuiq̄ euaſiſſe datur. ceu fulminis ictu
Correptæ rapido in cineres abiere ruinę.
Par contra pelago miſeris fortuna carinis.
Nāq; vbi ſe propius tectis vrbiq; tulere:
Qua portus muris pacatas applicat vndas:
Improuiſa nouo peſtis conterruit aſtu.
Trabs fabre teres atq; eraſis vndiq; nodis.
Nauali ſimilis malo: præfixa gerebat
Vnce tela manus: ea celſo ex aggere muri
Bellantes curui rapiebat in aera ferri
Vnguibus: & mediā reuocata ferebat ī vrbē.
Nec ſolos vis illa viros: quin ſępe triremem
Belligeræ rapuere trabes: cum deſuper actū
Incuterent puppi calybē: morſuſq; tenaces:
Qui ſimul affixo vicina in robora ferro
Suſtulerant ſublime ratem: miſerabile viſu:
Per ſubitum rurſus laxatis arte cathenis
Tāta precipitem reddebant mole profundo
Vt totam haurirēt vndę cum milite puppē.
His ſuper inſidijs anguſta foramina murus.
Arte cauata dabat: per quę cōfundere tæla
Tutū erat oppoſito mittētibus aggere valli.
Tum ſine fraude labos arcta ne rurſus eodē
Spicula ab hoſte via vicibus contorta redirēt
Calliditas graia atq; aſtus pollentior armis
Marcellum tantaſq; minas terraq; mariq;
Arcebat: ſtabatq; ingens ad mœnia bellum
Vir fuit iſthmaicis decus īmortale colonis.
Ingenio facile ante alios telluris alumnos.

Reuocata: reducta plumbeo libramento. Chalybem: ferream manum ideo ait morſus tenaces. In ro‑bora: naues propiores muro. Laxatis: reſolutis: & ſic nauis magno impetu decidebat in mare. Pro‑fundo: mari. Mole. impetu: Vndæ: aquæ abſumerent puppim & milites. His ſuper inſidijs: deſcribit nunc quædam foramina ab ipſo archimede excogitata: nam vt ſui vulnere intacti tela in hoſtem ingere‑rent murum ab imo ad ſummum crebris cubitalibus fere cauis vt ait Liuius perforauit per quę caua pars ſagittis pars ſcorpionibus modicis & occultis petebant hoſtem. His ſuper: præter hæc. Confun‑dere: emittere: hæc foramina fiunt noſtro etiam tempore in muris oblonga & anguſta in parte exteriori. ſed in interiore latiora vt commodius tela emit‑tantur & hoſtes propter os exterius anguſtum noſcere non poſſunt. Oppoſito aggere valli: ideſt oppoſito vallo romanorum ideſt tutum erat ſyracuſis tela imittere in vallum & propu‑gnacula romanorum per illa foramina. Nec ſine fraude labos. ſcilicet erat. labor ille archi‑medis inquit erat cum fraude: quoniam ideo talia excogitauit foramia ne hoſtium tela per illas anguſtias remitti poſſent. Vicibus: per vices remiſſa. Pollentior: potentior: quoni‑am archimedes ſolus arte ſua & ingenio roma‑nis obſtabat & eos ludificabatur. Terra. nam ea quoq; pars vt ait Liuius: omni apparatu to‑mentorum inſtructa erat hieronis impenſis cu‑raq; per multos annos archimedis vnica arte. Vir fuit iſthmiacis. deſcribit poeta archimedē ſyracuſium de quo Liuius. romani vrbem cœ‑piſſent niſi vnus homo ſyracuſis ea tempeſtate fuiſſet arhimedes: is erat vnicus ſpectator cæli ſyderumq;: mirabilior tamen inuentor ac ma‑chinator bellicorum tormentorum operumq; qui ea quæ hoſtes ingenti mole agerent ipſe p‑leui momento ludificaretur. Iſthmiacis: ſyra‑cuſijs ab iſthmo corinthio vnde habuerūt ori‑ginem ſyracuſæ. Facili ingenio: apto ad om‑nis diſciplinas & potiſſimum mathematicas. Nudus opum: non habebat bona fortunæ ſed animi quæ longe præſtabiliora ſunt & per ſe expetende cum diuitiæ ob aliud expetantur.

Nudus opem: ſed cui cœlū terręq; paterēt.
Ille nouus pluuias titan vt proderet ortu
Fuſcatis triſtis radijs: ille hęreat: anne
Pendeat inſtabilis tellus: cur fœdere certo
Hunc affuga globū tethys circunliget vndis:
Nouerit atq; vna pelagi lunæq; labores:
Et pater oceanus qua lege effunderet ęſtus.
Non illū mūdi numeraſſe capacis harenas
Vana fides puppes etiam conſtructaq; ſaxa
Fœminea traxiſſe ferunt cōtra ardua dextra.
Hic dū italū ductorē aſtu teucroſq; fatigat
Adnabat centum late ſidonia velis
Claſſis ſubſidio: & ſcindebat cærula roſtris.
Erigitur ſubitas in ſpes arethuſia proles.
Adiungitq; ſuas portu progreſſa carina.
Nec cōtra auſonius tonſis aptare lacertos
Addubitat: merſiſq; celer fodit ęquora remis.
Verberibus torſere fretū: ſalis icta frequēti
Albeſcit pulſu facies. perq; æquora late
Spumat canenti ſulcatus gurgite limes.

Cælum terręq; paterent: Mathematica ſcientia habet quattuor partes: Arithmeticam: Geometriam: Mu‑ſicam: & Aſtrologiam: quas poeta dicit calluiſſe archimedem. Aritmetica eſt quæ rationes: affectus: affi‑nitateſq; inter ſe numerorum docet: ſub qua collocatur muſica. nam vbi arithmeticus numeros abſolute conſiderat atq; ſeiunctos ab omni materia ſenſibili: muſicus numerum vt ſonorum ſibi ſubijcit: affectuſq; eius conſiderat ſub quo etiam & his quis qui demulcet aures concentu muſicus collocatur. Geometria ē quæ diſciplinamq; redegit. Sub geometria collocatur perſpectiua: quę conſiderat lineas non abſolute ſed viſibilitatis: ita dicam. ratione: nam arithmeticus & geometra puri mathematici formas ſenſibiles a mate‑ria penitus ſeparant: geometria. n. conſiderat lineas: puncta: ſuperficies: ſeu plana corpora ſeparata omni‑no a materia viſibili. Aſtrologia verſatur circa numeros & magnitudines nō omnio abſtractas vt arithme‑tica & geometria ſed vt accomodatas ad corpora cœleſtia quæ ſenſui ſubijciunt: ex quibus patet arithme‑ticam & geometriam puras eſſe mathematicas: reliquas vero duas non puras ſed partim mathematicas partim naturales vt Ariſtoteles in naturalibus videtur aſſerere. hæc omnia Syllius complexus eſt: ſed p̄ci‑pue valebat archimedes ſcia ſolidorum & tormentorū conficiendorū arte quibus in bello vtimur. ſed hæc ad geometriam referunt opus quippe eſt menſuris & figuris quibus ipſe geometra vtitur. Cui cœlum: & ſic inuenit aſtronomiam aſtrologiamq;. Terræ innuit geometriam. Paterēt: manifeſta eſſent oīa quæ cœlo continentur. calebat inquit per geometriam metiri terras. Ille nouus titan: cognoſcebat ex or‑tu ſolis an eſſet futura pluuia & hæc eſt aſtrologia nautica & practica: ita dicam ruſtici quadam aſſuetu‑

dine aſpiciētes qualitatem cœli & ſolis futuras tempeſtates prouidēt. ſigna ſolis occidētis oriētiſqꝫ & etiā
lunæ Vir. cecinit in georgicis. & Plinius non omiſit. Proderet: ſignificaret. Triſtis: non lucidus ſed fere pal
lidus. Hæreat anne: globus terræ nō pēdet: ſed hæret & fixus eſt in medio firmamenti & in loco ſuo cū ip
ſa terra grauiſſimū ſit elementū. Ignis ob leuitatē ſuprenium obtinet locū. duo ſunt media aer & aqua. aer
comparatione aquæ leuis eſt & ſic ſupra aquam & infra ætherem & aqua ſubeſt aeri: eſt autem leuior q̄
ſit terra & . ideo eſt ſuper ipſam: ſed non totam operit prouidentia diuina vt ſcilicet animalia viuere poſ-
ſint. Aliqui dixerunt terram eſſe ſuſpenſam: ſed
vt dixi eſt in loco ſuo nec pōt naturaliter moue
ri aſcēderet ei ſi moueret quod eſt abſurdiſſimū
niſi fiat motu violento: cum omnia grauia ſua
natura deorſum ferātur. vnde ait Cicero in pri
ma tuſculana: Tum globum terræ eminentem
e mari fixum in medio vniuerſi mundi loco.
Fœdere certo: lege: nam deus glorioſus opi-
fex vniuerſi circundedit mari terminum ſuum
& legem poſuit aquis ne tranſirent fines ſuos.
Affuſa thetis: ipſe Oceanus fuſus circum ter
ræ globum. Pelagi & lunę labores: quoniam
motus lunæ & affectus eſt cauſa æſtus ipſius
oceani qui creſcit & decreſit vt dictum eſt. luna
etiam circa proprium defectum laborat inquit
Macrobius non accipiendo ſolis lumen: cuius
beneficio noctem colorat: quod ſciens Vir. di-
ſciplinarum omnium peritiſſimus ait: Defectꝰ
ſolis varios lunæqꝫ labores. Aeſtus: ipſius
maris ebulitionem & incrementum. Pater: ſic
Vir. oceanum patrem rerum dixit ex illorum
opinione qui putauerunt aquam fuiſſe princi-
pium generationis: ideſt ipſam humiditatem
cum ex calido & humido omnia procreentur.
Numeraſſe harenas. nunc innuit ariſmethicam
qua verſatur circa numeros. Capacis: magni.
Puppes etiam: nunc innuit ſcientiam ſolidorū
quę bella conficit tormenta: & qua ingentia pō
dera artificioſe fœminea manu trahuntur: vt
Archimedes ſaxa conſtructa & puppes per ad
uerſa montis trahebat nullis pœne viribus.

Inſultant pariter pelago: at neptunia regna
Tēpeſtate noua trepidant: tū vocibus æquor
Perſonat: & clamat ſcopulis clamoris imago.
Ac iam diffuſus vacua bellator in vnda
Cornibus ambierat patulos ad prelia fluctus
Nauali claudens humentem īdagie campū.
Ad ſimili curuata ſinu diuerſa ruebat
Claſſis: & arctabat lunato cęrula gyro.
Nec mora terrificis ſeuæ ſtridoribus æris
Per vacuum late cantu reſonante profundū
Incubuere tubæ: quis excitus æquore triton
Expauit. tortæ certantia murmura conchę
Vix meminere maris: tā vaſto ad prælia niſu
Incūbunt proni: poſitiſqꝫ ī margine puppis
Extremę plantis nutantes ſpicula torquent.
Sternitur effuſis pelagi media area telis
Celſaqꝫ āhelatis exurgēs ictibus alnus
Cęrula nigranti findit ſpumantia ſulco.
Aſt aliæ lacerę atqꝫ incuſſi roboris ictu

Ductorem marcellum. Teucros: romanos. Fatigat: ludificatur ſua arte archimedes. Sidonia claſſis
deſcribit nunc pugnam naualem ſed a liuio diſſentit qui ſic narrat: Sub idem fere tempus & naues longæ
quinqꝫ & . l. carthaginenſium cum bomilcare claſſis pręfecto in magnum portum ſiracuſium ex alto decur
rerunt: & romana claſſis. xxx. quinque remes legionem primam panormij expoſuere: & bomilcar ſimul
parum fidens nauibus ſuis duplici facile numero claſſe aduentantibus romanis ſimul inutilem moras ter
nens nil aliud ab ſuis q̄ inopia aggrauari ſocios velis in altum datis in aphricam tranſmiſit. Syllius canit
acertinam pugnam & romanorum victoriam prælio nauali. Erigitur: attollit animos Arethuſia: ſyra
cuſia: proles & iunxit naues ſuas cum nauibus pœnorum. Tempeſtate noua: trepidabant ma-
ria nouo impetu nauium expedientium ſe ad pugnam. Imago: ipſa eccho. Cornibus: nam ſtructa e-
rat claſſis eo modo vt extenderetur in gyrum tanq̄ cornua quæ milites noſtri temporis appellant. alas id-
eſt acies ambientes exercitum hoſtilem. Indagine: curſu. Simili ſinu: paribus cornibus. Tortæ con-
chæ quoniam triton concha marina perſonat quæ torta eſt. Media area: ſpacium quod erat inter vtran
qꝫ claſſem. Alnus: nauis. Anhelatis: ictu remorum cum labore ac anhelitu remigantium: & ſic naues
videbantur volare remis impulſæ. Aſt aliæ: deſcribit naues inuicem concurrentes & frangentes remos
attritu & colliſione laterum & roſtris ſe mutuo perforantes: ob quod innexæ retinebantur nec poterant
diuelli. Incuſſi adacti in nauem hoſtilē: Detergent: elidūt & frangūt. Quo retinēt naues ꝑforatæ roſtris de
tinebant tali vulnere & inuicē hoſtiles & vulnerātes detinebāt Sublimior ibat puppis: deſcribit nauē himil

Detergent remos: alię per viſcera pinus
Tranſmiſſis ipſo retinentur vulnere roſtris
Quo retinent: medias inter ſublimior ibat
Terribilis viſu puppis qua nulla per omne
Egreſſa eſt libycis maior naualibus æuum.
Sed quater hęc centū numeroſo remige pōtū
Pulſabat tonſis: veloqꝫ ſuperba capaci:
Cum rapidū hauriret boreā: & cornibus oēs
Colligeret flatus: lento ſe corpore agebat:
Intraret fluctus ſolis ſi pulſa lacertis.
Procurrunt leuitate agili dociliſqꝫ regentis
Audiuiſſe manum latio cum milite puppes
Has vt per leuum venientes ęquor himilco
In latus obliquas: iuſſamqꝫ incurrere proram
Conſpexit: propere diuis in vota vocatis
Aequoris: intento volucrem de more ſagittā
Aſſignat neruo: vtqꝫ oculis librauit in hoſtē
Et calamo monſtrauit iter: diuerſa relaxās
Brachia deduxit vultu comitante per auras
In vulnus telum: & reſidētis puppe magiſtri
Affixit plectro dextram: nec deinde regenda
Puppe manus valuit flectenti īmortua clauo.
Dūqꝫ ad opē accurrit ceu capta nauita puppe
Ecce iterum fatoqꝫ pari neruoqꝫ ſagitta
In mediū perlapſa globū trāſuerberat ictu
Orba gubernacli ſubeuntem munera taurū.
Irrumpit cumana ratis: quē corbulo ductor
Lętaqꝫ complebat ſtabiarum littore pubes.
Numen erat celſæ puppis vicina dionæ.
Sed ſuper ingeſtis propior quę ſubdita telis
Bella capeſſebat: media ſubſedit in vnda.
Diuiſitqꝫ fretum: clamantem ſpumeus ora
Nereus īplet aquis: palmæqꝫ trahēte ꝓfūdo
Luctantum fruſtra ſūmis in fluctibus extāt.
Hic audax ira magno per cęrula ſaltu
Corbulo tranſgreſſus: nā textā robore turri
Appulerant nexę ferri compage triremes.
Euadit tabulata ſuper flammaqꝫ comantem
Multifida pinum celſo de culmine quaſſat.
Inde atros alacer paſtoſqꝫ bitumine torquet
Aduentante noto pœnorū aplustribus ignes.

conis quę ob ſui magnitudinem quadrigentos
remos habebat. Tonſis: remis. Cornibus: ſci
licet antēnarum quæ vela ſuſtinent. Lento ro
bore: tarda mole q̄uis plena eſſēt vela propter
ſui magnitudinem non plus mouebatᷓ q̄ ſi ſolis
remigantium ictibus impelleretur. Agili leui-
tate: quia triremes erant Romanæ quæ facile
voluebantur ab illo qui clauum regit. irruebāt
igitur puppes romanę in naues pœnorum gra
ues. Regentis: magiſtri tenentis clauum id-
eſt temonem. Incurrere: ſcilicet in ſuam nauim
qua himilco vehebatur: hic numine inuocato
ſagitta clauo affixit manum gubernatoris: inde
vulnerauit taurum ſubeuntem munus guber-
natoris prius vulnerati: quod cum corbulo vi-
diſſet impulſit ſuam nauim & ſuis auxilio fuit.
Calamo: ſagittæ. Vir. pariterqꝫ oculos telumqꝫ
tedendit. Vultu comitante: quoniam proſeq-
bantur oculis emiſſam ſagittam. Deduxit: im-
miſit. Magiſtri: regentis clauum. Plectro: clauo
& temoni quem a ſimilitudine: quia manu te-
netur: plectrum appellauit: quemadmodum ple
ctrum mouet fides citharæ. Immortua: affixa
clauo vt munus regendi obire non poſſet. Or-
ba: priuata ſuo rectore Littore ſtabiarum: ſta-
biæ vetus campaniæ oppidum deletum bello
ſyllano patria huius corbulonis: & alludit poe-
ta reſpiciens ad tempora ſua ad illum corbulo-
nem qui tempore neronis armenię præfuit.
Vicina dionæ: venus quam vicinam dixit pro-
pter templum veneris quod erat in eryce mon
te ſicilię. Sed ſuper ingeſtis: ſenſus: illa nauis ro
mana quæ propior erat naui himilconis & ma-
gis ſub ictu merſa eſt & vix extarent manus nau
tarum tunc corbulo aſcendens ſuprema tabula
ta nauis ignem iaculatus eſt in nauem himilco-
nis dolens vicem ſuorum qui mergebātur. Sub
ſedit: merſa eſt. Damnatum: quod Romani
tunc damnabant cum nauis mergeretur. Pal-
mæ luctantum: manus nautarum qui luctaban
tur aquis. ſed fruſtra. ipſum quippe profundum
eos trahebat. Nereus: ipſum mare: numen ꝓ
mari ponitur. Extant. apparent. Hic: tunc cū
cerneret caſum ſuum corbulo. Magno ſaltu:
quia inſiluit in turrim nauis quæ ſubſederat &
ipſa turris erat connexa alteri cathenis vt non
poſſent auelli: hoc etiam fit noſtro tempore.
Appullerant: coniunxerant copulauerant. Ne-
xæ: illigatæ. Compage ferri: cathenis. Co-
mantem accenſam. Paſtos: nutritos bitumi-
ne quod ardet vt dictum ē & naſcitur in aſphal
tite lacu iudeæ. Noto: vento auxiliante: Aplu-
ſtria ſunt ornamenta nauium: Fori ſunt tabula
ta nauium per quæ propugnatores curſitāt. Sū
mis: ab his qui erant in prima parte nauis.

Arctis periculoſis. Ad imos ad eos qui erant in
ima parte:Vnguine:vnctione picis : & bitumi
nis vnguem dicit ab vngendo. Alueo:carinæ
nauis.&ideo dixit tepidatur a ſummis.quia nõ
dum ignis deſcenderat ad carinam: & illos qui
erant ſub primis tabulatis.Dirus :crudelis vrgẽ
te periculo: & horrẽdus nouitate mali.Fatum:
incendium & excidium. Cydnus : immittens
facem in nauem hoſtilem interficitur a lycheo:
& in mare cadit. Murali:magno.Lubrica dicũ
tur loca in quibus non poſſum⁹ firmare pedes.
Tranſtra ſunt nauium ſedilia ĩtranſuerſum lo=
cata.Nidore graui:fœtore propter picem ac bi
tumen. Auras:aerem.Sabrata:erat pœnus no
men deductum ab oppido.ſupra dixit.Sabrata
tum tyrium vulgus hic immiſit haſtam qua te=
lonem cõfecit cum prius Iouem hammonẽ im
ploraſſet qui erat depictus in puppi. Gentile
numen:quoniam nauis erat libyca:& ipſe ham
mon libycus:&illic colebatur ſub effigie arietis
Sedens locatus in puppi cornigera imagine.
Vates:quoniam dabat illi reſponſavt dictũ eſt.
Certa.inferentia ictum. Cornus:haſta ex cor
no arbore.Neptunicolæ:incolentis mare.nã ca
preas incolebat:&alludit poeta ad Telonẽ qui
capreis regnauit. Vrgebat.ſenſus & ordo.pup=
pis himilconis flagransvrgebat ipſos nautas iã
prope mortem coactos in eam partem:quę nõ
dum ardebat. himilco tãdem ſemiuſtus per fu
nem euaſit.Nihilo leui⁹:non minusq̃ ante.q̃uis
ille iouem nauis numen ĩploraſſet.Vacuam tæ
dæ:ſine incẽdio. Proxia: vicina illi parti adhuc
intactę igni.Curſu fulmineo:celeri inſtar fulmi
nis.Ouantibus:victricibus totam quippe naui
iam occupauerant. Stygios:peſtiferos .Sociũ:
ſociorum qui eum remis exceperunt. Batonis:
qui'erat rector nauis quem a peritia gubernãdi
laudat.Crudo procelloſo:&concitato.Luctari:
pugnare per artem nauigandi: & nauticam ſol
lertiam.Exire:euadere ingenio &induſtria.An
teibat:prouidebat.longa nauigandi experien=
tia'edoctus.Peruigilem:diligentem vultũ & op
timum iudicium in cognoſcẽdis ſtellis:& ſigni=
ficationibus.Cynoſura: vrſa maior. nũc dicitur
tramontana.adeo inquit callebat nauigãdi ar=
tem:vt in maximis obſcuritatibus cum cælum
& ſydera non viderentur vnq̃ a cynoſura deci=
peretur. Nullus modus: nullus finis incendij.
Impie locutus in iouem hammonem ſe interfe
cit:Cornua:iouis hammonis:qui erat in effigie
arietis. Hos inter.daphnis filius mercurij ex
nympha autore diodoro Thermitanus fuit &
educat⁹ in mõtib⁹ ſilicię q erij vixitq; inter pa=
ſtores.nomẽ accepit a ſylua lauri ĩ q̃ ẽ nat⁹.car=
mẽ buco. ĩuenit.ĩoVir.ĩſuisbuco.daphni ſępi⁹

Intrat diffuſos peſtis vulcania paſſim
Atq; ĩplet diſperſa foros trepidatur omiſſo
Summis remigio:ſed enim tam rebus ĩ arctis
Fama mali nondũ tanti penetrarat ad imos.
Et rapidus feruor per pinguesvnguine tedas
Illapſus flammis victricibus inſonat alueo
Qua nõdũ tamẽ intulerat vĩ dardana lãpas.
Parcebatq; vapor:ſaxorum grandine dirus
Arcebat fatumq; ratis retinebat himilco.
Hic miſer igniferam dum ventilat aere pinũ
Murali ſaxo per lubrica ſanguine tranſtra
Voluitur in fluctus lichei vulnere cidnus.
Fas nidore graui fœdauit cominus auras.
Ambuſto ſtridẽs pelago:ferus inde citatũ
Miſſile adorata contorquet ſabrata puppe.
Ammon numẽ erat libycæ gentile carinæ:
Cornigeraq; ſedens ſpectabat cærula frõte.
Fer pater afflictis fer ait garamantice vates
Rebus opẽ: inq; italos da certa effũdere tela.
Has inter voces tremulovenit agmĩe cornus:
Ft neptunicolæ trãſuerberat ora telonis
Vrgebat nihilo leuius iam in limine mortis
Quos fugaꝑcipites partẽ glomerarat ĩ vnã
Puppis adhuc vacuã tedę:ſed proxima curſu
Fulmineo populatus ineuitabilis ardor
Correptã flammis inuoluit ouantibus alnũ
Primus ope ęquori funis delapſus in vndas
Qua nõdũ ſtygios glõerabat mulciber æſtus
Ambuſtus ſocium remis aufertur himilco
Proxima nudarunt miſerandi fata bathonis
Deſertam ductore ratẽ:bonus ille per artem
Crudo luctari pelago:atq; exire procellas.
Idẽ quid boreas quid vellet craſtinus auſter
Anteibat:nec peruigilem tu fallerevultum
Obſcuro quanuis curſu cynoſura valeres.
Is poſtq̃ aduerſis nullus modusaccipe noſtꝝ
Ammon ſanguinẽ ait ſpectator cladis iniquę:
Atq;acto ĩ pectus gladio dextra deide cruorẽ
Excipit:& large ſacra inter cornua fundit.
Hos inter daphnis deductũ ab origine nomẽ
Antiqua fuit infœlix cui linquere ſaltus

Et mutare caſas inſido marmore viſum:
At princeps generis quanto maiora parauit
Intra paſtorẽ ſibi nomina:daphni amarunt
Sicilides muſę:dexter donauit auena
Phœbus caſtalia:& iuſſit proiectus ĩ herba
Si quando caneret lætos ꝑ prata ꝑ arua
Ad daphnin ꝑperare greges : riuoſq; ſilere.
Ille vbi ſeptena modulatus harũdie carmen
Mulcebat ſiluas:non vnq̃ tempore eodem
Syren aſſuetos effodit in æquore cantus.
Scyllei tacuere canes:ſtetit atra charybdis:
Et lętus ſcopulis audiuit iubila cyclops.
Progeniẽ hauſerũt & nomen amabile flãmę
Innatat ecce ſuper tranſtris fumantibus aſꝑ
Ornytos.ac lõgã ſibimet facit ęquor̃ mortẽ.
Qualis oilides fulmen iaculante minerua
Surgentes domuit fluctus ardẽtibus vlnis.
Tranſigitur valida medius dũ ſe alleuat alni
Cuſpide marmarides ſcyron pars ſubnatat
Mẽbroꝝ pars extat aqs:totũq; ꝑ ęquor (ũda
Portatur rigido miſerãdũ ĩmortua roſtro.
Accelerãt puppesvtrinq; :atq; ora ruentum
Sanguinei feriunt remorum aſpergie rores.
Ipſe adeo ſęuis ductor retheius ibat
Pulſibus:& valido ſuperabat remige vẽtos.
Quã rapidis puppẽ manibusfrenare lileus
Dum tentat:ſeua trũcatur mẽbra bipẽni.
At fert hęrẽtes trabibus ratis incita palmas.
Sicania eoliden portabãt trãſtra podẽtum.
Hic æuo q̃q̃ nondũ exceſſiſſet ephœbos:
Seu lęui traxere dei:ſeu feruida corda:
Nec ſat maturus laudum belliq; cupido
Arma puer niueis aptarat picta lacertis.
Et freta gaudebat celſa turbare chimera.
Iãq; ſuper rutula ſuper & garamãtide pinu
Ibat ouans melior remo:meliorq; ſagitta.
Et iam turrigeꝝ demerſerat ęquore neſſũ.
Heu puero male ſuada rudi noua gloria pu
Dũ criſtã galeę trucis exuuiaſq; ꝑcatur (gnæ
De duce marcello ſupos temerarius haſta
Excipit raptim vulnus lętale remiſſa

inculcauit.ab apolline fiſtulam accepit. In agro
thermitano vt ſcribit ſolinus eſt arundinum fe=
rax:q̃ ad fiſtulas optię ſũt.ad hũc daphnin poeta
alludit. Marmore:mare.i.ꝑpter mare religt ſyl=
uas.Prĩceps generis:prim⁹ille daphnis filius mer
curij inuentor buccolici carminis. Intra paſtorẽ.
in vita paſtorali caſtalius fons parnaſi muſis ſa=
cer.Caſtalia :phœbea.Dexter:fauens& propiti⁹
Syren: de ſyrenibus dictum eſt : quę ſuauiſſime
canebant.daphnis tñ eas ſuperabat. In æquore:
qm̃ habitabant iſulas e regione ad ſurrentum.
Eodem tempore: quo canebat daphnis. Syllei
canes:quoniam ſcylla mõſtrum marinum in fre
to ſiculo tenus inguine habet canes latrantes.
Stetit nõ abſorbuit aliquid. Atra:obſcura vorago
quę in freto ſiculo dicitur charybdis.cyrce apud
Homerũ.xij.odyſſeę.ſic monet vlyſſem. duo ſũt
ſcopuli .cacumen montes exuperat in quod ne=
mo mortaliuꝫ aſcẽdit vnq̃. In medio ſcopulo ſpe
lunca erebi inſtar.habitat illic ſcylla monſtrũ im
mane cui pręter deum occurreret nemo.aſpectu
triſtis.xij.habet pedes:colla pręlonga ſex.totidẽ
capita.dẽtes triplici ſerie pectinatos capita exe=
rens beluas ingentes piſcatur: & pauloпоſt. Tre
menda charybdis ter nigrantem vndam & abſor
bet & eructat:cũ attrahit aquam caueto.nam ne
ipſe quidem Neptunus liberare te poſſet.ad ſcyl
lam impelle nauim.ſed ex tuis tãtum deuorabit
quos perdere ſatius eſt q̃ omnis.charybdis:vt fa
bulæ volũt fœmina voraciſſima fuit:q̃ boues her
culis fert̃ rapuiſſe:& ideo a ioue fulmine icta eſt
& in mare deiecta conuerſaq; in mõſtrum:quod
omnia vorat & abſorbet.ſcylla eſt verſus italiam
charybdis autem verſus ſiciliam.Cyclops:poly=
phemus. Lentus.ocioſus. Iubila cãtilenas:& car
men.Progeniem:hunc daphnin ab illo antiquo
progenitum conſumpſit ignis. Aequore :aqua q̃
non permittebat:vt ſtatim igni abſumeret̃. Qua
lis oilides:vt aiax oileus quẽ pallas fulmine per=
didit. Medius alui:ideſt tranſfoſſus per mediaꝫ
aluum.loquutio eſt ſyllij .dixit enim in primo vo
lumine:concidit exacti medius per viſcera teli.
Marmarides:libycus.Rigido:duro roſtro nauis
Ductor rheteius :marcellus romanus:Sęuis.
magnis & validis ictibus remorum. Aeoliden.
pronepotem ęoli. Ephœbos:pueros in prima;
adoleſcentia. Lęui: ſiniſtri & aduerſi. Ferui=
da:calentia martis ardore. Nec maturus :non
dum plane aptus armis & bello. Chimera na
uis in qua erat chymera pro inſigni.eſt etiã na=
uis apud Virgilium. Rutula: romana. Gara=
mantide: libyca naui. Turrigerum : proceræ
ſtaturæ. Male ſuada:quæ male ſuadebat. Ru
di:imperio.non enim callebat bellandi diſcipli=
nã appetebat qppeipoſſibilia exuuias.ſ.marcelli

&ideo erat imprudens& nimius invoto. Trucis horrendæ. Pro qualis:deſcribit poeta ſtudia huius podeti. Qualis:q̄ pulcher:q̄ nitidus & conſpicuus cum luderet diſco.diſcus eſt pila æ nea retunda ſiue ex alio metallo quæ in altū ia citur. Splendentem:politum.Exigeret:emit teret in altum. Aligeras:veloces in curſu. Im proba:magna. Flatu:vno ſpiritu. Docuere labores:antiqui & maxime cretenſes & ſpartani ex diſciplina lycurgi & Minois laborib⁹ erudiebant iuuentutem : & ſic Romani in campo martio in quo fiebant etiam exercitationes armiferę quæ arma campeſtria appellantur. Horatius.Ludere qui neſcit campeſtribus abſtinet armis. Tuto diſcrimine:exercitationibus varijs: quibus cenſebatur ſine periculo. Fraudatum oſſa:ideſt cuius oſſa erant fraudata ſepulchro.modus eſt loquendi.cyane &anapus fontes ſunt in agro ſyracuſano.Aretuſa eſt fons ortygiæ paruæ inſulæ ante ſyracuſas.Præſęs :qui naui præerat. Io:eſt interiectio lætantis & bacchantis. Terreſtria.ac ſi in terra eſſent:nauibus inuicem implicitis. Perrumpunt. inſiliunt in nauem hoſtilem. Recluſit.aperuit:quoniam cædibus aperuerunt ſibi viam. Mela nomen proprium illius qui hortabatur ſocios abrumpere vincula:vt receptos romanos in alto remotius obtruncarent.Polyphemus vaſtus corpore cum nauim impellere cepiſſet ab laronio interfectus eſt. Diducere. ſeparare. Lupa.alludit ad illum antiquum polyphemuꝫ qui fuit a lupa nutritus. Cyclopeia libido. efferatus appetitus cædis. Corde. animo multum refert quo quis lacte nutriatur.naꝫ quemadmodum vis & natura ſeminis ad fingēdas animi: corporiſq; ſimilitudines valet : ſic ad eandem rem vt ait phauorinus lactis quoq; ingenia & proprietates valent quod in beſtijs animaduertitur.non mirum igitur ſi ferinum animum habebat polyphemus ferino lacte altus. Relaxatis .ſolutis viculis quibus alligata erat nauis. Tonſas.remos ideſt remigabat quod vix morte remiſit. Ductus. motus remorum. Somno.morte.nam mors eſt perpetuus ſomnus. Ignauum.inutilem. Cuneo. multitudine : & ſic nauis ea parte in qua erant coacti merſa eſt. Inerti.inutili:quoniam mergebantur nullo vulnere hoſti illato. Tutelæ deum. numina in quorum tutela erat nauis. Hic. aliquis pugnat fractis remis cum non habeat ferrum. Torquens.immitens in hoſtem. Non paſcitur. non ſatiatur accipere fragmenta carinæ.etiā accipiebant tæla quæ vaga ferebantur aquis.

Vulneribus.ingrediebatur aqua per vulnera pugnatum inde aqua pellebatur ab anima iam

Proh qualis ſeu ſplendentem ſub ſydera niſu
Exigeret diſcum: iaculo ſub nubila ſupra
Surgeret: aligeras ferret ſeu puluere plantas
Vix tacto:vel dimenſi ſpatia improba campi
Tranſiret velox ſaltu:docuere labores
Sat prorſus ſat erat decoris diſcrimine tuto
Sat laudis:cur facta puer maiora petebas?
Illū vbi labentem pepulerūt tela ſubvndas
Oſſa ſyracuſio fraudatum naufraga buſto
Fleuerunt freta:fleuerunt cyclopeia ſaxa.
Et cyanes &a napus & ortygię arethuſa
Parte alia præſes puppem tyberinus agebat
Quaq; ferebatur ductor ſydonius io
Concurrunt iniecta ligant hinc vincula ferri
Atq; illinc ſteteruntq; rates ad prælia nexæ
Ne iaculo:aut longe certatur harūdine fuſa
Cominus:& gladio terreſtria prę lia miſcent.
Perrumpunt itali qua cædes prima recluſit:
Monſtrauitq; viam vaſtas & mæla cathenas.
Hortatur ſocios & vincla abrumpere ferri
Ac parat hoſtili reſoluta puppe receptos
Auehere&paribus pelago diduceř ab armis.
Aetnęo polyphemus erat nutritus in antro.
Atq; inde antiquæ nomen feritatis amabat
Vbera præbuerat paruo lupa.corporis alti
Terribilis moles:mens aſpera:vultus in ira
Semper:& ad cædes cyclopeia corde libido.
Iſq; relaxatis membroꝝ pondere vinclis
Impulerat puppi.&mergebat gurgite tōſas
Duxiſſetq; ratem:preſſa laronius haſta
Ni propere duro nitentem exurgere velox
Affixet tranſtro:vix morte incepta remittit.
Nāq; manus ſeruat dū ſuetos lāguida duct⁹
Ignauū ſumma atraxit ſuper æquora remū:
Percuſſi cuneo pœni denſentur in vnum.
Qd̄ caret hoſte larus:ſubito cū ponere victus
Inſiliente mari ſubmergitur alueus vndis.
Scuta virum criſtæq; & inerti ſpicula ferro
Tutelęq; deum fluitant:hic robore fracto
Pugnat inops chalybis:ſeſeq; in ꝑlia rurſus.
Armat naufragio:remis male feruidus ille

Feſtinat ſpoliare ra tem:diſcrimine nullo
Nautarū interdū conuulſa ſedilia torquens
Nō plectro ratis aut frāgēdę i vulneř prorę
Paſcitur:& pelago repetūtur nantia tela
Vulneribus patulis intrat mare:mox ſua pōto
Singultante anima ꝓpulſa refūditur vnda.
Nec deſunt qui correptos āplexibus arctis
Immergāt pelago:& iaculis ceſſātibus hoſtē
Morte ſua perimāt:remeātū gurgite mētes
Crudeſcūt:ac pro ferro ſtat fluctibus vti.
Haurit ſanguineus cōtorta cadauera vertex.
Hinc clamor:gemitus illinc:morteſq; fugęq;.
Perfuſū bello feruet mare:feſſus acerbis
Terga fuga celeri libyæ conuertit ad oras
Exigua ſeſe furatus himilco carina.
Conceſſeř mari tandem graiuſq; libyſq;:
Et iā captiuę vinclis ad littora longo
Ordie ducūtur puppes flagrantibus alto.
Stant aliæ tedis ſplendet lucente profundo
Mulciber:& tremula vibratur imagie pōtus
Ardet nota fretis cyane:pennataq; ſiren.
Ardet & europe niuei ſub imagie tauri
Vecta ioue:ac preſo tramittēs ęquora cornu.
Et duæ fuſa comas curuū ꝑ cęrula piſcem
Nereis humēti moderatur roſcida freno.
Vritur vndiuagus phytō:& corniger āmon.
Et quæ ſydonios vultus portabat eliſæ.
Bis ternis ratis ordinibus graſſata ꝑ vndas:
Ac vinclis trahitur cognata in littora anapus.
Gorgoneaſq; ferens ad ſydera pegaſus alas.
Ducitur:& libycę puppis ſignata figuram.
Et tritō captiuus:&ardua rupibus ętnæ
Spirātis rogus ęceladi:cadmeaq; ſidō. (ros
Nec mora.qn trepidos hac clade irrūpeř mu
Signaq; ferre deū templis iā iamq; fuiſſet
Ni ſubito inportuna lues:inimicaq; peſtis.
Inuidia diuū:pelagiq; labore parata
Polluto miſeris rapuiſſet gaudia cœlo.
Criniger aſtriferis titā feruoribus auras:
Et patulā cyanen lateq; paluſtribus vndis
Stagnātē ſtygio cocyti oppleuit odore.

ſingultante.Remeantum.emergentiū ab imo ad ſummitatem maris. Stat.placet vti aqua cū non poſſent vti ferro. Acerbis.aduerſa fortuna himilco exigua carina ſalutem ſibi comparauit: in libyamq; tranſmiſit. Graius.ſyracuſanus oriundus a corintho. Libyx.carthaginenſis.Romani captiuas puppes abduxerunt. illas vero incenderunt quæ adduci non poterant & ignis reſplendebat in vndis.Mulciber.ignis.

Cyane nomē ē nauis a fōte.Pēnata.velox hn̄s ſyrenē ꝑ inſigni.Europæ.nauis in q̄ erat imago europæ filiæ agēoris vectę a ioue verſo i tauꝝ ex phœnicia i cretā inſulā : & europę nomē dedit tertiæ orbis pti.Aequora.maria. Nauis i q̄ erat nereis depicta moderās delphinū freno.Curuū qm̄ delphinus curuū hēt dorſū.Phytō.nauis i q̄ erat depictus phytō ſerpēs quē apollo iteremit Eliſę.didōis noia ſūt nauiū ab imaginib⁹.Graſſata.q̄ pugnauerat ſex ordinib⁹ remoꝝ.Anap⁹. nauis ab anapo fōte ſyracuſāi agri.iō ait cognata littora. Pegaſus. nauis a pegaſo alato equo quo vectus dr̄ pſeus cū meduſā gorgonē itere miſſet.libya a puella noiata eſt:cui⁹ imago nūc erat in naui.Rogus.appoſitio ē. ſub ætna ſepultus erat encelad⁹ vt fabulę canūt.Cadmea.qm̄ apud ſydonē regnauit cadmus.Nec mora captæ igt fuiſſent ſyracuſę poſt naualē pugnā ni peſtis ꝓhibuiſſet. Iā iam.ſtati.Importuna.pniciosa & īpediēs romanoꝝ opportunitatē potiūdæ vrbis. Lues.peſtis. Labore.ꝑꝑ laborē quē paſſi fuerant in bello nauali & iṗa cadauera īfecerāt vnde lues tanta exarſeat.Inuidia deū.q inuidebant romanis celerē victoriā. Miſeris.romanis tali peſte afflictis. Polluto cœlo.corrupto aere.Li.ait.accedit &peſtilētia cōe malū qd̄ facile vtroꝝ aīos auertere a belli conſilijs. nā tēpore autūni & locis natura grauib⁹ multo magis extra vrbē q̄ i vrbe itolerāda vis æſtus. ꝑ vtraq; caſtra oīum fere corpora mouit & ꝑio tpis ac loci vitio & ægri erāt & moriebāť: poſtea curatio iṗa & cōtactus ægroꝝ vulgabat morbos:& aut neglecti:deſertiq; q icidiſſent morerenť.aut aſſidētes curāteſq; eadē vis morbi repletos ſecū traheret:quotidianaq; funera & mors ob oīum oculos eēnt & vndiq; dies nocteſq; ploratus audireť poſtremo ita aſſuetudīe mali affectauerat aīos vt nō mō lachrymis. iuſtoq; cōploratu nō pſeq̄renť mortuos.ſed ne efferrent gdē aut ſepelirēt iacerētq; fracta & exaīata corpa icōſpectu ſimilē quoq; mortē expectātiū:mortuiq; ęgros: ægri validos cū metu cū tabe ac peſtifero odoř corpoꝝ cōficerent : & vt ferro poti⁹ morerētur qdā inuadebāt ſoli hoſtiū ſtatiōes ;multo tamē maior vis peſtis pœnorū caſtra q̄ romana affecit:& Li.dicit hanc peſtē fuiſſe poſt captā par

tem ſiracuſanoꝝ. Corniger habens radios q ſũt
crines ſolis: q tũc æſtuabat & īficiebat aerẽ: aq̄ſ-
q; paluſtres odore ſtygio replebat. Patulã. latã
cyane ẽ fõs hñs aquã ſtagnãtẽ. Stigio peſtifero q̄
lis eſt ī cocyto fluuio īferno Lætis donis. pomis
Fœdauit. corrupit ipe ſol. poſt vtrũq; ſolſtitiũ p
centũ dies corpa magis ægrotãt q̄ alijs tpib⁹ pp
tẽpoꝝ mutatiões: & cruditas pomoꝝ ī autũno
generat morbos. Vitiato dorſo. maculata ei⁹ ſu
pficie. Ater va. peſtifera exhalatio accendebat
aerem. Picea æthra. aere iã corrupto: & primi
qui ceciderũt fuere canes: & hoc fuit pp odora
tum quo canes valẽt. Sterni. ſternebant. Popula
ri. populabat. Hauſtis. cõſũptis militib⁹ Arebat
deſiccabat nimio ęſtu febris. ſigna mortis ſicci-
tas & nigredo linguæ atq; ſudores frigidi: quo-
niam ꝑcordia & īternæ ptes retrahũt ad ſe ca-
lorẽ iã deficientẽ: & illę ſupfluitates & humores
collecti ſub cute calore deſtituti frigidi egrediũ
tur. vñ ait hyppocrates. In ſudore rigor malum
Siccę. pp abſẽtiã humidi iã cõſũpti adeo ſiccatę
erãt fauces vt cibum non admitterent. Quatit
pul. propter nimium calorem a corde vſq; ad os
ideo ſpritus id eſt flatus erat igneus. Vnca na.
hyppocrates ait. naſus acutus & adũcus tpa ca-
ua & cutis frõtis arida mortale ſignũ. Sanies ex
puitur. & hoc pp ptiſim & tabẽ. Tegit oſſa. pp
diminutionẽ ſubſtãtię Heu dolor. deplorat poe
ta ignauã mortẽ. nam peſte abſumpti fortitudi
nem oſtendere nõ poterãt. Succubuit. victa eſt:
quoniã nõ inueniebat remediũ. Acheruſia. in-
fernalis & fœtida ex feruore. Nec leuiore. pe-
ſtis vexabat etiã ſyracuſanos: & pœnos. Eadeꝫ
imago. ſimile genus morbi & læti. Nulla tamẽ
latios: laudat fortitudinẽ romanoꝝ qui tãta ſtra
ge afflicti animos nõ demiſerũt. imo ſeſe erige-
bant incolumi Marcello ductore: cuꝫ quo mor
tuos repedebant. Vnũ caput. ipſius marcelli. ſy-
rius eſt ſtella in lingua canis. grauis & peſtifer.
Cũ primũ ceſſauit peſtis Marcellus iuſſit īferri
ſigna & ſyracuſas expugnauit. Ceu ſidẽte. Mar
cellũ ſedata peſte repetentẽ oppugnationẽ ſyra
cuſaꝝ cõparat piſcatori repetenti piſcationem
ſedata tẽpeſtate. Sidẽte. ponente vẽto: & cadẽte
Luſtratis recognitis & diſpoſitis īclaſſes. Sorte
pudẽda. ignaua morte. Cõuulſis. diruta parte
mœniũ. Inuia tecta. ſupradixit. Nuſq̄ hoſte ītra
tos muros. Tot arces. quattuor ei erãt. Iſthmia
cis. ſyracuſanis: peruenerãt ſyracuſæ ad maxias
opes: vt ſcribit Strabo & deſcribit opera magni
fica quib⁹ cenſebant ſyracuſę. Suggeſta. ſubni-
xa. Certantes mari. oppoſitas marinis fluctib⁹.
Rura. villas. domorũ magnitudo & laxitas æq̄-
bat villas. Quid incluſos. nũc gymnaſia dicit ī
quibus iuuenes ſe exercebant. Porrecto. in lon

Temporaq; autumni latis florentia donis
Fœdauit: rapidoq; accendit fulminis igni.
Fumabat craſſus nebulis caliginis aer.
Squalebat tellus vitiato feruida dorſo.
Nec victũ dabat: aut vllas lãguẽtib⁹ vmbras:
Atq; ater picea vapor expirabat in æthra.
Vim primi ſenſere canes: mox nubibus atris
Fluxit deficiens penna labente volucris:
Inde fere ſiluis ſterni: tum ſerpere labes
Tartarea atq; hauſtis pplari caſtra mãiplis
Arebat lingua: & gelidus per viſcera ſudor
Corpore manabat tremulo: deſcẽdert fauces
Abnuerant ſiccę viſorũ alimenta ciborum.
Aſpera pulmonẽ tuſſis quatit: & per anhela
Igneus efflatur ſitientum ſpiritus ora.
Lumia ferre grauẽ vix ſufficientia lucem
Vnca nare iacent: ſanieſq; immixta cruore
Expuitur: mẽbriſq; cutis tegit oſſa pereſis.
Heu dolor inſignis notis bellator in armis
Ignauo rapitur læto: iactantur in ignem
Dona ſuperba virũ multo mauorte parata.
Succubuit medicia malit: cumulãtur aceruo
Labentũ & magno cineres ſeſe aggere tollũt.
Paſſi etiam deſerta iacent inhumataq; late
Corpora: peſtiferos tetigiſſe timẽtibus artus
Serpit paſcendo creſces acheruſia peſtis.
Nec leuiore quatit trinacria mœnia luctu:
Pœnorũq; parẽ caſtris fert atra laborem.
Aequato par exitio & communis vbiq;
Ira deũ: atq; eadem lęti verſatur imago.
Nulla tamẽ latios fregit vis dura malorum
Incolumi ductore viros: cladeſq; rependit
Vnũ inter ſtrages tutũ caput. vt grauis ergo
Primũ lætiferos repreſſit ſyrius æſtus:
Et poſuere auidę mortis contagia peſtes:
Ceu ſidente noto cũ ſe maria alta reponũt:
Propulſa inuadit piſcator cærula cymba.
Sic tandẽ ereptã morbis graſſantibus armat
Marcellus pubẽ luſtratis rite maniplis.
Signaq; circũſtant alacres: auidiſq; tubarũ
Reſpirãt lęti clangoribus: itur in hoſtem

gum ducto. Sacros. cõſecratos certamine. Fulgẽtia culmina. nũc tangit ſpolia quæ in porticibus tẽplorũ ſu
ſpendebatur olim. Marathonius. athenienſis: marathon campus articę regionis: & athenienſes victi fuerũt
a ſyracuſanis pugna nauali: vt dictũ ẽ: duce gilippo lacedęmonio. Subacta libya. victis bello nauali cartha
ginenſibus. Hic agathocleis. Agathocles Dionyſio tyrãno ſucceſſit ex humili & ſordido genere nat⁹: pater
eni figulus fuit: & ipſe ſuã pueritiã impudicitiæ addixit. ide cũ adoleuiſſet gregarius miles fuit ſeditioſ⁹: &
ad oia facinora prõptiſſimus manu valebat & eloquentia. Inde centurio. poſtea tribunus militũ factus in
damaſconis ducis mortui locũ ſuffectus eſt: cuius vxorẽ adulterio coīquinatã duxit vxorẽ. Inde pyrata fuit.

Et ſi fata ferant: iuuat inter prælia ferro
Poſſe mori: ſociũ miſeret: q morte pudenda
In morẽ pecudum effudere cubilibus atris
Illaudatã aiam: tumulos inhonoraq; buſta
Reſpiciunt: & vel nullo iacuiſſe ſepulchro:
Quã debellari morbis placet: ardua primus
Ad muros dux ſigna rapit: tenuata iacendo
Et maciem galeis abſcondũt ora: maluſq;:
Ne ſit ſpes hoſti: velatur caſſide pallor.
Infũdunt rapidũ cõuulſis mœnibus agmen:
Condẽſiq; ruunt tot bellis inuia tecta
Tot vno introitu capiuntur militis arces.
Totum qua vehitur titã nõ vlla ꝑ orbem
Tũ ſeſe iſthmiacis ęquaſſent oppida tectis.
Tot delubra deum: totq; ītra mœnia portus
Adde fora: & celſis ſuggeſta theatra colonis.
Certanteſq; mari molles: adde ordine longo
Innũeras ſpacioq; domos æquare ſuperbas
Rura: quid incluſos porrecto limite longis
Porticibus ſacros iuuenũ certamine lucos.
Quid tot captiuis fulgẽtia culmina roſtris
Armaq; fixa deis: aut quę maratõnius hoſtis
Perdidit: aut libya quę ſunt aduecta ſubacta.
Hic agathocleis ſedes ornata tropheis.
Hic mitis hieronis opes: hic ſancta vetuſtas
Artificũ manibus: non vſquã clarior vllo
Gloria picturę ſęclo: non ęra iuuabant:
Quæ ſcirẽt ephyren: fuluo certaret vt auro
Veſtis ſpirantis referens ſubtegmie vultus.
Quę radio celat babylon: vel murice picto
Lętha tyros: quęq; attalicis variata per artẽ
Aulęis ſcribũtur acu: aut memphitide tela.
Iã ſimul argento fulgentia pocula mixta
Quis gẽma q̄ſitus honos. ſimulachra deorũ
Numen ab arte datũ ſeruantia. munera rubri

ſyracuſas patriã ſuã ex tyrãnide inuaſit ſeniori-
bus trucidatis: & cũ ſyracuſæ obſiderent a car-
thaginẽſibus duce Amilcare giſgonis filio. ipe ī
aphricã traiecit. vbi hãnonẽ pœnoꝝ ducẽ vicit:
& predas ingẽtes egit multis hoſtiũ milibus tru
cidatis aphri ad eũ defecerũt. poſtea tradito ex
ercitu filio in Siciliam ꝓpere trãſmiſit: & oẽm
Siciliã in ditionem accepit. In aphricam iterũ
traiecit. tandẽ cũ carthaginenſibus pacẽ æqs cõ
ditionib⁹ fecit. diuitijs & oī regali inſtrumento
reliquos ſuperauit autore trogo. Agatocles igr
victorijs: & tropheis ſuis īſigniuit ſyracuſas. Mi
tis opes. In pace comparatas: qm̃ hyeron placi
de vixit: & in amicitia romanoꝝ pſeuerauit.
Ephyren. i. æra corinthia: q̄ in maximo quodã
erãt ꝓcio. corĩthiũ æs inqt. Pli. caſus miſcuit co-
rintho cũ euerteret incenſa. mireq; circa id mul
torum affectatio fuit. Radio. radius nauicula ẽ
qua trama immittit per ſtamen. nunc appellãt
druam. Babylon eſt caput chaldæorũ in aſſyria
Acu facere veſtes autore Pli. idei phryges inue
nere. indeq; phrygiones appellati ſũt. Aurũ in-
texere in eadẽ aſia inuenit Attalus rex. ide no-
men attalicis. colores diuerſos picturę intexere
babylon maxie celebrauit. nomẽq; impoſuit
Celat. cõponit effingit texendo. Memphitide
tela. lino ægyptio. Memphis eſt caput ægypti.
Quis. quib⁹ poculis erãt additæ gẽmæ. Numẽ
datũ ab arte. ab artificij ꝓſtantia adeo bñ ſimu-
lachra deorũ erãt expreſſa: vt ob id viderentur
hẽre numẽ & coli. Munera. gẽmas: & margari-
tas aduectas ex mari rubro. Depexa vellera: ſe-
ricũ qd̃ naſcitur in arborib⁹ apd̃ ſeres. Vir. Vel
leraq; vt folijs depectãt tenuia ſeres: q ſunt cõ-
tigui indis vergentib⁹ ad ſeptẽtrionẽ apd̃ quos
lanigerę ſunt arbores. Vnde ſericũ primũ factũ
ex quo fiebant veſtes ſubtiliſſimę qb⁹ mulieres
pellucebãt. Vñ ſeneca. video inqt ſericas veſtes
quibus ſũptis mulier paꝝ liquido nudã ſe non
eẽ iurabit. marcellus poſtea ouãs Romã rediẽs
cũ cætera ꝓda multa nobilia ſigna ſtatuaſq; in-
tulit. qb⁹ inter primas grææcię vrbes ſyracuſæ or
natę fuerant. Intulit & vaſa ex argento ærea &
ꝓcioſas veſtes. Ductor. Marcellus qui vt autor
eſt Li. ſyracuſas ingreſſus ex ſupiorib⁹ locis vr-
bem fermæ omniũ illa tẽpeſtate pulcherrimã
ſubiectã oculis vt vidit illachrymaſſe dicit parti
gaudio perpetratæ tãtæ rei: partim vetuſta glo

ria vrbis:athenienſium claſſes demerſæ:& duo ingẽtes exercitus cũ duobus clariſſimis ducibus deleti oc= currebant:& bella cum carthaginenſibus tãto cũ diſcrimine geſta.tot tã opulenti tyrãni regeſq; pter cæte ros hiero cum recentiſſimæ memorię rex beneficijs in populũ romanũ inſignis. Aggere. muro & loco edi to.Clangoribus.ſonitu tubaꝝ:& militũ irrũpẽtiũ clamore:ac ſtrepitu. Poſitũ in ſuo nutu:poteſtate atq; ar bitrio an ſtent mœnia ſyracuſana & an ardeãt vt ſequẽti die nulla domus appareat. Horruit.horrore quo dã affectus eſt reputans ſecũ tantũ licere mortalibus:vt.ſ.in poteſtate vni⁹ ſit tãta vrbs. Videbat quippe vo lente fortuna poſſe accidere vt Roma eẽt in poteſtate vnius qui eã poſſet fũditus delere. Ideo angebatur Marcellus humani officij & reꝝ humanaꝝ nõ ignarus tm̃ homini licere: & ſic ꝓhibuit incẽdi domos & tẽpla. Indulgens.ꝑmittẽs. Se plãxit.ꝑ cuſſit geſtiẽs lætia. victoria alata depingiť. Tu quoq;. archimedẽ inqt Li.memoriæ ꝓditũ eſt i tanto tumultu q̃tũ captæ vrbis diſcurſu diripiẽ= entium militũ cieri poterat intentũ formis quas in puluere reſcripſerat ab ignaro milite quis eẽt interfectũ ægre id Marcellũ tuliſſe ſepulturæq; curã habitã:& propinquis ẽt inqſitis honori pſi dioq; nomẽ eius & memoriã fuiſſe. At reliquũ vulgus.gaudebant & certabãt gaudio ſyracuſij victi cũ romanis victorib⁹ cũ vidiſſent nõ incẽdi ſyracuſas.quas viſus eſt Marcellus denuo cõde re cum illis parceret. Ipe:Marcellus. Aemulus. imitator deoꝝ. Tropheũ.ſignũ tantæ clemẽtię. Antiquos mores.in capiendis & diripiendis vr bibus:& tpa ſua notat Syllius quibus per fas & nefas imperatores oĩa agebãt:quondã inqt bel la non tm̃ exhauriebãt vrbes quantũ nũc pax ſę uiente auaritia tyrãnoꝝ. Iã vero inqt Cor.Taci tus nouis cladib⁹ vel poſt longã ſæculorũ ſeries repertis afflictæ:hauſtæ:aut abruptæ vrbes:fœ cundiſſima cãpaniæ ora:& vrbs incendijs vaſta ta conſũptis antiquis delubris:ipſo capitolio ci uiũ manib⁹ incenſo:pollutæ cærimoniæ:plenũ exilijs mare:infecti cædibus ſcopuli. At ni cura viri.adulatur Domitiano Syllius quo imperãte floruit nisi:domitianus inqt q ſua prudẽtia & cle mentia dedit otia mundo: vrbeſq; a rapinis vin dicauit prohibuiſſet direptiones prouinciæ vr= beſq; penitus denudarentur. Fretum ipſas inſu las.adulaťvt dixi:cũ Domitian⁹ turpis:& crude lis fuerit quẽ caluũ Neronẽ. appellat iuuẽalis.

PEtri Marſi interpretatio in decimũquin/ tum volumen Syllii italici.

AT noua romuleũ. Gneo fuluio Cẽti mallo.P.Sulpicio galba conſſ.comi tia de mittẽdo procõſule in hiſpaniã habita ſunt.tũ Scipio.xxiiij.ãnos na tus profeſſus eſt ſe ituꝝ vt mortẽ patris.ac pa/ trui vlciſceretur.itaq; ingenti fauore miſſus eſt datuſq; ei adiutor fuit. M.Iunius Syllanus ꝓ= prætor.cũ.xxx.quiq̃remib⁹ ab oſtijs tyberinis in hiſpaniã nauigauit. Vbi monit⁹ per nocturnã quietam a patre: vt Syllius fingit:cartaginem nouã expugnauit.caſtitatis cõſtãtiæq; romanę ſeruata virgine experimẽtũ.dedit.bellũ i ętolia

Pręterea ponti:depexaq; vellera ramis:
Fœmineus labor.his tectis opibuſq; potitus
Auſonius ductor poſtq̃ ſublimis ab alto
Aggere deſpexit trepidã clãgoribus vrbem:
Inq; ſuo poſitũ nutu ſtent mœnia regum
An nullos oriẽs videat lux craſtina muros
Ingemuit nimium:viris tãtumq; licere
Horruit:& propere reuocata militis ira
Iuſſit ſtare domos:idulgens tẽpla vetuſtis
Incolere atq; habitaŕ deis:ſic parcere victis
Pro pręda fuit:& ſeſe cõtenta nec vllo
Sãguie pollutis plauſit victoria pẽnis. (liſti
Tu quoq; ductoris lachrymas memorãde tu
Defenſor patrię:meditatẽ ĩ pulueŕ formas
Nec turbatum animi tanta feriente ruina
Ignarus miles vulgi tum forte peremit.
At reliquũ vulgus reſoluta in gaudia mente
Certarunt victi victoribus:emulus ipſe
Ingenij ſuperum ſeruando condidit vrbem.
Ergo extat ſedis:ſtabitq; inſigne tropheum
Et dabit antiquos ductorum noſcere mores.
Fœlices populi ſi quondã vt bella ſolebãt:
Nũc quoq; ĩ exauſtas pax nr̃a liq̃ret vrbes.
At ni cura viri qui nũc dedit ocia mũdo:
Effrenum arceret populandi cũcta furorem.
Nudaſſet auidæ terraſq; fretũq; rapinę.

Liber Quintuſdecimus

AT noua romuleum carpebat cura ſenatum.
Quis trepidas gentes martẽ= q; ſubiret iberum
Attritis rebus geminus iacet hoſte ſuperbo
Scipio:belligeri mauortia pectora fres
Hic metus in tyrias ne iam tarteſſia leges

ætolia macedones ſuſcitarunt. Fabi Maximus tarentum recuperat. Marcellus conſul in brutiis cadit:& aſdrubal ad metaurum ceditur caputq; Hannibali oſtentat Nero. Trepidas:propter mortem duorum Sci= pionum. Martem iberum.bellum hiſpanum. Aettritis reb⁹.mortuis imperatorib⁹. Geminus Scipio. Publ⁹ & Gne. Hoſte ſuperbo.aſdrubale Magone:& alio aſdrubale ducibus tunc carthaginenſium. Hic metus timebant Romani ne hiſpani deficerent ad pœnos. Tarteſſia.hiſpana a tarteſſo oppido. Propriora libyca Circũſpctãs. Liui.ait. At magiſtratus verſi circũſpectant ora pricipium aliorumq; alios intuentiũ fremũt q; adeo perditas res.deſperatumq; de repu.eſſe. Laceris afflictis morte dudum. Abſteret iuuenem. ſenſus ꝓpinqui ſcipionis eum ab hac ꝓuincia deterre rebãt.ne.ſ.eo ꝓficiſcereťvbi pater & patruus oc cubuerãt.cũ ea ꝓuicia videreť eſſe infauſta ſci pionibus. Piare.vlciſci mortẽ ſuoꝝ. Annos.æta tem Scipionis quaſi nõ ſufficientẽ tãto põderi. Buſta. Sepulchra Flagret.ardeat.ꝓpitioŕ marte Nec prõptũ.nec eẽ facile. Rudi inexperto. Sub vmbra lauri.lauro coronabanť triũphantes: & q̃a Scipio erat ſupaturus hiſpaniã: & tandẽ de carthagine triũphaturus:ideo ſub lauro q̃ in re mota parte domus erat de bello ineũdo cogita bat. Ingenioſa fictio poetæ. virtus hortata ẽ ſci pionẽ ad labores tollerandos pp gloriã.pollici/ ta triũphũ de ãnibale.hoc de virtute & volupta te primus finxit ꝓdicus chius & repetijt xeno= phon vt dictũ eſt in cõmẽtarijs officioꝝ.cogitã ti ergo Scipioni belli euẽtũ apparuerũt virtus: & voluptas. Altera.voluptas. Achemeneij dicũ tur ab achemene ãtiquo duce.vnde odores: & aromata aduehebanť. Amomũ inqt hippocra= tes eſt frutex naſciť in ſyria: & armẽia ſemẽ red dens ſibi cõnexũ floŕ albo veluti violæ.folia ſi= milis brioniæ.bonũ hẽt odorẽ: ſõnoſq; ſuaues facit. Ambroſias.odoratas. Suffuderat.ĩtexue rat.veſtis erat purpurea ĩtexta auro. Nõ indig= nor inqt Seneca q᷑ poſt voluptatẽ poniťvirtus. ſed q᷑ oĩno cũ voluptate cõferať cõtẽptrix ei⁹ & hoſtis & lõgiſſime ab illa reſiliẽs.labori:ac do= lori familiarior virilibus incõmodis poti⁹ q̃ iſti effœmiato bono iſerẽda. Acu.calamiſtro iſtru= mẽtũ eſt ad cõponẽdos cõcine crines.hic dixeŕ orõnẽ nimis faleratã calamiſtratã:& qm̃ calami ſtris cinere calefactis criſpanť capilli:iõ illi q ta li officio fungũťcini flones appellãť. Hora.ĩ ſer monibus:cuſtodes:lectica:ciniflones. Ancipiti. vacillãti voluptas.n.motu oculoꝝ laſciuit:quos virt⁹ hẽt ſedatos:& oportet ĩtuẽtes ſine aliquo affectu. Alterius.deſcribit nũc Imaginẽ virtutis Altũ qddã eſt virt⁹ inqt Seneca.excelſũ:& rega le inuictũ:ĩfatigabile:voluptas humile:ſeruile: ĩbellicũ:caducũ:cui⁹ ſtatio:& domicilium for= nices:& popinę ſũt. Virtutẽ in tẽplo iuuenes:ĩ foro in curia:pro muris ſtantẽ puluerulẽtã cal= loſas habentẽ manus:voluptatẽ latentẽ ſępius: ac tenebras captantẽ circa balnea:ac ſudatoria ac loca ędilẽ metuẽtia mollẽ eneruẽ. Niueæ:cã didæ & purę. hic habitus cõuenit virtuti q̃ ni= hil eſt cãdidius:nihil purius. Quis furor.orovo

Concedat tellus:propioraq; bella paueſcat.
Anxia turba patꝝ q̃ſſo medicamia mœſti
Imperio circũſpectãt:diuoſq; precantur
Qui laceris auſit ductor ſuccedere caſtris.
Abſterret iuuenem patrios patruiq; piare
Optantẽ manes triſti conterrita luctu
Et reputans annos cognato ſanguine turba.
Si gentem petat infauſtã inter buſta ſuorum
Decertandũ hoſti:qui fregerit arma duorum
Qui conſulta ducũ ac flagret melioŕ gradiuo.
Nec promptũ teneris imania bella lacertis
Molliri:regimenq; rudi depoſcere in æuo.
Has lauri reſidens iuuenis viridãte ſubvmbra
Aedibus extremis voluebat pectore curas.
Cum ſubito aſſiſtũt dextra leuaq; per auras
Allapſæ:haud paulũ mortali maior imago:
Hinc virtus:illinc virtuti inimica voluptas.
Altera achemenium ſpirabat vertice odorẽ:
Ambroſias diffuſa comas:& veſte refulgens
Oſtrũ qua fuluo tyrium ſuffuderat auro.
Fronte decor quæſitus acu:laſciuaq; crebras
Ancipiti motu iaciebant lumina flammas.
Alterius diſpar habitus:frõs hirta:nec vnq̃
Compoſita mutata coma.ſtans vultus & ore
Inceſſuq; viro proprior:lętiq; pudoris.
Celſæ humeros niueæ ſurgebat ſtamie pallę.
Occupat inde prior promiſſis fiſa voluptas
Quis furor hic nõ digne puer cõſumeŕ bello
Florẽ æui:ſ cannæ ne tibi grauiorq; palude
Meonius ſtygia lacus excesſere:padus ſ
Quẽ tãdem ad finẽ bellando fata laceſſes
Tu ne etiã tetareparas atlantia regna
Sidoniaſq; domos:ſ moneo certare periclis
Deſine:& armiſonę caput obiectare ꝓcellæ.
Ni fugis hos ritus:virtus te ſęua iubebit

luptatis ad Scipionē:cui ꝓponit delitias: ſi voluptati velit in ſeruire: & incōmoda.vt magis eum a virtute deterreat &incipit a rephēſione:q̄ſi Scipio furore quodā ductus ad ꝑicula ruat:ſpnat voluptatē quævidet̄ eſſe amica naturæ.Nō digne.q nō mereris vt flos tuæ ætatis in bello cōſumat̄. Cānæ ne tibi.exēplo cladū acceptaꝝ a romanis deterret Scipionē a bello : oblitus ne es īgt q̄tā calamitatē acceperit romani ad cānas traſimenum:Trebiā atq; ticinū . Lacus meonius.traſimenus. Granior. funeſtior romano noi ipa palude inferna.Padus.ſtrages ad ticinū & trebiā:qui in padū emittūt.Tu ne ēt.exēplo patris & patrui monet Scipionē vt qeſcat nec ſe bellico furori cōmittat.Atlantica.hiſpana:atlas eſt ī finibus mauritanię vbi icipit hiſpania freto gaditano diuiſa ab aphrica. Sidonias.carthaginēſes.Ni fugis proponit oia incōmoda q̄ virtus cogit homines ſubire. Ritus bellicos.ſ.Sæua.horrida cruda & hominē crudelitatibus exponens. Decios.patrē:in bello latio. filiū in bello hetruſco.nepotē in bello cōtra pyrrhū.hi ſe pro legionib⁹ deuouerūt.Titulū.gloriam ſepulchro.& in morte . Prætēdit.ꝓponit. Nec ſenſuræ.i.aię q̄ non ſētiunt funera.nō.n.inquit ptinet ad mortuū ſi inſcribūt̄ eulogia in ſepulchris qppe nihil ſentit.Nō limite duro.i.via amœna & florida:viā virtutis:& voluptatis deſcribit heſiodus.Arctoā.ſeptētrionalē.Furentis cancri ardores æſtiuos cū ſol aſcēdit ad cancꝝ. Albus.fœlix&ſignādus albo lapillo:qd thraces inſtituerūt.Perſius. Hūc macrie diē nūera meliore lapillo : Qui tibi labantes apponit cādid⁹ annos.Serenæ.fœlices & ſine pturbatiōe.locus eſt ab vtili.Molli.dulci ac iocūdo.Lenis qui.trāquillæ ac iucūdæ ætatis.Illa ego ſū.inqt q̄ effeci vt anchiſes cū venere coiret:vn̄ natus eſt æneas autor romanoꝝ. Simois fluuius troadis.Parentem.iouē qui verſus in aquilā rapuit ganimedē: & in forma tauri aſportauit europā. Quis luce ſupma.i.in morte.Quas nā iuuenē.oratio virtutis inuehētis in ipſā voluptatē alliciētē iuuenes in fraudē.& ſic illius rōnes cōfutat.& oia oppoſita ſuadet agēda vt gloriā cōſequat̄ hō ad quā natus eſt & honeſtatē:q̄ eſt finis ipſius virtutis: ꝓponitq; vtilitatē dicēs.dabo tibi victum annibalē q nūcviſcera italię aduit. Florētibus.iuuenilibus & aptis ad virtutem ſuſcipiēdā cū laboribus q aīos generoſos nutriunt. Pellicis.allicis & trahis in fraudē &vitā reprehēſione dignā.inde pallacē Vlyſſē appellat.Vir. Tenebras.ſine aliqua laude ac nois lumine. Ratio. ītellectus quo a cęteris diſtam⁹aīalib⁹:&hęc rō poſtea diſciplinis& artib⁹efficit̄ recta rō & appellat̄ prudentia:qua hō homini antecellit.Cęleſtia ſemina.aīus pars diuini ſpūs:vt qbuſdā philoſophātibus placuit.Empedocles dixit animā noſtraꝫ eē deū. Hora.appellat animā:diuiæ aurę particulam: deus glorioſus animā infundit.iſti homines habentes rationē: & animam diuinam. Minores deos hoies Degeneres degenerātes a ſua excellēia& oblitos cæleſtis ſemīis voluptatiq; inſeruunt:quæ hominibus cum cęteris beluis cōis eſt:& affert exēpla illoꝝ :qui e na-

Per medias vo litare: acies medioſq; ꝑ ignes:
Hęc patrē patruūq; tuos:hęc ꝑdiga paulū.
Hęc decios ſtygias herebi detruſit ad vndas.
Dū cineri titulū memorādaq; noia buſtis
Prętēdit:nec ſenſurę quid geſſerit vmbrę.
At ſi me comitem puer non limite duro
Iā tibi decurret conceſſi temporis ætas.
Haud vnq̄ trepidos abrūpet buccina ſomnos.
Nō glaciem arctoam nō experiere furentis
Ardorē cancri:nec menſas ſæpe cruento
Gramīe cōpoſitas:aberūt ſitis aſpa:& hauſt⁹
Sub galea puluis:partiq; timore labores.
Sed current albuſq; dies:horęq; ſerenæ:
Et molli dabitur victu ſperare ſenectam.
Quātas ipſe decus lętos generauit in vſus
Res homini plena dedit bona gaudia dextra.
Atq; idem exemplar lenis mortalibus æui
Impertubata placidus tenet ocia mente.
Illa ego ſū anchiſæ veneris ſimōetis ad vndas
Quę iunxi:generis vobis vnde editus autor.
Illa ego ſū verti ſuperū quę ſæpe parentem
Nūc auis in formā:nūc torua in cornua tauri.
Hucaduerte aures.currit mortalibus æuum:
Nec naſci bis poſſe datur:fugit hora:rapitq;
Tartareus torrēs ac ſecum ferre ſub vmbras
Si qua animo placuer̄ negat:quis luce ſupma
Demiſiſſe meas ſero nō ingemit horas?
Poſtq̄ cōticuit:finiſq; eſt addita dictis:
Tūc virtus:quas nā iuuenē florētibus īquit
Pellicis in fraudes annis:vitæq; tenebras?
Cui ratio & magnæ cęleſtia ſemina mētis
Munere ſunt cōceſſa deum:mortalibus alti
Quātū cælicolæ tantūdē animalibus iſti
Pręcellūt cunctis:tribuit nāq; ipſa minores
Nos terris natura deos:ſed fœdere certos:

natura & virtutis pſcripto viuentes cælo dicati ſunt.priſcos quippe heroes pro genere humano bene meritos poſteri beneficioꝝ memores cælo ſacrarūt : qm̄ deū imitati ſunt:q oīum ſaluti proſpicit : & cōmodo: generoſi animi:& magnifici eſt iuuare: & pdeſſe:q dāt beneficia inquit ſeneca deos imitant:q repetūt feneratores.Cūcta domantē.Herculem q mōſtra domuit & labores qb⁹cælum meruit.ex hac noſtroꝝ opinione inquit Cicero Romulus in cęlo cū diis agit æuū.Indeq; plapſus ad nos &vſq; ad oceanū Hercules tāt⁹ & tā pſens habet̄ deus.hic libet deus ſemele natus:eadēq; famæ celebritate tyndaridæ fratres nōmō adiutores i pliis po.ro.ſed ēt nūcij fuiſſe phibent̄.Seras& indos.bacchus domuit oriētē & frenata tygride triūphans rediit.Taurus mōs vt dictū mediā ſecat caſiā& cū ſcythiā attigit dr̄ caucaſ⁹.Suſpiratos īploratos a nautis quoꝝ ſūt numina& quib⁹helena dira nocet.Lędeos fratres.caſtorē:& pollucē filios lædæ.Hora.in carminib⁹.Quoꝝ ſimul alba nautis ſtella refulſit.Defluit ſaxis agitatus humor.cōcidunt vēti fugiūtq; nubes.& minax ſic dij voluere pōto vnda recumbit.Pli.de hoꝝ ſtellis loquens ait gemine aūt ſalutares & proſperi curſus ꝓnuncię:quaꝝ aduentu fugari diram illam ac minacē appellatāq; helenā ferunt & ob id polluci & caſtori id numen aſſignant. eoſq; i mari deos inuocant.Quirinū.Romulum qui vrbis Romę auſpicato fūdamēta iecit.Nōne vides.nunc arguit a præſtātia formæ ipſius hominis:Cice.li.primo de legibus ait.Artes innumerabiles repertæ ſūt docente natura quam imitata rō res ad vitā neceſſarias ſollerter cōſequuta eſt.ipſū aūt hominē eadem natura nō ſolum celeritate mentis ornauit ſed & ſenſus tāq̄ ſatellites attribuit figurāq; corporis habilē: atq; aptā ingenio humano dedit.Nā cū cæteras animantes abieciſſet ad paſtū.ſolum hoiem erexit ad cęliq; q̄ſi cognationes domicilijq; priſtini cōſpectum excitauit.tū ſpeciē ita formauit oris vt in ea penit⁹ recōditos mores effingeret.& Oui.li.i.metamorphoſeos:Pronaq; cū ſpectent animalia cætera terrā.Os homini ſublime dedit. Vultus.i.ipſa ora:qm̄ vultus a voluntate fingit̄ inde dicimus irato mœſtoq; vultu. Cice.in legibus ait.& is q appellat̄ vultus qui nullo in animāte eſſe poteſt pręter hominē indicat mores. Sublimia.erecta ad cælū. Traxiſſet.inclinaſſet ad terrā:&ventri obedientes finxiſſet ipſas pecudes:& cętera id genus.Obſcœnā.turpē &plenā fecibus.homo aūt inquit da laudes& ad gloriā natus eſt.Munera diuū.ſi recte vtet̄ muneribus naturæ patētis rōne.ſ.& formæ excellentia Huc age.argumentū ab vrbe Roma ſumit:q̄ ex tenui aucta principio ardentiſſima virtute ciuiū ſuorum orbis regina facta eſt. Inde a contrario docens florētiſſimas vrbes luxu euerſas. fidena vrbs hetruriæ albanorū colonia fuit trans tyberim:ſtadi.xl.diſtabat ab vrbe.victa a romulo vrbis conditore in coloniam deſcripta eſt idibus aprilis. Aſylo.concurſu hominū cōfugientium ad aſylum quod erat tēplum cui ius tale datum erat neqs inde vllo crimīe diuelli poſſet.Romu

Degeneres tenebris animas dānauit auernis
At quis ætherei ſeruatur ſeminis ortus
Cęli porta patet:referā qd cuncta donātem
Amphitrioniadē? qd cui poſt ſeras & indos.
Captiuo liber cum ligna referret ab euro
Caucaſeæ currū duxere per opida tygres?
Quid ſuſpiratos magno i diſcrimine nautis
Lędeos referam fr̄es? veſtrūq; quirinum?
Nō ne vides hoim vt celſos ad ſydera vultus
Suſtulerit deus?ac ſublimia finxerit ora:
Cū pecudes volucreſq; genus formaſq; feraꝝ
Segnē atq; obſcœnā paſſi ſtrauiſſet in aluū.
Ac laudes genitum capiat ſi munera diuum
Fœlix ad laudes hoim gen⁹:huc age paulum
Aſpice nec lōge repetā modo roma mināti
Impar fidenę contentaq; creſcere aſylo
Quo ſeſe extulerit dextris:idē aſpice late
Florentes quondā luxus quas verterit vrbes
Quippe nec ira deū tātū nec tela nec hoſtes
Quātū ſola noces animis illapſa voluptas.
Ebrietas tibi fida comes:tibi luxus:& atris
Circa te ſemper volitans infamia pennis.
Mecū honor:& laudes:& lęto gloria vultu.
Et decus:& niueis victoria concolor alis.
Me cīctus lauro perducit ad aſtra triūphus.
Caſta mihi domus:& celſo ſtāt colle penates
Ardua ſaxoſo perduxit ſemina cliuo
Aſpera principio:nec eni mihi fallere mos ē.
Proſequitur labor:ad nitendū intrare volenti
Nec bona cōcēdūt quę ſors infida dediſſet:
Atq; eadē rapuiſſe valet:mox celſus ab alto
Infra te cernes hominū genus:omnia cōtra
Experienda manēt:q̄ ſpōdet blāda voluptas
Stramine proiectus duro patiere ſub aſtris
Inſomnes noctes:friguſq; fameq; domabis

lus cũ multitudinẽ deſideraret apuit aſylũ. Iuue. Et tamen vt lõge repetas lõgeq̃ reuoluas nomẽ ab infami gentẽ deduci aſylo. Id cadmus dicit̃ inſtituiſſe in cõdendis thebis. Templũ dianæ epheſiæ id iuris habuit quod Alexander magnus ad ſtadtũ ꝓduxit: quod tandẽ ampliatũ ab Antonio Auguſtus ſuſtulit cũ ſcelerati ꝓpoſita tali ipunitate augerentur. Dextris. robore ac fortitudine ciuiũ. Luxus. voluptates virtuti inimicæ. Quippe nec ira deũ. ꝓbat ab effectu q̃ ſit ſpernenda voluptas. Atris. nigris: & ſceleratis. Celſo colle. domus virtutis: vt ſcribit heſiodus eſt in ædito loco: qm̃ verſatur circa difficile: habetq̃ radices amaras ipſa virtus. fructus autẽ ſuauiſſimos. Neq̃ mos fallere: nã virtutis ꝓpriũ eſt nõ diſſimulare: ſed palã loq̃ & odiſſe atq̃ amare palã. Intrare. ſ. nr̃os penates. opꝰ eſt maximis laboribus parare virtutẽ: qm̃ delitijs nõ itur ad aſtra. in ſuauẽ & aſperã inquit diuus Hieronymus fecit nobis viã virtutis cõſuetudo peccãdi. Nec bona cõſcendũt. nõ attigũt inquit domũ meã bona fortunæ: q̃ ſunt quæ habent̃ extra animũ & corpus: vt diuitiæ: honores magiſtratꝰ: affines: ꝓpinqui: & cætera id genus Infida quoniã dat: & aufert cũ vult. eſt. n. temeraria & cæca: virtus cõſtãs: & ꝑpetua: & nõ poteſt auferri. loquit̃ poeta ex ſentẽtia ſtoicorꝫ q dicebant virtutẽ ſatis eſſe ad bene: beateq̃ viuẽdũ. peripathetici & academici addebant bona coporis: & fortũę: bias priẽnẽſes direpta patria priena fugiẽs dixit. oia mea bona mecũ porto. Ille hæc ludibria fortunę ĩquit Cicero in paradoxis. ne ſua quideꝫ putauit q̃ nos appellamus ẽt bona: bonũ eſt ſiquid recte fit. & cũ virtute. Mox cũ per veneris ad ipſã virtutẽ tantũ antecelles cæteris hoĩnibus q virtute vacãt quantũ homines beſtijs. Blãda. illecebris plena: q̃ quo eſt maior eo magis mentẽ a ſua ſede: ac ſtatu dimouet. Domabis. continentia. ſ. animiq̃ robore. Cultor. amator. Ferro nec auro. i. nõ debes vinci aliquo timore aut auaritia & cupiditate: ſed in oĩ actione fortis: & prudẽtis viri ſeruare decorum. Vitiatas. tinctas purpureo colore: de amomo dictũ eſt ſupra. dabo tibi inqt ſuperare ãnibalẽ: & nobileꝫ de carthagine triumphũ. Triũphãtes lauro coronati vehebãt curru in capitoliũ & laureã deponebãt ĩ gremio iouis capitolini. Exciſis pœnis. deuictis carthaginẽſibus: & ad tributum redactis. Quõdam. in futurũ: & ſic dãnat tẽpora ſua Syllius q̃ luxu diffluebant. perdebantque optimaq̃ iſtituta maiorũ. Ardua roſtra: quoniã erãt affixa tribunali in foro. Nullo volente: nemo quippe audebat ĩ hiſpanã ꝓficiſci: vbi duo clariſſimi ceciderãt ĩperatores: cũ populꝰ autore: Liuio fortunã domꝰ horreret: Scipio aduocata cõciõe primũ de ætate ſua. poſtea de impio alto animo ĩ roſtris diſſeruit vt ardorẽ qui reſidebat ĩ animis hoĩuꝫ excitaret moueretq̃ oĩs & cærtioris. impleret ſpei. Ancipitis. ꝑiculoſi: & dubij. Sed quãq̃ tacitus ordo & ſẽſus. terror quãuis tacitus. i. ipſa tacita cogitatio latenter ingrediebatur pectora romanorũ ægra & mœſta tantis periculis: qui belli magnitudinem expendunt. ideſt conſiderant & rationem habent ætatis.

Idem iuſtitiæ cultor: quæcũq̃ capeſſes
Expiẽda manẽt: q̃ ſpõdet blanda voluptas:
Tunc quotiẽs patrię rerũq̃ ꝑicula poſſent
Arma feres primus: primus te ĩ mœnia tolles
Hoſtica: uec ferro mẽtem vincere nec auro.
Hinc tibi non tyrio vitiatas murice veſtes
Nec domũ dęforme viro flagrantis amomi
Sed dabo qui veſtrũ ſęuo nunc mare fatigat
Imperiũ ſuperare manu: laurumq̃ ſuperbam
In gremio iouis exciſis deponere pœnis
Quę poſtq̃ cecinit ſacrato pectore virtus
Exemplis lætũ vultuq̃ audita probantem
Conuertit iuuenẽ: ſed eni ĩdignata voluptas
Nõ tenuit voces: nil vos iã demoror vltra
Exclamat: veniẽt veniẽt mea tempora quõdã
Cum docilis noſtris magno certamię roma
Seruiet ĩperiis. & honor mihi habebitut vni
Sic caſſãs caput in nubes ſe ſuſtulit atras
At iuuenis plenus monitis ingentia corde
Molitur: viſęq̃ calet virtutis amore.
Ardua roſtra petit nullo fera bella volente:
Et grauia ancipitis depoſcit munera matris
Arrecti cũctorũ animi pars lumina patris
Pars credũt toruos patrui reuiſcere vultus.
Sed quãq̃ tacitus magnis tamẽ ęgra periclis
Pectora ſubrepit terror moleq̃ pauentes
Expẽdũt belli: & numerat fauor anxius ãnos
Dũq̃ ea cõfuſo percenſet murmure vulgus
Ecce per obliquũ cæli ſqualentibus auro
Effulgens maculis ferre inter nubila viſus
Anguis: & ardẽti radiare per aera ſulco.
Quaq̃ ad cęliferi tendit plaga littus atlantis
Perlabi teſonãte polo bis terq̃ coruſcũ
Addidit augurio fulmen pater: & vaga late
Per ſubitum moto ſtrepuere tonitua mũdo

Tum vero capere arma iubet: gẽibuſq̃ ſalutãt
Submiſſi auguriũ: atq̃ iret qua ducere diuos
Perſpicuũ: & patrio monſtraret ſemita ſigno.
Certatim comites rerum belliq̃ miniſtri
Agglomerant ſeſe: atq̃ acres ſociare labores
Expoſcũt: laudũq̃ loco ẽ iiſdẽ eſſe ſub armis.
Tũ noua cęruleũ deſcendit claſſis in æquor.
It comes auſonia: atq̃ in terras trãſit iberas:
Vt cũ ſæua fretis immiſit prẽlia chorus.
Iſthmon curuata ſublime ſuberigit vnda:
Et ſpumante ruens per ſaxa gementia fluctu:
Ionium ægeo miſcet mare: celſus in arma
Emicat: ac prima ſtans ſcipio puppe ꝓfatur
Diue tridente potens: cuius maria ire per alta
Ordimur: ſi iuſta paro decurrere claſſi
Da pater: & noſtros ne ſperne inuare labores
Per pontũ pia bella veho: leuis inde ſecunda
Aſpirans aura propellit carbaſa fletus:
Iãque agiles tyrrhena ſonãt q̃ cærula puppes
Auſonium euaſere latus: ligurumque citatis
Littora tranſmittũt proris hic gurgite ab alto
Tellurẽ procul irrũpentem in ſidera cernunt
Aerias alpes: occurunt mœnia graio
Cõdita maſſilæ populis excincta ſupbis
Barbarus immani cum territat acolla ritu.
Antiquæ morẽ patriæ cultuſque habitũque
Phocais armiſonas inter tenet hoſpita gẽtes
Hinc legit auſonius ſinuatos gurgite ductot.
Anfractus pelagi nemoroſo vertice celſus
Apparet collis: fugiunt que in nubila ſiluæ.
Pyrenes: tunc emporiæ vetereſque per ortus
Graiorũ vulgus. tunc hoſpita tarraco boccho
Conſidunt portu. ſecuræ gurgite clauſo
Stant pupes: poſituſq̃ labor terror q̃ ꝓfudi.
Nox ſimiles morti dederat placidiſſ ia ſonos
Viſa viro ſtare effigies ante ora parentis.
Atque hac aſpectu turbatum voce mouere.
Nate ſalus quondam genitoris: nate parentis
Ft poſt fata decus: bellorum dira creatrix
Euaſtanda tibi tellus: & cæde ſuperbi
Ductores libyæ cauta virtute domandi:

Fauor anxius. ideſt qui fauebant & anxij erant timentes malum euentum: numerabant annos Scipionis: qui non videbantur tanto rerũ ponderi ſufficere. Ecce per obliquuʒ. augurium deſcribit poeta. Scipio natus erat ex ioue qui cum pompeia in formã anguis cõcubuit. nam fama vt inquit Liui. aſſerebat conceptum eſſe Scipionem: vt de Alexandro magno prius diuulgatũ fuerat: concubitu anguis immanis: & ĩcubiculo matris eius perſepe viſam prodigij eius ſpeciem interuentuq̃ hominum euolutam repente atq̃ ex oculis elapſam. Quaq̃ ad cæliferi. videbatur anguis tendere ad atlantem montem & ſic via oſtendebatur Scipioni. vt ſtella mõſtrauit iter æneæ & filio ad idam montem: Cæliferi. quoniã atlas ſuſtinet cælũ: vt fabulę volunt Mundo. cælo. Patrio ſigno. quoniam iuppiter pater Scipionis. Noua claſſis. quiqueremes xxx. fuerũt: & ad eas copias quas ex vetere exercitu hiſpania habebat quæque a puteolis cum. C. Nerone traiectę erant aliæ additæ ſunt inde hoſtiis tyberinis profectus præter oras tuſci maris alpes atque gallicũ ſinũ deinde pyrenei circumuectus promontoruim emporijs copias expoſuit. inde Tarraconem profectus eſt. Auſonia. ipſa pubes itala & milites: qui auſpicia Scipionis ſequuti ſunt. Vt cum ſæua. tranſitum Scipionis in hipaniam cæleri nauigatione vento qui mare Ionium ægeo miſcet cõparat. ſic Scipio ex littore italo cęleriter littoribus hiſpanis appulſus eſt. Corus. ventus qui flat ab occidente. Mare ionium incidit a tarento: & ſe extendit exſq̃ ad pelopõneſum vltra quam eſt mare ægeum. Iſthmus eſt q̃ſi collum ipſius peloponneſi. & hinc ionio ideo ægeo infeſtatur. Vnde Ouidi. Equora bina ſuis oppugnãt fluctibus iſthmõ. Et tenuis tellus audit vtrũq̃ mare. Curuata vnda: quæ illiſa rupibus iſthmiacis reſilit & curuatur in ſinum. Papinius in thebaide irata atq̃ terrę Curua palemonio ſecluditur vnda lacheo. Diue potẽs. oratio Scipiõis ad Neptunum. Pia. iuſta & pro patria. Tyrrhena cęrula qm̃ nauigauit per mare tyrrhenũ ide liguſticũ Auſonium. italũ. Hic: ex mari liguſtico aſpiciebant alpes. Maſſylia condita fuit a phocẽſibus. ideo ait graio. Excincta. circundata gallis ſtolidis: & bellicoſis: & q̃uis barbari immani ritu inſultẽt: tamẽ maſſylia retinet antiquũ morẽ patriæ. Nã maſſyliẽſes rẽ vrbanã ꝑ optiates regebant: & leges more ionico ꝓponebant: optimis viuentes inſtitutis: & nobiliſſi romãi ĩ maſſiliã ad capeſſẽdas bõarũ artiũ diſciplinas ꝓficiſcebãtur. frugales erãt ĩ victu: & cultu corporis modeſtiſſimi: Immani ritu: q. m̃ galli placabãt numia & maxime tarari hũano ſãguie Phocais hoſpita ipſa maſſylia cõdita a phocẽſibꝰ: & ipſi

p̄hocenſes qui in gallia hoſpites fuerunt. ex euboea quippe illuc nauigarunt. Anfractus: curuos ſinus.nã pyrenei circũuectꝰ ē ꝓmõtoriũ Collis.ipſi montes pyrenei qui gallias ab hiſpanijs diuidũt.Emporiæ vrbs in principio hiſpanię prope pyreneos montes. Veteres ortus: quoniam maſſylieſes a græcis oriundi cõdiderunt emporias.tarraco vrbs celtiberoꝝ vino clara. Viro:ſcipioni apparuit imago paterna per nocturnaꝫ quetem.Quondam ſalus:nã Scipio adoleſcẽs patrem vulneratum ad Ticinum liberauit vt dictũ ē.Belloꝝ creatrix.bellicoſa hiſpania.Superbi:elati ac tumidi cęde noſtra.tres erant libyci ductores vt dixi.Ancipiti:dubio & periculoſo vrbs colitur:deſcribit nouaꝫ carthaginem. Syrius incola.quoniam poeni fecerũt illam coloniam &appellauerunt carthaginem: & vt carthago eſt celebris in libya & caput: ſic iſta in hiſpania. Situ:poſita eſt noua carthago in colle:&ab vno latere mari alluitur.Fabricanda ad tela opulẽtiſſima erat carthago :& bellicorum inſtrumentorum plena. qua expugnata a ſcipione captus eſt ingens belli apparatus: lege Liuium. Auerſis:abſentibus.inuade inqt carthaginem nunc:abſunt ductores.Nulla acies:pugna cum hoſte. Propius: vehementius. Patrios:paternos. Sarrane murice:tyria purpura. Inferiæ:dicuntur victimæ quæ mactantur dijs inferis. parentabo inquit manibus veſtris.ſepulchra etiaꝫ patri & patruo extruxit ſcipio celebrauitqꝫ ludos funebres. Sic vbi: celebritatem ſcipionis comparat æquo currenti in ludis piſeis & olympicis. Ante ſuos:cum quibus eſt legatus ad currum. Iamqꝫ hyperonia: Scipio a Tarracone carthaginem ſeptimis caſtris exercitum perduxit.hyperion ſol dicitur. M.claudio Marcello.M. Valerio leuino conſ. Scipio cum a Tarracone ad exercitum veniſſet habita concione addidit hoc.ſed quoniam vos inſtructos atque ordinatos cognoſco ad carthaginem nouam oppugnandam totis viribus & bono animo tranſeamus. cumque omnes vna voce hoc faciundum ſucclamarent eos carthaginem duxit. Arces : ipſius carthaginis quã oppugnaturi petebant Admoto greſſu:quanto magis apropiquabant vrbi tanto magis culmina vrbis creſcebant. Ac pelago vectus:lælius pręerat claſſi & hora temporeqꝫ conſtituto claſſem illuc appulit & vrbem cinxit: qua mari alluitur.Liuius ait.& a nauibus eodem tempore eaquę mari alluit̃ pars vrbis oppugnari coepta eſt . Hora: die conſtituto a Scipione vt adeſſet.Subigendę:admouendæ ad vrbẽ.Carthago impenſo:deſcribit ſitum carthaginis.Impenſo: magno quoniam eſt in ædito loco ſita in beti

Qui ſua nunc trinis deducunt agmina caſtris
Si cõferre manu libeat:coeantqꝫ vocatę
Hinc atqꝫ hinc acies:valeat quis ferre ruẽtes
Tergemina cũ molle viros: abſiſte labori
Ancipiti:ſed nec ſegnis potiora capeſſe.
Vrbs colitur teucro quõdã fũdata vetuſto
Nomẽ cathago:tyrius tenet incola muros.
Vt libyæ ſua ſic terris memorabile iberis
Hæc caput eſt:nõ vlla opibus certauerit auri:
Nõ portu celſo ve ſitu:non dotibus arui
Vberis:aut agili fabricanda ad tela vigore.
Inuade aduerſis nate hanc ductoribus vrbẽ
Nulla acies famæ tantum prædæ ve pararit.
Talia monſtrabat genitor: ꝓpiuſqꝫ monebat:
Cum iuuenẽ ſopor & dilapſa reliquit imago.
Surgit & in fernis habitantia numina lucis
Ac ſuplex patrios compellat nomine manes.
Eſte duces bello & mõſtratam ducite ad vrbẽ.
Vobis vltor ego:& ſarrano murice fulgens
Inferias mittam fuſis inſignis iberis:
Et tumulis addã ſacros certamine ludos.
Progreditur:celeratqꝫ vias:& corripit agmẽ
Pernici rapidum curſu:campoſqꝫ fatigat.
Sic vbi proſiluit piſeo carcere præceps
Añ ſuos it victor equus:currũqꝫ ꝑ auras
Nõ ſolũ ante alios:ſed enim mirabile dictu
Haud vlli durant viſus æquare volantem.
Iãqꝫ hyperonia lux ſeptima lãpade ſurgens
Senſim attollebat propius ſubeũtibus arces
Vrbis:& ad moto creſcebant culmina greſſu.
Ac pelago vectus ſeruata lęlius hora:
Quã dederat ductor ſubigende ad moenia (claſſi
Atergo affuſis cĩgebat tecta carinis
Carthago impenſo naturę adiuta fauore
Excelſos tollit pelago circũfluamuros.
Arctatas põti fauces modica inſula claudit.
Qua titã ortu terras aſpergit eoo.
At qua proſpectat phoebi iuga ſera cadentis
Pigrã in planiciẽ ſtagnantes egerit vndas:
Quas auget veniẽs r̃fluuſqꝫ reciprocat æſtus.
Sed gelidas a fronte ſedet ſublimis ad arctos

ca regione. Arctatas fauces:clauſtra.deſcribit portum illi ſimilem quem Virgilius libro primo æneidos finxit inſula quippe facit portum claudendo illa clauſtra vt maris impetus non ingrediatur.hic portus ab oriente eſt.ab occi dente vero ſtagnũ in quod ęſtus oceani effunditur:vrbs ipſa in dorſo montis porrecta ē ad ſeptentrionẽ .Iuga ſera:occaſũ ſolis.Pigram planiciem:ſtagnũ iners.Egerit.emittit.reciprocare ē fluere:& refluere:& amorem mutuũ reciprocũ dicimus:ſupradixit:ſequiturqꝫ reciproca tethis.Audax ſeu plano:milites romani non aliter ſcandebant iugum ꝗ ſi per plana ingrederentur.Liuius ait.Itaqꝫ in vulnera: tela ruunt neqꝫ illos muri:neqꝫ ſuperſtantes armati arcere queunt quin ſtatim aſcendant. Atris defendebat arcẽ obſtabatqꝫ militibꝰ romanis aſcẽdentibus:Li.ait nõ Atri:ſed magonẽ p̄ſidia ipoſuiſſe arci:& tumulũ firmaſſe militibꝰ.In arctis:difficultatibꝰ & ꝑiculis.Precixerat:vallauerat militũ corona.Excelſa loci:ſũmitatẽ tumuli vt eiꝰ milites natura loci adiuti romanos ſubeũtes facile deturbarẽt.Inſtabiles:cadẽtes ꝑ ꝓna. Veꝝ vbi cũ nũciatũ eſſet ſcipioni ęſtũ decedere:ac facilẽ trãſitũ dari militibꝰ ad murũ eo armatos duxit & vrbẽ ingreſſꝰ ē.Reuolubilis:reciprocãs.Cõceſſit:abijt æſtus.Impune:tuto:Nereus:deꝰ maris quẽ ꝓ mari ponit Nectẽs:cogitãs.Informidatꝰ. nõ eni timebãt ab illa parte vrbis Carthaginenſes ꝓpter aquã:& iõ ſcipio informidatꝰ illac irrupit in vrbẽ.Poenus colla dedit : Li.ait Mago arcẽ conatꝰ defẽdeꝛ cũ oĩa hoſtiũ plena videret neqꝫ ſpẽ vllã eſſe:ſe arcẽqꝫ & p̄ſidiũ dedit.liberorũ capitũ virilis ſexus ad.x.milia capta ſũt.Hãc oriẽs : eodẽ die quo coepta ē oppugnari expugnata eſt carthago priuſꝗ ſol igredereꝛ oceanũ Vallari:obſideri & oppugnari. Ociꝰ:citiuſꝗ ſol occideret.Tũ merita æquanꝛ:militũ virtutẽ collaudauit ſcipio ꝙ difficultate loci nõ eſſent deterriti ab vrbis oppugnatione. Muralis corõę Qu.Theriliũ ꝙ ſex.Digitiũ muralibus coronis donauit ꝙ pariter murũ aſcenderẽt tũ reliquos vt ait liuius ꝓut cuiuſqꝫ meritũ virtuſqꝫ erat donauit.ante oĩs.C.læliũ p̄fectũ claſſis & omni genere laudis ſibi æquauit & corona aurea .c.xx. bubus honeſtauit.Titulo:honore ac laude pugnæ naualis. Poeni rectoris:atris qui fuerat rector cuiꝰ arma ſcipio donauit lælio. Libamina principia & priæ.Captiuæ opes:p̄lia ingẽs fuit autore liuio.Signa militaria.lxxiiij.argẽti & auri magna vis. pateræ aureæ. cc. lxxvi.fere oĩs pondo libræ.ex argẽto decẽ & octo milia &.ccc. vaſoꝝ argẽteoꝝ magnus numerus omnia data fuerunt.C.Flaminio quęſtori.Scipio duo milia opificum populo roma. aſcripſit Patribus ærario populi ro. Bello:ad bellum:hęc inqt ſeruata ſũt ærario.cætera p̄da militibꝰ data ē.Regi diuũ:ioui capitolino. Quin ẽt accitꝰ:captiua eximiæ formę ſcipiõi oblata ē a militibꝰ ꝗ oĩuꝫ oculos in ſe cõuertebat ꝗcũqꝫ iret:cũ ſcipio cognouiſſet deſpõſatã eẽ pricipi celtiberoꝝ cui luceio nomẽ erat extẽplo parẽtibꝰ ſponſoqꝫ e domo accitis virginẽ itactã reſtituit :& cũ parẽtes aurũ attuliſſẽt ꝓ redẽptiõe puellę vocato ad ſe luceio.ſup dotẽ inqt quã acepturꝰ a ſocero es

Vrbs ĩ poſta iugo:pronũqꝫ excurrit ĩ ęquor.
Et tuta æterno defendit moenia fluctu.
Audax ſeu plano gradiens victricia campo
Ferret ſigna iugũ certabat ſcandere miles.
Atris ductor erat:qui cõtra ãplexus ĩ arctis
Auxiliumqꝫ excelſa loci:præcixerat arcem.
Pugnabat natura ſoli:paruoqꝫ ſuperne
Bellãtum niſu paſſim per prona voluti
Truncato inſtabiles fũdebãt corpore vitã:
Verũ vbi conceſſit pelagi reuolubilis vnda:
Et fluctus rapido fugiebat in æquora lapſu:
Quaqꝫ mõ excelſę ſulcarãt cęrula puppes
Hac ĩpune dabat nereus tranſcurrer̃ planta.
Hinc tacite nectens informidatus adire
Ductor dardãius ſubitã trahit æquore pubẽ.
Perqꝫ vndas maris pedes aduolat:ide citati
Atergo accelerãt:qua fixus fluctibus atris
Incuſtoditã ſine milite liquerat vrbem
Tũ proſtratus humi miſerã dũ victa cathẽis
Poenus colla dedit populũqꝫ adduxit ĩ ermẽ.
Hanc oriens vidit titã cũ ſurgeret vrbem
Vallari caſtris:captamqꝫ aſpexit eadem.
Ocius heſperio ꝗ gurgite tingeret axem.
Aurora ingrediens terris exegerat vmbras.
Prĩcipio ſtatuũt aras:cadit ardua taurus.
Victima neptuno pariter:pariterqꝫ tonãti.
Tũ merita ęquãtur donis:ac premia virtus
Sãguĩe parta capit:falleris hic pectora fulget
Hic torque aurato circũdat bellica colla.
Ille nitet celſus muralis honore coronæ.
Lelius ante omnes.cui dextra clara domuſqꝫ
Terdena boue & ęquorei certaminis alto
Donatur titulo:poeniqꝫ recentibus armis
Rectoris:tunc haſta viris & martia cuiqꝫ
Vexilla & meritũ : & prædæ libamia dẽtur.

Poſtq̄ perfectæ laudes hominumq́ deumq́
Captı ę ſpectātur opes:digeſtaq́ pręda
Hoc aurū patribus bello hęc martiq́ talenta
Hoc regi donis diuum:hoc ante oīa templis.
Cætera bellantū dextræ pulchroq́ labori.
Quin etiam accitus populi regnator iberi
Cui ſponſa & ſponſæ defixus ī oſſibus ardor
Hanc notā formę conceſſit lætus ouanſq́
Indelibata gaudenti virgine donum.
Tum vacui curis vicino littore menſas
Inſtituūt:feſtoq́ agitant conuiuia ludo:
Lelius affatur:macte:o venerande pudici
Ductor macte animi:cędat tibi gloria lauſq́
Magnorū heroū:celebrataq́ carmine virtus:
Mylle mycęneas qui traxit in ęquora portas
Rector:& inachiis q thesſala miſcuit arma
Fœmineo ſocium violaui fœdus amore.
Nullaq́ tū phrygio ſteterāt tentoria campo
Captiuis non plena thoris:tibi barbara ſoli
Sanctius iliaca ſeruata eſt phoebadevirgo:
Hęc atq́ his paria alterno ſermone requirūt
Donec nox atra circundata corpus amictu
Nigrantes inuexit equos.ſuaſitq́ quietem
Emathio interea tellus ætola tumultu.
Feruebat macetum ſubitis perculſa carinis.
Proximus huic hoſti dextras iūgebat acarnā.
Cauſa noui motus p œnis regiq́ phillippo
In bellū auſonium ſociatæ fœdere vires.

hæc tibi dona accedunt aurumq́ tollere ac ſibi habere iuſſit: quo beneficio adeo ſibi obnoxium reddidit
luceium.vt cum mille &.cc.equitibus intra paucos dies ad romanum ducem redierit. Indelibata:intacta.
Gaudēti luceio. Macte o venerande pudici:verba lælij in laudem ſcipionis continentia pudicitiaq́ cla
ri.taxatq́ intemperantiam agamemnonis qui bryſeida abſtulit achilli.cedat iam tibi Lęlius inquit virtus
heroum:quos tu omni genere virtutis facile ſuperas. Carmine:ſcilicet homeri:qui agamēnona. Menelaū
Achillem cæteroſq́ celebrauit heroas:qui tempore belli amoribus detinebantur: & captiuis nō abſtinue
runt. Rector:agamemnon qui mycenis regnauit. Inachijs:argiuis & peloponneſiacis. Inachus fuit rex ar-
gorum. Theſſala arma:propter achillem theſ-
ſalum & alios& ſic vult intelligere agamemno
nem armaſſe totam gręciam:vt raptum helenę
vlciſceretur. Socium fœdus: quoniam abſtulit
bryſeida achilli:q capta leſbo diomedeā phor-
bantis regis filiam abduxit. Ideʒ capta lirneſſo
vrbe cylicum Aſtynomen chryſei filiam:deide
expugnata pedaſo hippodamiā filiā briſei vn-
de briſeis patronomicuʒ. Aſtynomen agamem
noni data eſt:cuius pater ſacerdos ſmithei apol
linis fretus religione cū ſimulachro dei ſuplex
venit in caſtra græcorū.ferens etiam preciū re-
demptionis:cū omnis lachrymis mouiſſet ſuis:
cenſerentq́ greci reddēdā eſſe filiā:ſolus Aga-
memnon obſtetit.hac tādem reſtituta.briſeida
vt ſtomachuʒ achilli faceretvoluit. Captiuis to
ris.puellis raptis ab hoſtib⁹. Aiax habuit Teg
meſſam filiam theatrantis. Barbara: hiſpana.
Sanctius:incorruptius & maiore continentia q̄
ſeruauerit agamemnon caſſandrām veſte ſacer
dotem. Phœbade iliaca:caſſandra troiana q̄ tē
ploveſtæ p̄erat:q̄ capta troia data eſt agamēno
ni:q̄ cum eſſet fatidica & ab apolline diuinādi
peritia donata phœbas appellata eſt:de q̄ Oui
dius Teq́ Myceneo phœbas amata duci·ethra
obtigit demophōti:clymene achamāti. Andro
mache neptolemo:hecuba vlyxi.polixenā māi
bus paternis pyrrhus inferias dedit.ſanctius in
quit tu ſeruaſti barbaram virginem q̄ alij ſer-
uent virginem vaſtalem. Emathio interea:
nunc canit bellum geſtum aduerſus Acarnes &
philippum macedonię regeʒ:hoc ſupra ꝓpo-
ſuerat.&macetum luſtrare domos.& achaia ru
ra.M·.Claudio Marcello.T.Quintio criſpino
conſ.philippus contra ætolos implorātibus au
xilium achēis bellum gerit. romani miſſo ſulpi
tio & ſocio Attalo rege ætolos defendunt &
græcos. Emathio: macedonico.emathia dicta
eſt macedonia ab ematione. Tellus ætola:æto
lis intulit bellum philippus rex macedonum.
Acarnanes ſunt finitimi ætolis: quorum fines
diuidit Achelous. Subitis carinis:miſſis a phi-
lip. cui ætolorum defectio ad romanos pellæ hyemanti nunciata eſt qui ſubitam expeditionem parauit:
& cum.cxx.biremibus apoloniā & oricō iuaſit. Cauſa noui motus:qm̄ erat fœdus iter ānibalē &philippū:
vt magna claſſe in italiā traijceret: & maritimam orā depopulareť.bellum pro parte ſua terra mariq́ gere
ret:vbi debellatum eſſet italia oīs & roma carthaginenſium eſſet: p̄daq́ omnis Annibali cederet per do-
mita italia nauigarent in græciam.bellūq́ cum quibus regibus placeret gererent:quæ ciuitates ad mace
doniā vergūt philippi eiuſq́ regni eſſēt.iō philippus & Acarnanes mouerūt bellū ætolis romanoꝶ amicis

Hic gente egregius veteriſq́ ab origīe regni
Aeacidū ſceptris proauoq́ tumebat achille.
Ille & nocturnis conterruit oricon armis.
Quaq́ per illyricum taulātius īcola littus
Exiguos habitat non vllo nomine muros:
Turbidus inceſſit telis ille æquore vectus
Nunc & pheacum teſprotiaq́ arua laceſſens
Epirū caſſis luſtrabat futilis auſis.
Hinc & anactoria ſigna oſtentauit in ora
Ambracioſq́ ſinus pelleaq́ littora bello
Perfundit rapido:pepulit vada feruida remis
Leucatæ:& phœbi vidit citus actia templa.
Nec portus ithacæ laertia regna ſamenq́
Liquit inacceſſā:fluctuq́ ſonantia cano
Saxa cephalenū & ſcopuloſis neriton aruis.
Ille etiam pelopis ſedes & achaia adire
Meonia gauiſus triſtem calydona dianæ.
Oeneaſq́ domos curetica tecta ſubibat.
Promittēs cōtra heſperiam ſua pręlia graijs.
Tū luſtrata ephyre patreq́:& regia pleuron.
Parnaſuſq́ biceps:phœboq́ loquentia ſaxa.
Ac ſępe ad patrios bello reuocante penates
Cū modo ſarmaticus regna ifeſtaret oreſtes:
Aſpera nūc dolopum vis exundaſſet ī agros:
Incepto tn̄ haud facilis deſiſtere vano
Belli:per graias vmbram circuntulit oras.
Donec nunc pelago nūc terra exutus omiſit
Spem poſitā ī tyriis:&ſupplex fœdera ſaxit.

Auſonium.romanorum:& italum. Gente egregius:deſcribit originem:& ſemina philippi. Aeaciduʒ:æpy
rotarū. æacidæ pronepotes Achillis ex epyro vbi regnauit pyrrhus achilleides.philippus maternum gen⁹
ab Achille ducebat. Tumebat:elatus erat & ſuperbiebat inſcribens generi ſuo achillem virum fortiſſi-
mum. Nocturnis: armis philippus apolloniam prius tentauit leuibus biremibus.c.xx.flumine aduer-
ſo ſubiectus. inde ad oricum oppidum ætoliæ in finibus verſus macedoniam nocte admonuit exercitum:
quam vrbem in palano ſitam: neq́ mœnibus neque viris neq́ armis validam primo impetu oppreſſit.
Taulantius:Taulantij dicti ſunt: vt appianus ait: a Taulantio filio illyri a quo illyrici nominantur. Non
vllo nomie ideſt ignobilia oppida & nullius no
minis inuaſit philippus & cœpit. Pheacū:phea
ces habitatores ſunt corcyræ inſulæ claræ hor-
tis alcynoi. Teſproti & Chaones ſunt populi
epyri. Caſſis auſis: vanis & fruſtra quippe ni-
hil profecit. Anactoria ora:epyrotica. Anacto-
rium vrbs maritima opus moloſſorum: eratq́
tunc ditionis ætolorum. Ambratia vrbs ad ma-
re dicta ab Ambrace rege:a qua ſinusambraci⁹
Pellea:macedonica pella oppidū in finibus ma
cendoniæ patria Alexādri magni. Leucatæ.leu
cata eſt promontorium epyri:& actiū in quo e-
rat templuʒ appollinis:Vir. Et formidatus nau
tis aperitur apollo. Ithaca īſula patria laertiſpa
tris Vlyxis. Same inſula eſt prope ithacam.cui⁹
meminere Homerus & Virgilius. Cephale-
num:cephalenia inſula ſaxoſa quondam mele-
na dicebatur. Neritus vt dicunt coſmographi:
& homerus canit in odyſſea:mōs eſt ithacæ. Ne
ritum pro inſula poſuit Virgilius. Et neritos ar-
dua ſaxis:quem ſequitur Syllius:loquitur enim
nunc de inſulis. Pelopiſſedes:pelopōneſumvbi
regnauit pelops tantali filius. achaia incipit ab
iſthmo peloponneſi. Calydon vrbs caput ętolię
inuiſa dianæ:quæ irata calidonibus immiſit a-
prū:qui totā ꝓuinciā deuaſtauit. Vir.cōceſſit in
iras Ipſe deum antiquā genitor calydona dianę
Triſtē:inuaſā: Oeneas:ætolas ab oeneo patre
tydei rege ætoliæ. Curetica tecta:curetes æto-
liā incoluerūt.pulſiq́ fuere in carnaniā ab æto-
lis duce ætolo:vn̄ ętolia denominata eſt. Heſpe
riā:italiā. Graijs:græcis quos ſollicitabat ad bel
lū cōtra romāos. Ephyre:corīthus ī capite iſth-
mi. Patre vrbs ī ꝓmōtorio pelopōneſi ſita ex ad
uerſo ętoliæ. pleurōvrbs etoliæ regia regū æto
lorū duplex fuit noua & vetus:Parnaſus:mōs ē
phocidis in quo erāt delphi oppidū cū oraculo
Apollinis.iō ait ſaxa ſonantia phœbo. duo hēt
cacumia parnaſus. Saxa: Trogus ait libro vige-
ſimo quarto. Tēplū Apollinis delphici poſitū ē
in rupe vndiq́ pendēti. Ac ſæpe: q̄uis inqt philippus reuocareť ad patriā bello laborantē tn̄ non ceſſabat
vagari p oēm græciā oſtētādo belli vmbrā & ſimulachrū. Oreſtes ſarmatic⁹:rex ſarmataꝶ q macedoniā in
feſtabat. Priuſq̄ decederet ab achaico bello philippus reliqt ſupra duo milia oīs generis armatoꝶ ſub Me
nippo & Polyphōte:q p̄ſto ſocijs eſſent:ſi res poſceret:cū ipſe ad macedoniā ꝓperaret:pueniſſetq́ deme-
triadē ali⁹ venit nūci⁹ afferēs de motu dardanoꝶ q ſarmatis ꝓpinq ſūt. Aſpera vis:multitudo crudelis. Ex-
undaſſet:ſeſe effudiſſet. In agros dolopū:theſſalos.nā dolopes fuerūt ī theſſalia:militarūtq́ ſub pyrrho achil
lis filio. Vmbrā:ſimulachrū belli.more quippe latronis vagatus fuerat. Donec nūc pelago:vict⁹ fuit philip-
pus tandē:& cū.M.Vale· claſſē ad oſtiū fluminis duceret:ne nauib⁹ rex fugeret. philipp⁹ vidēſſe ipare ro.
& nauali & terreſtri certamine incēſis nauib⁹ terra macedo.petiit magna ex pte iermi exercitu ſpoliatoq́.

Tyriĳs:carthaginenſibus & Annibale. Sanxit
fœdera.P.Cor.ſcipiōe. P.licinio craſſo conſ.p.
P.Sem.Tuditanū cū philippo pax in fine anni
facta ē. Iā finis q̄rtidecimi āni belli punici erat
& ſtat in idē Sēpronius & M.cethegus cōſula-
tum inuenit.Initiūq; anni.xv.erat. Nec refugit
non eſt aſpernatus accipere legem romanorū.
Regno:ſcilicet ſuo: ideſt nō refugit conditiōes
impoſitas ſuo regno. Tunc & tyndariĳ nūc nar
rat poeta quo pacto Fabius tarentum recupe-
rauit.Tyndariĳ:Lacedęmoniĳ a Tyndaro patre
Lædæ reginæ laconiæ.Latias opes:ingens prę
da tarētia fuit argēti facti ſignatiq; auri.lxxxiĳ.
milia pōdo.ſigna.tabulæ.ꝓpe vt ſyracuſarꝫ or-
namenta æquauerūt: ſed & maiore animo ge-
neris eius præda abſtinuit fabius q̄ Marcellus.
Fabio ſeni ad differentiam filiĳ Qu.Fabio ma-
ximo.V.Qu.Fuluio. Flacco.iii.conſ.tarentum
receptum fuit.Sollertia:ſumma diligētia. Tūc
quoq;: quemadmodum prius fregerat Anniba
lem aſtu.Nāq;vt compertum: ſine cęde ſuorū:
tarentinorū Fabiusvoti compos fuit præſidiū
brutiorum ab Annibale relictum tarenti erat.
eius præfectus mulierum ardebat: cuiꝰ frater
ſub Fabio militabat.Is certior factus a ſorore
conſuli Fabio rem narrauit:qui iuſſit vt tranſfu
gam ſimularet:& ſic per ſororem præfecto cō-
ciliatus euꝫ muliberibus illecebris ad proditio
nem loci cui præerat allexit.Inde ad conſulem
noctu rediens acta rettulit.Fabius noctu ſcalas
admoueri iuſſit ad eam partem in qua Brutiĳ
erant:quibus adiuuantibus in vrbem tranſcen-
ſum eſt.Autores proditionis cæſi ſunt:& carta-
lo dux punici præſidiĳ obtrūcatus.& multi bru
tiĳ per errorem. Virtuti:ipſius Fabiĳ. Rutu-
lis romanis. Sed quis nam auerſos: nunc de-
ſcribit mortem Marcelli ;quis inquit dubitaret
intelligens eodem tempore cecidiſſe Marcel-
lum fraude punica ſolem auertiſſe ſuos radios
& equos ab vrbe roma: quaſi dicat.Nemo du-
bitaret. nam ipſa numina Romanis aduerſa e-
rant cum paſſa ſint tantum ducem tali tempo-
re ruere. Callido gradiuo :feruenti marte.
Laus marcelli a fortitudine inſubeundis labo-
ribus & periclis. Collis agenoreum: inter ca
ſtra Romana & punica collis ſylueſtris a neu-
tris primo occupatus.in hunc collem Annibal
inſidias locauit. Marcellus & Criſpinus colle
ga cum ad loca exploranda proficiſcerentur.
volebant enim tumulum occupare : ne tanq̄ in
ceruicibushoſtem haberent;cum in inſidias in
cidiſſent Marcellus haſta tranſfixus cecidit.col
lega duobus iaculis ictus cum adoleſcente filio
Marcelli etiam ſaucio euaſit. Agenoreum val-
lum: caſtra punica romanis. Mauors bellum.

Dardana:nec legem regno accepiſſe refugit.
Tunc & tyndariĳ latias fortuna tarenti
Auxit opes:laudēq; ſimul:nā per fida tādem
Vrbs fabio deuicta ſeni: poſtremus in armis
Ductoris titulus cauti ſollertia tutum. (ris.
Tū quoq; adepta decꝰ captis ſīn ſāguie mu-
Nāq; vt cōpertū qui punica ſigna regebat:
Fœminea exuri flamma:tacituſq; quiete
Exinvirtuti placuit dolus.ire ſorori.
Nā caſtris erat in rutulis germanus amaræ:
Cogitur:& magnis muliebria vincere corda
Pollicitis: ſi recluſas tranſmittere portas
Concedat libycus rector votiq; potitus.
Euictofabius pœno circundata telis
Incuſtodita penetrauit mœnia nocte.
Sed quis nā auerſosphœbū tūc iūgeř aburbe
Romuleia dubitaret equos: qui tēpore eodē
Marcellū accipere lætū oppetiſſe ſub armis?
Moles illa viri validaq; habitata gradiuo
Pectora:& haudvllis vnq̄ tremefacta periclis
Heu quantum ānibalem clara fractura ruina
Procubuere:iacet campis carthaginis horror.
Forſan ſcipiadæ confecti nomina belli
Rapturus:ſiquis paulū deus adderet ęuo.
Collis agenoreum dirimebat aggere vallum
Auſonio:dauni mauors concederat aruis.
Curarū comes & ſummi criſpinus honoris
Marcello ſocius communia bella ciebat.
At quē marcellus.geſtit luſtrare propinquas
Mens ſiluas medio viros imponere monti:
Ne libys occultis tumulū prior occupet auſis
Si cordi eſt te participē criſpine laboris
Eſſe velim.nunq̄ deſunt conſulta duobus.
Hæc vbi ſedere:ardentes attollere ſeſe.
Iādudum certātī equos. marcellus vt arma
Aptātē natum aſpexit:lætumq; tumultu:
Vincis ait noſtros mirando ardore vigores
Sic pręmaturus fœlix labor:vrbe ſicana
Qualē te vidi.nondum permitteret ętas:
Cum tibi bella meo tractātem pręlia vultu:
Huc decus huc noſtrū lateri te iūgeř paterno

Et me diſce nouū martē tentare magiſtro
Tum pueri colla amplectēs ſic pauca ꝓfatur.
Sūme deum libyco faxis de pręſide victor.
His humeris tibi opia ferā:nec plura ſereno
Sanguieos fudit cum iuppiter æthere rores
Atq; atris arma aſperſit nō ꝓſpera guttis
Vix dū finitis intrarāt vocibus arctas
Lætiferi collis fauces :cum turba volucris
Inuadunt nomades iaculis: niboq; feruntur
Aetherio ſimiles:cæca fundēte latebra
Armatos in bella globos.circūdata poſtq̄
Nil reſtare videt virtus: quod debeat vltra
Iā ſuperis:magnū ſecū portare ſub vmbras
Nomē mortis auet tortę nūc eminus haſtę
Altius īſurgit:nunc ſæuit cominus enſe.
Forſā & enaſſet rapidi freta ſęua pericli
Ni telū aduerſos nati eueniſſet in artus.
Tū patriæ tremueř manus:laxataq; luctu
Fluxerūt rigidis arma infœlicia palmis.
Obuia nudatū tranſmittit lancea pectus
Labēſq; impreſſo ſignauit gramia mento.
At poſtq̄ tyrius ſæua inter pręlia ductor
Infixū aduerſo vidit ſub pectore telum
Immane:exclamat:latias carthago timere
Deſine iam leges:iacet exitiabile nomen
Auſoniĳ columē regni:ſed dextera noſtræ
Tā ſimilis nō obſcuras mittatur ad vmbras.
Magnanima īuidiavirtus caret:alta ſepulchri
Protinus extruitur:cæloq; educitur ara.
Conuectēt ſiluis ingētia robora credas
Sidoniū cecidiſſe ducē.tū thura dapeſq;
Et faſces clypeuſq; viri pompa vltia fertur.
Ipſa facē ſubdēs laus inquit parta perennis.
Marcellum abſtulimus latio:deponeř forſā
Gēs italum tandē arma velit:vos ite ſuperbę
Exequias aię :& cinerem donata ſupremi
Muneris officio nūq̄ hoc tibi roma negabo.
Alterius par:atq; eadē fortuna laborū
Conſulis:exaīm ſonipes ad ſigna reuexit.
Talia in auſonia.ſed nō eſt talis iberis
Armorum euētus campi:carthaginis oēs

Marcellus:& Criſpinus conſules in apuliam ſe
contulerunt. Annibal ex brutiĳs apuliam petiĳt
& ſic omnis belli moles erat in apulia.
Geſtit mens:apud Liuium ſic loquitur Marcel
lus. gnimus ipſi cum paucis equitibus explora
tum ſubiecta res oculis noſtris certius dabit cō
ſilium.Luſtrare:explorare. Sedere placuere.
Iam dudum:ſtatim. Præmaturus:ante legi-
timum tempus bellicis laboribus aptus. Vr-
be ſicana:ſyracuſis.nam vbi militauit ſub patre
Meovultu:ferocia & ardore meo ſimili. San
guineos rores:hoc fuit prodigiuꝫ infauſti itine
ris.nam Marcellum non proſpere litaſſe aru-
ſpices dixerunt. Lætiferi:in quo marcellus ce
cidit. Annibal aliquod Numidarum turmas in
medio ſaltu condiderat : quorum interdiu ne-
mo a ſtatione mouebatur ne aut arma. aut ipſi
procul aſpicerentur. Quod debeat ſuperis:
quoniam erat prope mortem. in vita debemus
ſuperis :poſt mortē minime:vt poetice loquar:
Virgilius de pallāte mortuo ait :Nos iuuenem
exanimum:& nil iam cæleſtibus vllis debentē
vano mœſti comitemur honore. Latias leges:
iura romanorum& imperium. Columen ſalus:
& fulchrum romani imperiĳ. Magnanima vir-
tus caret inuidia:quoniam magnanimus & pru
dens non inuidit:inuidemus quippe maioribꝰ.
ãitvir magnus habet in ſe omnem perfectionē:
& ideo honorem alicui inuidere non debet.
Superbæ:inclytæ & magnæ. Alterius conſu-
lis : criſpini qui euaſit vulneratꝰ : & paulo poſt
deceſſit. Signa: caſtra romana. Annibal reli-
quias Marcelli in argenteo vaſe filio remiſit.
Iberis:nunc tranſit ad hiſpanias vbi Scipio ful
minabat. Orſum. incepiſſe pugnam magnis
auſpiciĳs ſtatim expugnata carthagine. Pa-
tria fulmina : quoniam habebat iouis filius.
Conſumpto anno : hoc dicitur ad laudem Sci-
pionis.nā octauo menſe ſagunthum expugna-
uerat,maiora igitur erant auſpicia Scipionis:
qui vno die carthaginem expugnauit munitio-
rem ſaguntho viris : & opibus. Proximus
applicito : Scipio totam hyemem reconcilian-
dis barbarorum animis cōſumpſit. primo vere
Aſdrubal cum hoſtium res tantis incrementis
augeri cerneret:ſuasvero imminui:ac fore vtni
ſi audendo aliquid moueret: vt omnes ruerent
dimicare q̄ primum ſtatuit. Saxoſis ſyluis:pro
xime inquit Liuius carthaginenſium exercitus
aſdrubalis prope vrbem betuliam erat pro ca-
ſtris equitum ſtationeshabebat.Romani caſtra
poſuerunt prope.Aſdrubal nocte in tumulū co
pias recepit paulo campo in ſummo patentem
Applicito:adiuncto aggere caſtrorum ſyluis.

Tendebat: tētoria explicabat & locabat ca-
ſtra. Vir. hic ſæuus tendebat achilles. Spirās:
referens Annibalem. videbatur alter Annibal.
ſupra dixit & fratrem ſpirat in armis. Hinc ro-
bur: deſcribit milites aſdrubalis. Rebellibus:
fœdifragis. Volucri. veloci ad curſus. de aſtu
ribus & cantabris: & mauris dictum eſt. Tanta-
ꝗ ſenſus. tanta erat maieſtas aſdrubalis in hiſ-
pania: quanta in italia Annibalis. Forte dies
priſcum: aſdrubal cū carthaginis natalē celebra
ret a ſcipione turbatus eſt: ſic romani natalem
vrbis. x. calē. maias lauro tota vrbe redimita ce
lebrant. Tyrij ſolennis: tyrię celebritatis: & na-
talis carthaginis quæ erat libyę caput. ſolennia
ſacra dicuntur quæ certis temporibus anniſꝗ
fieri ſolent. Orſi incipientes iecere fundamēta
carthaginis. Mapalibus: domibus. Altæ: claræ
& multi nominis: erat enim æmula romani im-
perij. Signis: vexilis & militibus: ſic apud roma
nos coronabantur omnes lauro: ad quod allu-
dit poeta. Pacificans. ſacrificans: & placans de-
os patrios ſacrificando. Lena: veſtis quam anni
bali donauerat hieronymus ſyracuſanꝰ de quo
ſupra. Fœderis: qđ percuſſit cum annibale: &
carthaginenſibus. Rex: hieronymus poſt mor
tem hieronis. Aeolijs tyrannis. ſiculis. nam pro
pe ſiciliam ſunt eoliæ inſulæ: in hac veſte regali
erat raptus ganymedis: & antrū polyphemi qui
ſocios Vlyſſis deuorauit vt canit Home. ī odyſ
ſea. Acus inſtrumentum quo aurum intexitur.
Corpora: duos ex Vlyſſis ſocijs polyphemꝰ ita
terræ alliſit vt cerebro paſſim humum ſparge-
ret. Inde membratim diſcerptos cœnam para-
uit. Laertia pocula. vinum quod Vlyſſes pro-
pinauit: qui proficiēs ad antrum poliphemi: vt
canit Homerus in nono odiſſeæ: vtremvini ſua
uiſſimi ſecum tulit: quod maro iſmari accola ſa
cerdos apollinis dederat: cum polyphemus du
as in cœna capras deuoraſſet ei poculūvinivlyſ
ſes blandis verbis obtulit: quo guſtato ter iuſ-
ſit ad ſe deferri: & exhilaratus de nomine quæ
ſiuit: callidus vlyſſes neminem ſe vocari reſpon
dit: neminem inquit polyphemus vltimum co-
medam. Tyrius. aſdrubal cōſpicuus lena auro
intexta. Siculi ſubtegminis: veſtis ſiculę: ſubteg
men proprie dicitur quod ſubit ſtamini in tela
Quadrupedante: currenti inter ſacra nunciatū
eſt aſdrubali hoſtem aduētare. pœni clauſerūt
ſe vallo ſequenti die prodiere ad pugnā. Au-
dax ſabura: hic irruens in ſcipionem tranſfixus
ab eo fuit haſta cornea. Prima hoſtia: exclama
tio ſcipionis ad manes paternos: quibus iā ma-
ctauerat ſaburas. inde hortatur ſuos ad pugnā:
& decorum romani nominis ſeruandum: Spirā
tibus ducibus. viuis Scipionibus pr̄e ac patruo

Per ſubitū raptæ pernix victoria late
Terruerat gentes: ducibus ſpes vna ſalutis
Si ſocias iungant vires. ingentibus orſum
Auſpicijs iuuenē: patria ceu geſtet in armis
Fulmina: ſublimi vallatam vertice montis
Ex oculis vrbem cumulatam ſtrage virorū
Non toto rapuiſſe die: qua martius ille
Annibal interea conſumpto verterit anno.
Nec pube æquādā nec opumubertate ſagū-
Proximꝰ applicito ſaxoſis aggere ſiluis (thū
Tendedat fratris ſpirans ingentia facta
Aſdrubal: hic robur mixtuſꝗ rebellibus afris
Cātaber: hic volucri mauro pernicior aſtur.
Tantaꝗ maieſtas terra rectoris ibera:
Annibalis quantus laurenti terror in ora.
Forte dies priſcum tyrij ſolennis honorem
Rettulerat: quo primū orſi carthaginis altæ
Fūdamenta nouam cepere mapalibus vrbē.
Et lętus repetens gentis primordia ductor
Feſta coronatis agitabat laurea ſignis.
Pacificans diuos: fraternum lena nitebat.
Demiſſa ex humeris donū: quā fœderis arcti
Trinacrius libyco rex inter munera pignus
Miſerat: eolijs geſtatū inſigne tyrannis.
Aurata puerū rapiebat in ęthera penna
Per nubes aquila: intexto vibrata volatu.
Antrū īgēs iuxta qđ acus ſimulauit ī oſtro.
Cyclopū domus: hic recubāt manātia tabo
Corpora lętifero ſorbet polyphemus hiatu
Circa fracta iacent: excuſſaꝗ morſibus oſſa.
Ipſe manu extenta laertia pocula poſcit:
Permiſcetꝗ mero ructatos ore cruores.
Conſpicuus ſiculi tyrius ſubtegminis arte
Gramineas pacem ſuperū poſcebat ad aras.
Ecce inter medios hoſtilia nuncius arma
Quadrupedāte īuectus equo aduentare fere
Turbatæ mētes: īperfectuſꝗ deorū (bat.
Ceſſit honos: ruptis linquunt altaria ſacris:
Clauduntur vallo: tenueꝗ vt roſcida miſit
Lucē aurora polo rapiunt certamina martis.
Audax ſcipiadæ ſtridentē ſabura cornum

Excipit gemięꝗ acies velut omine motę.
Exclamat latius ductor: prima hoſtia vobis
Sacrati manes campo iacet: en age miles
In pugnā & ſedes qualis ſpirantibus ire
Aſſueras ducibus: talis rue: dumꝗ ea fatur
In cumbunt: myconum lenas: cirtāꝗ latius.
Et thyſdrum maro: & īceſtum catilina nealcē
Germānę thalamo obtrūcat: cadit obuius acri
Cartalo vaſidio libycæ regnator arenæ.
Te quoꝗ cyrenes vidit conterrita tellus
Permixtū pœnis: & vix credenda furentem
Magnū dardaniæ læli decus: omnia fœlix
Cui natura dedit. nullo renuente deorum.
Ille foro auditus cum dulcia ſolueret ora:
Aequabat pyliæ neleia verba ſenectę
Ille vbi ſuſpenſi patres & curia vocem
Poſceret: & cantu ducebat corda ſenatus
Idem cū ſubitū cāpo perſtixerat aures
Murmur triſte tubæ: tanto feruore ruebat
In pugnā: atꝗ acies vt natū ad ſola liqueret
Bella: nihil vitę peragi ſine laude placebat
Tunc e furtiua tractantem prȩlia luce
Deiecit galam: ſacris carthaginis illum
Suppoſito mater partu ſubduxerat olim.
Sed ſtant nulla diu deceptis gaudia diuis
Tūc alabi murrū atꝗ dracē demiſit ad ūbras.
Fœmio clamore dracem extrema rogātem.
Huius ceruicē gladio interverba præceſꝗ
Amputat: abſciſſo durabant murmura collo.
At nō ductori libyco par ardor in armis.
Frondoſi collis latebras ac ſaxa capeſſit
Auia: nec cedes extrema ve dāna mouebant
Agminis italiā profugus ſpectabat ad alpes
Præmia magna fugę: tacitū dat teſſera ſignū:
Dimiſſa in colles pugna ſiluaſꝗ ferantur
Diſperſi: & ſummā quicunꝗ euaſerit arcem
Pyrenes culmenꝗ petat: tū primus honore
Armorū exuto & parma cȩlatus ibera
In montes abit: atꝗ volans palantia linquit
Agmina. deſertis latius victricia ſigna
Immittit miles caſtris. non vrbe recepta

ſub quibus militaſtis: & animos militum emere
tur & captat cum dicit eos ducibus operā na-
uaſſe ſuis. Incumbunt: ruunt in pugnam: lenas
erat ex Romanis Maro: catilina & vaſidius
Inceſtum thalamo germanę: qui ſororem ī-
ceſtu polluerat. Regnator: qui regnabat ī libya
Te quoꝗ: laudat lęlium poeta ab eloquentia:
& pręſtantia rei militatis: atꝗ vehementia ī per
ſuadendo: ſed alludit poeta: ad. C. Lælium huiꝰ
nepotem: & amicum aphricani minoris: de qui
bus ſic ait Cicero ī Bruto: ſed & . C. Lælius. &.
P. Aphricanus imprimis eloquentes fuerunt:
quorum extant orationes ex qbus æſtimari de
ingeniis oratorum poteſt. de maioreaphricano
ait: ipſum Scipionem accepimus non infantem
fuiſſe. Dardaniæ: romæ. Pyliæ ſenectæ: neſto-
reæ. Neſtor nelei filius ſuauiter loquebaẗ nam
ex eiꝰ ore vt canit Home. dulcior melle fluebat
oratio. Suſpenſi: dubij. Ducebat corda: moue-
bat eos ad quēcunꝗ volebat affectum: erat. n.
vehemens orator: ſed ad aliumvt dixi ſapientē
& eloquentem Læliū alludit. Cantu: ſuauitate
cantus. Perſtrinxerat: tetigerat Aures clangor
tubarum. i. cū erat pugnādū. Liqueret: cōſtaret
omnibus: & pateret. Sine laude: quoniam & in
toga. & in caſtris officio fungebaẗ: & actiōes ſtu
dioſas nunꝗ omiſit: ſiue togatus ſiue armatus.
E furtiua luce: vita quā furto quondā habue-
rat. nam cū debuiſſet mactari ad aras punicas
de more aliū mater ſuppoſuit. Vnde vita ipſius
erat furtiua: ſed numen hanc fraudem diu non
pertulit. Frondoſi colli: cæſa fuerūt in hac acie
ad octo milia hominū. Aſdrubal aleam pugnæ
non expectauit: rapta pecunia: vt ſcribit Liuius
pręmiſit elephantos quamplurimos potuit: ta-
goꝗ ſuperato ad pyreneum contēdit. Scipio ca
ſtris hoſtiū potitus eſt. p̄ter libera corpora oēm
p̄dam militibus cōceſſit: hiſpanos ſine p̄cio di-
miſit: pœnos quęſtorem vendere iuſſit. Nepo-
tem Maſiniſſæ captiuum liberauit: & veſte &
equo donatum auunculo remiſit. deīde reliquū
æſtatis conſumpſit in recipiendis in fidem hiſ-
panię populis. nomenꝗ regium recuſauit cuꝫ
rex ab hiſpanis appellareẗ: dicens ſibi maximū
nomen imperatoris eē quo ſe ſui milites appel
laſſent. regium nomen alibi magnum: romæ in
tolerabile eē. Collis. prope quem pugna fuerat.
Inde ad pyreneum contendit. Dimiſſa in colles
pugna hoc erat edictum vt dimiſſa pugna oēs
aſcenderent colles & pyrenea iuga. Exuto ho
nore armorum: depoſitis armis ꝓprijs ſumpta
parma hiſpani militis abijt ad pyrenē. Celatus.
incognitus propter arma mutata. videbaẗ quip
pe hiſpanus miles. Palantia: paſſi diffuſa. Non
vrbe recepta: tanta p̄da fuit in caſtris ꝗta non

fuiſſet in aliqua vrbe: & ꝑda retinuit iras mili‑ tum a cæde.non enim inſequuti ſūt hoſtes fugi entes.& ita futurum prouiderat aſdrubal & de induſtria opulenta caſtra reliquit : vt ipſe cum ſuis euaderet:vt facit fiber: qui cum videt ſe pe ti avenatoribus teſtes deponit dentib⁹.ob quos petitur Vnde iuue.imitatus caſtora q ſe Eunu‑ chum ipē facit.cupiens euadere damno teſticu lorum.adeo medicatū intelligit inguem.Cauſa pericli: quoniam gnarus eſt ſe ob ingunia peti. Auius.fugiens.Vmbris :nemoribus & ſyluis. Maiora petuntur:Scipio nō eſt inſequutus ho‑ ſtem fugiētem:ſed retro vertit iter:vt hiſpanos pœnoſq; domaret :erexitq; tropheum in pyre‑ neo iugo cum titulo quem in clypeo ſcripſerat. Scipio dicat marti ſpolium aſdrubalis .Vir.de æneа : & rem carmine ſigno.æneas hæc de da‑ nais victoribus arma.Certior:q̄ aſdrubal qui fu giebat & ſyluarum auxilio ſe tutabatur. Inter ea : dum Scipio flexit iter retro aſdrubal pecu‑ niȷs animos gallorum ad bella ſollicitauit. Be‑ bricia aula:pyrenea.Bebryx fuit parer pyrenes vt dictum eſt & tenuit illos montes. Largus:nō parcens pecuniȷs in emēdis militibus.Prodige‑ re:effundere.Præmiſſa:nam ꝑmiſerat pecunię magnāvi:& elephantos aſdrubal. Animos au daciam Aſdrubalis. Metalliferis.hiſpania auri fera.de metallis hiſpanis dictum eſt.Longo diſ crimine : belllo. Hinc. propter hanc pecuniæ vim. Venales:quoniam pecunia alliciebanť &facti ſunt aſdrubalis ſtipendiariȷ.Pigerrimus vndæ:quoniam leniter fluit arar. ſupradixit:au get opes ſtanti ſimilis.de rhodano : & arari lo‑ quēs. Affecta:finita & iā ineūte vere. affecta ꝓ‑ prie vt ſcribit gellius dicebantur ea quę non ad finem ipſum ſed proxima fini progreſſa dedu‑ cta ve erant.Quos roma inquit·verba aſdruba lis mirātis Romam non eſſe iam ſuperatam ab Annibale qui alpium tantam molem trāſcende rat : precaturq; vt Annibal ſit incolumis tanta virtute prȩditus. Læuus.iniquus nobis & fini‑ ſter· Vſque ad ſydera.ideſt ſuperaſſe alpes ad cælum erectas. Primordia belli.aduentum ip ſius Annibalis. Italo ſanguine : quoniam cæſi fuerant Scipiones in hiſpania ſuperatiq; exerci tus:&in italia magnas clades ediderat Annibal M.Liuio Salinatore.C.Appio Claudio Nero‑ ne conſ.Aſdrubal in italiam irrupit . Admœ‑ nia. romana ſcilicet vt fecerat Annibal. Spi‑ cula.miſſa ab Annibale & ſuis :cum fuit ad por tam collinam.Eliſeis .punicis. His ſuper.vltra querelas & trepidationem romanorum ipſa ita lia queſta eſt ſe a pœnis lacerari :& queritur de ſuperis:quos ait eſſe ingratos cum ipſa gremio ſuo ſaturnum profugus exceperit regnumq;de

Plus vlla partum prædȩ.tenuitq; moratas
A cede:vt libycus ductor prouiderat:iras.
Fluminei veluti deprenſos gurgitis vndis
Auulſa parte inguinibus cauſaq; pericli
Enatat intento prædȩ fiber auius hoſte
Impiger occultis pœn⁹ poſtq̄ additurvmbris
Saxoſæ fidens ſiluȩ:maiora petuntur
Rurſus bella retro:& ſuperari certior hoſtis
Pyrenes tumulo clypeum cum carmine figūt
Aſdrubalis ſpolium gradiuo ſcipio victor.
Terrore interea poſito tranſardua montis
Bebrycia populos armabat pœnus in aula:
Mercandi dextra largus belloq; parata
Prodigere in bellum facilis prȩmiſſa:feroces
Augebant animos argenti pondera & auri:
Parta metalliferis longo diſcrimine terris.
Hic noua cōplerūt haud tardo milite caſtra:
Venales animæ rhodani:qui gurgite gaudēt
Quoɋ ſerpit arar ꝑ rura pigerrimus vndȩ
Iamq; hyeme affecta miteſcer̄ cœperat ānus
Indeiter ingrediens rapidū ꝑ celtica rura
Miratur domitas alpes:ac peruia montis
Ardua:& herculeȩ quȩrit veſtigia plantȩ.
Germaniq; vias diuinis comparat auſis.
Vt vero ventum in culmen:caſtriſq; reſedit
Annibalis:quos roma īquit quos altius oro
Attolit muros? qui poſt hȩc mœnia fratri
Victa meo ſtent incolumes? ſit gl̄a dextrȩ
Fœlix tāta precor:neue vſq; ad ſydera adiſſe
Inuideat lȩuus nobis deus:agmine celſo
Inde alacer qua munitū decliuis ab alto
Agger mōſtrat iter ꝓperatis deuolat armis.
Non tanto ſtrepuere metu primordia belli.
Nūc geminū hānibalē:nūc iactant bina coire
Hinc atq; hinc caſtra:&paſtos ꝑ ꝓſpera bella
Sanguie ductores italo coniūgere martem:
Et duplicare acies:vēturū ad mœnia curſu
Hoſtē præcipiti:& viſurū hȩrentia portȩ
Spicula eliſeis nuper contorta lacertis.
His ſuper infrēdēs ſic ſecū œnotria tellus.
Tāto ne heu ſuperi ſpernor cōtempta furore

Sidoniæ gentis:quæ quōdam ſceptra timentē
Nati ſaturnum noſtris conſidere in oris
Et regnare dedit:decia iam hȩc vertitur æſtas
Ex quo proterimur:iuuenis cui ſola ſuperſūt
In ſuperos bella:extremo de littore rapta
Intulit arma mihi: temeratiſq; alpibus ardēs
In noſtros deſcēdit agros:quot corpora texi
Cæſorū ſtratis totiens deformis alumnis?
Nulla mihi floret bacis fœlicibus arbor.
Immatura ſeges rapido ſuccīditur enſe.
Culmīa villarū noſtrum delapſa feruntur
In gremiū.fœdantq; ſuis mea regna ruinis.
Nūc etiā vaſtis qui nunc ſeſe intulit oris
Perpetiar miſeras quærentē exurere belli
Reliquias:tū me ſcidat vagus afer aratro:
Et libys auſoniȷs commēdet ſemina ſulcis.
Ni cūcta exultant quȩ latis agmina campis.
Vno condiderim tumulo:dum talia verſat
Et thalamos clauſit nox atra hoīmq; deumq;
Tendit amyclei præceps ad caſtra nepotis.
Is tum lucanis cohibentem finibus arma
Pœnū:vicini ſeruabat ceſpite valli.
Hic iuuenē aggreditur latiæ telluris imago.
Clauſarū decus:atq; erepto maxima romæ
Spes nero marcello rūpe:atq; expelle quietē
Magnū aliquid tibi:ſi patrȩ vis addere fatis:
Audēdū ē:qd depulſo quoq; mœnib⁹ hoſte
Victores feciſſe tremāt:fulgentibus armis
Pœnus inundauit campos:qua ſena relictū
Gallorum a populis ſeruat per ſȩcula nomē:
Ni ꝓpe alipedes rapis ad certamia turmas
Serus deletæ poſt auxiliabere romæ
Surge age fer greſſ⁹:patulos regiōe metauri
Dānaui tumulis pœnoꝝ atq; oſſibus agros.
His dictis abit:atq; abſcedēs viſa pauentem
Attrahere:& factis turmas ꝓpellere portis
Rūpit flammato turbatus corde ſoporem:
Ac ſuplex geminas tēdēs ad ſydera palmas
Tellurē noctēq; & cȩlo ſparſa precatur
Aſtra:ducēq; vȩ tacito ſub lumie phœbē.
Inde legit dignas tātā ad conamina dextras.

derit. Oenotria.itala.Iuuenis. Annibal. Ex‑ tremo.hiſpano :& occiduo. Bacis. fructibus. quoniam cæſæ erant arbores. Villarum.do‑ morum quæ ſunt in agris:& ruunt. Vaſtis oris depopulatæ: deſolatæq; italiæ. Vagus inſtabi lis: & hoc ꝓpter numidas.omnia inquit ſupra‑ dicta mihi accedent niſi ego vno ſepulchro con didero omnis pœnos qui nunc arma in italiam moliuntur : & ſic portendit cladem aſdrubalis & ſuorum. Verſat. loquitur ſecum italia. Thalamos.quoniam quieſcunt animata noctu adiuit imago italiæ claudium Neronem con‑ ſulem dormientem qui iam bis vicerat Anni‑ balem :& in apuliam inſequutus erat : ille me‑ tapontum aufugit:& hic veſtigia premebat ſe‑ quendo. Amyclei nepotis. Claudiȷ Neronis qui originem a clauſo Sabino de quo dictum eſt habebat.amyclei dicit:quoniam lacedæmo niȷ mixti fuerunt cum Sabinis. Amyclȩ oppi‑ dum prope ſpartem in laconia. Clauſorum decus.oratio imaginis italiæ ad claudium Ne‑ ronem.clauſiȷ prius inde claudiȷ dicti ſunt.Ere pto.cæſo.Si vis addere fatis patriæ. ſi vis vt pa tria ſit icolumis: & libera. Quod depulſo.ſēſus eſt:audendum id tibi eſt quod poſteavictor mi raberis animo volutans tantæ rei euētum ſi res ad votum non ſucceſſiſſet. Fulgentibus armis. narrat aſdrubalis aduentum in italiam. Inde docet quid ſit agendum ſuadens ab vtili.Inun‑ dauit impleuit. Sena.oppidum in agro pice‑ no nunc dicitur ſenogallia nomen habuit a gal lis ſenonibus. Ni propere ꝓponit periculum & ſimul oſtendit ab vtili non eſſe cunctandum. ne patria ruat quæ cæteris rebus bono ciui de‑ bet eſſe antiquior. Metauri. fluuiȷ de quo di‑ ctum eſt ad metaurum cecidit aſdrubal. Tu‑ mulis.ſepulchris carthaginenſium. Pauentē. Neronem timentem iuſſa: & educere milites e caſtris vt properaret in galliam ciſalpinam. ti‑ mebat enim ne Annibal caſtra iuaderet :aliqui codices habent viſa : vt ſit.viſa eſt ipſa imago attrahere pauentem Neronem : & propellere turmas ex apertis caſtris. Phœben. lunam. Tacito lumine. Vir.Tacitæ per amica ſilentia lunæ. Inde legit.Nero ex omni exercitu ciui‑ um ſociorūq; quod roboris erat delegit.vi.mi‑ lia peditum & mille equites:pronūciatq; ſe vel le occupare in Lucanis proximamvrbem vt ad iter prȩſto parati eſſent:relicto. Qu. Caſſio ad cuſtodiam caſtrorum profectus noctu flexit in picenum ꝑmiſſis qui per agrum larinatez. mar rucinum frentanum & pretutianum neceſſaria pararent. Marrucini erant duri bello frentani conſtantes. Prætutia vero vitifera. Superi pō ti.maris adriaci.Achemenio. parthico de ache

menijs dictum eſt. Ancipites.dubij.poſitum eſt inquit o milites in veſtra celeritate an roma ſtet incolumis an pereat. Acer ductor.concitatus.Nero vtebatur hoc genere exhortationis præcedere ſcilicet currendo & milites ducem ſequebantur. Augent.erigunt in ſpem: & dant illi animos cum eum ſtudioſe ſequerentur. At Roma aduerſi.deſcribit trepidationem romanorum de profectione Claudij Neronis cuius audacia habitura erat famam ex euētu:Romæ militum fuit terroris ac tumultus cum alatum eſt Neronem relictis caſtris contendiſſe in galliam terrebat etiam Romanos ꝙ ſint auſpicijs tantam rem inchoaſſet. Vno vulnere. morte Claudij Neronis & ſi Annibal caſtra oppugnaret abſente conſule:nam exercitu amiſſo nulla erat ſpes ſalutis exhauſta Roma & deficientib⁹ ſocijs. Iam rurſus.poſtq̄ Annibal dicebant cognouerit diſceſſum Neronis : veniet rurſus ad portas vrbis. Deuia.remota : & longinqua a ſuo vallo ideſt caſtris.Superbo fratri. Annibali dicebant veniſſe aſdrubalem in italiam vt certaret cum fratre cui nam deberetur gloria Romę deletę. Fremit.cum fremitu & timore dicit. Amens.territus. Sub vno corde. vna ſententia.omnes quippe idem ſentiebant : erigebant tamen contra aduerſa vt romanos decebat : & conſultabant qua ratione fortunæ vrgentis tela declinarent. Seruitio.ſeruituti quæ videbatur imminere. Iniquos.ſiniſtros. Noctis opacæ. noctu caſtra Liuij Nero ingreſſus eſt: ne aſdrubal ſentiret:&teſſera data eſt a Liuio per caſtra vt tribunus tribunum : centurio centurionem : eques equitē: pedes peditem acciperet:caſtra Liuij ſalinatoris a caſtris aſdrubalis quingentis paſſibus diſtabāt. Belligeris quondam.deſcribit mores & ſtudia Liuij ſalinatoris qui multis annis ante ex conſulatu populi romani iudicio dānatus fuerat : quod adeo ægre tulit vt & rus migraret & per multos annos:& omni cœtu careret hominum.octauo poſt damnationem anno.M.Claudius marcellus:&.M.Valeri⁹Leuinus conſules reuocarunt ipſum in vrbem : ſed erat veſte obſolera capilloq; &barba prolixa:p̄ ſe ferens in vultu habituq; inſignem memoriā ignominiæ apertæ.L.Veturius&.P.Licinius cēſores eum tondere:ac ſqualorem deponere : & in ſenatu venire fungiq; alijs publicis muneribus coegerunt. Scitus. peritus in re militari. Donauerat etiam patriæ.depoſuerat iram propter vtilitatem patriæ:cui ſuccenſere bono ciui non licet. At non aſdrubalem.aſdrubal autore Liuio prouectus ante ſigna cum paucis equitibus ſcuta hoſtium notauit quę ante nōviderat: & ſtrigoſiores equos. multitudo quoq; maior

Quaq; iacet ſuperi larinas accola ponti
Qua duri bello gens marrucina:fidemq;
Exuere indocilis ſocijs frentanus in armis
Tum qua vitiferos domitat prętutia pubes
Læta laboris agros & pē na & fulmīe & ūdis
Hybernis:& achemenio velocior arcu
Euolat:hortator ſibi qſq;:age:perge:ſalutē
Auſoniæ ancipites ſu pi & ſtet roma cadat ne
Inpedibus poſuere tuis:clamantq; ruuntq;
Hortādi genus acer habet prędere ductor
Illum augēt curſus adniſi æquare ſequendo.
Atq; indefeſſi noctemq; diemq; feruntur.
Ac roma aduerſi tantum mala gliſcere belli
Accipiens trepidare metu:nimiūq; neronem
Sperauiſſe queri: atq; vno ſibi vulnere poſſe
Auferri reſtātē animam:non arma nec aurū
Nec pubē:nec quē fūdant ſupereſſe cruorē
Scilicet aſdrubalē inuadāt:ad pręlia ſoli
Hānibali ſatis eſſe nequit.iā rurſus vbi arma
Auertiſſe ſuo cognorit deuia vallo:
Hęſurum portis pœnū:veniſſe ſuperbo
Qui fratri certet:cui maxima gloria cedat
Vrbis deletæ:fremit amens corde ſub vno
Ordo patꝝ:ac magno īterea meditatur amorē
Seruādi decoris quonam ſe fine minanti
Seruitio eripiat:diuoſq; euadat iniquos.
Hos inter gemitus obſcuro noctis opacę
Succedit caſtris nero quæ coniuncta feroci
Liuius aſdrubali vallo cuſtode tenebat.
Belligeris quondā ſcituſq; accendere martē
Floruerat primo clarus pugnator in ęuo.
Mox falſo læſus non æqui crimine vulgi
Secretus ruri triſtes abſconderat annos.
Sed poſtq̄ grauior moles terrorq; periclo
Poſcebat propiore virum:reuocatus ad arma
Tot cæſis ducibus patrię deuouerat iram.
At non aſdrubalē fraudes latuere recentum
Armorum:quāq̄ tenebris nox texerat aſtus.
Pulueris in clypeis veſtigia viſa monebant.
Et propere ſignū ad curſus ſonipeſq; viriq;
Subſtricti corpus:bis clarum buccina ſignū.

Preterea gemino prodebāt iūcta magiſtro
Caſtra regi: verum fratri ſi vita ſuperſit:
Qui tandē licitum ſocias coniūgere vires
Cōſulibus:ſed enim ſolū dū verā pateſcunt
Cunctandi reſtare dolum:martēq; trahendi
Nec conſulta fugæ ſegni formidine differt.
Nox ſomni genitrix mortalia pectora curis
Purgarat:tenebræq; horrenda ſilētia alebāt.
Erupit ſuſpenſa ferens veſtigia caſtris.
Et mutata elabi tacito iubet agmina paſſu.
Illumen nacti per rura tacentia noctem:
Accelerant:vitāt ſocios:ſed percita falli
Sub tanto motu tellus nequit.implicat actas
Cæco errore vias:vmbriſq; ferentibus arcto
Circūagit ſpatio ſua per veſtigia ductos.
Nam qua curuatas ſinuatis flexibus amnis
Obliquat ripas:refluoq; per aſpera lapſu
In ſeſe redit:ac caſſo ducente labore:
Exiguū inuoluit fruſtratis greſſibus orbē.
Inq; errore viæ tenebraꝝ munus ademptū
Lux vrget:panditq; fugā:ruit acer apertis
Turbo equitū portis:atq; omnis ferrea late
Tēpeſtas operit campos:nōdū arma manuſq;
Permixtæ:iam tela bibunt permiſſa cruorē.
Hinc iuſſę pœnū fugientem ſiſtere pennæ
Dictææ volitant:hinc lancea turbine nigro
Fert lœtū cuicūq; viro quē prēdidit ictus:
Deponunt habitus curam.trepidiſq; coactas
Conſiſtunt acies:& ſpes ad prælia vertunt.
Ipſe inter medios.nam rerū dura videbat
Sidonius ductor:tergo ſublimis ab alto
Quadrupedantis equi tēdēs voces manuſq;
Per decora extremo vobis quæſita ſub axe.
Per fratris laudes oro veniſſe probemus
Germanum annibalis:latio fortuna laborat
Aduerſis documēta dare:atq; oſtēdeꝛ quāt⁹
Verterit ī rutulos domitor telluris iberæ
Suetus ad herculeas miles bellare columnas.
Forſitan & pugnas veniet germanus ī ipſas.
Digna viro digna obteſtor ſpectacula pleno
Corporibus properate ſolo quicūq; timeri

ſolita viſa eſt: ſuſpicatus id quod erat receptui cecinit.Inde fugere tētauit. & via eluſus pugnādo cecidit. Aſtus.ipſius neronis noctu igrediētis caſtra collegæ. Subſtricti corpus.i.ipi equi ſtrigoſi ideſt propter laborem anhelantes. & ſtricta habentes ilia.Strigoſus īquit nonius apd veteres morbus dicebatur iumentoruꝫ qui corpora aſtringat:aut fame aut alia vitij cauſa quaſi ſtringoſus:monebant ergo aſdrubalem veſtigia pulueris viſa in clypeis & equi ſubſtricti corpus:quod erat ſignum ad curſus propere.oſtendebant equi ſtrigoſi & viri curſum quo illuc cōtenderāt.milites quippe ſalinatoris erant in caſtris.aliunde veniſſe putauit equos ſtrigoſiores ſolito. Bis: quoniam vtriuſq; conſulis tuba audita eſt:&ideo creuiſſe exercitum ſuſpicatus ē: Prodebant : indicabant. Præterea. vltra ſigna equorum &hominuꝫ quos labor attriuerat ipa tuba indicauit. Regi.i.gubernari caſtra. Gemino magiſtro.duobus rectoribus &conſulib⁹. retulere exploratores inquit Liuius duplex ſignum in conſularibus caſtris ceciniſſe : quod ſignum erat duos eſſe conſules. Verum fratri. dicebat aſdrubal ſi viuit frater Annibal quo nā modo alter conſul ab eo diſceſſit. Qui .i. quomodo licuit conſulibus ſe coniungere vnde cūctandum eſſe dicebat donec veritas pateret.

Nec conſulta fugæ.his anxius curis aſdrubal inquit Liuius extictis ignibus vigilia prima dato ſigno vt taciti vaſa colligerēt ſigna efferri iuſſit & per tortuoſi amnis ſinus flexuſq; cum errore ſe reuoluens non multum ꝓceſſit:eū Claudius Nero aſſequutus eſt:& cato qui erat prætor in caſtris cum leui armatura. Erupit.aſdrubal e caſtris. Suſpenſa veſtigia.exprimit habitum clam fugientis veſtigia quippe ſuſpēdūt ne ſtrepitum faciant.Muta:ſine clamore:vt diſceſſum non intelligerent hoſtes. Elabi.egredi cito paſſu. Illumen.obſcuram ſine lumīe. illumis nox obſcura:cum luna non lucet. Vitāt ſocios. Agmen inquit Liui.pœnorum primo p agros palatur: feſſiq; aliquot ſomno ac vigilijs ſternunt corpora paſſim.atq; infrequentia relinquunt ſigna. Percita.percuſſa fugientium ictibus. Nequit falli.non poteſt decipi a pœnis: immo ipſa tellus &fluminis anfractus eos deluſerunt.Implicat actas : docet quomō aſdrubal per noctem via eluſus reuertebatur vnde diſceſſerat. Implicat. inuoluit. Actas quas iam pfecerant curſu iterum repetebant.errabant enī noctu:& eodem reuertebantur. Cæco.nocturno.Circumagit.ducit circum:&implicat errore viæ. Ferentibus.ducentibus eos per tortuoſas ripas fluminis.Arcto.anguſto:quoniam non elōgabantur;ſed reuertebantur eodem. Amnis

metaurus. Exiguum orbem. breue ſpatiū : qm̄
parum procedebant ſequentes flexus ripę. Tur
bo.agmen inſtar turbinis.Portis caſtrorum.ſ.
Tempeſtas.ipſi milites tanq̄ tempeſtas.Pennæ
dicteæ.ſagittæ cretenſes. Curam abitus.aſdru
bal poſtq̄ pugnandumvidit depoſita omni cura
fugiendi aciem inſtruxit. Rerum dura pericu
lum & difficultatem· Per decora extremo.ora-
tio aſdrubalis ad ſuos milites quos hortatur ad
operam nauādam cum totvictorijs in hiſpania
claruerint:obteſtatur.ꝑ eos per laudem Anni-
balis:vt eis fratrem in italiam factisveniſſe oſtē
dant qui alpes tranſcendens oppoſitum agmē
romanorum profligauit.Decora gloriaꝫ.Extre
mo axe.hiſpania quæ eſt ad occaſum ſolis : vbi
vicerant duo fulmina belli Scipiones.Laborat.
nititur oſtendere romanis.qualesilli ſunt qui al
pes tranſcendūt.Aduerſis.calamitatibus totiēs
acceptis.Verterit.venerit.Iberæ.hiſpanæ. Ple-
no ſole.ſtrato cadaueribus romanorum. Iacet
fratri.cæſus eſt a fratre annibale:& ſic trahit ro
manos in contemptū. Infracto æuo.valde debi
li ſenecta.Damnatum caput.ipſe Liui. ſalinator
quem prius romani damnauerant ob male rē
geſtaꝫ in cōſulatu.Sit pudor.pro puderet Clau
dius Nero ex alia parte ſuos hortabatur ſic cla
mat apud liuium.Quid ergo pręcipiti curſu tā
longum iter emenſi ſumus o milites? Cluſiſſe.
finiſſe.locus eſt ab vtili:inde proponit gloriam
quā ex victoria cōſequuturi ſūt. Pedibus.celeri
curſu ex appulia.vnde huc cōtēdimus.Dextra.
viribus & pugna.Temere.imprudēter:& locus
eſt ab honeſto.Adducto robore:delectis militi
bus ex omni numero. Factum.noſtram profe-
ctionem ex caſtris & iter ꝓperatum.Huc iuue/
nes. verba Liuij hortātis ſuo exemplo iuuenes
ad operam patriæ nauandam:Præcludite.clau
dite alpes cadaueribus hoſtiū qui nimiuꝫ in ita
liam graſſant.Patulas .apertas.Fulmen cartha
ginis.quo vtitur cartago tanq̄ fulmie.Quis deꝰ
ſi veniet Annibal inqt etiā deus non poſſet nos
a morte liberare:locus eſt ab vtili.Sācit.firmat.
Obtectus. habens tectam canitiem galea.Rho
dani iuuētus.comati galli.Nabis erat ſacerdos
iouis Ammonis. Securꝰ fati.nō timens mortē.
Vano.mendaci.Cerula.viridis & cærulei colo-
ris.Ardebat.radiabat. Gemma garamātide.de
hac gemma loquitur ſolinus dicēs illic & lapis
legitur Ammonisvocant cornu.nam ita tortuo
ſus eſt & inflexus:vt effigiem reddat cornu arie
tis fulgore aureo.iō dicit poeta ardebat:hoc iō
finxit : quoniā Nabis erat Ammonis ſacerdos:
qui etiam in caſſide habebat effigiem iouis cor
nigeri.Inſula depēdēs. īhumeris.ſ.vt nūc ſūt mi
thrę epiſcopoꝝ hn̄tes ſtolas ex hūero pēdētes.

Dux bello poterat fratri:iacet vnica nūc ſpes
Et pœnæ e latebris infracto liuius æuo
Damnatū offertur vobis caput:ite agite oro
Sternite ductorem:cū quo concurrere fratri
Sit pudor:& turpis finē donate ſenectæ.
At contra nero:quid ceſſas clauſiſſe labores
Ingētis belli? pedibus tibi gloria miles
Parta igēs:nūc accumula cœpta ardua dextra
Heu temere abducto rupiſti robore caſtra:
Ni factum abſoluitvictoria præripe laudem.
Aduentu cecidiſſe tuo memorabitur horis.
Parte alia inſignis nudatis caſſide canis
Liuius huc iuuenes huc me ſpectate ruentem
Inpugnas: quantūque meus patefecerit ēſis:
Tantū intrate loci:& tādē præcludite ferro.
Iam nimiū patulas pœnis graſſantibus alpes
Quod ni veloci proſternimus agmina marte:
Et fulmen ſubitū carthaginis annibal adſit:
Quis deus īfernis queq̄ nr̄m eximatvmbris?
Hinc galea capite accepta:dicta horrida ferro
Sancit:& obtectus ſeniū fera prælia miſcet.
Illum per cuneos & per denſiſſima campi
Corpora tot dentem læto quot ſpicula torſit
Turbati fugere macę.fugere feroces
Autololes:rhodonique comas itōſa iuuētus.
Fatidicis nabis veniens ammonis harenis
Improba miſcebat ſecurus prælia fati.
Cæu tutāte deo:ac patriis ſpolia iproba terris
Fixurum vano tumidus promiſerat ore.
Ardebat gemma garamantide cæru la veſtis.
Vt cum ſparſa micant ſtellarum lumina cælo.
Et gēmis galeam clypeūque accenderat auro.
Caſſide cornigera dependens infula ſacros
Præ ſe terrores:diuum que ferebat honorem
Arcus erat pharetrę ꝙ viro atq; icocta ceraſtis
Spicula:& armatus peragebat bella veneno.
Necnon cornipedis tergo de more repoſtus
Suſtentata genu per campū pondera conti
Sarmatici prona aduerſos vrgebat i hoſtes.
Tanto tranſfixum telo per membra ꝑ arma
Conſulis ante oculos magno clamore ſabellū

Aſportabat ouans:& ouans ammona canebat.
Non tulit hanc iram tantoſque in corde tumores
Barbarico ſenior.telumque intorſit:& vna
Prædam animamque ſimul victori victor ademit.
Aſtitit audito triſtis clamore ruinæ
Aſdrubal:& ceptantem atabum raptare ꝑempto
Gemmiferi ſpolium cultus auroque rigentes
Exuuias iaculum a tergo perlibrat ad oſſa:
Iam correpta miſer geminis velamina palmis
Carpebat propere:& tepidos nudauerat artus:
Cōcidit:& ſacras veſtes:atque aurea fila
Reddidit exanimo ſpoliatum lapſus in hoſtem:
At canthus rutulum obtruncat:cui mille ſub altis
Lanigeræ balant ſtabulis:ipſe ocia molli
Exercens cura gelido nunc flumine ſoles
Frangebat nimios pecori:nunc lætus in vmbra
Tondebat niuæ ſplendentia vellera lanæ.
Aut pecus e paſtu cum ſeſe ad tecta referret:
Noſcentes matres ſpectabat ouilibus agnos.
Occubuit clypei tranſfixo proditus ære.
Et ſero ingemuit ſtabulis exiſſe paternis.
Acrius hoc italum pubes incurrit:& vrget:
Vt torrens:vt tempeſtas:vt flamma corruſci
Fulminis:vt boreā pontus fugit:vt caua currunt
Nubila:cum pelago cœlum permiſcuit eurus.
Proceræ ſtabant celtarum ſigna cohortes
Prima acies:hos impulſu cuneo queferoci
Laxat vi ſubita:& feſſos errore viarum:
Nec ſoli faciles longique laboris anhelos
Auertit patrius gentem pauor:addere tergo
Haſtas auſonius:teloque inſtare ſequaci.
Nec donare fugam:cadit vno vulnere tyrus
Nonvno rhodanus:profligatumque ſagittæ
Lancea deturbat morinum:& iā iamque cadentem
Cedentem quevrget totas largitus habenas
Liuius acer equo:& turmis abeuntibus infert
Cornipedem:tunc auerſi turgentia colla
Dicidit enſe moſę:diſcuſſit pondere terram
Cum galea ex alto lapſum caput:ac recidentem
Turbatus rapuit ſonipes in prælia truncum.
Hic caro,nam medio vibrabat & ipſe tumultu:

Incocta ceraſtis. infecta veneno
ceraſte ſerpentis. Conti ſarma/
ticum longum erat inſtar conti
oblongo ferro. Prędam.ſabel
lum quem nabis aſportabat. Tri
ſtis ruinę mortis illiusſacerdotis
Gemmiferi cultus. veſtis gem-
matæ. Rigentes.aſperas propter
aurum intextum. Ad oſſa.ip-
ſius atabi. Tepidos.recenter cę
ſos. Aurea fila.infulam Lapſus.
cadens ſuper nabim a ſe ſpoliatū
Inuicti phileni.aræ philenoꝝ
erant in maiore ſyrti appellatæ
a philenis fratribus:quem locus
finem imperij verſus ægyptum
habuere carthaginenſes.Inuicti
fortes:quoniam pro patria mo-
ri voluerunt. illic enim vbi po-
ſtea illorum honori aræ fuerunt
erectæ viui obruti ſunt. cum car
thaginenſes:& ſyrenaici de fini-
bus agrorum certarent. Aere.
clypeo. Proceræ.altę ſtaturæ.
gallos oppoſuerat aſdrubal clau
dio Neroni. non tantum eis fi-
dens: vt inquit Liuius:quantum
ꝙ ab hoſte timeri eos credebat.
galli primo impetu feroces ſunt
inde pauent. vbi ad hos gallos
cædes peruenit minimum certa
minis fuit.pars magna ab ſignis
aberat qui errauerant feſſi itine-
re:vigilijs.Laxat. aperit diſſipat
Nec ſoli faciles.non idonei ad
tolerandos ſolis calores. nam:vt
ſcribit.L.Florus cedunt ſolaribꝰ
radijs & reſoluuntur vt glacies.
Addere.addebat:Hic.tunc. Ca-
to.prætor laudauit Liuium con-
ſulem dicens ſi hic oppoſitus fu-
iſſet Annibali deſcendenti ex al
pibus non eſſent cæſi tot impera
tores & milites. Iuueni. Anni
bali.

Si primas inquit bello cum amiſimus alpes
Hic iuueni oppoſitus tyrio foret:hei mihi quãta
Ceſſauit latio dextra:& quot funera pœnis
Donarunt parui ſuffragia triſtia campi
Iamque inclinabant acies:cunctiſque pauorem
Gallorum induerat pauor:& fortuna ruebat
Sidonia ad rutulos.victoria verterat alas.
Celſus ceu prima refloreſcente iuuenta
Ibat conſul ouans maior: maiorque videri
Ecce trahens ſecum canentem puluere turmam:
Ductor agenoreus ſubit:intorquenſque lacertis
Tela ſonat:cohibete fugam:cui cedimus hoſti.
Nonne pudet? conuerſa ſenex marcentibus armis
Agmina agit.nũc quæſo mihi nũc dextera in armis
Degenerat noſtrique piget? mihi belus auorum
Principium:mihi cognatum ſidonia dido
Nomen:et ante omnes bello numerandus amilcar
Eſt genitor.mihi cui cedunt monteſque lacuſque
Et campi atque amnes frater:me magna ſecundum
Carthago putat annibali:me betis in oris
Aequant germano paſſæ mea prẹlia gentes.
Talia dum memorat medios ablatus in hoſtes
Vt noua conſpecti fulſerunt conſulis arma
Haſtam præpropero niſu iacit:illa pro oras
Aerati clypei & loricæ tegmine ſummo
Incidit haud fœlix humero:parceque petitum
Prẹſtrinxit corpus:nec multo tincta cruore:
Vana ſed optanti promiſit gaudia pœno
Turbati rutuli confuſaque pectora viſu
Terrifico:tum increpitans conamina conſul
Fœmineis læſum vana inter cornua corpus
Vnguibus aut palmis credas puerilibus ictum
Ite docete viri romanæ vulnera ſuerint
Quanta afferre manus:tum vero effunditur ingẽs
Telorum vis:& denſa ſol vincitur vmbra.
Iamque per extentos alterna ſtrage virorum
Corpora fuſa iacent campos:diuerſaque in vndam
Iunxerunt cumulos creſcente cadauera ripas.
Vt cum venatu ſaltus exercet opacos
Dictynna & lẹtẹ præbet ſpectacula matri:
Aut pindi nemora excutiens aut menala luſtrans

Parui campi.martij in quo erant comitia:& hoc potiſſimum dicit propter varronem:qui cauſa fuit cladis cannenſis.hei mihi inquit quot dextras amiſimus propter malam electionem conſulum. Ceſſauit.mortua eſt. Induerat pauor gallorum fugientium incuſſerat cæteris pauorem. Ruebat.fauebat iam romanis. Alas.pennas ſuas ad romanos. victoria ſemper alata fingitur. Cohibete fugas.verba Aſdrubalis ad ſuos:quibus deprimit Liuij ſenectam principium.origo. de belo dictum eſt ſupra. Gentes. hiſpanæ quas vici æquant me Annibali. Parce petitum. ideſt haſta Aſdrubalis parum nocuit Liuio conſuli. Perſtrinxit.vulnerauit. Vana. quoniam vulnus non alte inſederat. Rutuli .romani turbati ſunt conſulis vulnere. Conſul. Liuius increpabat futiles vires Aſdrubalis. Vana cornua.vanas acies hoſtiles. punicum vulnus inquit fœmineum eſt: & ideo hoſti oſtendite quale vulnus romanæ inferant manus. Ripas. metauri repleti cadaueribus. Vt cum venatu. ſtragem æditam ad metaurum comparat feris a diana venatu cæſis. Dictynna.diana. Matri.latonẹ pindus eſt mons theſſaliæ. Menalus arcadiæ. Coryti. vt dictum eſt tegmina arcuum ſũt ex corio:&pro pharetris etiam vſurpantur: vt in hoc loco. Muſco lanugine illa viridi quæ naſcitur in locis humidis.

Omnis naiadum plenis comitata pharetris
Turba ruit:ſtridunt ſagittiferique coriti
Tum per ſaxa feræ perque ipſa cubilia fuſæ
Per valles fluuioſque atque antra virẽtia muſco
Multa ſtrage iacent:exultat vertice montis:
Et latam luſtrans oculis latonia prædam.
Audito ante alios ſenioris vulnere rumpit
Per medios nero ſæuus ĩter viſaque virorum
Aequali pugna:quid enĩ:quid deinde relictũ eſt
Italiẹ fatis? hunc ſi non vincitis hoſtem:
Annibalem vincetis ait:ruit ocius amens
In medios:tyriumque ducem ĩter pria fremẽtẽ
Agmina vt aſpexit:rabidi ceu belua ponti
Per longum ſterili ad paſtus iactata ꝓfũdo
Cum procul in fluctu piſcem male ſaucia vidit:
Aeſtuat:& luſtrans nantẽ ſub gurgite prẹdam
Abſorbet late permixtum piſcibus æquor.
Non telo mora non dictis haud amplius ĩquit
Elabere mihi:non.hic nemora auia fallent
pyrenes:nec promiſſis fruſtrabere vanis:
Vt quondam terra fallax deprenſus ibera
Euaſti:noſtram mæntito fœdere dextram.
Hæc nero:& intorquet iaculum:nec futilis ictus
Nam latere extremo cuſpis vibrata reſedit
Inuadit ſtricto ſuper hẹc interritus enſe.
Collapſique premẽs vmbonẽ tremẽtia mẽbra
Siqua ſub extremo caſu mandata referri
Germano vis forte tuo portabimus inquit.
Contra ſidonius.læto non terreor vllo.
Vtere marte tuo:dum noſtris manibus adſit
Actutum vindex:mea ſi ſuprema referre
Fratri verba paras:mando capitolia victor
Exurat:cinerique iouis permiſceat oſſa
Et cineres noſtros:cupientem adnectere plura
Feruentem que ira martis tranſuerberat enſe:
Et rapit infidum victor caput: agmina fuſo
Sternuntur duce non vltra fidentia marti.
Iamque diem ſoliſque vices nox abſtulit atra
Cum vires parco victu:ſomnoque reducunt.
Ac nondum remeante die victricia ſigna
Qua ventum referunt clauſis formidine caſtris

Ceu belua põti. Neronis auiditatem comparat balẹnæ vorantis in mari piſces laxo hiatu. Male ſaucia. fame laborans. Aeſtuat. furit. Haud amplius inquit.verba Neronis ad Aſdrubalem non euades inquit nunc vt euaſiſti ĩ hiſpania victus a Scipione ad pyreneos montes:aut cum victus a romanis fœdere ſimulato euaſiſti. Nec futilis . non fuit vanus ictus Neronis. Siqua ſub extremo verba Neronis inſultantis aſdrubali proſtrato. Manibus .vmbris. Actutum.cito. Liuius ait. poſtremo cũ aut dubie fortuna hoſtium eſſet ne ſupereſſet tanto exercitui ſuum nomen concitato equo ſe in cohortem romanã immiſit.ibi vt patre Amilcare & Annibalis fratre dignum erat pugnans cecidit.nunquam eo bello vna acie tantum hoſtiuꝫ interfectum eſt.redditaq; æqua cannenſi clades vel ducis vel exercitus videbatur. Clauſis caſtris ſuis.quæ in lucania reliquerat.Nero vt ad caſtra rediit caput Aſdrubalis proijci ante hoſtium ſtationes iuſſit & vinctos aphros captiuos oſtendi :& duos ſolutos ire ad Annibalem :qui acta narrarent. Annibal tanto publico:priuatoq; ictus luctu agnoſcere ſe fortunam carthaginis dixit. caſtriſque inde motis in angulum italiæ abijt. Minuit ferendo. laus Annibalis a fortitudine.nam conſtans fuit in tanto dolore.nec eſt aliqua ægritudine conflictatus vt tantum imperatorem decebat. Vicitq; fortunam:quæ homines vincit niſi tota vincatur. Ferendo.patiendo forti animo.auferebat vim præſentibus malis Annibal robore animi ſubnixus: cum ſciret frangi aduerſis non eſſe clari imperatoris explorant quippe aduerſa viros :vt ſupra cecinit poeta : & in aduerſis virtus cognoſcitur. Inferias. victimas & exequias.

Aduerſa.calamitatem& dolorem ex morte fratris. Quiete.ideſt quieſcendo:& non appetendo pugnam. Dubia certamina.dubiam fortunam & belli euentum. Excluſit.remouit quoniã in bruttios abijt.

¶PETRI Marſi interpretatio in ſextumdecimum volumen Syllij Italici.

BRuttia mœrētem: poſt cædem aſdrubalis Annibal in bruttios profectus bello abſtinebat: nec eum quieſcentē mœſtum & ſuſpirante; ſe ob inuidiā aduerſæ factionis vinci ꝓuocare romani tantā in eo vim eſſe cenſebant q̃uis aduerſa fortuna laboraſſet: qui & ſi exercitum habebat coactu; ex colluuione tot gentium & tam diſpari cultu ritu & lingua. tamen tanta erat viri maieſtas vt ſeditio in caſtris laborantibus interdum cōmeatus inopia minime oriretur: dum hæc in italia agerentur Scipio in hiſpania ſecūdo marte pugnauit. pœnus tandē tota hiſpania ceſſit: Maſiniſſa romanorū amicitiā iniuit. Scipio & aſdrubal apud ſyphacem ſuſcepti amicitiā regis certatim petunt. redijt Scipio in hiſpaniam: & apd carthaginem patri. patruoq; funebres ludos celebrauit. inde romam reuerſus conſul cum craſſo pontifice maximo creatus eſt. deq; in aphricam traijciendo exercitu agit. Suoſq;. & mortem fratris. Septus. munitis caſtris ad ſecuritatem. Coquebat meditabatur animo. Abditus vt. Annibalem vltionem parantem comparat tauro qui cędit grege ac ſtabulis & in ſolitudine pugnam contra victorem meditatur. Auia remota. Hauſturus. conſumpturus italiam ſi a carthaginenſibus ſupplementu; habuiſſet. & ſi non obſtitiſſet alterius factionis inuidia.

Obtrectante. recuſante & prohibente mitti ſubſidia. Senio rerum. iam prælijs ſeneſcentibus & militia. quieſcebat enī in bruttijs Annibal

Tamē q̃uis vigor ille torpeſceret. Manu. prę teritis victorijs. Caput. ipſius Annibalis: cui9 nomen ſat erat pro omnibus auxilijs: & ſua maieſtate milites in officio continuit. Gradu. in ordine ſine aliqua ſeditione aut īter ipſos: aut aduerſus ducem. Retuſis. fractis: & aduerſante fortuna. Nec vero. nunc ad hiſpanias tranſgreditur poeta: non ſolum inquit ī italia mars fauebat romanis: ſed etiam in hiſpania. Phœnix carthaginenſis oriundus a phœnicia. Auriferis. hiſpanis vbi aurum foditur. Iam mago Anno nouus imperator cū nouo exercitu magoni ſe coniunxerat quos ſcipio acie ſuperauit: duo aut amplius millia peditū equitatuſq; omnis vis inito prælio cum magone effugerunt. Anno alter imperator viuus captus eſt. Mago ad gades profectus aſdrubali giſgonis filio ſe coniunxit. poeta canit magonem illico tranſmiſiſſe in libyam.

Tum nero procera ſublimia cuſpide portās
Ora ducis cæſi: cannas penſauimus inquit
Annibal & trebiā & traſimeni littora tecū
Fraterno capite. i. duplica nunc perfida bella
Et geminas arceſſe acies: hæc prẹmia reſtant.
Qui tua trāſmiſſis optarint alpibus arma.
Cōpreſſis lachrymas pœnus: minuitq̃ ferēdo
Conſtāter mala: & īferias in tempore dignas
Miſſurum fratri clauſo commurmurat ore.
Tum caſtris procul amotis aduerſa quiete
Diſſimulās dubia excluſit certamina martis.

Liber ſextuſdecimus:

BRuttia mœrentem caſus patriæque ſuoſque
Annibalē accepit telus: hic aggere ſeptus
In tempus poſita ad renouandum bella coquebat.
Abditus vt ſylua ſtabulis cum ceſſit ademptis
Amiſſo taurus regno gregis auia clauſo
Molitur ſaltu certamina: iamque feroci
Mugitu nemora exterret: perque ardua curſu
Saxa ruit: ſternit ſyluas: rupeſque laceſſit
Irato rapidus cornu: tremit omnis ab alto
Proſpectās ſcopulo paſtor noua bella parātē:
Sed vigor hauſurus latium: ſi cętera martis
Adiumenta forent: praua obtrectāte ſuorum
Inuidia reuocare animos: agitare negata
Cogebatur ope: & ſenio torpeſcere rerum
Parta tamē formido manu: & tot cędibus olī
Quęſitus terror velut inuiolabile celis
Seruabāt: ſacrūq; caput proq; omnibus armis
Et caſtrorū opibus: dextris querecē tibus vnū
Annibalis ſat nomen erat. tot diſſona līgua
Agmina barbarico tot diſcordantia ritu
Corda virū manſere gradu: rebuſque retuſis
Fidas ductoris tenuit reuerentia mentes.
Nec vero auſonia tantum ſe lętus agebat
Dardanidis mauors. iam terra cedit ibera
Auriferis tandem phœnix depulſus ab aruis.

Iam mago exutus caſtris agitante pauore
In libyam propero tranſmiſit cærula velo.
Ecce aliud decus haud primo cōtēta fauore
Nutribat fortuna duci: nam concitus anno
Aduentabat agēs trepidātibus agmina cetris
Barbara: & īdigenas ferus raptabat iberos.
Non ars aut aſtus belli: vel dextera deerat
Si non ſcipiadæ concurreret agmina ductor
Magna adeo auſonius maiori mole ꝓmebat
Vt phœbe ſtellas: vt fratris lumina phœben
Exuperant: mōteſque atlas: vt flumia nilus:
Vt pater oceanus neptunia cærula vincit:
Vallantē caſtra obſcuro iā veſper olympo.
Fundere non æquā trepidāti cœperat vmbrā
Aggreditur latius rector ſubitoque tumultu
Ceduntur paſſim cœpti munimina valli
Imperfecta ſup cōtexere herbida lapſos
Pondera: & in tumuli cōceſſit ceſpes honorē.
Vix vni mens digna viro nouiſſe minores:
Quā deceat preciūq; operis ſit tradere famæ
Cantaber ingenio membrorū & mole timeri
Vel nudus telis poterat larus: hic fera gentis
More ſecurigera miſcebat prælia dextra:
Et quanquam fundi ſe circum pulſa videret
Agmina: deleta gentilis pube catervę
Cęſorū implebat ſolus loca. ſeu foret hoſtis
Cōminus: expleri gaudebat vulnere frontis
Aduerſę: ſeu lęua acies in bella vocaret
Obliquo telum reflexum marte rotabat.
At cum pone ferox auerſi in terga veniret
Victo nil trepidans retro iactare bipennem
Callebat: nulla belli non parte timendus.
Huic ducis inuicti germanus turbine vaſto
Scipio cōtorquēs haſtam cudone comantes
Diſiecit crines nanque altius acta cucurrit
Cuſpis. & elata procul eſt eiecta ſecuri.
At iuuenis cui telum ingens acceſſerat ira
Barbaricā aſſiliēs magno clamore bipennem
Incutit: intremuere acies ſonuitque perauras
Condere belligero pulſati tegminis vmbo.
Haud ipune quidē: remeās nā dextera abictu

Ecce aliud decus: ſeparat poeta pugnam Scipionis cum annone. ſed Liuius coniungit. Decus. victoriam. Duci. Scipioni. Cetris clypei: & ſcutis. Liuius ait. Iam ferme omnibus ſcutatis celtiberorū interfectis. Crepitantibus. ſonantibus ſupra dixit. Ad numeru; reſonas gaudentem plaudere cætras. Indigenas. illic genitos. Non ars aut aſtus laudat annone; vt maior laus victori Scipioni accedat. Vt phœbe ſtellas comparatione magnitudinē Scipionis probat. Cærula. maria mediterranea: qbus pręeſt Neptunus. Oceanus autem ambit totam terram. Vallante;. Scipio aggreſſus eſt annonē migrantem caſtra. Non æquā. noxiā: quoniam non vidit hoſtes aduentare Aſdrubal. Herbida pōdera: ipſe ceſpites quos ad vallum muniendum potauerant contexere ipſos milites: & præbuerunt eis vicem ſepulchri. Lapſos milites proſtratos qui pondera herbida portabāt. Vix vni mēs digna viro: vix īter tot celtiberos fuit vnus quē deceat minores ideſt poſteros nouiſſe. ſ. ex carmine & hiſtoria. i. vix fuit vnus memoria dign9. Mens digna viro: robur animi quale decet virū habere. Sit precium operis. i. ſit operępreciū: & vtile poſteris dare famæ: quoniam miores prẹclara facta imitantur: ideo eſt operepreciū illa litteris mandare. Vnde dicit liuius in proemio ſuæ hiſtoriæ ad octauium auguſtum. vnde tibi tueæq; reipu. qđ imitere capias. Cantaber larus: hic eſt ille vnus memoria dignus. igenio arte bellandi: & viribus corporis: geſtabat ſecurī de more cantabrorum. Gentilis: ex eadem gēte. Seu foret hoſtis: dexteritatem lari in prelio deſcribit poeta: qui ante retro: lęua ſiniſtra: & oī deniq; ex parte pugnās timēdus erat. Obliquo marte: leua pugna. Pone: poſt. Aduerſi: lari. germanus ducis. L. Scipio qui poſtea dict9 eſt aſiaticus ab aſia deuicta. Cudone: galea ex cudone ſeu codone ideſt pelle cruda. ſupra dixit. caput his condone ferino ſtat cautum. Acta: impulſa ab ipſo laro: qui ſecuri haſtam Scipionis in altum egit. Telum ingens. quoniam ira ē magnum incitamētū ad res agendas: Vnde dicit Home. vires iniecit ira. Ira inquit ariſtoteles neceſſaria eſt: nec quicq̃ ſine illa expugnari poteſt niſi illa ipleat animum & ſpiritum accendat. Vtendum autem eſt illa non vt duce: ſed vt milite. Vmbo: Scipionis qui lauro manu; abſcidit. Telo: ſecuri. Qui murus: larus tanq̃ murus & tutela ſuorum. Per medios annon: vituperatur annon a poeta: qui vt viueret hanc ignominiam captiuitatis paſſus eſt: potius debuit pugnando mori vt fecerat aſdrubal: & vt fortes & magnanimi faciunt imperatores. Scipio eū deriſit dicēs ſi eſtis ita faciles ad ſeruitu-

tem cur pugnatis:romanorumẽ pugnare qui ſeruire neſciunt. Lucem:vitam. Heu dulcia lumina cæli:damnat poeta tantam vitæ cupiditatẽ : ꝓ qua turpitudo ſubiẽ iterdũ:cũ magis hoiem deceat pro decoro ſeruãdo mori q̃ viuere. Qui regna:imperiũ orbis. Toga:romani togati & a romulo habentes originem. Quis quibus. Quirini:romuli bellicoſi. Seruitium:ſeruituri. Refertis:retractatis. Hæc inter:Scipio.L. Scipionem romam miſit cum annone & cæteris captiuis: cum audiuiſſet aduentare aſdrubalem vt ſe annoni coniungeret ad pugnam ſe expediuit. Immo ad certam victoriam videns hoſtes ad morteꝫ ruere Nil amplius inquit:verba Scipionis ad ſuperos:ſatis inquit mihi dediſtis offerendo hoſtes. Victoria eſt in manu noſtra nil aliud optabam niſi poſſe congredi:compos voti: vt ad victoriam conſequendam adiuuetis non poſco. Profugus: hoſtis qui fugiebat. Furentes: vmbræ inquit patris & patrui vocant hoſtes furẽtes ad morteꝫ ꝓ inferiis. Modus finis belli hiſpani. Luſtra: Syluas & cubilia ferarum. Ad tarteſiacos portꝰ:aſdrubal nauibꝰ acceptis nec ꝓcul inde aberat mare noctu relicto exercitu gades ꝓfugit. Proximus i pugna:iã de maſiniſſa loquiẽ ſed a Liuio diſſẽtit:q ſic ait. poſt fugaꝫ aſdrubalis ſcipio.x.millia peditũ mille eqtes reliquit ſyllano ad caſtroꝝ obſidionem ipſe tarraconẽ rediit. poſt ꝓfectionẽ eiꝰ maſiniſſa cum ſyllano clã cõgreſſus vt ad noua cõſilia gẽtẽ quoq; ſuã obedientẽ haberet cũ paucis popularibꝰ in aphricã traiecit. inde rediẽs cũ ſcipiõe cõgreſſꝰ amicitiã iiuit:data fide. poeta canit maſiniſſę reuerſo ex acie noctu arſiſſe capillos:quod ꝓdigiũ mater iterpretata ſuaſit filio vt amicus populi ro. eẽt. & ſic duraret eius capiti lumẽ & decꝰ. nã cõſtãtiſſime ad vltimã ſenectã. fidem ſeruauit. Ductori:Aſdrubali.

Deciſa eſt gladio:ac dilecto immortua telo.
Qui poſtq̃ murus miſeris ruit:agmina concors
Auertit fuga confeſtim diſperſa per agros
Nec pugnæ ſpecies:ſed pœne triſtis imago
Illa erat:hinc tãtũq; cadentũ:atq; inde ruentũ.
Permedios annon palmas poſt terga reuinctus
Ecce trahebatur:lucemq; heu dulcia cœli
Lumina captiuus lucem inter vincla petebat:
Tum rector latius.tanta en qui regna repoſcant?
Quis cedat toga:& armiferi gens ſacra quirini?
Seruitio ſi tam faciles cur bella refertis?
Hęc inter celerare gradum coniungat vt arma
Aſdrubalem ignarum cladis prænuncius affert
Explorator eques:raptat dux obuia ſigna
At poſtq̃ optatam lętus contingere pugnam
Vidit &:ad lætum magno venientia curſu
Agmina:ſuſpiciens cælum nihil amplius inquit
Vos hodie poſco ſuperi protractus ad arma
Quod profugus ſatis eſt:in dextera cętera nobis
Vota viri rapite ite precor:vocat ecce furentes.
Hic pater hinc patruus gemia o mihi numia belli
Ducite:adeſte:ſequor digna ſpectabitis : haud me
Præſcia mens fallit veſtro iam nomine cedes
Nam quis erit tandem campis telluris iberæ
Bellandi modus:en vnquam lucebit in orbe
Ille dies:quo te armorum carthago meorum
Aſpiciam ſonitus admotaq; bella trementem
Dixerat: & raucus ſtridenti murmure clangor
Increpuit:tonuere feris clamoribus aſtra.
Concurrunt: quantumq; rapit violentia ponti
Et notus & boreas:& inexorabilis auſter.
Cũ mergunt plenas tumefacta ſub æquora claſſes
Aut cum lętiferos accedens ſyrius ignes
Torret anhelantem ſæuis ardoribus orbem
Tantum acies hominumq; ferox diſcordia ferro
Demetit:haud vllus terrarum ęquarit hiatus
Pugnarum damna:aut ſtrages per inhoſpita luſtra
Vnquã tot dederit rabies horrenda ferarum
Iam campi valleſq; madent hebetataq; tela
Et libys occubuere:& amantes martis iberi.
Stat tamen vna loco perfoſſis debilis armis:

Luctaturq; acies:qua concutit aſdrubal haſtam.
Nec finem daret ille dies animoſaq; virtus
Ni pręlapſa foret loricæ tegmine arundo:
Et parco ſummum violaſſet pondere corpus:
Suaſiſſetq; fugam:rapido certamina linquit
In latebras euectus equo:noctiſq; per vmbram
Attartheſſiacos tendit per littora portus.
Proximus in pugna ductori marte manuque
Regnator nomadum fuerat:mox fœdere longo
Cultuq; æneadum nomen maſiniſſa ſuperbum.
Huic feſſo quos dura fuga & nox ſuaſerat atra
Carpenti ſomnos ſubitus rutilante coruſcum
Vertice fulſit apex: criſpamq; inuoluere viſa eſt
Mitis flamma comam:atq; hirta ſe ſpargere frõte
Concurrunt famuli:& ſerpentes pectora circum
Feſtinant gelidis reſtinguẽ fontibus ignes.
At grandæua deum pręnoſcens omnia mater
Sic ſic cælicolæ portentaq; veſtra ſecundi
Condite ait:duret capiti per ſæcula lumen.
Ne vero ne nate deum tu læta paueſce
Prodigia:aut ſacras metue iter tempora flammas.
Hic tibi dardanię promittit fœdera gentis:
Hic tibi regna dabit regnis maiora paternis
Ignis:& adiunget latiis tua nomina fatis
Sic vates:iuueniſq; animum tam clara mouebant
Monſtra:nec apœnis vlli virtutis honores:
Annibal ipſe etiam iam iamq; modeſtior armis.
Aurora obſcuri tergebat nubila celi:
Vixq; atlantiadum rubefecerat ora ſororum:
Tendit in auſonios:& adhuc hoſtilia caſtra.
Atq; vbi ſe vallo intulerat:ductorq; benigno
Accepit latius vultu:rex talibus infit
Cæleſtum monita & ſacræ reſponſa parentis.
Diiſq; tua o rutulum rector gratiſſima virtus
Auulſum tyriis huc me duxere volentem:
Si tibi non ſegnes tua contra fulmina ſepe
Viſi ſtare ſumus dignam te nate tonantis
Afferimus dextram:nec nos aut vana ſubegit
Incertę mentis leuitas.& mobile pectus
Aut ſpes & læti ſectamur pręmia martis.
Perfidiam fugio:& periuram ab origine gentem:

Nomadum :maſiniſſa rex numidarum. Superbum:nobile ſeruata fide populo romano. Mitis: non adurẽs. Serpentes:diſcurrentes. Omnia:prodigia. Sic ſic. verba fatidicæ matris maſiniſſæ. Regna maiora:nam ſublato ſyphace regnum eius conceſſum eſt a ſenatu maſiniſſæ. Latiis fatis: fortunæ romani imperii:quoniã appellatus eſt maſiniſſa ſocius & amicus populi .ro. Iuueniſq; animum:hæc tria mouerunt animũ maſiniſſæ ad ineundam cum romanis amicitiam. clara prodigia inde q; ſibi carthaginẽſibus meriti honores habiti non fuerant. deniq; q̃ã Annibal non videbatur amplius fœlici marte vti. immo imminui in dies famam eius & vires. Modeſtior : minoris famæ ac nominis in re militari. modeſtus a modico dicitur. Sororum: vergiliarum quę dicũtur atlantides filiæ athlantis &.vii. fuerunt. dicũturq; pleiades a matre: & a fratre hiades:illuſceſcente inquit aurora:& vix ſole irradiante cacumina montis atlantis qui propter ſuam altitudinem ab indigenis colũna cęli appellatur:profectus eſt maſiniſſa ad ſcipionem. Heſperides etiam quæ tres fuerunt filię atlantis habitę ſunt :quæ illic habebant hortos: Cæleſtum monita : oratio maſiniſſæ ad ſcipionem. Tua fulmina :ferociã bellicã:& ingẽtẽ virtutẽ;& fulmen dixit:quoniã Scipio habebatur filius iouis tonantis: Dextram : noſtram dignam te o Scipio : quoniam non erat degener in bello maſiniſſa : aut indecorus ſcipioni. Perfidiam:ſcilicet carthaginẽſium. metis .i. cũ perueneris ad finem hiſpaniæ. columnaſq; herculis vna mecum inuade carthaginem :quæ eſt parens:& origo huius belli. Quãdo :quoniam viciſti omnem hiſpaniam. Ille:Annibal. Si pulchra tibi : verba ſcipionis ad maſiniſſam. ſi iquit videmur tibi clari preſtantia rei militaris: clariores tamen ſumus fide.

Et quando herculeis finiſti prælia metis
Hanc ipſam belli nobiſcum inuade parentem:
Ille tibi qui iam gemino laurentia luſtro
Poſſedit regna:& ſcalas ad mœnia romæ
Ad mouet:in libyam flammis ferroqꝫ trahendus.
Sic nomadum ductor:tūc dextera ſcipio dextram
Amplexus.ſi pulchra tibi mauorte videtur:
Pulchrior eſt gens noſtra fide:dimitte bilingues
Ex animo ſocios.magna hinc te præmia claræ
Virtutis maſiniſſa manent:citiuſque vel armis
Quam stratę ſtudio vincetur ſcipio mentis
Cætera quę libyam portare incendia ſuades
Expediet tempus:nec enim ſunt talia rerum
Non meditata mihi:&mentem carthago fatigat:
Hinc iuueni dona inſignem velamine picto
Dat chlamydem:ſtratumqꝫ oſtro:quē cœperat ipſe
Deiecto victor magone:animumqꝫ probarat:
Cornipedem:cum qua diuum libabat ad aras
Aſdrubal ex auro pateram galeamqꝫ comantem.
Exin firmato ſociali fœdere regis.
Vertendas agitat iam nunc carthaginis arces.
Maſſylis regnator erat ditiſſimus oris
Nec nudus virtute ſyphax:quo iura petebant
Innumeræ gentes extremaque littore tetys.
Multa viro terra ac ſonipes & belua terror
Bellorum necnon marti delecta iuuentus.
Nec foret aut ebore:aut ſolido qui vinceret auro:
Getulis ve magis fucaret vellus ahenis.
Has adiungere opes reputans:auiduſque laborem
Si vertat rex ad pœnos dare vela per altum
Imperat.atqꝫ animo iam tū affrica bella capeſſit.
Verum vbi per ventum:& portus tenuere carinæ:
Iam trepida fugiens per proxima littora puppe
Aſdrubal afflictis aderat noua fœdera quęrens
Rebus:& ad tyrios maſſylia ſigna trahebat.
Audito pariter populorum in regna duorum
Aduenisſe duces:qui tota mole laborent:
Diſceptentqꝫ armis terrarum vter imperet orbi:
Celſus mente ſyphax acciri in tecta benigne
Imperat:& tanto regni ſe tollit honore.
Tum lętos voluens oculos aduerſa per ora:

Bilingues:fallaces perfidos. Citiuſqꝫ vel armis: citius inquit ſuperabor bello q̄ officio ideſt non ero ingratus. Iuueni:maſiniſſæ: natus erat maſiniſſa annis .xxiij Cornipedem ſtratum: ornatum purpura. Animum :audaciam ipſius equi. Maſſylis regnator erat:ſcipio potiusomni hiſpania conciliādis regibus animum applicat .C. Lælium ad ſyphacem miſit autore Liuio maſſylis imperantem quæ gens finitima eſt mauris contra hiſpaniamvbi eſt noua carthago ſita:q̄uiscum carthaginēſibus fœdus haberet:acceptis donis a.C.Lælio amicitiā romanoruꝫ nō recuſauit : ſed cū duce colloqui velle dixit. fide accepta Lælius ad ſcipioneꝫ rediјt .L.Martio Tarracone.M. Syllano carthagine relictis cum duabus quinqueremibus comite Lęlio ad ſyphacem trāſmiſit ſcipio & eodem tempore aſdrubal aduenit.& ambo a ſyphace accepti benigne ſunt. Tethis.ideſt hi qui habitāt ad oceanum.magnū inquit liuius in omnia momentum.ſyphax affectanti res aphricæ erat opulentiſſimus eius terræ bello iam expertus ipſos cartaginēſes finibus etiam regni apte ad hiſpaniam poſitis quo freto exiguo dirimuntur. Belua: elephanti. Getulis ahenis:purpura quæ apud getulos tingebatur.Fucaret:tingeret: Ahenis caldarijs. Capeſcit:meditatur.

Fugiens : quoniam pulſus erat ex hiſpania a Scipione. Tota mole ;omni conatu Tanto honore: qꝑ duo clariſſimi duces ad ſe venerint. Quam te dardanidæ:verba ſyphacis ad Scipionem.Serena:lęta & iucunda.Scipiadæ:ſcipionis patris tui.Reuocat:refert patrem ſcipionem. Erythrea littora. gaditana. nam gades erythrę etiam dicebantur licet aliqui dicant erythram eſſe inſulā poſt gades. Aeſtibꝰ:motu oceani de quo dictū ē.vicia : q̄ñ betis erūpit ī fretum gaditanuꝫ.

Sic latium affatur iuuenem:ac prius incipit vltro
Quam te dardanidę pulcherrime mente ſerena
Accipio:intueorqꝫ libens:quamqꝫ ora recordor
Lætus ſcipiadæ:reuocat tua forma parentem.
Nam repeto herculeas erythrea ad littora gades
Cum ſtudio pelagi & ſpectandis æſtibus vnde
Veniſſem magnos vicina ad flumina betis.
Ductores miro quondam me cernere amore.
Tum mihi dona viri præda delecta tulere
Arma ſimul regnoqꝫ meo.tum cognita primum
Cornipedum frena atqꝫ arcus:qui cædere noſtra
Non norunt iacula:& veteris tribuere magiſtros
Militię:qui diſperſas ſine lege cateruas
Veſtro formarent ritu ad certamina martis.
Atqꝫ ego cum noſtra in noſtris quæ copia regnis
Nunc auri ferrem:niuei nunc munera dentis.
Nil valui præcibus ſolos ſibi cœpit vterqꝫ
Quos cohibebat ebur vaginę ſectilis enſes
Quare age lætus habe noſtros intrare penates
Ac mea quando habuit libycum fortuna pervndas
Ductorem facili quæ dicamvt percipe mente:
Et vos qui tyrię regitis carthaginis arces
Aſdrubal huc aures huc quæſo aduertite ſenſus.
Quanta per auſonios populos torrentibus armis
Tempeſtas ruat:& latio ſuprema minetur
Vtqꝫ bibant tyrium bis quino ſæua per annos
Sicana nunc tellus:nunc littora ibera cruorem
Cui neſcire licet? quin ergo triſtia tandem
Conſidunt bella:& deponitis arma volentes?
Tu libya tu te auſonia cohibere memento.
Haud deformis erit vobis ad fœdera verſis
Pacator mediuſqꝫ ſyphax.ſubiungere plura
Nonpaſſus gentis morem arbitriumqꝫ ſenatus
Scipio demonſtrat:nāque illum abſiſtere cœpti
Spe iubet.& patres docet hæc expendere ſolos
Suadendi modus hic:quodque eſt de parte diei
Exacti ſuper ad menſas & pocula vertunt.
Atqꝫ epulis poſtq̄ finis dant corpora ſomno.
Et dura in noctem curarum vincula ſolunt.
Iamqꝫ nouum terris pariebat lumine primo
Egrediens aurora diem,ſtabuliſqꝫ ſubibant

Frena.quoniam prius numidæ non vtebantur frenis : ſed virgula regebant equosvt dictum eſt. Magiſtroveteris militæ.M.Fabio:C.Sempronio conſſ.Numidiæ rex ſyphax cum res proſpeř ſcipionum in hiſpania eſſēt amicus romanorum fit.tres ad eum miſſi centuriones legati :Vnum apud ſe orat remanere vt diſciplinam rei militatis romanoruꝫ rudibus numidis oſtēderet fide accepta.Qu.ſtatorius apud euꝫ remanſit qui morem romanū in inſtruēdis peditibus primus barbaras illas gentes docuit. Numidæ quippe tantū eqtatu valebāt carthaginēſes cum galla fœdus ꝑcuſſerunt qui filiū maſiniſſā dedit natum annos .xvij.qui militauit in hiſpania :vſqꝫ ad victoriaꝫ ſcipioniscum quo fœdus percuſſit:&amicus romanorum factus eſt. Dentis:eboris ex dentibꝰ elephantoruꝫ. Sectilis:diſtinctę ac elaboratę niueo ebore. Libycū ductorem aſdrubaleꝫ. Quarta ꝑ auſonios:cōmemorat calamitates in genere:Quas per tot ānos paſſi fuerant:& patiebantur romani:atqꝫ carthaginenſes: vt ab vtili ambobus ducibus pacē ſuadeat.ſeqꝫ mediuꝫ pollicetur: ſed Scipio id in ſe nō eē ſitum dixit ſed in poteſtate ſenatus. Vtqꝫ bibant:hęc eſt calamitas carthaginenſium. Sicana tellus:quoniaꝫ victi fuerunt carthaginenſes in ſicilia. Ibera : hiſpana propter victoriam ſcipiōis: & alia pręlia q̄ illic fuerant. Tandem:poſt tot cædes. Morem gentis : conſuetudinem romanorum. Spe fœderis percutiendi vt volebat ſyphax. Expendere.examinare iudicare ſolos ſenatores romanos. Modus finis hic fuit ſuaſionis non vlterius progreſſꝰ eſt ſyphax audito Scipione : & quod ſupereſſet diei verterūt ad epulas inde quieuerunt.

Exacti: iam prope finiti. ipſe. ſol. deſcribit aurorā. Pacator: ſcipio qui pacauit hiſpanias. Prima mihi: exprimit ſcipio ſyphaci cauſā ſui aduentus & ab vtili ſuadet: vt fœdus cum romanis percutiat. Prima: maxima. Quæſumus: ideſt nō oramus res difficiles tuo regno. Vnanimum: concors & fidum. Non tibi maſſylæ: nō tā tum honoris affert tibi tuum regnum: & pro auita potentia quan tum afferent romani: pro quibus diȷ pugnant cum nullus alicui de orum acceptus ſit qui arma læſerit romana. Cum ſubito: cum victima fugiebat malum erat ſignū vt poeta innueret perfidiam ſyphacis: & fœdus non duraturum dicit: taurum mactanduꝫ ad aras fugiſſe: quoniam ſyphax violato fœdere ad pœnos ſe vertit & filiam aſdrubalis duxit vxorem. Decoramen ornamentum ſuorum: maiorum: & per hoc oſtendebatur caſuram eſſe gloriam ſeruatæ fidei ex capite ſyphacis: & eum depoſiturum eſſe coronam regni quod ſui maiores tenuerant. fuit enim poſtea captus ſyphax: & viuus ad Scipionem perductus.

Caſuro: quod paulo poſt cadere debebat. Omnia: ſigna & ꝑdigia futuræ calamitatis.

Ad iuga ſolis equi: nec dum ipſe aſcenderat axem:
Sed prorupturis rutilabant æquora flammis.
Ex igit e ſtratis corpus vultuqꝫ ſereno
Scipio contendit maſſyli ad limina regis
Illi mos patrius fœtus nutriſſe leonum
Et catulis rabiem: atque iras expellere alendo
Tum quoque fulua manu mulcebat colla: iubaſqꝫ
Et fera tractabat ludentum interritus ora:
Dardanium poſtq̃ ductorem accepit adeſſe:
Induitur clamydem regnique inſigne vetuſti
Geſtat leua decus: cinguntur tempora vitta
Albente: ac lateri de more aſtringitur enſis.
Hic in tecta vocat: ſecretiſque ædibus hoſpes
Septrigero cum rege pari ſub honore reſidunt
Tum prior his infit terræ pacator iberæ.
Prima mihi domitis pyrenes gentibus ire
Adtua regna fuit properantem & maxima cura
O ſceptri venerande ſyphax: nec me ęquore ſæuus
Tardauit medio pontus. non ardua regnis
Quęſumus aut inhonora tuis: coniunge latinis
Vnanimum pectus: ſociuſqꝫ accede ſecundis.
Non tibi maſſylæ gentes extentaque tellus
Syrtibus & latis proauita potentia campis
Amplius attulerint decoris: q̃ romula virtus
Certa inuicta fide: & populi laurentis honores.
Cętera quid referam? non vllis ſcilicet vlli
Aequus cælicolum qui dardana læſerit arma.
Audiuit læto maſſylus & annuit ore:
Complexuſque virum: firmemus proſpera dixit
Omnia: nec votis ſuperi concordibus abſint.
Cornigerumque iouem tarpeumqꝫ ore vocemus
Et ſimul extructis ceſpes ſurrexerat aris.
Victimaque admotæ ſtabat ſubiecta bipenni:
Cum ſubito abruptis fugiens altaria taurus
Exiliȷ vinclis. mugituque excita late
Impleuit tecta: & fremitu ſuſpiria rauco
Congeminat: trepida terrorem ſparſit in aula:
Vittaque maiorum decoramen fronte ſine vllo
Delapſa attractu nudauit tempora regis.
Talia cęlicolæ: caſuro triſtia regno
Signa dabant: ſęuique aderant grauia omnia fati.

Hinc fractum bello regem ſolioque reuulſum.
Tempus erit cum ducet agens ad templa tonantis.
Qui tunc orabat ſocialia fœdera ſupplex
His actis repetit portum: puppemque ſecundo
Dat vento: & notis reddit ſe ſcipio terris.
Concurrunt auidæ gentes: varioſque ſubacta
Pyrene miſit populos: en omnibus vna
Concordes regem appellant: regemque ſalutant.
Scilicet hunc ſummum norunt virtutis honorem:
Sed poſtq̃ miti reiecit munera vultu
Auſonio non digna viro: patrioſque viciſſim
Edocuit ritus: & romam nomina regum
Monſtrauit neſcire pati: conuerſus in vnam
Quę reſtat curam: nullo ſuper hoſte relicto:
Et latium ſimul & vulgum betiſque tagique
Conuocat: ac medio in cœtu ſic deinde profatur.
Quando ita cælicolum nobis propenſa voluntas
Annuit: extremo libys vt deiectus ab orbe
Aut his occideret campis aut axe relicto
Heſperio: Patrias exul luſtraret harenas
Iam veſtra tumulos terra celebrare meorum
Eſt animus: pacemque dare expoſcētibus vmbris
Mente fauete pari: atqꝫ aures aduertite veſtras
Septima cum ſolis renouabitur orbita cœlo:
Quique armis ferroque valent quique arte regēdi
Quadriiugos pollent currus: quis vincere planta
Spes eſt. & ſtudium iaculis impellere ventos
Adſint. & pulchræ certent de laude coronæ.
Præmia digna dabo: & tyria ſpolia inclyta præda.
Nec quiſq̃ noſtri diſcedet muneris expers.
Sic donis vulgū laudumque cupidine flammat.
Iamqꝫ dies prędicta aderat cœtuque ſonabat
Innumero campus ſimulataſque ordine iuſto
Exequias rector lachrymis ducebat obortis
Omnis iber: omnis latio ſub nomine miles
Dona ferunt: tumuliſque ſuper flagrātibus addūt.
Ipſe tenens nunc lacte ſacro: nunc plena lyeo
Pocula: odoriferis aſpergit floribus aras:
Tum manes vocat excitos: laudeſque virorum
Cum fletu cantat. veneratur facta iacentum.
Inde refert ſeſe circo: & certamina prima

Fractum: victum a Scipione ſyphacem. Solio: proprio regno. Repetit portum: Scipio fœdere iacto cum ſyphace profectus ex aphrica die. iiiȷ. portuꝫ carthaginis ingreſſus eſt. Notis terris hiſpaniæ. Summum honorem: appellando ſcilicet regem Munera: nomen regis.

Auſonio romano: quoniam Romani oderant maxime nomen regium. ideo dixit Scipio: regium nomen alibi magnum romæ autem intolerabile eſſe.

Patrios romanos peroſos regiam dignitatem. Quando ita cælicolum. oratio Scipionis ad milites. Orbe extremo: hiſpania: quæ eſt ad occidentem. Vmbris: manibus patris & patrui. Orbita: curſu ſolis. Liuius ait Scipio carthaginem ad vota ſoluenda diȷs munuſqꝫ gladiatorum quod mortis cauſa patris patruiqꝫ parauerat edenduꝫ rediȷt. Simulatas exequias: fictam pompam exequiarum cuꝫ imaginibus ac ſi cadauera ſuorū illic comburenda fuiſſent. ludi funebres inquit Liuius additi ſunt ſpectaculo gladiatorum ꝑ copia & prouinciali caſtrenſi apparatu. Tumulis rogis ardentibus. Manes: patris: & patrui euocat. Laudes virorum: habuit orationem funebrem in illorum honorem: quod primus apud romanos: inſtituit Valerius publicola in funere. L. Bruti. Circo ī quo erant celebrandi ludi. Mobile vulgus: inconſtans multitudo ſpectatorum. Fores: exitus carcerum ex quibus equi emittuntur ad curſum repagula vt Sex. Pompeius ait: ſuntque patefaciendi gratia ita figuntur vt e contrario oppugnentur repagula dicimꝰ obſtacula quæ pro carceribus ſunt. Sigeo: ſono tubæ: ideſt poſtquam emiſſi fuerunt equi e carceribus.

Toto cornu:vix equi extulerãt
totum pedem e carceribus a mo/
tis repagulis-Ore.verbis & fauo-
re.Proni:exprimit habitum eorũ
qui fauebant currentibus & eos
oculis proſequebantur. Idem:
qui ſequuntur ore currus magna
voce alloquũť ipſos equos:hortã
turq; ad curſum vt fit. Nulli nõ
ideſt ardor & ſtudium reddidit
omnis pene inſanos. Præceptis
ideſt monent ipſos currentes.An
tiqui ſtabuli: generoſitatis ipſoꝝ
equorum. Noua:prima ad cur
ſum. Cruda : viuida .& adhuc
habilis ad curſum. Lampon cal
laicus.equus adductus a callaicis
populis. Pręcepto limite :occu-
pato primo ſtadij loco arbitrabã
tur iam partam eſſe victoriã quia
tenebat primum locum in curſu:
ſed hi qui hanc artẽ callebant ali
ter putabant. Damnare.damna
bant illum primum impetum: &
effuſas eſſe omnes vires quæ ſũt
moderandę. Cirne:cirnus erat
auriga melampodis equi:pãcha-
tes erat ſecundus equus: & rege-
batur ab ibero. Ciniphio peloro
equo nutrito apud ciniphios de
quibus dictum eſt. Rector:ipſe
durius. duo erãt equi pelorus: &
camphaſus durius regebat pelo-
rum Atlas camphaſum. Clau-
ſum ferrum: frenum.ideſt nõ mã
debat frena ore ſanguineo.pelo-
rus autem erat patiens freni.
Non vnquam:ideſt nunq̃ ipſe pe
lorus deuius ſinuabat effuſum id
eſt laxius vagantem currum:quo
niam cum pareret frenis adhære
bat metæ quam luſtrabat. & ſic
minus ſpatium occupãs facile ſu
perabat.currebant quippe circũ
metam. vnde Horatius: Metaq;
feruidis euitata rotis. Stringe/
bat quaſi tangebat metam. Tra
mite læuo.ſiniſtro curſu. Inte/
rior : adhærens metæ quod cum
ſit in leuam eſt reuolutio. Mul-
ta:longa.Plurimus iubæ:habens
longam iubam demiſſam per col
lum:Ludentis.diſcurrentis.

Inchoat:& rapidos curſus proponit equorum.
Fluctat æquoreo fremitu rabieque fauentum
Carceribus nondum reſeratis mobile vulgus.
Atque fores oculis & limina ſeruat equorum.
Iamq; vbi prolato ſonuere repagula ſigno:
Et toto prima emicuit vix vngula cornu:
Tollitur in cœlum furiali turbine clamor.
Proniq; ac ſimiles certantibus ore ſequuntur
Quiſq; ſuos currus:magnaq; volantibus idem
Voce loquũtur equis:quatitur certamine circus
Certantũ:ac nulli mentem non abſtulit ardor.
Inſtant pręceptis:& equos clamore gubernant.
Fuluus harenoſa ſurgens tellure ſub vndas
Erigitur globus:atq; operit caligine denſa
Cornipedumq; vias:aurigarumq; labores.
Hic ſtudio furit acris equi:furit ille magiſtri
Hos patriæ fauor:hos accendit nobile nomen
Antiqui ſtabuli:ſunt quos ſpes grata fatiget:
Et noua ferre iugum ceruix:ſunt cruda ſenectus
Quos iuuet:& longo ſonipes ſpectatus in æuo.
Euolat ante omnis:rapidoq; per aera curſu
Callaicus lampon fugit:atq; ingentia tranat
Exultans ſpatia:& ventos poſt terga reliquit.
Conclamant:plauſuq; fremunt:votiq; peractã
Maiorem credunt præcepto limite partem.
At quis interior cura & prudentia circi
Altior effuſas primo certamine voces
Damnare:& caſſis longe increpitare querelis
Indiſpenſato laſſantem corpora niſu:
Quo nimius:quo cirne ruis? nam cirnus agebat.
Verbera dimitte:& reuocata moderatus habenas
Heu ſurdas aures:fertur ſecurus equorum.
Nec meminit quantum campi decurrere reſtet.
Proximus a primo diſtans quantũ æquore currus
Occupat ipſe loci tantum:ſed proximus ibat
Aſtur panchates:patrium frons alba nitebat
Inſigne:& patrio pes omnis concolor albo.
Ingentes animi:membra aut procera:decuſq;
Corporis exiguum:ſed tum ſibi fecerat alas
Concitus:atq; ibat campo indignatus habenas.
Creſcere ſublimem:atq; augeri membra putares.

Cinyphio rector radiabat fronte peloro
Camphaſus:ipſe aſper:nec qui ceruicis amaret.
Applauſe blandos ſonitus:clauſumq; cruento
Spumeus ad morſu gauderet mãdere ferrum.
At docilis freni & melior parere pelorus.
Non vnquam effuſum ſinuabat deuius axem.
Sed leuo interior ſtringebat tramite metam.
Inſignis multa ceruice.& plurimus idem
Ludentis per colla iubę:mirabile dictu.
Nullus erat pater zephyri noua flamina campis
Vectonum eductum genitrix effuderat harpe
Nobilis.hũc durius ſtimulabat in æquore currũ
Caucaſus antiquo fidebat atlante magiſtro:
Ipſum ętola vago diomedi condita tyde
Miſerat.exceptum troiana ab origine equorum
Credebant:quos æneæ ſimoentis ad vndas
Victor tydides magnis abduxerat auſis.
Iamque fere.medium euecti certamine campum
In ſpacia addebant:niſuſq; apprendere primos
Panchates animoſus equos:ſuper altior ire
Et præcedentem iam iamque aſcendere currũ
Pone videbatur:curuatiſq; vngula prima
Callaicum quatiens pulſabat calcibus axem.
At poſtremus atlas:ſed non & ſegnior ibat.
Poſtremo durio pacis de more putares.
Aequata fronte & concordi currere freno.
Senſit vt exhauſtas qui proximus ibat iberus.
Callaicas cernit vires:nec vt ante ſalire
Præcipitem currum:& fumantes verbere cogi
Aſſiduo violenter equo:ceu morte procella
Cum ſubita ex alto ruit:vſque ad colla repente
Cornipedum protentus:& in capita ardua pendẽs
Concitat ardentem quod ferret lora ſecundus.
Panchaten:voceſque addit cum verbere mixtas.
Tene aſtur certante feret quiſq̃ æquore palmam
Erepto? conſurge:vola per labere campum.
Aſſuetis velox pennis decreſcit anhelo
Pectore conſumptus lampon:nec reſtat hianti
Quem ferat ad metas iam ſpiritus:hęc vbi dicta:
Tollit ſe ſonipes:ceu tunc e carcere primo
Corriperet ſpatium:& nitentem opponere lęuos

Vectonum:populorum hiſpaniæ
apud quos equæ aperto ore in Ze-
phirum verſæ concipiunt. Edu-
ctum:nutritum.Harpe:equa mater
ipſius pelori. Nobilis durius: al-
ludit ad durium amnem qui habet
ramenta auri.ſupra dixit.Hinc cer-
tant pactole tibi duriuſq; taguſque.
Antiquo : iam ſeni & aurigandi
perito. Vago. erranti. errauit enĩ
Diomedes poſt euerſum ilium :&
condidit in hiſpania tyden denomi
natam a nomine patris vt dictum ẽ.
Aeneæ :Diomedes pugnauit cũ
ænea.& illi equos abſtulit a quibus
hoc genus equorum in hiſpania ꝓ
pagatum fuerat apud tyden maxi-
me conditam a Diomede.lege Ho
merum. Magnis auſis: quoniam
congreſſus fuerat cum ænea: & ve-
nerem vulnerauit. vt canit Home-
rus. In ſpatia addebant:currebant
per ſpacia circi.Virgilius. Addũt ſe
in ſpatia.nec audit currus habenas:
Currum præcedentem ſcilicet
quem trahebat lampon callaucis.
Vngula prima :prima pars vngu
lę id eſt iam pede percutiebat pedẽ
equi pręcedentis. Nõ ibat ſegnior:
pares erant hi duo in curſu campha
ſus & pelorus. Callaicas vires :lã
ponis equi callaici. Protentus:ex
tendens ſe ſuper colla equorum.
Pendens : incumbens ſuper capita
equorum vt fit quoniam eſſet ſecun
dus in curſu. Tene :verba iberi ad
panchatem equum : qui venerat ex
aſturia. Aequore : ſpatio in ipſo
curſu.Conſurgere:erige te in curſu
Anhelo : defatigato. Socios iuga
les:trahebat alios equos qui ſecum
erant ligati ad eundem currum. iõ
eos appellat iugales. In orbem:in
gyrum nunc voluebãt ſe in dextrã:
nunc ad ſiniſtram : vt alter alterum
impediret.tandem durius per tranſ
uerſum obiecit currum atlanti ſe-
ni:& ſic proſtratus eſt.Dexter:a par
te dextra. Propulit:deiecit currum
atlantis.

Aut æquare gradus cyrnum poſt terga relinquit.
Confremit & cœlo:& percuſſus vocibus altis.
Spectantum circus :fretur ſublime per auras
Altius attollens ceruicem victor ouantem
Panchates:ſocioſque trahit prior ipſe iugales
At poſtremus athlas durius poſtremus in orbem
Exercent artes:leuosnunc appetit ille.
Conatus:nunc ille premit:certatque ſubire
Dexter:& alterni nequicquā fallere temptant.
Donec confiſus primæuæ flore iuuentæ.
Obliquum durius conuerſis pronus habenis
Oppoſuit currum:atque euerſum propulit axem
Athlantis ſenio inualidi:ſed iuſta querentis
Quo ruis? aut qui nā hic rabidi certaminis eſt mos?
Et nobis & equis læthum commune laboras.
Dūque ea proclamat perfracto voluitur axe.
Cernuus:ac pariter fuſi miſerabile campo
Diſcordes ſternūtur equi:quatit æquore aperto
Lora ſuis victor:mediaque pelorus harena
Surgere nitentem fugiens athlanta reliquit.
Nec longum cyrni defeſſos prendere currus.
Hūc quoq; cūctātem:& ſero moderamina equoꝝ
Diſcentem rapido præteruolat incitus axe.
Impellit currum clamor voceſque fauentum.
Iamq; etiam dorſo atque humeris trepidātis iberi
Ora ſuperpoſuit ſonipes:flatuſque vapore
Terga premi:& ſpumis auriga caleſcere ſentit
Incubuit campo durius:miſitq; citatos
Verbere q̄drupedes:nec fruſtra eq̄re videtur:
Aut etiam ęquauit iuga pręcedentia dexter.
Attonitus tum ſpe tanta genitore pelore
Te zephyto eductum nunc nūc oſtendere tempus
Diſcant qui pecudū ducunt ab origine nomen:
Quantum diuini præcellit ſeminis ortus.
Victor dona dabis:ſtatueſque altaria patri.
Et ni ſucceſſu nimio lętoque pauore
Proditus elapſo foret inter verba flagello.
Forſan ſacraſſet zephyro quas vouerat aras.
Tum vero infœlix veluti delapſa corona
Victoris capiti foret in ſe verſus ab ira
Auratam medio diſcindit pectore veſtem.

Cernuus:præceps. Nec longum ſcilicet erat:ideſt parū aberat a cyrno cuius equi erant iam defeſſi. Sonipes : pelorus iam ponebat os ſuper dorſum panchatis. Auriga :iberus. Genitore pelore:verba durij ad pelorum equum zephiri flatu conceptum. Pecudum: animalium & equorum. Diuini ſeminis: quoniam ex vento conceptus erat pelorus. Patri: zephiro. Nimio ſucceſſu.gaudio & etiaꝫ pauore qui ex lætìcia oriebatur excidit flagellum durio : & ſic palmam amiſit. Corona: prima gloria victoriæ. Subducto verbere: amiſſo flagello equi nō parebant aurigæ. Lora inania.nō inferentia dolorem. Arduus effuſas:deſcribit panchatem victoria geſtientem. Mollia:flexibilia.Superbi:tumidi & victoria elati.attollebat greſſus præ lætitia:& altius ſolo ingrediebatur cum gaudio crura reponens

Par donum: bipennis data eſt omnibus indifferenter :ſed primus iberus habuit equum quē ſyphax ſcipioni muneri muneri dederat. Quæ multa iacet: quoniam ingens præda erat i caſtris romanorum victorijs parta. Gentilis:hiſpani.nam athlas erat hiſpanus ex vectonibus populis.

Ac lacrimæ ſimul & queſtus ad ſydera fuſi.
Nec iam ſub ducto parebat verbere currus.
Pro ſtimulis dorſo patiuntur inania lora.
Interea metis certus iam laudis agebat.
Seſe panchates:& præmia prima petebat.
Arduus effuſas lenis per colla per armos
Ventilat aura iubas:tum mollia crura ſuperhi
Attollens greſſus magno clamore triumphat
Per donum ſolido argento celata bipennis
Omnibus:ac vario diſtantia cætera honore.
Primus equum volucrē maſſyli munera regis
Haud ſpernenda tulit:tulit hinc virtute ſecundus.
E tyria quæ multa iacet duo pocula pręda.
Aurifero perfuſa tago villoſa leonis
Terga feri:& criſtis horrens ſidonia caſſis
Tertius inde honorē:& poſtrēo munere atlantis
Quamuis perfracto ſenio ſubſederat axe:
Attritum donat victor miſeratus & æuum:
Et ſortem caſus:famulus florente iuuenta.
Huic datur adiuncto gentilis honore galeri
His actis ductor læta ad certamina plantæ
Inuitat:poſitiſq; accendit pectora donis.
Hanc primus galeam.hac acies terrebat iberas
Haſdrubal.hunc enſem cui proxima gloria curſu
Accipiet:cęſo pater hunc detraxit hyempſę.
Tertius extremam tauro ſolabere palmam.
Cętera contenti diſcedent turba duobus
Quiſq; ferox iaculis:quæ dat gentile metallum.
Fulgentes pueri tarteſſos & heſperos ora
Oſtendere ſimul vulgi clamore ſecundo.
Hos tyria miſere domo patria inclyta gades.
Beticus hoc dederat puero cognomen ab amne
Corduba:& haud parco certamine lęta fauebat
Inde comam rutilus:ſed cum fulgore niuali
Corporis impleuit caueam clamoribus omnem.
Eurytus:excelſo nutritum colle crearat
Setabis:atq; aderant trepidi pietate parentes.
Tum lamus & ſicoris proles bellacis ilerdę:
Et theron potator aquæ ſub nomine lœthes.
Quæ fluit īmemori pſtringens gurgite ripas.
Qui poſtq̄ arrecti plantis:& corpora proni

His actis:nunc de curſu hominum. Enſem : quem ſcipio pater Scipionis ademerat hyēpſę a ſe occiſo. Gentile metallum.hiſpanum. Fulgentes pueri: deſcribit pueros qui ſeſe ad pugnam expediebant. Fulgentes ora:formoſi. alludit ad heſperum ſtellam. Tyria domo. quoniam gades : vt dictum eſt tyrij condiderunt. corduba eſt in betica regione Hiſpaniæ.

Haud parco certamine :nam miſit iuuenes qui honori eſſent Scipioni celebranti ludos cum lætìcia. Læta:res lætas: ideſt ipſos ludos & ſpectacula. Rutilus comam: habens comam aurei coloris& corpus candidum. vnde propter pulchritudinem clamores omnium excitauit. Setabis oppiduꝫ hiſpaniæ de quo ſupra. Sycoris:eſt fluuius prope ilerdaꝫ a quo denominatur hic iuuenis. Bellacis:hoc dicit poeta reſpiciens ad bellum ciuile.ſupra dixit.nec quæ dardanios poſt vidit ilerda furores. Potator aquæ : ideſt accola lęthes fluui hiſpani de quo ſupra.

Immemori gurgite:aqua quæ obliuionem inducit. Aeſtu: cupiditate laudum. Spatium campum ad ſonum tubæ. Exiluere:emicuere ad curſum velocius ſagittis emiſſis ab arcu. Exturbante corda: impellente. Ire leues:agiles ad curſum. Strīgit vegiſtia:ſuo pede premebat pedes euryti præcedentis. Prima planta:prima parte pedis. Cyllenida plantam :pedis Mercuri habentis talaria.

Sua per veſtigia: quoniam aſſequebatur eum pedibus. Tantis alis: tãta velocitate teronis. Quartus: ipſe tartheſſus. Nequicquam: fruſtra. laborat inquit in caſſũ tarteſſus: ſi tres primi tenuiſſent ſuuꝫ curſum. Tres: eurytus: heſperus & Theron. Fratremꝗ: heſperum. therõ erat medius iter tartheſſum & heſperum. Plenum iræ: iratum ꝗ a therone ſuperaretur. Vnus erat ſuper: iam ſupererat vnus eurytus & vicinitas metæ incendebat ipſos currentes grauioribus ſtimulis. Aegros: timentes ſuperari: & ſuſpenſos animo. Labor: & pauor ademerant vires. tamen id robur quod vterqꝫ habebat ad victoriã: & vltimum conatum aduocabat: ſed heſperus theronẽ coma retardauit: & ſic euritus ad palmam emicuit. Breuia conamina: quoniam parum iam diſtabant a meta. Vterqꝫ: eurytus & theron. Euadit: præterit. Patrio: hiſpano. Hinc grauiora virum: nunc de gladiatorio munere: de quo Liuius. gladiatorum ſpectaculum fuit nõ ex eo genere hominũ ex quo laniſtis cõparare mos eſt ſeruorũ de letu ac liberorum qui habent ſanguinem venalem voluntaria omnis: & gratuita opera pugnantium fuit. nam alij miſſi a regulis ſũt ad ſpecimen inſitæ virtutis oſtendendum. alij ipſi profeſſi ſe pugnaturos in gratiam ducis alios æmulatio & certamen: vt prouocarent ꝓuocati ve: vt non abnuerent traxit. Creuere. pugnauere. inde cernere & decernere ferro. apud Virgiliuꝫ ideſt pugnare. Martigena e vulgo: bellicoſo hiſpano. Sueti laboris: quoniam hiſpani ſunt aſſueti dimicatiõibus & bellis. Hos inter gemini. Liuius ait: quidam quas diſceptando cõtrouerſias finire nequiuerant: aut voluerant. pacti inter ſe: vt victorem res ſequeretur ferro decreuerunt. neqꝫ obſcuri generis homines: ſed clari: illuſtreſqꝫ & corbis & orſua patrueles fratres: de ciuitatis principatu ambigẽtes ferro ſe certaturos ꝓfeſſi ſũt. Iras Scipio ſedare voluit: illi martẽ iu-

Pulſanteſqꝫ æſtu laudum exultantia corda
Accepere tuba ſpacium exiluere per auras.
Ocius effuſis neruo exturbante ſagittis.
Diuerſa & ſtudia & clamor: pendentqꝫ fauentes.
Vnguibus atqꝫ ſuos: vt cuiqꝫ eſt gratia anheli
Nomine quemqꝫ ciẽt: grex inclytus æquore fertur:
Nullaqꝫ tranſmiſſa veſtigia ſigna tharena.
Omnes primæui flauentiaqꝫ ora decori.
Omnes ire leues: atqꝫ omnes vincere digni.
Extulit incumbens medio iam limite greſſum
Eurytus: & primus breuibus ſed primus abibat
Præcedens ſpacijs: inſtat non ſegnius acer
Heſperos: & prima ſtringit veſtigia planta
Progreſſę calcis: ſatis eſt huic eſſe priori.
Huic ſperare ſat eſt fieri ſe poſſe priorem
Acrius hoc tendunt greſſus: animiqꝫ vigore
Corpora agunt: auget pueris labor ipſe decorem
Ecce leni niſu poſtremoque agmine curſus
Poſtquam ſat viſum ſibi concepiſſe vigoris:
Celſus inexhauſtas effundit turbine vires.
Non expectato ſubituſqꝫ erumpit ad auras.
Pręuehitur theron: credas cyllenida planta
Aethereo nexis curſu talaribus ire.
Iamqꝫ hos: iamqꝫ illos populo mirante relinquit
Et modo poſtremus nunc ordine tertia palma
Heſperon infeſtat ſua per veſtigia preſſum.
Nec iam quem ſequitur tantũ: ſed prima coronæ
Spes trepidat tantis venientibus eurytus alis.
Quartus ſorte loci: ſed ſi tres ordine ſeruent
Inceptos curſus: nequicquam vana laborans
Tarteſſos fratrem medio therone premebat.
Nec patiens vltra tollit ſeſe æquore theron
Igneus: & plenum præteruolat heſperon irę.
Vnus erat ſuper: & metæ propioribus ægros.
Vrebat finis ſtimulis quaſcunqꝫ reliquit
Hinc labor hinc penetrãs pauor in pręcordia vires:
Dum ſperare licet: breuia ad conamina vterqꝫ
Aduocat: ęquatur curſus: pariterqꝫ ruebant.
Et forſan gemina meruiſſent præmia palma
Peruecti ſimul ad metas ni terga ſequutus
Theronis fuſam late per lactea colla

Heſperos ingenti tenuiſſet ſęuus ab ira
Traxiſſetqꝫ comam: tardato lętus ouanſqꝫ
Eurytus euadit iuuene: atqꝫ prælia victor
Emicat: & galeę fert donum inſigne coruſcæ.
Cętera promiſſo donata eſt munere pubes.
Intonſaſqꝫ comas viridi redimita corona
Bina tulit patrio quatiens haſtilia ferro.
Hinc grauiora virum certamina: cõminus enſis
Deſtrictus: belliqꝫ feri ſimulacra cientur
Nec quos culpa tulit: quos crimina noxia vitę
Sed virtus animuſqꝫ ferox ad laudis amorẽ
Decreuere pares ferro: ſpectacula digna
Martigena vulgo: ſuetique laboris imago.
Hos inter gemini. quidnam non regibus auſum:
Aut quod iam regni reſtat ſcelus? impia circo
Innumero fratres cauea damnante furorem:
Pro ſceptro armatis inierunt prælia dextris
Is genti mos dirus erat: patriumqꝫ petebant
Orbati ſolium lucis diſcrimine fratres.
Concurrere animis quantis confligere par eſt
Quos regni furor exagitat: multoqꝫ cruore
Exatiata ſimul portantes corda ſub vmbras
Occubuere: pari niſu per pectora adactus
Intima deſcendit mucro: ſuperaddita ſęuis
Vltima vulneribus verba. & conuicia voluens
Dirus in inuitas effugit ſpiritus auras.
Nec manes pacem paſſi: nam corpora iũctus
Vna cum raperet flamma rogus impius ignis
Diſſiluit: cinereſqꝫ ſimul iacuiſſe negarunt.
Cætera diſtincto donata eſt munere turba:
Vt virtus & dextra fuit: ducere iuuencos
Impreſſis dociles terram proſcidere aratris.
Ducere aſſuetos luſtra exagitare ferarum
Venatu iuuenes: quos dat mauruſia præda.
Necnõ argenti nec non inſignia veſtis
Captiuæ precia & ſonipes: & criſta nitenti
Inſurgens cono: ſpolia exuuiæque libyſſæ:
Tum iaculo petiere decus ſpectacula circi
Poſtrema: & metæ certarunt vincere finem
Qua tagus auriferis pallet turbatus harenis
Et glagus inſignis ventos ante ire lacerto:

dicem volebant. cum a tãta rabiæ dirimi nequirent inſigni ſpectaculum exercitui prębuere: documẽtumqꝫ quantum cupiditas imperij maluꝫ inter mortales eſſet. maior corbis vſu armorum & aſtu facile ſtolidas vires orſuæ ſuperauit. Quid non auſuꝫ quaſi dicat reges vt imperare poſſint omnia audẽt: vnde Cæſar ſæpius vſurpabat. ſi violandum eſt ius: gratia regnandi violandum eſt: in omnibus alijs pietatem colas. Gemini. erant. n. patrueles. Circo inumero: frequẽtibus ſpectatoribus: immo exercitu. Cauea. ideſt ipſis ſpectatoribus damnantibus talem furorem. cauea appellatur concauitas ipſiꝰ theatri. ſic etiam circi. & ponitur pro ipſis ſpectatoribus. Pro ſceptro: principatu vniꝰ ciuitatis. Mos durus: mos fuit in hiſpania finiri certamen armis eorum qui volebant regnare. Solium regnum: cum diſcrimine vitæ. Orbati: ſine patre. orſuæ pater: vt ait Liuius. princeps proxime fuerat a fratre maiore poſt mortem eius principatu accepto. Pari niſu: mutuis vulneribus ceciderunt a Liuio diſſentit poeta: qui dicit orſuaꝫ natu minorem cecidiſſe. Dirus: crudelis. morientes hi duo ſe inuiceꝫ conuicijs inceſſebant. Manes: animæ ſeruarunt etiam in morte diſcordiam: vt de ætheocle ac polynice canit Papinius. Turba: gladiatorum ſcilicet. Mauruſia prę da punica. Libyſſę: libycæ. Tũ iaculo: nunc de iaculatoribus qui vltima ſpectacula fuerunt. Vincere: ſuperare iaculis metaꝫ & ſignũ poſitum. Brunus: erat primus iaculator: habebatqꝫ claros natales: & erat tagi accola aureas habentis harenas. Auis: maioruꝫ ſtemmate clarus. Pallet: propter colorem auri. Inſignis: clarus: & peritus. Lacerto: iaculo lacertis impulſo. Acontheus: tanto impetu emittebat haſtilia vt cerni nõ poſſent. Fugiſſe: euolaſſe per aerem propter fugam rapiendam. Indibiliſqꝫ: hic regulus fuit ſueſſanorum & illergetum in hiſpania

qui diu cum romanis pugnauit.nam contra .P. Scipionem huius ſcipionis patrem.vij.& quingenta ſueſſanorum in aciem eduxit. Iam ſocius tpe.ſ.ſcipionis ludos celebrantis indibilis &mādonius frēs cū omni populorum manu relicto aſdrubale ſcipioni occurrerunt:& in amicitiam ſocietatemqꝫ recepti ſunt:& fœdere ab his accepta fides ſed poſt diſceſſum ſcipionis iterū excitarunt bellum. Victiqꝫ ſunt ab īperatoribus.L. Lentulo &.L.Mālio in pugna indibilis cecidit cum.xiii.milibus hominū.Mādonius dum per legatos deditionē tentat in concilium venit ibi captus cū cæteris principibus pœnas dedit. Latinis.i.pugnare cum romanis.Deprendere:vulnerare. Burni:ſerua noie damū burno data eſt tingēdis lanis docta. Murice:purpura getulica. At quē ꝓxima honorāt p̄mia :hoc eſt ſecundū præmiū.Illerdes accepit puerū qui curſu ſuperabat.damas Vicinā metæ:burrus metā tetigerat.Illerdes adegit haſtā metæ vicinā:&ideo ſecunda p̄mia ipſum ornarunt. Tollere:vincere:& perimere.Nullā non:affirmare.i.vincere oīs damas.tertia victoria habuit canes.Germanus ducis.L.Scipio.Iacentū.ſcipionū.Tulit.habuit a ſcipione.Multiplicis auri.multiplicatis lamis aureis ex quibus torax cōficitur.Iugales equos aſtures.Vmbris.manibus patris & patrui. Subite frondes.hoc tractū eſt ab hiſtoria romuli qui haſtam ex palatio in auentinū cōtorſit quæ creuit in magnā arborem cornū.hæc haſta ſcipionis creuit in quercum:quoniam ſcipio liberaturus erat romā &oēm italiam reuocato annibale in aphricam & ſuperato : ciuium liberatores querna corona donabantur quæ ciuica dicebatur.Præſagi.futura prouidentes. Portendere.ſignificare. Repetit auſoniam.Scipio pulſis ex hiſpania carthaginēſibus.L.Lentulo&.L.Manlio prouincia tradita cum.x.nauibus romam redijt.Ducēte triumphum.fama ſcipionis triumphante.īpe enim non triūphauit:quoniam ſine magiſtratu rem geſſerat. Nec latium curis.comitijs conſularibus omnes centuriæ ingenti fauore.P.Scipionem conſulem dixerunt cum.P. Licinio craſſo pōtifice maximo.oēs fere ſcipioni perinde ac in italia debellatū eēt prouiciam aphricam deſtinarunt:quod ſcipio vel maxime cupiebat:ſed Fabio.obſtitit cum ſenioribus. Latium.ipſa roma caput latij.Faſces.conſulatū Iuueni.ſcipioni. Nec bello proſpera turba.ipſi ſenes propter longam rerum experientiam timentes. Nec proſpera.non fauens. Ancipiti periculoſo bello:&dubio &ſic pattū prudentia laudatur :qui nil temere agendum putabant.

Cepta.talem in aphricam profectionem cum videretur latijs rebus periculoſa.

Et cuius nunq̄ fugiſſe haſtilia cerui
Prærapida potuere fuga venator aconteus.
Indibiliſqꝫ diu lætus bellare latinis.
Iā ſocius:volucreſqꝫ vagas deprendere nube
Aſſuetus iaculis idem & bellator ilerdes
Cui ludus nullam curſu non tollere damam
Tertia palma habuit gemios īſignis acōteus
Nec timidos agitare canes latratibus aprum
Quos poſtq̄ clamor plauſuſqꝫ ꝓbauit hono
German⁹ ducis atqꝫ effulgēs lelius oſtro (res
Nomina magna vocant læti maneſqꝫ iacentū
Atqꝫ haſtas ſimul effūdūt:celebrare iuuabat
Sacratos cineres:atqꝫ hoc decus adder̄ ludis.
Ipſe etiam mentis teſtatus gaudia uultu
Ductor vt ęquauit meritis pia pectora donis
Et frater thoraca tulit multiplicis auri:
Lelius aſturica rapidos degente iugales
Contorquet magnis victricem viribus haſtā
Conſurgens:vmbriſqꝫ dari teſtatus honorē
Haſta volans mirū dictu medio incita cāpo
Subſtitit ante oculos:& terræ īfixa cohæſit.
Tum ſubitę frondes celſoqꝫ cacumine rami
Et latam ſpargēs quercus dū naſcitur vmbrā
Ad maiora iubent pręſagi tendere vates.
Id monſtrare deos:atqꝫ hoc portender̄ ſignis
Quo ſuper augurio pulſis de littor̄ cūctis
Heſperio pœnis cultor patrięqꝫ domuſqꝫ
Auſoniam repetit fama ducente triumphū.
Nec latium curis ardet flagrantius vllis
Quā iuueni libyā & ſūmos permitter̄ faſces.
Sed frigent animis nec bello proſpera turba
Ancipiti ſenior temeraria cœpta vetabant.
Magnoſqꝫ horrebant cauta formidie caſus:
Ergo vbi de lato conſul ſublimis honore
At patres conſulta refert:deturqꝫ poteſtas
Orat delendę carthaginis altius orſus:
Hoc grādeua modo fabius pater ora reſoluit
Haud eqdē metuiſſe queā ſatiatus & æui.
Et decoris:cui tā ſupereſt & gloria & ętas
Ne credat nos inuidiæ certamie conſul
Laudibus obtrectar̄ ſuis:ſatis iclyta nomen

Geſtat fama meū:nec egēt tā ꝓſpa laude
Facta noua:ueꝝ & patrię dū vita manebit
Deeſſe nephas:aīmqꝫ nephas ſcelerar̄ ſilēdo:
Bella noua in libyæ moliris ducere terras.
Hoſtis enim deeſt auſonia:nec vicere nobis
Eſt ſatis ānibalē? petitur quę gloria maior.
Littore eliſeo ſtimuli ſi laudis agunt nos.
Hāc ſegetē mete cōpoſuit ꝓpioribus auſis
Dignū te fortuna parem.vult itala telus
Ductoris ſibi vult tādē haurire cruorem
Quo martē āt quo ſigna trahis? reſtiguer̄ pri
Ardētē italiā:tu feſſos obuius hoſtes (mū ē
Deſeris:ac ſeptem denudas ꝓditor arces
An cū tu ſyrtin ac ſteriles vaſtabis harenas
Nō dira illa lues notis iā mœib⁹ vrbis
Aſſiliet? vacuūqꝫ iouē ſine pube ſine armis
Inuadet? quāti ē vt cedas:romāqꝫ reliquas
Emerito:ac tanti perculſi fulmine belli:
Siccine te vt nuper capua ē accitus ab alta
Fuluius ęquoreis libyę reuocabinus oris?
Vince domi:&trinis mœrentē funera luſtris
Auſoniam purga bello:tū tēde remotos
In garamātas iter:naſamoniacoſqꝫ triūphos
Molirae:anguſtæ ꝓhibent nunc talia cœpta
Res italę.pater ille tuus qui nomina veſtræ
Addidit haud ſegnis genti:cum conſul iberi
Tenderet ad ripas reuocato milite primus
Deſcendenti auide ſuperatis alpibus vltro
Oppoſuit ſeſe hannibali:tu conſul abire
A uictore paras hoſte atqꝫ auellere nobis
Scilicet hoc aſtu pœnū:ſi de inde ſedebit
Impauidus:nec te in libyā tuaqꝫ arma ſeq̄tur
Capta damnabis cōſulta improuida roma.
Sed fac turbatū conuerter̄ ſigna:tuęqꝫ
Claſſis vela ſequi:nēpe idem erit hānibal idē
Cuius tu vallū vidiſti e mœnibus vrbis
Hæc fabius ſeniorqꝫ māus paria ore freme=
Tū cōtra conſul:cęſis ductoribus olim (bāt.
Magnanimus lætho geio cui tota ſubiſſet
Sidonium poſſeſſa iugū tartheſia tellus.
Non fabio non quis eadē eſt ſententia cord

Haud equidem metuiſſe queam.oratio Fabij qua Scipiōis deſiderio aduerſatur:& icipit a confutatione ne audientes putarent Fabiū inuidia ductum talia diſſuadere.Inde expurgata ſuſpitione liuoris ad ſcipionem verba cōuertit ſuadendo ab vtili tutandam potius italiā : q̄ ſe ancipiti fortunę comittere.Non poſſum inquit iam timere ne ſcipio conſul credat me loquututum propter inuidiam:& obſtractionem laudū ipſius.nam ſolemus inuidere alijs id qđ nobis deeſt:at mihi ſuperſūt honores.Vnde veriſimile eſt me non liuore duci: ſed vſu reipu.cui ſemper pro virili parte proſpexi. Aeui ideſt plenus annorum & dignitatum. fuerat enim dictator: &.V.conſul.Supereſt.ſuperabundat gloria vſqꝫ ad faſtidium. Obtrectare.repugnare & detrahere. Proſpera.præclara acta mea. Scelerar̄.maculare.quippe boni ciuis & ſenatoris eſt nihil diſſimulare quod patriæ conducat. Silendo.tacendo ea quæ ex vſu patriæ ſint: & ſic pietas fabij erga patriam laudatur. Bella noua.narratio eſt. Hoſtis enim. ironice loquitur: quaſi dicat ſi tuus animus ardet gloria bellica congredere cum annibale tibi æquali : & eſt in hac parte confutatio. Eliſeo. cartaginenſi. Mete.tolle Annibalē e medio.Compo ſuit oppoſuit te fortuna Annibali :nō eſt op⁹ traijcere in aphricam propiores ſunt hoſtes contra quos potes audere. Auſis .viribus & audaciæ tuæ Parem.Annibalem cum quo poteris congredi: & decorum ſeruare tuum:cum ſit imperator tāti nominis:& inſerit ſemper confutationes:reſpondens tacitis obietionibus. Tandem .poſt tot annos:& clades. Quo martem.ab vtili ſuadendo impetum Scipionis latenter accuſat.

Septem arces. romam quæ ſuis muris .vii. colles complectitur. Dira lues.ipſe Annibal peſtis tabifica. Aſſiliet.inſultabit. Iam notis quoniam prius fuerat ad portam collinam.

Vacuum iouem.ipſum capitolium. Quanti eſt.ſenſus. hoc quod tu optas annibal ſi poſſet magno pręcio emeret vt ſcilicet italiam relinquas.ſic Virgilius hoc ithacus velit : & magno mercentur atridæ. Emerito annibal iam emerito & quaſi ſeni in italia.

Aſt tanto.nos inquit percuſſi pœnoꝝ impetu reuocabimus ne te ex libya vt paulo ante Fuluium ex obſidione capuæ? apud liuiũ ait.qđ ſi quod oẽs dij omẽ auertãt & dicere reformidat animus:ſed q̃ acciderũt accideꝛ poſſũt:&victor annibal ire ad vrbẽ pgat tũ demũ te conſulẽ ex aphrica ſicut. Qu.Fuluiũ e capua arceſſemus. Trinis luſtris.xv.annis.Molire.para meditare Anguſtæ res.calamitas italiæ prohibet tuã pfectionẽ.Pater ille tuus.exẽplo ſcipiõis pr̃is mõet nõ eẽ italiã reliquẽdã:quippe ſcipio ille rediẽs e maſſylia quo tranſmiſeratvt patrię adeſſet annibali ex alpibus deſcendenti ad ticinũ occurrit.Nomia.gloriã.qppe dicti ſũt illi fratres duo fulmina belli. Ad ripas iberi. cũ nauigaret in hiſpaniam. Auellere.remouere a nobis annibalem hoc aſtu:tranſmittẽdo.ſ.in aphricã. Sed fac turbatũ.eſto inquit q̃ annibal te ſequaꝛ non ne idem erit quẽ tu vidiſti inſultantẽ mœnibus noſtris. Turbatũ.ægre ferentẽ te patriã vexare ſuã.Cõuertere ſigna.redire in aphricã. Paria.ſi milia.ſeniores Fabio aſſẽtiebãtur. Cęſis ductoribus.cõcio ſcipionis: qua ſeniorũ tarditatẽ accuſat cum ipſe ſua celeritate hiſpanias vicerit. Vbi ceciderant duo fulmina belli ſcipiões. apđ Liuiũ ait. Vnde hæc repente de me cura exorta cum pater:patruuſq; meus interfecti cũ amiſſæ hiſpaniæ cũ quattuor exercit⁹ pœnoꝝ:quattuor duces omnia metu armiſq; tenerent cũ q̃ſitus ad id bellum imperator nemo ſe oſtenderet pręter me nemo ꝓfiteri. auſus eſſet : cum mihi quattuor&.xx.annos nato detuliſſet imperium populus ro.tũ nemo ætatẽ meã vim hoſtiũ difficultatem belli.patris patruiq; recentẽ cladẽ cõmemorauit.Lętho gemino.morte duoꝝ ſcipionũ. Sidoniũ iugũ.imperiũ punicũ.i.cũ omnis hiſpania pareret carthaginenſibus. Ad opẽ.auxilium ferendum.nemo.n.illuc proficiſci audebãt. Primoribus.iuuenilibus.natus erat ſcipio xxiiij.annos.Nubem.turbinẽ & impetũ belli. Grãdæua manus.tum inquit ſeniores & potiſſimum Fabius dicebãt mea incepta eſſe temeraria: & ſic fabium eludit : quẽ ironice vatem appellat:& ex ſtomacho. Puer ille.ego ſcipio quẽ dicebatis eſſe puerũ.Futilis ætas.inutilis vt videbatur vobis :& inepta ad tantã belli molem: reſtituit romanis hiſpanias.Illeſus.nil mali paſſus in tanta rerum mole. Troiugenis.romanis. Pepulit.fugauit ex hiſpania omnis carthaginẽſes. Exegit.fugauit & expulit : profectus vſq; ad atlantẽ:&ſolis occaſũ. Signa auri.nec prius rediјt romam cũ p̃da ingenti q̃ viderit omnem ſubactam hiſpaniã.Romano littore.romanis iã ſubdito .i.donecvidit hiſpaniã in ditionem romanorum vſq; ad oceanum vbi ſol occidit.

Quoq; ad opeverſo fateor primoribus ãnis
Excepi nubem belli: ſoluſq; ruenti
Obiecit telo caput: atque in me omnia verti.
Tũ grãdeua manus puero male credita bella
Atq; idẽ hic vates temeraria cœpta canebat.
Diis grates laudeq; fero: ſub nomine quorũ
Gens troiana ſumus: puer ille & futilis ætas
Imbelleſq; ãni nec dum maturus ad arma
Scipio reſtituit terra illeſus iberas
Troiugenis .pepulit pœnos: ſoliſq; ſecutus
Extremas ad atlanta vias: exegit ab orbe
Heſperio nomen libyę: nec rettulit auri
Signa: priuſq; fumantes circa æquora vidit
Romano phœbum ſoluẽtem littore currus.
Adſciuit reges idem nunc vltimus actis
Reſtat carthago noſtris labor hoc ſator æui
Iuppiter æterni monet: ãnibalẽ ecce ſenectus
Intremit: aut ægros ſimulat mẽtita timores.
Ne finem longis tandem peperiſſe ruinis
Sic noſter titulus. certe iam dextera nobis
Experta: & robur florẽtibus auximus annis.
Ne vero fabricate moras: ſed currere ſortem
Hãc ſinite ad veteꝝ delẽda opprobria cladũ
Quam mihi ſeruauere dei: ſat gloria cauto
Non vici pulchra eſt fabio peperitq; ſedẽdo
Omnia cũctator nobis: nec mago: nec hãno
Nec giſgone ſatus: nec amilcarẽ terga dediſſẽt
Si ſegnes clauſo traheremus pręlia vallo.
Sidonius ne puer vix pubeſcente iuuenta
Laurentis potuit populos & troia adire
Mœnia: flauẽteq; ſacro cum gurgite tybrim.
Et potuit latium longo depoſcere bello?
Nos libyę terris tranſmittere ſigna pigebit:
Et tyrias agitare domos? ſecura pericli
Littora lata patent: & opima pace quiete
Stat tellus: timeat tandem carthago timeri
Aſſueta: & nobis quãuis œnotria nondum
Annibale arua vacẽt: ſupeſſe intelliga tarma
Illum ego quem voſmet cautiq; conſultaq; vr̃a
In latio fecere ſenem: cui tertia large
Fũdenti noſtrum dicuntur luſtra cruorem

Aſciuit.ſocios & amicos fecit maſiniſſam & ſyphacem ſolum inquit mihi supereſt vt carthaginẽ expugnem:quod iuppiter pollicetur.Senectus.Fabius & alij ſenes. Intremit.timet annibalẽ:aut ſimulat timorem.ne accedat mihi titulus euerſæ carthaginis. Aegros.ab effectu:quoniã timor facit homines ægros. Longis ruinis.calamitatibus quas per tot annos paſſi ſumus. Ne fabricate.nolite inquit ipedire meũ iter ad carthaginem vt vlciſcar clades acceptas Cauto.Fabio cũctatori:qui cũ ſibi parauerit magnã gloriã cũctando.ſinat me nunc tendere quo fata vocant.Non vinci.ab annibale.ſ.Peperit oĩa.rem romanã labantẽ reſtituit & accuſans Fabij cunctationem ait.nec ego viciſſem hãnonem Magonem & aſdrubalẽ ſi fuiſſem cunctator.Nec amilcare ſatus.aſdrubal quẽ vicit prope pyreneos montes alter fuit aſdrubal victus ab eo in hiſpania giſgonis filius.Sidoni⁹ puer.non ne inquit annibal quaſi puer in italiã venit: & illam conſilio armiſq; terribilẽ tãto belli turbine vexauit.Troiana·romana.Longo bello.iam.xv.annis.Tyrias.carthaginẽſes.Littora.punica.ſ.Illum ego reuocabo inquit annibalẽ ĩ libyã quem vos cunctando ĩ italia fouiſtis:&trahit fabiũ in inuidiã. Tertia luſtra.xv.ãnis. Veſtigia.ſigna.i.haſtas affixas portæ vrbis manu hoſtili. Turres.quæ erãt ad portã collinã.pri⁹ inquit q̃ annibal veniat iteꝝ advrbẽ audiet exurimœnia carthaginis.apud liuiũ ait. hic modo nihil morę ſit.vna & traieciſſe me audietis:&ardere bello aphricã:& amolientẽ hinc annibalẽ: & obſideri carthaginẽ. Rutulis.romanis.Fato.diſpoſiticne fatorũ ita volẽte. patres annuerũt verbis ſcipionis. Fauſtũq; p̃cati.antiqui oĩbus rebus agendis qđ bonũ fauſtũ fœlix: fortunatũ q; eſſet p̃fabanꝛ.Dederũt.cõceſſerũt ſcipioni vt bellũ in aphricã trãſferret bonis auib⁹ : & ſic ſcipio ex ſicilia ſoluẽs bono ſydeꝛ ĩ libyã trãſmiſit.

Illũ ego ad incenſas trepidãtẽ & ſæua pauẽtẽ
Aduertam patriæ ſedes: an roma videbit
Turpia agenoreę muris veſtigia dextrę?
Carthago immunis noſtros ſecura labores
Audeat interea: & portis bellabit apertis?
Tum vero noſtras iteꝝ pulſet iprobus hoſtis
Ariete ſidonio turres: ſi templa ſuorum
Non ante audierit rutulis crepitantia flãmis.
Talibus accenſi patres: fatoq; vocante
Conſulis ãnuerant dictis: fauſtumq; precati
Vt foret auſoniæ: tranſmitterẽ bella dederunt

Liber ſeptimuſdecimus

H Oſtis vt auſoniis diſcederet
aduena terris.
Fatidicę fuerant oracula priſ
ca ſibyllæ.
Cælicolum phrygia genitricẽ
ſede petitam:
Laomedonteę ſacrãdã mœnibus vrbis
Aduectum exciperet numen qui lectus ab oĩ
Conſilio patrum pręſentis legeret eui.
Optimus heu nomẽ melius maiuſq; triũphis.
Iamq; petita aderat latia portãte cybelem
Puppe: atq; omnis magno ſedente ſenatu:
Obuius accitis properabat ſcipio ſacris.
Qui genitus patruo ductoris ad africa bella.
Tunc lecti multa fulgebat imagine auorum.
Iſq; vbi longinquo venientia numina ponto
Accepit ſupplex palmis thuſciq; ſonora
Tybridis adducit ſublimis ad oſtia puppim.
Fœmineę tum deĩde manus ſubiere p̃anem
Quę traherent celſã religatis funibus alnum.
Circum arguta cauis tinnitibus ęra ſimulq;
Certabant rauco reſonantia tympana pulſu.

¶PETRI Mar. interpretatio in vltimũ volumen Syllij italici.

HOſtis vt auſoniis. Ciuitatẽ ĩgt Liui⁹ eo tpe recẽs religio iuaſerat inuento carmie ĩ libris ſibyllinis: qđ tale erat Quãdoq; hoſtis alienigena bellũ italiæ intuliſſet eũ pelli italia viciq; poſſe ſi matris deũ peſſinũte numen romam aduectum foret. Itaq; ſcipione.&.P.Craſſo conſ.legati ad attalũ miſſi ſũt.M.ValeriusLeuinus.M.Cecilius.Metellus.P.Sul.Galba.& Tremelius Flaccus .M.Valerius falco:quos Attalus comiter acceptos deduxit ĩ phrygiã: & ſacrũ lapidẽ quẽ matrem deũ eẽ incolę dicebant tradidit:ac deportari romam iuſſit.Scipio ĩ aphricã traiecit:ſyphace:aſdrubaleq; victis cartaginẽſes ĩ patriã reuocauerũt Annibalẽ:q nõ ſine idignatiõe ac dolore reſpectans italia ceſſit:quẽ ſcipio ad zamã magno p̃lio vicit: carthaginẽ tributariã reddidit:& romã ad triumphum reuerſus eſt.Hoſtis aduena alienigena ſic dicebat carmen ſibyllinũ. Phrygia ſede.ex peſſinũte vrbe phrygię Laomedonteæ vrbis.romæ.Qui lectus.electus a ſenatoribus vir optimus:qui hoſpes eſſet numinis idęi.

M.Cornelio cethego.P.Semp.Tuditano conſſ.cybeles ſimulachrum romam aduectum eſt. Scipio Naſſi-
ca adoleſcens nondum quęſtor vir optimus a ſenatu iudicatus eſt. Is vectus naue in mare a ſacerdotibus
deam accepit:& in terram extulit primoribuſqꝫ matronarum dedit inter quas claudia ſuæ caſtitatis teſti-
monium dedit. Matronæ in ædem victoriæ quæ erat in palatio tulerũt pridie idus aprilis. Iſqꝫ dies feſtus
fuit.populus frequens dona congeſſit:lectiſterniũ & ludi fuere iſtituti: quos megaleſia appellarũt. Heu no
mē.hoc nomē inqt poeta optimi viri erat clarius ac melius oĩ triũpho . Properabat.cũ nobilibus matrõis
ſcilicet ad excipiendam cybelem. Sacris.cũ
cerimoniĳs.P.Cornelius cum omnibus ma
tronis oſtiam ire iuſſus obuiam deæ inquit
Liuius vt eam de naui acciperet: & in terrã
delatam traderet inferendam matronis. Pa
truo.erat filius Gnei Scipionis patrui maio
ris aphricani qui tunc ad bellum libycum
deſtinabatur. Vnde cognomen reportauit
Imagine.nobilitate gentis corneliæ. Fœ-
mineæ.quoniam ſcipio tradidit nobilibus
matronis numen vrbi inferendum. Alnũ.
nauim ex alno arbore. Aera.vaſa ęrea ſonã
tia:qm̃ in ſacriſcybelis erant æra:tympana:
& tybiæ ſacerdotes erãt galli ſemiuiri dicti
a gallo fluuio phrygiæ. Semiuiri chori:ipi
galli ſacerdotes caſtrati. Gemio:duo cacu
miahñte dindim⁹ mõs phrygię vbi cybele
colebat̃ . Caſta:pp ip̃os ſacerdotes caſtos.
Dicteo ãtro:cretenſi.dicte ē vrbs cretæ vbi
curetes:&choribantes iouē educauerũt ob
ſtrepentes circa nevagit⁹exaudiret̃ æris tin
nitu bacchãt̃ : furore incitant̃. Idæo:ida eſt
ſylua cretæ. Silētes in qb⁹ educatus fuit iup
piter ne audiret̃ a ſaturno. Fremitus:æris&
& tympanoꝝ. Subitis:currētib⁹ ſubſtitit na
uis vt eēt teſtis pudicitiæ claudiæ veſtalis.
Sacerdos:primuſſacerdos cybelis. Pollutis
ĩpudicis. nolite iqt tãgere funē pollutis ma
nibus. Profanę:ſceleratę. Labori trahendæ
naui. Dũ ſatis ē nouiſſe deæ.i.diſcedite pri-
uſq̃ dea vos puniat:cui hactenus fuit ſatis
monuiſſe ſe.ſ.nolle trahi manu ꝓfana:ſed ſi
qua eſt hic pudica capiat ſola funē&ratis ſe
quet̃.tũc claudia acceſſit q̃ ĩpudica falſo pu
tabat̃ & p̃cata deãvt ſuæ pudicitiæ teſtis eſ
ſet facili manu nauē traxit. Pia munera.offi
cia nauis trahēdę:ac piũ miniſteriũ. Vel.ēt
ſola dextra nõ erit op⁹ initi humeris. Non
æqua.iniq̃ fama. Pli.ait li.vii.pudiciſſĩa fœ
mina religionis experimēto iudicata ē clau
dia ĩducta ab ea romã deoꝝ matre.hui⁹ hi
ſtoriæ plena ſunt omnia.nam meminit vale
rius. Oui.in faſtis.de qua etiam ſuetonius i
tyberio.claudia ex gente claudia fuit quæ
nauim cum ſacris matris deum cohærentē
tyberino vado extraxit precata propalam
vt ita demum ſequeretur ſi ſibi pudicitia
conſtaret. Cælicolum genitrix.oratio clau-
diæ ad cybelem. Cuncta numia qm̃ cybele

Semiuiriqꝫ chori gemino q dindima monte
Caſta colunt:q dictæo bacchantur in antro
Quique idęa iuga & locos nouere ſilentes.
Hos inter fremitus ac læto nota tumultu:
Subſtitit adductis renuens ꝓcedere vinclis
Sacra ratis ſubitiſqꝫ vadis immobilis hęſit.
Tum puppe media magno clamore ſacerdos
Parcite pollutis contingere vincula palmis.
Et ꝓcul hinc moneo ꝓcul hic quęcũqꝫ profanæ
Ferte gradus:nec vos caſto miſcete labori.
Dum ſatis eſt monuiſſe deę.quod ſiqua pudica
Mente valet:ſiqua illeſi ſibi corporis aſtat
Conſcia vel ſola ſubeat pia munera dextra.
Hic priſca ducens clauſorum ab origine nomē
Claudia non æqua populi male credita fama
In puppim verſis palmiſqꝫ oculiſqꝫ profatur:
Cælicolum gēitrix numē quod nuina nobis.
Cũcta creas:cuius proles terramqꝫ fretũqꝫ
Syderaqꝫ & manes regnorũ ſorte gubernat:
Si noſtrũ nullo violatum eſt crimie corpus:
Teſtis diua veni.& facili me abſolue carina
Tum ſecura capit funem fremituſqꝫ leonum
Audiri viſus ſubito:& grauiora per auras
Nulla pulſa manu ſonnuerunt tympana diuæ.
Fertur prona ratis:ventos impellere credas
Contraqꝫ aduerſas ducētē præuenit vndas.
Extemplo maior cunctis ſpes pectora mulcet.
Finem armis tandem:finemqꝫ venire periclis
Ipſe alacer ſicula diſcedēs ſcipio terra.
Abſcondit late propulſis puppibus æquor:
Cui numen pelagi placauerat hoſtia taurus.
Iactaqꝫ cæruleis innabãt fluctibus exta.
Tunc ſede deum purũqꝫ per ęthera lapſæ
Armigerę iouis ante oculos cœpere volucres
Aequoreas monſtrare vias:ac ducere claſſem.

dicitur mater deorum . Fretum.hic eſt neptunus. Sydera iuppiter. Manes.pluto. Secura.cum eſſet
conſcia ſuæ pudicitiæ. Fremitus leonum.hoc fingit poeta:quoniam le ones trahebant currum cybeles.
Aduerſas.contrarias. Ducentem.claudiam præueniebat ipſa nauis claudiam quamuis vndæ obſtarent
Ipſe alacer ſicula.M. Cornelio cethego.P. Sempro. Tuditano conſſ. Scipio proconſule ſicilia in aphri
cam traiecit priuſq̃ marte cõſcenderet pulcherrimã habuit oĩonē q̃ apud liuiũ eſt.maximũ iniecit cartha-
ginēſib⁹timorē ſcipio cũ littorib⁹aphricæ naues appuliſſet. Numē pelagi.neptunũ:cui taurũ ꝓ fœlici naui
gatiõe mactauerat. Exta.poſt orationē: & cæſã
victimã ſcipio cruda exta vti mos erat in mare
proiecit tubaqꝫ ſignũ dedit ꝓficiſcēdi. A ſede
deũ.a lacteo circulo.fingit poeta aglas mõſtrat̃
ſe viã nauigãti Scipioni: qui iouis fili⁹ putabat̃
cui agla ſacra ē.ſic ęneas habuit colũbas duces
Armigerę.qm̃ aglæ miniſtrãt ioui fulmia. Clã
gor.quē edebãt alis ip̃ę aglæ. Sequuti.romani
nauigãtes ſequuti ſũt oculis volatus auiũ eate-
nus quatenus oculi ſpeculari poſſunt. Liquida.
puro are. Nec ſegnis tãta.aſdrubal giſgõis fili⁹
timēs aduentũ Scipiõis ĩ libyã: ſyphacē geneꝝ
ſibi fecit & carthaginēſiũ amicũ.erat em aſdru
bali nubilis virgo quã ſyphax duxit vxorē amo
re flagrãs : qm̃ numidæ ad libidinē ꝓpēſi ſunt.
Procella ĩpetu belli. Terribilē molē.maximum
auxiliũ:& hoſtib⁹ timendũ. Sub magno nomie
ſyphacis.ſ.regis ea tēpeſtate ĩ aphrica potētiſſi
mi. Regis opes·appoſitio ē.parauerat molem
opes.ſ.i.potentiã ſyphacis:q maſſylis iperabat.
Laurētib⁹.romanis Repleratcãpos. ſyphax cũ
qnquagita milib⁹ peditũ:& decē eqtũ ĩ auxiliũ
carthaginēſiũ venit. Nullo tapete : ſine aliquo
ornamēto aut ephippio.nã nudis bellabãt eqs
numidę. Dēſe nubes.mltitudo iaculoꝝ iſtar nu
bis. Dextræ datæ. Scipioni cũ quo fœd⁹ pcuſſe
rat ſyphax. Prauo.ab effectu: qm̃ traxit ſypha-
cē ad prauitatē & ſcelus. Regni mercede.pauit
ſibivxorē hac mercede:vt eoſdē aicos inimicoſ
qꝫ hērēt &regnũ ſuũ ſyphax paratũ hēbat ĩ pœ
noꝝ fauorē:& ſic effrena libido ſyphacis taxat̃
q vt vxorē hēret regnũ ꝓ mercede dedit. Virgo
erat. ſophoniſba vocabat̃ hęc puella q̃ mētē ſy-
phacis alienauit penit⁹ a romãis. gener. ſyphax
gener aſdrubalis. Arma dotalia.vt ꝓmiſerat tã
q̃ pro dote ſe.ſ.allatuꝝ opē pœnis.ideo dixit re
gni mercede ſyphacē paraſſe ſibi thoros. Sed
nõ auſonio.hæc q̃ poeta canit Liuius narrat fu
iſſe ante ꝓfectionē ſcipionis e ſicilia.prima cu-
ra fuit ſcipiõi monere ſyphacē vt in amicitia fi-
deqꝫꝑſeueraret. Stet regno.maneat ĩ regno ſuo
nec adhereat carthaginēſib⁹: & meminerit eſſe
deos teſtesviolati ab eo fœderis Pacta hoſpita.
iura hoſpitĳ q̃ erat iter ſcipionē ac ſyphacē. Lõ
ge cõiugia.monet eũ ab vtili ne deſerat roma-
nos.ſi ꝑſeuerabis iqt ĩ tua ꝑfidia:& tecũ pugna
bimus nihil proderũt tibi carthaginēſes : & aſ-
drubal ſocer.& ſanguine ꝓprio lues obſequia
vxoris tuę. Si renuat.perſtare ſcilicet in fœder-

Auguriũ clangor lętum dabat:i nde ſequuti
Tantũ progreſſos liquida ſub nube volatus
Quãtũ non fruſtra ſpeculãtũ lumina ſeruant
Littora agenoreę tenuerunt perfida terræ.
Nec ſegnis tanta ĩ ſemet veniēte procella.
Affrica terribilē magno ſub nomine molē
Regis opes cõtra:& maſſyla parauerat arma.
Speſqꝫ ſyphax libycis vna:& laurētibus vnus
Terror erat:campos pariter valleſqꝫ refuſas:
Littoraqꝫ implerat.nullo decorare tapete
Cornipedē nomas aſſuetus dēſæqꝫ ꝑ auras
Condebant iaculis ſtridētibus æthera nubes
Immemoris dextræqꝫ datæ:ĩuctiqꝫ per aras
Fœderis:& menſas teſtis atqꝫ hoſpita iura:
Faſqꝫ fidemqꝫ ſimul paruo mutatus amore
Ruperat:atqꝫ thoros regni mercede pararat.
Virgo erat eximia ſpecie:claroqꝫ parente:
Aſdrubalis ꝓles:thalamis quã cœpit vt altis
Ceu face ſucceſſis prima tedaque iugali
Vertit opes:generad pœnos:latiæqꝫ ſoluto
Fœdere amicitiæ dotalia tranſtulit arma.
Sed non auſonio curarum extrema ſyphacē
Ductori nouiſſe fuit:miſſique minentur
Stet regno reputet ſupos facta hoſpita ſeruet
Longe coniugia ac longe tyrios hymeneos
Inter dardanias acies fore ſanguine quippe:
Si renuat blando nimium facileque marito:
Statura obſequia:& thalami flagrãtis amores
Sic latius per mixta minis & caſſa mouebat
Ductor:nã ſurdas coniũx obſtruxerat aures.
Ergo aſper monitis fruſtra nitentibus enſes
Aduocat:& caſtas polluti fœderis aras
Teſtatus varia martem mouet impiger arte.
Caſtra leui calamo canaqꝫ intorta paluſtri
Qualia maurus amat diſꝑſa mapalia paſtor:

Statura ideſt conſtabunt tibi magno precio obſequia tua erga vxorem. Obſtruxerat. clauſerat. Ergo aſper. ſcipio cum nihil monitis proficeret ſyphacem adortus eſt bello. Teſtatus. cum appellaſſet deos violati fœderis. inuocauerant quippe in iaciendis fœderibus iouem capitolinum & cornigerum. Varia arte. quoniam noctu caſtra: & hybernacula hoſtiũ incendit quæ erant ex harundinibus: & materie agreſti. Qualia mapalia. quales caſas paſtoritias. Tacita nocte. Scipio partem copiarum lęlio dedit cum maſiniſſa ac numidis edixitqꝫ vt ignem in caſtra ſyphacis conijceret. ipſe ad caſtra Aſdrubalis profectus eſt quæ iuaſit cum primũ caſtra ſyphacis accẽſa vidiſſet. ita bina caſtra deleta ſunt nonnullis incendio abſũptis. Pinguia pabula. materiam aptã ad incendium nutriendum: proximis caſtris hæſit ignis. inquit Liuius: ex templo proxima quęqꝫ & deinceps contigua amplexus totis ſe paſſim diſſipauit caſtris. Propellunt ideſt extendunt ſe ad auras effuſis habenis tranſlatio ab equis indomitis & non parentibus lupatis. Lues. incendium. Turbine. impetu. Omni tecto. tabernaculo. Sentitur quoniam conburebantur dormiẽdo. multos in ipſis cubiculis ſemiſomnes. inquit liuius hauſit flamma: multi pręcipiti fuga ruentes ſup alios alij in anguſtijs portarum obruti ſũt. Albenti. cineritia. Virum. ſyphacem conſumpſiſſet ignis. Satelles. cuſtos regij cubiculi. Multa precantem. facientem vota pro ſalute. Iuncto aggere: iunctis caſtris cũ aſdrubale. Accita pubes regno. milites euocati a ſyphace in ſubſidiũ a ſuo regno Coniunx. vxor. inquit Liuius iam non blãditijs: ſed plena lachrymarum obteſtata ẽ ſyphacem ne patrem ſuum patriamqꝫ ꝓderet: hiſdemqꝫ flammis carthagineꝫ quibus caſtra conflauiſſent abſumi ſineret. Afflata ora. ſemiuſta nocturno incendio. Sed enim non luce. hęc omnia iactabat ſyphax ſe. ſ. nõ potuiſſe vici niſi illa fraude. apud Liuium ſic loquitur. ſcire incendio non prælio cladem acceptam eum bello inferiorem eſſe qui armis vicatur. Vecors inſanus. Flatus. ſpiritum & animi elationẽ. Atropos: fatũ ipſũ. Tumidæ: inſolẽtis iactabũdæ ac vẽtoſæ. Stamia: fatũ ipſũ & finẽ. Nãqꝫ vbi ꝓſiluit: deſcribit temeritatẽ ſyphacis irruẽtis in aciẽ veluti ãnis turbidꝰ cõtra cuiꝰ vanitatẽ rutuli ſeſe erexerũt.

Aggreditur furtim armorum tutãtibus vmbris.
Ac tacita ſpargit celata incẽdia nocte:
Inde vbi collecti rapidam diffundere peſtem
Cœperunt ignes: & ſe per pinguia magno
Pabula ferre ſono clare expatiantur in auras
Et frenos volucri propellunt lumine flammæ
It totis inimica lues cum turbine caſtris.
Atque alimenta vorat ſtrepitu vulcanus anhelo
Arida: & ex omni manant incendia tecto.
Sentitur pleriſqꝫ priuſq̃ cernitur ignis
Excitis ſomno: multorumque ora vocantum
Auxilium inuadunt flammæ: fluit vndiqꝫ victor
Mulciber: & rapidis amplexibus arma viroſque
Corripit: exundat peſtis ſemiuſtaque caſtra
Ardenti volitant per nubila ſumma fauilla.
Ipſius ingenti regis tentoria ſaltu
Lugubre increpitans late circunuolat ardor.
Hauſiſſetque virum: trepidus ni clade ſatelles
E ſomno ac ſtratis rapuiſſet multa precantem.
Verum vbi mox iuncto ſociarant aggere vires
Maſſylus tyriuſque duces: accitaque regno
Lenierat pubes infauſtæ vulnera noctis:
Ira pudorque dabant & coniũx tertius ignis
Immanes animos afflataque barbarus ora
Caſtrorum flammis & ſe velamine nullo
Vix inter trepidas ereptum ex hoſte cateruas
Frendebat minitans. ſed enim non luce ſyphacẽ
Nec claro potuiſſe die nec ſole tuente
A quoqꝫ vinci: iactarat talia vecors.
Sed iam claudebat flatus nec plura ſinebat
Atropos & tumidę properantur ſtãina linguæ.
Nanqꝫ vbi proſiluit caſtris ceu turbidus amnis
Qui ſyluas ac ſaxa trahens per deuia pręceps
Voluitur: & ripas ſpumanti gurgite laxat:
Ante omnes præuectus equo: trahit agmina voce
Contra ſana manus rutuli celſuſque ruebat
Viſo rege procul raptis exercitus armis.
Ac ſibi quiſque vides ne vides ait agmĩe primus
Maſſylus volitat depoſcens prælia rector.
Fac noſtrũ hoc mea dextra decus: violauit & aras
Cælicolum & caſti ductoris fœdera rupit

Sit ſatis huc caſtris ſemel effugiſſe crematis.
Sic ſecum taciti: & ceratim ſpicula fundunt.
Prima in cornipedis ſedit ſpirantibus ignem
Naribus haſta volans: erexitqꝫ ore cruento
Quadrupedem elatis pulſantem calcibus auras
Corruit aſper equus: confixaqꝫ cuſpide membra
Huc illuc iactans rectorem prodidit hoſti.
Inuadunt vanaqꝫ fugam atqꝫ attollere feſſos
Adnitentem artus euocato a vulnere tælo
Corripiunt: tum vincla viro manicæqꝫ pudenda
Addita: & exemplum non vnq̃ fidere lætis
Septriferas arcta palmas vinxere cathena.
Ducitur ex alto deiectus culmine regni
Qui modo ſub pedibus terras & ſeptra patenſqꝫ
Littora ad oceani ſub nutu viderat æquor.
Proſtratis opibus regni phœniſſa metuntur
Agmina: & inuiſus marti notuſqꝫ fugarum
Vertit terga citus dãnatis aſdrubal auſis.
Stabat carthago truncatis vndiqꝫ membris
Vni nixa viro: tantoqꝫ fragore ruentem
Annibal abſenti retinebat nomine molem.
Id reliquum feſſos opis auxilijqꝫ ciere.
Rerum extrema iubent: huc confugere pauentes.
Poſtq̃ ſe ſuperum deſertos nomine cernunt.
Nec mora propulſa ſulcant vada ſalſa carina
Quæ reuocent patrieqꝫ ferãt mandata monentes
Ne lentus nullas videat carthaginis arces.
Quarta aurora ratem dauni deuexerat oras.
Et fera ductoris turbabant ſomnia mentem.
Namqꝫ grauis curis carpit dum nocte quietem
Cernere flaminium graccũqꝫ & cernere paulum
Viſus erat ſimul aduerſos mucronibus in ſe
Diſtrictis ruere atqꝫ itala depellere terra
Omniſque a cannis thraſimeniqꝫ omnis ab vndis
In pontum impellẽs vmbrarumqꝫ exercitus ibat
Ipſe fugam cupiens notas euadere ad alpes
Querebat: terræqꝫ vlnis amplexus vtriſqꝫ
Hærebat latiæ: donec vis ſæua profũdo
Truderet: & rapidũ daret aſpottare procellis.
His ægrum viſis adeũt mandata ferentes
Legati: patrieqꝫ extrema periculapandunt.

Sana manus. ipſi rutuli prudentes & ſanæ mentis pugnantes arte non autem temere vt ſyphax. Prima in cornipedis. in ipſa pugna cũ maſſeſſyli non modo primum impetum: ſed ne conſpectum quideꝫ armorum pati poſſent terrore ſuperioris calamitatis: ſyphax hoſtiũ turmis obequitabat: ſi pudore ſi periculo ſuo fugam ſuorũ ſiſtere poſſet: equo grauiter icto effuſus opprimitur & viuus capit̃ a romanis: vt lętum ſpectaculum maſiniſſæ ꝑberet. Erexit. effecit vt ipſe equus erigeretur & excuteret ſyphacem inſeſſorem. Feſſos artus adnitebatur ſyphax attollere membra. & ſic ligatus ad ducem perductus fuit. Lætis. proſperẽ fortunæ quæ mutabilis neminem: inquit Seneca: comminuit aduerſa fortuna niſi quem ſecunda decepit. Septriferas. regias. Metuntur. cæduntur milites hoſtiles. Inuiſus marti. infœlix iam in ipſa pugna. Notus fugarum. qui prius in hiſpania victus a ſcipione fugerat Dãnatis auſis. omiſſo prælio iam damnabãt ſe prodijſſe in aciem aduerſus ſcipionem tam fauſti martis ducẽ. Truncatis mẽbris. ſuperatis exercitibꝰ: profligatis ducibus: capto ſyphace. Vni nixa viro. ſperãs in ſolo annibale: cuius nomen retinebat carthaginem ruẽtem. Molem ruentem. carthaginem ipſam labantem. Id reliquum. ipſum annibalem qui erat ſolum & reliquuꝫ ſubſidium patrię labantis. Rerum extrema. vltimę neceſſitates. Feſſos opis. carthaginenſes iam omni ope ac auxilio deſtitutos. poteſt etiaꝫ eſſe talis ordo ciere id reliquum opis auxilijqꝫ. Huc. ad Annibalem. Nec mora. miſerunt carthaginẽſes legatos ad annibalem: qui ſecundo vento nauigantes quarto die ad ipſum venerunt in apulia habenteꝫ caſtra. Fera. crudelia mali hominis. videbat per quietem annibal romanos duces qui in prælio ceciderant ſtrictis in ſe mucronibus ruere.

Truderet.impelleret in ipſum mare.Aegeũ.
mœſtum.Negato lætho.morte:quoniam ſerua
batur viuus ad triumphũ & iouẽ capitolinũ.
Præraрidũ iuuenẽ.Scipionem dicebãt in arma
furentẽ: & fauſto marte pugnãtẽ dixiſſe cartha
ginem ſe ſolo æquaturꝫ dũ Annibal in bruttijs
tẽpus terit ne habeat domũ in quã ſe italia pul-
ſus recipiat. Detractuꝫ.cõſumptuꝫ incendio.
Inclyta facta:clara geſta in italia.inde mouerũt
affectus ipſi legati. Toruo obtutu.truci aſpe
ctu.Liuius ait.frẽdens fremens: gemẽſqꝫ ac vix
lachrymis temperans dicitur legatoꝫ verba au
diuiſſe. Expendit.cõſiderat.An tanti.ſ.eẽt car
thago vt dimitteret̃ italia. & ꝓfecto tanti erat
patria.cui non ſolũ bona externa.verũ etiam vi
tam debemus·vndevituperãdi ſũt illi qui ne ali
quam famæ iacturã faciãt patriam ſinũt perire.
& maxime culpandi ſunt ſi patriæ poſcenti no-
lunt adeſſe.In hoc igitur laudat̃pietas Anniba
lis erga patriã cui ſe reuocanti & laborãti cala-
mitate fauere ac ſuccurrerẽ debebat q̃uis:dimit
teret italã p tot annos poſſeſſãvideret̃ indecoꝫ
qm̃ patriæ ſalutẽ ꝓpriæ gloriæ ꝓponere æquũ
erat & decebat.Odirũ exitiũ mortalibus. dete-
ſtatur Annibal inuidiã annonis qui cã fuerat:vt
Annibali ſupplementũ cęteraqꝫ ad bellũ fouẽ
dũ idonea minime mitterent̃.ẽ inuidia magnũ
exitiũ ipſis mortalibus : quippe nõ patitur res:
laudeſqꝫ creſcere.Seruitiũ ad ſeruiendũ:q̃ nunc
imperat.Gentẽ.romanã.ſ.& italã.Feſſos.ſecun
dis victorijs:& eſt pars cõfutationis: Tyrõe.no
uis militibꝰ:nõ petebaꝫ inqt auxilia ꝙ paterer
calamitates:ſed erãvictorijs defatigatus:vt oẽꝫ
culpam reijciat in Annonẽ. Submiſſo. miſſo in
ſubſidiũ.Texere.defatigare cõſumer̃.Victu.ali
mento.Rhetia.romana.Agenoreas.carthaginẽ
ſes.Nunc patriæ decus.obijcit ingratitudinẽ &
imprudentiã tacite ipſis carthaginenſibus :qui
prius nullaꝫ pœne Annibalis rationẽ habuerãt
nunc prementibꝰ malis dicebant ipm̃ eſſe decꝰ
ſi vnicũ patriæ ſubſidiũ. Vertent̃ ſigna.ibimus
inquit vt ſenatores cẽſuerũt. Et ſeruabimus an
non ex ſtomacho loqtur :qm̃ anno nõ merebat̃
ab annibale:cuius gloriæ inuidebat ſalutẽ.De-
tonuit.alta voce iclamauit.ſeruat decoꝫ Anni
balis irati qui tonabat nõ loquebat̃.Celſas pup
pes.Annibal iã hoc ipm̃ p̃ſagiens animo p̃pa-
rauerat naues. itaqꝫ qđ robur in exercitu erant
in aphricã tranſuexit. Multũ gemẽs.raro queq̃
alium .inquit Liuius patriã exilij cã relinquen
tem magis mœſtũ abijſſe ſeruent q̃ Annibalem
hoſtiuꝫ terrã excedentẽ receſſiſſe ſępe italię lit
tora:& deos homineſqꝫ accuſantẽ ſe quoqꝫ ac
ſui ipſius caput excreatũ ꝙ nõ cruentũ ab can-
nenſi victoria militẽ romã duxiſſet.Non terga.

Maſſyla vt ruerint arma:vt ceruice cathenas
Regnato tulerit libyæ:læthoqꝫ negato
Seruetur noua põpa ioui:carthago laboret.
Vt trepidi aſdrubalis q reꝫ agitabat habẽas
Non vna concuſſa fuga ſe triſte profatur
Vidiſſe arderent cum bina ĩ nocte ſilenti
Caſtra:& luceret ſceleratis africa flammis.
Prærapidum iuuenem minitari:brutia ſeruet
Littora dũ pœnus detracturũ ignibus atris:
In quã ſe referat patriã ſuaqꝫ inclyta facta.
Hec poſtq̃ dicta:& caſus patuere metuſqꝫ
Effũdũt lachrymas dextrãqꝫ:vt numẽ adorãt
Audiuit toruo obtutu defixus:& ægra
Expendit tacito cura ſecũ ipſe volutans
An tanti carthago foret:ſic deinde profatur
O dirum exitium mortalibus.o nihil vnquã
Creſcere nec magnas patiẽs exurgere laudes
Inuidia:euerſam iam pridẽ excindere romã
Atqꝫ æquaſſe ſolo potui traducere captam
Seruitum gentẽ:latioqꝫ imponere leges
Dũ ſũptus:dũqꝫ arma duci feſſoſqꝫ ſecundis
Summiſſo tyrone negãt recreare maniplos
Dũqꝫ etiã terere:& victu fraudaſſe cohortes
Annoni placet.induitur tota africa flammis.
Pulſat agenoreas rheteia lancea portas.
Nũc patrię decus & patrię nũc ãnibal vnus
Subſidiũ nũc in nr̃a ſpes vltima dextra
Vertẽtur ſigna:vt patres ſtatuere:ſimulqꝫ
Et patriæ muros:& te ſeruabimus annon.
Hæc vbi detonuit celſas elittore puppes
Propellit:multũqꝫgemẽsmouet ęquor̃ claſſẽ
Nõ terga eſt auſus cedẽtũ ĩuadere quiſq̃.
Nõ reuocare virũ:cuncti præſtare videntur
Quod ſpõte abſcedat ſupi:tãdẽqꝫ reſoluat
Auſoniã vẽtos optãt:& littora ab hoſte
Nuda videre ſat ẽ:ceu flamĩa cõprimit auſter
Cũ fera & abſcedẽs reddit mare nauita parco
Interea voto non auras poſcit amicas
Contentus caruiſſe noto:pacemqꝫ quietam
Pro facili curſu reputat ſalis:omnis in altum
Sidonius viſu conuerterat vndiqꝫ miles.

Ductor defixos itala tellure tenebat
Intentus vultus:manãteſqꝫ ora rigabant
Per tacitũ lachrymę & ſuſpiria crebra ciebat
Haud ſecus vt patriã pulſus dulciſqꝫ penates
Linqueret:& triſtes exul traheretur in oras.
Vt vero affuſis puppes procedere ventis
Et ſenſim cœpere procul ſub ſidere montes
Nullaqꝫ iã heſperia:& nuſq̃ iã daunia tellus
Hæc ſecũ infrẽdẽs.mẽtiſne ego cõpos:& hoc
Indignus reditu:q memet finibus vnq̃ (nũc
Amorim auſoniæ flagraſſet ſubdita tedis
Carthago: & potius cecidiſſet nomẽ eliſæ
Quid tunc ſat cõpos:qui nõ ardẽtia tæla
Acãnis in templa tuli tarpeia? iouẽqꝫ
Detraxi ſolio? ſparſiſſẽ incendia montes
Per ſeptem bello vacuos:gentiqꝫ ſuperbę
Iliacum exitiũ: & proauorũ fata dediſſem.
Cur porto hęc angãt:nũc nũc inuadere ferro
Quis ꝓhibet? rurſũqꝫ ad mœnia tẽder̃ greſ=
Ibo:& caſtroꝫ relegẽs monimẽta meorũ (ſũ
Qua via nota mihi ẽ remeabo anienis ad vn=
Flectite in italiã proras:auertite claſſẽ (das
Faxo vt vallata reuocetur ſcipio roma.
Talibus ardẽtem furijs neptunus vt alto
Proſpexit:verticqꝫ ratẽ ad littora vidit
Quaſſãs cęruleũ genitor caput:ęquora fũdo
Eruit:& tumidũ mouet ultra littora pontũ.
Extẽplo ventos hymbreſqꝫ e rupe procellas
Cõcitat æolias:ac hymbribus ęthera condit.
Tum penitus tęlo molitus regna tridẽti
Intima:ab occaſu tethyn impellit &ortu.
Ac totũ oceani turbat caput:æquora ſurgũt
Spumea & illiſu ſcopulus tremit oĩs aquaꝫ.
Primus ſe attollẽs naſamonũ ſedibus auſter
Nudauit ſyrtim correpta nubibus vnda.
Inſequitur ſublĩe ferẽs nigrãtibus alis
Abruptũ boreas põti latus intonat ater
Diſcordi flatu:& patrẽ rapit æquoris eurus
Hic rupti reboare poli atqꝫ hic crebra micar̃
Fulmina:& in claſſẽ ruer̃ implicabile cœlũ.
Cõceſſere ignes:nimbiqꝫ:& fluctus & ira
Ventoꝫ:noctemqꝫ freto impoſuer̃ tenebræ

nemo auſus eſt inuadere diſcedentẽ Annibalem.
Immo romani ventos optabant qui ſtatim
ipſum a conſpectu italiæ auferrent. Cuncti ſu-
peri.putabant romani ſuperos hoc beneficium
conferre ꝙ Annibal ſponte ſua excedat : & li-
beret italiam tot cladibus attritam.Ceu. flami-
na.romanos non quærẽtes de Annibale victo-
riam:ſed contentos illum abire illeſum compa
rat nautæ qui auſtro quo fuerat iactatus ponẽ-
te non requirit auram leuẽ & ferẽtẽ.Fera flami
na. horrẽdosflatus.Reddit mare.ipſis nauigan
tibus quod abſtulerat.parcovoto.moderata op
tanti. Amicas.ad nauigandum aptas.Salis.ma
ris.Omnis in altum.milites Annibalis aſpicie-
bant mare:ipſe vero reſpectabat italiam. Tri-
ſtes oras.loca exilijs damnata: & afferentia exu
libus triſtitiam. Subſidere.abſcondi montes
vt nauigantibus accidit cum in mare prouehũ-
tur. Mentis ne ego compos.verba Annibalis
turbati animo:quibus dementiam accuſat ſuaꝫ
ꝙ italiam dimiſerit quam per tot annos lacera
uerat & ꝙ poſt pugnam cannenſem non ẽ pro-
fectus ad vrbem.Mentis ne.hæ interrogatiões
irato conueniunt. Hoc reditu.turpi ſcilicet ſi
ne triumpho de italia:q̃rit ergo an ſit indignus
hoc reditu quaſi dicat inſanus ſum ꝙ dimiſi
italiam etiam ſi carthago romanorum incẽdio
deflagraſſet. A cannis.poſt pugnam cannenſẽ.
Solio.ſede ſua capitolina ſeruat decorumviri
impij. Vacuos bello.ſine præſidio:quoniã ce-
ciderant romani ad cannas:& ideo colles vrbis
erant vacui propter bellum& ſic annibal ſe exe
cratur & deos qui tunc illi mentem eripuerunt.
Iliacum exitium.quale habuerunt troiani a
græcis qui ilium incenderunt.Proauorum. tro
ianorum a quibus romani originem habent.
Cur porro hæc angant?cur hæc me angunt in-
quit?ibo iterum ad portasvrbis.quis prohibet?
Nunc nunc.exprimit affectum ipſius annibalis
Monimenta.ſigna. Auertite.ex libya ad ita-
liam vertite. Faxo. efficiam vt obſeſſa a me
roma Scipio ex aphrica reuocetur.fingit poeta
neptunum timentem romanis concitaſſe tem-
peſtatem:vt pœnos redire:in italiam cogitãtes
obrueret:qui tandẽ venere ita cupiẽte in aphri
cam compulſi ſunt.Eruit·concitat. Eolias ꝓ
cellas:ventos quibus præeſt ęolus in ſuo antro
& rupe. Condit. abſcondit. Molitus. cum
concitaſſet ſuo tridenti mare ab imis ſedibus.
Tethyn.mare. Illiſu.impulſu omnis ſcopu-
lus quatiebatur fluctibus vento illiſis. Naſa-
monum ſedibus.quoniam auſter flat a meridie
& videtur habere domicilium apud naſamões
qui habitant arenoſam aphricam. Nudauit.
aperuit.Virgilius Et vaſtas aperit ſyrtes. Ab-
ruptum latus ponti.ingentem aquę cumulum.

Diſcordi flatu.quoniam eurus flat ab oriente Poli. duo axes. Rupti.aperti fiebat chaſma & videbatur aperiri cœlum. Reboare.reſonabãt Implacabile cœlum: ipſa cœli ruina. Conceſſere.ſimul venerunt. Ignes coruſcationes & fulgura. Rupe.ſcopulo. Antennæ.cui alligatur velum.Rudentem.funium. Fœlix o frater :exclamatio Annibalis dolentis ſe aqua extingui: & morte ignaua.laudatq; mortem Aſdrubalis fratris qui pugnando cecidit. Aequate : par diuis in morte.At mihi inquit non licuit deponere vitam ad cannas vbi cecidit paulus totq; viri egregij.Egregium lœthum: decoram mortem.Telo.fulmine. Dum mœret ideſt mœſtus talia iactaret. Geminum:vtrumq; latus ipſius nauis qua Annibal vehebatur. Atris aggeribus :nigris cumulis aquarum & harenarum. Mox:paulo poſt ipſa nauis emerſit ab harenis Nigris verticibus:cumulo harenæ exundantis ideſt æſtu furentis. Pulſa: ipſa ratis ab imo remeauit in altum: Librante : ſuſtinente ipſam nauim. Murice acuto :prominenti ſaxo. Facies:apparentia & aſpectus. Sepoſta:referuata indie triumphi ab annibale quam acceperat potiſſimum ex tẽplo feroniæ in latio:vt ſupra Culta.adorata. Nequicquã:fruſtra. Cum venus: fingit poeta venerem oraſſe neptunuꝫ ne ãnibalem vndis perderet:quoniam volebat illum vinci a ſcipione ne poſſet gloriari carthago annibalem non potuiſſe ſuperari niſi adeo.

Hoc ſatis iræ:oratio veneris ad neptunum.

Genitor neptune quoniam venus nata eſt e ſpuma maris. Cæreta:in cęteris & per cętera noli ſeuire vlterius ne annibal hic moriatur.

Pœni annibalis.Conſidunt:quieſcunt. Obuiaque aduerſis:annibal primum ad lepti claſſem appulit atque ibi copias expoſuit.Initium inde fuit anini.xvij. M. Seruilio.T.claudio cõſulibus hinc hadrumentum peruenit vbi ad reficiendos milites paucos dies conſumpſit excitus pauidis nuncijs omnia circa carthaginem armis romanisobtineri magnis itineribus zamam contendit &caſtra prope ſtatiua ſcipionis poſuit a quo per nuncium colloquia petijt: colloquuti inuicem ſunt in ſingulis interpretibus clariſſimi ea tẽpeſtate duces:paulisper mutua admiratione prope attoniti conticuerũt.annibal prior locutus eſt:& de conditionibus pacis multum diſſeruit : finis tandem fuit armis certandum eſſe : & habendam eam fortunam quam dij dediſſent.Dux:Annibal qui ab ineũte ætate in armis verſatus fuerat. Scitus:peritus mouere militesad affectum laudando eos a rebus geſtis.Ignifero:ardenti & concitato.

Ecce in torta noto venienſq; arupe ꝓcella
Antennę immugit:ſtridorq; immite rudẽtũ
Sibilat:ac ſimilem monti nigrante ꝓfundo
Ductoris frangit ſuper ora trementia fluctũ.
Exclamat voluens oculos cęloq; fretoq;.
Fœlix ofrater diuiſq; æquat e cadendo
Aſdrubal.egregiũ fortis cui dextera in armis
Pugnãti peperit lœthum:& cui fata dedere
Auſoniã extremo tellurẽ apprender̃ morſu.
At mihi cannarum campis vbi paulus & illæ
Egregiæ occubuere animæ. dimittere vitam
Non licitũ:vel cũ ferrem in capitolia flãmas
Tarpeij iouis ad manes deſcendere tælo.
Talia dum mœret diuerſis flatibus acta
In geminũ ruit vnda latus:puppiq; ſub atris
Aequoris aggeribus tenuit:ceu turbie merſã
Mox nigris altę pulſa exundantis harenę
Verticibus ratis ęthereas remeauit ad auras.
Et fluctu s ſupra vẽto librante pepẽdit.
At gemias notus i ſcopulos atq; horrida ſaxa
Dura ſorte rapit miſerãdũ & tricte biremes.
Increpuere ictu proræ.tũ murice acuto
Diſſiliens ſonuit rupta compage carina
Hic varia añ oculos facies natat æquor̃ toto
Arma inter galeaſq; virũ criſtaſq; rubentes
Florentis capuæ gaza & ſepoſta triumpho
Laurẽs præda ducis.tripodes mẽſæq; deoꝝ.
Cultaq; nequicq̃ miſeris ſimulacra latinis.
Cum venus emoti facie conterrita ponti
Talibus alloquitur regẽ maris:hoc ſatis irę
Interea genitor ſatis ad maiora minarum
Cætera parce precor pelago.ne tollat acerba
Hoc carthago decus nullo ſuperabile bello
Progenuiſſe caput:noſtroſq; in funera pœni
Aeneades vndis totoq; eguiſſe profundo.
Sic venus:& tumidi cõſidũt gurgite fluctus
Obuiaq; aduerſis propelluntagmina caſtris.
Dux vetus armoꝝ ſcituſq; accendere corda
Laudibus ignifero mentes furiabat in iram
Hortatu:decoriſq; vrebat pectora flammis.
Tu mihi flamminij portas rorantia cęſi.
Ora ducis:noſco dextrã:tu primus in ictus

Ingentis pauli ruis:ac defigis in oſſa
Mucronem:tibi pugnacis geſtantur opima
Marcelli: graccuſq; cadens tibi proluit ẽſem.
Ecce manus quæ te pulſantem belliger appi
Mœnia ſublimis capuę de culmine muri
Excelſo fuſa moribundũ pertulit haſta.
Ecce aliud fulmẽ dextræ:quo nobile nomẽ
Fuluius excepit non vnũ pectore vulnus.
Huc prima te ſiſte acie:cui conſul in armis
Criſpinus cecidit metu cõmitante per hoſtes
Qui vobis memini ad cannas lętiſſimus iræ
Seruili fers ora ducis ſuffixa veruto
Cerno flagrãtes oculos:vultumq; timẽdum
Non ipſo minus enſe tuum fortiſſime pœnũ
O iuuenis qualem vidi cum flumine ſęuo
Inſignis træbiæ cõplexũ ingentibus vlnis
Merſiſti fundo luctantem vana tribunum
At tu qui gelidas ticini primus ad vndas
Scipiadæ patris tinxiſti ſanguine ferrum
Incepta exequere:& nati mihi redde cruorẽ
Horreſcamne ipſos veniant ad pręlia diuos:
Cum ſtetis turmæ: vidi certantia cœlo
Cũ iuga calcaſtis ſũmas volitare ꝑ alpes.
Cũ videã quoꝝ ferro manibuſq; capaces.
Arſere argyripę cãpi nũ ſegnior ibis
Nũc mihi qui primus torquẽs in mœnia tęlũ
Dardana nec noſtrę facilis cõcedere laudi
Te vero te te extimulem:qui fulmina cõtra
Et nimbos tonitruſq; ac ſũmi nominis iras
Cum ſtarem perferre ferox ac vana iubebas
Nubila: & ante ducẽ capitolia celſa petebas.
Quid vos quis claro deletũ ẽ marte ſagũthũ
Exhorret :quos nobilitant primordia belli:
Vt meq; & vobis dignũ defendite quæſo
Pręteritas dextræ laudes diuũ ipſe fauore
Vincẽdoq; ſenex patria poſt trina labãtem
Luſtra:& non viſos tam lõga ætate penates.
Ac natum & fide iam pridem coniugis ora
Confiſus vobis repeto:non altera reſtat
Iã libyæ:nec dardanijs pugna altera reſtat.
Certatus nobis hodie dominũ accipit orbis.
Annibal hæc:ſed non patiẽs remorãtia verba

Flammis:ardore ac cupiditate. Decoris: laudis & gloriæ decoriq; ſeruandi. Tu mihi flaminij.oratio Annibalis hortãtis milites ad operam patriæ nauandam:ne poſt tot victorias in vltimo actu perdãt decorum:& partam gloriam. Mihi: ad meam gloriam o miles inquit qui flaminium interfeciſti adſis in prima acie vt referas ſpolia ſcipionis. Appi : vertit ſermonem ad Appium : qui ad capuam cecidit cum muros aſcenderet deiectusab hoſte. Chriſpinus collega marcelli. Lætiſſimus iræ:qui adeptus es lætitiam propter iram quia interfeciſti Seruilium. Pœnum pœnorum. Tribunum .L. Fuluium qui cecidit ad Trebiam.Scipiadæ patris :ad Ticinum fuit vulneratꝰ Scipio : vt dictum eſt. Nati.huius Scipionis illius filij. Certantia cœlo:erecta vſq; ad cœlum. Cum videaꝫ.Horreſcam ne inquit cum videam vos qui omnem apuliam ferro igniq; vaſtatis. argiripa oppidum apulię cond tum a Diomede. Capaces:ampli patentes. Nec docilis concedere noſtrę laudi : ideſt qui me laudibus æquas. nec ſcis cedere noſtræ gloriæ.Fulmina contra:hoc dicit propter tẽpeſtatem quam paſſi fuerant ad portas vrbis. Ante ducem:me q̃ eram dux. Primordia belli: primũ bellum ſagunthinum. Natum: aſparem. Coniugis:himilces.Cõfiſus vobis : fretus fortitudine veſtra o milites huc redij : vt patriæ laboranti adeſſem.Certatus nobis hodie inquit orbis terrarum ꝓ quo certauimus dominum accipiet :& orbis erit prẽmiũ certaminis. Ad effatus.ad prima verba ducis petebant ſignum pugnæ. Qui te mẽtis edunt morſus : verba iouis ad iunonem. Morſus: curæ quę cor mordent &vrunt :inde curæ dictæ

Fatalia regna:romana quæ fatis ita volentibus imperare debent. Quis modus :quis finis. & menſura voti cuius vt fiat compos oẽius faſq; violat. Cadmea:carthaginenſi.

Iuuenem annibalē. Immiſti:imiſiſti. Cōponere gentē:redigere ad modū atq; mediocritatem ipſos pœnos omnia conturbantes. Ianua belli :alludit ad tēplum iani quod in pace clauſū erat. piſo in annalibus tradidit ædificatū fuiſſe templū a Numa pompilio iter forū romanum & boarium iano gemino & ab eodem cōſtitutum vt eius porta clauſa ſignificaret pacē:aperta bellū:clauſa fuit ſuo tēpore:& primo bello punico finito luctatio conſule:inde finitis bellis ciuilibus ſub auguſto. appellabatur hæc porta ianualis cū ſigno iani qui appellabatur ianus quirinus quia eſſet bellorū potens. Trāquillus in auguſto ait : ianū quirinū ſemel atq; iterum in condita vrbe ante memoriā ſuam clauſum in multo breuiore temporis ſpacio terra mariq; pace parta clauſit. Gratia lāguet:qm̄ non eſt mihi inquit ea gratia apud te q̄ quondā eſſe ſolebat: & cecidit iam primus amor. Languet:fit minor. Fila ſororum.i.contra fata. Cineres troiæ: ex ſtomacho loquitur.i.ipſi romani oriundi a troianis reliquijs græcorum: & incēdio abſumptis imponāt leges carthagini.

Remittas:dones ei vitam nec ſinas eū capi a romanis. Stent etiā:petit ne carthago euertatur. Contuſa malis. tot calamitatibus afflicta &vexata. Fracto nomine ſidonio:amiſſa fama quā de orbis imperio querebant. Noſtro honori:qm̄ iuno illic imprimis colebatur placabat̄q; humano ſanguine. Do ſpacium muris. vaticinatur iuppiter quicquid futurum eſt de carthagine quā ſcipio æmylianus in tertio bello punico euertit atq; incendit: ideo ait:do ſpaciū muris.

Quatenus:quandiu &quouſq; fatis placet indulgere carthagini. Sub pari noie ſcipio nepos per adoptionem huius ſcipionis qui victo annibale carthaginem ad tributū redegit. Miſcere hic ſydera. conabitur annibal liberatus hoc prœlio miſcere cœlum mari.i.conturbare oia: & hoc dicit propter antiochū quem fecit hoſtes populo romano. Redeuntib⁹ renouatis. Saturnia regna :italiam. Romulei iuuenis:Scipionis. Statuit : conſtituit fata carthagini & annibali Alta merces:magna .erat enim pręmium victoriæ ipſe orbis. De magno nomine: fama nomen ipſius Annibalis erat terror. Benę cognitus : quem romani fue-

Auſonius miles quatiens dux cœperat ora
Soluere ad effatus ſignum pugnamq; petebat.
Hęc procul aeria ſpectantē nube ſororem
Vt vidit diuum genitor:mœſtoſq; ſub acri
Obtutu vultus:ſic ore effatus amico eſt.
Qui te mentis edunt morſus? da noſcere coniunx.
Non pœni caſus ducis & carthaginis angit
Cura tuæ? ſed enim reputa tecum ipſa furores
Sidonios:gentem contra & fatalia regna
Teucrorum:quis erit quæſo germana rebelli
Fractis fœderibus populo modus? ipſa malorum
Non plus carthago tulit exhauſitq; laboris
Quam pro cadmea tu exercita gente tuliſti
Turbaſti maria:ac terras :iuuenemq; ferocem
Immiſti latio tremuerunt mœnia romę.
Perq; bis octonos primus fuit annibal annos
Humani generis. tempus componere gentem.
Ad finem ventum:& claudenda eſt ianua belli
Tum ſupplex iuno:neq; ego mutare laborans
Quis eſt fixa dies pendenti nube reſedi.
Nec reuocare acies bellūq; extendere quęro
Quæ donare potes. quoniam mihi gratia lāguet
Et cecidit iam primus amor. nil fila ſororum
Aduerſus poſco:vertat terga annibal hoſti.
Et placet & cineres troię carthagine regnent.
Illud te gemini per mutua pignora amoris
Et ſoror & coniunx oro tranare pericla
Magnanimum patiare ducem:vitæq; remittas:
Ne ve ſinas captum auſonias perferre cathenas.
Stent etiam contuſa malis mea mœnia fracto
Nomine ſidonio. & noſtro ſeruentur honori.
Sic iuno:& breuiter contra ſic iuppiter orſus.
Do ſpacium muris:vt vis carthaginis altę
Stent lacrymis precibuſq; tuis:ſed pręcipe cōiunx
Quatenus indulſiſſe vacet:non longa ſuperſunt
Fata vrbi:venietq; pari ſub nomine ductor
Qui nunc ſeruatas euertat funditus arces.
Aetherias quoq; vti poſcis trahat annibal auras
Ereptus pugnæ:miſcere hic ſydera ponto
Et terra implere volet redeuntibus armis.
Noui fœta viri belli pręcordia:ſed lex
Muneris hęc eſto noſtri:ſaturnia regna

Ne poſt hac videat. repetas neue amplius vnq̄
Auſoniā nunc inſtanti raptum auehe lœtho
Ne ſi miſcebit latis fera prælia campis
Romulei nequeas iuuenis ſubducere dextrę.
Dum ſtatuit fata omnipotens vrbiq; duciq;
Inuadunt acies pugnam: & clamore laceſſunt.
Sydera non alio grauiores tempore vidit
Aut populos tellus:aut qui paria arma mouerent
Maiores certare duces: diſcriminis alta
In medio merces:quicquid tegit vndiq; cœlū
Ibat agenoreus pręfulgens ductor in oſtro
Excelſumq; caput penna nutante leuabat
Criſta rubens:ſęuus magno de nomine terror
Præcedit :latioq; micat bene cognitus enſis
At contra ardenti radiabat ſcipio cocco
Terribilem oſtentans clypeum quo patris & vna
Cœlarat patrui ſpirantes pręlia dira
Effigies flammam ingentem frons alta vomebat.
Sub tanta cunctis vi telorumq; virumq;
In ducibus ſtabat ſpes &victoria ſolis.
Quin etiam ſubigit fauor vt plerūq; metuſue
Scipio ſi libycis eſſet generatus in oris
Sceptra ad agenoreos eſſent ventura nepotes.
Annibal auſonia genitus ſi ſede fuiſſet
Haud dubitant terras itala in dictione futuras
Contremuere aurę rapido vibrantibus haſtis
Turbine & horificam traxere per æthera nubem
Inde enſis propiorq; acies & cōminus ora
Ad mota ac dira flagrantia lumina flamma
Sternitur in medium contemptrix turba pericli.
Quę primis ſe precipitem tulit obuia telis
Gentilemq; bibit tellus inuiſa cruorem.
Feruidus ingenij maſiniſſa & feruidus æui
In primas macetum turmas immania membra
Infert:& iaculo circunuolat alite campum
Cęrulus haud aliter cum dimicat incola tyles.
Agmina falcifero circūuenit acta couinno.
Graia phalanx patrio denſarat more cateruas.
Innixiſq; aſtat nulli penetrabilis haſtis.
Immemor has fci poſt fœdus in arma philippus
Miſerat. & quaſſam refouebat agenoris vrbem.
Rareſcit multo laxatus vulnere miles

erant in italia experti. Cocco:paludamento coccineo vt moris erat romanorum ducum : coccum nunc appellam⁹ granam& roſatum. Spirantes:præſe ferentes pręlia. fuerant enim duo fulmina belli & erant ſcipioni numinum inſtar. Frons alta:ipſius ſcipionis videbatur radiare: Li.ait:adeo celſus hic corpore vultuq; ita læto:vt viciſſe iam crederes dicebat. Subigit: cogit credere atque ingreditur mentes ipſorum militum. Vt plerumq;.ſcilicet ſit vt fauor & metus cogant homines diuerſa ſentire credereque : & per hoc oſtenditur pręſtantia ipſorum ducum. Nepotes agenoreos.i. imperium orbis peruenturum ad carthaginenſem. Ditione itala. ideſt totum orbem in poteſtate Romanorum. Nubem : quam fecit multitudo haſtarum. Gentilem: ipſorum aphrorum. Macetum turbas: milites quos philippus macedonum rex miſerat in auxilium annibalis cum quo iūctus erat fœdere:vt dictum eſt.

Cærulus aut aliter maſiniſſam acies hoſtiles vaſtantem comparat illis qui falcato curru denſa circunſerant agmina. Cærulus:maris cerulei incola. thyle eſt inſula oceani britānici vltima iſularum quæ orcades dicuntur. Falcigero : habenti falces quæ obuios ſecāt & ad latus accedentes. Couinno: plauſtro ſiue curru: eſt enim couinnus vehiculi genus. Phalanx:proprie loquutus eſt cum phalanx vocabulum macedonicum ſit. Patrio more:macedonico ritu:nam phalanx multitudine militum denſa erat : & qui erant in phalange vtebantur vmbone. vnde Iuuenalis:Sed illos defendit numerus iūctæq; vmbone phalanges. & Syllius dicit phalangem nullis haſtis fuiſſe penetrabilem. Immemor pacti: quod prius habuerat cum romanis. Has: cateruas. Poſt fœdus :quod cum Annibale philippus percuſſerat. Vrbem carthaginem conditam ab agenoreis.

Periuria graia:ipſos macedones periuros : quoniam ruperant fœdera. Reſignat:aperit & laxat ipſam phalangem denſam:& quaſi ſignatam & clauſam. Labenti æuo.in ſenecta. Pelleum : ex pella vrbe macedonię patria magni alexandri. Latios:ipſos bruttios qui Annibalem ſequuti fuerant.

Sylarum: nomen deductum a fluuio

ſylaro lucaniæ. Caudin⁹. nomē acceptum a caudini furcis: quę ſunt in ſamnio: caudinis: & ſarris erāt ex brutijs. Vir. & aman⁹ ex romanis. Noti habitus. qa cgnoſcebant illos eē italos ꝓpter habitus: & vocē. ergo habitus accēdebāt iras romanoꝝ. Qualis in ęſtiferis: Annibalē furentē & pugnā inſtaurantē comparat ſerpenti qui virus effūdit. Colla fœta: plena veneno. ſic annibal attollens caput vociferabatur. Aeſtiferis: torridis quoniam inhabitabilis eſt illa regio ꝑpter ſolis ardores & ſerpentes. Paretonius: libycus ab oppido paretonio ſiue loco de quo dictum eſt. Continuo: Annibal ſtatim interemit herium Marrucinum cogitantem illum conficere. theate oppidum & caput marrucinorum de quo dictum eſt. Clarum theate: quoniam erat caput gentis: & dicatum cælicolum matri: vt ſupra cecinit. Nitēti magnum: qui magnam rem moliebatur. infeſta quippe haſta ibat in annibalem. Arrecto: intento: & qui erigebatur ad laudem crœſi ducis. Proles barcę: annibal cuius pater barca cognominabatur. Vmbris: inferna ſede. Abigat. pellat a ſe ꝙ romanis pepercerim poſt ſuā cædem. Libys: annibal ruens in prælium vertit per longum ſpatiū hoſtes in fugam. adeo erat terribilis incutiebatq; terrorem hoſti: vt tonitrua omni generi animantium. Labat: ruit ipſum cælum. Oborta lux. coruſcationes. Viritim: ſingulis viris. Perculſis: ipſis mortalibus animo conſternatis audito fulmine viſiſq; coruſcationib⁹. Proiecit in ora: coegit eos fugere & ſic poſt terga vulnus accipientes cadebant in faciem quod turpiſſimum eſt. Horum. aliquorum fortitudo: & vera virtus dedit pectora. Gradiuo. i. pugnæ & enſi: vt viros fortes decebat: qui aduerſo pectore vulnera excipiunt. Ductor rheteius: Romanus Scipio quem marti comparat ſyllius. Hebrum. fluuiuꝫ thraciæ. getæ etiam vt dictum eſt: mixti fuerunt thracibus.

Atq; aperit patulas proſtrato corpore late
Inter tela vias: irrumpit mole ruinæ
Auſonius globus: & periuria graia reſignat.
Archemorū ruilus teucꝝ norbanus & ābos
Mantua labenti genitrix dimiſerat æuo.
Obtruncat ſamiū bellacis dextra caleni.
At clytium ſelius: pelleū & vana tumentem
Ad nomē patrię clytium: ſed gloria pelle
Haud valuit miſero defendere daunia tela
Seuior his latio vaſtabat bruttia ſigna
Lęlius increpitans. adeo ne œnotria tellus
Deteſtanda fuit: quā per maria aſpera perq;
In ſanos tyrio fugeretis remige fluctus?
Sed fugiſſe ſatis furit: latio ne cruore
In ſuper externas petiti perfundere terras?
Hæc dicens ſilarum meditantē in prẹlia tælo
Præuenit: haſta volans imo ſub gutture ſedit
Et vitę vociſq; vias ſimul incita clauſit
Virgilio caudinus: acerbo ſatis amano
Sternitur: accendunt iras: vultuſq; virorum
Armorūq; habitus noti: & vox conſona liguæ
Quos vbi nutantes conſpexit amilcare cretus
Terga fugæ. ſtate ac noſtram ne prodite gētē
Vociferans ſubit: & conuertit prẹlia dextra.
Qualis in æſtiferis garamātū fœta veneno
Attollit cāpis feruenti paſtus harẹna
Colla parethonius ſerpens: lateq; per auras
Vndantē torquet perfundēs nubila tabem.
Continuo infeſta portantē cuſpide vulnus
Impedit anteuolans herium cui nobile nomē
Marrucina domus clarumq; theate ferebat
Atq; illi magnū nitēti & laudibus hoſtis
Arrecto capuli ad finē manus incita fodit:
Qẹurebatq; miſer morienti lumine fratrem.
Cum iuuenis ſubit & lẹtho ſtimulatus acerbo
Pleminius ſeuum mucronā ante ora coruſcat.
Ac fratrem magno minitās clamore repoſcit.
Huic proles barcę: germanū reddere vero
Si placet: haud renuo: maneāt mō fœdera nr̄a
Aſdrubalē reuocar̄ vmbris: ego ne aſpa ponā
Vnq̄ in romanos odia? aut mā ſueſcer̄ corda
Nr̄a ſinā? parcamq; viro: quem terra crearit

Itala? dum manes inimica ſede repellat
Eterna: ſocioq; abigat me frater auerno
Sic ait: & clypei propulſum pondere toto
Lubrica qua tellus lapſantis ſanguine fratris
Fallebat niſus: proſternit: & occupat enſe.
Extendit labens palmas heriumq; iacentem
Amplexus iuncta leniuit morte dolorem.
Tum libys inuadi mixtę certamina turbę
Conuertiq; ruens per longum hoſtilia terga.
Vt cum fulminibus permixta tonitrua mundum
Terrificant: ſūmiq; labat domus alta parentis
Omne hominū terris trepidat genus: ipaq; oborta
Lux atrox micat: & prẹſens aſtare viritim
Creditur intento perculſis iuppiter igne.
Parte alia ſeu ſola forent diſcrimina campo
Qua miſcebat agens truculentus ſcipio martem
Aſpera pugna nouas varia ſub imagine lẹti
Dat formas. hic enſe iacet proſtratus adacto.
Hic ſaxo perfracta gemit lachrimabilis oſſa
Atq; hos turpe pauor fuſos proiecit in ora.
Horum aduerſa dedit gradiuo pectora virtus
Ipſe ſuper ſtrages ductor rheteius inſtat.
Qualis apud gelidum currus quatit altior ebrum
Et geticas ſoluit feruenti ſanguine mauors
Lætus cæde niues: glaciemq; aquilonibus auctam
Perrumpit ſtridens ſub pondere belliger axis
Iamq; ardore truci luſtrans fortiſſima quęq;
Nomina obit ferro: claris ſpectata per orbem
Stragibus occumbit late inter tela iuuentus.
Qui muros rapuere tuos miſeraſq; nephandi
Principium belli fecere ſagunthe ruinas.
Qui ſacros thraſimene lacus: phaetontia quiq;
Polluerant tabo ſtagna ac fiducia tanta
Quos tulit: vt ſuperum regi ſoliumq; domoſq;
Irent direptum: mactantur cōminus vno
Exitio: redduntq; animas: temerata ferebant
Qui ſecreta deum: & primo reſeraſſe negatas
Greſſibus humanis alpes: formidinis huius
Plena acies propere retro examinata ruebat.
Haud ſecus ac tectis vrbis vulcania peſtis
Cum ſeſe in fudit: rapiduſq; incendia flatus
Ventilat: & volucres ſpargit per nubila flammas.

Nefandi ſuſcepti ab Annibale contra fœdus. Phaetontia ſtagna: padū propter pugnam ad ticinum & trebiam qui in padum emittunt. Tanta fiducia: vt auderent tendere ad vrbem vt deijcerent iouem capitolinum e ſede tarpeia. Secreta deum. violata deorum ſacra quoniam ſpoliauerunt templum feroniæ & iunonis laciniæ in bruttijs quod ad eum diem inuiolatum fuerat. Ruebat: fugiebat dabatq; terga Scipiōi vt vulgus fugit incendium. Erumpit: euolat ex domibus. Teneri. occupari ſtrage vulgarium militū. Iam Scipio appetebat Annibalem qui tanti erat vt etiā ſi carthago cecidiſſet: & omnis exercitus nil actū eſſet a romanis ſi is viueret. Profectum: ideſt nullam vtilitatem eſſe italię. Effigiem latiam. formā Scipionis: imitatio eſt Virgilii. Attollit: erigit quemadmodum habebat Scipio honorem: paludamentum coccinum. Fulgentis: rubri. Sine corpore quoniam vmbra erat: & fantaſma. Simulatus iunoni: imago ſcipionis ſimulata a iunone

Ales.velox imago Scipionis. Cæco. non viſo mihi. Cur latet monſtro ſub falſa Scipionis imagine. Secundus .propitius italiæ non eripies mihi Scipionem inquit vlla arte. Auſpicium. principium & ſignum vt pugnarent. Ingloria fata.inhonoratam mortem: & quæ potius timidi eſt q̃ hominis fortis. Compendia grata. breue iter ad locum vbi pugnatur. Patres.ſenatores. Cælata.ipſa Iuno ſub forma paſtoris. Interea cadmea manus .ipſi milites carthaginenſes abſēte Annibale vt poeta fabulatur.

Attonitū erumpit ſubita formidīe vulgus.
Latæq; vt capta paſſim trepidatur in vrbe
Verū vbi cunctari tedet diſperſa virorum
Prælia ſectantē & leuiori marte teneri:
Omnes in cauſā belli autoremq; malorum
Vertere iam vires tandē placet ānibal vnus
Dū reſtet:non ſit muris carthaginis ignis
Subdatur:ceciq; cadant exercitus omnes
Profectū latio:contra ſi concidat vnus
Nequicq̄ fore agenoreis cūcta arma:viroſq;
Illum igr̄ luſtrans circūfert lumina campo.
Rimaturq; ducē iuuat in certamina ſumma
Ferre gradū: cuperetq; viro concurrere tota
Spectante auſonia:celſus clamore feroci
Prouocat īcrepitās hoſtē & noua ꝓlia poſcit
Quas poſtq̄ audiuit voces conterrita iuno
Ne libyci ducis impauidas ferrētur ad aures
Effigiem informat latiā:propereq; coruſcis
Attollit criſtis: addit clypeūq; iubaſq;
Romulei ducis:atq; huēris īponit honorem
Fulgētis ſaguli dat greſſus habituſq; ciētis
Prælia:& audaces addit ſine corpore motus.
Tum par effigies fallacis imagine vana
Cornipedis moderāda cito per deuia paſſu
Belligeræ datur:ad ſpeciē certaminis vmbræ.
Sic pœni ducis ante oculos exultat & vltro
Scipio iunoni ſimulatus tela coruſcat.
Ac viſo lætus rectore ante ore latino:
Et tandē propius ſperās ingētia pœnus:
Quadrupedi citus īponit velocia membra.
Et iacit aduerſā properati turbinis haſtam.
Dat terga:& cāpo fugiens volat ales imago.
Tranſmittitq; acies:tū vero vt victor & alti
Iā compos voti ferrata calce cruentat
Cornipedē:& largas pœn⁹ cadit aſꝑ habenas
Quo fugis oblitus nr̄is te cedere regnis?
Nulla tibi libyca latebra eſt o ſcipio terra.
Hæc ait:& ſtricto ſequitur mucrone volantē
Donec longinquo fruſtratū duxit in arua
Diuerſa ſpatio ꝓcul a certamine pugnæ.
Tum fallax ſubito ſimulacrū in nubila ceſſit.
Fulmineus ductor quis nā ſe lumine cæco

Compoſuit nobis inquit deus? aut latet idē
Cur mōſtro? tātū ne obſtat mea gloria diuis?
Sed non auelles vnquā quicūq; ſecundus
Cælicolum ſtas auſoniæ:non artibus hoſtem
Eripies verum nobis:frena inde citatis
Cōuertit furibundus equis:cāpūq; petebat.
Cū ſubita occulto peſtis collapſa tremore.
Cornipedis moles ruit:atq; efflauit anhelo
Pectore iunonis curis in nubila vitā.
Tū vero impatiens veſtra ē hæc altera eſtra.
Fraus īquit ſuperi:non fallitis æquor̄ merſū
Texiſſēt ſcopuli:pelaguſq; hauſiſſet & vndæ
Anne huic ſeruabar læto:mea ſigna ſecuti
Quis pugnæ auſpicū dedim⁹:cedūtur & ab (ſēs
Accipio gemit⁹:voceſq; & verba vocātū
Annibalē:quis nr̄a ſatis delicta piabit
Tartareus torrēs? ſic̄ hæc fundebat:& vna
Spectabat dextrā:ac læti feruebat amore.
Tū iuno miſerata virum:paſtoris in ora
Vertitur:ac ſyluis ſubito procedit opacis.
Atq; his alloquitur verſantē inglorια fata.
Quæ nam te ſyluis accedere cā ſubegit
Armatū noſtris? num dura ad prælia tendis
Magnus vbi auſoniæ reliquos domat ānibal
Si velox gaudes ire:& cōpēdia grata (armis?
Sūt tibi:vicino in medios te tramite ducā.
Annuit atq; onerat promiſſis pectora largis
Paſtoris:patreſq; docet carthaginis altæ.
Magna repēſuros:nec ſe leuiora daturum
Præcipitē & vaſto ſuperantē ꝓxima ſaltu
Circūagit iuno:& fallēs regione viarum.
Nō gratā inuito ſeruat celata ſalutem.
Interea cadmea manus deſerta pauenſq;
Nō vllū annibalē nuſq̄ certamia cernit
Sequi nota ducis:pars ferro occūbere credunt.
Pars dānaſſe aciē.& ſuperis ceſſiſſe ſiniſtris.
Ingruit auſonius:verſoſq; agit æquore toto
Rector: iāq; ipſæ trepidāt carthaginis arces.
Impletur terrore vago cuncta aphrica pulſis
Agminib⁹.volucriq; fuga ſine marte ruentes
Tēdūt attonitos extrema ad littora curſus.
Ac tartheſſiacas profugi ſpargūtur in oras.

Siniſtris.aduerſis.Verſos.ſ.in fugā perſequebatur Scipio. Tarteſſiacas.oras hiſpaniæ ad oceanum vbi eſt tarteſſus. Domos batti.cyrenaicā regionē .Flumina lagi.nilum a lago patre Ptolemæi.Sic vbi vi cæca.famā huius cladis ſparſā latius cōparatione ꝓbat: queadmodū inquit ſeres populi orientis hn̄tes arbores lanigeras vidētes cineres in ſuis arborib⁹ intelligūt arſiſſe veſbiū montē cāpaniæ q̄uis ab ipſis lōga terræ mariſq; intercapedine diſtet.ſic remotæ gētes:& natiōes intelligebāt cladē pœnoꝝ illis narrantibus q timore ꝑulſi fugiebant. Vi cæca.occulta potētia: qm̄ accendit̄ ignis in viſceribus mōtis vēto agēte invenas ſulphureas. Tandē.poſt magnū cōflictum ipſoꝝ ventoꝝ in venis terræ. Paſtos ꝑ ſæcula.nutritos in viſceribus mōtis per multos annos. Monſtꝝ.rē mirā videt̄ quippe mōſtroſum eſſe ꝙ arbores orientis caneſcāt cinere auſonio Caneſcere.albeſcere. Gargani.hoc dicit ꝓpter pugnā cānenſem. Vada.trāſimenū. Amnē phaetontis padus. Proſtratis.cæſis militibus punicis. Cannas.gloriā meā cæſis romanis in pugna cānenſi. Decedes regnis.prius amittes tu cælum o iuppiter q̄ ego nomē reꝝ a me geſtaꝝ:hæc impietas cōuenit ānibali ꝑfido & irato. Patriæ.ſ.meæ ero ſupſtes ad ſpes armoꝝ vt.ſ.cōtra te bellū inſtauret̄ Tibi reſidēt hoſtes:o Roma inqt tibi hoſtes cadūt.nā ꝑcellis hac pugna & victrix es :ſed mihi ſatis erit quo ad vixero terrori eſſe italiæ: nec ero in patria ne conditionibus pacis aſtringar : & aufugit carthaginenſium ſociourmq;. inquit Li.cæſa ſunt eodie ſupra milia.xx.par ferme numerus captus eſt cum ſignis militaribus. cxxxiiij. victores ad decem mil.cecidere. Annibal cum paucis equitibus elapſus iter tumultum adrumētum ꝓfugit oia & in ꝓlio:añ aciem priuſq̄ excederet pugna exptus : & cōfeſſiōe ēt Scipiōis oiumq; ꝑitoꝝ militiæ illā laudē adept⁹ ſingulari arte aciē eo die iſtruxiſſe. ānibal poſtea carthaginē accitus.vi.& .xxx.āno poſtq̄ puer ide ꝓfect⁹ erat faſſus ī curia eſt nō ꝓlio mō ſe ēe ſed bello victū nec ſpē ſalutis alibi q̄ ī pace ponēdā ēe. Annibale igit̄ autore legati ad pacē petēdā miſſi ſūt. Lælius romā a ſcipiōe mittit̄ victoriæ nūcius. interea ſupat̄ verramia fili⁹ ſyphacis q cū exercitu auxilio pœnis veniebat. Reſerāt̄ ꝓtin⁹ arces.cū Scipio caſtra hēret ad tuneta.xxx.legati carthaliñeſiñ ad eū venerūt:qb⁹ ſcipio cū dixiſſet vt tot cladib⁹ edocti tandē deos:& iuſiurādū eſſe crederēt.cōditiōes pacis dictæ ſūt vt carthaginenſes liberi ſuis legibus viuerent:quas vrbes quoſq; agros : quibuſq; finibus ante bellum tenuiſſent.populandiq; finem eo die romanus faceret:ꝑfugas fugitiuoſq; & captiuos omnis redderēt romanis.naues incēderēt.bellū iniuſſu po

puli ro.nõ gereret.Maſiniſſę res redderẽtfœduſ
q́ꝫ cũ eo facerẽt.x:mil.talenta deſctipit pẽſioni-
bus æquis in annos.L.ſoluerent obſideſq́ꝫ cẽruꝫ
Scipionis arbitratu darent:nec minores. xiiij.ã
nis nec.xxx.maiores Belua.elephãtus. Exceſæ
rates.naues carthaginenſium inqt Liui.prouec
tas in altum incendi iuſſit. quingẽtas fuiſſe oĩs
generis quæ remis agerentur quidam tradunt:
quaꝝ conſpectum repente incendiũ tã lugubre
fuiſſe pœnis q̃ ſi tum ipſa carthago arderet: bel
lum hoc punicum ſecundũ auſpiciũ habuit poſt
primũ annis tribꝰ&.xx.P.cornelio Scipione.T.
Sempro. Gracco cõſul.finitũ eſt.xvii.ãno. Gn.
Cornelio.Lentulo:&.P.Helio peto cõſul.Nere
us.ipſe deus maris.Cõpos.Scipio adeptus glo-
riam imortalem roma rediit.Primus.Liuius ait
aphricanũ cognomẽ militarispriꝰ fauor an popu
laris aura celebrauerit :an ſicuti fœlicisſyllę ma
gniq́ꝫ Põpeij patruꝫ memoria cœptũ ab aſſenta
tatione familiari ſit paꝝ cõpertũ habeo .primꝰ
certe hic iperator noievictę a ſe gentis eſt nobili
tatus. exemplo deide huius nequaq̃ victoria pa
res inſignes imaginũ titulos claraq́ꝫ cognomina
familię fecerũt.Securus ſceptri.victorię a ſe par
tæ.Sublimi.ampliſſimo clariſſimoq́ꝫ oium triũ-
phorum qui ante id tẽporis fuerant. pace terra
mariq́ꝫ parta.P.Scipio regi maſiniſſæ auitum re
gnum reddidit additis vrbibus quæcunq́ꝫ in po
teſtatẽ po.ro.ex regno ſyphacisveniſſẽt:exercitu
in naues ipoſito in ſiciliã traiecit iter p italiã fa-
ciẽti obuiã magna frequẽtia itũ eſt.& clariſſimo
triũpho vrbẽ inuectus. Argenti tulit i ærariũ põ
do.c.milia&.xxiij.militibꝰ q̃drageẽos ęris diuiſit.
Syphax morte ſubtractꝰ ſpectaculo magiſq̃ glo
riæ paulo ante apud tybur deceſſerat:quo ab al
ba traductꝰ fuerat.publico illic funere elatꝰ fuit.
polybius tradit in triũpho ductum.Qu.Teren-
tius culleo pileatus triumphantẽ Scipionem ſe-
quutus eſt.forma triũphi talis fuit coronati mi/
lites precinentibus tibijs fercula pręferebãt ſpo
lijs hoſtium cincta .ligneæ turres ad imaginẽ ca
ptarum vrbiũ p̃latæ ſunt.auꝝ deide: & argentũ
rude:atq́ꝫ ſignatũ:coronæ deide bellica virtute
partæ candidi.boues cũ auratis cornibus & ele-
phanti ſequebantur. poſt primores carthaginẽ-
ſium:& numidarum captiui. Ipſũ imperatorẽ li
ctores ſericis ornati veſtibus p̃ibant. citharedo-
rum ac tybicinum deinde turba inſtar hetruſcæ
pompæ aureis coronis redimiti præcinentes.in
ter quos ridiculusſenex armillis &auro amictus
captis illudebat. currum odores ac thura affla-
bant. Scipio ipſe caput habebat redimitum au-
rea corona lapillis præcioſis : & margaritis or-
nata:& de more patrio geſtabat purpureamve-
ſtem intexto auro ſub effigie ſtellarũ altera ma
nu eburneum ſ eptrum ferẽs altera laurum.ade

Pars batti petiere domos:pars flumina lagi
Sic vbi vi cęca tandem deuictus ad aſtra
Euomuit paſtos per ſęcula veſbius ignes:
Et pelago & terris fuſa ẽ uulcania peſtis
Videre ęoi monſtrũ admirabile ſeres.
Lanigeros cinere auſonio caneſcere lucos
Quẽ feſſum tumulo tandẽ regina ꝓpiquo
Siſtit iuno ducẽ:facies vnde omnis & atrę
Apparent admota oculis veſtigia pugnæ
Qualẽ gargani campũ trebiæq́ꝫ pal udẽ
Et tyrrhena vada:& phaetontis viderat ãnẽ
Strage viꝝ vndantem:talis miſerabile viſu
Proſtratis facies aperitur dira maniplis.
Tum ſuperas iuno ſedes turbata reuiſit.
Iãq́ꝫ ꝓpinquabãt hoſtes:tumuloq́ꝫ ſubibãt
Cũ ſecũ pœnus:cælum licet omne ſoluta
In caput hoc cõpage ruat:terręq́ꝫ dehiſcãt
Non vllo cannas abolebis iuppiter æuo
Decedeſq́ꝫ prius regnis:q̃ nomina gentes
Aut facta ãnibalis ſileãt: nec deide reliquo
Securã te roma mei patrięq́ꝫ ſuperſtes.
Ad ſpes armoꝝ viuã tibi:nã modo pugna
Præcellit. reſident hoſtes mihi ſatq́ꝫ ſuperq́ꝫ
Vt me dardanię matres.atq́ꝫ itala tellus
Dũ viã expectẽt:nec pacẽ pectore norit.
Sic rapitur paucis fugiẽtũ mixtus:& altos
Inde petit retro mõtes:tutaſq́ꝫ latebras.
Hic finis bello reſerãtur protinus arces
Auſonio iã ſpõte duci:iura iproba adẽpta:
Armaq́ꝫ & inciſę leges : opibuſq́ꝫ ſuperbis
Vis fracta:& poſuit geſtatas belua turres.
Excelſę tum ſæua rates ſpectacula pœnis
Flãmiferam accepere facem:ſubitaq́ꝫ ꝓcella
Arſerũt maria:atq́ꝫ expauit lumina nereus.
Manſuri compos decoris per ſęcula rector
Deuictę referens primus cognomia terrę
Securus ſceptri repetit per cærula romã
Et patria inuehitur ſublimi tecta triũpho.
Ante ſyphax feretro r̃ſidẽs captiua p̃mebat
Lumina:& auratæ ſeruabant colla cathenę
Hic hanno clariq́ꝫ genus phœniſſa iuuenta
Et macetũ primi:atq́ꝫ icocti corpora mauri.

rant & pueri virgineſq́ꝫ:habenis equoꝝ hærebant cognati iuuenes:ſequebant̃ currꝰ liberati ciues raſo ca
pite:& pileati omnes.poſt hos ſcribæ ſcriptoreſq́ꝫ:& miniſtri.poſtremo exercitus in turmas diuiſus lauro
redimitus.hac inſigni põpa cũ ad templũ capitolini iouis ventũ eſt laureã in p̃ris ſui iouis gremio poſuit
epulũ amicis vt moris erat in ipſo tẽplo p̃buit.Ante ſyphax.aut poeta ſequit̃ polybiũ qui ſcribit ductũ fuiſ
ſe in triũphũ ſyphacẽ:aut itelligit de imagine ſyphacis:q́ꝫ freto ferebat̃ vt imago carthaginis & Annibalis.
de feretro er ferculo dictũ eſt ſupra.Hanno.q̃ fuerat captus i hiſpania.Phœniſſa iuuẽta.iuuenes carthagi
nenſes capti:habentes claros natales.Primi macetũ.quos philippus miſerat ex macedonia.Incocti corpo
ra.nigri & aduſti ſolis ardoribus.

Tũ nomades:notuſq́ꝫ ſacro cũ luſtrat harẽas.
Ammoni garamas:& ſẽper naufraga ſyrtis.
Mox victas tẽdẽs carthago ad ſydera palmas
Ibat:& effigies oræ iam lęnis iberæ
Terraꝝ finis gades:ac laudibus olim
Terminus herculeis calpe:betiſq́ꝫ lauare
Solis equos dulci conſuetus fluminis vnda.
Frondoſumq́ꝫ apicẽ ſubigẽs ad ſydera mater
Bellorum fera pyrene nec mitis iberus.
Cũ ſimul illidit ponto quos attulit amnes.
Sed nõ vlla magis mẽteſq́ꝫ oculoſq́ꝫ tenebat
Quã viſa annibalis cãpis fugientis ima go.
Ipſe aſtãs curru:atq́ꝫ auro decoratus & oſtro
Martia prębebat ſpectanda quiritibus ora.
Qualis odoratis deſcendens liber ab indis
Egit pampineos frenata tigride currus.
Aut cum phlegreis confecta mole gigãtum
Inceſſit cãpis tangens tyrinthius aſtra.
Salue inuicte parẽs non conceſſure quirino
Laudibus:ac meritis non conceſſure camillo.
Nec vero cum te memorat de ſtirpe deorũ:
Prolem tarpeij mentitur roma tonantis.

Carthago. imago carthaginis. Effigies oræ iberæ. hiſpa
næ quam ſcipio in ditionẽ romanoꝝ redegerat
Iam leuis:q̃m erãt cõtuſi hiſpania a Scipione.
Solis equos. occidentẽ ſolẽ. Mater belloꝝ.q̃m
illic habitantes belliçoſiſſimi erãt : & ſic poeta
per loca q̃ tãgit omnẽ hiſpaniã ſubactã itelligit
& oĩa ſub vno aſpectu ad laudẽ Scipiõis ponit.
Amnes : q̃m iberus octo fluuios in mare defert
Tenebat.oblectabat mẽtes &oculos romanoꝝ
Ipſe.ſcipio. Martia ora. belliçoſum aſpectũ.
Quiritibus romanis.Qualis odoratis. talẽ dicit
fuiſſe triũphantẽ Scipionẽ:qualis bacchus fuit
cum de indis triumphauit cuius curꝝ tygrides
trahebant:aut qualis Herculesvictis gigantibꝰ
in phlegra valle.Odoratis.vnguẽtis:& aromati
busperfuſis:&a qbus odores.&aromata aferũt̃
Pãpineos:pãpinisredimitosCõfecta.vita mole
gygãtea. Phlegra erat vallis theſſalę & vbi fuit
bellũ giganteũ cũ dijs:eſt etiã cãpus phegreus
vt dictũ eſt in campania vbi hercules deleuit
gigantes. Tangens aſtra.ꝓpter heroicam vir
tutem quã habebat vt tranſcenderet naturam
humanã. Salue iuicte parens.adorat poeta Sci
pionẽ autorẽ pacis libertatiſq́ꝫ:ac patriæ ſuæ al
terum cõditorẽ. Vnde nõ cedebat Romulo qui
magis fatis fœliciq́ꝫ auſpicio vrbis Romæ .xi.
kalen.maias fundamẽta iecit. Nec cedebat ca-
millo qui vrbem a gallis occupatã aſſeruit .ſic
Scipio patriã e manibus barbarorum extorſit:
concludens ig.t̃ poeta dicit: o Scipio :cũ roma
iactat te eſſe filiũ iouis capitolini ꝓfecto nõ mẽ
ttur. Immẽſa virtus tua id oſtendit&cõprobat Parens.ſ.vbris.nã pater patrię merito poterat appellari.Qui
rino.Romulo vrbis cõditori. Meritis.quaſi dicat nõ minora ſunt tua merita q̃ fuerint camilli:nec mino-
ris laudes q̃ fuerint romuli.

❡Commentariorum Petri Marſi in Syllium Italicum finis

Auſpicijs tuis inuictiſſime princeps Virgini huic operi bellicoſo extrema manus ipoſita eſt : in quo de
duobus clariſſimis in toto orbe iperatoribꝰ.Scipione:atq́ꝫ Annibale igit̃:q adeo rebus p̃clare geſtisclarue
runt:bellicãq́ꝫ virtutẽ & gloriã cõſequuti ſũt:vt iã nequidẽ ſibi ipſis cõparari poſſẽt. Iccircovictus Annibal
tot victorijs aduerſus populum romanum conſilio armiſq́ꝫ terribilem ſuperbiens quantum gloriæ Scipio-
ni fuerit:& cognomen victæ a ſe ferociſſimæ gẽtis inclytũ :& quãto p̃conio reſtitutor publicæ libertatis &
amator ardẽti virtute decorus Scipio dignus ſit omnibus cõpertũ eſt : & exploratũ:quẽ in armis:oiq́ꝫ offi-
cio te referre quis neſcit:qđ cum ita ſit ardentiſſima virtus tua incorruptis litteraꝝ monumentis celebrari
meretur & debet:aliumq́ꝫ furorẽ poeticum ac ſonoram tubam expoſcit. Interea hæc cõmentariola excellẽ
tiæ tuæ dicata auſpicijs tuis legant̃. Tuoq́ꝫ ſplendore:ac tanti nominis celebritate protegant̃ & quieſcãt:q̃
iterum atq́ꝫ iterũ excellentiæ cõmendo tuæ:cuius honori:communiq́ꝫ vtilitati ad quã tuendam nati ſumꝰ
hoc opus magna ſedulitate:cura:& lucubrationibus aggreſſus ſũ:& ad calcẽ fœlici ſucceſſu decurſũ eſt.

❡Parrhiſijs ex ædibus Nicolai de pratis.xi.kalendas maij anno domini ſupra milleſimũquingente-
ſimum duodecimo;Impenſis vero honeſtiſſimorũ viroꝝ Poncij probi & Franciſci regnault bibliopola[illegible]

ZZ·J·27·